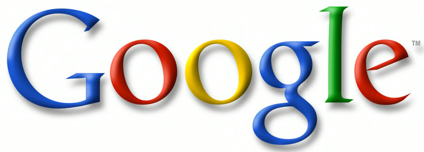

MALEISCH-NEDERLANDSCH WOORDENBOEK

MALEISCH-NEDERLANDSCH

WOORDENBOEK

OP LAST VAN HET GOUVERNEMENT VAN NEDERLANDSCH-INDIE

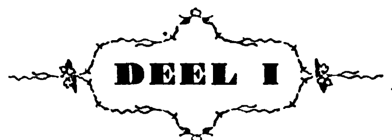
SAMENGESTELD

DOOR WIJLEN

H. VON DE WALL,

EN, MET WEGLATING VAN AL HET OVERTOLLIGE, UITGEGEVEN DOOR

H. N. VAN DER TUUK

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1877

MALEISCH-NEDERLANDSCH
WOORDENBOEK

OP LAST VAN HET GOUVERNEMENT VAN NEDERLANDSCH-INDIE

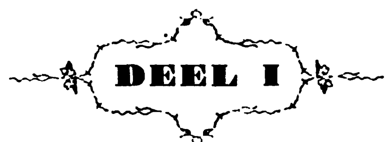
SAMENGESTELD

DOOR WIJLEN

H. VON DE WALL,

EN, MET WEGLATING VAN AL HET OVERTOLLIGE, UITGEGEVEN DOOR

H. N. VAN DER TUUK

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1877

AAN DEN LEZER.

Bij de samenstelling van zijn woordenboek ging de heer von de Wall van 't denkbeeld uit, dat men een taal kan leeren zonder eenige kennis van de spraakkunst te hebben. Van daar een uitvoerigheid, die zijn werk zoo lijvig maakte, dat het gebruik er van den leerling moest afschrikken. 't Eerste, door hem zelf voor de uitgave gereed gemaakte deel, bevattende de woorden, met een klinker aanvangende, beslaat 877 bladzijden. Het is in 1872 op 's Lands-Drukkerij uitgegeven, en zal den koopers van deze heruitgave, voor zoover de voorraad strekt, ten geschenke gegeven worden. Deze vrijgevigheid der Regeering ontslaat mij van 't schrijven eener lange voorrede. In de bewerking van zijn werk, hier den beoefenaar der Maleische taal aangeboden, beslaat dat zelfde deel slechts 176 bladzijden. Die uitvoerigheid sproot geenzins voort uit een grondige, de geschiedenis van elk woord in 't licht stellende, verklaring, maar uit noodelooze herhalingen. Bij iedere wijze van spelling herhaalt hij de beteekenis (1), en bij iederen meervoudigen vorm van een arabisch woord wordt de beteekenis, bij 't enkelvoud reeds opgegeven, telkens in extenso herhaald. Zulk een omslagtigheid moest een nadeeligen invloed op zijn werk uitoefenen, want zij belette hem den geheelen schat van woorden te beheerschen. (2)

Een ander gebrek is de verkeerde plaatsing van samengestelde uitdrukkingen. (3) Ongelukkiger wijze heb ik dit niet kunnen verhelpen, omdat mij de kopij bij gedeelten werd toegezonden, zoodat ik niet konde weten, of de plaatsing verder op in 't Woordenboek juist was.

Ook zijne meer of min onwaarschijnlijke afleidingen uit het Sanskriet heb ik

---

(1) De naam van zeker gebak (opak) komt er drie maal in voor; z. اوڤاء, اوڤق en اوڤك.

(2) Van daar in zijn handschrift een en 't zelfde woord, naar mate van de bron, twee maal opgegeven; op de eene plaats vindt men 't foutive tĕnoek volgens Pijnappel, en op de andere tẹnoek. Zoo ook nam hij Klinkert's tâgil op, en tevens tẹgil, dat hij aan de Aanteekeningen op de *Vier Maleische vertellingen* (bl. XLVI) ontleende (vergelijk *Padangsch Handelsblad* van 20 September 1873). Ook bekende woorden zijn overgeslagen; bv. اسلام.

(3) Boenga sambau bv. zal niemand onder boenga maar onder sambau gaan zoeken.

weggelaten. (4) Die ze verlangt te kennen kan ze allen in een der deelen vinden van het Tijdschrift voor Taal-, Land- en Volkenkunde, door 't Bataviasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen uitgegeven.

Men zal zien, dat ik alleen dat heb weg gelaten, wat, naar mijn inzien, overtollig was. (5)

De talrijke door v. d. W. opgegeven arabische woorden heb ik allen behouden, niet, omdat ik geloof, dat zij gebezigd worden, maar omdat v. d. W. beweerde, dat vele Maleijers van Rijouw Arabisch lezen en verstaan. Ik heb ze met klinkerteekenen van de Maleische onderscheiden.

Met taalvergelijking heb ik mij niet willen ophouden, want v. d. W's. werk heeft mij tijd genoeg gekost. (6) Ik heb echter, waar een woord aan een andere taal is ontleend, voor zoo ver ik er in staat toe was, de herkomst opgegeven. Vooral bij 't Bataviasch Maleisch was dit zeer noodzakelijk, daar de opgaven van Homan, die het ten onrechte voor een tongval van 't Soendasch hield (7), hier en daar wel toelichting vereischen.

Met 't bijvoegen van woorden ben ik zeer spaarzaam geweest, vooral omdat ik heb willen doen uitkomen, dat 't Maleisch van Rijouw nog al afwijkt van de taal der Maleische letterkunde, die, zooals men zien zal, door v. d. W. nagenoeg geheel verwaarloosd is. 't Rijouwsch is wel is waar beter dan de taal van Singapoera, maar moet, wil men v. d. W's. opgaven gelooven, toch ook onder 't geradbraak der vele chinezen, die zich te Rijouw hebben nedergezet, geleden hebben. (8) Daarbij geeft v. d. W. woorden op, die den beoefenaar van 't Maleisch op de gedachte moeten brengen, dat 't Rijouwsch ook eeniger mate onder den invloed der brabbeltaal staat. (9)

---

(4) Onder andere die van ẹmas uit hema en gẹhâra uit gaura.

(5) Zoo ook verkeerd uitgesproken woorden. Waarom v. d. W. ze opnam begrijp ik niet; een ergerlijk voorbeeld is aring, in plaats van arèng, dat een Europeesche uitspraak is van 't javaansche arèn. Dit woord ontleende v. d. W. aan 't woordenboek van den bijbelvertalenden Leijdekker.

(6) Te recht heeft Pijnappel in de 2de uitgave van zijn Maleisch woordenboek alle taalvergelijking op zijde gezet. In de eerste uitgave waren zeer vele fouten, vooral bij 't opgeven van Bataksche woorden. Zoo wel Favre (Dictionaire Malais — Français) als Matthes (Boegineesch woordenboek) zijn er 't slagtoffer van geworden; bij beiden vindt men 't onmogelijke ansosak in plaats van antjotjak (*hagedis*).

(7) Zie bl. 8 van zijne *Bijdrage tot de kennis van 't Bataviasch Maleisch* (Zaltbommel, J. Noman & Zoon, 1867).

(8) Onder andere is de spelling adâpon, inîlah en itoepon ongehoord. en geheel in strijd met die der Maleische handschriften.

(9) Onder orang geeft hij orang oetan op als de Rijouwsche benaming van de bekende aapsoort van dien naam. De Maleijers verstaan onder dat woord „een wilde" en passen het zelfs op de Bataks toe, terwijl zij 't dier mawas (op Borneo: majas) plegen te noemen. In zijn *Vormveranderingen der Mal. taal* vindt men bintji, dat hij in zijn Woordenboek te recht in bẹntji heeft veranderd (vgl. ook onder djînak).

Dit zij genoeg ter rechtvaardiging van de wijze, waarop ik v. d. W's. werk heb moeten bekorten (10).

De grootste verdienste van zijn Woordenboek is 't aantal tot dus ver onbekende woorden, en de nauwkeurige uiteenzetting der beteekenissen. Zoo lang 't Maleisch beoefend wordt, zal men aan von de Wall met dankbaarheid moeten denken.

Aan 't slot van 't geheele werk zal ik een lijst geven van eenige, te laat door mij opgemerkte, misslagen.

(10) Zijn transscriptie heb ik nagenoeg onaangeroerd gelaten, want. daar ik nimmer te Rijouw geweest ben, konde ik niet weten, in hoe verre zij juist is. Pijnappel's is beter, maar ook hij maakt zich schuldig aan onbegrijpelijke transscripties; bv. p a k e i a n (ڤاكين) en diergelijke.

BOELÈLÈNG, 28ste April 1877.

H. N. VAN DER TUUK.

VERKORTINGEN

VOORKOMENDE IN HET

MALEISCH-NEDERLANDSCH WOORDENBOEK.

Abd.	bet.:	Abdollah van Singapoera.
Abd. sch. wdb.	»	Abdollah's schetswoordenboek.
amb,	»	amboneesch.
B.	»	Batten, djoeroe basa Batawi.
bal.	»	balineesch.
bant.	»	bantamsch.
bat.	»	bataksch.
beng.	»	bengaalsch.
benk.	»	benkoelensch.
bis.	»	bisaja'sch.
bot. wdb.	»	botanisch woordenboek.
br.	»	Broenaï, broenaisch.
Br. K.	»	de Bruijn Kops, schets van de Rijouw-Lingga Archipel.
boeg.	»	boegineesch.
C.	»	Crawfurd, dictionary of the malay language.
car.	bet.:	caret (ontbreekt).
D.	»	Dankaerts.
D. en W.	»	Dankaerts en Wiltens.
daj.	»	dajaksch.
H.	»	Homan.
H. Bog.	»	catalogus plantarum quæ in horto botanico Bogorensi coluntur.
Had. Hab.	»	Hidājatoe'lḥabībi.
H. I.	»	Hādji Ibrāhīm (Riouw).
H. T.	»	Hang Tœwah.
I. J.	»	Isma Jatim.
Isk.	»	Iskander.
Jz.	»	Jansz.
K. T.	»	Kin Tábœhan.
Keasb.	»	Keasberry.
koet.	»	koetaisch.
K.	»	Klinkert.
kw.	»	kawi.
L.	»	Leidekker mscr.

L. bew.	bet.:	Leidekker, bewerkt door Lenting en Schaap, fragm. v. ا — ذ.
lamp.	»	lampoengsch.
Lin.	»	Linaæus.
l. l.	»	loco laudato.
M.	»	Marsden
mak.	»	makassaarsch.
malab.	»	malabaarsch.
malak.	»	malaka'sch.
M. Br.	»	maleische brieven.
men.	»	menangkabau'sch (of N.)
Miq.	»	Miquel.
mol.	»	moluksch.
mong.	»	mongoolsch.
N.	»	Nix, west-sumatra'sch maleisch (of men.).
Niem.	»	Niemann.
nom. pr. v.	»	eigennaam van mannen.
nom. pr. f.	»	eigennaam van vrouwen.
Oemd.	»	ʿOemdatoe 'lmoestaḳīm.
P.	»	Pijnappel.
Pęl. Abd.	»	Pęlajāran Abdollah.
pęl.	»	pęlembangsch.
R.	»	P. P. Roorda van Eijsinga mscr.
R. A.	bet.:	Rādja Ali (Riouw).
ri.	»	riouwsch.
Rph.	»	Rumphius.
R. s. D.	»	Rigg, soenda Dictionary.
S.	»	Cohen Stuart.
sas.	»	sasaksch (op Lombok).
Sir.	»	Sirātoe 'lmoestaḳīm.
skr.	»	sanskrit.
S. mal.	»	Sadjārah (Sjadjārah) malājoe.
smst.	»	samenstelling.
smtr.	»	samentrekking.
soek.	»	soekadana'sch.
S. R.	»	Sęrī Rāma.
S. S.	»	Soelālatoe ʾIssalātīn.
s. v.	»	sub voce.
s. v. v.	»	sit venia verbo.
Tamil.	»	Tamilsch.
T.	»	H. N. van der Tuuk.
tim.	»	timoreesch.
Tj.	»	Tjēkel.
tr.	»	transitief.
trang.	»	trangganoesch.
Ts.	»	Tsīrātoe 'lmoestaḳīm.
v. H.	»	van Hoëvell, Bidasari.
vr. dial.	»	vreemd dialect.

268-269

MALEISCH-NEDERLANDSCH

WOORDENBOEK

ا de letter alif, 1e. letter van het arabisch en maleisch alphabet. Zij is, op zich zelve, de zuivere onbelemmerde uitademing der lucht, sterk genoeg, om door de spraakorganen tot klanken gewijzigd te worden. Als getalletter heeft zij de waarde van 1 (z. abdjad). In geschriften van godsdienstigen aard is ا eene schriftverkorting van alifoehoe, *zijn vriend;* eindelijk beteekent zij ook het 1e jaar van den moeh. achtjarigen cyklus. (z. ahdjaz dabœda).

اِ *i*, suffix, dienende ter vorming van zekere transitieve verba. — een bijvorm van de praepos. di. — [T].

أَاْل en آل ar., *familie; geslacht; dynastie.*

* أب I. **āba**, *gloeien; het heet hebben.* — [C.].

II, **āba-2**, batav., het jav. abah-abah, abahhan, *tuig; huisraad; materialen; bouwstoffen; gereedschappen.* — [B]. — z. ābah-2.

أب I. **āboe** of **hābœ**, *asch;* voorts zelden: *stof* (z. dębœ); **ŭlar ā.** of **tędoeng ā.**, naam van eene zeer vergiftige slang.

II. *van twee tjongkak-spelers die welke bij het eerste spel zooveel pitjes verloren heeft, dat hij bij het tweede spel niet al zijne kuiltjes kan vullen.*

III., **āboe-2**, naam van een' visch — [L].

أب I. **ab**, *bus*, gew. van tin, *met een deksel, dat over de geheele bus heen gaat* (dus twee ineen sluitende holle cylinders), dienende voornamelijk ter berging van gepraepareerd opium.

II. (mal. **ába**), ar., *vader;* zie ook ابو. In onmiddellijk verband met een genit. gebruikt men أبو bv. أبو عَلِيّ *vader van Ali;* أبو آلحَيَاة *vader des levens* d. i. *de regen.* De plur. آبا en آبَا, *voorvaderen.* De du-

al en أَبَوَانِ en أَبَيْنِ, *de twee ouders*. Een mal. verb. is **abah; mengábahken**, *met ába behandelen*, d. i.: *met of van iemand sprekende, hem ába noemen.*

أبا (vulg. wijz. van **abar**, **mengaba**, van al wat in beweging of aan 't werk is, zoo als bv. een vaartuig, roeiriemen enz. *van vaart of snelheid doen verminderen: in zijne vaart of snelheid belemmeren*, zoo als bv. het tuig van een stoomschip doet.

أَبا en آبا plur. van أب II.

إبا ar., *het afkeerig van iets zijn: het weigeren: het niet gehoorzamen: ongehoorzaamheid; weigering: halsstarrigheid.*

آبَاد plur. van أبد.

أَبْآر en أبار plur. van بئر.

إبارِه plur. van إبرهيم.

إبارِهة (mal. ibarihah) plur. van إبراهيم.

أباڤر plur. van بڤر.

أَباليس plur. van إبليس.

أبان en أبوان dual. van أب II.

أبابيت plur. van بيت.

* **ابت** **abat**, w. sum., adv. ter versterking, toch - vertal — مك maka. — (N.

* **أبت** **abet**, batav. (uit 't bal., T.) = **rôman**, *uiterlijk: voorkomen:* **abetnja kaja sianoe** *hij lijkent op N. N.*; **bisa mengabet** = **b·betingka**, *zich goed weten voor te doen*, in de kleêren bv.: *zich een heel air weten te geven.* — [H].

* **أبت** batav., — **mengebet** — **proet mengebet**, *pijn in den buik hebben*, niet in den geheelen buik, maar op ééne bepaalde plaats, die vooral pijnlijk wordt als men er aan komt; **bisoel mengebet**, (bal. **kebet-kebet**, T.) steken van een gezwel, dat op het punt staat van door te breken. — [H].

إبْتِدَا ar., *het beginnen; het aanvangen: begin: aanvang*: حَرْف ٱلْاِبْتِدَآء, *partikel van aanvang*, d. i. eene part., waarmede een nieuwe zin begint.

أَبْتَر ar., *dier zonder of met korten staart; verminkte.*

أَبْجَد en أَبْجَد ar., *het abdjad*, een naam, gevormd van de 4 eerste letters van het oude ar. alphabet, welks 22 eerste letters het hebreeuwsche alphabet uitmaken, en beteekenende dat oude alphabet zelven en de wijze van de getallen van 1 tot 1000 uit te drukken door middel van de 28 letters daarvan, waarvan ieder een bijzon-

der getal beteekent. De volgorde en getalwaarde der letters is:

ابجد هوز حطي كلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

Bij het samenstellen van die lettergetallen begint men met het hoogste getal en gaat naar de linkerhand naar de laagte, zoodat men bv. 1860 schrijft غضس. Ook bezigt men ze tot chronogrammen; bv. charāb, *verwoesting*, beteekent *de verwoesting van Halab* (Aleppo), door Tamerlan, in het jaar der hidjrah 803, als zijnde خ 600 + ر 200 + ا 1 + ب 2 = 803. Wijders dienen zij ook tot geheimzinnige berekeningen. In eene meer algemeene beteekenis is أَبْجَد ook ieder alphabet, waarvoor men echter liever ألف با of ألف با تا gebruikt; dęngngan bilāngan a., *volgens de berekening van het abdjad;* dęngngan pęngatœran a., *alphabetisch.*

أَبْحُر plur. van بَحْر.

أَبَد ar., plur. أُبُود en آبَاد ābād, *zaak die een begin maar geen einde heeft; voortdurend bestaan in de toekomst; van daar ook: eeuw* (onbepaald), *waarin wij leven, waarvan men wel een begin kan aannemen, maar het einde niet bepalen* (Zeitalter); mąką pądą abad īni, *in dezen onzen tijd, nu;* أَبَدَ ٱلْآبِيد *in eeuwigheid; voor eeuwig.*

أَبْدَال I. plur. van بَدَل.

II. plur. van بَدِيل.

أَبَدِي *eeuwig in de toekomst.*

أَبَدِيَّة (mal. **abadījah**) fem. van het voorgaande. — Voorts: *eeuwigheid.*

ابر **ābar** zie آبَا.

ابر (en **hāboer**), wijz. van **hamboer?** **męngāboer**, *verkwisten;* **ābœran**, *verkwisting;* ōrang ā., *iemand van verkwisting;* **pęngāboer**, *wiens gewoonte het is te verkwisten; verkwister.*

آبُر plur. van بِئْر.

إِبْرَا ar., *het vrijstellen; het kwijtschelden: — vrijstelling: kwijtschelding.*

أَبْرَاج plur. van بُرْج.

إِبْرَار plur. van بَرّ.

أَبْرَاق plur. van بَرَق.

إِبْرَاهِيم, إِبْرَهِيم en إِبْرَاهِم ar., plur. أَبَارِهَة en أَبَارِه, بَرَاهِم, بَرَاه, *Abraham.*

أَبْرِجَة (mal abridjah) plur. van بُرْج.

أَبْرَص ar., plur. بُرْص boerṣ (mal boeroeṣ), *melaatsch.* In 't mal. ook nog: *melaatschheid.*

أَبْرَق ar. moskovisch glas; vrouweglas; mariaglas.

إِبْرَهيم z. إبراهيم.

ابس **ābas**, verb. van عَبَّاس.

ابس **āboes** en **hāboes**, *onderdeel eener munt*, onverschillig welke; *pasmunt; breuk* (arithm.); ook wel, bij berekeningen: *imaginair tiende gedeelte eener* tīmah of kēpeng, waarvan 10 = 1 doewīt — Een tiende gedeelte eener **āboes** eindelijk heet ęntah-2.

أَبْشَار plur. van بَشَر.

أَبْصَار plur. van بَصَر.

آبْطَال plur. van بَطَل.

أَبْطُن plur. van بَطْن.

أَبْعَاض plur. van بَعْض.

أَبْعَد adj., compar. en superl. van بَعِيد.

ابغ I. **ābang** (gemeenzaam bij 't aanspreken ook **bang**), *oudste broeder of zuster;* wordt ook gebruikt jegens oudere verwanten van denzelfden graad, als zij zoo oud zijn als, of ouder dan iemands oudste broeder of zuster; jegens den oudere, of als oudere beschouwden van twee echtgenooten; jegens oudere vrienden en ook, als titel van beleefdheid, jegens onbekenden; staande in dit laatste opzicht gelijk met انچي; **męngābangkęn,** *met* ābang *bejegenen*, met of van iemand sprekende, hem abang *noemen.*

II. (jav.), *rood,* zelden anders dan in bęlērang ā., *zwavel — arsenicum.*

III. naam van een' wilden boom. — [C.].

IV. **abangan,** batav., *een pijp waardoor men water afleidt* (Sund.); *goot op een dak om 't regenwater afteleiden. en meestal van pinanghout vervaardigd.* — [T.].

* **ابغ** **āboeng,** naam van een' volkstam in de Lampongs.

* **ابغ**, **ābong-2,** batav., *wel, wel! fameus! wat een bluf?!.* — [B.].

ابق I. **āboek** of **hāboek,** *meelachtige zelfstandigheid; stof,* zoo als bv. in graan; *molm;* overdrachtelijk: *goederen; geld;* ā. gęrgādji, *zaagmeel.*

II. batav. (uit 't bal. aboeg, T.) — Koewé aboek, *een gebak van kętan enz.;* — [H.].

* **ابق** **ąboek,** men., *hoofdhaar* (bat. oboek of bœk). — [T.].

أَبْقَال plur. van بَقْل.

أَبْقُور plur. van بَقَرَة.

أَبْكَار plur. van بِكْر.

ابلر **abloer** (= **lādạ pāhit**), naam van een' heester, welks wortels en bladeren in de geneeskunde gebruikt worden.

ابلور **ablœr**, verb. van بْلُور.

آبِلَه pers., *de kinderpokken.* — z. toemboh; ā. pẹringgi, *de spaansche pokken.*

إِبْلِيس ar., plur. أَبَالِيس, naam van den duivel, den rebelschen boozen geest, die weigerde Adam te aanbidden, toen God hem dit gelastte. In 't mal. ook nog: *booze geest.*

* **ابم** **ẹbam**, z. bam.

ابن **ạboen**, men., = boen (T.).

إِبْن (mal. **ibnoe**), ar., plur. أَبْنَا en بَنُونَ, *zoon.* De alif valt weg, wanneer in eene en dezelfde zinsnede het woord إِبْن wordt voorafgegaan door het nom. pr. van den zoon in denzelfden casus, en gevolgd door dat van den vader of de moeder, in den genit.; bv. زَيْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ *Zaid, Ibrahim's zoon.* Eene gew. verkorting in de dagelijksche taal is bin; بَنُو gewijz. plur., bv. بنو حِمْيَر *de zoonen* (*het volk*) *van Himjar,* de *Himjarieten*; بَنِي gewijz. plur., bv. بني آدَم *de zoonen* (*afstammelingen*) *van Adam,* d. i. *de menschen;* بني إِسْرَايِل *de zoonen* (*afstammelingen*) *van Israël, Israëlieten.*

أَبْنَا plur. van إِبْن.

* **ابنتار** z. bẹntārạ.

* **ابنس** **abinoes**, naam van een' visch, een *dorado.* — [L. bew.].

أَبْنُوس en أَبْنُوس ar., *ebbenhout.*

أَبْنِيَات plur. van بِنَا.

أَبْنِيَة (mal. abnijaħ). plur. van بِنَا.

أَبُو zie أَب II. Dient ook tot het vormen van nom. pr. v., bv. أَبُو بَكْر of ابو بَكَر, naam van den schoonvader (vader van عَايِشَة) en eersten opvolger van Moeḥammad; andere voorbeelden zijn ابو قَسِيمْ, ابو حَسَنْ, ابو سَعِيدْ enz.

أَبْوَاب plur. van بَاب bāb.

أَبْوَال plur. van بَوْل.

أَبَوَانِ en أَبَانِي dual. van أَب.

ابوبن **oeboeban**, zie oeboehan.

أَبْوِبَة (mal. abwibah) plur. van باب.

أَبيَات plur. van بَيْت.

أَبيَاوات plur. van بَيْت

أبيبه **abībah**, verb. van حَبِيبَة.

أَبِيد ar., *eeuwig in de toekomst.* In 't mal ook nog: *het eeuwige enz.*

أبيدن **abīdin** verb. van زَيْنُ ٱلْعَابِدِين.

أَبْيَض, plur. بِيض, *wit; helder.* أَيَامُ ٱلْبِيض *de heldere dagen*, d. z. de 12e, 13e, 14e en 15e, of ook de 3e, 14e en 15e der maan.

ابيل **ābīl**, verb. van هَابِيل.

ابيمان **abaimāna,** *opening van het lichaam, die men, als het mogelijk is, bedekt* (*de geslachtsdeelen en de anus.*).

أَبِينَا plur. van بَيِّن.

* **أتا** **ata**, w. sum., *de padikorrels, die zich tusschen de rijst bevinden.* — [N.]. — lees: atah en vgl. antah [T.].

أت, **atạ-2** — skr. atha, — adv., *langzamerhand; van lieverlede; ten lange laatste; eindelijk* — z حَتَّى en anta.

أتار **oetārạ** — skr. oettara —, *noorden, noordenwind;* oe. tẹppat, *het rechte noorden;* oe. bārat lāoet, *noord — noordwesten;* oe. tīmor lāoet, *noord — noordoosten;* oe. di kānan djāroem pandjang, *noord ten wes-*

أُبُود plur. van أَبَد.

أَبْؤُر plur. van بِئْر.

أَبْؤُز plur. van بَاز.

* **أبون** I. **aboewan**, *een volledig stel van iets.*

II, *portion; lot; instalment.* — [C.].

* **ابوهن** **oebœhan**, *blaasbalg.* — [C.]; denkelijk fout in pl. v. 't jav. oeboeban. [T.].

ابوي **āboewī** — oorspr.? —, *chineesch hoofd van eene plaats of gewest.*

أَبَوِيّ (mal. **abawī**), ar., *vaderlijk.*

ابه I. **ābah** *richting,* inz. van iets dat zich voort beweegt, bv. van een leger op marsch; **mẹngābah**, *eene richting geven aan iets enz.* — z. **hāla.**

II. (in de zamenleving met ar.), verb. van أبا

III. **abah-2**, z. āba-2.

أُبَّهَة (mal. **oebahhah**), en أُبْهَة (mal. **oebhah**), ar., *heerlijkheid; pracht; luister; glans; schoonheid; geluk.*

أَبِيّ (mal. **abī**), ar., *weigerend, gering achtend, verachtend;* **mẹngabīkẹn,** *weigeren; gering achten; verachten;* ombak diabīkẹnnjạ, *de golven verachten zij:* makạ pẹrmintāānkoe diabīkẹnnjạ, *mijn verzoek weigerde hij.*

ten; oe. di kāṇan djāroem pandaḳ, *noord half west;* oe. di kīri djāroem pandjang, *noord ten oosten;* oe. di kīri djāroem pandaḳ, *noord half oost.*

أتام en اتم **oetāmạ** — skr. oettama — *uitmuntendst; aanzienlijkst; eerst; best; voortreffelijkst; grootst; hoogst;* adv. *uitmuntendst; best; hoogste graad van uitmuntendheid enz;* oe. dari padạ sẹgālạ pẹkẹrdjāan, *het voortreffelijkste van alle werken;* ẹmas oe., *het beste,* d. i. *zuiver goud.*

* أتاو **atāwa**, batav. (uit 't jav., T.) *of.* — [B.]. — z. atau

أتَاوِهَة (mal. **atāwihah**) plur. van تيه.

أتَاوِيه plur. van تيه.

أتب **atob**, z. atœp [T.].

إتْبَاب ar., *het verzwakken; het krachteloos maken;* — *verzwakking.*

أتْبَاع plur. van تَبَع.

اتّحاد ar., *het vereenigd zijn;* — *vereeniging; eendracht.*

اتر **ātar** z. عطر.

اتر I. **ātoer**, *rangschikking; orde; volgorde;* **mẹngātoer**, *rangschikken; scharen; opzetten* een spel; *regelen; in orde brengen; beredderen; voordragen (voordracht doen);* **ātœran**, *rangschikking; scharing; opzetting; regeling; beredderiug; voordraging; voordracht; wat gerangschikt enz. is;* **bẹrātoer**, adv.: *in rangschikking enz.; de een na den ander.*

II. batav. (uit 't jav. of bal., T.), is ook: *aanbieden; overzenden;* atœran, ook: *getuigenis; verklaring.* — [B.].

أتْرَاك plur. van تُرْك.

أتْرِبَة (mal. **atribah**) plur. van تُرَاب.

اتس **ātas**, *het boven; bovenste; boveneinde;* adv., *boven en behalve;* praep., *op; over.* In 't nederl. moet het soms anders vertaald worden, zoo als: *ter verantwoording van; ten laste van; naarvolgens;* welke beteekenissen aan het ar. عَلَي ontleend zijn; a. gœnoeng, *het boven (de bovenvlakte) van een' berg;* ātasnjạ dān bāwahnjạ, *het bovenste en onderste gedeelte daarvan;* دياتس dijātas — smtr van het minder gebr. داتس (di-atas); dijātas āwan, *boven de wolken;* dijātas gœnoeng, *op den berg;* dijātas āngin, *boven 's winds; boven den westewind, gerekend van het mal. schiereiland en Sumatra;* kẹātas; *naar boven;* dari ātas, *van boven;* a. hambạ, *op mij,* d. i. *ter mijner verantwoording;* a. tīgạ pẹrkārạ, *naarvolgens drie gevallen; in drie hoofdstukken;* ājẹr

ītoe tęrbahāgi a. ęmpat bahāgi, *het water wordt verdeeld in vier soorten;* a. bahwa, *op voorwaarde, dat;* **męngātas,** *naar boven streven; zich boven anderen verheffen;* **męngātaskęn,** *verhoogen; verheffen,* inz. boven anderen; برءاتس أتاس van weerskanten; *disputeerende zijn;* atas-męngatas, *zich boven elkander verheffen; boven elkander opgestapeld zijn;* **tęrātas,** adj., *hooger; hoogst.*

آتشْنَاك pers., *vurig; gloeiend.*

اتّصاف ar., *het beschreven zijn; beschrijving.*

اتّصال en إيْتَصَال ar., *het aankomen; het bereiken; het vereenigd zijn; het verbonden zijn; het samenhangen; het aangrenzend zijn; — verbinding; verband; samenhang; aangrenzing.*

اتغ I., **męngātoeng,** van een vlinder *fladderen —; wankelmoedig zijn; wankelen, weifelen; besluiteloos zijn; in onzekerheid verkeeren.*

II., œdaug a., *steurkrabben.* — [L. bew.].

اتّفاق ar., *het overeenstemmen; het van hetzelfde gevoelen zijn; — overeenstemming; eenstemmigheid; harmonie; eendracht; inschikkelijkheid.*

اتف **ātap,** *dek; dekking [voor een dak]; dak;* **męngātap,** *van een dak voorzien; dekken;* ā. pāpan (= het minder gbr. sīrap), *planken dekking; houten dakpan.;* ā. bātoe, *steenen dekking* (lei of gebrande aarde.); ā. bātoe sīsik tęnggīling, *pannen dekking als de schubben van den miereneter.*

* اتف **ātoep,** *oprispen; boeren.* — [R.]; een verkeerd gehoord jav. atob (T.).

أتقيا plur. van تَقِيّ.

اتل I. **ātal,** naam van een' boom, welks gom in de geneeskunde gebruikt wordt.

II. (jav.) = artal. [T.].

* اتلس **atlas** en **antęlas,** batav., *satijn.* — [H.].

أتم *zie* أتَام.

اتما (uit 't jav. of skr.) **atma,** *ziel van een doode, die naar 't volksgeloof in anderen kan varen.* [T.].

* اتن **ātoen,** naam van een' boom — *atanus* (L.).

اتو **atau** — srk. athawā — conj,. of; hītam a. pœteh, *zwart òf wit;* a. hītam a. pœteh, *òf zwart òf wit;* adākah a. tijadākah? *is het er, of is het er niet.*

اتو **ātô,** zelden **ātok,** verk. van داتؤ.

اتوفون **itœpōn** — smtr. van itoe en pōn — adv., *en dat wel; en wel; zelfs;* i. dęngngan sjarț, *en dat wel onder*

voorwaarde. Dit is niet te verwarren met **itoe**, staande in een onmiddellijk verband met een subst. en gevolgd door pōn, dat dan ook beter ايت ڤون geschreven wordt, bv.: maka ōrang ītoe pōn bęrdirilah, *en die lieden stonden op.*

اتوكن smtr. van ītoe en akan — *en wat dat betreft.*

اته atah, z. اتا.

أَتْيَاس plur. van تَيْس.

أَتْيَاه plur. van تيه.

أَتيجة verb. van خَدِيجَة.

آثَار plur. van أَثَر; أَلْآثَار, *de gedenkteekenen der oudheid; de gezegden en handelingen van Moehammad.*

إِثْبَات *het vaststellen; het bevestigen; het bekrachtigen; — vaststelling; bevestiging; bekrachtiging.*

أَثَر, plur. آثَار, *teeken; gedenkteeken; merkteeken; spoor.*

أَثْقَال plur. van ثِقْل.

أَثْمَار plur. van ثَمَر.

أَثْمَان I. plur. van ثَمَن.

II. plur. van ثُمْن.

أَثْمُن plur. van ثَمَن.

أَثْمِنَة (mal. **atzminah**) plur. van ثَمَن.

إِثْنَان ar., plur. أَثَانِين, *twee;* إِثْنَان إِثْنَان *telkens twee; twee aan twee.*

إِثْنَتَان fem. van إِثْنَان.

إِثْنِي (mal. **itznī**) en ثَنَوِي (mal. **tzanawī**), ar., *tot twee betrekking hebbend.*

إِثْنَيْن **itznaini** (**itznain**), genit. en acc. van إِثْنَان; يَوْمُ ٱلْإِثْنَيْنِ, *de tweede dag der week; maandag:* hāri itznain, of alleen ˋitznain, mal., het voorgaande; mālam itznain, *de nacht van zondag op maandag.*

أَثْوَاب plur. van ثَوْب.

أَثْوُب en أَثْوُب plur. van ثوب.

اج I. **męngādji**, *leeren lezen, hardop en half zingende (in gesproken zang), van godsdienstige boeken*, inz. den koran; (vgl. III, T.); *leeren*, inz. de godsdienst; *school gaan; op school liggen; studeeren;* van **męngādji** hebben de mal. een' **kādji** gevormd, met de bet.: *iets grondig leeren.*

II. (kw. **hadji**, T.) — in hik. en poëzie —, *vorst;* **bœroeng** a., in poëzie, naam van een' fabelachtigen vogel; **męngādjikęn**, *met* ādji *bejegenen,* met of van iemand spre-

kende, hem ādji noemen. — **ādji-2**, *raadslieden; ministers.* — [C.].

III. (jav., T.) *geheime tooverformulieren.* — [C.].

IV. jav., *prijs; waarde.* — [C.].

إجاب en إجابة (mal. **idjābah**), *het verhooren (gunstig aanhooren); het toestemmen; — verhooring; toestemming.*

إجابة zie اجاب.

إجاد en إجادة (mal. **idjādah**), *het rijkelijk geven, het doen voortbrengen of zeggen van iets goeds, voortreffelijks; — voortbrenging van iets goeds, voortreffelijks.*

إجادة zie اجاد.

أجارة, إجارة en أجارة (mal. **adjārah** enz.), *belooning; loon; arbeidsloon; dienstbodeloon; huurloon; huurgeld; huurprijs.*

إجازة (mal. **idjāzah**), *het geven van verlof; het veroorloven; het geven van verlof tot onderwijs; — verlof; verlof tot onderwijs; diploma, waarbij dat verlof verleend wordt.*

إجاص ar., *zwarte pruim.*

إجاصية (mal. **idjāṣījah**), *soep van zwarte pruimen.*

آجال plur. van أجل; الآجال *fata extrema, het sterfuur.*

أجان z. يوجان.

* اجاهن **adjāhan**, div., naam van een' eetbaren zoutwater-visch. — z. djāhan.

إجبار ar, *het tot iets dwingen; — dwang.*

أجبال plur. van جبل.

أجبل plur. van جبل.

إجتهاد *het strijden: het arbeiden; het zich inspannen; het zich beijveren: het zich moeite geven; het studeeren; het streven; — vlijt; ijver; naarstigheid; studie; streven; uitlegging der godsdienstige leerstellingen; juridische autoriteit;* In 't mal. ook nog: *bedoeling.*

أجداد plur. van جدّ.

أجذاع plur. van جذع.

اجر, **mengādjar**, *leeren*, hetzij iemand in 't algemeen, zonder 2e obj., of iets aan iemand, als 2e obj., dir. of indir.: *onderwijzen; onderrichten; vermanen; bestraffen;* **beradjar**, en meer gebr., **belādjar** (برلاجر kan alleen onverstand gebruiken), *leerende zijn* in 't algemeen, zonder dir. obj.; moetende echter als zoodanig gedacht worden al wat voor iemand noo-

dig geoordeeld wordt te leeren; *onderwijs ontvangen, in de leer zijn; geleerd worden*; kęras ādjarnją, *zijn leeren is streng;* dęras ādjarnją, *zijn leeren is snel*; męngādjar kānak-2, *kinderen leeren;* męngādjar bębęrāpą ilmoe kępadą sęōrang, *verscheiden wetenschappen aan iemand leeren;* męngādjar sęōrang bębęrāpą ilmoe, *iemand verscheiden wetenschappen leeren;* hambą bęlādjar męnœlis, *ik leer schrijven;* dālam īją bęrādjar ānaknją, *terwijl hij zijn kind leerende was.* bęrādjar (bęlādjar) padą imām, *bij den imām leerende zijn:* bœdak ītoe djiką diādjar, *indien die jongen geleerd wordt;* ilmoe jang diādjar bœdak-2 disītoe, jā-ītoe, *de wetenschappen, die de kinderen daar leeren, zijn;* tijādą tęrādjar bœdak ītoe, *die jongen is niet te leeren;* tijādą tęrādjar ilmoe ītoe ōlehnją, *die wetenschap wordt niet door hem geleerd, die wetenschap kan (kon) niet door hem geleerd worden;* kœrang ādjar *onbeschoft; onbeleefd.* diādjarkęnnja soewātoe ilmoe kępadą ānaknja, *hij leerde eene wetenschap aan zijn zoon;* ādjarkęnlah ākoe (kępádākoe, akan dākoe) tęrbang, *leer mij vliegen;* tijāda tęrādjarkęn, *dat kan niet geleerd worden;* męngádjāri, *iemand leeren in 't algemeen; onderwijzen; onderrichten; vermanen; bestraffen —;* voorts: *leeren* aan iemand, *onderwijzen of onderrichten* iemand; ádjāri hambą apālah, *leer mij toch;* ęngkau tijāda tęrādjāri, *gij zijt niet te leeren;* męngādjāri sęōrang bębęrāpą ilmoe, *iemand in verscheiden wetenschappen onderwijzen;* **ádjāran**, *wie onderwezen is; wat geleerd is aan iemand; les, die gegeven is: wat iemand geleerd heeft; les, die ontvangen is;* ānak sahāją ádjāran imām ānoe, *mijn zoon is het leersel van den imam N. N.*, d. i.: *heeft van den iman N. N. les ontvangen.* āpą djœgą adjāran kau? *wat is toch eigenlijk het door u geleerde?* d. i.: *wat hebt gij toch eigenlijk geleerd?* itœlah ádjāran imām ānoe, *dat is het leersel (de leer) van den imam N. N.*, d. i.: *dat heeft de imam N. N. geleerd;* **perādjar** en **pęlādjar** *wie geleerd enz. wordt; leerling;* **pęngādjar**, *wie leert enz.; leeraar; onderwijzer;* **pęrādjāran**, *leer;* **pęládjāran**, *tijd dat iemand onderwijs geniet; leerjaren; schooljaren;* **pęngádjāran**, *school.*

II. (kw. **adjar**, T.) **ādjar-2**, *godvruchtige; heilige; priester; eremiet; kluizenaar.*

اجر* I. **ādjoer**, jav., *sterken; versterken; aanmoedigen.* — [L. bew.].

II. *bedriegen*, inz. zich zelven. — [R.].

أَجْرَاحٌ plur. van جُرْحٌ.

أَجْرَاسٌ plur. van جَرَسٌ.

أَجْرِبَة (mal. **adjribah**) plur. van جَرِيب.

أُجْرَة (mal. **oedjrah**), *belooning; loon; huur; rente.*

أَجْزَا plur. van جُزْ.

اجس **adjis**, verb. van عَبْدُ ٱلْعَزِيز.

أَجْسَاد plur. van جَسَد.

أَجْسَام plur. van جِسْم.

***اجڠ** **ādjoeng**, *schikken; rangschikken; in slagorde stellen;* (inz. van olifanten): *tot den aanval gereed maken.* — [L. bew.].

***اجڠ** z. djoeng.

اجق, **mĕngādjak**, *aanmoedigen; aansporen; dringen; drijven; opwekken; uitnoodigen; verzoeken, om iets te doen.*

اجق, **mĕngādjok**, *nabootsen iemands gebaren, woorden of levenswijs,* inz. om hem te bespotten; *naäpen; napraten; nabauwen; bespotten of belachelijk maken door dat nabootsen.*

أَجَل, plur. آجَال, *tijdruimte; vastgestelde tijd; tijd, waarop eene schuld moet betaald worden;* ٱلْأَجَل, in 't mal. ook zonder art.: **adjal**, *de vastgestelde tijd van overlijden; het vooruit bepaald levenseinde; de dood;* ٱلْآجَال, *het sterfuur.*

أَجْلَاد plur. van جِلْد.

أَجِلَّة (mal. **adjillah**) plur. van جَلِيل.

أَجْلَي compar., superl. compar. en superl. absol. van جَلِي; **dalīl jang a.** *een zeer duidelijk,* d. i. een overtuigend *bewijs.*

أَجْمَاع plur. van جَمْع.

إِجْمَاع ar., *het verzamelen van iets dat verstrooid is; het tot vriend maken; het toestemmen; het zich met iemand omtrent iets verstaan; het van dezelfde meening zijn; het overeenstemmen; — verzameling; toestemming; overeenstemming; van gevoelen in zaken rakende den godsdienst; — overeenstemming of overeenstemmende uitspraak,* inz. der moeh. geleerden omtrent geloof of leer stellingen. (Zoodanige uitspraken uit den tijd der drie eerste kaliefen worden door de Schiieten verworpen).

إِجْمَال ar , *het optellen; het tot eene som brengen; — redevoering, op verschillende voorwerpen toepasselijk, of eene algemeene beteekenis hebbend;* إجمال آلدين *eene algemeene redevoering over den godsdienst.*

أَجْمَع ar., plur. أَجْمَعُون, *al; geheel; totaal.*

أَجْمَعُون plur van het voorgaande.

أَجْنَ I. **ādjoen** van voorwerpen, die naar een doel geworpen of gescho'en worden: *het verst van een doel verwijderd*, bv. van een mikpunt; *geworpen of geschoten voorwerp, dat het verst van een doel verwijderd is*, zoo als bv. een kogel, bij het schijfschieten; een stuk geld, bij het gooien naar een mikpunt; *het verst verwijderd enz. zijn*. — z. **tembek.**

II. w. sum., *in orde brengen; regelen*. — [N.].

***اجن** **ạdjan**, men., *drukken; persen* [*bij ontlasting*]. — [T.]. — z. **rẹddjan.**

أَجْنَا plur. van جَانٍ.

أَجْنَاب I. plur. van جَنْب.

II. plur. van جُنُب.

أَجْنَاح plur van جَنَاح.

أَجْنَاس plur van جِنْس.

أَجْنِبَة (mal. **adjnibah**) plur. van جَنَاب

أَجْنَبِيّ (mal. **adjnabī**), *vreemd; uitheemsch; vreemde enz.; vreemdeling*.

أَجْنِحَة (mal. **adjniḥah**) plur. van جَنَاح

أَجْوَار plur. van جَار.

أَجْوَاف plur. van جَوْف.

أَجْوِبَة (mal. **adjwibah**), plur. van جَوَاب.

اجوج **adjœdjā** (en **adjœdjah**, of zelden **djœdjạ** en **djœdjah**), **mẹngadjœdjạ**, *klappen; babbelen; kwaadspreken* [over iemand om hem te benadeelen]; *achterklappen; klikken*.

اجوجه zie اجوج.

أُجْودِيَّة, أُوجُودِيَّة en أُوجْدِيَّة verb. van وُجُودِيَّة.

أَجْوَف ar., plur. جَوَايِف, *hol; ruim*; van een verbum: *concaaf*, d. i. tot de middelste radicaal eene و of ي hebbend; *concaaf verbum*.

***اجون** **adjœwan**, beter **atjœwan**, *schets; vorm; model*. — [L.].

أُجُوه plur. van وَجْه.

أَجِير ar., *loon genietend; loon genietende; bezoldigd arbeider; huurling*.

اچ, **mẹngātjoe**, *dreigen, hetzij met een'vinger of eenig wapen; doen, als of men wil slaan, steken of houwen, tegen iemand probeeren, of iets wil gelukken; tegen elkander houden, ter vergelijking; iets tegen iets anders houden, ter vergelijking*.

اچ **ātji**, *mogelijker wijs; wellicht; bij geval* [voor die beteekenissen gebruikt men beter

atji-2]. Als een vraagwoord heeft het de bet. van: *zal het zoo het geval zijn? zal het zoo gebeuren? is het goed zoo?*: **mȩngātjikȩn**, *er in toestemmen, dat iets gebeurt; doen gebeuren: tot voorwerp eener handeling maken*

اچار I. **atjārạ** — skr. ātjāra —, *kwestie omtrent gedrag enz.: kwestie in 'talg.: pleidooi: rechtsgeding; zaak; *geld, dat de bruidegom aan de ouders der bruid betaalt* (z. antāran): hāri a. *de rechtsdag*: **mȩng-atjārạ**, *uitspraak doen*: **bȩrātjārạ**, *in proces liggende zijn*: **mȩngatjārākȩn**, *tot eene kwestie maken; in proces gooien; in rechten betrekken*; **mȩngatjārāī**, *iemand eene kwestie enz. aandoen: in rechten betrekken*: **pȩng-atjārạ**, *wie iets tot eene kwestie maakt enz.; pleitbezorger; advocaat; procureur.*

* II. *staatsie; praalvertooning.* — [R.].

*اچارم atjāram en tjāram, *trouwring.* — [L.].

*اچاو **atjāwi** — oorspr. malab. —, *timmerman.* — [R.].

اچاون **atjāwan**, *vorm; model; leest; schets: bestek: patroon.* — [R.]. — z. ātjoe.

*اچيت **atjitta** — hind. اچنت — *zeer witte fijne rijst.* — [L.].

اچر **ātjar** — pers. آچار ātjār — *al wat in zuur ingemaakt is: zuur*: ā. īkan, *visch in zuur*: a. rampai, *gemengd zuur* (*mixed pickles*), de zoogenaamde ātjar tjampoerado van Batavia; **mȩngātjarkȩn**, *tot ātjar maken; in zuur inmaken.*

* اچرغ, daoen atjȩrang, batav., *de bladen van een zeker gewas.* — [H.].

* اچغ I. **ātjang**, *boodschapper.* — [L.].

II. w. sum., *vertrouwde, die alles gadeslaat en aan zijn' heer bekend maakt* en daarom ook: *gevreesde*; **atjang-2**, *bij de hand zijn: van alle markten te huis zijn.* — [N.].

* اچغ (jav.), **mȩngatjȩng**, batav., *in erectie komen* van de mannelijke roede [T.].

اچغ **ātjoeng**, verk. van kātjoeng.

اچڤ I. **ātjap**, *tot aan het boveneinde in iets stekend*, zoo als bv. een sloepshaak in den modder, een dolk tot aan het gevest in het vleesch, een huis tot aan den drempel in het water; **mȩngātjapkȩn**, *tot aan het boveneinde in iets steken doen (maken): tot aan het boveneinde in iets steken*, bv. een' dolk in het vleesch; *tot aan het bovenst gedeelte onder water zetten*, bv. een huis tot aan den drempel.

II. (vgl. **atjoḳ**, T.), *veel*, alleen in ā. kāli, *veel maal; dikwerf.*

III. en **pātjap**, *met vurigheid achterna loopen, zoo als een haan de hen* — [L.].

IV.? 1o. tęlatjappan = kębatjakkan = *te sterk begoten of bewaterd*, bv. van tuingewassen; 2o. kantjap-pęnoeh ajer, *vol water*, bv. van een glas. — [H.].

V. **ātjap-2**, *gezwind*; **męngātjap-ngātjapkęn**, *bespoedigen; versnellen.*

*اچق of اچۆ **atjok** (vgl. **atjap** II.), men., *dikwijls*. — [T.].

*اچق **ątjik**, men., *moeder*. — [T.].

اچم, **męngātjoem**, *heimelijk* tegen een' ander *verbitteren*, *vertoornen; heimelijk aanhitsen.*

*اچو **ātjo**, batav., *onzin praten*. — [B.].

اچه I. **męngātjah**, *iets in schijn doen, om later iets anders te doen.*

II. w. sum., *het overtreden van geboden*. — [N.].

اچه **ātjeh**, naam van een rijk op de Noordwestkust van Sumatra, gew., volgens de eng. schrijfwijze, *Acheen*; **ā. kętjil**, ook pīdir, naam eener plaats in Atjeh.

*اچه **ātjih**, soort van kleine boschbloedzuiger. — [M.]. — z. pātjat.

*اچي **atji**, w. sum., benaming voor de zoons van voorname lieden. — [N.].

آحاد plur. van أَحد.

أُحَاد en أُحَاد أُحَاد, ar., *telkens een; een vóór een.*

أَحَارِر plur. van حَرّ.

أَحَارِيم plur. van حَرِيم.

إِحَاطَة (mal. **iḥāṭah**), ar., *omgering: omringing: omvatting door kennis.*

أَحَامِر plur. van أَحْمَر.

أَحِبَّا plur. van حَبِيب.

أَحْبَاب plur. van حَبِيب.

أَحْبَال plur. van حَبَل.

أَحْبَان plur. van حِبّ.

أَحِبَّة (mal. **aḥibbah**) plur. van حبيب.

اِحْتِرَام ar., *vereerenswaardigheid.*

اِحْتِسَاب ar., *aanrekening.*

اِحْتِشَام ar., *eerbied; luister; grootheid.*

اِحْتِكَار ar. *het opkoopen, om de prijzen te doen stijgen; — opkooping enz.*

إِحْتِلَام ar. *nachtelijke zaadstorting; het komen tot huwbaarheid;* tijādą bāṭal poewāsą sabab iḥtilām, *het vasten wordt niet te niet gedaan door nachtelijke zaadstorting.*

أُحْدَان plur. van وَاحِد.

أُحْدَان en أُحْدُون plur. van أَحَد.

أَحَدِي (mal. **aḥadī**), *tot één betrekking hebbend, tot één betrekking hebbende.*

إِحْدَى fem van أَحَد.

أَحَدِيَّة (mal. **aḥdījah**), *het één zijn; eenheid; eendracht; eensgezindheid.*

أَحْرَاز plur. van حِرْز.

أَحْرَاس plur. van حَارِس.

أَحْرَام I. plur. van حَرَم.
II. plur. van حَرِيم.

إِحْرَام ar. *het anathematiseeren; het excommuniceeren; het beginnen met die dingen te doen of te laten, welke, met betrekking tot de bedevaart naar Mekka, voorgeschreven of verboden zijn; — heilige gesteldheid; heilige toestand; voorgeschreven kleeding voor die bedevaart, bestaande uit twee stukken wol, katoen of linnen, waarvan het eene om het middel is geslagen, het andere om den nek en de schouders, zoodanig dat een gedeelte van den rechterarm bloot blijft;* **bęrīḥrām**, *be-*

إِحْتِمَال ar., *het dragen van een' last; het mogelijk zijn; het opleggen van een' last;* **męngiḥtimālkęn**, *opdragen; medegeven.*

إِحْتِيَاط ar., *achtgeving; oplettendheid.*

أَحْجَار plur. v. حَجَر.

أَحْجُر plur. v. حَجَر.

أَحَد ar., plur. آحَاد, أُحْدَان en أُحْدُون, *een.* Met plur. آحَاد in het decimaalstelsel: *eenheid.* يَوْمُ ٱلْأَحَد *de eerste dag der week: zondag.* hāri a., hetzelfde. mālam a., *de nacht van zaturdag op zondag.* d. i. van den ondergang der zon op zaturdag tot den opgang op zondag.

أُحُد ar. naam van een' berg bij Medina, bij welken Moeḥammad in het derde jaar der hidjarh door de Koeraisjieten geslagen werd.

أَحْدَاث plur. van حَدَث.

إِحْدَاد ar., *het afleggen van alle tooisel,* wegens de عِدَّة waarin eene vrouw verkeert, voorn. om den dood van haar' man: — *rouwbedrijf: rouw.* — **bęrīḥdād**, *rouwbedrijf enz. hebben;* **męngiḥdādkęn**, *met rouwbedrijf enz. behandelen; den rouw dragen om iemand.*

أَحْدَان plur. van أَحَد.

ginnende zijn met die dingen te doen of te laten, welke, met betrekking tot de bedevaart naar Mekka, voorgeschreven of verboden zijn. **mengiḥrāmkẹn**, *anathematiseeren: excommuniceeren.*

أَحْرُس plur. van حَرَس.

أَحْرُف plur. van حَرْف.

أَحْسَاب plur. van حَسَب.

إِحْسَان ar., *het goed doen; het weldoen;— weldadigheid.* Met plur. إِحْسَانَات *weldaad, gunst.*

إِحْسَانَات plur van إِحْسَان.

أَحْفَاص plur. van حَفْص.

أَحْقَاد plur. van حِقْد.

أَحْقَاق plur. van حُقَّة.

أَحْكَام plur van حُكْم.

أَحْلَام I. plur. van حِلْم.

II. plur. van حَلِيم.

أَحْمَال plur. van حَمَل.

أَحْمَد compar. superl. compar. en superl. absol. van حَمِيد Een mal. verb., als nom. pr., is āmat. —

أَحْمَر, plur. أَحَامِر, *rood van natuur.* Met plur. حُمْر en حُمْرَان *rood gemaakt; roodachtig: een roode, d. i. ook: niet-Arabier; barbaar, in tegenstelling van zwarte* (أَسْوَد aswad), d. i.: *Arabier.*

أَحْمِرَة (mal. **aḥmirah**) plur. van حِمَار.

أَحْمَق ar., plur. حُمْق, حِمَاق, حَمْقَي, حَمَاقَي en حُمَاقَي, *zinneloos; dwaas; zinneloosheid; dwaasheid.*

أَحْوَات plur. van حُوت.

أَحْوَاض plur. van حَوْض.

أَحْوَال plur. van حَال; **ḥāl-aḥwāl**, mal. pleonasmus: *de omstandigheden —.*

أَحْوَر ar., plur. حُور, *groote zwarte oogen hebbend; iemand groote zwarte oogen hebbende.* (z. حُورِي).

أَحْوِلَة (mal. **aḥwilah**) plur. van حَال.

أَحْيَا plur. van حَيّ.

إِحْيَا ar., *het levend maken; het in leven bewaren; het behouden van het leven aan iemand; het doen herleven; het opwekken uit den dood; het repareeren (van een*

gebouw); het ontginnen (van woest land); — *levenmaking; opwekking uit den dood; reparatie (van een gebouw); ontginning (van woest land).*

أَخ (voor أَخْو), plur. أُخْوَة, آخَا, أُخُون, أُخُوَّة en إِخْوَان, أُخْوَان, أُخُوّ, إِخْوَة, *broeder; vriend; kameraad; gelijke; naaste.*

آخَا plur. van أَخ.

أَخَابِير plur. van خَبَر.

إِخَاذَة (mal. **ichādzāh**), ar., plur. أُخُذ, *land, door den vorst in bruikleen afgestaan; leen;* إِخاذة عَلَي مَمَرِّ ٱلدَّهْرِ وَٱلْأَيَام *een bestendig leen.*

أَخَايِر plur. van خَيْر.

أَخْبَار plur. van خَبَر.

إِخْبَار ar., *het onderrichten; het informeeren; het vernemen;* — *onderrichting; informeering; informatie; verneming.*

إِخْبَارِيّ (mal. **ichbārī**) ar., *het onderrichten enz. betreffend; onderrichtend; informeerend; verhalend; enunciatief.*

أُخْت (voor أَخْوَة), ar., plur. أَخَوَات, fem. van أَخ.

أَخْتَان plur. van خَتَن.

اِخْتِصَار ar., van eene verhandeling of redevoering: *het verkorten; verkorting; kort begrip; compendium.*

اِخْتِصَاص ar., *het eigen zijn; het eigenaardig zijn; het toebehooren; het de vertrouwde eenige vriend, de boezemvriend zijn; het intiem zijn; vertrouwelijke; innige vriendschap; boezemvriendschap, intimiteit.*

اِخْتِلَاس ar., *het met snelheid ontrooven.*

اِخْتِلَاف ar., *het verscheiden zijn; het verschillen; het oneenig zijn; verschil; oneenigheid.* In 't mal. ook nog: *afwijking; vergissing; overtreding uit vergissing.*

اِخْتِيَار (in 't mal. ook wel **achtijār**), ar., *het uitkiezen; verkiezing; keuze; vrije wil.* In 't mal. ook nog: *keuze der middelen, ter bereiking van een doel; aanwijzing daarvan; raadpleging daaromtrent; de middelen zelven.* Een mal. verb. is sĕtījar, dat echter in een' gekuischten stijl niet gebruikt wordt; dĕngngan ichtijārnjā sĕndīri djūgā, *geheel met zijn eigen' vrijen wil;* āpā ichtijār kītā? *wat zullen wij doen?*

آخِذ ar., *nemend; ontvangend; overnemend; nemer; ontvanger; overnemer.*

أُخُذ. plur. van إِخَاذَة.

آخِر ar., *laatste; uiterste; achterste; laatst enz. gedeelte van iets; einde;* nafas ā. *de laatste ademtocht;* ā. tāhoen, *het laatst van het jaar;* ā. zamān, *einde des tijds; het laatste der dagen;* āchirnja, *het einde daarvan; ten slotte;* إِلَى آخِرِه, *tot aan het einde daarvan; en zoo voorts;* آخِرُ ٱلْحُرُوف, *laatste der letters*, d. i. *de* ي; **męngāchir,** *als de laatste enz. komen; achteraan komen; te laat komen;* **męngāchirkęn,** *de laatste enz. doen zijn; dwingen de laatste enz. te zijn; achteraanstellen;* **pęngāchir,** *wie als de laatste enz. komt enz.; wiens gewoonte het is, dit te doen;* **tęrāchir,** *allerlaatste;* **tęrāchir,** *te laat;* **āchir-2,** *zeer laat; laat, eenigzins laat.*

أَخْرِبَة (mal. **achribah**) plur. van خَرَاب.

آخِرَة ar., plur. أَوَاخِر, fem. van آخِر. In 't mal. ook nog: = ar. اَلْآخِرَة *de laatste tijd; het levenseinde; het andere leven; de andere wereld, de andere wereld,* in tegenoverstelling van doenjā, *deze wereld.*

آخِرِين plur. van آخِر Voorts.: *hedendaagschen (modernes); nakomelingschap.*

أَخْضَر ar., *groen; zwart;* van kleuren: *donker.* In 't mal. ook nog: *groenheid; groene kleur; groen.*

أَخْطَاط plur. van خَطّ.

إِخْفَا ar., *het verbergen; verberging;* in de gramm,: *verberging van de ware uitspraak, speciaal de doffe, nagenoeg nasale uitspraak der* ن *vóór sommige letters;* **męngichfākęn,** eene letter *uitspreken met verberging der ware uitspraak;* eene ن *dof, nagenoeg nasaal uitspreken* vóór sommige letters. —

أَخِلَّا plur. van خَلِيل.

إِخْلَاص ar., van boter: *het zuiveren:* van God: *het oprechtelijk en zonder veinzerij vereeren door godsdienst;* van menschen: *het oprechtelijk en zonder veinzerij eeren door vriendschap; zuivering; oprechtheid; zuiverheid van gezindheid.*

أَخْلَاف plur. van خَلَف.

أَخْلِيَا plur. van خَلِيّ.

أَخْمِرَة (mal. **achmarah**) plur. van خِمَار.

أَخْمِسَا plur. van خَمِيس.

أَخْمِسَة (mal. **achmisah**) plur. van خَمِيس.

أَخْنُوخ ar., *Noach.* — z. إِدْرِيس.

أُخُوّ plur. van أَخ.

أَخَوَات plur. van أُخْت.

أَخْوَال plur. van خَال.

أُخْوَان en إِخْوَان plur. van أَخ.

أَخْوَة en إِخْوَة plur. van أَخ.

أُخُوَّة (mal. **oechœwah**) plur. van أَخ.

أَخْوِلَة (mal. **achwilah**) plur. van خَال.

أَخُون plur. van أَخ.

أَخْيَار plur. van خَيِّر.

أَخْيَال plur. van خَيْل.

أَخْيِلَة (mal. **achjilah**) plur. van خَيَال.

اد **āda**, *zijn; wezen; bestaan; zich bevinden; voorhanden zijn;* **ádānja**, *het zijn enz. daarvan* (— imper., niet zonder lah, is **ádālah** —); **mengāda**, verkorting van **mengādakęn** enz.; اد met de præp. pada, bagi of akan beteekent: *hebben; bezitten:* tęrlampau bęsar ádānja, *het wezen daarvan is al te groot*, d. i. *het is al te groot.* Dit اداڽ staat meest altijd aan het slot van brieven, hoofdstukken, paragrafen enz., veelal zonder dat het in eenig grammaticaal verband met een voorgaand woord staat. In die gevallen moet men veronderstellen, dat dęmikijanlah, *zoodanig*, uitgelaten is, en dan beteekent **ádānja:** *zoodanig is het wezen daarvan*, of *zoo is het.* Keurige schrijvers laten dan ook, in zoodanige gevallen, het woord dęmikijanlah niet licht weg. Soms echter heeft het betrekking tot een voorgaand woord; **męngádākęn**, bij verk. **męngāda**, *aanzijn geven; voortbrengen; scheppen; uitvinden; leveren; berokkenen; brouwen;* مڠاد enz., zonder dir. obj., heeft, inz. in den redupl. vorm, de beteekenis: *dingen te voorschijn brengen (onderwerpen aanvoeren), die niet te pas komen; een voorkomen boven zijn' stand aannemen;* **kęádāān**, *wezen; bestaan; zijn; gesteldheid.*

اد I. (in de eerbiedige of hoffelijke spreekwijze), **bęrādoe**, *slapen; rusten;* bęrādoe dęngngan, *slapen bij;* **pęrādœwan**, *slaap; rust; slaapplaats; rustplaats; slaapstede.*

II., **męngādoe**, *eene klachte inbrengen; zich beklagen;* **męngádœkęn**, *als klacht inbrengen*; **męngádœï**, *eene klacht inbrengen tegen* iemand (dir. obj.); *verklagen;* **ádœwan**, *wat iemand als klacht inbrengt, ingebracht heeft of in te brengen heeft; klacht.*

III., **męngādoe**, *tegen een' ander doen vechten, strijden, loopen* (bv. paarden), *varen, rijden, disputeeren;* **pęngādoe**, *wie tegen elkander doet vechten enz.*

IV. = **ādat**, een woord tot verantwoording of verontschuldiging. — [R.].

V. batav., **bęradoe, męngadoe**, *hevig botsen: caramboleeren.* — [B.].

ادي **adi**, bij verk. **di**, — skr. adhi, *voortreffelijk; uitmuntend.* — vroeger een titel voor hoofden, thans alleen nog in samenstellingen gebruikelijk; bv. adipāti of dipāti, titel, die aan hooge staatsdienaren gegeven wordt: adirādją of dirādją, *vorst boven andere vorsten.*

أَدَاءٌ ar., *betaling; vervulling;* van eene getuigenis enz.: *aflegging; zaak, die betaald wordt; voortbenging der stem; het achteraan komen in het gebed* (van iemand, die met een' imām bidt).

آدَاب plur. van أَدَب.

أَدَاةٌ, plur. أَدَوَات, *gereedschap; werktuig;* أَدَاةُ ٱلتَّعْرِيف *werktuig der bepaling*, d. i. *de artikel* أَلْ.

ادار **adārą** (en **oedārą**, of أَدَار en أُدَار) — skr. adhara, *lager gedeelte — luchtruimte tuschen hemel en aarde; de lucht; atmospheer; de zichtbare hemel.*

* ادارن **èdāran**, *dwaasheid; krankzinnigheid; dronkenschap; liefde.* — [C.].

اداڤون **àdāpōn** (smst. van **ādą** en **pōn**) conj., dienende tot verbinding van twee volzinnen, waarvan de tweede eene nadere verklaring bevat van iets, waarvan in den eersten, of ook wel in een' vroegeren volzin, reeds gesproken is: *nu; maar; en*; a. bāpa'koe, *mijn vader nu*; a. lāgi, *wijders;* a. akan..., *wat nu... betreft;* a. bārang sijapą, *een iegelijk nu.*

اداني **oedani**, — batav. — zekere bittere tegen de wormen gebezigde vrucht, *quisqualis Indica* (vgl. makass. en jav. węd a n i); — 't batav. volgt 't bal. klankstelsel, door namelijk oe te hebben, waar 't jav. wa of wę aan 't begin van een drielettergrepig, en woe aan 't begin van een tweelettergrepig woord heeft; vgl. oerangas, oetoe, oelęd, oeribang enz. — [T.].

أَدَب ar., *het rijk zijn aan beleefdheid en bevalligheid, van zeden en kennis.* — Met plur. آدَاب, *de wetenschap van alle dingen, waardoor wij ons voor alle soorten van misslagen kunnen hoeden, of wel van al wat de mensch moet weten, om zich overeenkomstig zijnen stand te gedragen; hoffelijkheid; wellevendheid; welgemanierdheid;*

beschaafdheid; fatsoenlijkheid; manieren; In 't mal. ook nog: *hoffelijk enz.;* dęngngan a., *met hoffelijkheid;* bālik a. *onhoffelijk; onwellevend; ongemanierd; onbeschaafd; onfatsoenlijk.*

أَدْبَاب plur. van دُبّ.

أَدْبَار plur. van دُبْر.

* ادت z. آدَ IV.

آدُر plur. van دار.

* ادر ādir, naam van een zeer lekkeren zoutwater-visch. — [R.].

* ادر adar (en oedar), *op jaren komende; beginnende oud te worden; over de vijftig; oud; bejaard.* — [L.; M.].

ادر z. ادار.

ادراج adirādja (bij verk. دَرَاج dirādja) — skr. adhirādja — *opperste vorst; regeerend vorst; opperheer;* pantja rādja dirādja, *lijkbaar van een' regeerend vorst.*

أَدْرَاع plur. van دِرْع.

إِدْرَاك ar., plur. إِدْرَاكَات, *bevattingsvermogen.*

إِدْرَاكَات plur. van het voorgaande.

إِدْرِيس ar., *Enoch.*

ادريڠ aderjang — verb. ned. — *Adriaan,* wordende hieronder verstaan A. Hoek, in der tijd secunde te Malaka, en veelal gebruikt in de riouwsche aangelegenheden.

ادس ādas, *venkel;* ā. mānis, *anijs;* ā. pędas *venkel.*

أَدْعِيَّة (mal. ad'ijah), plur. van دُعَا.

إِدْغَام ar., van koude en hitte: *het iets vatten en geheel doordringen;* in de gramm.: *het onderdrukken of wijzigen van eene letter door de daarop volgende* zoo als bv. de ن door de ر in مِن رَبِّهِ mirrabbihi.

ادغ I. (en hādang), męngādang, *wachten op* iets; *afwachten; belagen;* pęngādang, *wie op iets wacht; belager —; plaats, waar verscheiden wegen samenkomen en men derhalve elkander kan afwachten;* pęrādāngan, *afwachting; belaging —; hinderlaag;* kādang (smtr. van kęādang), *bij wijlen; bij tijden; nu en dan.*

II., ādang-2, *bij wijlen; bij tijden; nu en dan.* — [M.]. — z. kādang.

ادڤ (en hādap.), męngādap, *met de voorzijde toegekeerd zijn naar* iets; *front maken naar* iets; *zich bevinden vóór of tegenover* iets; *vóór zich hebben,* bv. een werk; *zich intensief bezig houden*

met iets, bv. met dobbelsteenen, de kaart; *verschijnen vóór* iets; *zijne opwachting maken aan* iets; *tegenover staan aan* iets; mẹngādap kẹmatahāri māti, *met de voorzijde naar het westen gekeerd zijn;* bẹrādap mœ̄kạ kẹpadạ rādja, *met het gelaat tegen den vorst gekeerd zijn; tegen den vorst opstaan of oproerig zijn;* **ādāpan**, *wat men vóór zich heeft enz.; aanstaande; voorzijde; ruimte of plaats vóór de voorzijde.* — Voor de twee laatste bet. is de verk. dāpan (z. a.) gebr. — دءاداڤن (دأداڤن) diādāpan, *aan de voorzijde; vóór (zonder beweging).* — كأداڤن (كأداڤن) **kẹādāpan**, *naar de voorzijde; naar voren; vóór (met beweging);* **pẹngādāpan**, *voorzijde; ruimte of plaats vóór de voorzijde; plaats waar men vóór den vorst verschijnt;* p. rœmah, *voorzijde van een huis;* nāsi ādap-2, stapel van gekookte pœloet, rijst, met roodgeverfde gekookte eieren gegarneerd, die bij feesten (bruiloften, besnijdenissen enz.), den persoon ten behoeve van wien die feesten gevierd worden, voorgezet wordt, en waarvan deze een weinig gebruikt.

أدڤ **ẹdap** (en **dap**), pers. دَفّ ar. دَفّ, soort van tamboerijn.

أدڤات **adipāti**, z. ādi.

* أدق **ādoeķ**, batav. (uit 't bal, T.), *roeren.* — [C. B.].

أدق **ādiķ** (gemeenzaam bij 't aanspreken ook deķ en دِيْ), *jongere broeder of zuster;* prædicaat van toegenegenheid of vriendschap jegens jongeren, inz. jegens iemands jongere, of als jongere beschouwde vrouw of beminde. — De Mal. noemt, in de wandeling, tot eene niet te bepalen grens, wijder in vorstelijke familiën, dan bij den gemeenen man, ādiķ ook iedereen, jonger in jaren, die even ver, als hij zelf of zijne echtgenoot, dan wel als een ander of diens echtgenoot, van een gemeenschappelijken oorsprong verwijderd is; **mẹngādiķkẹn**, *met het woord* ādiķ *bejegenen*, d. i.: met of van iemand sprekende, hem ādiķ *noemen.*

أدْلِ (adlī) plur. van دَلْو.

أَدِلاَّ plur. van دَلِيل.

أَدِلَّة (mal. **adillah**), plur. van دَلِيل.

آدَم ar., plur. أُدْم en أُدْمَان, *Adam.*

* أدم **ādẹm**, batav. (uit 't jav. T.), koel. — [B.].

أُدْم (mal. **oedoem**), plur. van آدَم.

أُدْمَان plur. van آدَم.

أدن I. **ādoen**, *keurige, nette opschik*, zoowel wat de kleeding enz., als wat het lichaam

zelf (haar, baard, nagels enz.) betreft; **mȩngā-doen,** *keurig en net opschikken enz.* **bȩrādoen,** *keurig en net opschikkende zijn: zich keurig en net opschikkende zijn* (hier moet men zich dīri of dirīnja als dir. obj., of liever als complement, van ādoen denken); en van daar ook: *keurig en net opgeschikt wordende zijn; à quatre épingles zijn;* **ādœnan,** *wat keurig en net opgeschikt is;* **pȩngādoen,** *wie keurig en net opschikt, wiens gewoonte het is, zich keurig en net op te schikken.*

II., **adoen-2,** w. sum., *weerschijn,* zoo als op sommige stoffen ligt. — [N.].

III. **adœnan,** jav., *gevecht hanengevecht* — [C.].

أدن, **mȩngādon,** *tot deeg mengen; tot een' mensch, een' man vormen:* **ādōnan,** *deeg beslag;* **pȩngadon,** *deegmenger;* **pengadōnan,** *deegmenging; vorming tot een' mensch, een' man.*

* أدن **mȩngȩdȩn,** batav. (bal. pȩdȩn, T.), *drukken,* als men een groote boodschap doet, om zijn stercora kwijt te raken; vgl. mȩnȩrȩn, *drukken,* van een vrouw in barensnood. — [H.].

أدنك **adindạ** (van ādik), *jongere broeder of zuster* in de eerbiedige of hoffelijke spreekwijze.

أَدَوَات plur. van أَدَاة.

أَدْوَار I. plur. van دَار.

II. plur. van دَوْر.

أَدْوُر en أَدْوُر plur. van دار.

أَدْوِرَة (mal. **adwirah**) plur. van دَار.

أدوهنغ **adœhanang** (smtr. van adoeh en anang), interj. van medelijden, bij eene pijnlijke gewaarwoording van iemands kind, of ook een ander persoon: *och lieve kind: medelijdende weeklacht met die woorden.*

أدوهي **adœhai** (smst. van adoeh en hai), interj. = adoeh, int; **adœ-hai-2** en **adoeh-adœhai,** veelal bij het zingen, om aan het slot van een couplet, als eene soort van geurmaker, door eene enkele stem gezongen te worden.

* أدوي **adœi,** interj., *ach; helaas.* — [R.].

أده **adoeh** (voor afleidingen **ȩdoeh**), interj. van pijn, verdriet, of verwondering: *ai; au; ach; oh; he;* **mȩngȩdoeh,** *weeklagen.* **pȩngȩdoeh,** *wie weeklaagt; wiens gewoonte het is te weeklagen: weeklager;* **pȩngȩdœ-han,** *het weeklagen: weeklacht.*

أَدْهُر plur. van دَهْر.

أَدْهَم ar., plur. doehm, *zwart; zwartgroen.*

أذْلق ar., plur. ذُلْق, *puntig; vaardig om te antwoorden; welsprekend.*

إذْن (mal. **idzin**) ar., *het veroorloven; het toestaan; het inwilligen; verlof; toestemming; inwilliging;* mal. verb. is īdjin: dęngngan tijādą ī. *zonder verlof zijn:* **męngidzinkęn,** *veroorloven enz.: iets veroorloven aan iemand* (dir. obj.); *met verlof enz. begunstigen.*

أذْناب plur. van ذَنَب.

أذْؤب plur. van ذِيب.

أذْيال plur. van ذَيْل.

أذْيُل plur. van ذَيْل.

ار I. **ārą**, naam van een eetbaren zoetwatervisch.

II. naam van boomen, die tot de *vijgeboomen* met gaafrandige bladeren behooren. De gom van sommigen geeft goede vogellijm; **soorten:** ā. rimbą of kajoe ā., de grootste soort, een prachtige boom, die zoowel uit den grond opgroeit, als op andere boomen, in de door de vereeniging van takken ontstane halten, waarheen de pitten door vogeluitwerpsel gebracht worden, als parasiet opschiet. Grooter wordend, zendt dan die woekerboom langs den moederboom wortels naar beneden, die zich langzamerhand in

* ادي **ādai**, *een oorlogsgereedschap.*—[L].

أدْياك plur. van ديك.

أدْيان plur. van دين.

أديب ar., plur. أُدَبا, *beleefd; wel opgevoed; van goede opvoeding; geletterd.* In 't mal. ook nog: *beleefdheid.*

أدْيُن plur. van دَيْن.

أذان ar., *openbare uitroeping*, inz. aankondiging van de uren des gebeds door den مُؤَذّن; **męngadzānkęn**, *in 't openbaar uitroepen of aankondigen.*

أذْرُع plur. van ذِراع.

إذْعان ar., *het gehoorzamen; gehoorzaming; gehoorzaamheid.*

أذْكار plur. van ذِكْر.

إذْكار ar., *het doen gedenken aan iets.*

إذّكار ar., *het zich herinneren; het iets gedenken; herinnering; vermelding.*

أذِلّا plur. van ذَلِيل.

أذِلّة (mal. **adzillah**), plur. van ذَلِيل.

den grond hechten, hoe langer hoe dikker worden en eindelijk den moederboom dooden; terwijl de parasiet- of roofboom zich trotsch in de lucht verheft. Van daar het spreekwoord: pindjam k. ā., *het leenen als de k. ā.*, d. i. zonder het geleende terug te geven, op de wijze der indische vorsten, zich iets toe eigenen; ā. kęlęboek, eene soort, waarvan de vruchten het meest op de europ. vijgen gelijken; ā. sijālang; ā. mákānan pœnai.

III. naam van verscheidene planten, waarvan men niet weet, hoe zij aan dien gemeenschappelijken naam komen; **soorten:** ā. djangkit; ā. ęmas en ā. pērak, parasieten; ā. tānah, saprijk plantje, dat in de geneeskunde gebruikt wordt; ā. bātoe, of ā. lœmoet, mosachtige plant, die op rotsen groeit en geneeskrachtige eigenschappen bezit.

IV. *van voornemen zijn om eenig kwaad uit te voeren.* — [L.].

V., **āra-2,** *plein; open veld.* — [C.]; jav. (T.).

VI. en **arah,** *hoop; verwachting.* — [M.].

ار I. **āri,** naam eener vergiftige zeelang; roempoet œlar ā. = tampoeng ā., naam eener geneeskrachtige plant.

II., **āri-2,** *gedeelte van den buik tusschen navel en schaamdeelen; onderbuik; de liezen; de schaamstreek.*

أرآء en آرَآء plur. van رَأْي.

إِرَادَة (mal. **irādah**) ar., *het willen; — de wil.* —.

أَرَارِس plur. van ارِيس of إِرِّيس.

أَرَارِسَة (mal. **arārisah**) plur. van أَرِيس of إِرِّيس.

أَرَارِيس plur. van أَرِيس of إِرِّيس.

* اراڠس **oerangas,** batav., *de mot* (jav. węrangas). — [T.].

أَرَاك ar. (nom. unit. أَرَاكَة), *zekere boomen met doornen,* welker bladeren en twijgen een gewoon voeder voor kameelen zijn, en van welker wortels en twijgen tandschuijers gemaakt worden, door het eene einde van een stukje wortel enz. in draden te kloppen, waardoor eene soort van kwastje ontstaat.

أَرَاكَة (mal. arākah), nom. unit. van het voorgaande. —

أَرَامِنَة (mal. **arāminah**), plur. van أَرْمَنِي.

أَرَانٍ (**arānī**), plur. van أَرْنَب.

أَرَانِب plur. van أَرْنَب.

أَرَاوِيح plur. van رِيح.

أَرَايِيح plur. van رِيح.

أرب* **irib**, *listigheid.* — [L.].

أَرْبَاب I. (en **arbab**, **harbab** en **harbāb**, of **rebāb** en **rebbab**) verb. van رَبَاب.
II. plur. van رَبّ.

أَرْبَاع plur. van رُبْع.

أَرْبَع fem. van أَرْبَعَة.

أَرْبَعَا en أَرْبَعَا, plur. أَرْبَعَآءَات, *vierde dag der week*, d. i. woensdag; mal. verb. is رَابِع.

أَرْبِعَا plur. van رَبِيع.

أَرْبَعَآءَات plur. van أَرْبَعَا.

أَرْبَعَة (mal. **arbaáh**), *vier.* In 't mal. nog: *getal vier; getal van vier; viertal;* أَرْبَعَة أَرْبَعَة *telkens vier; vier aan vier.*

أَرْبِعَة (mal. **arbiáh**) plur. van رَبِيع.

أَرْبَعِيّ (mal. **arba'ī**), *tot vier betrekking hebbend.*

أرت (**arit**) I. *zacht gekromd.*
II. batav. (en jav., T.), *grasmes.* – [B.].

أرت **artạ** (en **ẹrtạ**, **hartạ** en **hẹrtạ**, of **rẹttạ**) — skr. artha—, *goederen; goed; rijkdom; schatten; bezittingen;* arta bẹndạ, *goederen;* **artāwan**, en **artawān**, *gegoed, rijk.*

أرت **ẹrti** (en **rẹtti**), *zin; beteekenis; beduidenis; begrip; meening;* **mẹngẹrti**, *den zin enz. van iets vatten; begrijpen; vatten; verstaan;* ẹrtīnja, *de beteekenis er van; dat is te zeggen; wel te verstaan;* ẹ. kātạ, *beteekenis van een gezegde;* ōrang ẹ., *iemand van begrijpen; een schrander mensch;* **bẹrẹrti**, *een' zin enz. hebben;* tijādạ b., *zonder zin enz.* **sẹẽrti**, *gelijke zin enz. van denzelfden zin enz.*

أرت **ẹrat** (**hẹrat** en **rat**), *vast ineen*, zoo als bv. grond, die aangestampt is; van het lichaam van menschen of dieren: *rast —;* van eene binding: *strak aangehaald; vastheid;* **mẹngẹrat**, grond *aanstampen —;* eene binding *strak aanhalen;* sẹgẹnggam ẹ., *eene handvol, vast ineengedrukt.*

ارتاون z. arta.

ارتل (hindust. **hartal**, T.) **artal** (en **hartal**) *geel orpiment.* — (z. atal, T.).

ارتوان z. arta.

إِرْث (mal. **iritz**), *het erven; het de erfgenaam zijn —; erfenis.*

أَرْجَاب plur. van رَجَب.

ارجون **ardjœnạ** (en radjœnạ) — skr. ardjoena — de derde der Pandawa's; naam van een' koning met duizend armen;

naam van een' der hoogste bergen op Java.

ارچ **artja** — skr. artjā — *beelden uit den ouden tijd; oudheden* (Jav. rçtja, T.); — batav., roemaḥ artja, *de huisjes, die op de chineesche graven*, sèntiong, *staan*. — [H.].

أَرْحَام plur. van رَحِم : ذَوُو ٱلْأَرْحَام, *bloedverwanten.*

أَرْحُل plur. van رَحْل.

أَرْحَم ar. compar., superl. compar. en superl. absol. van رَحِيم.

* ارد **oerdi**, (gewoonlik rodi, T.) — verb. europ. — order. — [R., C.].

أَرْدُن ar., *de Jordaan.*

أَرْدِيَة (mal. **ardijah**), plur. van رِدا.

أَرْز (mal. **araz**), ar., nom. unit. أَرْزَة, boomen van het genus der coniferae, zoo als pijnboomen, cederen enz.

أَرَز **āraz**, ar. (nom. unit. أَرَزَة), zekere boomen met een zeer hard hout, waarvan men stokken of knuppels maakt.

أَرْزَاق plur. van رِزْق.

أَرْزَة (mal. **arzah**), nom, unit. van أَرْز.

أَرَزَة (mal. **arazah**), nom. unit. van أَرَز.

ارس I. **āras** (en **hāras**), verb. van حَارِس, in het schaakspel: *verplaatsing* van een stuk, dat tot dus ver een ander stuk (koningin, kasteel of raadsheer) belemmerde (bewaakte), waardoor het aldus bewaakte stuk vrij geworden is, en alsnu zijn invloed op een stuk van de tegenpartij uitoefent. Als interj. bij het schaakspel gebruikt, beteekent het *opgepast!*

II., **āras kçrdan** (bet. van elk afz. onbekend), soort van poffertjes, die met eene zoete of gekruide saus gegeten worden, en het begin maken van een groot mal. gastmaal.

ارس I. **āris**, *aangezette zoom* van iets. zoo als aan zeilen, netten en dergelijken; *lijk* in dien zin; *randbelegging: aangezet schijnende zoom*, djāring bçrāriskçn rōtan, *een net met een lijk van rotting:* **árīsan**, wat tot zoom enz. dient, moet of kan dienen; **tāli a.**, *lijk-touw*, d. i. *touw van of voor rad.*

II. w. sum., wordt gezegd van een boek, waarin de overtollige ḥœrœf madd zijn weggelaten, en dat daardoor moeielijker te lezen is. [N.].

III., **āris-2**, een woord, waarvan men te Ri. de bet. niet kent, ofschoon de volgende pantoen bij iedereen bekend is: Pçngkal pœwan dijātas kōtạ, Dipçngkal dçngngan āris-ārisnja, Tinggallah tœwan

tjahāja makōta, Tinggallah dęngngan wāritz-wāritznja.

ارس areś — verb. ned. — *arrèst:* **męngareś**, *in arrest zetten enz.;* **pęngāreś**, *wie in arrest zet enz.;* **pęngārēsan**, *in arrest zetting; arresteering.*

إِرْسَال ar., *het afvaardigen, het zenden van een' gezant; — afvaardiging:* kunstwoord, beteekenende, dat iemand, die Moehammads woorden verhaalt, eenvoudig zegt:" de gezant (Gods) heeft gezegd, dat enz.". zonder gewag te maken van den persoon, door wien hetgeen uit den mond van Moehammad gehoord is op den tijd van den verhaler was overgebracht.

ارست **arsat** z. arsad.

أَرْسَح ar., plur. رُسْح (mal. roesoeh), *magere billen en dijen hebbend.*

ارسد **arsad** en **arsat**, verb. van مُحَمَّد أَرْشَد.

أَرِسْطُو z. het volgende.

أَرِسْطُوطَالِيس, أَرِسْطُوطَالِس, أَرِسْطَاطَالِس (bij verk. ook أَرِسْطُو), *Aristoteles.*

أَرْسُل plur. van رَسُول.

أَرْسُم plur. van رَسْم.

أَرْش (mal. arasj) ar., *menschen: schepselen; zoengeld,* inz. voor vergoten bloed; *boete; geschenk ter verkrijging van de gunst des rechters.*

إِرْشَاد ar., *het leiden langs den rechten weg: — leiding enz.*

أَرْشَدَ ar., *hij heeft langs den rechten weg geleid;* أَرْشَدَكَ ٱللّٰه, *God heeft u langs den rechten weg geleid,* of *leide u langs den rechten weg* zegt men tot iemand, die iets moeielijks gaat uitvoeren of zich naar eene geheime of onreine plaats, bv. een sekreet, een bordeel of dergelijke begeeft.

أَرْشَد compar., superl. compar. en superl. absol. van رَشِيد.

أَرْطَال plur. van رَطْل.

أَرْغِفَة (mal. **ārrifah**), plur. van رَغِيف.

أَرْغَن en أَرْغَنُون ar., *orgel.*

أَرْغَنُون z. ارغن.

ارغ **ārang** (en **hārang**), *kool,* inz. *houtskool* (batav. en jav. aręng, bal. adęng, T.); ā. pāra, *roet;* ā. bātoe of bātoe ā., *steenkool;* kājoe ā., *ebbenhout;* bęnang ā., zwartgemaakte draad, waarmede de timmerlieden zwarte lijnen trekken (timmer-

mans-meetsnoer?); ā. dimœka, *kolen in het aangezicht*, d. i. *schande; smaad;* męmbāsoh ā. d. m., *de schande afwasschen;* **pęrārang-an**, *kolenbranderij.*

II., **ārang-2**, soort van stag op indische vaartuigen van den hoofd- naar de voormast.

ارغ I. **āroeng** (en **hāroeng**), **męngāroeng**, *waden; doorwaden;* **kęārœngan**, *doorwaadbaar zijn;* **árœngan**, *de diepe zee.* — Het verband tusschen vorm en bet. is niet te ontdekken; **āroeng-árœngan**, plaats in een water, die men kan doorwáden: *wadde.*

II. van de leest: *tenger; slank; tengerheid; slankheid* (z. ramping).

* ارغ **ārong**, *kruik; steenen flesch.* — [L.].

ارغ I. **āring**, gekruld of getand versiersel eener **kęris**, loopende aan weerskanten van de einden van de pareerstang (**gandję**) schuins naar het lemmet.

II. (en **hāring**), *intensief riekend; pikant riekend; intensief stinkend*, zoo als bv. eene plaats, waar gedurig gewaterd wordt; **męngāringkęn**, *intensief riekend enz. doen zijn (maken); een pikant luchtje (adellijk geurtje)* aan iets *geven*, zoo als bv. de trassie (z. bęlātjan), aan sommige indische spijzen; **pęngāring**, *wat intensief riekend enz. doet zijn enz.*, zoo als bv. trassie, een haringskop en dergelijke; vulg.: *geurmaker.*

III., **āring-2** (beter: **œrang-aring**), naam eener eetbare plant.

IV. soek., *ader van delfstoffen;* volgens sommigen: *de laag boven de delfstoffen.*

ارغ, **męngęrang**, *stenen; kermen; kreunen* [van pijn].

أَرْوَاد plur. van رِفْد.

أَرْفَاق plur. van رُفْقَة.

* ارڤ **āręp**, jav., *willen; wenschen; verlangen; beoogen —; wil; wensch; verlangen.* — [C.].

* آرڤ I. **ārip**, *gillen.* — [C.]; dwaze spelling van هرڤ? (T.).

II. (jav., T.), *vakerig zijn.* — [L.; C.].

* ارڤ **arpa** (en **harpa**), batav., *harp.* — [B.].

ارق I., **bęrarak** *met staatsie zich van de eene plaats naar de andere, of ook weder terug begeven*, met het oogmerk, om gezien te worden; **męngārak**, *op die wijze brengen;* **pęngārak**, *wie of wat met staatsie enz. rondbrengt;* p. āngin, *statievs voorttrekkende cumulus-wolken*, die als ware het den wind ronddragen; p. gantoeng, *momentane regenvlaag;* **pęrarākan**, *statelijke optocht of omgang; triomftocht; processie —; stelling, die gedragen wordt; staatsiekoets; triomfwagen;* **ārak-árākan**, *allerhande mu-*

ziekinstrumenten en andere gereedschappen voor 't **mȩngarak̤**.

II. verb. van عرق; **pȩrarākan**, plaats, waar ārak̤ gestookt wordt: *arakstokerij*: **pȩngārākan**, *de gezamenlijke gereedschappen voor eene arakstokerij*.

III., bȩrarakan, z. bȩrarak̤.

ارق, **mȩngāroek̤**, *trouw zweren*, onder uitvoering, met getrokken kris, van eenige theatrale passen en andere soms zeer hartstochtelijke bewegingen in het aangezicht van den betrokken persoon, eene oorspr. boegineesche gewoonte, die slechts in enkele mal. staten voor den persoon van den vorst in gebruik is (Daarbij noemt men den vorst ȩngkau en zich zelven ākoe); *trouw zweren* aan iemand; **pȩngāroek̤**, *wie de gewoonte heeft, trouw te zweren enz*; bœgis ītoe bangsa pȩngāroek̤, *de Boegis zijn een volk, dat de gewoonte heeft trouw te zweren enz.*

آرِق (en أرق) ar., *wakend; slapeloos*; In 't mal. nog: *wakend zijn*.

* ارق **arek̤**, w. sum. — ā. kanan, *rechterzijde*. — ā. kamari, *deze zijde* — [N.]. — z. ārah.

أَرْقِعَة (mal. **arkiāh**), plur. van رَقِيع

ارك **ārik**, alleen in ōrak̤-ārik.

* ارك **arkoe**, batav., de *middenstok in een vlieger*, die van de eene soenting tot de andere reikt en rechtstandig op de pȩrètja (de stok van boven naar beneden) staat. — Van hier **parkoe** in de phrase tali kama (nja) parkoe — *de 2 touwen, waarmede het touw van den vlieger met 2 plaatsen boven en onder aan de* pȩrètja *verbonden is, zijn even lang*. — [H.].

* اركات **arkati** (bengaleesch), batav., *loods; loodsman: zeeloods*. — [B.].

أَرْكَان plur. van رُكْن.

* اركت **arkoet**, *gereed: voorbereid*.— [C.].

اركن **ārakan**, *Aracan of Arracan*, britsche provincie van Achter-Indië, door de Mal. ook Sījam kīri genoemd.

أَرْكَي compar., superl. compar. en superl. absol. van رَكِي.

اركين **arkijan** (en **arȩkkijān**), *daarna; daarop; vervolgens*.

* ارك **arga**, jav., *berg*. — [C.].

اركل **orgol** — verb. ned. — *draaiorgel* (vgl. ارغن).

ارل **āral**, verb. van het ar. عَرَض.

أَرْلغ **ȩrloeng**, **orlang** en **rȩloeng**, *vlaktemaat*, volgens C. *van* 80 *yard vierkant*.

* ارلو **arlo**, *oven; fornuis*. — [L.].

ارن (en **hāroen**), **mẹngāroen**, eene weeke massa *omroeren en daardoor vereenigen met een vocht of iets anders dat er over gegoten of gestrooid is*, zoo als bv. half gaar gekookte rijst met kokosmelk, waarna het geheel weder gekookt wordt, tot dat de rijst gaar is, of deeg met gest; **ároenan**, *omroering enz. wat omgeroerd enz. is: omroersel;* **pẹngāroen**, *wie omroert enz:* **pẹngároenan**, *omroering enz.*

* ارن **āron**, *rijst, die half gaar gekookt is.* — [L.].

* ارن (jav., T.) **āren**, *de sagueerpalm.* — [L.].

ارن **oernạ**, **wornạ** en **warnạ** — skr. warṅa — *kleur; tint; schoonheid; luister* [de twee laatste bet. alleen voor 1]; **mẹngoernạ** en **mẹngẹrnạ** (in hik. en poëzie), *zich met schoonheid of luister voordoen*, gew. als adj., *zich met schoonheid of luister voordoend;* **bẹoernạ**, *eene kleur of tint hebben; gekleurd of getint zijn;* **mẹngoernākẹn**, *eene kleur of tint geven aan iets; kleuren; tinten;* **sẹoernạ**, *dezelfde kleur of tint: van dezelfde kleur of tint.*

أَرْنَب ar., plur. أَرَنب en أَرَانِ, *haas.*

ارنغسن **ariningsoen** (jav. *mijn jongere zuster*) liefkozingswoord jegens een minnares. — [T.].

ارلوج **arlōdji** (en **ājẹr-lodji**) — verb. ned. —, *horologie.*

ارم I., **mẹngāram**, *iemand met een kwaad oogmerk in 't oog houden of nagaan*, zoo als bv. een dief.

II. (en **īram**), *zijden stof, die rondom afhangt* — [L.].

III., **āram-2**, *stelling*, zoo als men bv. gebruikt bij het bouwen van hooge huizen of vaartuigen.

ارم **ẹram** (ook **hẹram**, en **ram**), **mẹngẹram**, *ineenduiken; ineengedoken zitten; op eieren zitten; broeien;* van een' olifant of kameel: *nederknielen;* **mẹngẹramkẹn**, *doen ineenduiken enz.; dwingen te* —, eieren *laten uitbroeien; aan uitbroeiing onderwerpen.*

ارماد **armādạ** (en **ērmādạ**) — port. armada — *groote oorlogsvloot.*

ارمار **armāri** (en **lamāri**) — port. armario — *kast.*

أَرْمُض plur. van رَمَضَان.

أَرْمِضَة (mal. **armidlah**) plur. van رَمَضَان.

أَرْمُل plur. van رَمْل.

أَرْمَنِي (mal. **armanī**), ar., plur. أَرَامِنَة (mal. **arāminah**), *armenisch; Armeniër.*

أَرْمَنِيَّة (mal. **armanijah**) fem. van het voorgaande. — Voorts: *Armenië.*

ارو (en hārau of kārau), mẹngārau, een vocht *door roeren in beweging brengen; er in rondtasten*, bv. om er iets in te zoeken —; van hetgeen zich in een vocht bevindt, zoo als bv. visch in water: *er eene roerende beweging tegen maken*, om hem te verjagen; *er naar rondtasten*; mātạ kāīl ā., *groote hoek om haaien te vangen;* bẹrārau mīnjaḳ, *een godsoordeel ondergaan, door met de hand in kokende olie te roeren.*

*ارو ẹroe, z. rœ.

أرْوَاح I. plur. van رُوح. De Mal. gebruiken dit woord ook, met sing. bet., bij het noemen van geëerde of geliefde afgestorvenen, en dan komt het nagenoeg overeen met ons *zaliger;* a. soelṭān, *de sultan zaliger*, eig. *de ziel van den sultan.* Zij gebruiken het voorts, ter aanduiding der van gebeden vergezelde doodmalen, die ter eere van een' afgestorvene, op den 3den, 7den, 40sten, 100sten dag na het overlijden, soms ook nog jaarlijks (z. kẹndœri), gehouden worden — eene soort van *zielmis* —; mākan a., *zoodanige doodmalen houden;* mẹngarwāḥkẹn, *met doodmalen gedenken.*

II. plur. van رِيح.

*اروت aroet, w. sum., — ilang a., *buiten kennis raken, bewusteloos worden.* — [N.].

*اروتن oerœtan, batav. (uit 't bal., T.), *worst.* — [B.].

*ارود arœdā — port. arruda — *wijnruit — ruta graveoleus* —. — [Div.]. — z. سَذَاب. —

أرْؤُس plur. van رَأْس.

ارون árœwan (en rœwan), naam van een' eetbaren zoetwater-visch, den bekenden īkan gāboes van andere gewesten. Gedroogd komt hij, inz. van Siam, in den handel; ā. tāsik, naam van een' zoutwater-visch, die wel eetbaar is, doch bij sommigen een' jeukenden uitslag veroorzaakt; naam eener kruipende plant, welker bladeren tegen dien uitslag gebruikt worden.

*اروي arōi, naam eener plant. — [C.]. — Denkelijk 't sund. areuj, een liane (T.).

ارة I. ārah (en hārah), *richting; strekking; koers; streven; trachten;* ook: *plaats, werwaarts de richting enz. is;* mẹngārahkẹn, *eene richting enz. geven of aanwijzen aan iets* (dir. obj.); *in eene richting enz. brengen;* van arbeiders: *aan het werk zetten.*

II. z. āra, VI.

أَرَآء (mal. ari), plur. van رَأْي.

أَرِي (mal. ari), ارِيّ arijj (mal. arī)

en إِرْيٌ (mal. iri), ar., plur. أَوَارٍ en أَوَارِيّ (mal. awārī), *krib (voederbak); stal; paal: pin die men in den grond slaat, om er een beest aan vast te binden: touw waarmede men het beest vastbindt.*

* اريا ārijā, batav., *vieren: neerhalen.* — [B.].

أَرْيَاح plur. van رِيح.

* اريبغ oerībang, kĕmbang sepātoe, batav., (jav. warawaribang, sund. ribang, T.) *hibiscus rosa sinensis* — [B.].

* اريت oerīta. *nieuws; tijding; bericht;* — [C.]. — z. bĕrita.

أَرِيس en إِرِّيس ar., plur. إِرِّيسُونَ, أُرِيسُونَ, أَرَارِيس, أَرَارِس en أَرَارِسَة (mal. ārārisah), *landbouwer.*

* اريس ĕrījas en rījas, *de jonge pisangstam;* jav. arès, — [T.]; *binnenste of hart van de pisang.* — (L. bew.).

إِرِّيس ar., *vorst.* — z. أَرِيس.

اريغن ĕrēngan (hĕrēngan en rēngan), *licht; verlicht van ziekte, smart, kommer enz.; van weinig belang: lichtheid; verlichting; weinig belang.*

آزَاد pers., *vrij van gebreken; vrij.*

إِزَالَة (mal. izālah) ar., *het verwijderen; het doen ophouden; het een einde aan iets maken:* — *verwijdering.*

أَزَاهِير plur. van زَهْرَة.

أَزْكِيَا plur. van زَكِي.

أَزَل ar., *vóórbestaan (préexistence) eeuwigheid met betrekking tot het verledene: wat geen begin maar wel een einde heeft.*

أَزَلِي (mal. azalī) ar., *van eeuwigheid her: van eeuwigheid her zijnde.*

أَزْمَان plur. van زَمَن.

أَزْمُن plur. van زَمَان.

أَزْمِنَة (mal. azminah) plur. van زَمَان.

ازنه aznah — oorspr. onbek. — soort van versnapering.

أَزْوَاج plur. van زَوْج.

أَزْهَار plur. van زَهْرَة.

أَزْهَر ar., plur. زُهْر (mal. zoehoer), *wit; schitterend;* اَلْمَسْجِدُ اَلْأَزْهَر, *de schitterende moskee,* naam eener beroemde moskee in Kaïro, waaraan eene akademie verbonden is.

أَزْيَا plur. van زَيّ.

أَزْيَان plur. van زَيْن.

اس I. **āsą** (en **hāsa**) — skr. āśā—, *hoop; verlangen;* **męngāsą**, *hopen; verlangen;* pœtoes ā., *er is geen hoop meer; hopeloos;* djāngan tœwan ā. lāgi, *hoop maar niet meer;* bęrāsą akan sījang, *zijn hoop op het daglicht vestigende zijn; naar het daglicht verlangende zijn;* męngāsākęn tękkak, *het orgaan van den smaak doen hopen*, d. i. door van iets maar een beetje te gebruiken, naar meer doen verlangen; tękkak hambą āsą-2, *mijn verhemelte verlangt sterk naar meer*, d. i. mijn eet- of drinklust is opgewekt, maar nog niet bevredigd.

* II., batav., = **āsah**. — [B.].

III. *wegnemen: verplaatsen.*—[L. bew.; C.].

IV, w. sum., *vooruitweten; een voorgevoel hebben.* — [N.].

V., **asȧ-asȧ**, men., = **soewasa;** ook naam van een' smakelijken kleinen zeevisch. — [T.].

اس I. (jav., T.) **āsoe** (slechts in eenige samenstellingen en spreekwijzen gebr.), *hond.*

II., **āsoe-2**, *kous* (mar.).

آس **ās**, ar., coll. nom. unit. آسَة (mal. **āsah**), *mirten.* — z. اسّ.

آسِ (of آسي **āsij**), ar., plur. إسا en أُسَاة, *de heelkunst uitoefenend; heelmeester; doctor.*

أُسّ ar., naam van een' boom (*mirt?*). — z. آس.

اس **is** (en **his**), interj. van afkeer of tegenzin, *foei.*

اسا **ęsā** (en **sā**), *eenig; enkel; een*, doch alleen in samenstelling met kœrang *min;* tœhan jang ę., *de eenige Heer;* kœrang ę. sęrātoes, *één honderd min een*, d. i. *negen en negentig.* **męngęsākęn**, *eenig enz. doen zijn (maken); als eenig enz. stellen of erkennen; voor eenig houden;* męngęsā-kęn dzāt aillāh, *de eenheid van het wezen Gods erkennen;* **kęęsāan**, *het eenig enz. zijn; eenheid*, bv. van God; كسا (كأسا) **kęęsā**, (meer gebr. is de afl. van سا **sā**, كَسا **kęsā**, ook wel كَسّا **kęssā**), adj., *eerste;* adv. *in de eerste plaats.*

إِسا plur. van آسِ.

أَسَاتِدَة (mal. **asātidah**) plur. van أُسْتَاد.

أَسَاتِذَة (mal. **asātidzah**) plur van أُسْتَاذ.

أَسَاتِيد plur. van أُسْتَاد.

أَسَاتِيذ plur. van أُسْتَاذ.

أُسَاة plur. van آسِ.

أَسَاجِيع plur. van سَجْع.

آسَاد plur. van أَسَد.

أَسَاس ar., plur. أُسُس, *grondslag van een gebouw; fondeering; basis.*

أَسَاطِير I. plur. van سَطْر.

II. plur. van إِسْطَار.

أَسَافِل plur. van أَسْفَل.

أَسَاقِف plur. van أُسْقُف.

أَسَاقِفَة (mal. asāḳifah) plur. van أُسْقُف.

أَسَام plur. van إِسْم.

أَسَامِي (mal. asāmī), het voorgaande.

أساه **oesahạ** — skr. oetsāha, — *arbeid; bezigheid; werk; inspanning;* ajẹr oesaha, *water door arbeid verkregen;* **mẹngoesāha,** *arbeiden; werken; zich bezig houden; moeite doen; zich inspannen; zich toeleggen op iets;* mẹngœsåhākẹn dirīnjạ, *zich inspannen; zich bevlijtigen;* **pẹngoesåhạ,** *bearbeider; bewerker;* **pẹrœsåhāān** *arbeid; moeite; inspanning;* **pẹngœsåhāān** en, minder goed, **pẹngoesåhāān,** *bearbeiding; bewerking, enz.*

أساهن I. **åsāhan** naam van een rijkje op de Noordoost kust van Sumatra, onder ned. souvereiniteit.

II. soort van Oostindisch batist, minder fijn dan tjīpoḳ.

أَسْبَاب plur. van سَبَب.

أَسْبَاق plur. van سَبَق.

آسَة (mal. **āsah**) nom. unit. van آس.

أست **āsoet** (en **hāsoet**, of **āsoed** en **hāsoed**) — wellicht verb. van het ar. أُسد — **mẹngāsoet,** *kwaad stoken; kwaad brouwen; opstoken;* **āsœtan,** *kwaadstoking; brouwing van kwaad; opstoking; kwaad dat iemand gestookt heeft;* **pẹngāsoet,** *kwaadstoker; kwaadbrouwer; opstoker, brouwer van kwaad enz.;* **pẹrasœtan,** *kwaadstoking; brouwing van kwaad. opstoking.*

أست **astạ,** (**hastạ,** ẹstạ en sẹttạ) — skr. hasta, — *lengtemaat, van den elleboog tot aan den top van den middelsten vinger; die lengtemaat materieel, om er mede te meten.*

أُسْتَاد en أُسْتَاذ ar. (pers.), plur. أَسَاتِيد en أَسَاتِذَة, *meester; leermeester; gouverneur, in dien zin; meester in eenige wetenschap of ambacht; doctor; arts.*

أُسْتَاذ z. استاد.

استاك I. **astāka** (en **sętāka**), *stoep; pui; balkon.*

II. *tijdelijke troon bij eene krooning.* — [C.].

استاك z. أَسْتَغْفِرُاللّٰه.

استان **astāna** — pers. — *vorstelijk paleis; grafstede van heilige of andere geëerde personen.*

إستانبول (spr. **istānbœl**) en إِسْتَنْبول (spr. **istambœl**), ar., *Constantinopel.* Mal. verb. zijn: **istambœl** en **sętambœl.**

اِسْتِبَاحَة (mal. **istibāḥah**) ar., *het toestaan; het iets geoorloofd verklaren; het als geoorloofd beschouwen;* **męngistibāḥahkęn,** *toestaan; geoorloofd verklaren; als geoorloofd beschouwen.*

اِسْتِبْرَا ar., *het trachten kwijtschelding te erlangen; het verzoeken om kwijtschelding; het afdroogen van de teeldeelen na de afwassching; het zich matigen; het zich onthouden,* inz. van den bijslaap; — *verzoek om kwijtschelding; afdrooging van de teeldeelen, na de afwassching; matiging; onthouding,* inz. van den bijslaap.

اِسْتِتَابَة (mal. **istiābah**) ar., *het uitnoodigen, om tot God terug te keeren; het uitnoodigen, om zich te bekeeren.* — *uitnoodiging enz.; bekeering;* **męngistitābahkęn,** *uitnoodigen, om tot God terug te keeren of zich te bekeeren; bekeeren.*

اِسْتِثْقَال ar., *het zwaar zijn; het moeielijk zijn;* — *moeielijkheid;* in de gramm: *moeielijkheid van het uitspreken eener letter.*

اِسْتِثْنَا ar., *het uitzonderen; het uitsluiten;* — *uitzondering; uitsluiting.*

اِسْتِجَابَة (mal. **istidjabah**) ar., *het een gunstig antwoord geven;* van een verzoek, voorn. van een gebed: *het verhooren;* — *verhooring enz.*

اِسْتِجَارَة (mal. **istidjārah**) ar., *het smeeken om bescherming.*

اِسْتِحَاضَة (mal. **istiḥādlah**) ar., *het lijden aan bloedvloeiing, na de gewone maandstonden;* — *bloedvloeiing enz.*

اِسْتِحْدَاد ar., *het wetten; het slijpen; het aanzetten; het afscheren van het haar op de schaamstreek; het in toorn ontsteken tegen iemand.*

اِسْتِحْلَاف ar., *het dwingen om een' eed te doen; het den eed opleggen aan iemand;* **męngistiḥlāfkęn,** *iemand den eed opleggen.*

اِسْتِخَار en

اِسْتِخَارَة I. (mal. **istichārah**) ar., *het streven, om iemand welgezind of welwillend jegens zich te maken.*

II. (mal. **istichārah**) en إِسْتِخَار ar., *het bidden om iets goeds; het bidden om eene gunst; het bidden om een' gelukkig gevolg; het wenschen om te worden geleid tot het streven naar het goede; het raadplegen van het noodlot*, inz. door een' droom; sęmbahjang i., *gebed*, inz. na het plegen van een misdrijf of overtreding, *om te worden geleid tot het streven naar het goede; gebed om ingeving in den droom, hoe men te handelen heeft.*

اِسْتِخْلَاف ar., *het benoemen* door iemand *van zijn' opvolger, plaatsvervanger of stedehouder;* **męngistichlāfkęn,** *tot zijn' opvolger plaatsvervanger of stedehouder benoemen.*

اِسْتِدْرَاج ar., *het allengs doen naderen; het allengs naderbij brengen.*

اِسْتِدْرَاك ar., *het willen bereiken; het willen verbeteren; het zich hervatten; het zich herstellen.*

اِسْتِدْلَال ar., *bewijs.*

اِسْتِرَاحَة ar., *het vinden van rust; het rusten; — rust.*

اِسْتِرْذَال ar., *het als slecht beschouwen; het verachten; — verachting.*

اِسْتِرْعَا ar., *het verzoeken om oplettend op iets te zijn.*

استري **iśtęrī** — skr. strī, — *getrouwde vrouw; huisvrouw; gemalin; echtgenoot* [voorn. in de eerbiedige of beleefde taal]; lāki iśtęrī, *man en vrouw;* **bęriśtęrī,** *een vrouw hebben of nemen; met eene vrouw gaan trouwen;* **męngiśtęrīkęn,** *tot zijne vrouw maken.*

اِسْتِسْقَا ar., *het verzoeken om water; het verzoeken om regen.*

اِسْتِسْلَام ar., *het zich onderwerpen aan de uitspraak of het bevel van een' ander; het gehoorzamen; het zich overgeven; — onderwerping; gehoorzaam.*

اِسْتِطَاعَة (mal. **istiṭāāh**) ar., *het gehoorzaam zijn; het vermogen, iets te doen; — gehoorzaamheid; vermogen, iets te doen.*

اِسْتِطَالَة (mal. **istiṭālah**) ar., *het lang zijn; het zich verlengen.*

اِسْتِظْهَار ar., *het vragen om hulp; het achter zich plaatsen van iets, om het te bewaken of te verdedigen; het van buiten opzeggen; het trachten iets geheellijk te weten; — verzoek om hulp; zekerheid; duidelijk inzicht; overtuiging.*

اِسْتِعَادَة ar., *het als eene gewoonte beschouwen.* In 't mal. ook nog: *gewoonte; gebruik; als regel aangenomen gewoonte; in-*

gesteld gebruik; instelling (z. عَادَة); عادة استعادة *gebruiken en instellingen.*

إِسْتِعَاذَة (mal. **isti'ādzah**) ar., *het zijne toevlucht nemen*, inz. tot God.

إِسْتِعَارَة (mal. **isti'ārah**) ar., *het leenen van iemand; het ontleenen; — leening; ontleening; metapher.*

إِسْتِعَانَة (mal. **isti'ānah**) ar., *het om hulp vragen.*

إِسْتِعْدَاد ar., *het gevat zijn; het bij de hand zijn; — gevatheid; behendigheid.*

إِسْتِعْلَا ar., *het zich verheffen;* van den dag: *het reeds hoog zijn; — verheffing.*

إِسْتِعْمَال ar., *het gebruiken; — gebruik.*

إِسْتِغَاثَة (mal. **istighātzah**) ar., *het om hulp verzoeken; het hulp inroepen; het ondersteuning vragen.*

إِسْتِغْرَاق ar., *het ondergedompeld zijn; het alles nemen; het inspannen van alle krachten; het te ver gaan; het overdrijven; — overdrijving.*

إِسْتِغْفَار ar., *het om vergiffenis verzoeken.*

أَسْتَغْفِرُ ٱللّٰه ar., *ik verzoek God om vergiffenis*, eene gewone uitroeping van berouw, angst, schrik of verwondering; Eene mal. verb. is **astāgạ fẹrlah**, of eenvoudig **astāgạ**.

إستڠكي **istanggi** (en **sẹtanggi**), zeker reukwerk, om te branden; rœmah i., soort van korf, waaronder een koolvuur met reukwerk brandt en waarover kleederen ter berooking gehangen worden (z. sẹlāka).

إستڠڬر **istinggar** (en **sẹtinggar**) — port. espingarda — *handvuurroer.* Dit woord is door sẹnāpang gedeeltelijk verdrongen en men verstaat er thans gewoonlijk een *lontgeweer* onder.

إِسْتِفَاضَة (mal. **istifādlah**) ar., van een gerucht *het zich verspreiden; verspreiding van een gerucht.*

إِسْتِفْهَام ar., *het naar kennis verlangen; het verzoeken, om onderwezen te worden; het trachten te verstaan; het vragen; — verlangen naar kennis; verzoek om onderwezen te worden.*

إِسْتِقَامَة (mal. **istiḳāmah**) ar., *het zich oprichten; het rechtop staan;* van eene zaak: *het behoorlijk gesteld zijn; — rechtheid; richtigheid; behoorlijke gesteldheid.*

إِسْتِقْبَال ar., *het zich omkeeren; het terugzien; het toekomstig zijn; — toekomst; toekomende tijd.*

اِسْتِقْذَار ar., *het iets onrein vinden en zich met walging daarvan afwenden.*

اِسْتِقْرَار ar., *het zich vestigen; het rusten;* van eene zaak: *het behoorlijk ingericht zijn —; het tot bekentenis dwingen; — vestiging; bevestiging.*

اِسْتِقْلَال ar., *het bezitten van de hoogste macht; — souvereiniteit; absolute macht.*

استكون **astakōna** (en **sętękōna**) — skr. aṡṭakōṅa, — *achthoek; veelhoek* [hetzij alleen met uitspringende, of met uit- en inspringende hoeken]; *achtkant (octaeder); achtvlak; veelvlak (polyeder); kruisvormig gebouw* (8 uitspringende en 4 inspringende hoeken); *ordekruis; ordester; soort van diadeem of tiara;* 2º *soort van doos voor reukwerk* (vgl. astagina, T.); rœmah bęra, *een huis met vier vleugelgebouwen* (tjābang) *in het midden van elke zijde.* Het hoofdgebouw heet in dat geval katjapœri.

استكين **astagīna** (jav., T.), *reukdoos.* — [C]; 2º manik astagīna, een wonderedelgesteente, waardoor men niet verbrandt en verdrinkt, zoo men het in den mond houdt (T).

إِسْتِلَام ar., *het eerbiedigljk met hand of mond bedekken en afvegen van den zwarten steen in den tempel van Mekka; het aannemen van iets aangebodens; het vrede maken;* **męngīstilāmkęn**, den zwarten steen in den tempel van Mekka *bedekken enz.* —; iets aangebodens *aannemen.*

إِسْتَمْبُول z. إِسْتَنْبُول.

اِسْتِمْتَاع ar., *het gebruik maken van iets; het iets genieten,* in dien zin; — *gebruik; genot;* وقت الاستمتاع, *tijd van genot; tijd van bijslaap.*

اِسْتِمْنَا ar., *het begeeren, zijn zaad te ejaculeeren; het onaneeren.*

*استمي **astęmai**, *bevelschrift van een' vorst.* [L.].

استميو **istimēwa**, adv., *voornamelijk; inzonderheid; in 't bijzonder; te meer; a fortiori;* adj., *bijzonder; speciaal; het bijzondere enz;* i. pœla of i. lāgi, *te meer nog;* sœrat i. īni, *deze bijzondere brief;* **męngistimēwākęn**, *tot iets bijzonders maken,* bv. een' brief; *in 't bijzonder doen uitkomen,* bv. iets in een bewijs of verslag.

*استنج (vgl. **istanggi**, T.) **ęstęndji**, *wierook.* — [C.].

اِسْتِنْجَا ar., *het reinigen van die plaats van het lichaam, die door de eene of de andere ontlasting bevlekt is,* hetzij door afveging met steentjes of door afwassching met water; — *reiniging enz.*

*استو astau en atau, batav., *of.* — [H.].

اَسْتِوَا ar., *het gelijk zijn; — gelijkheid;* chaṭ-ṭoe 'listiwā', ook, met mal. woordvoeging en accentueering; chaṭṭ istiwā', *linie der gelijkheid,* d. i. *de evenaar; de linie.*

استور istœri (en sętœri) — port. histori —, *geschiedenis; verhaal; vertelsel; handeling, die opzien baart en besproken wordt; geval, inz. ergerlijk; praat; praatje; relletje; ruzie; krakeel.*

اِسْتِهْزَا ar., *het uitlachen; het bespotten; het voor den gek hebben; — uitlaching; bespotting.*

اِسْتِهْلَال ar., van het gelaat van iemand: *het helder worden; het ophelderen; het opklaren;* van tranen, water, regen enz. *te voorschijn komen; opwellen;* van de oogen *tranen vergieten;* van een pas geboren kind: *het eerste geluid doen hooren;* بَرَاعَةُ ٱلْاِسْتِهْلَال vleiende inleiding in brieven en andere geschriften (z. tęrāsoel).

استين istīnạ, *eerbiediging van iemands rechten, als persoon; achting, in dien zin; het bewijzen van de eer, die iemand toekomt; het bewijzen van de burgerlijke beleefdheden;* męngistīnạ, *behandelen met eerbiediging van zijne rechten als persoon enz.*

اِسْتِيْنَاف ar. *het beginnen; het aanvangen.*

أَسْجَاع plur. van سَجْع.

أَسْحَار plur. van سَحَر.

إِسْحَاق ar., *Isaak.*

أَسْحَال plur. van سَحْل.

أَسْخِيَا plur. van سَخِي.

اسد z. آسْتْ.

آسُد plur. van أَسَد.

أَسَد (mal. asad) ar., *het verwekken van tweedracht of opschudding.*

أَسَد ar., plur. أُسْدَان, أُسُود, آسَاد, آسُد, أُسْد, en مَأْسَدَة (mal. måsadah), *leeuw; de leeuw* (teeken van den dierenriem).

أُسُد (mal. oesoed) plur. van أَسَد.

أُسْدَان plur. van أَسَد.

* اسر āsar, *braden.* — [R. (D.)].

أَسْرَار plur. van سِرّ.

إِسْرَار ar., *het verborgen houden; — verberging.*

إِسْرَاف ar., *het verkwisten; het verspillen; — verkwisting; verspilling.*

إِسْرَافِيل en أَسْرَافِيل ar., naam van den

engel des doods, die ook de laatste bazuin zal steken.

إِسْرَافِين en إِسْرَافِيل (?), ar., *seraf; serafijn*

أَسِرَّة (mal. **āsirrah**) plur. van سَرِير.

* اسرك **aserka** — port. acerca — *ten aanzien; ten opzichte*. — [R.].

* اسرن **asran** — verb. ned. — *astrant; grof; brutaal*. — [B.].

أَسَس = اساس.

أُسُس plur. van أَساس.

أَسْطَار plur. van سَطْر.

إِسْطَار, اِسْطِير, اسْطُور, en أُسْطُورَة (mal. **oesṭœrah**) ar., plur. أَسَاطِير, *verhaal; vertelsel; verdichtsel; fabel, in dien zin*.

أَسْطُر plur. van سَطْر.

أَسْطُور = إِسْطَار.

أُسْطُورَة (mal. **oesṭœrah**) = إِسْطَار.

إِسْطِير = إِسطَار.

أَسْعُد plur. van سَعْد.

* اسغ **āsoeng**, *aanmoedigen; aanspooren; aanhitsen; opstoken*. — [L.]; **asong**, w. sum.; *aanbrengen; klikken; lasteren; opstoken*; **asongan**, *laster*. — [N.].

اسغ **āsing**, *vreemd; uitheemsch; niet tot iets behooren; vreemdaardig; vreemdsoortig; verschillend; ander, in dien zin; afzonderlijk; vreemdheid; uitheemschheid; vreemdaardigheid; vreemdsoortigheid*; **bẹrāsing** dīri, *zich afzonderen*; **mẹngāsingkẹn**, *afzonderen; afscheiden*.

أَسْفَار I. plur. van سَافِر.

II. plur. van سَفَر.

أَسْفَل ar., plur. أَسَافِل, *laag; laagst; laag gelegen; gering; gemeen; van lage geboorte*.

اسڤ **āsap** (en **hāsap**), *rook; smook*; **mẹngāsap**, *aan rook blootstellen; rooken*, bv. visch; *berooken*; **āsāpan**, *wat gerookt enz. is*; **pẹrasāpan** en **pẹngāsāpan**, *rookvat; rookpan*.

اسڤاپل **ispānjol** (en **sẹpānjol**), *spaansch; spanjaard*.

* اسڤنيا **ispanjā** — oorspr. Europ. — *Spanje*. — [R.].

* اسڤي **aspī**, *danseres*. — [L.].

اسق, **mẹngāsak**, *aanzetten; aanstampen; aanstappen; volstoppen*, bv. een' bultzak; *uitstoppen*, bv. een' vogel; *inklemmen*; een' grooten hoop gekookte rijst

voor feesten *aanstampende opbouwen;* ānak-2 ā.; *uitgestopte pop;* **bęrāsak**, *inklemming hebben;* van een' hoop volks of beesten: *elkander verdrukken of verdringen.* — **pengasak**, batav.; *laadstok* [B.].

أُسْقُف en سُقُف ar., plur. أَسَاقِف en أَسَاقِفَة, *christelijke bisschop.*

أُسْقُفِيَّة (mal. **oeskoefījah**) ar., *ambt van een' christelijken bisschop.*

اسك I., **āsik**, van een' vlieger: *ongestadig* —; van daar van menschen: *ongestadig; geen zitvleesch hebbend; ongestadigheid.*

II. batav., *genoegelijk.* — [B.] Verb. van ar. عَاشِق.

أَسْكَانِيَّة (mal. **askānījah**) ar., naam van een volk.

إِسْكَنْدَر (en سَكَنْدَر) ar., *Alexander;* اسكندر ذوالقرنين *Alexander met de twee horens*, d. i. *Alexander de Groote.*

إِسْكَنْدَرِيَّة naam van een blad of kruid, zoo genoemd naar Alexanders moeder, waardoor zij gezond was geworden; *Alexandrië.*

*اسكي **askai**, *aangenaam; vrolijk.* — [L.].

*اسل **asal**, batav., = اصل. — [B.].

أَسْلَاب plur. van سَلَب.

أَسْلَاف plur. van سَلَف.

أَسَلِيَّة (mal. **aslījah**) ar., naam der letters ز, س en ص, als wordende met de punt van de tong uitgesproken.

اسم I. **āsam**, naam voor de verschillende wilde soorten der *mangiferae* (*manggaboomen*), dien de Maleiers echter ook aan andere, geheel verscheidenaardige boomen of andere gewassen met zure vruchten, of aan de vruchten zelven geven; *zuur*, waarmede voorwerpen van ijzer of staal, bv. krissen, geweerloopen enz. ingewreven worden, inz. om het roesten te beletten; **męngāsam**, *met het een of ander zuur*, inz. met limoensap, *inwrijven*, bv. eene kris. De voornaamste der wilde mangiferae zijn: ā. bāwang; ā. pāoeh; ā. koembang; ā. kandis; ā. męmbātjang. Tot andere boomsoorten behooren: a. gęlœgoer, een boom, met appelvormige, zure vruchten; ā. djawa, *tamarinde;* ā. pāja, naam van de zure, eetbare vruchten van de kęlœbi, eene soort van sālak; ā. gāram, eenige zure vrucht of ander zuur met zout, en gew. ook spaansche peper, als toespijs bij de rijst; naam van een' boom, welks bast tot będak gebruikt wordt;

āsam-āsaman, allerlei zure vruchten (ook de *ananas* behoort daaronder); naam van een' boom, welks hout een' zuren smaak heeft en van weinig nut is.

* II. **āsam**, **masam**, batav.; *zuur*. — [B.]; masęm is de uitspraak [T.].

* اسم **ismoe**, *langzaam*, *maar doodelijk venijn*. — [R.]. — z. سَمّ.

إِسْم (mal. **isim**), ar., plur. أَسَامِيّ, أَسْمَا (mal. **asāmī**), أَسَامِ (**asāmī**) en أَسْمَاوَات, *naam*; in de gramm.: *nomen* —; *een naam*, inz, van God of een heilig persoon, *als amulet gebruikt*: إِسْمُ ٱلْأَشَارَة *pronomen demonstrativum*; إِسْمُ آلَت *nomen instrumenti*; إِسْمُ ٱلتَّفْضِيل *nomen van meerderheid*, d. i. *de superlatief*; إِسْمُ ٱلْجَمْع *nomen collectivum*; إِسْمُ ٱلْجِنْس *geslachts-nomen*, d. i. *appellatief*; إِسْمُ ٱلزَّمَان وَٱلْمَكَان *nomen van tijd en plaats*; إِسْمُ ٱلْفَاعِل *nomen agentis*; إِسْمُ ٱلْفِعْل *nomen verbi*; إِسْمُ ٱلْكَثْرَة *nomen van overvloed*; إِسْمُ ٱلْمَرَّة *nomen vicis* (*van eenmaligheid*); إِسْمُ ٱلْمَفْعُول *nomen patientis*; إِسْمُ ٱلنَّوْع *nader bepalend nomen*; إِسْمُ ٱلْوِعَاء *nomen vasis*; إِسْمُ حَدَث *nomen van gebeurtenis*, d. i. *nomen verbi*; إِسْمُ ظَرْف *nomen vasis*; إِسْمُ عَيْن *nomen van substantie*; إِسْمُ مُبَالَغَة *nomen van intensiteit*; إِسْمُ مُبْهَم *nomen van bepaalde aanwending*; إِسْمُ مَصْدَر *nomen verbi*; إِسْمُ مُصَغَّر *nomen deminutivum*; إِسْمُ مُضْمَر *stilzwijgend bedoeld nomen*, d. i. *pronomen*; إِسْمُ مَعْنَى *nomen van beteekenis*, d. i. *nomen abstractum*; إِسْمُ مَنْسُوب *adjectivum relativum*; أَسْمَآءُ ٱلْأَشَارَة *nomina van aanwijzing*, d. i. *aanwijzende artikelen*; أَسْمَآءُ ٱلْعَدَد *nomina numerativa*; أَسْمَآءُ ٱلْأَفْعَال *noms des verbes*, c'est-à-dire, qui font la fonction des verbes; ٱلْأِسْم *rad. met den art.*, *het nomen kat' ex.*, d. i. *het nomen substantivum*; ٱلْأِسْمُ ٱلْمَنْسُوب *het adjectivum relativum*.

أَسْمَا plur. van إِسْم.

اسمار **asmāra** — skr, smara —., *de god der liefde*, als titel; *vleeschelijke liefde* (zelden); **kęasmáráän**, *vleeschelijke liefde*.

أَسْمَان pers., *zichtbare hemel*.

أَسْمَاوَات plur. van إِسْم.

اسمعيل *Ismaël*.

اسمول **ismōla** — port. esmola —., *aalmoes*.

إِسْمِيّ (mal. **ismī**) ar., *het nomen betreffend*.

أَسْمِيَة (mal. **asmijah**) plur. van سَمَا.

اسن **āsan**, verb. van حَسَن.

* اسن I. **āsin**, batav., *zout*; *zoutachtig*: *zilt*; *ziltachtig*. — z. māsin.

II., **āsin-2**, naam van een' boom, welks scherpe bladeren tot het polijsten van hout gebruikt worden.

* أسن, **boeroeng ason-2**, batav., eene soort van vogels, die zich des nachts doen hooren.

إسناد ar., *het onderstutten; het terugvoeren van iets tot den eersten daarsteller*, voorn. tot Moeḥammad, zoodat het door diens gezag ondersteund of bewezen wordt; *het aanvoeren van gronden; — onderstutting; terugvoering enz.; aanvoering van gronden;* in de gramm.: *verband, van een verbum met zijn subject.*

* اسو, men., **ęsoe** of **soe**, soort van vechthaan. — [T.].

أسوا plur. van سو.

أسود ar., plur. سود **sœd**, *zwart; zwarter; zwartst; zeer zwart, zwarte*, d. i. *Arabier*, in tegenstelling van roode (أحمر) d. i. *niet-Arabier;* حجر آلأسود *de zwarte steen in den tempel te Mekka.*

أسود plur. van أسد.

أسويا plur. van سوي.

اسه, **męngāsah**, *door wrijving op eene ruwe oppervlakte*, bv. een mes op een' steen, *of met een ruw lichaam*, bv. de tanden met een' steen, *afslijpen; slijpen; wetten; aanzetten;* en fig.: *beschaven; polijsten;* **bęrāsah gīgi**, ook wel eenvoudig **bęrāsah**, *bezig zijn met zich de tanden te laten afslijpen; die handeling ondergaan hebben, afgeslepen tanden hebben, wat afgeslepen enz. is.*

اسه I., **męngāsoh**, *oppassen*, bv. een klein kind; **pęngāsoh**, *wie oppast enz.; oppasser*, inz.: *oppasster; kindermeid, die het kind draagt, reinigt, het te eten geeft, enz.;* p. **bāsah kęring**, *kindermeid voor nat en droog*, d. i.: *kindermeid voor alle behoeften van het kind, behalve het zogen;* **īnang** p., instede van **īnang dān** p., *de vrouwelijke volgelingen en kindermeiden van een vorstelijk kind.* Het is dus verkeerd te zeggen **sęōrang īnang pęngāsoh**, dat niets anders is, dan eene absurde accumulatie van woorden.

II. naam van een' eetbaren zoutwatervisch.

اسي I. **āsai** (en **hāsai**), van eetwaren: *verwormd*, zoo als bv. rijst, gedroogde vruchten, beschuit en dergelijke; *vermolmd; verwormdheid; vermolmdheid* (z. **bansai**); **męngāsai**, *verwormen; vermolmen;* **āsaijan**, *verwormdheid; vermolmdheid.*

II. w. sum., naam van een' boom, met eetbare vruchten, ter grootte van eene muskaatnoot, en van een' zoeten smaak, waarop de visschen azen. — [N.].

اسي **oesīją** (en, minder gebr., **asīją**) — skr. **ājoesjja** —, *leeftijd; ouderdom; vervaltijd.*

أسيا I. **āsijā**, *Azië*.

II. pers., *molen*.

III. — [L.]. — verb. van أَشْيَا.

أَسْيَاف plur. van سَيْف.

آسِيَة (mal. **āsijah**), ar., *heelmeesteresse; doctoresse*, inz. *vrouw welke de meisjes besnijdt:* nom. pr. f.

أَسِيس ar., *grondslag; basis: oorsprong.*

أَسْيُف plur. van سَيْف.

* أسين **asian**, batav. (uit 't bal., T.), = warisan, oentoeng, *gunstig werkend: zegenrijk;* tidak asian tinggal di Batawi, *zich niet te huis (niet wel) gevoelen te Batavia, er niet kunnen aarden;* makanan tidak asian — *bekomt slecht, veroorzaakt ziekte;* — obat tidak asian = *helpt niet* — [H.]. — z. اسيهن.

* اسيهن **asēhan** (z. **asījan**), batav., *gelukkig*. bv. in het houden van dieren. — [B.].

إِشَارَة ar., *het toewenken met de hand of het oog; het maken van een teeken; het geven van raad:* — *teeken; wenk; zinspeling; raadgeving; aanwijzing;* i. māta, *oogwenk.*

أَشَاوَات plur. van شَيْء.

أَشَاوَى en أَشَاوِي plur. van شَيْء.

أَشَايَا plur. van شَيْء.

أَشْبَاه plur. van شَبَه.

أَشْبَاه plur. van شِبْه.

اِشْتِغَال ar., *het bezig zijn met iets: het vervelen;* — *bezigheid; studie.*

اِشْتِمَال ar., *het bevatten; het inhouden;* — *bevatting; inhouding.*

أَشْجَار plur. van شَجَرَة.

أَشْخَاص plur. van شَخْص.

أَشْخُص plur. van شَخْص.

أَشِدَّاء plur. van شَدِيد.

أَشْرَار plur. van شَرّ.

أَشْرَاط plur. van شَرَط.

أَشْرَاف plur. van شَرِيف.

إِشْرَاق ar., van de zon: *het opkomen; het schijnen of schitteren;* van het gelaat: *het schitteren van schoonheid;* — *opkoming van de zon.*

أَشْرَاك I. plur. van شِرْك.

II. plur. van شَرِيك.

إِشْرَاك ar., *het iemand deelgenoot maken; het iemand tot deelgenoot aannemen; — aanneming tot deelgenoot.*

أَشْرِبَة (mal. **asjribah**) plur. van شَرَاب.

أَشْرَقَ ٱلْ (**āsjraka'l**), ar., een door de Mal. als s. gebruikt woord, waarmede eene afdeeling in de مَوْلُود in ongerijmde versmaat van 17 strophen (بَيْت) beteekend wordt, die over de geboorte van Moeḥammad handelt en aldus begint: أَشْرَقَ ٱلْبَدْرُ عَلَيْنَا *de volle maan is over ons opgegaan* (zinspeling op die geboorte). Bij het uitspreken van asjraka'l door den voorlezer staan alle aanwezingen op, en blijven staan tot aan het einde.

أَشْطُر plur. van شَطْر.

أَشْعَار plur. van شِعْر.

إِشْعَار ar., inz. van een offerdier: *het merken door eene insnijding; het optooien; optooiing;* **mẹngisj'ārkẹn**, een offerdier *merken door eene insnijding; optooien.*

أَشْغَال plur. van شُغْل.

إِشْعَاق ar., *het iets vreezen; het zich wachten voor iets; het mijden.*

أَشْقِيَا plur. van شَقِيّ.

أَشْكَال plur. van شَكْل.

إِشْكَال ar., *het duister zijn; het twijfelachtig zijn; het moeielijk zijn.*

إِشْمَام ar., *het ruiken. het doen ruiken; het geven van een zwak geluid, als het ware slechts een' reuk van een geluid,* en van daar, in de gramm. van de klinkers ضَمَّة en كَسْرَة: *het uitspreken op eene naauwelijks hoorbare wijze.* zoodat zij in de prosodie geene waarde hebben; — *zoodanige uitspraak,* hebbende inz. bij het lezen van den koran plaats (z. رَوْم); **mẹngisjmāmkẹn**, de klinkers dlammah en kasrah *op eene naauwelijks hoorbare wijze enz. uitspreken.* —

أَشْمُل I. plur. van شَمَال.

II. plur. van شِمَال.

أَشْمُوِيل pers., Samuel.

أَشْوَاق plur. van شَوْق.

أَشْوَق ar., plur. شُوق, *van liefde blakend; van verlangen brandend; minnaar.*

أَشْهَاد plur. van شَاهِد.

أَشْهُب plur. van شِهَاب.

أَشْهُر plur. van شَهْر.

أَشْيَا plur. van شَيْ.

أُشَيَّا (demin. van het voorgaande) *kleinigheden; beuzelingen.*

أَشْيَاخ plur. van شَيْخ.

أَشْيَاع plur. van شِيعَة.

أَشْيَاوَات plur. van شَيْ.

أَصَاحِيب plur. van صَاحِب.

أَصَادِق plur. van صَدِيق.

أَصْبَاح plur. van صُبْح.

أَصْبِيَة (mal. **aṣbijah**) plur. van صَبِي.

أَصَحّ ar. compar., superl. compar. en superl. absol. van صَحّ.

أَصِحَّا plur. van صَحِيح.

أَصْحَاب plur. van صَاحِب.

أَصْدِقَا plur. van صَدِيق.

إِصْطَخَر ar. (pers. إِسْتَخَر), *Persepolis.*

اِصْطِلَاح ar., *het onder elkander overeenkomen over iets; — kunstterm;* **mengiṣṭilāḥkan**, *met een' kunstterm benoemen.*

أَصْغَر ar., plur. أَصَاغِر, أَصَاغِرَة en أَصْغَرُون, compar., superl. compar., en superl. absol. van صَغِير; *meer, meest, zeer kleine.*

آصَف ar. volgens de Arabieren en Persen, een voornaam minister van Salomo.

أَصْفَار plur. van صَفْر.

إِصْفَار plur. van صَفَر.

أَصْفَر ar., geel; *geele* d. i. ook: *Griek van het oostromeinsche rijk; geel paard.*

أَصْفَرَانِ dual. van أَصْفَر; اَلْأَصْفَرَان *de twee geelen kat' ex.,* d. i. *goud en safraan.*

إِصْفَهَان ar. (pers. ispahān), *Ispahan.*

أَصْفِيَا plur. van صَفِي.

أَصُكّ plur. van صَكّ.

آصُل plur. van أَصْل.

أَصْل (mal. **aṣal**), ar., plur. أُصُول en آصُل, *laatste oorzaak; wortel; oorsprong;*

in de gramm.: *eerste oorspronkelijke beteekenis van een woord; woord, waarvan een ander is afgeleid; wortel, in dien zin —; zaak, waarvan eene andere wordt afgeleid; grondregel; grondleerstelling; beginsel; stam; geslacht; adel; aanzien; grond; bodem; hoofd; hoofdzaak; kapitaal; afschrift van een oorspronkelijk werk;* bẹrasal, *van goede afkomst zijn;* [plur. أُصُول *de voornaamste ingewanden; algemeene regelen; grondleerstellingen; algemeene beginselen;* in de gramm.: *radicale letters*] In 't mal. ook nog, en wel als **aṣal**, conj., *mits; onder voorwaarde dat; als maar; zoo maar;* a. djāngan, *als maar niet;* **áṣalkẹn** (smtr. van aṣal en akan) conj., het zelfde als aṣal, *mits; onder voorwaarde, dat; als maar; zoo maar;* a. **oeṣoel** — smst. van den sing. en plur. — *oorsprong; afkomst.*

أَصْلًا ar. na eene ontkenning: *volstrekt niet.*

أَصْلَاب plur. van صُلْب.

أَصْلُب plur. van صُلْب.

أَصْلَح ar., compar., superl. compar. en superl. absol. van صَالِح.

أَصْلِيّ (mal. **aṣlī**) ar., *tot den oorsprong behoorend; van afkomst; van geboorte; iemand van afkomst enz.*

أَصْلِيَّة (mal. **aṣlījah**) fem. van أَصْلِيّ; in de gramm. van eene letter: *radicaal, radicale letter.*

أَصَمّ ar., plur. صُمّ en صُمَّان, *doof; onuitsprekelijk; onzeggelijk; massief;* in de gramm. van een verbum: *massief,* d. i. de derde radicaal gelijk aan de tweede hebbend, bv. صَمَّ, رَدَّ.

أَصْوَات plur. van صَوْت.

أَصْوَاع plur. van صَاع.

أَصْوَاف plur. van صُوف.

أَصْوُع en أَصْؤُع plur. van صَاع.

أُصُول (mal. **oeṣoel**) plur. van أَصْل (z. aldaar); اصول يڠ عظيم, *gewichtige beginselen.*

أَصِيل ar., *geworteld; vast; standvastig; hereditair;* van een paard: *van een edel ras; paard van een edel ras; ondergang; dood.*

أَضَابِير plur. van أَضْبَارَة.

إِضَافَة (mal. **idlāfah**) ar., *het verbinden; het bijvoegen; het aanhechten;* in de gramm., van een woord: *het zetten als complement (in den genitief) bij een ander;* — *verbinding; bijvoeging; aanhechting.*

إِضَافِيّ (mal. **idlāfī**) ar., *betrekkelijk;* in

de gramm.: *betrekking hebbend tot de verbinding van een substantief met een ander —*; in de philos.: *relatief.*

أَضْبَارَة en إِضْبَارَة (mal. **adlbārah** enz.) ar., plur. أَضَابِير, *bundel vellen papier, die aan elkander vastgehecht zijn*: plur., *hoop van verschillende geschriften; verzameling van verschillende schrijvers.*

إِضْبَاط ar., van een woord: *het voorzien van klinkers en de djazm: — vocalisatie.*

أَضْبُع plur. van ضَبْع.

أَضْحَاة ar., plur. أَضْحًى, *schaap*, ter gedachtenis van Abrahams offer, op den 10den der maand dzoe 'lḥidjdjah *als offer aangeboden* op den tijd, genaamd ضُحًى (dloeḥâ) of *de tijd, wanneer de zon reeds in haar vollen glans boven de kim staat.*

أَضْحَى plur. van اضحاة; يَوْمُ ٱلْأَضْحَى, *dag der offeranden.*

إِضْرَاب ar., *het intrekken van zijn gezegde; het zich herstellen; het zich hervatten: — intrekking van zijn gezegde.*

إِضْرَار ar., *het iemand schaden.*

اضْطِرَار ar., *het dwingen; — dwang: noodzakelijkheid; kracht.*

إِضْلَال ar., *het bewerkstelligen of toelaten, dat iemand dwaalt; het in de dwaling laten; het zoek maken.*

أَطِبَّا plur. van طَبِيب.

أَطْبَاق plur. van طَبَق.

إِطْبَاق ar., *het bedekken; het sluiten; het persen; het vouwen; het het eens worden; het overeenkomen: — bedekking: sluiting; persing; vouwing; overeenkomst.*

أَطِبَّة (mal. **aṭibbah**) plur. van طَبِيب.

أَطْبِقَة (mal. **aṭbiḳah**) plur. van طَبَق.

أَطْرَاف plur. van طَرَف.

أَطْرُق plur. van طَرِيق.

أَطْرِقَا plur. van طَرِيق.

أَطْرِقَة (mal. **aṭriḳah**) plur. van طَرِيق.

إِطْلَاق ar., *het verstooten (van zijne vrouw); het vrijlaten (van een' gevangene); het algemeen maken; het onbeperkt maken; het van eene algemeene toepassing maken; het generaliseeren —; verstoting; vrijlating; algemeenheid; onbeperktheid; algemeene beteekenis; generalisatie.*

أَطْلَس ar., *afgesleten; zonder haar; satijn.*

أَطْمَاع plur. van طَمْع.

أَطْهَار plur. van طَاهِر.

إِطَّهُر ar., *reiniging.*

أَطْيَب comp. v. طَيِّب; اَلْأَطْيَبَانِ *de beide aangenaamste zaken*, d. i. eten en drinken, of de mond en de geslachtsdeelen der vrouw.

أَظَانِين plur. van ظَنّ.

أَظْلَال plur. van ظِلّ.

أَظْهَار plur. van ظُهْر.

إِظْهَار ar., *het doen zien; het openbaren; het toonen; het afkondigen;* in de gramm.: *het zuiver uitspreken eener letter; — openbaring; afkondiging; zuivere uitspraak eener letter.*

أَظْهُر plur. van ظَهْر.

أَعَابِد plur. van عَبْد.

أَعَارِض plur. van عَرُوض.

أَعَارِيب plur. van أَعْرَاب.

أَعَارِيض plur. van عَرُوض.

أَعَاصِر plur. van عَصْر.

أَعَالِي plur. van أَعْلِي.

أَعْبُد plur. van عَبْد.

أَعْبِئَة (mal. **a'biah**) plur. van عَبَآ.

اِعْتِبَار ar., *het nemen van een voorbeeld; het toelaten van eene herinnering; het berekenen, na gemaakte vergelijking; het wel berekenen en wegen; het acht slaan op iets; het verwonderd zijn; het verstomd zijn; — acht, die men ergens op slaat; achting; eerbied.*

أَعْتُد plur. van عَتَاد.

اِعْتِدَال ar., *het recht of juist worden van eene zaak, zoodat zij, in hoedanigheid zoowel als in hoeveelgeid, het midden tusschen twee uitersten houdt; het geëvenredigd zijn; het gelijk aan een ander worden; — gelijkheid; evenwicht; symmetrie.*

اِعْتِرَاض ar., *tegenstand; verzet; vijandigheid.* —

اِعْتِقَاد ar., *het geknoopt zijn; het genoegzaam vast en hecht zijn van eene zaak; het gelooven; het zich iets vast in 't hoofd zetten en vasthouden; — vertrouwen; geloof.*

اِعْتِكَاف ar., *het zich met ijver op iets toeleggen; het gedurig bezig zijn*

أَعْرَاس plur. van عِرْس.

أَعْرَاش plur. van عَرْش.

أَعْرَاص plur. van عَرْصَة.

أَعْرَاض plur. van عَرَض.

أَعْرَاف plur. van عُرْفَة; اَلْأَعْرَاف, *de plaats tusschen hemel en hel voor de rechtvaardigen onder de ongeloovigen.*

أَعْرَاق plur. van عِرْق.

أَعِزَّا plur. van عَزِيز.

أَعِزَّة (mal. aizzah) plur. van عَزِيز.

إِعْسَار ar., *het een' schuldenaar dringen om te betalen, terwijl hij in bekrompen omstandigheden verkeert; het moeilijk baren; het moeilijkheden ondervinden; het zich in bekrompen omstandigheden bevinden.*

أَعْسَال plur. van عَسَل.

أَعْشَار plur. van عُشْر.

أَعْشِرَا plur. van عَشِير.

أَعْشِيَة (mal. àsjijah) plur. van عَشَا.

أَعْصٍ (àṣī) plur. van عَصَا.

met iets; het zich gedurig op eene plaats ophouden, bv. in den tempel, ter zake van godsdienst; *het gedurig bidden.*

إِعْتِمَاد ar. *het zich op iets verlaten; — vertrouwen.*

إِعْتِيَاد ar., *het terugkomen; het aan iets wennen door herhaling; — terugkoming; gewoonte door herhaling.*

أَعْجَاب plur. van عَجَب.

أَعْجَاز plur. van عَجُز.

أَعْدَاد plur. van عِدّ.

أَعْدَاد plur. van عَدَد.

إِعْدَاد ar., *het gereed maken; het prepareeren, het rekenen onder het getal van.*

أَعْذَار plur. van عُذْر.

إِعْذَار ar., *het zich verontschuldigen; het besnijden (van een' jongen).*

أَعْرَاب ar., *veldbewonende Arabieren; zwervende Arabieren.*

إِعْرَاب ar., in de gramm.: *het uitspreken van een woord met de behoorlijke uitgangen of klinkers—; het duidelijk spreken; het zich duidelijk uitdrukken* — in de gramm.: *declinatie; syntaxis der uitgangen.*

أَعْصَا plur. van عَصًا.

أَعْصَاب plur. van عَصَبَة.

أَعْصَار plur. van عَصْر.

أَعْصُر plur. van عَصْر.

أَعْضَا plur. van عُضْو.

أَعْطِيَة (mal. **ȧṭijah**), plur. van عَطًا (ع'aṭā).

أَعْظَم compar., superl. compar. en superl. absol. van عَظِيم.

أَعْظُم plur. van عَظْم.

إِعْفَاف ar., *het maken, dat zich iemand van ongeoorloofde of onbetamelijke dingen onthoudt; het voorkomen van uitspattingen.*

أَعْقَاب plur. van عَقِب.

أَعْقُب plur. van عُقَاب.

أَعْلَال plur. van عِلَّة.

أَعْلَام plur. van عَلَم.

أَعْلَم ar., compar., superl. compar. en superl. absol. van عَالِم: وَٱللّٰهُ أعلم, *God weet het beter.* — Men gebruikt deze woorden, om te kennen te geven, dat men iets niet weet, of daaromtrent in twijfel verkeert, en beschouwt ze als beleefder dan ta' tāhoe of ęntah. — Ook vindt men ze aan 't einde van geschriften, als eene soort van bekentenis, dat er onjuistheden in kunnen voorkomen.

أَعْلَى ar., plur. عُلًى en أَعَالِي, compar., superl. compar. en superl. absol. van عَلِي.

أَعَمّ ar., *groot van gestalte; dik; grootte van gestalte enz.; groot getal; menigte.*

أَعُمّ plur. van عم.

أَعْمَال plur. van عَمَل.

أَعْمَام plur. van عَمّ.

أَعِمَّة (mal. **aimmah**), plur. van عم.

أَعْمُمُون plur. van عَمّ.

أَعْوَاض plur. van عِوَض.

أَعْوَام plur. van عام.

أَعْوَان plur. van عَوْن.

أَعُوذ ar., *ik vlucht tot; ik neem mijne toevlucht tot; ik zoek mijne toevlucht bij;* أعوذ بِٱللّٰهِ, *ik vlucht tot God;* أعوذ بِٱللّٰهِ مِنْ ذَالِكَ, *ik vlucht tot God van dit* (het een of

ander kwaad); أعوذ بِٱللّٰهِ مِنَ ٱلشَّيْطَانِ ٱلرَّجِيمِ *ik vlucht tot God van den gesteenigden duivel.*

أَعْوَر ar., plur. عُور, عُورَان en عِيرَان, *eenoogig; eenoogige.*

أَعْيَاد plur. van عِيْد.

أَعْيَان plur. van عَيْن; أَلْأَعْيَان, *de notabelen; de bedienden,* als het ware *de oogen van den meester.*

أَعْيُن plur. van عَيْن.

أَعْيُنَات plur. van عَيْن, zie عيان.

إِغَاثَة (mal. **iṛātzah**) ar., *het ter hulp komen; het bijstaan; — hulp; bijstand.*

أَغْذِيَة (mal. **aṛdzijah**) plur. van غِذَا.

أَغْرَاض plur van غَرَض.

أَغْرِبَة (mal. **aṛribah**) plur. van غُرَاب.

أَغْلَف ar., plur. غُلْف (mal. **ṛoeloef**), *de voorhuid hebbend; onbesneden; de voorhuid hebbende enz.*

أَغْلِمَة (mal. **aṛlimah**) plur. van غُلَام.

إِغْمَا ar., *het bezwijmen; het flaauw vallen; — bezwijming; flaauwte.*

أَغْنِيَا plur. van غَنِيّ.

أَغْيَار plur. van غير.

اغ I. **ang** pron. pers. 2 sing. masc, jegens mannen (كاؤ jegens vrouwen); meestal zegt men awaq ang. — [T.]; In Kĕddah en Pērak gebruikelijk. — [C.].

II., batav., *ik wil niet.* — [B.].

III. div., titel van de voornaamste legerhoofden in de voormalige rijken Malaka en Djohor (z. هغ).

* اغ **ing**, jav., *in; te; van.* — [C.].

* اغ **ānga**, *beschimpen; bespotten; belooven en niet geven.* — [R. (D. en W.)].

* اغار **ongāra** en, minder goed, **anggāra**, *roode steenbrasem.* — [L.].

اغب zie اغف.

اغت **āngit** (en **hāngit**), *als gebrand haar, of ten naaste bij zoo riekend; reuk (lucht) als gebrand haar enz.;* **keāngitan**, *reuk (lucht) als gebrand haar enz.*

اغت **āngat** (en **hāngat**), *warm; heet* [door vuur]; *warmte; hitte* [toestand door vuur te weeg gebracht] (z. pānas); **mengāngatken**, *warm enz. doen zijn. (maken); warmen; opwarmen; verwarmen;* **keāngātan**, *warmte enz.*

* اغت **angot**, batav., *gek; dwaas enz.* — [B.].

* اغر (vgl. anggoer IV, T.) **ängor**, batav., adv., *liever; bij voorkeur; beter dat.* — [B.] ook angoeran; jav. angoer.

* اغراون **angrawan;** kajoe a., soort van timmerhout voor schepen. — [P.].

* اغرم (jav. angrẹm, T.) = ngẹram. — [P.]; vgl ẹram.

* اغس **ängas**, *bluffen; verbuffen.* — [R.].

اغس z. **hangsạ.**

اغسان **angsānạ** (= sẹnnạ) naam van een' boom — *pterocarpus draco; lingoa; nephrea* — met fraạie geele bloemen en een zeer gezocht meubelhout. — Het blad bevordert den groei van het haar. — [B.].

اغست **engsoet** (**ensoet** en **ēsoet**), **mẹngengsoet**, *beetje vóór beetje over eene vlakte schuiven*, zoo als bv. kleine kinderen, die nog niet kunnen loopen, met hun' achterste over den vloer; *opschuiven; opschikken; zich zachtjes en beetje vóór beetje voortbewegen*, zoo als bv. een vaartuig, dat nagenoeg windstilte heeft; *eventjes van zijne plaats schuiven.*

اغسر (en **ansoer**), **mẹngangsoer**, *bij kleine eindjes, voetje vóór voetje, of beetje vóór beetje zachtjes aan voortrukken; — vorderen;* van eene schuld: *verminderen, door de betaling van een gedeelte daarvan*, op welke wijze ook; **ängsœrän**, *wat in mindering eener schuld betaald wordt; termijn*, in dien zin.

اغسغ **angsang**, batav. uit 't jav., *kieuw van een' visch.* — [B.]; vgl. insang.

إغسغ **ingsang**, z. insang.

* اغسل **angsal**, jav., *verkrijgen; erlangen; bekomen.* — [C.].

اغسل **engsel** (en **ensel**) — verb. ned. —, *hengsel; scharnier.*

* اغسن **ingsoen**, jav., *ik.* — [C.].

اغسوك **angsœkạ**, — skr. aśōka —, naam van een' boom — *pavetta indica; flamma sylvarum peregrina* — die fraaie, welriekende bloemen draagt.

* اغف **ängoep**, *gapen.* — [R.]; verkeerde uitspr. van 't jav. **angob** of **angop** [T.].

اغك I. **angkạ** — skr. angka —, *teeken; merk; cijfer; nommer* (*getalmerk*) bv. van een' brief; angkạ dœwạ of alleen angkạ *het cijfer* 2 (٢), als teeken der verdubbeling (gramm.); **mẹngangkạ**, *nommeren enz.*

II. *denken; zich voorstellen.* — [C.]; angka-2, *denken; peinzen* [L.].

* اغك **angkoe**, batav., = angkoeh — [B.].

اغك **ẹngkoe** — wijzig. van tẹngkoe —, titel der mannelijke en vrouwelijke afstammelingen van het boegineesch vorstengeslacht, waarin het rijksbestierderschap

over het voormalig rijk Djōhor, met den titel van jang dipęrtœwan mœdą of rādją mœdą (wij zeggen verkeerdelijk: *onderkoning van Riouw*), erfelijk was. Bij de verdeeling van dat rijk, in 1824, is dat vorstengeslacht, met zijn erfelijk rijksbestiederschap, bij het rijk Lingga gebleven.

اغكء **ongką**, naam eener soort van grijze apen, zonder staart en met zeer lange armen — *hylobates concolor; simia longimanus* —.

* اغكء **ingka**, *vrolijk; dartel.* [C.].

اغكار **angkārą**, — skr. ahangkāra—, *verwaand; moedwillig; baldadig; stout; vermetel; verwaande enz. handeling; het verwaand enz. zijn; verwaandheid; moedwilligheid; baldadigheid; stoutheid; vermetelheid;* endah a., *bevallig, maar verwaand enz.; bevallige verwaandheid enz.;* **męngangkārą**, *de gemelde hoedanigheid vertoonen.*

اغكاس I. **angkāsa** (**akāsą** en **ākas**) — skr. ākāśa — *het luchtruim; de vrije lucht; de ether.*

II. *een vergezicht op een boschachtig oord.* — [L.].

اغكت, **męngangkat**, *oplichten; optillen; opbeuren; opheffen; verheffen tot een' rang, eene waardigheid, eene familiebetrekking (kind; vader; broeder enz.); aannemen tot eene familiebetrekking; roemen; prijzen; ophemelen; lekker maken;* van spijzen: *oplichten en opdragen; opdisschen —;* van een gezang, voorlezing, dans of dergelijke: *aanheffen —;* van den etter in eene wond *steken;* męngangkat (akan) ānaķ, *tot kind aannemen;* ānaķ a., *aangenomen kind;* bęrāngkat, alleen van vorstelijke personen: *ergens naar toe gaan heen gaan; opbreken; op reis gaan;* van de bedienden van vorst. personen: *eten opdragen;* **mangkat,** *op reis naar de eeuwigheid gaande zijn; sterven; gestorven zijn;* **angkātan,** *optocht* (mater.); *leger; vloot; reisgezelschap; gerecht (spijs die gedragen wordt); reis; draagbaar;* angkātan rādją dirādją, *soort van draagbaar voor het lijk van een' regeerend vorst;* **pęngangkat,** *wie oplicht enz.; oplichter; optiller enz. —;* naam eener plaats aan de monding der rivier van Sambas, met het fort Sorg, bij de Nederlanders: Pęmangkat.

اغكت, **męngangkoet,** *opnemen en wegbrengen,* męngangkoet sārang, *de bouwstoffen voor een nest opnemen en daarmede wegvliegen, wegloopen enz.,* d. i. *zijn nest maken;* **angkœtan,** *wat opgenomen en weggedragen is of moet worden;* **pęngangkoet,** *wie opneemt en wegbrengt; lastdrager; sjouwer, in dien zin;* **angkoet-2,** naam eener soort van wesp, die even als de zwaluw,

natte aarde opneemt en wegdraagt, waarmede zij haar nest maakt.

اڠكت I. **angkot**, *steken; branden* [zoo als bv. de etter in eene rijpe zweer]. — [R.]; vgl. onder angkat [T.].

II. *een ronde bol van bloemen, daar een steel in gestoken wordt.* — z. gōbah. — [L. bew.].

اڠكت, **męngangkit**, *van zijne plaats nemen*, inz. een pot: *van het vuur nemen* —; eene fuik of dergelijke *uittrekken en wegbrengen* —; goed dat gedroogd wordt *wegnemen* (vgl. bal. angkid, T.).

* اڠكت, **ęngkèt-2**, batav., wordt gezegd van het geluid, dat een draagstok (pikoelan) al doorbuigende onder het gaan doet hooren. — [H.].

اڠكت (en **oenggit**), **męngoengkit**, *eventjes met eene spaak oplichten, door den hefboom naar boven te brengen.*

* اڠكت, **oengkoet-2**, batav. *uit gebrek aan krachten krom, gebrekkig loopen*, bv. *al knikkende voortstrompelen.* — [H].

* اڠكر I. **angkar**, soek., *waterbel.*

II. jav. (angkęr, T.), *betooverd; tooverachtig; door spoken bezocht.* — [C.].

* اڠكر **angkęr**, batav. *fier; trotsch; heilig.* — [B.]; zie اڠكر II.

* اڠكر **oengkoer**, — **Bęroengkoeran**, *telkens vallen en weder opstaan* (H. T.). — [K.].

اڠكر **engker** — verb. van إڠكار (spr. ingkār).

* اڠكس **angkas**, hind., = **ākas**, — [L. bew.].

* اڠكس (jav., T.) **angkoes** en **ākoes**, *een' olifant drijven.* — [R.].

اڠكس **oengkas** (en **oenggas**), *gevogelte;* œ. angkāsa, *de paradijsvogel;* **oengkas-angkas** *allerlei gevogelte.*

اڠكس **ongkos** — verb. ned. — *onkosten;* **bęröngkos**, van zaken, handelingen enz.: *onkosten hebbende zijn;* **tijāda** b., *zonder onkosten.*

* اڠكڠ **angkang**, singap., = angkat. — [K. (Abd. sch. wdb.)].

* اڠكڠ I. **angkong**, soek., *pop in het kaartspel.* — ook Bal., dus chin.? T.

II., **angkong-2**, *het hangen en slingeren van een bijna afgebroken of afgeknakten boomtak.* — [R.].

III. **angkong-2**, muggen met zeer lange pooten en een klein lichaam. — [R.].

اڠكڠ, **męngengkang**, *wijdbeens gaan.*

اڠكڠ, **męngoengkang-ngoengkit**, *eventjes met eene spaak oplichten, door den hefboom naar boven te brengen, op verschil-*

lende wijze; iemand of eene handeling van iemand op allerhande wijze bespreken; op en neder wippen, zooals bv. *eene wipplank; heen en weder loopen; allerhande bewegingen maken; daardoor drukte vertoonen*; koersi œ. œ., *wipstoel.*

اڠكف **angkap-2**, *bedenken; bepeinzen; in gedachte zijn.* — [R.].

اڠكف I. **angkoep**, *de tangvormige uiteinden van een half ontloken knopje; half ontloken knopje; nijpertje, dat van zelf weder open gaat, wanneer het dicht geknepen is en de druk ophoudt;* **mengangkoep**, *met zoodanig nijpertje vatten; open en dicht gaan*, zoo als bv. de mond van een zieltogende; mengangkoepkęn djāri, *de punten van den duim en een' der andere vingers tangvormig tegen elkander brengen;* **angkœpan**, *wat op eene* angkoep *gelijkt; de tangvormige uiteinden van een pas ontloken knopje.*

* II., **angkoep-2** of **angkoeb-2** men. spelling van **angkoet-2** [T.].

اڠكف (of **roengkap**), **męngoengkap**, *zich in woorden uitdrukken.*

اڠكق **ęngkak**, soort van taart.

اڠكق **ongkak**, twee sterke, rechtop staande houten pennen op den voorboeg van een vaartuig, tusschen welke het ankertouw loopt; lobang — *het kluisgat*, opening aan den boeg van een vaartuig, waarin het ankertouw loopt.

* اڠكل, batav., **oengkoelin**, een kind dat lastig is *tevreden stellen.* (uit 't bal. toengkoel? T.); een ander **oengkoelin** = jav. ngoengkoeli, bv. van een' boom die boven een huis uitsteekt. — [H.].

اڠكل, **męngoengkil**, *oplichten met eene spaak of een' dergelijken hefboom.*

* اڠكلڠ **angkęloeng**, batav., zeker muziekinstrument van bamboes. — [B.]; Jav. **āngkloeng**, een muziekinstrument, bestaande uit een raam, waarin eenige aan het boveneinde schuins afgesneden bamboezen pijpen naast elkander staan, die, als zij bewogen worden, een schel geluid geven.

* اڠكليک **èngklèk** (of **sèngklèk**), batav., *over de heup dragen*, bv. een kind; (*een kind*) *dat schrijlings over de heup zit, met de hand tegen de zijde houden.* zoo als de baboe's doen. — ook sangkil. — [H.].

* اڠكن **angkin**, batav. — oorspr. chin. — *een buikband, die door de vrouwen gedragen wordt*, gelijk de saboek door de mannen. Hij ziet er als ęen lint uit. Voor den buik worden de einden aan elkander gehouden door een zilveren plaat in den vorm en ter grootte van een horologie, die sęlępa heet. — z. ambęt. — [H.].

* اغكو **angkoe**, w. sum., *grootvader.* — 2e (beter angkoel, T.) heeft de kracht van ons suffix *achtig*, bv. angkoe mejrah, *roodachtig;* angkoe menoeroen, *iets naar beneden hangend;* angkoe ajer, *waterachtig*, *op water gelijkend.* — [N.].

اغكو **ęngkau** (en **dikau** en bij verk. **kau**), pron. pers. 2. sing. en plur., *gij: gijlieden.*—Het wordt in de spreektaal gebruikt: jegens minderen uit den lagen stand; door ouders jegens hunne kinderen; vaak door kinderen, voorn. speelkameraden jegens elkander; jegens God; in een' verheven of emph. stijl jegens iedereen, bv. jegens een' reg. vorst, bij de inhuldiging. De verk. **kau** dient ook als personaal pronominaal-praefix, ter vorming van den 2en pers. sing. der gebr. tijden van het act. (volgens anderen 't passif, T.), door zich, zonder klankwijzigingen te ondergaan of voort te brengen, aan den stamvorm te sluiten; **męngęngkau**, *met het woord* ęngkau *bejegenen enz.;* kaulīhat, *gij ziet;* tęlah soedah kaulīhat, *gij hebt gezien.*

اغكه I. **angkoeh**, *trotsch; verwaand; opgeblazen; hoogmoedig; hoovaardig; trotschheid; verwaandheid; opgeblazenheid; hoogmoedigheid; hoovaardigheid;* **męngangkoeh**, *zich trotsch enz. gedragen;* **pęngangkoeh**, *wiens gewoonte het is, de hoed. rad. te vertoonen enz.; trotschaard.*

II. z. اغكو 2°.

اغكه, **ęngkah-2**, *nog niet geheel gaar* (*nog eenigszins rauw*), zoo als bv. gekookte aardappelen of eieren; van vruchten: *nog niet geheel rijp of murw* —; van het orgaan van den smaak (tękkaḳ): *nog niet verzadigd.*

اغكي, **męngoengkai**, een' knoop (noeud.) *ontknoopen; losknoopen;* opgewonden touw, garen enz. *loswinden; ontwinden.*

اغك I. **angga** (en **anggan**) wijz. van **hinggan; ini angganja**, *dit is de grens er van.*

II. *tak;* **bęrāngga**, *getak;* rœsa b., *een hert met getakt gewei.* — [L.].

* اغك **ęngga**, batav., *neen; niet; niemand; niets.* — [B.].

اغك **inggoe**, naam van een oneetbaren, doch niet vergiftigen zoutwatervisch.

* اغك, **anggo-2**, w. sum., *vermengen, schakeeren.* — [N.].

* اغكا I., **angga-2**, w. sum., *neen schudden.* — [N.]; vgl. anggaḳ (T.).

II. z. ęnggah.

* اغكار z. ongāra.

* اغكت **anggoet**, batav., *knikken;* van een vaartuig; *stampen.* — [B.]. — z. anggoḳ.

* اڠکران **anggerana**, singap., = baniaga. — [K. (Adb. sch. wdb.)].

اڠکر I. (pers. أنْكَار, spr. anggār), **męnganggar**, *rekenen; oordeelen; meenen; rekenen op iets; steunen; berekenen; meten (zonder instrument); beoordeelen; begrooten.*

II. *tijdelijke zitplaats*, zoo als bv. in den tuin, op eene openbare wandeling enz.; **anggāran**, *oordeel; meening; alles, waarop men rekent, steunt, vertrouwt*, (mater. of immater.); *steunpunt; onderlaag; basis; vaste regel; arithm. formule; punt van uitgang; berkening; begrooting; maat; tijdelijke zitplaats; wagen*, inz. bovennatuurlijke.

* اڠکر **anggęr**, *veroorlooven; gedoogen; toestaan.* — [C.].

اڠکر I., **męnganggoer**, eene tak of twijg *afsnijden en overplanten; stekken;* **anggœran**, *tak of twijg, die afgesneden en overgeplant is; stek —; tak of twijg, om afgesneden en overgeplant te worden.*

II, **męnganggoer**, *ledig zitten; ledig loopen; ledig gaan; niets doen; lanterfanten; luieren;* **pęnganggoer**, *wie ledig zit enz.; wiens gewoonte het is ledig te zitten enz.; lediglooper; lediganger; lanterfanter;* **pęranggœran**, *lediggang.*

III. — *pers.* أنْكُور (spr. anggœr) — *wijn; wijnstok; wijngaard; druif* (zelden); *druif*

اڠکت, **męngänggit**, *rijgen; aanrijgen* [bv. dekriet op de daklatten]; een trommelvel of dergelijke *op de trom enz. spannen; rijgen enz.*; **anggītan**, *wat gerijgd enz. is of moet worden;* als ware het: *rijgsel;* **pęnganggit**, *wie rijgt enz.; waarvan geregen wordt*, bv. rōtan p. ātap, *rotting, waaraan de dekbladeren geregen worden, om tot dekking te kunnen dienen.*

اڠکت **oenggit**, z. oengkit.

اڠکت, **męngoenggat**, *zich met het bovenste gedeelte bij afwisseling nederbuigen en weder oprichten*, zoo als bv. bij het bij voortduring herhalen der woorden لَاإِلٰهَ إِلَّا ٱللّٰه, of zoo als eene elastieke roede, die schuins in een stroomend water staat en door den stroom gedwongen wordt, zich neder te buigen, doch weder opspringt, zoodra de stroom, welks kracht vermindert, naar mate de roede buigt, door de reageerende veerkracht der roede overwonnen wordt.

اڠکت, **męngonggit**, *eene op en nedergaande beweging maken*, zoo als bv. de staart van een kwikstaartje, een dobberend vaartuig, de achterste van eene vrouw bij den coitus.

* اڠکت **ènggèt**, batav., *met een haak naar zich toehalen*, bv. een boomtak om de vruchten er af te plukken. — vgl. sēnggét. — [H.].

(*druivetros, artil.*); a. hœtan, *de wilde wijnstok — vitis labrusca —;* āęjr'a., *wijn;* bœwah a., *druif.*

IV. (vgl. **angor**, T.) = **rçmak**, ook: **anggoeran.**

* اڠڬر , **anggor-2**, *waggelende gaan, als een beschonkene, al stootende met zijn hoofd.* — [L.].

* اڠڬر I. **inggęr**, benk., van vogels: *roesten* — [C.]; vgl. tinggir [T.].

II., **ingger-2**, naam van een' visch. — [L.].

* اڠڬرس **anggęris**, jav. *een spaansche dollar.* — [C.].

اڠڬرس **inggęris** — verb. europ. — *engelsch, Engelsche, Engelschman;* tānah (nęgrī) i., *Engeland.* — z. إڠڬليس.

اڠڬرك **anggęrka**, soort van lang opperkleed voor mannen, waarvan de borststukken overslaan (eene dracht der Mooren).

اڠڬرك **anggęrik**, naam eener soort van woekerplant; ā. bœlān ook dāoen lau, naam eener bijzondere soort. — * **anggęrek** — *epidendrum of orchidee* — soort van *zuigplant* enz. De Mal. noemen haar bœnga kastœri. Er zijn nog andere soorten, die bœnga poetęrī en bœnga bidijadāri heeten. — [R.]; de bijzonder fraaie bloem van eene soort *schorpioenbloem* genaamd [L. bew.]; soorten; ā. bętoel, de *scorpioenbloem — cymbidium bicolor;* ā. lāmą, — *cymbidium cuspidatum —;* — [C.].

اڠڬس z. **oengkas.**

اڠڬس, **męngoenggis**, *beknabbelen; beknagen* [bv. een knook]; *knabbelen aan iets*, bv. aan suikerriet

اڠڬڠ I., **męnganggoeng**, *oplichten; optillen.*

II. jav., *bestendig; onafgebroken.* — [C.].

III., ā. gaja, w. sum. *in de war zijn; het spoor bijster zijn; niet weten welken weg of partij te kiezen.* — [N.].

اڠڬڠ **ęnggang**, *de rhinocerosvogel — buceros* —; ē. pāpan b., *bicornis.*

اڠڬڠ **oenggang-oenggit**, z. oengkang-oengkit.

اڠڬڤ (en **hanggap**), **męnganggap**, *eene buiging maken* inz. bij het uitnoodigen tot iets, bv. om te eten, te drinken, te dansen en dergelijke, ook van groote vogels wanneer zij willen opvliegen; *toedrinken; met eene buiging uitnoodigen om iets te doen; met eene buiging engageeren*, bv. tot den dans, ook (zonder buiging) van een troep danseressen, muzikanten, tooneelspelers en dergelijk volk.

*اڠݢق anggaḳ, *weigeren.* — [L.].

اڠݢق, **mẹnganggoḳ**, van het hoofd: *knikken* —; *knikken met het hoofd, van slaperigheid, van ouderdom* (z. sẹnggoḳ), *als teeken van toestemming, goedkeuring, bevestiging, groet, of als uitnoodiging om te naderen;* van een vaartuig: *stampen;* **pẹnganggoḳ**, *wie met het hoofd knikt enz.: knikkebol; schuddebol; vaartuig dat stampt —; wat met het hoofd doet knikken enz.*

اڠݢق I. **mẹngonggoḳ**, *gebukt en schoorvoetend voortgaan,* zooals oude lieden; *op die wijze bij iemand voorbijgaan,* als teeken van eerbied.

II. *hoop levende wezens, die bij elkander zitten of staan;* **bẹrönggoḳ**, *in een' hoop bij elkander zitten of staan.*

اڠݢل **anggal**, van een vaartuig: *licht geladen.*

اڠݢل, **mẹnganggol**, van een voorover gebogen hoofd of kop *opwippen;* van een vaartuig: *den boeg omhoog steken;* van beesten met horens: *op de horens nemen —; met het hoofd of den kop achteruit slaan tegen iets,* bv. tegen het gezicht van iemand, die ons op den rug zit.; **tẹrӑnggol-2**, of **tanggol-anggol**, van een voorover gebogen hoofd: *beurtelings opwippen en weder zakken —;* van een vaartuig: *voor zijn anker rijden.*

اڠݢل I. **oenggal** (gemeenzaam, bij benamingen van familie-betrekkingen verk. van toenggal); pa' oe., *vaders of moeders eenige broeder;* ma' oe., *vaders of moeders eenige zuster.*

II., **mẹngoenggal-ngoenggal**, van het boveneinde van iets, bv. het hoofd van een' zwemmende, de uitstekende punt van een' elastieken stok, die in een stroomend water staat, en dergelijke: *zich op en neder of heen en weder bewegen —;* van een vaartuig of ander drijvend lichaam: *met de golven op en nedergaan;* en als de afstand of de golven groot genoeg zijn: *beurtelings verdwijnen en weder zichtbaar worden.*

*اڠݢل I. (div.), **oenggoel**, *bos haar, die boven aan eene vlag, piek en dergelijke gebonden wordt.* — **onggol** [L.].

II. batav., *galoppeeren; rennen.* — [C.].

*اڠݢل **enggal**, jav., *spoedig; vlug; gaauw; gezwind; haastig; rasch; snel; dra; fluks.* — [R.].

اڠݢلن **inggelan** — eng. England — *England.* — z. inggẹris.

اڠݢن **anggan** en **inggān**, z. angga I.

اڠݢن I. **anggoen**, van eenig materieel werk: *fijn en net —;* van manieren: *beschaafd; aristokratisch; fijnheid en netheid;*

beschaafdheid in manieren: aristokratische hoedanigheid in manieren.

II. *aandeel; portie.* — [C.]

III. w. sum., *wiegen; schommelen.* — [N.].

IV. **anggœnan**, *morselen.* — [L.]; **oenggœnan** en **bęrœnggœnan**, *vermorselend.* — [R.].

اڠݢن **ęnggan**, *weigerend; weigering.*

اڠݢن **oenggoen**, *dik stuk hout of andere brandstof, dat men op het vuur legt en zoo onveranderd laat liggen, om het vuur te doen voortsmeulen;* **męngoenggoen**, soek., *zich als rad. voordoen,* d. i.: *stil zijn; in gevoelloosheid verkeeren;* m. didālam rœmah, *te huis hokken;* **oenggœnan**, *wat tot* oenggoen *dient, heeft gediend, moet of kan dienen; hout dat van binnen vermolmd is en derhalve daarvoor geschikt is;* kājoe œ., *hout van of voor eene* oenggoen; kājoe īni lękas œ., *dat hout vermolmt spoedig van binnen.*

* اڠݢو **anggau**, *de hand oplichten, als om te slaan.* — [C.].

* اڠݢو **anggo**, w. sum., *langs omwegen spreken; verbloemd spreken.* — [N.].

اڠݢوت **anggōtą**, *lid; ledemaat.* — Kan niet gebruikt worden voor *lid van een genootschap* en dergelijke (z. أهل).

* اڠݢه **ęnggah**, *niet weten* (alleen op enkele plaatsen in gebruik). — [R.]: batav., *neen; niets;* mak tjari apa? ęnggah — *moedertje, wat zoek je? niets;* ook = **kagah**, — [H.]. Mij zijn beide woorden zonder sluitende h opgegeven. — [T.]. — z. gah.

* اڠݢه **inggih**, jav., *ja.* — [L.].

* اڠݢي I. **anggai**, *bespotten; bedriegen.* — [L. bew.]; *Foppen; voor den gek houden.* — [R.].

II. (schrijffout in pl. v. اڠن? T.) *weigeren.* — [L.].

* اڠل **āngel**, jav., *moeielijk; ingewikkeld.* — [C.].

اڠلڠ **angloeng** (in ḥik. en pœzie) — oorspr. chin. — *paviljoen; priëel; priëelachtige overwulfde gang.*

* اڠلڠ **angling**, jav. *spreken; spraak.* — [C.].

اڠلو **anglō**, — oorspr. chin. —, *vuurpot; komfoor; test* [rond met een luchtgat, voor kolen]. — z. kęran. —

* اڠم **āngoem**, *gapen.* — [R.]; vgl. **angob** en **angoep** (T.).

اڠن, **męngāngan**, *peinzen; over ietszinnen; denken* [hetzij met verlangen of met afschuw]; **angan-2**, *denkelijk; gebeurlijk.*

* اڠن **āngon**, batav. (uit 't jav. T.), *weiden.* — [R.].

اڠن **āngin**, *wind; tocht; lucht,* (ook fig.); *luchtgesteldheid; damp; gerucht;* ā. há-

lœwan, *wind van voren;* ā. toerœtan, of ā. sōrong bœrītan, *wind van achteren;* ā. timbaroewang of ā. rœwang. *wind die in de richtig van het middelste vak van een vaartuig, waar het water uitgehoosd wordt,* d. i. *dwars, inkomt;* ā. tẹmbērang (mẹnẹmbērang) hàlœwan, *wind, die in eene door het vòòrwant van den mast en den mast zelven aangewezen richting,* d. i. *kraanbalksgewijs, inkomt;* ā. tẹmbērang (mẹnẹmbērang) bẹlākang (bœrītan), *wind, die in eene door het achterwant van den mast en den mast zelven aangewezen richting inkomt;* ā. kẹntjang kẹlat, *koelte, waardoor de brassen gespannen zijn, maar meer ook niet;* ā. gœnoeng-2-ngan, *rukwind;* ā. bīdai *vaste, een of eenige dagen aanhoudende sterke wind uit denzelfden hoek, zonder eigenlijke windwolken, waaruit hij voortkomt, verschillend van* ā. mœsim, *passaatwind,* ā. tœkoes, *de eerste noordelijke winden, na den westmoesson, die echter nog niet aanhouden;* ā. kẹlamboe sẹbẹlah, *doorstaande noordelijke winden, die nog niet zoo sterk zijn, dat men niet de helft der bedgordijnen zou kunnen openen;* ā. kẹlamboe mẹnoenggal, *doorstaande stijve noordelijke winden met regen, voor welke men zich in de bedgordijnen opsluit;* ā. ēkor dœjoeng, ook wel ā. tāhon bahāroe tjina, *doorstaande stijve noordelijke winden, zonder regen;* chabar ā., *los gerucht;* tāhi ā., *overblijfsel van wind of regenwolken, die zich ontlast hebben; doode lucht; praatjes; beuzeltaal;* naam eener parasiet, met zeer fijne luchtwortels, die men veronderstelt na eene bui op de boomen te zijn gevallen. Het is een geneesmiddel tegen winden; mātą ā., *windstreek;* pōkoķ ā., *wolk, waaruit wind zal voortkomen;* **bẹrāngin**, *wind; tocht of lucht hebben; daaraan blootgesteld zijn; zich daaraan blootstellen; een luchtje scheppen;* **mẹnganginkẹn**, *aan den wind, tocht of de lucht blootstellen; luchten;* **kẹánginan**, *door den wind geraakt wordend of geworden zijn;* d. i. *de uitwerking van den wind ondergaand of ondergaan hebbend;* **pẹrānginan**, *vertrek op een plat dak; luchtige opperkamer,* **āngin-2**, *geruchten.*

اڠه alleen in **oengah-angeh**.

اڠه (en **ngeh**), **mẹngẹngeh**, *naar den adem hijgen,* zoo als bv. van te veel te eten, van vermoeienis; **ẹngah-ẹngeh** *naar den adem hijgen enz. met verscheidenheid van gebaren.*

اڠه٢ (en **ngah-2**), **mẹngẹnggah-2**, *hijgen, zoo als een zwaar vermoeide; buiten adem zijn;* **ẹngah-ẹngah** (en **ngah-ngeh**) z. **ẹngeh.**

اُف, ar., interj. van walging, afkeuring of verfoeiing, *foei; fij.*

آفاق plur. van أُفق.

أَفَاوِيه plur. van فوه.

إِفْتِتَاح ar., *het opnemen; het beginnen;* — *opening; begin.*

إِفْتِرَاش ar., *het uitgespreid zijn, als een tapijt; het, op den grond liggende, zijne armen uitspreiden; het zich uitspreiden; het zitten, de voeten onder het lijf, de teenen van den rechter voet op den grond.*

إِفْتِقَار ar., *het arm worden; het noodig hebben.*

أَفْرَاد plur. van فَرْد.

إِفْرَاد ar., *het alleen zijn.*

أَفْرَق ar., in 't maleisch alleen van een' haan: *wit;* اَلْأَفْرَق *witte; de witte kat' ex.*, d. i. *een witte haan.*

إِفْرِنْج ar., *Franken: Europeanen, met uitzondering van de Grieken en Turken.*

إِفْرِنْجِيّ (mal. **ifrandjī**) ar., *frankisch; europeesch (met uitzondering van Griekenland en Turkije); Frank; Europeaan.*

أَفْسِنْتِين pers., *absinth.*

أَفْسُون pers., *betoovering; tooverspreuken.*

أَفْضَل ar., adj., compar. superl. compar. en superl. absol. van فَضِيل.

أَفْعَال plur. van فِعْل.

أَفْعَايِل plur, van فِعْل.

أُفُق (mal. **afaķ**), ar., plur. آفَاق *landstreek: gewest; kim; wereld; heelal;* de pl., *gewesten of landen der wereld.*

أَفْكَار plur. van فِكْر.

أَفْلَاج plur. van فَلَج.

إِفْلَاس ar., *het bankroet maken:* — *bankroet.*

أَفْلَاطُون ar., *Plato*, de grieksche wijsgeer; أفلاطون إِلَهِيّ *de goddelijke Plato*, zoo als hij zelfs door de Arab. genoemd wordt.

أَفْلَاق plur. van فَلَق.

أَفْلَاك plur. van فَلَك.

أَفْلُس plur. van فَلْس.

أَفْنَاك plur. van فَنَك.

أَفْنَان plur. van فَنّ.

أَفَنْدِي ar. (turk.), plur. أَفَنْدِيَة (mal. **afandijah**), *heer, als titel.* — Komt dikwerf voor in brieven uit Mekka bv. أَحْمَد أَفندي *de Heer Ahmad.*

أَفَنْدِيَةٌ (mal. **afandijah**) ar., plur. van افندي.

أَفْوَاهٌ plur. van فُوهٌ; = **bęndīkạ**.

أَفْؤُل plur. van فَأْلٌ.

أَفْهَاهٌ plur. van فُوهٌ.

أَفْيَا plur. van فَيْ.

أَفْيَال plur. van فِيلٌ.

اف **āpạ**, *iets; wat;* adv., *verlangend, wenschend of aandringend* (Het staat als adv. na het verbum); ā. jang, *hetgeen;* sęgāla ā., *al wat;* bārang ā., *iets, onverschillig wat;* tijādạ ā., *niets;* djikalau ápāpōn, *wat het ook zijn moge;* bīlạ ā.? of ā. bīlạ?, *wat tijd? te welken tijde? wanneer?* ā. bęsar?, *wat is de grootte,* d. i. *hoe groot?* bęsar ā.?, *zoo groot als wat?* līhatlah ā., *zie toch;* ápālah is het adv. int., en wordt veelal nog door kírānja gevolgd. — z. voorts آتَّهْ; īni ā., *hier is hij (zij enz.);* **męngāpa**, *de hoedanigheid vertoonen van iets te zijn; iets te beteekenen hebben; van belang zijn* (Het staat gewoonlijk negatief of vragend); tijādạ m., *niet van belang zijn; er niet op aankomen;* męngāpạ?, *van welk belang is het? waarom?* **bęrāpạ**, *iets hebbende zijn; eene zekere hoedanigheid hebbende zijn; iets op eene zekere wijze zijn; met iets bezig zijn.* — z. bęrāpạ; **męngápākęn**, *iets* (dir. obj.) *doen zijn (tot iets maken); iets doen met iets* (dir. obj.), *iets als iets behandelen; voor iets achten;* tijādạ djœgạ diápākęn ākoe, *men doet mij toch niets:* diápākęn ītoe?, *wat moet daarmede gedaan worden?* tijādạ tęrāpākęn ītoe, *daarmede is niets gedaan geworden: daarmede kan niets gedaan worden:* **męngápāī**, *met iets behandelen;* **pęngāpạ**, *wie altijd* **męngāpạ** *vraagt; vraagal; wat iets doet zijn enz.—; belang of gewicht eener zaak;* **āpạ-2**, *bezittingen; eigendommen; vermogen; spullen* [z. kęrdaḳ en męrdaḳ].

*اف **āpoe**, jav., *kalk.* — [C.].

اڤي I. **āpi**, *vuur;* kājoe ā., *brandhout;* gœnoeng ā., *vuurberg;* kāpal ā., *stoomschip;* **bęrāpi**, *vurig zijn; gloeiend zijn;* męngāpikęn, *opstoken; aanhitsen.*

II., **āpi-2**, *kwanswijs; anders spreken dan men denkt.* — [R.]; jav., *veinzen; voorgeven; voorwenden; huichelen.* — [C.].

III. **āpi-2**, een gewas — *avicennia tomentosa* (L.) —.— [R.].

IV., **āpi-2**, *vuurvlieg; glimworm.* — [C.].

*اف **ap**, batav., *mand voor gebak.* — [B.].

افام **oepār** (meer gebr. **oempāmạ**) — skr. oepar . — *gelijk; het gelijk zijn, verhou-*

ding van gelijkheid of gelijkenis; gelijkenis (*parabel*); adv., *gelijk; gelijk als; even als;* conj., *bij vergelijking; bij voorbeeld; gesteld;* mẹmbẹrī œ., *de iemand toekomende eer of achting bewijzen;* **mẹngoepamāi of mẹngoepàmākẹn,** *bij iets vergelijken; gelijkstellen; iemand naar verhouding,* d. i. *met de hem toekomende eer of achting, behandelen;* **pẹrœpàmāān,** *vergelijking, gelijkstelling; behandeling naar verhouding*; *spreekwoord.*

اڤاي **oepāja** — skr. oepāja — *waardoor men zijn doel bereikt; middel, fijn aangelegd middel;* dājạ dān oepājạ, dājạ-oepājạ, *allerhande hulpmiddelen, redmiddelen of uitvluchten;* (zie ook dāja); **mẹngoepàjākẹn,** *middelen aanwenden ten opzichte van iets* (dir obj); **sẹoepājạ,** alleen gebr. in de verkorting **sopājạ.**

اڤبيل **apabīlạ** (bij verk. ook wel **pabīlạ**), *wanneer; toen* (zelden); staat soms voor *als.*

*اڤت **āpoet,** *licht bamboes, voor schuttingen.* — [R.].

اڤت I. **āpit,** *pers; soort van damspel;* bœwah ā., *de schijven van dat spel;* ā. mēga, *het persen* (*persing*) *der wolken;* bœlan bẹrāpit mēga, *de maan, persing der wolken hebbende zijn,* d. i. *van wolken omgeven of tusschen wolken zijn;* ā. tjīnạ, *chineesche pers,* d. i.: een strafwerktuig, waarmede de vingers der schoolkinderen door daar tusschen gestoken houten geklemd worden; ā. lempang, *de twee eerste planken, die op de kiel van een vaartuig komen; de staatsdienaren of veldoversten, die den vorst ter zijde staan en voor hem en zijn wedervaren instaan;* **mẹngāpit,** *persen tusschen twee lichamen;* van meer dan één subj.: *zich aan weerskanten of rondom iets bevinden,* zoo als bv. twee ministers aan weerskanten van den vorst, wolken rondom de maan; *klemmen; knellen;* **àpītan,** *persing enz.: pers; wat geperst is; wat te persen is; soort van damspel;* **pẹngāpit,** *wie of wat perst; de twee waaierdragers bij bruiloften, die zich bij huwelijksoptochten naast den bruidegom of de bruid bevinden; adjudant;* werktuig om te persen, *persboom; luik; vingergreep tusschen den duim en een der vingers; snuifje.* p. gīgi sẹrī, *de oog- of hondstanden;* **pẹrāpītan,** *persing;* **āpit-àpītan,** *gepers; gedrang; soort van damspel;* **bẹrāpit,** 2., *dicht bij:* **āpit-2,** *aan weerskanten van iets; aan beide zijden van iets:* āpit-2 pintoe, *aan weerskanten van de deur.* — pẹngāpit tjintjin, batav., *twee kleine edele steentjes links en rechts van een' grooteren diamant aan een' ring* — [B].

II. batav., (uit 't jav. T.) dzoe'lkaēdah, de 11e. maand. — [B.]. z. dzœ'lḳa'dah.

III., **apit-2,** singap., klem om wilde dieren te vangen. — [K. (abd. sch. wbd.)].

اڤتي **oepętī,** — skr. oetpatti —; *verplichte opbrengst; schatting; belasting; cijns; tribuut; accijns;* **mengoepętī,** *verplichte opbrengst enz. betalen;* **pęngoepętī,** *wie verplichte opbrengst enz. betaalt; schatplichtige.*

اڤچار **oepatjārą** — skr. oepatjāra —, *dienst; dienstbetoon; aanbieding van lekkernijen of behoeften,* zoo als water, sīreh enz.; *eerbewijs; rijkssieraden; vertooning daarvan bij plechtige gelegenheden; praal, pracht; vertooning;* męmbęrī œ., *eerbewijzingen aandoen;* pantją œ., *rijkssieraad, eene hand voorstellende; twijg van goud, die bij bruiloften den bruidegom en de bruid, en bij besnijdenissen den besnedene achter het rechter oor gestoken wordt.* — De Mal., voor het grootst gedeelte waarvan de bet. van oepatjārą verloren is gegaan, hebben er pantją bitjārą van gemaakt.

اڤرل **apęril** en **apęrīl** — verb. ned. —, *April.*

اڤس **āpas,** *sierlijk; smaakvol; elegant; hebbelijk; niet plomp* [zoo als bv. de tegenwoordige schepen, in vergelijking met die van vroegere tijden]; *sierlijkheid; elegantie; hebbelijkheid;* **keāpāsan,** *sierlijkheid enz.*

اڤس **āpoes,** (en **hāpoes**), *onder de oppervlakte van iets verdwenen,* zoo als bv. een stok in het zand of in den modder, waarin hij gestoken is, de toppen der masten van een schip, dat naar de diepte gaat, een huis onder een watervloed; *weg; niet meer bestaand; verdelgd; uitgedelgd; vernield; vernietigd; uitgewischt; uitgeveegd; kwijtgescholden; opgeheven; afgeschaft;* **męngāpoes,** *verdelgen; uitdelgen; vernielen vernietigen; uitwisschen; uitvegen; kwijtschelden; opheffen; afschaffen; enz.*

اڤسيندر **opsīndęr** — verb. ned. — *opziener.*

اڤغ **āpoeng,** *al wat in het water drijft en zonder leven is; drijfhout; drijfland;* inz. *losgescheurde* nīpah *struiken;* **męngāpoeng,** *zich als zoo iets voordoen; zich als zoo iets laten drijven,* bv. een vaartuig.

اڤق **āpak** of **hāpak,** *muf; duf; vunzig; mufheid; dufheid; vunzigheid;* **męngāpāk,** *muf enz. worden.*

اڤكء I. **āpik,** *zindelijk; rein; net; kiesch* (ook in het eten); *zindelijkheid; reinheid; netheid; kieschheid* (z. sęrīją en sęlīją); **męngāpikkęn,** *geven om iets; belang stellen in iets; zich interesseeren voor iets.*

II. z. œpak-āpik.

اڤكال **apakālą** — smst. van āpą, *wat,* en kālą, *tijd* — *wanneer; toen* (zelden).

اڤل **apil,** *borstwering van hout vóór den voorsten mast van vaartuigen;* bęrāpilkęn pāpan bęsī, *van eene* āpil *van ijzeren*

planken voorzien geworden zijn; **ápīlan,** vaker in gebruik. dan apil.

افلاك **apalāgi** — smst. van āpą en lāgi — *wat dan nog? hoeveel te meer of minder dan nog?* [vragen, waarop geen antwoord verwacht wordt]; sęlang pęrentah tœwan tijādą diëndahkęn, apalāgi pęrentah sahāją? *zelfs om uwe bevelen geeft hij niet, wat dan nog (hoeveel te minder dan nog) om de mijne?*

اڤم (uit 't Tamil, T.) **āpam,** soort van koek van gedeesemd deeg, gelijkende veel op brood; soorten zijn: ā. kœkoes; ā. bākar; ā. dēwą, *godenbrood (ambrosia),* ook sęmanggi gœnoeng genoemd.

اڤه **āpah** en **hāpah** — vulg. wijz. van اڤ **āpa.**

*افور **apœra,** jav., *vergiffenis.* — [C,].

اڤوه **apœwah** (en **poewah**) verb. van أَفْوَاه.

*اڤي **apej,** soort van oostindische spijs. — [L. bew.]; *kerrij,* eene bekende spijs. — [R.]. — naam van een gerecht, eene soort van gestoofd vleesch. — [C.].

اڤيڤه **apīpah** (en **pīpah**) verb. van عَفِيفَة.

افيون **ápijœn** — ar. أَفْيُون —, *opium;* mākan ā. of męngīsap ā., *opium rooken.*

أَقَاصِي plur. van أَقْصَى.

إِقَامَة (mal. **iķāmah**), ar., *verblijf op eene plaats; tweede en derde oproeping tot het gebed.*

أَقَانِيم plur. van أُقْنُوم.

أَقَاوِم plur. van قَوْم.

أَقَاوِيل plur. van قَوْل.

أَقَاوِيم plur. van قَوْم.

أَقَايِم plur. van قَوْم.

إِقْبَال ar., *het naderen; het tegen iets inrennen; het te gemoet komen; het welwillend ontvangen; het beginnen met iets; het zich neigen tot iets; — tegemoetkoming; voorvarendheid; goed fortuin; begin.*

أَقْبِيَة (mal. **aķbijah**), plur. van قَبَا.

أَقْطَار plur. van قُطْر.

إِقْتِبَاس ar., *het aansteken bij een grooter vuur: het nemen van vuur van iemand; het verwerven van wetenschap van een' ander; inlassching van eens anders woorden in zijne eigene, ter verfraaiing.*

اقتوبر **oķtōbęr,** ned., *October.*

أَقْدَاح plur. van قَدَح.

أَقْدَار plur. van قَدْر.

أَقْدَام plur. van قَدَم.

إِقْرَار ar., *het bevestigen; het bekrachtigen; het ratificeeren; het belijden der waarheid; het erkennen van eene aan een' ander te bewijzen dienst; — bevestiging; bekrachtiging; ratificatie; belijdenis der waarheid; erkenning enz.;* mal. verb. zijn: **eḳrāl** en **eḳral.**

إِقْرَض ar., *het geld leenen aan iemand; het geven van crediet.*

اقرال **eḳrāl** (en **eḳral**) verb. van إِقْرَار.

أَقْرَب ar., I compar., superl. compar. en superl. absol. van قَرِيب; en van daar II *waarschijnlijker; meer, meest, zeer, na enz. zijnde; waarschijnlijkere.*

اقسار **aḳsārạ** (en اكسار) — skr. aksjara —, *klinker.*

أَقْسَام plur. van قَسْم.

أَقْصَا plur. van قَاص.

أَقْصَاب plur. van قَصْب.

أَقْصَى ar., plur. أَقَاصِي. compar., superl. compar. en superl. absol. van قَاص: *meer, meest, zeer verwijderde enz.;* اَلْمَسْجِدُ آلْ أَقْصَى, *de meer verwijderde tempel,* d. i. die van Jeruzalem.

أَقْضِيَة (mal. **aḳdlijah**), plur. van قَضًا.

أَقْطَاب plur. van قُطْب.

أَقْطَان plur. van قُطْن.

أَقْطِي ar., *vlierboom.*

إِقْلَاب ar., *het draaien; het omkeeren; — draaiing; omkeering.*

أَقْلَام plur. van قَلَم.

إِقْلِيدَس ar., *Euklides;* — meton.: *geometrie.*

إِقْلِيم ar., *klimaat; gewest;* bẹrīḳlīm pānas, *een heet klimaat hebben.*

أَقْمَار plur. van قَمَر.

أَقْمِصَة (mal. **aḳmiṣah**), plur. van قَمِيص.

إِقْنَاع ar., *het tevreden stellen; tevredenstelling;* titel van zeker godsdienstig boek.

أَقْنَان plur. van قِنّ.

أَقِنَّة (mal. **aḳinnah**), plur. van قِنّ.

أَقْنُوم **oeḳnœm**, ar. plur. أَقَانِيم, *wezenlijkheid; persoon, inz. van de Drieëenheid.*

أَقْوَات plur. van قُوت.

أَقْوَال plur. van قَوْل.

أَقْوَام plur. van قَوْم.

أَقْوِيَا plur. van قَوِيّ.

أَقْيَاد plur. van قَيْد.

اكو **ākoe,** pron. pers. 1. sing., *ik.* — Het wordt gebruikt: tegenover minderen uit den lagen stand; door ouders tegenover hunne kinderen; door kinderen tegenover hunne ouders, inz. hunne moeder (in den lagen stand); door kleine kinderen tegenover hunne ouders en andere betrekkingen; gewoonlijk door broeders en zusters onderling; door oude lieden tegenover betrekkelijk jonge; gewoonlijk door kinderen van gelijken stand, voorn. speelkameraden, en lieden uit den laagsten stand onder elkander; tegenover God; emphatisch tegenover iedereen, bv. tegenover den veldoverste, wanneer men ten strijde trekt. Het verlangt eene euphonische d als beginletter na de praepositie akan (en dęngngan, T.): akan dākoe; het kan die euph. d aannemen na eene n of h: męndāpatkęn dākoe en męndāpatkęn ākoe; męnjęmbah dākoe en męnjęmbah: ākoe (z. koe); **męngākoe,** *ik zeggen,* d. i. *zich zelven als den persoon aanwijzen, waarvan iets gezegd wordt; belijden; bekennen; zich tot iets verbinden; als zijn gevoelen te kennen geven; beweren; als het zijne erkennen; erkennen als iets;* tå māoe sahādją īją męngākoe, *hij wil maar niet bekennen;* męngākoe, bahwą aḷlāh ta'ālā tœhan jang ęsā, *belijden dat God de allerhoogste de eenige godheid is;* diákœnja ānaḳ, *hij werd door hem als zijn kind erkend;* męngākoe sālahnją, *zijne schuld bekennen;* bęrākoe, *tegenover anderen, het woord* ākoe *gebruiken;* bęrākoe dān bęręngkaulah īją, *zij tutoyeerden elkander;* **męngákœkęn,** *iets beweren; uitgeven voor iets; met* ākoe *bejegenen,* d. i.: zich zelven willende noemen, tegenover iemand *het woord* ākoe *gebruiken;* **ákœwan,** *wat door iemand als het zijne, zijne leer, zijn maaksel enz. erkend wordt; belijdenis; erkentenis; verklaring [door iemand afgelegd];* **pęngākoe,** *wie ik zegt enz.; wiens gewoonte het is dat te doen; belijder; bekenner; beweerder; borg* (zelden); *wie iets als het zijne erkent;* **pęngákœwan,** *belijdenis; bekentenis; verbintenis; bewering; erkenning als het zijne; erkenning als iets; verklaring [door iemand afgelegd].*

أَكَابِر plur. van أَكْبَر.

أَكَاس z. أَغْكَاس.

أكالب plur. van كلب.

أكب **ākoeb** verb. van يعقوب.

أكب **ākib** verb. van عاقب alleen in Mat ākib, voor محمّد عاقب.

أكباش plur. van كبش.

أكبر ar., plur. أكبرون en أكابر, compar., superl. compar. en superl. absol. van كابر; plur. أكابر, *grooten; magnaten*; الله أكبر, *God is zeer groot.*

أكبران dual. van أكبر; الأكبران, *de twee zeer grooten bij uitnemendheid*, d. i. *Aboe Bakr en 'Oemar.*

أكبش plur. van كبش.

أكت **ākat** verb. van عقد; **meṇgākat**, *aannemen enz.*

أكت I. **ākit**, naam van een' maleischen volkstam op de onder Sījaḳ behoorende eilanden.

II. verb. van عقيق.

أكتفا ar., *het voldaan zijn met iets; het voor voldoende houden.*

أكر **ākar**, *wortel; kruipende plant; slingerplant; oorsprong; grondslag; beginsel*; na den naam van een viervoetig dier is het attributief en duidt het eene bijzondere soort daarvan aan, die, even als eene slingerplant, boomen beklimt, bv. harīmau ā., naam eener soort van luipaard; ā. tjīrit mœrai, naam van een' struik, welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden; ā. tjīnạ, naam eener dunne, taaie, kruipende plant, die tot bindsel dient. Fijn gewreven en met water gedronken, is zij een krachtig tegengift, zelfs tegen den beet van vergiftige slangen; ā. pāhit, of pœtar wāli. naam eener kruipende plant, welker zeer bittere wortel tegen buikpijn gebruikt wordt; ā. wāṅgi = nārwastoẹ, naam van een welriekend gras, eene soort van sẹrai (*andropogon muricatus*), dat ook in de geneeskunde gebruikt wordt; ā. ṇjījoer, soort van versnapering. — ā. parsi, *asperzie.* — [C.]. — ā. bātoe, singap., een op rotsen groeiend wortelachtig gewas van een glimmend zwart, zonder bladeren, waarvan buikbanden gevlochten worden, die men tegen pijn in de lenden draagt. — **ākar-2**, *kruipende planten: slingerplanten.*

إكرام ar., *het eeren; het edelmoediglijk en overvloediglijk voorzien van levensbehoeften; eerbewijs; gastvrij onthaal; edelmoedige handeling.* Zoo wordt o. a. ook de jaarwedde van den Sjarif van Mekka door den Sultan van Turkije genoemd.

أكرم ar. adj., compar., superl. compar. en superl. absol. van كريم.

اكس **ākas**, I. z. اِعْكاس.

II. *vlug; gauw; vaardig; handig; knap* [*met het bijbegrip van bevalligheid*]: *vlugheid; gauwheid; vaardigheid; handigheid; knapheid.*

III. verb. van عَكْس; dęngngan ā., *in tegendeel.*

IV. w. sum., *iets in de lengte doorslaan of klieven.* — [N.].

* **اكس** z. **angkoes.**

أَكْسَار z. اقسار.

* **اكستري** **akastęrī**, van een meisje: *onbeslapen.* — [L.].

أَكْسِيَة (mal. **aksijah**) plur. van كِسَا.

إِكْسِير ar., *elexir; steen der wijzen:* alīksīr, hetzelfde met den art.

أَكْعُب plur. van كَعْب.

أَكْفَا plur. van كَفْؤ.

أَكْفَان plur. van كَفَن.

اكيك **ākik**, naam eener zoutwater-schelp, waarvan ringen gemaakt worden.

أَكْلُب plur. van كَلْب.

أَكْمَل ar., compar., superl. compar. en superl. absol. van كَامِل.

اكن **ákan**, praep. van een menigvuldig gebruik en zeer verschillende beteekenissen, die evenwel daarin met elkander overeenkomen, dat zij eene richting naar iets uitdrukken: *aangaande; ten opzichte; naar toe; jegens; over; aan; voor; ten behoeve: om; tot;* verband tusschen verbum en dir. obj.; vormt, vóór het verbum, het fut.. Voor sommige bet. van اكن gebruikt men ook wel كقد, dat echter niet aan te bevelen is. Eene, alleen in poëzie gebruikelijke verk. is كن kęn, dat alleen kan staan, of zich aan het volgend woord aansluiten; **męngākan**, *streven naar; trachten te evenaren;* **sęākan-2**, *even als; ongeveer als; nagenoeg als;* **ákan-2**, *naar toe, ten naaste bij, als; ongeveer, als.*

* **اكو٢** **akoe-2**, w. sum., *de haan van een geweer.* — [N.].

أَكْوَان plur. van كَوْن.

* **اكه** **ākeh**, jav., *veel.* — [L.].

أَكْيَاس plur. van كِيس.

* **اكا** (lees اڬا en vlg. agak, T.) **aga** (**agag**, T.), w. sum., *overwegen; beproeven; aanleggen om te schieten of gooien* (*beproeven om te raken*): konda tida di aga di pikirkan, *gij moeder overweegt niet en denkt niet eens na.* Het wordt veelal gebezigd van iets, waarmede de handeling niet geëindigd is.

di aga di gartakan koedanja, *hij lag de teugels aan* (*beproefde om hetzelve in beweging te krijgen*) *en spoorde zijn paard;* kassilah kipping aga doewa tiga, *geef mij een duit of twee drie.* In dezen zin vormt het eene vriendelijke gebiedende (of liever uitnoodigende) wijs; aga paij kasanan, *gaat daar eens naar toe;* **aga-2** in verband met het voorgaande, beteekent het: *beleefd een bevel geven; iemand uitnoodigen om iets te doen;* aga tẹrtjemar orang di sanan, *die lieden schenen bevreesd te zijn:* maka toewan residen Eelhout aga-2 saja paij ka batoe sangkar, *en de resident Eelhout noodigde mij uit, om naar b. s.* (fort van der Capellen) *te gaan* (memorie van Nachoda Langkap). — [N.].

اڬام **agāmạ** (**oegāmạ** en **igāmạ**) — skr. āgama—, *godsdienst; geloof;* ā. islam, *het mohammedaansch geloof;* **sẹagāmạ**, *dezelfde godsdienst; van denzelfden godsdienst.*

* اڬاهڠ **agāhang**, *middelmatig; gering; matig.* — [C.].

اڬر I. **agar** — pers., *indien; ofschoon; tenzij; nogtans* — conj., *opdat; ten einde; om.* Het wordt dikwerf pleon. met het gelijke bet. hebbende sopājạ verbonden: — a. djängan, *opdat niet.*

II., **āgar-2**, naam eener soort van eetbaar zeewier — *plocaria candida* —.

اڬس **āgas**, naam eener kleine stekende vlieg (z. rẹngngat).

* اڬس **āgoes**, pẹlemb. — verk. van bāgoes? — woord, dat bij titels gebruikt wordt; ẹmas ā.

اڬڠ I. **āgoeng** (= **antoeḳ**), **mẹngāgoeng**, *tegen iets aanstooten; tegen iets stooten,* zoo als bv. het hoofd van een' ander tegen een' muur.

II., *voornaamst.* Is van een zeer beperkt gebruik; (en eigentlijk jav., T.); tījang ā. *de groote mast;* lājar ā., *het grootzeil;* rātoe ā., in sommige gewesten een titel van de voornaamste gemalin van den vorst; **āgoeng-2**, *de grooten; de notabelen.*

* اڬڠ **ẹgong**, div. (men. ạgoeng), = gong.

اڬق, (= **gāmaḳ**), **mẹngāgaḳ**, *dreigen; gissen; raden; denken; beoordeelen; vermoeden;* mẹngāgaḳ bānjaḳnja, *gissen, hoeveel;* tijāda tẹrāgaḳ, *niet te beoordeelen:* āgaḳnja, ook: *bij gissing; denkelijk; vermoedelijk:* **āgaḳ-2**, *bij gissing; denkleijk; vermoedelijk.* — z. ook onder اڬا.

اڬق **āgoeḳ**, *halssnoer; halsketting.*

* اڬل, tāli agẹl, batav., soort van garen. — [B.]; jav. agẹl, *de draad van de schors van den waroe-boom,* waarvan eene soort grof linnen vervaardigd wordt.

* اڬم **agęm** (verk. van 't jav. pijagęm) *bevelschrift; acte; diploma; bezegeld vonnis; handeling; gebruik; handgreep.* — [R.].

اڬني **agnī** (zelden) — skr. agni — *vuur.*

اڬه I., **męngāgah,** *iemand van nabij in de oogen kijken; soms nog vergezeld van andere gebaren, met het doel, iets dergelijks van de andere zijde te voorschijn te roepen,* zoo als bv. een haan een' anderen haan waarmede hij wil vechten; hetzelfde van de andere zijde; *iemand doen lachen; iemand bezoeken* (vulg.); męngāgah bœdaķ, *een klein kind in de oogen kijken, om het te doen lachen of eenig ander teeken van gewaarwording te doen geven;* bœdaķ, jang tāhoe męngāgah, *een kind, dat reeds teekens van gewaarwording weet te geven, wanneer het aangekeken wordt;* ājam lāgi **bęragàhan,** *de hanen staan nog elkander aan te kijken;* **pęngāgah,** *wie iemand van nabij in de oogen kijkt enz.; bezoeker.*

II., **āgahkęn,** *achten; gangbaar houden; als geld in waarde houden.* Isk. — [L.]

* اڬه **āgeh,** men. uitspr. van *agas.* [T.].

اڬهار **agahāri** (**oegahāri** en **gohāri**), *middelmatig; tusschen beiden; gematigd; middelmatigheid;* pānas ā., *gematigde hitte;* hargą ā., *middelmatige prijs* (vgl. bataksch oegari., T.).

* اڬي **agi,** w. sum., *geven; elk even veel geven.* — [N.]. — z. bahāgi.

اال **ālą** (en **hālą**), *richting,* inz. van iets, dat zich niet voortbeweegt, zoo als bv. een stuk geschut; **męngālą,** *eene richting aan iets geven; richten; gericht zijn naar iets; zich tegenover of in het gezicht van iets bevinden;* maką diálākęnją pęrkátāanją kępadą sī ānoe, *en hij richtte zijne woorden tot N. N.;* **pęngālą,** *wie eene richting geeft enz.; werktuig daartoe;* **pęngálāan,** *richting.*

الو I. (en **hāloe,** beter **āloe-2**), **męngaloe,** *te gemoet gaan, inz. plechtstatig en met ceremoniën* (nimmer met een vijandig oogmerk); *op die wijze inhalen.*

II., *stamper* (werktuig om te stampen) (zelden, z. antang); *bakspier* (mar.); sandar ā., *achterover leunen, gelijk een stamper, dien men tegen den muur heeft gezet.*

III., **āloe-2,** naam van een' oneetbaren, doch niet vergiftigen zoutwater-visch.

آل en الآ ar., *familie; geslacht; dynastie.*

آل **āl,** plur. van آلة.

الي I., **męngāli,** *zich gedurig vóór iemand laten zien; gedurig iemand onder de oogen loopen.*

II. jav., *omkeeren naar eene zijde* (den toom van 't paard). — [L.]; of **āleh,** batav.,

verzetten; verhuizen; wenden; keeren; slingeren. — [B.].

III. goela ali, batav., suiker die, na met water gekookt te zijn, tot dat er zich eene taaie massa uitgevormd heeft (vlg. ganting), in dunne reepjes van eene handlengte getrokken is. — [H.]; jav. goelali of gęlali. — [S.].

IV. **āli-2**, touw, waaraan iets zwaars gebonden is, om daarmede naar iets in de hoogte, bv. het touw van een' vlieger, te werpen.

V. **āli-2**, jav., *ring; slingeren* een touw, waaraan een steen gebonden is, over iets werpen, om het naar zich toe te halen. — [L.]; batav., *slinger.* — [B.].

اَلْ ar., de bepalende artikel in 't ar., genoemd أَدَاةُ ٱلتَّعْرِيف, *instrument der bepaling,* اَلْأَلِف وَٱللَّام, *de* alif *en de* lām, of لَامُ ٱلتَّعْرِيف, lām *der bepaling.*

آلْ plur. van أَلَّة.

آلَات plur. van آلَة.

*الاغن **alāngan,** *schenken; inschenken:* sęlęlah laksamāna pōn lępas ā., *toen de vlootvoogd gedaan had met schenken* (H. T.). — [L.]; een zonderlinge vertaling; er staat: *toen de vlootvoogd den sluitboom voorbij was;* vgl. ond. الڠ I. [T.].

آلَاف plur. van أَلْف.

أُلَّاف plur. van آلِف.

أَلْكُسِير z. إِكْسِير.

إِلَال plur. van أَلَّة.

الامڠ **alāmaug,** soort van houwer of kęlēwang, met eene tweesnijdige punt, waarvan inz. de Boeginezen zich bedienen.

الانن **ilānoen** (en **lānoęn**), naam van een' zeeroof drijvenden volkstam op het eiland Mindānau of Magindanau.

أَلَاوِيح plur. van لَوْح.

إِلَاه en إِلٰه ar., plur. آلِهَة (mal. **ālihah**), *godheid; god;* أَلْإِلَاه bij smtr. اَللّٰه *de god bij uitn.* d. i. *God.*

أُلَاهَة (mal. **oelāhah**) en أُلُوهَة (mal. **aloehah**), *goddelijkheid.*

إِلَاهَة I. (mal. **ilāhah**), ar., *het als eene godheid aanbidden.*

II. fem. van إِلَاه.

إِلَاهِي en إِلٰهِي (smst. van إِلَاه ilāh enz. en pronom. suffix ي), *mijn God.*

إِلَاهِيّ en إِلٰهِيّ (mal. **ilahī**), ar., *goddelijk; goddelijke.*

أَلَايِف plur. van أَلِيف.

الب **ālab** (en **ālap** of **hālab** en **hālap**), *wijd uit elkander in tijd; niet kort op elkander; in lange tusschenpoozen; langzaam,* in dien zin; *bedaard; deftig; langzaamheid; bedaardheid; deftigheid;* Alab! roept de roeier, naar wien de anderen zich regelen, als wanneer het geheel in eene langzamere maat begint; djālan ālab santoen, *langzaam, afgemeten, manierlijke gang,* inz. van vrouwen; **męngālab,** *iets in langere tusschenpoozen enz. doen: ālab! roepen.*

الب **albą** (**halbą** en **kęlābat**), verb. van حَلَبَة.

أَلْبَاد plur. van لَبَد.

أَلْبَرْنِيّ (mal. **albarnī**) ar., soort van zoete dadels.

البغك **albangka** (zelden) — port. alavanca —, *koevoet; breekijzer.*

الت I. **ālat** — (verb. van آلَة) *gereedschap; werktuig; oorlogstuig; toebehooren; toerusting;* ā. kęrádjāan, *de rijkssieraden; de insigniën der vorstelijke waardigheid.*

II. *aanleiding; reden.* — [L. bew.].

III. w. sum., *te voorschijn brengen; gereed maken* — [N.].

آلَة ar., (plur. آل en آلَات), *gereedschap; werktuig; oorlogstuig; toebehooren;* het verbindende lid tusschen twee dingen, zoo als bv. de vader, tusschen grootvader en kleinzoon; z. ālat I.

الت **ālit,** gekleurde rand om iets; touw dat om den rand van een' tol gewonden en waarmede de tol opgezet wordt; *tolkoord; opzettouw;* fig.: *beraming; ontwerp;* **męngālit,** *met eene kleurstof omranden,* bv. de oogleden met tjęllaķ, eene sloep met een zwart lijstje, en diergelijke; *aan den rand omwinden,* zoo als bv. een' tol met een touw; *den rand van iets glad strijken,* zoo als bv. de randen van een tulband op het voorhoofd; *beramen; ontwerpen;* tāli ā., touw, dat om den rand van een' tol gewonden wordt; kęnną bęnnar œkoer ālitnja, *de afmetingen van het touw van zijn' tol zijn (waren) ter dege raak,* d. i. *zijne maatregelen zijn (waren) zeer doeltreffend;* **pęngālit,** *wie beraamt enz.; beramer; ontwerper;* **pęngālītan,** *omranding met een kleurstof; omwinding aan den rand; het glad strijken van den rand van iets; beraming; ontwerping.*

* الت **alt,** turk., de grond der zaken, die ergens onder schuilt. Isk. — [L.]. Het onderst gedeelte van iets.

الت **ęlat,** (**hęlat** en **lat**), *niet verwant; vreemd,* in dien zin; **kęęlātan,** *nietverwantschap; vreemdheid.*

أَلَّة ar., plur. أَلّ, أَلَل en إِلَال, korte spies, met breede punt; *wapen; oorlogstoerusting.*

اَلْتِمَاع ar., *het tot zich trekken;* van den bliksem: *het flikkeren;* **berĭltimā'**, van den bliksem: *flikkeren.*

اَلْحَاد plur. van لَحْد.

اَلْحَاق plur. van لحق.

اَلْحَان plur. van لَحْن.

الر, **mengālar**, *ongemanierd nederliggen.*

الر I. **āloer**, *langwerpige verdieping; vore; groeve; kil; vaarwater; geul; verdieping, die door de beweging van een lichaam in eene weeke zelfstandigheid gemaakt wordt;* ook wel: *de gangen in den loop van een vuurwapen;* ā. ājer, *kreekje; beekje:* **bĕr-āloer**, *gevoord zijn; gegroefd zijn;* van den loop van een vuurwapen: *getrokken zijn;* **ālŏeran**, *kil; vaarwater; geul.*

II., **āloer-2**, naam van een' boom, die meestal in de nabijheid der zee groeit. — [L. bew.]; *Suaeda indica* (hort. Bog.).

الر I. (en **hālir**), **mengalir**, *vloeien; vlieten; stroomen;* **ālīran**, *beekje.*

II. *groote vischhaak, dien men in stroomend water laat hangen,* inz. om krokodillen te vangen; mengālir, *vangen met eene* ālir, *of met een dwarshout met twee punten* (sĕlīgi).

*الر, **ālor-2**, naam van een' visch. — [C.].

*الزي **alzai**, zekere stof; *lijnwaad.* — [R.]. — z. زي.

الس I. **ālas**, *onderlaag; onderstel; voetstuk; fondament; grondslag; dekkleed; stoffen voering van sommige deelen van kleederen;* **mengālas**, *van eene onderlaag voorzien ten behoeve van iets, bekleeden,* in dien zin; bv. den bodem van eene kist ten behoeve van hetgeen er op moet komen, *bekleeden;* ā. pĕlāna, *onderlaag voor een zadel; schabrak;* ā. tjāwan: *onderschotel van een kopje;* ā. pĕroet, *eerste ontbijt,* al is het slechts een kopje koffij; ā. mŏewātan, *onderlaag voor de lading; ballast;* ā. kāki, ook: *voetbankje;* ā. kāta, *voorafgaande woorden; praemissen;* ā. sŏerat, of ālāsan s., *geschenk dat een' brief vergezelt;* ā. rŏemah, van een gebouw op palen, waarvan de palen niet in den gerond, maar op steenen of houten blokken staan: *de steenen enz., waarop zoodanig gebouw staat;* bĕr-ālaskĕn bātoe, *van een' steen* (*steenen*) *tot onderlaag voorzien geworden zijn;* **ālāsan**, *wat tot onderlaag dient, moet of kan dienen;* **pengālas**, *grondvester; grondlegger;* **pĕr-ālāsan**, *grondvesting; grondlegging.*

II. jav., *bosch; woud.* — [L.; C.].

III, **pengalasan**, jav., soort van hofambtenaren dikwijls in uit 't jav., ontleende verhalen vermeld [T.].

IV. **alas**, w. sum., *rondventen;* orang

mengalas, *een marskramer; reizende kooplieden; lieden die langs de straten loopen, met kippen, eenden enz.* — [N.]; vgl. galas (T.).

* **ألس**, **alessin**, batav., *onderliggen.* — [B.].

* **ألس** **aloes**, z. هائس.

ألس **ālis** = **kening** [jav., T.].

ألس **eles**, (en **les**) — verb. ned. — *lijst*, hetzij uitgewerkt, opgespijkerd, opgelijmd of geschilderd (z. kœmai).

أَلْسُن plur. van لِسَان.

أَلْسِنَة (mal. **ālsinah**), plur. van لِسَان.

أَلْطَاف I. plur. van لَطَف.

II. plur. van لُطْف.

ألغ I. **ālang**, in de bouwkunde: *bintbalk op twee hoofdstijlen;* ā. mœka, op een indisch vaartuig: *dwarshout, dat het aan den voorsteven uitgebouwd gedeelte afsluit;* ā. bœwang, op een indisch vaartuig: *dwarshout, dat, wanneer men ten anker is gekomen, wordt weggenomen, en waarop, onder zeil, de voorschoot van het voorzeil wordt bevestigd;* **ālāngan**, *lange zand- of modderbank, dwars voor de monding van rivieren; sluitboom;* en van daar: *verhindering; beletsel;* vgl. bij الاغن.

II. *dwars;* de breedte van iets; *balk; balk die in de breedte van 't huis ligt;* **ālangken**, *zoo een' balk in de lengte op voeten of stijlen stellen;* ālangken lājar, *het zeil dwarsscheeps zetten;* **peralāngan**, *gebint.* — [L.].

III. interj., van verwondering: *dat is uitermate!* ālangkah, hetzelfde, vragender wijs: *is dat wel uitermate?!* ālangkah bāgoesnja, *is het schoone daarvan wel uitermate?! hoe schoon is dat?! hoe schoon is dat niet?!*

IV. *dijk; bedijken.* — [R.]; z. onder I. (T.).

V., **ālang-2**, soort van hard gras, waarmede men de huizen dekt. — [L.]; jav. = lalang [T.].

VI. **ālang-2**, *ontoereikend; onvoldoende; ongenoegzaam; middelmatig; ontoereikendheid; onvoldoendheid; ongenoegzaamheid; middelmatigheid;* آلغ كَفَالَغ z. كَفَالَغ.

VII. **alang-2**, w. sum., *voorzichtig; bedaard;* di toeroeni alang-2, *zij klommen bedaard af.* [N.].

VIII., **ālangken** (smtr. van ālang en ākan), **ālang**, *met betrekking tot iets.*

ألغ **āloeng**, bij sommige spelen, waarbij een aantal voorwerpen, bv. noten, knikkers, geld enz., in eene rij of op eenige andere wijze opgezet worden, om er naar

te gooien: *voorwerp, waarmede naar die opgezette dingen gegooid wordt.*

* الغ I. **āling**, batav. (uit 't jav., T), *beschutten; dekken:* **alīngan**, *beschutting;* **kaālīngan**, *beschut; gedekt.* — [B.].
II. alleen in **œlang-āling**.

* الغ **āleng**, ziekte, waarbij het lichaam met zweren bedekt is. - [L.].

الغ **ęloeng** (en **loeng**), *kromte; boog;* **męngęloeng**, *eene kromte enz. maken;* **pęrēloeng** (meer gebr. **pęrloeng**), *kromte aan een voorwerp;* p. bādjoe, *uitgesneden kromte aan een kleed, voor den hals; kraag van een kleed;* **pęngęloeng**, *wat eene kromte enz. maakt; hoepelvormig lichaam: crinoline.*

* الغ **ęlang**, div., *roofvogel* (ook لغ en, evenals in 't kawi en sund. heulang, هلغ, T.) soorten; ę. ęjam, *de gewone ind. kiekendief, rood; met witte borst;* ę. bōrik, *gespikkeld;* ę. rādja wāli, soort van sperwer; ę. sīpoet, *aan 't zeestrand;* ę. lāoet, soort van visch-arend; ę. mālam, of ę. hantoe, *uil* in algemeen; ę. sœwir, soort van uil met lange klauwen.

آلف ar., plur. أُلَّاف, *vriend; makker; kameraad.*

أَلْف (mal. **alaf**), plur. أُلُوف en آلَاف, *duizend; getal duizend; getal van duizend;* Met plur. أُلُوف, in het decimaal-stelsel: *duizendtal.*

أَلِف I. ar., naam der letter ا (z. a.): in 't mal. ook nog: *de mannelijke roede:* أَلِف آلْوَصل *alif van verbinding*, d. i. een alif aan het begin van een woord, die in zekere gevallen haren klinker verliest en met de laatste syllabe van het voorgaande woord ineen vloeit en alsdan het verbindingsteeken waşl (ـٓ) aanneemt (ٱ); أَلف مَقْصُورَة *verkorte*, of, wellicht beter, *verkortbare* (Casp.), مَلْسَا (fem. van أَمْلَس), *zachte*, of مُفْرَدَة (fem. van مُفْرَد) *geïsoleerde alif*, d. i.: eene ا of ي aan het einde van woord voorafgegaan door eene fatḥah (ـَ), als wanneer zij die fatḥah slechts verlengen, bv. يَهْنَسَا, مَتَى; اَلْأَلِف وَآللَّام, *de alif en de lām*, d. i. de artikel آل; alif bongkok, naam dien de Mal. ook aan de hamzah geven.

II. ar., *jongman; vrijgezel; vriend: makker; kameraad.*

أَلْفَاظ plur. van لَفْظ.

أُلْفَة (mal. oelfah) ar., *vriendschap; nauwe kennis; vertrouwde aanhang.*

* الفور **alifœr** — port. alforria — *invrijheidstelling.* — [C.].

الف I. **ālap**, z. ālah.

II. *vruchten met eene soort van knijper*

van de boomen plukken. — [L.]; *nemen; plukken; vruchten met een' knijper, aan een' bamboes vastgemaakt, afstoten of afknijpen.* — [R.]. — batav. (uit 't jav. of bal., T.), *plukken; inzamelen.* — [B.].

III. naam van een' roofvogel. — jav. alap alap. — [R.].

الفيه **alfījah,** naam eener handelsplaats op de kust van Malabar.

الق **alpa̩** (en **le̩ppa̩**) — skr. alpa (*klein; gering; onbeteekenend, enz.*) — *nalatig; zorgeloos; vergeetachtig; nalatigheid; zorgeloosheid; vergeetachtigheid;* **me̩ngalpake̩n,** *geringachten, verwaarloozen; nalatig enz. doen zijn;* **ke̩alpāan,** *nalatigheid enz.* **pe̩r-ālpāan,** *nalatige behandeling; verwaarloozing.*

* القنيت **alpe̩nīti** — port. alfinete — z. **pe̩nīti.**

* القياتي **alpajāte** — port. alfaiate — *kleedermaker.*

القيرس **alpēres** (in hik. en poëzie) — port. alferes —, *ruitervaandrig; standaarddrager; vlaggejonker; tweede luitenant.* De Mal. schijnen er een' *militair officier* in 't alg. onder te verstaan. — * ā. bātoe, naam van een' heerlijken zeevisch — *zwarte en groene vaandeldrager;* ā. djāwa, naam van een' fraaien leer- of pampasvisch — *javaansche vaandeldrager.* — [R.].

* الق **ālok** — **alok-alokkin,** batav. (uit 't bal., T.), *aanmoedigen tot het gevecht,* van menschen. — [H.].

الق **e̩lok** (of **lok**), *bocht in een gevlamd lemmet;* **me̩nge̩lok,** *buigen enz.;* **pe̩nge̩-lok,** *wie buigt enz. —; werktuig om te buigen;* p. kāīl, langwerpig oog van ijzer, dat in een' steel bevestigd is en waarin de koperdraad, die tot een' vischhaak moet dienen, krom gebogen wordt.

أَلْقَاب plur. van لَقَب.

أَلْقَاط plur. van لَقَط.

* القتيق **alkatīpa** — port. alcatifa — *tapijt; borduurwerk.*

الك **alkoe** (zelden), *wien men alles kan opdragen; koppelaar; hoerenwaard; hoerewaardin.* — z. indoek semang.

* الكري **alkarī,** *lak; zegellak,* = **koe-māloe.** — [L.].

* الكون **alkœnja,** div. — port. alcon-ha —, *bijnaam.*

الكوج **algōdja̩** (in hik. en poëzie) — port. algoz —, *scherprechter.* — batav. algoedjoe, jav. le̩godjo (T.).

أَلَل plur. van أَلَّة.

اَللّٰه **allāh** (smrt. van اَلْاِلٰه), *God;* اَللّٰهُ أَكْبَر *God is zeer groot;* wordt bij verschillende gelegenheden uitgeroepen, of uit-

gesproken. Daarmede o. a. begint de مؤذن zijn' roep tot het gebed; bij het slachten van een viervoetig dier spreekt men het vier maal, van een' vogel twee maal uit; اَللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى (mal. allah soebḥānah wata'ālā), *God, lof zij hem en hij is verheven geweest*, d. i.: *God, de prijzenswaardige en verhevene;* اَللّٰهُ يَعِزَّكَ of يَعِزَّكَ اَللّٰهُ, *moge God u doen eeren;* اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ, *Gode zij de lof;* بِٱللّٰهِ en بِللّٰهِ, *bij God* (bij het doen van een' eed); بِسْمِ ٱللّٰهِ, *met den naam van God* (nam. begin ik); تَٱللّٰهِ, *bij God* (bij het doen van een' eed); سُبْحَانَ ٱللّٰهِ, *Gode zij lof;* لَا إِلٰهَ إِلَّا ٱللّٰهُ, *er is geene godheid buiten de godheid bij uitnemendheid* (*God*), het begin der geloofsbelijdenis der Moehammedanen, veelal gebruikt als uitroep bij hevige gemoedsaandoeningen; لِلّٰهِ, *voor God: Gode* (dat.); ook als interj.: *heerlijk! voortreffelijk! bravo!* وَٱللّٰهِ, *bij God* (bij het doen van een' eed); وَٱللّٰهُ عَلِمَ بِٱلصَّوَابِ, *en God is met de juistheid* (van dit werk) *bekend.* — Men vindt die woorden veelal aan het slot van geschriften; يَرْحَمُكَ ٱللّٰهُ, *moge God zich uwer ontfermen*, een wensch, dienende inz. ter beantwoording van den uitroep اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ, *Gode zij de lof*, van iemand, die geniesd heeft. — Daarop antwoordt de geniesd hebbende gew. weder: يَهْدِيكَ ٱللّٰهُ, *God leide u langs den rechten weg.*

* الم **ālẹm**, batav., (uit 't jav., T.) *toegeven* —; *nukkig: eigenzinnig:* **alẹmmin**, *streelen.* — [B.].

الم I. **ālim**, soort van hars, dat als geneesmiddel gebruikt wordt.

II. (bataksch en Lamp., T.) naam van een' boom, wiens bast de Batakkers bezigen, om er op te schrijven, nadat zij dien dun geschaafd en met rijstwater bestreken hebben. — [R.].

* الم **elmoe**, batav., = علم [B.].

أَلْمَاس ar., *diamant.*

* أَلْمَاع — verb. van لمع — *verguld door kwikzilver.* — [L.].

إِلْمَاع ar., *het snel heen en weder bewegen met de hand en vingers, insgelijks met het kleed, en aldus wenken;* van eene zwangere vrouw: *het zijn in den toestand waarin het zich in haren buik beweegt*, eig.: *het haar kind in haren buik zich bewegende hebben.*

* الماير **almājir**, soort van duizendbeen, die bij nacht licht en niet bijt. — **kalamājir**, — [L.].

* المرسر **almẹrsar**, div. — port. almozar —, *ontbijten.*

* المندر **almendẹr**, batav., *Armeniër.* — [T.].

*المنق almęnak, batav., *sandalen.* — [B.].

الن, ālan-2, *potsenmaker*, inz. in een tooneelspel; *paljas*; *de komiek*.

الن I. āloen, *groote, vlakke, langzaam rollende golf; deining*; **męngāloen**, *zich in de groote golven enz. bewegen*.

II. (jav. alon, T.), *langzaam; zacht* [niet hevig of fel].

III. **āloen-2**, jav., *groot open plein vóór het paleis van vorsten en andere grooten*. Nabij het midden staan altijd twee bęrīngin-boomen. — [C.].

الن, **męngālin**, over een ziek lichaamsdeel *met een cylindervormig, kogelvormig of ander rond lichaam*, bv. een ei, een kogel van was, *heen rollen*, om er de ziekte uit te trekken; **ālīnan**, lichaam om meê te rollen; bv. een ei; **pęngalin**, *wie rolt enz.* —; *geneesmiddel dat daartoe gebruikt wordt*.

النتر **alintar**, (**lintar**, en **halintar**), *donderslag: dondersteen; de inslaande bliksem*.

*النته = lintah.

*النج **alindjoe** (en **lindjoe**), *opstaan om naar iets te zien, dat men eensklaps gehoord heeft*. — [L.].

الو I. (en **halau**), **męngālau**, *drijven; voortdrijven; wegdrijven; wegjagen; wegzenden; voor zich uitdrijven*.

II. naam eener soort van rhinoceros-vogel.

الوا **alœwą**, verb. van حَلْوِي.

أَلْوَاث plur. van لَوْث.

أَلْوَاح plur. van لَوْح.

الوءن **álœan** (en **álœwan**, of **hálœwan** en, in het dagelijksch leven, **lœwan**) wijz. van het thans ongebr. **œlœan** (van **œloe**), *voorste van iets*, inz. van een vaartuig; *voorsteven; voorschip; voorhoede; spits; gids*, ook fig., *voorbeeld om te volgen; geschenk als voorganger*; van vaartuigen, vuurmonden en dergelijke ook: *richting*. — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal vaartuigen uitdrukt en in dat opzicht hetzelfde, als ons *steven* of *zeil*; **tęmbērang** ā., *voorwant van een' mast*; **bęrāpa** a., *hoeveel stevens of zeilen?* sęalœan, van vaartuigen, vuurmonden en dergelijke: *van dezelfde richting*; mętjam doewa sęaloean, *twee stukken van dezelfde richting*; op vaartuigen: *twee stukken voorop*; **męngálœankęn**, *eene richting geven aan iets*.

آلْوَاء pers., *kalmus-wortel*.

أَلْوَة (mal. **alwah**), ar., *eed; hout waarmede gerookt wordt; aloëhout*.

أُلُوف plur. van أَلْف.

الون z. الوءن.

أُلُوهَة (mal. **alœhah**) en أُلَاهَة (mal. **oelāhah**), *goddelijkheid.*

أُلُوهِيَّة (mal. **oelœhījah**) en أُلْهَانِيَّة (mal. **oelhānījah**), ar., *goddelijkheid.*

الوي **āloewi** (en **lœwi**), verb. van عَلْوِيّ.

*الويس **aloewīs**, *een kiekendief.* — [R. (D.)].

اله **ālah**, *onderdoen; het onderspit delven; verliezen; overwonnen worden; overwonnen zijn; enz.;* ā. pęrang, *in den oorlog overwonnen worden;* ā. nęgrī, *overwonnen worden ten opzichte van eene stad, waarom gestreden wordt,* d. i.: *eene stad verliezen;* nęgrī pōn ā., *ook de stad werd overwonnen:* **męngālahkęn,** *ten onder brengen; overwinnen; bemachtigen; veroveren;* **męngālāhi,** *ten onder brengen; overwinnen; bemachtigen; veroveren;* **ālāhan,** *nederlaag; iemand, die iets niet kan verdragen; iemand zwak van gestel:* **pęngālah,** *wie of wat doet onderdoen enz.; overwinnaar;* **pęralāhan,** *overwinning; bemachtiging; verovering.*

اله, **męngāleh,** *van plaats veranderen; zich verplaatsen; verhuizen; veranderen; verplaatsen; verzetten;* āleh lājar! *over je zeilen!* bintang bęrāleh, *een verschietende ster;* bęrāleh 'akal, *van inzicht veranderen;* bęrāleh bahāsa, *van taal (van toon) veranderen;* āngin bęrāleh, *de wind verandert;* **pęralēhan,** *verandering van plaats; het zich verplaatsen; verhuizing;* **pęngālēhan,** *verplaatsing; verzetting;* **āleh-2,** *bij afwijking; tegen verwachting; maar neen;* disœrohnja pęrgi męngādji; āleh-2 īja bęrhęnti dilōrong bęrmāin-2, *hij moest gaan leeren: maar neen, hij bleef op straat spelen;* **āleh-2-kęn** (smtr. van āleh-2 en ākan), conj., *bij afwijking; tegen verwachting: maar neen.*

اله **alāh** — wijziging van أَللّٰه — interj. van ongeduld.

*اله, w. sum., vormt den verleden en onvolmaakt verleden tijd [eigentlijk ạlah of lah, verkorting van تله — T.] — 2e = **salah.** — 3. eene rivier of overstrooming afleiden. — [N].

إله en إلاه ar., plur. آلِهَة (mal. ālihah), *godheid; god;* لَا إِلَٰهَ, zie أَللّٰه.

إِلْهَام ar., *het ingeven; het in den zin geven; het inboezemen; ingeving; inboezeming; inspraak;* **męngilhāmkęn,** *ingeven enz. aan iemand; bezielen; inspireeren.*

أُلْهَانِيَّة (mal. **oelhānījah**) en أُلُوهِيَّة (mal. **oelœhījah**), *goddelijkheid.*

آلِهَة (mal. **ālihah**) plur. van إله.

إِلٰهَة (mal. **ilahah**), ar., *godin; vrouwelijke godheid; afgodenbeeld dat eene godin voorstelt; vereering; aanbidding; hartstocht*

voor een bemind voorwerp; slang; wassende maan; zoon; coll. *afgodenbeelden; godheden.* — z. إِلَاهَة.

أَللّٰهُمَّ ar., interj. = يَاأَللّٰه.

إِلٰهِي en إِلَاهِي, *mijn God.*

إِلٰهِيّ (mal. ilahīj), ar., *God betreffend; goddelijk;* عِلْمُ آلْإِلٰهِيّ, *wetenschap, betreffende God; bovennatuurkunde.*

إِلٰهِيَّة (mal. **ilahījah**) fem. van إِلٰهِيّ; أَلْإِلٰهِيَّة, *de wetenschap, God betreffende; bovennatuurkunde; goddelijke natuur.*

الي **ālai**, naam van een' boom — *parkia sumatrana* (Miq.) — die eene eetbare, voor sommigen walgelijke, peulvrucht draagt, eene soort van pętai, doch met grootere vrucht; de vrucht zelve. Wanneer de vrucht tot rijpheid komt, ontwikkelt zich in iedere boon eene made.

الي **ālī** — verb. van عَلِيّ.

الي **alīja** (en **halīja**), *gember*, plant of wortel; a. bāra, naam eener roode soort.

إِلَى **ilā**, ar., *tot; naar;* الي آخِرِهِ *tot aan het einde daarvan*, d. i. *en zoo voorts; et caetera;* إِلَى آللّٰه, *naar God toe; naar God gericht;* فقير الي الله *bedelmonnik, die naar God streeft*, eene nederige uitdrukking voor: *ik.*

أَلْيَاس ar., *Elias.*

* اليج I. **alēdja** (en lēdja), soort van gestreept goed, met katoenen schering en zijden inslag, van Surate.

II., batav., zekere soort van kopia of muts. — [B.].

اليدين **alīdīn**, verb. van عَلِيمُ آلدِّين.

أَلِيف ar., plur. أُلَّاف, *vriend; makker; kameraad.*

* اليقن (en **halīpan**), div., naam eener soort van venijnigen duizendpoot — *scolopendra.* —.

* اليمب, pohon (brabbel-mal. in pl. v. poehoen, T.) alioemboe, batav., een struik die ronde vruchtjes draagt, die gegeten worden. De bladen, die er zwart uitzien, worden voor het gladwrijven van hout (ampęlasin) gebruikt. — [H.].

اليمن **alīmoen**, *kunst zich onzichtbaar te maken.*

اليموديين **alīmœdīn**, verb. van عَلِيمُ الدِّين.

اليمه **alīmah** (**halīmah** en **līmah**), verb. van حَلِيمَة.

ام I. **āma** (en **hāma**) naam eener soort van luis op pluimvee en andere vogelen; *vogelluis* (vgl. II).

II. (vlg. I) ziekte in het rijstgewas; insectjes welke die veroorzaken [bataksch hama, *kleerluis, rijstworm*, T.; — jav.

ama, alles wat de veldgewassen nadeel toebrengt. — skr. āma, *ziekte.*]. — [P.].

ام oemma, verb. van أُمّ; **mengōemmākęn**, *met het woord* oemma *bejegenen*, d. i. met of van iemand sprekende, hem oemma *noemen.*

أُمّ ar., plur. أُمَّات en أُمَّهَات, *moeder; oorsprong; oorzaak; wortel; het voornaamste in een ding; hoofdbestanddeel; dat waartoe andere dingen als ondergeschikte deelen behooren; vorst; opperhoofd; bejaarde huisvrouw; familie-slaaf; huis; woning; oord; grafstede; volk; natie; stam;* plur. أُمَّهَات, *grondstoffen der lichamen;* z. ook oemma; أُمّ اَلْوَلَد, *moeder van het kind.* Zoo wordt bij uitnemendheid de slavin genoemd, die haren heer een kind gebaard heeft.

اما āmā (vulg. wijz. van āmar) **męngāmā**, *bevelen aan iemand;* **pęngāmā**, *wie beveelt;* **pęngāmāan**, *het bevelen; bevel.*

اماء ęmå (en ما må, of, minder gebr., **ęmak** en **mak**), *moeder;* aanspreekwoord jegens oude vrouwen; troetelnaam voor kleine meisjes. — De Mal. noemt, in de wandeling, tot eene niet te bepalen grens, wijder in de vorstelijke familiën dan bij den geringen man, ęmå van iemand ook iedere vrouw, die een' graad minder, dan deze of diens echtgenoot, van een' gemeenschappelijken oorsprong verwijderd is. — Zeer gebruikelijk is het ook, eene vrouw, inzonderheid van de mindere klasse of in de gemeenzame taal, aan te spreken of aan te duiden door ęmå, in genitief-verhouding met den naam van haar oudste kind of van een harer kinderen, dat zich van de anderen door het een of ander onderscheidt; ę. Lānang, *moeder van Lānang;* ę. saudāra, *vaders of moeders zuster; moei;* ę. tœwa of, gemeenzaam, ę. œwa, *vaders of moeders oudere of oudste zuster;* ę. mœda of, gemeenzaam, ē. œda, *vaders of moeders jongere of jongste zuster;* ę. boengsoe of, gemeenzaam, ę. bœsoe of ę. sœ, *vaders of moeders jongere of jongste zuster;* ę. kętjil of, gemeenzaam, ę. tjik of ę. tjī, het voorgaande: ę. tęngngah of, gemeenzaam, ę. ngah, *vaders of moeders middelste zuster van drie broeders en zusters of van drie zusters;* ę. ālang, het voorgaande; ę. toenggal of, gemeenzaam, ę. oenggal, *vaders of moeders eenige zuster;* ę. męntœwa = ę. pęręmpœwan, *schoonmoeder;* ę. īnang, *vrouwelijk hoofd der 16 vrouwelijke volgelingen van een vorstelijk kind;* ę. sœsoe of ę. tētek, *zoogmoeder; zoogster;* ę. tīri, *stiefmoeder;* ę. bāpå, *moeder en vader; ouders;* **męngęmåkęn**, *met het woord* ęmå *bejegenen*, d. i.: met of van iemand sprekende, hem ęmå *noemen.*

أَمَّا ar., *nu; dan; maar;* أَمَّا بَعْدُ, أَمَّا بَعْدُ, أَمَّا بَعْدَ ذَالِكَ en أَمَّا بَعْدَهُ, *daarna nu*, drie uitdrukkingen, waarmede men gewoonlijk een' brief, na de inleiding, vervolgt en tot het eigenlijk onderwerp overgaat, en waarop men veelal nog pleonastisch laat volgen: kęmudījan dari pada ītoe; أَمَّا بَعْدُ دُعَا أَكَنْ *na deze bede* (*dezen heilwensch*) *voor u.* Ook dit is een zoodanig vervolg, na de inleiding van een' brief, die altijd heilwenschen bevat.

* **أماء** **amâ**, w. sum., *opdat; welaan.* — [N.] z. أُما.

أَمَّات I. plur. van أُمّ.

II. ar., *het ter dood brengen; het dooden.*

إِمَاتَة (mal. **imātah**), ar., *het ter dood brengen; het dooden; het doen sterven* [inz. met wreedheid]; **męngimātahkęn**, *ter dood brengen; dooden enz.*

أَمَارَة (mal. **amārah**), ar., *macht om te bevelen; teeken.*

إِمَارَة (mal. **imārah**), ar., *het geven van bevelen; macht om bevelen te geven; macht; gezag; heerschappij; besturing; gouvernement eener provincie.*

أمارة **ęmārah** (meer gebr. **mārah**) *gramstorig; vergramd; toornig; vertoornd; verstoord; boos, kwaad,* in dien zin; *gramstorigheid; vergramdheid; gramschap; toorn; vertoorndheid; kwaadheid,* in dien zin; **męngęmārah**, *gramstorig enz. worden; zich gramstorig enz. maken;* **męngęmārahkęn**, *gramstorig enz. doen zijn* (*maken*); *vergrammen; vertoornen; verstoren; met gramstorigheid enz. behandelen;* **kęęmārāhan**, *gramstorigheid; vergramdheid; gramschap; toorn; verstoordheid; kwaadheid,* in dien zin; **pęngęmārah**, *wie licht gramstorig enz. wordt.*

أَمَاكِن plur. van مَكَان.

إِمَالَة (mal. **imālah**), ar., *het doen hellen; het doen overhellen;* in de gramm.: *het in de uitspraak doen overhellen van de* أَلِف naar de ياء (ي) *en van de* فَتْحَة *naar de* كَسْرَة, dus van a naar i = e; — *helling; overhelling enz.;* آ مَحْض *de zuivere overhelling van de* alif *enz.*, dat is: *de zuivere e-klank;* آ بَيْنَ بَيْنَ *de* imālah *tusschen beiden.*

إِمَام ar., plur. إِمَام en أَئِمَّة (mal. **aïmmah**), *voorzitter; bestuurder; wie voorop gaat; wie voorop staat,* voorn. bij het gebed, en naar wien de anderen zich regelen; *regeerder; vorst; legerhoofd; wegwijzer; open weg; leerboek; de koran; voorbeeld.*

إِمَامَة (mal **imāmah**), ar., *ambt of rang van den* إِمَام; *imāmschap.*

أَمَان · ar., *het gerust zijn; het zonder vrees zijn; het op iemand vertrouwen; het zich overgeven aan iemands macht of bescherming; gerustheid; veiligheid; vertrouwen.* In 't mal. ook nog: *gerust; veilig voor; vrij van;* amān dari padą labs dān mœsjārakah, van een woord of gezegde: *veilig voor (vrij van) verwisseling en gemeenschap (met een ander)*, d. i. *duidelijk;* **męngamānkęn**, *gerust enz. doen zijn (maken); gerust stellen; beveiligen;* **kęāmānan**, *gerustheid; veiligheid;* **pęngāmān**, *wie of wat gerust enz. doet zijn enz.; beveiliger.*

أُمَّانِ (dual. van أُم), *de twee ouders; moeder en moeders zuster.*

أَمَانَة (mal. **amānah**) ar., *zekerheid; veiligheid, verbond van zekerheid; trouw; getrouwheid; oprechtheid; aanvertrouwd goed;* **męngamānatkęn**, *aanvertrouwen.*

* امب, **amboe-2**, soort van springvisch, waarmede men andere visschen vangt. — jav. tjakālan. — [L.]; batav., *de bonito-visch of bernieter.* — [B.].

امب **ambi**, *juiste hoedanigheid.*

امب **oembą**, naam van een' boom, welks bladeren gebruikt worden, om er eene zekere vischspijs, genaamd bōtoķ-2, in te bereiden.

امب **oembi**, van dingen, die in iets anders vastzitten of ingestoken zijn: *dat gedeelte, dat in het andere lichaam vastzit of ingestoken is; tap;* van een' paal: *het gedeelte, dat in den grond zit of komt;* van een' tand: *de wortel;* van gewassen: *de hoofdwortel; de pinwortel; de knol; de bol;* van gewassen, die veel dunne en korte wortels hebben, zoo als de palmen, de pisang en dergelijke: *de bolvormige verzameling van die wortels.*

* امباچڠ, men. = męmbātjang. — [T.].

* امبار I. **ambāroe** (en **ambārang** of **ambārong**), *beschoeisel; beschoeiing; plating met heipalen; beschoeien.* — [L.]; batav.: *kaaimuur; houten glooiing.* — [B.]; ambāroh. [R.].

II. sing., = baroe. — [K. (Abd.)]; denkelijk 't Bataksche: *imbaroe.* [T.].

امبار I. **oembārą** — skr. **ambara**, *omkring; omgeving* — **męngoembārą**, *rondzwerven.*

II. *'t luchtruim* — [C.]; jav. ambara.

* امبارڠ z. ambaroe I.

* امباره **ambaroh**, z. ambaroe I.

* امبالڠ z. همبالڠ.

* امبالو (en **hęmbālau**), div., soort van gomlak, waarmede eene soort van

mieren hare nesten rondom boomtakken plakt en waaruit eene roode verfstof getrokken wordt, die men tot het verven van zijde gebruikt; z. mȩmbālau.

امبت (en **hambat**), **mȩngambat**, *achtervolgen; vervolgen; naloopen; najagen; nazetten; trachten te vangen; trachten voor zich te winnen*, bv. iemand van invloed; **pȩngambat**, *wie of wat achtervolgt enz.; vervolger; nalooper; najager*; **pȩngambātan**, *achtervolging; vervolging; naalooping; najaging.*

* امبت **ambȩt**, batav., *luur; luier.* — [B.]; *de sjerp van een kind.* — z. angkin. — [H.]; denkelijk 't bal. ambĕd, *haarband, staartriem* van een paard (T.).

امبت I. **mȩngȩmbat**, *slaan met een lang elastiek voorwerp*, bv. een' rotting; van een zeil of dergelijke *slaan*, zoo als bij stilte; **pȩngȩmbat**, *wie slaat; wat slaat.*

II. *belemmeren.* — [C.].

* امبت **ȩmbȩt** (en **bȩt**), batav. (uit 't bal., T.) = pȩnoeh pohon-pohonan (lees: poehoeń-poehoenan, T.) *begroeid met boomgewas en daardoor niet te passeeren.* — vgl. sȩmȩk, *begroeid met onkruid.* — Natar sȩmȩk sȩkali. — [H.].

امبت I., **mȩngoemboet**, van touw, dat gevierd is of nederhangt, en dergelijke: *inhalen; ophalen; inpalmen; enz.*; **pȩngoemboet**, *wie of wat inhaalt enz.*; **pȩngoembōetan**, *inhaling; ophaling; inpalming.*

II. *hart in de kroon van alle palmboomen; palmiet;* **mȩngoemboet**, een' boom *van zijn hart enz. berooven;* den bloesem van palmboomen (majang), wanneer hij nog in de scheede zit *uit de scheede nemen;* mȩngoemboet njāwa, *de ziel uit het lichaam halen*, d. i. *dooden.*

III. *zacht, lenig, buigzaam in de ledematen.* — [R.].

IV., **oemboet-oemboetan**, batav., *bolvruchten* in 't algemeen, als gember, curcuma enz. — [T.].

V., **oemboet-2**, naam van een eetbaar zoutwater-vischje.

* امبت **imbit**, *met het geheele huisgezin ergens naar toe trekken.* — [L.].

امتحان ar., *het aan eene proef onderwerpen; het examineeren; proef; examen.*

امبر I. (**ambar**) verb. van عنبر; ā. koening of bātoe ā., *barnsteen* (z. كهربا); **ambar-2**, 1° *reukballetje, waarin zich amber bevindt; amberballetje.* — 2°, batav., ook: vrouwensieraad, bestaande uit kleine voorwerpen. — [B.].

II. batav., *zich ergens bij voegen.* — [B.]. — z. **kȩmbar.**

III (en hambar), *smakeloos:* van smaak

of reuk van zelfstandigheden: *flauw;* van de stem: *zwak;* męngambar, *smakeloos enz. worden;* ambar-2, *eenigzins smakeloos.*

امبر I. (en **hamboer**), **męngamboer,** *zich met snelheid uitspreiden,* zoo als bv. een geworpen net; *zich verspreiden; zich verstrooien; uit elkander vliegen,* zoo als bv. geworpen zand; van menschen en groote dieren: *schielijk een' sprong of sprongen maken, meer in de verte dan in de hoogte; uit elkander werpen,* zoo als bv. een net, zand of dergelijke; *strooien; zaaien;* **męambœri,** *bestrooien;* **bęrambœran,** met veelheid van subj. en naar verschillende richtingen (het laatste begrip ligt reeds in den wortel) *verstrooid zijn;* **amboer-2** 1º *naar alle richtingen;* 2º *voorwerpen,* bv. geld, *die men bij feestelijke gelegenheden onder het volk te grabbel gooit;* **ambœran,** *wat gestrooid is of moet worden; strooisel;* **pęngamboer,** *wie uit elkander werpt enz.; zaaier; wie doet zich verspreiden enz.; verstrooier; wie bestrooit; bestrooier;* **pęrambœran,** *sprong of sprongen;* **pęngambœran,** *strooiing; zaaiing; verstrooiing; bestrooiing.*

II. (en **hamboer**), *drijven.* — [L.].

III. interj. van verwondering en bestraffing: *ei; hei; ach.* — [L.].

*امبر **ombar,** jav. en mal., *wijd; ruim.* — [C.]; 't jav. åmbå? [T.].

*امبر **oemboer,** men., *voorspoedig van groei* (bat. imboer). — [T.].

*امبر **ember,** batav., holl., *emmer.* — [B.].

امبرق **ęmbęrak,** naam eener soort van zeemeeuw.

امبس (en **hamboes**), **męngamboes,** *weggaan; zijne haardstede, woonplaats, vaderland of iets waartoe men behoort, verlaten; deserteeren; zich wegpakken; zich wegscheren; de plaat poetsen; zijne biezen pakken;* **pęngamboes,** *wie weggaat enz.; deserteur.*

امبس (en **hęmboes**), *luchtstroom,* door geblaas te weeg gebracht; **męngęmboes,** van een blaasgereedschap (bv. een' blaasbalg), den wind of een levend wezen: *een' luchtstroom maken; blazen,* sterker dan tījop; van den wind *waaien; blazen;* (blazen op of tegen iets bv. tegen een ziek lichaamsdeel): *aanblazen;* het vuur *aanblazen (doen ontvlammen);* sęęmboes nāik sęęmboes tœroen, *een luchtstroom die naar boven, en een die naar binnen gaat,* wordt gezegd van iemand, die op sterven ligt; **ęmbœsan,** *geblaas; blaasgereedschap; blaasbalg;* **pęngęmboes,** *wie of wat een' luchtstroom maakt enz.; blaasgereedschap; blaasbalg;* **pęręmbœsan,** *geblaas;* **pęngęmbœsan,** *aanblazing (het blazen tegen iets).*

امبس, **mẹngoembas,** *zich snel en onverwijld van eene plaats verwijderen,* zoo als bv. een paard bij een' wedren; **pẹngoembas,** *wie of wat de gewoonte heeft, zich snel en onverwijld van eene plaats te verwijderen,* bv. een paard; *wie of wat doet zich verwijderen enz.*

امبس (en **himbas**), *luchtstroom, veroorzaakt door iets in beweging; lucht (reuk) van iets dat voorbij gaat; atmospheer die iets om zich verspreidt;* **imbasan,** *evenbeeld; kwade invloed van een' boozen geest in de nabijheid;* **imbas-2,** *evenbeeld.*

امبغ I. (en **hambang**), van een vaartuig: *in zijne vaart tegengehouden of belemmerd* door te veel tuig, lading of andere dingen boven dek; *te veel windvang hebbend;* die hoedanigheid; **mẹngambang,** *iets in zijne beweging of vaart tegenhouden of belemmeren,* zoo als bv. romp en tuig van een stoomvaartuig; *van beweging of vaart doen verminderen;* **pẹngambang,** *wat iets in zijne beweging tegenhoudt enz.*

II., in de bouwk.: *dorpel (drempel) (boven- of onder-) van deur of venster; karvielhout; koppelbalk; bindbalk; aangezette boven- of benedenrand van een gordijn* (tābir).— z. sībar.—a. ātas, *bovendorpel; kolf;* a. bāwah, *benedendorpel;* a. rœmah, *dwarsleggers, die op de uiteinden van de twee sloven komen.*

III. batav., *topzwaar.* — [B.]; van iemand die te veel gedronken heeft. — [M.].

امبغ I. **amboeng,** soort van langwerpige pakmand, gevlochten of van boomschors, om door middel van een' band, die over het voorhoofd gaat, er lasten op den rug mede te dragen; amboeng-*last voor één' man;* **mẹngamboeng,** *in een* amboeng *op den rug dragen; in een* amboeng *doen; aan een schouderriem dragen,* zoo als bv. een geweer; **ambœngan,** amboeng-*last voor één' man.*

II. *heen en weder slingeren; heen en weder geslingerd worden,* zoo als door de golven. — [C.].

III., **amboeng-2,** naam van een' boom, groeiende aan zandige zeestranden, met sponsachtig hout en dik merg; het merg van dien boom; van dat merg, in dunne schijven gesneden, maakt men kunstbloemen, even als van papier; terwijl het ook voor lampenpitten gebruikt wordt; bœngạ a., *de bloemen van dien boom; kunstbloemen, die van zijn merg gemaakt zijn.*

* امبغ I. **ambong,** w. sum., *de scherpe punt van een mes; hanenspoor enz.* — [N.].

* II., **ambong-2,** *grootspreken.* — [L.].

* III., **ambong-2,** w. sum., soort van gras, waarvan zich het zaad, dat zeer scherp is in de kleederen vastzet. — [V.].

* امبغ **ambing**, batav., *dragen.* — [B.]. — z. ambin.

امبغ I. **ẹmboeng**, van een kind: *eerstgeboren uit een' echt*, hetzij dat de ouders voorkinderen hebben of niet; *eerstgeborene enz.* (z. sœloeng).

II., vriendelijke benaming in plaats van gij of jij; *vriend; vriendje.* — [R.]; **ambong-2** (en **ambọk-2**), vriendelijk aanspreekwoord jegens slaven. — [L.]; Ook jegens vrije dienaren en geringe inlanders. — [R.].

III., batav., *niet willen.* — [B.].

امبغ I. **oembang**, *eene, inz. imponeerende, vertooning makend; zich, inz. imponeerend, voordoend; ontzag verwekkend* [veelal van groote voorwerpen op het water]; *deftig;* die eigenschap; **mẹngoembang**, *eene, inz. imponeerende, vertooning maken; zich, inz. imponeerend, vertoonen of voordoen;* **mẹngoembang-2** enz. int.; van een vaartuig: *op het water dobberen;* **pẹngoembang**, *wie of wat eene, inz. imponeerende, vertooning maakt enz.*

II., batav., *ver.* — [C.].

III., **oembang-ambing**, batav., sẹboet-sẹboet nama orang; bijna = makiïn, maar mijn bediende verstaat er *slingeren* onder. — [H.].

IV. w. sum., *een koker voor pijlen, pennen, hanensporen enz.* — [N.].

* امبغ **ombang**, *op het water vast liggen en zich bewegen; dobberen.* — [L. bew.] z. onder oembang I.

* امبغ **ombing** of **tanggọk ombing**, *schepnet.* — [L. bew.].

امبغ, **mẹngimbang**, *zich in de nabijheid van iets begeven; naderen.*

امبغ (of **èbèng**, T.), **mẹngembeng**, *met eene publieke dansmeid* (djōget) *dansen, waarvoor men verplicht is haar iets te geven; dansen met eene publieke dansmeid enz.;* eene publieke dansmeid *beloonen voor haar dansen, al heeft men niet met haar gedansd* (vgl. jav. ibing, ngibing. — T.); pẹngembeng, *wie danst enz.; wie de gewoonte heeft hèt te doen.*

* امبق, **ambọk-2**, z. onder ẹmboeng II.

امبق **ẹmbọk**, *moeder*, als aanspreekwoord. — Bal. en batav. *oudere zuster.* — [T.].

امبق, **mẹngoemboẹk**, *trachten over te halen tot iets*, bv. eene vrouw tot een huwelijk; pẹngoemboek, *wie tracht tot iets over te halen; wiens gewoonte het is, dit te doen.* — vgl. onder oemboeh (T.).

امبق **ombạk**, *baar; golf* [kleiner dan **gẹlombang**]; ō. bẹrsāboeng, *golven die tegen elkander inkomen;* ō. mẹmẹttjah, *brekers;* ō. mẹmbœngạ lẹpang, soek., golven, die zich als *lẹpang*-bloesem voordoen, d. i. *golven met witte koppen;* ō. gāloer, soek., *golven, die naar ééne rich-*

ting gaan; naik ō., *het intreden van den doodstrijd.* — [Div.]; **bęrombaķ,** *golvende zijn; b.* pāpan ītoe, *die plank golft;* **ombaķ-2** enz. plooien, die naar beneden toe golvend worden; *golfachtig behangsel,* zoo als bv. aan eene sloepstent; ronde of puntige stukjes hout aan de uiteinden van een dak; derde gordel van boven in het beneden-randversiersel eener kāïn bātik, bestaande uit eene aaneenschakeling van gelijke golven, bęrömbaķ-2-kęn sęttęrą, *van een golvend behangsel van zijde voorzien geworden zijn.* — z. hīram-2.

أمبك **ambik** (en امبي) vulg. wijz. van ambel.

أمبك I., **męngęmbek,** *inbuigen,* zoo als bv. een vloer: bęręmbek, daarmede bezig zijn.

II., **męngęmbek,** *blaten,* zoo als schapen en geiten [vgl. sund. **ęmbè,** *geit,* T.].

أمبك **embek,** *zeil* (groote voorhang voor eene opening, bv. in eene open galerij), *klep van eene tent;* sęlāsar bęr-ēmbekkęn kādjang, *eene galerij, van zeilen van* kadjang *voorzien.*

أمبل **ambal,** geordende troep menschen, die zich ergens naar toe begeeft; *colonne; processie.*

أمبل I., **męngamboel,** *terugspringen,* zoo als bv. een bal, een stoel met veeren, een kogel of dergelijke; *afstuiten;* van iets, dat door de eene of andere kracht onder water gebracht is: *weder opduiken —;* van een' foetus: *eene kloppende beweging maken, die zichtbaar of voelbaar is;* **pęngāmboel,** *wat terugspringt enz.; wat de gewoonte of eigenschap heeft terug te springen enz.; wat doet terugspringen enz.;* **pęngamboelan,** *terugspringing; afstuiting; wederopduiking.*

II. **amboel,** batav., *wederom stuiten;* (z. amboel I.) *pruttelen.* — [B.]; bal. ngamboel, verdrietig, ongeduldig. [T.].

أمبل (vgl. **ambik**), **męngambel,** *nemen; wegnemen; halen; voor iets houden, als iets verstaan; opvatten; ontleenen* (fig.); *aanhalen* (citeeren); męngāmbel ānaķ of akan ānaķ, *tot kind nemen; tot schoonzoon of schoondochter nemen;* m. 'ibārah, *eene gelijkenis nemen; tot gelijkenis nemen;* m. hāti, *het hart winnen;* m. dihati, *zich iets aantrekken;* m. lājar, *de zeilen innemen; zeil minderen;* m. īkan, *visch halen,* d. i.: *visch vangen;* **bęrāmbel-ambēlan,** van twee familiën: *van elkander iemand ten huwelijk nemen;* b. bęrsœsoe-sœsœan, van twee zogende vrouwen: *elkanders kinderen nemen, om ze te zogen en verder op te voeden;* **ambēlan,** *neming; wegneming; opvatting; ontleening; aanhaling; wat genomen wordt of is; aanhaling* (citaat); sālah a., *verkeerde opvatting; misverstand* (z. sęmbīlan); **pęngambel,** *wie neemt enz.; gereedschap* om te

nemen; p. īkan, *wie visch haalt (vangt); visscher; vischgereedschap.*

امبل **ęmbal**, van al wat men in de zon of op eenige andere wijze droogt, inz. van eetwaren: *nog vochtig; nog niet geheel droog*: (z. lęmbah).

* امبلن, **oembalan**, batav., *passageloon op een schip*, dat bv. door een hadji betaald wordt, om van Batavia naar Singapore te komen. — [H.]; is ook sund. en jav. [T.].

* امبل **oembęl**, batav., *slijmachtig vocht bij den afgang.* (jav. *snot*) — [T.].

* امبل I. **ombol**, *ontlossen.* — z. poenggah. — [L.].

II., **ombol-2**, *vleugeltje; vaantje; leger, vaandel.* — [L.]; jav. oemboel-2 [T.].

امبل I. **imbal**, van lijnen, vlakken en lichamen: *onregelmatig rond of krom;* van gedraaid werk: *scheef; onregelmatige rondheid of kromheid; scheefheid;* **męngimbal**, *de genoemde hoed., aannemen; onregelmatig rond enz. worden.*

II. *volgen; achteraan gaan.* — [C.].

III. *snot.* — [L. bew.]; zie onder oembĕl [T.].

* امبلر I. **amblar**, batav., touw, waarnaar met knikkers van hoorn of elpenbeen, goendoe, gegooid wordt. Die daar het dichtst voor blijft, heeft het gewonnen. — Voorts: de plaats, waar zich de garisan bevindt; de plaatsen in de buurt bij het knikkeren; ook: met zijne knikkers het dichtst bij of over de streek komen. — [H.].

II. en **ombalar**, *stoutheid; vermetelheid; stout en ongehoorzaam, als de kinderen, die dikwijls kwaad doen* (męmbęlar). — [L.]; (jav. ambęlęr, actif-verbale vorm van bęlęr, T).

* امبلس **ambęlęs**, batav., *inzakken; doorzakken.* — [B.].

امبن **amban**, doek, die onder de armen bevestigd wordt om de borst te bedekken; *singel van een' zadel.*

* امبن **ambęn**, batav. (uit 't jav., T.), *doek; sluier; riem; gordel.* — [B.].

امبن I. **ambon**, *Ambon* of *Amboina*, namen van een eiland en eene stad in Ned.-Indië.

II. *kleederkast* of *kist.* — [R.].

III. w. sum., *eene wolk.* — [N.]; zal wel 't bataksche omboen of ĕmboen zijn [T.].

امبن I., **męngambin**, *op den rug dragen, door middel van een' of meer banden, die of om het voorhoofd, of over een' of beide schouders gaan,* zoo als bv. eene mand (z. **amboeng**), een' randsel; *dragen in iets, dat op die wijze op den rug hangt,* zoo als bv. een klein kind in een' doek, iemand

op een' draagstoel; *in een' doek op de heup dragen*, bv. een kind; tāli a., touw of band, dat dient, om een' last op de beschrevene wijze op den rug te bevestigen: dāoen ā. boewah (minder gebr. a. dœkoeng ānaḳ), naam eener plant — mamaniran; *phyl. lantus speciosus* — welker vruchten onder aan de hoofdrib der bladeren zitten, waarvan de naam. Zij wordt tegen gonorhée en moeielijke waterloozing gebruikt. — Er is een wit (pœteh) en rood (mērah) soort;— Batav. mẹnīran (jav. mẹmẹniran); — bẹrāmbin loetoet, *gehurkt zitten, de knieën met een' band, die om den hals gaat, ondersteund*, dat alleen oude en zeer geleerde mannen doen. Wanneer de geleerde opstaat, draagt hij dien band als een ordelint over den schouder; **ambīnan**, *wat op den rug gedragen enz. wordt, is* of *moet worden;* ambin-*last; ransel;* **pẹngambin**, *wie op den rug draagt enz. ransel;* **pẹrāmbīnan**, *wat op den rug gedragen enz. wordt, is* of *moet worden;* ambin-*last;* **pẹngambīnan**, *ransel.*

II., *verheven zitplaats met een verhemelte van gekloofde bamboes; verheven zitplaats, zoo als er van de vaste kust van Indië komen.* — [L.]; batav., *verheven zitplaats.* — [B.]. — Moet 't jav. ambèn zijn [T.].

امبن **ẹmboen**, *dauw; sneeuw;* ẹ. djantan, *mannetjesdauw*, d. i.: *dauw, die in droppels nedervalt;* ẹ. kájāngan, *hemelsche dauw*, de naam eener soort van versnapering; ẹ. bārah, *strooisel, dat op iets blijft hangen*, inz. een strooisel, dat op de volgende wijze bereid en gebruikt wordt. Van het zetmeel van pœloet wordt een dikke pap gemaakt en die daarna op gladde vlakten, bv. een pisangblad of een bord, in dunne koeken uitgestreken en dan gedroogd. Zoodanige koek wordt dan gepulveriseerd en dat pulver bij het verven van stoffen op de nog natte stof gestrooid, waarop het blijft hangen en, droog geworden, glimmende stippen vormt. Voorts: *strooizand*, hetzij van goud, geel glimmer of van welke andere stof ook; **tẹrẹmboen**, *aan den dauw blootgesteld geworden.*

امبن (en **hoemban**), werktuig om te werpen; œ. tāli, *slinger;* **mẹngoemban**, *werpen; gooien; voortslingeren; wegslingeren* [bv. een' steen].

امبو*, **mahimbau**, men., = mẹmanggil. — [T.].

امبو **ambau**, klein vlot van licht hout aan weerskanten van een vaartuig, om er meer in te kunnen laden; eene soort van kameel; pẹrāhoe bẹrāmbaukẹn bœloh, *een vaartuig, van bamboezen* ambau *voorzien;* kājoe a., ambau-*hout*, d. i.: *hout voor* of *van eene* ambau.

امبوء en امبوئ (امبوءي en امبوئ) **ambōī** of **amböi**, interj. van verwondering of verrassing *oh! hé!*; **męngambōī**, ambōī *roepen*.

* امبولڠ, **amboelōngan**, zekere plant. — [L.].

امبوئ z. امبوء.

* امبه — **ambah-2-han** schijnt te beteekenen: *gelijkende op iets, doch noch onduidelijk voor het gezicht wegens den verren afstand.* — [L.]; batav. *door verren afstand nauwlijks zichtbaar.* — [B.].

* امبه I. (vgl. **ęmboh, T.**) **amboh**, batav., *willen; bewilligen, begeeren; toestaan; tusschen komen*; **pęngamboh**, *bemiddelaar*. — [B. en L.].

II., *bamboezen vlerken, buiten aan de vaartuigen vast gemaakt, om het omslaan te beletten.* — [R.].

III., batav., uitroep van verwondering. — [B.].

IV., w. sum., *looven; prijzen.* — [N.].

V., **amboh-2-han**, te Ri. niet meer bekend, doch voorkomende in de S. M. en schijnende de bet. te hebben van een een' wensch uitdrukkend adv., ongeveer = mōgą-2, mœdah-moedāhan en dergelijke.

امبه **ęmboh**, *willen; toestemmen;* tå ęmboh, *niet willen; wil niet.*

امبه I. **ęmbeh**, troetelnaam voor meisjes.

II. van menschen: *uiterlijk voorkomen*, inz. van het onderst gedeelte van het gelaat; **sęęmbeh**, *van hetzelfde uiterlijke voorkomen enz.*

* امبه **omboh**, ronde plaat of bord onder aan den stok (bātang) van de mal. blaasbalgen of pompen. — [L.].

امبه, **oemboeh ombei**, w. sum., *zoete praatjes; mooie woorden.* — [N.]; een slecht gehoord oemboeķ; pęngoemboeķ, pęngoembej, *opligter, zwendelaar* [T.].

امبه **imboh**, *toegift boven de maat, het gewicht of het getal*; **męngimboh**, *door bijvoeging boven de maat, gewicht of getal vermeerderen*, bv. gemeten graan, gewogen suiker, getelde vruchten.

امبي I. **ambai**, soort van groote schepmand, om garnalen en kleine visschen te vangen. Zij wordt aan de sampan bevestigd; **męngambai**, *met zoo'n mand scheppen;* **ambaijan**, *wat met zoo'n mand geschept wordt, is of moet worden;* **pęngambai**, *wie met zoo'n mand schept.*

II., **ambai-2**, naam eener zeer schadelijke woekerplant.

امبي I. **oembai**, *wat los naar beneden hangt*, inz. als versiersel, zoo als bv. snoeren, reepen, strooken; **męngoembai**, van touw en dergelijke: *los naar beneden hangen; vieren*, bv. een touw; bęrœmbaikęn moe-

tijāra, *van snoeren paarlen voorzien geworden zijn*; **pęngoembai**, *wie of wat viert; werktuig daartoe;* **pęngoembājan**, *viering.*

امت I. **āmat** (= sāngat), *boven mate; al te; ongemeen; bijzonder; grootelijks; zeer.* — De exc. beteekenis heeft het voorn., wanneer het onmiddelijk op een adj. volgt.—; bęsar āmat, *al te groot;* jang amat bęsar, *dat ongemeen groot is*; **męngamāti**, *met oplettendheid gadeslaan; met oplettendheid beschouwen*; de reduplicatief vorm **āmat-ámāti**, met zijne meer intensieve en voortduring uitdrukkende bet., is de meer gebr.: **pęngāmat**, *wie met oplettendheid gadeslaat enz.;* **pęngámātan**, *het met oplettendheid gadeslaan; beschouwing met oplettendheid.*

II. verb. van أَحْمَد.

* III. batav., *verbieden.* — [B.].

امت **āmit**, verb. van حَامِد.

امت **ęmat** (en **mat**) — pers. مَات — *mat* (in het schaakspel); *het mat zijn; het mat;* **męngęmat**, *mat zetten.*

أمّة ar., plur., أُمَم, *bijeenkomst; menigte; maagschap; familie van den man; volk,* voorn. van ééne wet, religie of instellingen; *natie; volgelingen; aanhangers; sekte.*

امتثال ar., *het opvolgen; het den wil van een' ander doen; het gehoorzamen.*

أَمْتِعَة (mal. **amti'ah**) plur. van مَتَاع.

أَمْثَال I. plur. van مَثَل.

II. plur. van مِثْل.

أَمْثِلَة (mal. **amtzilah**) plur. van مِثَال.

أَمْدَاد plur. van مَدّ.

إمْدَاد ar., *het hulp of bijstand verleenen; hulp; bijstand.*

امر (verb. van أَمْر), **męngāmar**, *bevelen aan iemand.*

آمر ar., *gezag uitoefenend; bevelen gevend; gezag uitoefenende enz.; bevelhebber.* — z. امير.

أَمْر (mal. **amar**), *het bevelen;* in de gramm.: *de imperatief.*

أُمَرَا plur. van امِير.

آمْرَار plur. van مر.

أَمْرَة (mal. **amirah**), plur. أَوَامِر, *bevel; opdracht.* — plur., *regels van te houden gedrag; instructie,* in dien zin.

امس I. **āmas** (en **ęmas**) = majam = tāli, zeker goudgewicht = $^1/_{16}$ bongkal = 12 sāga. Vroeger was 1 āmas = 1 djampal = $^1/_4$ bongkal.

* II. of **mas**, *goud; een gouden penning;*

a. pādoe, goud, dat uit het gebergte komt en met koper of zilver vermengd is. — [L.].

*III. w. sum., ā. manah, *opbrengst*, door sommige hoofden aan hun vorst te leveren, eene soort van belasting. — [N.].

أمس beter **hāmis.**

أمس I. **ẹmas** (en **mas**), *goud; geld;* een goudgewicht = $^1/_{16}$ bongkal of tāhil (in die beteekenis ook āmas); een titel; een woord van liefkozing; ẹ. lantak, *goud, in staven of andere vormen gegoten;* ẹ. tẹmpāwan, *geslagen goud;* ẹ. tœwa, *fijn goud:* ẹ. mœdạ, *goud van een minder gehalte;* ẹ. tjœtji, *zuiver* (van onreinheden gezuiverd) *goud;* ẹ. œrai, *stofgoud;* naam eener korrelachtige versnapering van het wit van eieren met suiker; ẹ. djādi, *bewerkt goud of afval van goud bij de bewerking,* hier en daar opgedolven; ẹ. sẹpœloh mœtœ, *goud van* 10 *mal.* = 24 *europ. karaat,* d. i. *louter goud:* ẹ. kẹrdjang, *goud in stukken van verschillende zwaarte,* dat in den handel als geld dient en telkens gewogen en getoetst wordt; ẹ. œroeng, *zwavelijzer;* ẹ. pœteh (nieuw gevormd woord), *wit goud,* d. i. platina; ẹ. kāwin, bij smtr. maskāwin, *huwelijksgift van den man aan de vrouw;* īboe ẹ., *gedegen goud;* gáliān ẹ., *goudgroeve;* pārit ẹ., *goudwasscherij met waterleidingen;* bẹnang ẹ., *goutddraad;* ānak ẹ., het kind eener slavin, in slavernij geboren; kárāngan (kārang, *koraalbank*) ẹ., *goudlaag;* ẹ. kárāngan (kārang, *het samenstellen*), *figuren met goud in de eene of andere stoffe gewerkt;* ājẹr ẹ., *goudschuim;* kẹnnạ ẹ., *door goud geraakt* (omgekocht) *worden;* jang ampœnjạ ẹ., *de schuldeischer;* sẹẹmas ẹnnam, bij winst: *éénе* ẹmas (twee sœkoe) *geeft zes* sœkoe, d. i.: *twee geven drie* (vijftig procent); bij verlies of betalingen *van zes* sœkoe *ééne* ẹmas (twee sœkoe), d. i.: *van drie één* (drie-en-dertig en een derde procent); **mẹngẹmāsi,** *vergulden; met geld of geldswaarde omkoopen;* **kẹẹmāsan,** *de eigenschappen van het goud; luister; pracht; verhevenheid; praal; pronk; staatsie* (eigenschappen, die de Maleier zich ook aan andere voorwerpen niet zonder goud kan voorstellen); *allerhande voorwerpen van goud: kostbaarheden; de gezamenlijke goudsmidsgereedschappen;* korsi k., *de staatsie-zetel;* **pẹrẹmāsan,** *goederen van waarde; het totaal beloop van een' inkoop,* bv. in een winkel.

II. en **mas,** titel op Java en in sommige mal. landen, waar jav. invloed gewerkt heeft.

*أمس **ẹmos,** *verspillen; doorbrengen; spoedig opmaken.* — [R.].

إمساك ar., *het vasthouden; het vatten;* — *vasthoudendheid; karigheid; gierigheid.*

أَمْسَحْ ar., *de knieschijven door de wrijving van grove kleeding gewond hebbend; de binnenzijde der dijen door derzelver wrijving gewond hebbend; effen; glad; platvoetig.*

* امسن **amsoen**, *kleederkast.* — [R.].

امڠ, **mẹngāmang**, *dreigen; bedreigen;* **pẹngāmāng**, *wie dreigt enz.; dreiger; bedreiger;* **pẹramāngan**, *dreiging; bedreiging.*

امڤ **ampoe**, *wat ondersteund enz. wordt; bezitting; eigendom.* — In deze substantivale beteekenis alleen nog gebr. in ampœnja met een pron. pers., zoo als ā. **dija**, *eigendom van hem; zijn eigendom;* ā. ākoe, *eigendom van mij; mijn eigendom.* Van lieverlede heeft امڤون (z. a.) de beteekenis van een pron. poss. aangenomen; — mẹngampoe sœsoe, *de beide borsten met beide handen ondersteunen of omhoog houden;* **ampœwan**, *ondersteuning; ondersteuning met beide handen; beheering; besturing; waarneming; bezorging; wat ondersteund enz. wordt of behoort te worden;* titel, die, voorafgegaan door tẹngkoe, aan de eerste vrouw van den bloede van den regeerenden vorst gegeven wordt — zooveel als *koningin; sultane;* **pẹngampoe**, *wie ondersteunt enz.; voogd; bewindhebber; regent; beheerder; bestuurder; waarnemer; administrateur; bezorger;* p. sœsoe, *kleedingstuk om de borsten omhoog te houden; borstrok; keurslijf;* **pẹrampœwan**, en **pẹrẹmpœwan**, *vrouw*, als dienende ondersteund enz. te worden; **mẹngampoe**, *iets ondersteunen, opdat het niet naar de laagte ga*, zoo als bv. de bodem de tafel, de tafel de pendule; *op beide handen dragen; met beide handen ondersteunen; onder zijn bewind of voogdij hebben; beheeren; besturen; waarnemen; bezorgen;* **mẹngampoekẹn**, *onder bewind of voogdij geven; opdragen.*

* امڤ **āmpi** en **tampi**, *wannen.* — [L.].

* امڤ **ẹmpoe**, jav., *ijzersmid.* — [C.].

* امڤاڠو **ẹmpāngau**, (vgl. **tjinganau**, T.) soek., naam eener soort van sprinkhaan, met een zeer walgelijke wandluizen-lucht, de wālang sāngit van batav.

* امڤال **ampāloe** en **ambāloe**, batav., *gomlak.* — [B.]. — z. ẹmbālau.

امڤام z. أَقَامْ.

* امڤت **ampat**, *zich bedwingen.* — [L.].

امڤت (en **hampoet**), **mẹngampoet**, *beslapen;* **bẹrampoet**, bezig zijn met den coitus; bœdak diampoet nāsi, gemeene uitdrukking, om aan te duiden, dat een kind veel en gulzig rijst eet; ampoetan,

wie beslapen wordt; wie gewoonlijk door iemand beslapen wordt; wie beslapen is of *zal worden;* **pęngampoet,** *wie beslaapt, beslapen heeft of zal; wiens gewoonte het is te beslapen;* **pęngampœtan,** *beslaping.*

امڤت **ęmpat,** *vier; het getal vier;* **męngęmpat,** *de vierde zijn,* bv. van kinderen; **bęręmpat,** *vier in getal zijn; met zijn vieren;* **pęręmpat,** *vierde deel;* **kęęmpat,** *vierde; de vier, waarvan gesproken is; ten vierde;* **ęmpat-2,** *de vier, waarvan gesproken is, voltallig; vier aan vier;* **kęęmpat-2,** *de vier, waarvan gesproken is, allen; alle vier;* **bęręmpātan,** *bij hoopen van vier;* **ęmpat-pœloh-hāri,** *veertig-dagen,* inz. *veertig-dagen na het overlijden van iemand;* **męngęmpat-pœloh-hāri,** *ten behoeve van iemand gebeden laten doen, gevolgd door een' maaltijd, op den veertigsten dag na zijn overlijden.*

* امڤت **ęmpęt,** batav. (uit 't bal., T.), *verstopt; dicht* (B.): ę. atinja, *zijn gevoel lucht geven* (H.).

* امڤت **ęmpoet,** *slaan; tegen iets kloppen.* — [C.].

امڤت (of **oepat**), **męngoempat,** *kwaad van iemand spreken, ofschoon het de waarheid is; achterklappen; met een schoon voorkomen iemand uithooren en dan aanbrengen; onder een schoonen schijn iemand nagaan; achter den rug belasteren; kwaad spreken of achterklappen van iemand; iemand in zijnen goeden naam benadeelen; misprijzen;* **oempātan,** *volbrachte kwaadspreking of achterklap;* **pęngoempat** of pęngœpat, *wie kwaad van iemand spreekt enz.; wiens gewoonte het is dit te doen; kwaadspreker; achterklapper;* **pęroempātan,** *kwaadspreking; achterklapping;* **pęngoempātan** of pęngœpatan, *kwaadspreking; achterklapping; benadeeling van iemand in zijn' goeden naam.*

* امڤت **oempęt,** jav. *verbergen; geheim houden.* — [C.].

امڤت (en **hempet**), **męngempet,** *zich dicht naar iets toe verplaatsen; opsluiten,* zoo als bv. eene rij militairen; daardoor *drukken, dringen of persen; oprukken* (mil.) *tegen iets; aandringen op iets; rakelings tegen iets aansluiten; oprukken* (mil.) *tegen iets; aandringen op iets;* męngempet kęlœwar, *zich naar den buitenkant verplaatsen,* zegt men bv. van de grens van een stuk grond (subj.), die naar buiten toe uitgebreid wordt, of den eigenaar van den grond (subj.), die de grens daarvan uitbreidt.

* امڤدس **ampędas,** *de lever.* — [C.].

* امقدل ęmpedal (hęmpedal en pędal), div., *maag van vogels.* — z. męmpędal.

* امقدو ęmpędœ (en hęmpędœ), div., *gal; galblaas.* — z. męmpędœ.

امقر. męngempar, van iets dat op het water eene zekere richting volgt: *dwars afdrijven,* hetzij door stroom of door wind; pęngempar, *wat de hoedanigheid heeft, dwars af te drijven,* bv. een vaartuig dat slecht gebouwd is —; *wat doet dwars afdrijven,* bv. wind, stroom.

* امقر emper, batav. (uit 't jav., T.), *afdak.* — [B.].

امقس ampas (en hampas), *overblijfsel van iets, nadat dit tot een zeker einde gediend heeft, of van zijne beste deelen beroofd is; afval; uitkauwsel; bezinksel; drab; dik; moer;* a. tębœ, *uitgeperst of afgekauwd suikerriet; vol overblijfsels zijn,* zoo als bv. koedrek. — z. ęnap.

امقس I. (en hęmpas), męngęmpas, *met geweld tegen den grond smijten; nedersmijten; nedersmakken;* ęmpas antan, *den stamper bij herhaling* (in den vijzel) *nedersmijten,* d. i. aan reeds schoon gemaakte rijst *den hoogsten graad van witheid geven;* ęmpāsan, *nedersmijting; nedersmakking;* voorts *wat nedergesmeten enz. wordt of is;* ę. gęlombang, *nedersmijting der golven,* d. i. *zware branding; breker;* ę. dāoen, *afstammeling in den zevenden graad.*

*II. *zich wringen; worstelen:* ook: ę. poelas. — [C.].

* امقس ęmpoes, ampoes en āpoes, batav., *uitwisschen; uitvegen; te niet doen, afschaffen, nietig verklaren.* — [C.].

* امقس, batav., ęmpòs pisang, *onrijpe* pisang *rijp maken, of ze rijp doen schijnen, door er met een* soempitan *rook tegen aan te blazen,* djadi matęng kępaksa. — [H.]; *vruchten rijpen in een gat; hol en blaasbalg.* — [B.].

امقس ęmpis, in ę. moensang (de minder gebr. mal. naam voor landoeķ-pai).

* امقس impas, batav. (uit 't sund.? T.), *het ontbrekende aanvullen; bijpassen; afbetalen; vereffenen; bijgepast: afbetaald; vereffend.* — [B.].

* امقس impoes, *tuin; hof.* — [I.].

* امقس, batav., èmpòs boewah, *vruchten plukken door ze van den steel afte draaien.* — [H.]. — z. kępoes.

امقغ I. ampang, vulg. wijzig. van gampang.

*II., *wat op het water drijft.* — [C.].

*امڤغ **ampoeng**, *licht; drijvend* (vgl. apoeng, T.). — [C.].

*امڤغ **amping**, **damping**, batav., *nabij.* — [B.].

امڤغ, **mȩngȩmpang**, wegen, rivieren en dergelijke *versperren; barricadeeren* —; hetgeen zich aan weerszijden van de versperring bevindt, b. v. visch, een vijand en dergelijke *afsluiten; tegenhouden;* **ȩmpāngan**, *wat versperd enz. is;* **pȩrȩmpang**, een staketsel, eene linie vaartuigen en dergelijke; *versperring; barricade; verhak;* **pȩngȩmpang**, *wat versperd enz.; versperring; barricade; verhak;* **pȩrȩmpāngan**, *versperring; barricadeering; afsluiting; tegenkanting.*

امڤغ I. **ȩmping**, graan, voorn. jonge rijst, die, nog ongebolsterd zijnde, geroost en daarna, wanneer de bolster is begonnen los te springen, gestampt is; **mȩngȩmping**, *tot* ȩmping *maken;* ē. bȩrantah, ȩ. *waarin nog ongepelde rijst is en die daarom niet gegeten wordt* (tijādạ dimākan), wordt gezegd van iemand, die door ijzer niet gewond wordt (tijādạ dimākan bȩsī); **ȩmpīngan**, *wat tot* ȩ. *moet gemaakt worden;* pādi ȩ, pādi *voor* ȩmping *bestemd;* **pȩrȩmping**, *vrucht, die de hoed. van* ȩmping *heeft,* d. i. nog niet geheel rijp is; pādi p., pādi, *geschikt of bestemd voor* ȩmping.

*II. *gerooste rijst*, mȩnindjo *of* djengkol. — [B.]. — Gerooste mȩnindjo (ri. mȩnindjau) of djȩngkol (ri. djȩring) sorteert te Ri. onder de kȩrēpek.

*امڤغ I. **oempang** (= **dimpang**), *overstappen* (eene rivier). — [L.].

*II. en **impang**, *beschoeien* de kanten van eene rivier met bamboezen; *bedammen; afschutten.* — [L.]. — z. **ȩmpang.**

امڤغ, **ompang-2**, wat van eene reis medegebracht wordt, om tot geschenk te dienen.

*امڤغ I. **ompong**, *mierennest.* — [L.].

*II. batav. (uit 't jav., T.), *tandeloos.* — [B.].

*امڤغ **ȩmpang**, batav., *vijver.* — [B]; **èmpang.** — [T.].

*امڤغ, ikan sȩ-èmpong, batav., *een bos; een bundel.* — [H.].

امڤڤ I., **mȩngȩmpap**, *met een zwaar voorwerp van boven naar beneden treffen*, hetzij men het zware voorwerp in de hand houde, of late vallen; van een zwaar voorwerp, bv. een inzakkende balk, waaronder iemand heengaat *treffen.*

II. *op, tegen of in elkander gesloten*, zoo als bv. zoutvleesch in een vat, boeken op een rak, een nat kleedingstuk op een' hoop; *tegen of in elkander gesloten zijn;*

mẹngẹmpapkẹn tāngan kẹpadạ dādạ, *de hand op de borst leggen.*

*امفق ampok, batav. (sund.), *plaatje van zilver voor de schaamdeelen van kleine meisjes.* — [B.]; bij de bal. Mohammedanen ampok-2 (T.).

امفق ẹmpok, van gekookte aardvruchten of graan *melig; kruimig* —; van gekookt vleesch *malsch; zacht* —; van touw, garen en dergelijke *licht brekend* —; van hout en dergelijke *vergaan; vermolmd; brokkelig; het melige enz.*, als hoed.; *het melig enz. zijn; meligheid; kruimigheid; malschheid; zachtheid; vermolmdheid; brokkeligheid;* **mẹngẹmpok**, *genoemde hoed. aannemen; melig enz. worden.*

*امفق oempak, tatākan tījang, jav. en batav., *neut; voetstuk.* — [B.].

*امفق oempik, *verleiden; verlokken.* — [L.].

*امفق I. impok, *verminkt; kreupel.* — [C.].

*II., *eendrachtig.* — [R.].

*امفك, ampikin, batav. = kẹbat, *uitkloppen* een kleed, gewasschen goed, *om de kronkels* (lẹtjẹk) *er uit te doen verdwijnen.* — [H.].

امفك, mẹngẹmpik, *onstuimig en dringend verlangen*, zoo als bv. een zuigeling, die de borst wil hebben, — een gastheer, die verlangt dat de gasten zullen eten.

*امفك ompik, de vischhaken aan eene soort van fuik (*wear or fishtrap*). — [C.].

*امفك impak, batav. (= tjoebit), *in het vel knijpen, maar met meer krachtsinspanning en gepaard met draaien.* — [H.]; bal. impẹk. — [T.].

امفك ampẹg, batav. (= bẹngèk), *moeilijk ademhalen.* — [H.]; uit 't jav. (T.).

امفل, mẹngẹmpoel, *zich op de plaats, of nagenoeg zoo, bewegen*, zoo als bv. een vaartuig dat tegen stroom en golven worstelt; **pẹngẹmpoel**, *wat de hoedanigheid heeft, zich op de plaats enz. te bewegen*, bv. een vaartuig, dat slecht gebouwd is —; *wat doet zich op de plaats enz. bewegen*, bv. wind, stroom.

*امفل ẹmpol, batav., *palmmerg.* — [B.]. — bal. *palmkool of palmiet* [T.].

*امفل, oempoel kāki, *groote teen.* — [R. (Oemd.)]; een verkeerd gehoord jav. ẹmpol? [T.].

امفل, mẹngœmpil, *voortbewegen door middel van een' lossen hefboom*, bv. eene spaak —; *roeien met eene pagaai*, waarbij deze op het vaartuig rust, de roeier den

hefboom van zich afstoot en het blad niet uit het water ligt, maar in het water scherp draait en zoo weder naar voren brengt.

* امڤلا **ampęla**, batav., een bolvormig hard stukje vleesch in de ingewanden der vogels, — is eetbaar. — [H.]; *maag.* — [B.].

* امڤلس **ampęlas**, naam van een' vijgeboom — *ficus ulmifolia* — (jav. rępmpęlas, T.); ā.lęmboet, naam van een' vijgeboom welks bladeren gebruikt worden om er hout mede te polijsten — *ficus politoria* [C.]; **ęmpęlas**, div., naam van eenige wortelplanten (ākar), welker scherpe bladeren gebruikt worden, om hout, been, hoorn en dergelijke te polijsten; de bladeren, als polijstmiddel; elk middel, om hout en dergelijke te polijsten; hout en dergelijke *polijsten.* — z. męmpęlas.

* امڤلسار **ęmpęlasāri**, div. (smtr. van ęmpęlas en sāri?), naam eener klimplant met welriekenden bast, die in de geneeskunde en voor reukwerk gebruikt wordt. — z. męmpęlas.

* امڤلق **ęmpęlok**, batav., *de pit van de mangga* (jav. pęlok). — [T.].

* امڤلق, **oemplęk-oemplękin**, batav., *opstapelen; ophoopen:* toemplęk, *een hoop; een stapel.* — vgl. bęgoemplęk. — [H.].

* امڤلم **ampęlam**, *de mangga — mangifera indica* [C.]; **ęmpęlam**, div., naam van een' vruchtboom — *mangifera* — (jav. pęlęm, T.). — z. męmpęlam (en marapęlam, T.).

امڤن **ampoen**, *vergiffenis; vergeving; genade; gratie;* **męngampoen**, *vergiffenis; enz. schenken aan iemand; vergeven aan iemand; begenadigen* (beter męngampoeni, T.).

امڤن **oempan**, *aas; lokaas; lokspijs; voeder,* voorn. voor beesten, die men onderhoudt; **męngoempan**, *lokken met aas enz.;* kęnną œ., *door lokspijs verleid zijn;* tęlor œ., *ei dat men in het nest laat.*

* امڤن **ompon**, *knoopsgewijs.* — [L.]; **ompin.** — [R.].

* امڤو **ąmpoe**, ą. tangan = iboe tangan; ą. kaki = iboe kaki (men., bat. ompoe: *grootvader of -moeder*). — [T.].

امڤو **ampo**, z. ampoh I. (T.).

* امڤو **ęmpō** = **ęmbok**. — [B.].

امڤور **ęmpœroe**, naam van een' vogel.

* امڤولت **ampœlat**, naam van een gewas — *triumfetta*. —. — [R.]. — z. pœloet-2.

* امڤولر **ęmpœloer**, div., pit of merg van allerhande gewassen, als het niet korrelig of meelachtig is; stronk van zekere vruchten, zoo als de tjęmpędak, de nang-

ka, de zuurzak enz.; ç. koempai, *de pit van de* koempai-*bies*, waarvan men lamppitjes maakt. — z. **mçmpœloer.**

امفوث **ampœnjạ** (bij smtr. **pœnjạ**) — z. ampoe; dījạ jang ā. kœdạ, *zijn paard* (met nadruk op *zijn*); ākoe jang ā. milik, *mijn eigendom* (met nadruk op *mijn*); jang ā. rœmah, *degene van wien het huis is; de eigenaar des huizes.*

* امفه I. **ampoh**, batav., *zwavelkleur; gebrande aarde die men eet* (Dit is 't jav. ampo, T.). — [B.]. — kœning ā., *zwavelkleur.* — [L.].

* II., *donker van kleur:* ā. kœning, *donkergeel.* — [R.].

* III., *onder water duiken* (S. S.); *met water bedekt staan; overvloeien;* **ampōhan** (kw. ampoehan, T.), *watervloed; zandvloed; overstrooming;* **mçngampoh**, *overstroomen.* — [L. bew.].

* امفه **ampeh** en **ampi** = ampai-2. [L.].

امفي I. (in poëzie) wijzig. van sampai; **mçngampai**, *ergens over heen hangen,* zoo als bv. een kleed over een touw, een' zakdoek over den schouder; *op die wijze luchten;* **ampajan**, gereedschap, waarop iets gehangen enz. wordt; *kapstok.*

II., *lang en dun; tenger; slank; tengerheid; slankheid;* **mçngampai**, *lang en dun enz. worden.* — **ampai-2**, naam eener soort van zeekwal, met een' zeer kleinen kop en zeer lang en dradigen staart, die, bij aanraking, eene brandende pijn verwekt, waarop zelfs de dood kan volgen; — * 2º de naam van zekere plant. — [L. bew.]; naam van een kruipend gewas. — [R.].

امفينق (of pēnak), **mçngçmpēnak**, kinderen *met veel zorg opvoeden (groot brengen)* —; *iemand goede woorden geven; belezen;* pœdjoek ç., *allerhande goede woorden; allerhande vleitaal;* **pçngçmpēnak**, *wie met veel zorg opvoedt enz.;* **ānak** ç. of pēnak, z. onder anak op bl. 128 rechts.

امق, **mçngāmok**, *in razernij rondloopen en zonder onderscheid moorden* (van beesten ook zonder te moorden); *een' verwoeden aanval doen:* amok *maken, loopen of spuwen; een verwoedenden aanval doen op iemand, woedend aanvallen; in woede vermoorden.*

امق **çmak**, z. ما.

إمْكان ar., *het verleenen van macht: het machtig maken;* — *mogelijkheid.*

أَمْكِنَة (mal. **amkinah**) plur. van مَكان.

* امل **amal**, w. sum., *denken;* amal eitong di dalçm, *tel bij u zelven.* — [N.]; z. عمل en lees ètong [T.].

* امل **āmil**, batav. (sund.), *dorpspriester.* — [B.]; z. عامل [T.].

إِمْلَا **imlā**, ar., *het dicteeren van een geschrift;* — met plur. أَمَالِ, *het dicteeren van een geschrift, zonder behulp van een ander geschrift; rechtschrijving.*

أَمْلَاك plur. van مِلْك.

أَمْلَس ar., *zoet; zacht; gemakkelijk door de keel glijdend.*

امن I. **āmau**, verb. van عَبْدُ ٱلرَّحْمٰن.

II. (verb. van أَمْن aman), *vertrouwen; gerustheid; rust; veiligheid; vol vertrouwen; gerust; rustig; zonder vrees; veilig;* ā. sāri (bet. der smst. onbek.), soort van versnapering (verb. v. lęmang sari? T.); **męngåmāni**, *geruststellen; bevredigen* (tot vrede brengen).

* **III., āman-2**, soort van lijnwaad. — [L.].

أَمْن (z aman II.) en أَمَن, ar., *het op iemand vertrouwen; het zich overgeven aan iemands macht of bescherming; het gerust zijn; het zonder vrees zijn; — vertrouwen; gerustheid; rust; veiligheid.* In 't mal. ook nog: *vol vertrouwen; gerust; rustig; zonder vrees; veilig; het vol vertrouwen enz. zijn; vertrouwen enz.*

أُمَنَا plur. van أَمِين.

أَمْنَان plur. van مَنّ.

* **امو** **amoe**, w. sum., *willen.* = ماو. — [N.]; moet zijn amoeh (T.).

* **امو** **āmo**, batav., *onsterk; verstikt.* — [B.]; jav. amoh. (T.).

أَمْوَات plur. van مَيْت.

أَمْوَال plur. van مَال.

أَمْوَاه plur. van مَا.

أَمُور ar., *bevelend; gebiedend, enz.*

* **امه** **āmah**, kleine maadjes of wormpjes, die soms in 't aangezicht komen. — [L.]: z. ama I. en II.

* **امه** **amoh**, z. امو amo.

* **امه** zie bij امو; **amoeh-2**, w. sum., *met elkander overleggen, beraadslagen.* — [N.].

أُمَّهَات plur. van أُمّ.

إِمْهَان ar., *het verzwakken; het krachteloos maken; het vernederen.*

أَمِي (mal. amī) أُمِّي (mal. oemmī) en أُمِّي ar., *leek,* inz. wie niet kan schrijven; *ignorant; lediglooper.*

أَمْيَال plur. van مِيل.

أَمِير ar., plur. أُمَرَا, *bevelhebber; vorst; aanvoerder;* أَمِيرُ ٱلْمُؤْمِنِين, *vorst der*

geloovigen; أميرالماء, *bevelhebber van het water,* d. i. *bevelhebber der zeemacht;* أمير العسكر, *bevelhebber der landmacht; veldmaarschalk.*

اميركن **amērikan** — verb. eur. — *Amerika; Amerikaan; amerikaansch.*

أمين I. آمين en آمّين ar., *amen;* أمين ثمّ امين, *amen en nogmaals amen;* **mẹngamīni,** *met amen bevestigen; amen zeggen op iets.*

II. ar., plur. أمنا, *vast; bestendig; vertrouwd; zeker; aan wien iets toevertrouwd is; minister;* nom. pr. v.; الأمين, *de vaste enz. bij uitnemendheid,* d. i. *God.*

أمينة (mal. amīnah) fem. van het voorgaande; ook: nom. pr. f.

* ان (Hindust., T.) **āna,** singap., 1/16 *eener sikka roepij.*

ان **ānoe,** ter aanduiding van *iets onbepaalds* of *van iets, dat men niet kan* of *wil noemen: zeker iets; zeker iemand; N. N. (Dinges; Dingerich; Dingskirchen; thingum; thingumee);* aanduidende eene onbepaalde hoedanigheid, of eene hoedanigheid, die men niet kan of wil noemen; voor eene onbepaalde wijze van handelen, of voor eene wijze van handelen, die men niet kan of wil noemen; *wat wilde ik ook zeggen? wat ik zeggen wilde;* **tœwan ā.,** *de Heer N. N.;* **sī ā.,** *die iemand;* **mẹnganoe,** *op een onbepaalde wijze,* of *op eene wijze, die men niet kan* of *wil noemen, handelen; op eene onbepaalde wijze enz. behandelen;* **kẹánoewan,** allerhande substantiva abstracta en concreta op — ing, — heid, — ij, — dom, — schap of van eenigen anderen vorm; **pẹranoe,** *wie* of *wat op eene onbepaalde wijze handelt* of *behandelt;* **pẹranœwan,** allerhande abstracta, drukkende een' staat of eene verhouding uit, zoo als bv. heerschappij; slavernij; vijandschap; allerhande nomina instrumenti, nomina loci en collectiva; allerhande nomina actionis van substantiva afgeleide intransitieve of transitieve verba; allerhande nomina actionis, patientis, instrumenti en loci.

ان I., **mẹngāni,** bij het weven, *den ketting scheren;* **pẹngánījan,** *schering;* **āni-2,** *kettingscheerder.*

* II., **āni-2,** *mesje, waarmede de padi gesneden wordt.* — [L. bew.]; soort van mes, waarmede de rijpe rijst afgesneden wordt; *padimes.* — [C.]; is jav. [T.].

ان I. **an,** affix,. z. de gramm.

II., batav., suffix voor den vergrootenden trap, bv. bāgoes, *mooi,* bagœsan, *mooier.* — [B.]; uit 't bal. [T.].

إِنَّ ar., *voorzeker; voorwaar;* إِنَّ أَوْلَى *voorwaar, het is beter.*

أَنَا ar., pron. pers. 1. sing. masc. en fem., *ik.*

إِنَّا en إِنَّنَا ar., *voorwaar wij;* إِنَّا لَكَ قَانِتُونَ *voorwaar, wij zijn u gehoorzaam;* إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ *voorwaar wij zijn van (behooren aan) God en voorwaar wij zullen tot hem wederkeeren.*

إِنَا ar., plur. آنِيَة (mal. anijah) en أَوَانٍ, *vat* (alg.); *bergplaats.*

اناءندا **anåandą** (**anaķānda**, **anakandą** en **anaķdą**), *kind,* in de eerbiedige of beleefde spreekwijze; ā. bagindą, *kind van Zijne Gelukzaligheid.*

أَنَاجِيل plur. van إِنجِيل.

أُنَاس plur. van إِنْسَان.

أَنَامِل plur. van أُنْمُلَة.

* انانس **anānas** en **nānas** = **nęnnas**, [L. bew.; C.]; soorten bij C.: ā. hīdjau, *de groene ananas — ananassa viridis —;* ā. koendai — *ananassa polycephala —;* ā. sœrat, *de bonte ananas — ananassa scripta —;* ā. tęmbāga, *de koperkleurige ananas — ananassa rubens —;* ā. toempang, — *ananassa pyramidalis.*

* انب **ęnnab** (**ęnab** en **nab**, of **ęnnap**, **ęnap** en **nap**), soek., van een troebel vocht *stilstaan, waardoor het bezinkt* (vgl. ęndap en jav. ęnęb, T.).

أَنْبِذَة (mal. anbidzah) plur. van نَبِيذ.

انت **antą** (skr. anta) op zich zelven niet gebr.; ā. koesœmą en antąkoesœmą, *nette kleeding van verschillende levendige kleuren* (in ḥik. en poëzie. — nm. van een buis, waarmêe men vliegen kan, T.); soort van versnapering; ā. pęrmāną (in ḥik. en poëzie), naam van een' fabelachtigen berg: bęranta, *einde, natuur, schoonheid enz. hebben;* gœnoeng bęränta kīlą, naam van een' berg (misschien ontstaan uit Indrakîla. T.): b. sęrī, *eene zachte schoonheid of natuur hebbende zijn,* zoo als bv. de maan, sommige bloemen, sommige menschen; b. indęrą, *eene goddelijke,* d. i. schitterende, *schoonheid of natuur hebbende zijn,* zoo als bv. de zon, sommige bloemen, sommige menschen; b. lōką, *eene menschelijke,* d. i. ondergeschikte, *schoonheid of natuur hebbende zijn,* in tegenstelling van b. indęrą, zoo als bv. de morgenster in vergelijking met de zon.

أَنْتَ ar., pron. pers. 2. sing. masc., *gij.*

* انت (vgl. **antah II**, T.) **antą**, batav. (uit 't sund., T.), *brak; zoutachtig.* — [C.].

أَنْتِ ar., pron. pers. 2. sing. fem. *gij.*

أنت (Hindust., T.) **ontą**, *kameel.*

أنت **inti**, *geraspte kokosnoot in suiker gekookt*, dienende als vulsel in gebak, of als toespijs bij gekookte pœloet (vgl. oenté).

انتار **antārą** — skr. antara — *tusschenruimte; tusschentijd; wat zich tusschen twee voorwerpen bevindt; tusschen; onder* (parmi); padą ā., *onder* (parmi), bv. padą ā. mānoesīją, *onder de menschen; op*, bv. padą ā. djālan, *op weg;* ā. dœwą tęngngah tīgą, *tusschen twee en twee en een half*, d. i. van een' zieke: *tusschen leven en dood;* **męngantārą**, *tusschen beide komen; als bemiddelaar optreden;* **pęrantārą**, *wie tusschen beide gesteld geworden is; bemiddelaar; scheidsman; goëman;* **pęngantārą**, *wie tusschen beide komt enz.; vrijwillige bemiddelaar of scheidsman;* **pęrantārāan**, *bemiddeling;* **pęrantārāan** en, gewijz. en meer gebr., ڤلنتارن **pęlaǹtāran**, *tusschenplaats boven den grond; breede gang boven den grond tusschen twee plaatsen; houten brug over eene sloot of beek; stelling; steiger.* — De mal. van lateren tijd, voor wien de ware oorsprong van pęlaǹtāran was verloren gegaan, heeft gemeend dit te moeten afleiden van een eigenlijk niet bestaand grondwoord pęlantar, dat echter van lieverlede in zwang is gekomen, met dezelfde beteekenis, als zijne vermeende afleiding ('t kan echter evengoed van هنتر hantar met weglating v. de *h*. afgeleid worden, vgl. تلنتر uit ترهنتر; overigens zal de beteekenis van tusschenplaats wel toe te schrijven zijn aan de vermeende afleiding van antara; vgl. 't Ngadjoe-Daj. parantaran, T.); **sęmęntārą**, euph. voor sęantārą (onmidd. uit 't kw. samantara, T.), *in den tusschentijd; terwijl; zoo lang als.*

انتب **antab** (en **antap**), *vast ineengedrongen; compact; zwaar, in vergelijking met den omvang, of de gewone zwaarte van iets, specifiek zwaar* (vgl. antęb, T.); ā. rokô ītoe, *die sigaren zijn zwaar*, d. i. zwaarder, dan gewoonlijk de sigaren zijn.

انتب **antęb**, z. antęp.

* انتت **antat** (en **hantat**), *bieden; aanbieden; aanbrengen;* **pęngantat**, *aanbrenger; borg*, waarvoor in de dagelijksche taal **pęngāntar**; **pęngaǹtātan**, *aanbieding; aanbod.* — [L.].

* انتت, antoetan, *honigdauw; brand in 't koren.* — [L. bew.].

انتت I. **oentoet**, waterzuchtige zwelling van het onderbeen — *oedema crusis* —.

* II. batav. — oentoetin, *oppeuzelen; verteeren*, bv. geld; *langzamerhand alles er door brengen.* — [H.]: *zeer weinig van iets*

eten; iets tusschen de tanden houden om het te proeven; dus van 't jav. oentoe, *tand*, even als gigit van gigi? — [T.].

* انتت I. **intit** (en **hintit**), iets achter de hand verbergen, terwijl een ander iets weglegt; *versteken; verstoppen.* — [L.].

* II. batav., naast **intip** — [B.].

* انتت, batav., mẹngèntòt, *eene vrouw tot den bijslaap trachten over te halen.* — [T.].

انتر I. z. hantar.

* II., **antar-antāran**, eene zekere gerechtigheid of belasting. — [L.]; vgl. onder ẹntar.

III., **antar-2**, *rijststamper, laadstok* — [L. bew.]; batav., *heiblok; aanzetter.* — [C.; B.].

* انتر, **mẹngantẹr**, batav. (uit 't jav. atẹr, T.), *geschenken zenden.* — [B.].

* انتر I. **ẹntar**, *gezonden; verzonden; overgezonden; overgebracht; zenden; overzenden;* **ẹntarkẹn**, *zenden enz.;* **ẹntar-2-ran**, *geschenk; het geschonkene; geschenk van den bruidegom aan zijn' schoonvader.* — [C.].

* II. *verspreid liggen.* — [C.]; een slecht gehoord hantar in tẹrhantar? (T.).

* انترݢر **entergar**, div., — port. entregar — *in handen geven; vertrouwen.*

* انتس batav., **oentoesan** — badannja beroentoesan, *vol uitslag*, bv. van iemand, die aan de tampẹk lijdt; kẹrtas beroentoesan — kaja mẹnèr di pégang — *ruw.* — [H.].

اِنْتِسَاب ar., *het zijn' naam hebben van iets; het genoemd zijn; het zijn oorsprong van iets afleiden.*

اِنْتِشَار ar., *het behagen in iets scheppen: het in vleeschelijken lust ontstoken zijn.*

اِنْتِظَام **intiḍlām**, ar., *het in goede orde zijn; het goed georganiseerd zijn —; orde: goede orde; goede organisatie.*

انتغ I. **antang**, soort van mand van boomschors; **mẹngantang**, *in zoo'n mand dragen.*

* II. *stamper.* — [C.]; **anteng**, *rijststamper.* — [L. bew.]; z. antan.

* انتغ **antẹng**, batav. [uit 't bal. of jav., T.], *zoet*, als spelende kinderen. — [B.].

انتغ, **mẹnganting**, *naar beneden hangen;* bātoe ānting, steen, die aan den klauw van een maleisch anker hangt, om dit naar beneden te trekken; iets zwaars, bv. een kogel, die iets slaps, bv. eene gordijn, naar beneden trekt; **oentāng-anting**, *naar alle richtingen slingeren of rollen;* **anting-2**, *nederhangend oorversierselsel; oorhanger;* a. taugē, *oorhangers, die den vorm van* taugē (gekiemde kātjang) *hebben;* **koentang-kanting** — sintr. van **kẹoentang-kẹanting** = **tẹroentang-anting**, *gedwongen geworden zijn, naar alle richtingen te slingeren of te rollen.*

انتغ **ẹntang**, vulg. voor tẹntang.

انتغ, **oentang-anting**, z. onder anting.

انتغ **oentoeng**, *lot; noodlot; kans; fortuin; geluk; baat; voordeel; winst* (in uit 't jav. ontleende verhalen ook = منغ in tegenstelling van ألا, T.); oe. bāïk, *voorspoed*; oe. djāhat of oe. mālang, *tegenspoed*; **mẹngoentoengkẹn**, *bescheren; verhängen* (duit.): dioentoengkẹn allah, *moge het door God beschoren worden; God geve het*; **mẹngoeṅtœngi**, *beoordeelen*; **oentoeng-2**, bij eene gebeurtenis in de toekomst *in een gelukkig geval*.

انتغ I. **mẹngoenting**, *in ééne rechte lijn of effen vlakte brengen* (van twee of meer voorwerpen); *richten*, bv. een kanon; *waterpassen; op de mik nemen; mikken op iets*; tijādạ dioenting tijang rœmah ītoe maka intjang-intjoet kẹlihātannja, *de stijlen van dat huis zijn niet gericht, daarom ziet het er krom en scheef uit*; **oeṅtīngan**, *wat in eene rechte lijn gebracht enz. is* of *moet worden*; **pẹngoenting**, *wie in eene rechte lijn brengt enz.; waterpasser*; **pẹroeṅtīngan**, *richting; waterpassing*; **oenting-2**, richtwerktuig in 't alg.; *lood der timmerlieden; schietlood; waterpas; vizier op een vuurwapen*, anders ook pẹdjẹrā; *vizierkorrel op een vuurwapen*, anders ook œ. pẹdjẹrā.

II., *streentje; strengetje* [*zijde of gouddraad*]; mastœli sẹoenting, *een streentje getwijnde zijde*; **bẹroenting**, *in streentjes enz. zijn*; bẹnang ẹmas b., *gouddraad in streentjes*; **oenting-2**, *kwasten aan een' vlieger*.

* III. soek., *nederhangende kwast*, zoo als bv. van een' vlieger.

IV. *werpen; smijten*. — [C.].

انتغ I. **enteng** (zelden), *licht* (niet zwaar); *het lichte*, als hoed.; *het licht zijn; lichtheid* (jav. en batav., T.). — z. rēngan.

* II. batav., *innig schik hebben*. — [B.]; *zich licht of verlicht gevoelen?* [T.].

إنْتِفَا ar., *het verdreven zijn; het gebannen zijn; het uitgejaagd zijn; het zich op een' afstand houden; het ontkennen; het loochenen; — ontkenning; loochening*.

إنْتِفَاع ar., *het van iets profiteeren; het van iets partij trekken*.

انتق z. antab.

* انتق (vgl. antab, T.), **antẹp** en **antẹb**, batav., *zwaar*, bv. van kinderen, — [B.]; jav. antẹb. [T.].

* انتق **antoep**, jav., *de angel van een insect*. — [C.].

* انتق **ontop** naast tẹrampa, batav., *bamboezen paggergeleiders, onder en boven*. [B.].

* أنتڤ intip, jav., *gluren; loeren; spionneeren.* — [C.].

* أنتق I. antaķ, *stampen van een schip in zee* (ook anggoet); *huppelen van een paard* (ook tandak); *plotseling gaan zitten, alsof men valt.* — [L. en B.].

* II. de maat slaan met de hiel, zonder de teenen op te lichten. — [C.].

أنتق, **męngantoeķ,** *slaperig zijn; dodderig zijn; vakerig zijn; dutten*; **pęngantoeķ,** *wie altijd slaperig enz. is* of *dut; dutter; slaapmiddel.*

أنتق, **męngantoķ,** *tegen iets aanstooten*: māīn antoķ gong, eene uitdrukking, om de bewegingen van een' impotente aan te duiden, die desniettegenstaande den bijslaap wil uitoefenen.

أنتق, **męngęntaķ** 1° *zich laten vallen op iets*, bv. op eene stoel; van een vaartuig: *op den grond stooten;* 2° van eene bloedvin *steken* (vlg. **ęntęķ**); *met eene zekere kracht of stampende nederzetten,* bv. den voet: *stampen met iets op iets; stampen op iets met iets;* bęręntaķ kāki, *met de voeten stampen; stampvoeten;* **pęngęntaķ,** *werktuig voor 't stampen op iets, stamper; hei; heiblok.*

* أنتق, **męngęntęķ,** batav., *pijn; pijnlijk; prikken of steken van eene zweer.* — [B.]; z. onder ęntaķ.

* أنتق **ęntoeķ,** batav., *laag van ingang zijn.* — [B.]; uit 't bal. [T.].

أنتق **oentoeķ,** *aandeel; wat tot iets dient: wat voor iets bestemd is.* — Dit woord kan gew. door ons *voor* (*pour*) of *om te* vertaald worden. —; œ. mākan ēsoķ, *om morgen te eten;* **sęoentoeķ,** *zoo veel als noodig is voor iets;* s. mākan, *zoo veel als noodig is, om gegeten te worden.* — * w. sum., *geschenk; eigendom;* iets dat door wegschenken eigendom wordt. — [N.].

* أنتق **bęrontak,** batav. (jav. roentag? T.), *opspringen; capriolen maken.* — [B.].

أنتق (vulg. wijz. van sentaķ), męngentaķ, *afrukken: losrukken; wegrukken; ontrukken; schielijk terugtrekken,* bv. de hand; *met een' ruk trekken aan iets,* bv. aan een belkoord; **pęngentaķ,** *wie afrukt enz.*: **pęngentākan,** *afrukking; losrukking; wegrukking; enz.*

* أنتك batav. (uit 't bal., T.), męntik = toemboh, *groeien,* uitbotten. — [H.].

* أنتك **intiķ,** *vlak: plek; spikkel.* — [L. bew.]; **intik-2,** batav., *sproetig; vol puistjes.* — [C.].

أنتكسوم z. onder anta.

أنتل, **męngantoel**, van een veerkrachtig lichaam *terugspringen*, *afkaatsen*; *afstuiten*; — z. pantoel. — **pęngantoel**, *wat terugspringt enz.*; *welks natuur het is terug te springen enz*; **pęrantœlan**, *terugspringing*; *afkaatsing*; *afstuiting*. — **antœlan**, *steunpunt*; *ondersteuning*. — [R.].

أنتل I. (vgl. II.) **oental**, *balletje van eene weeke substantie*; *pil*; **męngoental**, *tot een pil maken*: **pęngoental**, *wie tot pillen maakt*; *pillenmaker*; *pillendraaier*.

* II. (vgl. I.) batav. (jav.), **męngoental**, *inslikken*. — [T.].

أنتل I., **męngoentil**, van kleine lichamen, die los naar beneden hangen, zoo als bv. breloques, *slingeren*; *beieren*; **męngoental-ngantil**, van kleine lichamen, die los naar beneden hangen, zoo als bv. breloques *slingeren*; *beieren* [met verscheidenheid of naar alle richtingen]; **koental-kantil**, (smtr. van kęoental-kęantil) = **tęroental-antil**, *gedwongen geworden zijn te slingeren enz.*

* II. *balletje* (vgl. oental I.): *betaling bij kleine gedeelten*. — [C.].

أنتل **entol**, z. انطول.

أنتلس **antęlas** (en **antalas**) verb. van atlas.

أنتله **antęlih**, z. onder antęlai.

* أنتلي **antęlai**, *de strot*. — [R.]; denkelijk is 't jav. tęlih bedoeld [T.].

* أنتم **antam**, batav., *paren*. — [B.].

أَنْتُمْ ar., pron. pers. 2. plur. masc., *gijlieden*.

أَنْتُمَا ar., pron. pers. 2. dual. masc. en fem., *gij beiden*.

أنتن **antan**, *stamper voor een' vijzel, mortier en dergelijke*. — z. āloe.

* أنتن I. **antoen**, *achtergebleven*; *achter*; **męngantoen**, *achterlaten*. — [R.]; denkelijk 't jav. kantoen, zoo dat 't stamw. verkeerd opgegeven is [T.].

* II., *ingebeelde gek*; *kwast*. — [C.].

* أنتن **oentoen**, w. sum., *met geweld afrukken*. — [N.].

أَنْتُنَّ ar., pron. pers. 2. plur. fem., *gijlieden*.

أنتن **intan**, *diamant* (jav. intęn, een krama-vorm van 't skr. hîra, T.); i. mentah, *ruwe diamant*.

* أنتندمنت **entendimento**, div., port., *verstand*.

أنتوي **antōi** (en انتي **antoi**) naam van een' bloemdragenden boom, die veel van de kęnāngą heeft.

أنته I. **antah**, padie, die zich nog in de gepelde rijst bevindt (vgl. atah, T.).

* II. (vgl. **anta**, T.), batav., *brak: ziltig*. — [B.].

* انته **anteh** (en **ganteh**), *spinnen*, namelijk garen. — [L. bew.]. — Batav. — [B.]; bal. gantih [T.].

انته I. **ętah**, adv. van onzekerheid in de kennis van iets, in de meeste gevallen te vertalen door *ik weet niet; ik kan niet zeggen*, en dergelijke, of eenige wijziging daarvan in persoon of tijd, naar gelang van den zin; sœdah-kah bęlājar? *is hij al gezeild?* ęntah, *ik kan 't niet zeggen:* ę. kęmānạ pęrgīnjạ, *wie weet waar hij naar toe is;* ę. sijāpạ-2, *God weet, wie:* ę. manoesijākah ę. djinkah, *ik kan niet zeggen, waren het menschen, of waren het geesten;* ē. bābi atau rœsạ, *ik weet niet, was het een varken of een hert;* **ęntahkęn** — smtr. van ē. en akan — *ik weet niet enz. met betrekking tot;* **ęntah-2**, bij berekeningen *tiende gedeelte eener* āboes, welke weder het tiende gedeelte eener tīmah of kēpeng is; *afstammeling in den zesden graad*.

* II., **ęntah-2**, naam eener zoutwaterschelp (*kauri-hoorntje*). — [B.].

* انته **ęntoh**, soek., *gaar*.

انته **ęnteh** (**œteh** en **teh**), gemeenzame verkorting van poeteh als nom. pr. fem.

انتها ar., *het ten einde komen; het geëindigd zijn; einde; slot*. — Men gebruikt het veelal als slot van een' brief.

انتي z. انتوي.

انتي I. (en **hoentai**), **męngoentai**, *los nederhangen; beieren* (z. djoentai).

* II., men., *een streng van een halve* toekal (vgl. Jav. oentje, T.) — een halssieraad. — (N.). — **bęroentajan**, *in strengen ergens afhangen*. — [T.].

* انتي **oenté**, batav., *kokosnooten met suiker gekookt*. Men legt ze in de koewé dadar. — [H.]. — vgl. inti.

انتيرو **ęntēro** — port. inteiro — *gansch; geheel; het gansche enz.* (z. lęntēro).

انج I. **andjạ** (zelden), *val* (mar.); ā. pājoeng, *de schuif van een zonne- of regenscherm* (vgl. onder indja).

* II., **andja-2**, w. sum., *toegeven; over het hoofd zien*. — [N.].

انج **indjạ**, alleen in 1° sāwan indjạ, *stuipen bij kleine kinderen, waarbij het hoofd gloeit*. — * 2° eene ziekte, waarbij het lichaam met kleine puistjes bezet is. — [L.]. — bal. indja, zekere uitslag op 't

hoofd bij kinderen, waardoor 't haar niet opkomt [T.]; indja pājoeng, soort van kruidje-roer-me-niet. — (R.); vgl. onder andja.

أَنْجَام plur. van نَجْم.

أنجت (vgl. njoet), **mengendjoet**, *door een' zachten ruk in beweging brengen*, zoo als bv. een visch de vischlijn; *eventjes oplichten*, zoo als bv. het lood bij het looden (mar.); *zich ineendringen en weder uitstrekken*, zoo als men wel, op een' schommel staande, doet; *de hiel oplichten en weder nederzetten*, terwijl de teenen op den grond blijven; **pengendjoet**, *wie door een' zachten ruk in beweging brengt; wie de gewoonte heeft het te doen; wie de gewoonte heeft zich ineen te dringen en weder uit te strekken.*

* انجت **endjot**, (sund.) batav., *wippen*. — [B.].

* انجت **indjat**, *stooten; wrijven*. — [L. bew.]; batav., *stooten tegen iets; tegen elkander staan* (intr.). — [C.].

انجر I. **andjar**, ar. (pers. أنْگر) *anker*.

* II., batav., *bewegen; van plaats veranderen*. — [B.].

انجر I., **mengandjoer**, *buiten iets uitkomen; uitsteken*, zoo als bv. een huis uit de rij, waarin het staat; *zich vóór anderen bevinden of bewegen; vooruitgaan; voorop gaan; de voorhoede maken*; mengandjoerken salām, *den heilgroet uitsteken*, d. i. *den heilgroet, dien men ter overbrenging ontvangen heeft, aanbieden;* **mengandjœri**, *uitkomen buiten iets; uitsteken uit iets* bv. uit eene rij; *zich bevinden of bewegen vóór anderen; iets vooruit gaan; iets voorop gaan*; **pengandjoer**, *wie of wat buiten iets uitkomt enz.; hoofd van een' stoet; voorhoede; spits;* bintang p̄., *de Venus*, als morgenster; **terandjoer**, niet gebr., waarvoor telandjoer; **terandjœran**, niet gebr., waarvoor telandjœran.

* II., **andjoerin**, batav. (uit 't bal., T.), = galakin, *aanmoedigen tot het gevecht*, hanen die men laat vechten (jang di adoe). Van menschen gebruikt men in denzelfden zin alók alokkin. — [H.].

* انجر **andjor**, *ontschieten; ontvallen*. — ? [L.].

انجر **andjir** en **andjīr** — pers. —, *vijg*.

انجر (en **hoendjoer**, of **loendjoer**), *uitgestrekt* (niet gebogen), zoo als bv. een been; *uitgestrekt zijn;* **mengoendjoerken**, *uitstrekken*.

*انجره **ondjarah**, *geheel open en toegaan.* — [L.]; **andjẹrah**, *verspreiden; verspreid zijn.* — [C.]; is jav. (kawi: angdjrah) en wordt vooral van geur en bloemen gezegd [T.].

انجغ I. **andjang** (gemeenzaam, van personen) wijz. van pandjang: tô ā., *lange grootpapa.*

II., **andjang-2**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch; kẹttam ā., naam eener soort van zoutwater-krab.

انجغ **andjoeng**, soort van opkamer, op zij van een huis, over de geheele diepte, met een' vloer, 1 à 2 voet hooger dan het hoofdgebouw: **mẹngandjoeng**, *in de hoogte houden*, zoo als bv. een signaal, of een' vlieger, dien men wil oplaten; *opbeuren; bemoedigen; ophemelen;* **andjœngan** of **andjoeng-2** (= djẹmpoe-2), *uitbouwsel op den achtersteven van sommige vaartuigen, dienende tot zitplaats van den gezagvoerder.*

انجغ **andjing**, *hond;* a. tānah, naam van een insect; a. rimba of ā hœtan, *de wilde hond; jakhals;* a. pẹrbœrœan, *jachthond;* * — a. ājẹr, div., soort van otter. — z. bẹrang-2. — kœtoe a., *vloo.* — saudara a., benaming der betrekking van de voorkinderen van een weduwenaar en weduwe, die zamen gehuwd zijn. — [P.]. — **andjing-2**, fatsoenlijke uitdrukking voor pœki andjing of namnam.

انجغ (minder gebr. wijz. van roendjang), **mẹngoendjang**, *ruw en wild steken naar. iets,* inz. van boven naar beneden; *beslapen* (vulg.).

انجغ, **mẹngoendjoeng**, *iemand* (meerderen of gelijken) *verheffen, door hem met belangstelling en uit hoffelijkheid te. bezoeken*, hetzij bij eene blijde of droevige gebeurtenis (z. lāwat).

انجق **indjap**, *trechtervormige ingang in eene fuik*, gevormd door elastieke staafjes, die zich openen, wanneer de visch door de nauwe opening dringt, en zich sluiten, wanneer hij er door is.

انجق, **mẹngandjaḳ**, *van zijne plaats wijken.*

انجق (vgl. جنجق, T.), **mẹngẹndjaḳ**, *nedertrappen; vertreden; vertrappen;* — z. pīdjaḳ en tīdjaḳ.

انجق, **mẹngoendjoeḳ**, *aangeven; aanreiken; overreiken; overhandigen; aanlangen; toereiken* (met deze beteekenissen gewoonlijk: مغنجقكن, T.).

انجق **indjaḳ**, z. intjak.

انجل I., **mẹngandjal**, van elastische voorwerpen, waarop een druk uitgeoefend is *terugspringen in den vorigen toestand* —; van een' foetus: *kloppen.*

* II., en **ondjal**, *opsluiten.* -- [L.].

* III., div., *rond; vol.* — [Div.].

* أنجل **andjol**, *knikken;* bęrandjol-2 kapāla, *met het hoofd knikken;* als iemand die slaap heeft. — [L. bew.].

أنجل, **męngęndjal,** *met kracht in iets steken, boren, douwen,* zoo als bv. een' dolk in een lichaam, eene kurk in eene flesch.

أنجلي **ęndjęlai** (**hęndjęlai** en **kędęlai**),= 't betere **djęlai.**

أَنْجُمْ plur. van نَجْمٌ.

أنجم, **męngoendjam**, van lange, puntige voorwerpen, bv. een' staak, *loodrecht en met eene vaart in den grond steken; met lange, puntige voorwerpen van boven naar beneden naar* iets *steken of stooten.*

* أنجن **andjan**, singap., naam van een' boom met slecht hout.

أنجن (en **hoendjoen**), **męngoendjoen,** *met geweld rukken aan iets,* bv. aan een zwaar touw, den arm van iemand.

* أنجن **indjin**, *de as van een wiel.* — [L. bew]; — port. eugenho (?) — *wagen-as.* — [C.]; batav., eng. engine, *machinerieën.* — [B.].

* أنجه **oendjah**, batav., *het stijgeren,* zoo als bv. een paard (door verkeerde scheiding van bęroendjah, jav. ngroendjah, T.).

أنجه **indjeh**, eerbiedig pron. pers. 2, inz. door jongeren jegens ouden.

* أنجي **ondjé** — batav. — pohon (lees: poehoen) ō., een gewas op de langkoewas gelijkende, als zuring in de sajoer gebruikt. — (H.) — sund. hondjè, elettaria in pl. van tamarinde in gebruik [T.].

إِنْجِيل ar., plur. أَنَاجِيل, *evangelie.*

أنجيمن **andjīman**, gewoonlijk kāpal andjīman, — eng. indiaman — *oostindiëvaarder; schip van het grootste charter.*

* أنجيولر **indjēolar** — port. djoelhar — *knielen.*

* أنچ **antjoe**, soort van vlot. — [L. bew.]; denkelijk uit een spelling انچق, z. antjak, ontstaan (T.).

أنچ **intja**, *klaar helder weder.* — [L.].

أنچت, **męngoentjit**, *afgebroken* (niet gestadig, bij interruptie) *aan iets werken;* **oentjang-oentjit**, *in drukte nu dit dan dat verrichten; in drukte heen en weder loopen;* **pęngoentjit**, *wie afgebroken enz. aan iets werkt; wie geen zitvleesch heeft.*

أنچت (vgl. **entjot**, T.) **intjoet**, van vorm of gestalte *scheef; kreupel; mank;* van de uitspraak *verkeerd,* verschillend van gebrekkig; *met een' vreemden*

tongval; scheefheid; kreupelheid; mankheid; van de uitspraak: *verkeerdheid; vreemde tongval;* ī. rœmah ītoe, *dat huis is scheef;* ī. lafaḍlnja, bœkan tēlor, *hij heeft een' vreemde, maar geene gebrekkige uitspraak;* **mẹngintjoet**, *scheef enz. worden; scheef, kreupel of mank gaan; de woorden verkeerd uitspreken;* **intjang-intjoet**, van vorm of gestalte *scheef; kreupel; mank;* van de uitspraak *verkeerd*, verschillend van gebrekkig [alles op verschillende wijze]; van iets, dat op pooten staat, bv. eene stoel, *op ongelijk lange pooten staan;* scheefheid van vorm of gestalte; *kreupelheid; mankheid; verkeerdheid van uitspraak* [alles op verschillende wijze]; *het op ongelijk lange pooten staan;* **mẹngintjang-ngintjoet**, *scheef enz. worden; scheef of mank gaan; woorden verkeerd enz. uitspreken* [alles op verschillende wijze]; **mẹngiǹtjœti**, woorden *verkeerd enz. uitspreken.*

* انچت (vgl. **intjoet**, T.), **entjot**, batav., *hinken.* — [B.].

* انچت **intjit**, div., interj., *weg! van hier! — wegjagen; verjagen; uitjagen; verdrijven; uitdrijven; verbannen; verstooten* (z. hintjit).

* انچر **antjar**, jav., de œpas-boom van Java — *anticaris toxicaria* —. — [C.].

انچر I. **intjar**, *drilboor*, om gaten in metaal, steen of andere harde zelfstandigheden te boren, waarbij de bewegende kracht op en neder gaat; **mẹngintjar**, *met eene* intjar *bewerken;* **pẹngintjar**, *wie of wat met eene* intjar *bewerkt; de drilboor zelf;* **pẹngiǹtjāran**, *bewerking met eene* intjar.
* II. *mikken; doelen.* — [R.].

* انچر **entjer**, batav., van vloeistoffen en brijachtige zelfstandigheden: *dun.* — [B.]; sund. hèntjèr; bal. èntjèh [T.].

انچغ (vgl. **kẹntjing**, T.) **antjing**, *als pis riekend; als* pẹtai of djering *riekend; pislucht;* pẹtai-*lucht;* djẹring-*lucht;* **mẹngantjing**, *naar pis riekend enz. worden.*

انچغ, **mẹngẹntjang**, *met geweld trappen op iets; vertrappen.*

انچغ I. **oentjang**, *reiszak; reistasch; nécessaire* (vgl. اوجق, T.) — z. boḳtjạ.
II. alleen in oentjang-oentjit.

انچغ **intjang**, alleen in intjang-intjoet.

انچق I. **antjaḳ**, *kleine vierkante horde, met lage, of ook zonder boorden,* vroeger dienende tot borden of schotels, thans, om eene kleine offerande aan hoogere machten te ontvangen, waarmede zij ergens opgehangen wordt; *roosterwerk op staken,* om er borden, schotels en andere dingen optedroogen. — * Batav., *offer aan*

booze geesten of verscheurende dieren, hetzij aan een' boom gehangen of met lichtjes aan den stroom overgelaten. — [B]. — pinggan ā., *schotel met gaten waarop visch voorgediend wordt;* mẹmbœ̄wang ā., *met eene* antjaḳ *een offer brengen.*

*II. een ficussoort, die te batav. ook kajoe bodi heet [Rigg.]; 't skr. bodhi verklaard met antjak. [T.].

انچق (minder gemeen dan ampoet, doch gemeener dan ājoeḳ), **mẹngantjoeḳ**, *den coitus uitoefenen; den coitus uitoefenen op iemand; beslapen.*

* انچق **ẹntjoḳ**, batav., *doodsteken; doorsteken.* — [C.].

* انچق **intjaḳ** (of **indjaḳ**), *met de voeten treden; uittreden; uittrappen; met de voeten stampen.* — [L.]; vgl. ẹndjaḳ [T.].

* انچق **entjoḳ**, batav. (uit 't jav., T.), *mank gaan; rheumatiek.* — [C.]; pẹgẹl, en mẹlœ̄wang, *loom; stijf van leden.* — [B.].

* انچك z. onder انچي.

* انچل **antjol**, batav., *kaap; voorgebergte; uitstekende punt van het land.* — [B.].

* انچل **entjol**, batav. (uit 't bal., T.), *in de weer zijn.* — [B.].

* انچل, **ontjal-2**, *rijgsnoer van bloemen.* — [L.].

* انچم **antjam**, *dreigen;* **antjāmi**, *bedreigen* (te Batav. mẹngantjamin, T.); **pẹngantjāman**, *bedreiging.* — [R.].

انچوي **oentjoewī** — oorspr. chin. —, *chinesche tabakspijp.*

* انچه **antjah**, w. sum., *misdoen; overtreden;* anta terantjah ba (lees: انتا en بأ, T.) menjabong, *als men slechts iets misdoet, is het als bij het hanenvechten* (volgt de straf onmiddelijk). — [N.].

انچي **antjai**, *totaal bedorven; ontredderd; ontramponeerd; totaal bederf;* **mẹngantjaikẹn**, *totaal bederven; ontredderen; ontramponeeren.*

انچيء **ẹntjê** (en, minder gebr. **ẹntjik**), titel voor Maleiers uit den fatsoenlijken stand van beiderlei kunne, ongeveer gelijk staande met ons: *mijnheer; jufvrouw; mevrouw;* ẹ. djantan, inz. door of tegenover bedienden *de heer des huizes;* ẹ. bẹtīnạ, als het voorgaande *de vrouw des huizes;* ẹ. oenggal, als het voorgaande *het eenig kind des huizes;* ẹ. ẹngkoe, titel der afstammelingen van den rādjạ mœ̄dạ; ẹ. wan, titel der afstammelingen van den bẹndāhārạ en den tẹmmẹnggoeng. — een verkorting is چي. — ***ẹntjē** (**intjē**, en **intjī**), batav., *heer; jufvrouw.* Van daar waar-

schijnlijk **ęntjek** voor *chinees.* (1) — [B.].

(1) Waarschijnlijk van het chin. tsik, *oom, jongere broeder van den vader.*

أَنْجَا plur. van نَجْو.

إِنْحِرَاف ar., *het veranderd worden; het afgewend worden; het omver geworpen worden; het zich afwenden; het regts of links afwijken; het zich verwijderen.*

انخود z. نخود.

اند **andą**, alleen in ą. moensang, *de twee klierzakken van de civetkat;* ą setœri, soort van versnapering.

اند **oendi**, *lot; kans;* bœwah œ., *dobbelsteen;* membœwang œ., *het lot gooien* (jav. oeṅdi, T.).

اند I. **ondą** (gemeenzaam) wijz. van bondą.

* II., jav., *ladder.* — [C.]; deze uitspraak is een onmogelijkheid; dus moet het anda of åndå zijn [T.].

* اند, **indoe** (jav. indoeng), *moeder.* — [C.]; zoude Dajaksch kunnen zijn, maar is denkelijk een brabbel-uitspraak van indoeķ [T.]; indoe djari, de duim. — [L.].

* اندال **andāla**, naam van een' boom. — [C.].

اندت (en **ęndoed**) — verb. van عَبْد

آنْدُوْد — troetelnaam van kinderen van het mannelijk geslacht.

اندد **ęndoed**, z. ęndoet.

* اندر I. **andar**, *praten; verhalen; vertellen.* — [R.].

II., w. sum., wederk. voornaamw. = sendiri. — [N.].

* اندر **andir** (en **andirī**), akademie voor Braminen; open gebouw, waar de leerlingen bij den onderwijzer komen. — z. mandarsah. — [L.].

* اندر I. **oendar** (soek.), *boor*, om geweerloopen of andere roeren uit te boren; *met eene* oendar *bewerken* (z. gęrindjam); is jav. (T.).

* II., **oendar-andir** (z. moendar-mandir), batav., *zich kronkelen; slingeren; heen en weer gaan; omwegen maken;* eene rivier en landstreek in de residentie Bantam. — [B.].

اندر I., **męngoendoer,** *achteruitgaan; teruggaan; aftrekken; heengaan; deinzen; wijken; van iets afgaan,* bv. van een voornemen; *zich van iets verwijderen; pas gedaan hebben met iets* (het fransche *venir de*): œ. boentoet, *achteruitgaan, den rug achterwaarts gekeerd.*

* II. *de mierenleeuw,* een insect — *mirmileo* —. — [R.]; denkelijk 't bal. of jav. oendoer-2, zeker klein vliegend insect dat vaak in de oogen vliegt (T.).

* اندر **ender**, soort van groente. — [R.].

اندرا **indęrą** — skr. indra — naam eener klasse van bovennatuurlijke wezens, die den aether bewonen; *vorst:* ī. boengsoe, titel van een' męntęri, die in rang op den tęmmęnggoeng volgt, eigenlijk: *jongste vorst*, omdat hij de minste ambtenaar uit vorstelijk geslacht is; i. rœpą, naam eener plant, die eene soort van katoen voortbrengt, waarvan echter geen gebruik gemaakt wordt; i. pœrą, *Indrapoera*, naam eener plaats op de westkust van Sumatra; bijnaam van het rijk Siak; i. gīri, *Indragiri*, naam van een rijk op de oostkust van Sumatra; i. laķsāną, naam van een' heester, die eene soort boonen draagt, welker schil, wanneer zij nog groen is, eene taaie gom bevat, die zeer goed als lijm gebruikt wordt; — **męngindęrą**, *zich als* indęrą *voordoen* (wordt soms bij titels gebezigd); **keīndęrāan**, *inderądom; verblijf der* indęrą's (soms in pl. v. kęndárāan).

اندرس **ondęros**, *Onrust*, eilandje bij Batavia.

* اندرغ **indarang**, *op eene zijde liggen;* ī. kakānan, *op de rechter zijde liggen*, niet geheel vlak, maar een weinig schuins op den rug leunende. — [L.].

* اندرم **andaram**, *ter dege; lustig.* — [L.].

* اندري **andirī**, z. **andir**.

اندس (en **handas**), **męngandas**, *op eene onderlaag leggen, om er eenige kracht op uit te oefenen*, zoo als bv. het hoofd van iemand op een blok, om het af te houwen (z. landas en kandas).

اندس (en **hęndas**), **męngęndas**, van het hoofd van iemand *op iets hards*, bv. eene tafel, *stooten*.

* اندس **ęndoes**, batav., *snuffelen; snuiven; ruiken.* — [B.].

اندس, **męngindas**, *naderen*, zoo als bv. een vaartuig een ander, inz. met een vijandig oogmerk; *op het lijf rukken.*

اندغ I. **andang**, *toorts*, om er iets mede in brand te steken; *brandfakkel.*

* II., batav., *verhinderen; doen ophouden;* **andāngan**, *hindernis; beletsel.* — [C.].

* III. *een geprikte streep op het lichaam.* — [L. bew.]; andang-andang is jav., en niet »*geprikte streep op het lichaam*", maar *moesjes, kleine moedervlekken op de huid.* — [K.]; in alle geval andęng-andęng [T.].

* IV., **berandangan**, *onvoorziens; onverwachts.* — [R.].

V., **andang-2**, *ra;* bęrāndang-2-kęn bęsī, *van ijzeren raas voorzien geworden zijn.*

انداغ I. **andoeng**, naam eener soort van nīboeng — *colodracon jacquinii?* — met zeer korte geledingen en zeer taai hout, veelal gebruikt tot schaften van pieken.

* II., batav. (uit 't sund.. T.), *zakje.* — [C.].

* اندغ **andong**, naam van een' heester, die men veel nabij graven plant. — [L. bew.]; batav., eene plantensoort, rood van blad. — [B.]; Jav., naam van een' heester — *dracaena rubens* —; ā. mērah, soort daarvan. — [C.]. Op Bali heet de poeding der Mal. andong (T.).

اندغ, **męngendoeng**, in de taal der kleine kinderen *zich beklagen bij iemand over iemand of iets.*

اندغ I. (zelden), **męngoendang**, *roepen; ontbieden.*

II. *wettelijke bepaling: eene wet; bevel van hooger hand;* **oendang-2**, *wetten; bevelen van hooger hand; verzameling van wetten enz.; reglement; raam voor een venster of eene deur; hekwerk*, bv. van eene balustrade; œ. tingkap, *raam van een venster*, inz. een, dat aan weerskanten van nee met snijwerk versierde plank voorzien is (de mal. vensters zijn horizontaal lang en laag).

اندغ, **męngindang**, *horizontaal heen en weder schudden*, zoo als bv. graan in eene wan, waardoor het ongebolsterde van het gebolsterde gescheiden wordt.

اندغ **indoeng**, *lichamelijke moeder.*

اندغ, **męngindïng**, *stil op iets wachten*, bv. op eene aalmoes, op eene uitnoodiging om mede te eten en dergelijke; *loeren op iets dat men denkt van een ander te ontvangen*, zoo als bv. een hond op een' beet van zijn' heer; *stil naar iets luisteren, wat men niet mag hooren.*

* اندغ, **indong-2**, *heen en weder schudden;* van kleederen: *wel gevouwen wegleggen.* — [L.].

* اندغ **èndang**, *eene vrouwelijke boeteling* of *non*, 't jav. eṇḍang. — [T.].

* اندغ, batav. uit 't sund., **męngèndòng**, *buiten huis slapen*, van iemand die bij eene rònggeng op de passar blijft. — [T.].

* اندغ٢, **ondong-2** = ondop-2, *hoofd en aangezicht dekken*, zoo als de vrouwen, om niet gezien te worden; *wat daartoe dient.* — [L.]; w. sum., een doek, slendang of huif, die door de vrouwen over het hoofd gedragen wordt, om zich tegen de zon te beschutten. Te paard binden zij die onder de kin vast, en te voet nemen zij soms twee punten in de handen en laten zoo den doek boven het hoofd waaien, hetgeen zij djalan berondong noemen. — [N.].

اندف, **męngęndap**, *zich bukken, om zich aan het gezicht te onttrekken;*

van eene vlam *kleiner worden;* van een' hartstocht *tot bedaren komen:* van troebel vocht *bezinken* (beter mçndaķ): van iets dat gerezen is, bv. deeg *nederzakken; nederslaan;* van eene huidziekte *naar binnen slaan.*

*اندڤ, **ondop-2** z. ondong-2.

*اندڤيت, koewé andapita, batav., eene soort van gebak van rijstmeel en suiker enz.; ook: koewé gandapita. — [H.].

اندق I., **mçngandaķ**, *inkorten*, bv. een zeil van indische vaartuigen, door het iets neder te laten en van onderen op te rollen, zijne uitgaven en dergelijke; *reven* (mar).

II. wijz. van pandaķ.

اندق, **mengandoeķ**, *door een' band ondersteunen;* bv. de borsten door een' doek, een gebroken arm door een' band, dus ook: *in een' band dragen.*

اندق **çndoķ**, vertrouwelijk aanspreekwoord tusschen vriendinnen, of van den man tegen zijne vrouw (vgl. sund. çnok en nok, T.); **mçngçndoķkçn**, *met het woord* çndoķ *aanspreken;* kleine kinderen *met het woord* çndoķ *sussen.*

اندق (en **hoendaķ**), **mçngoendaķ**, van een vaartuig *niet van de plaats komen*, ofschoon in beweging; *niet vorderen; dobberen:* **pçngoendaķ**, *vaartuig, dat bij de minste zee of tegenwind niet vooruit wil —; wat doet niet van de plaats komen enz.*, bv. zware zee.

اندق **indoeķ**, *lichamelijke moeder* (vgl. indoeng, T.). — Dit woord is alleen gebr. in eenige smstn. en de afl. **pçrïndoean** (فرئندوكن enz. zijn niet gebr.), *al wat van ééne moeder is*, bv. van hoenders: *broeisel*, ook: *huisgezin; familie.* — Eene weinig gebruikelijke smtr. is pçrindoen. — ī. sçmang, *vrouw, die voor lichte vrouwen zorgt* (op de west-kust van Sumatra *patroon*, iemand die ons met voorschot of kapitaal ondersteunt, T.).

اندق, **mçngindiķ**, *nederhurken en onmiddelijk weder opstaan:* een voorwerp waarop men staat *door eene wippende beweging nederdrukken.*

*اندق **endaķ**, jav. (?), *zeldzaam; kostbaar; bewonderenswaardig.* — [C.].

اندق I., **oendoeķ-2**, naam eener soort van zeepaardje, dat in de geneeskunde gebruikt wordt.

II., **oendoeķ-andal**, *in groote drukte en beweging door veel, verschillend en snel op elkander volgend werk.*

اندل I. **andal**, z. onder oendoeķ II.

II. of **handal** [zelden], *geloof: vertrouwen;* **aǹdālan,** *geloofwaardig, vertrouwd persoon; pand; borgstelling.* — jav. andęl [T.]; **andęlan,** batav., *eigenzinnig;* **andęlin,** *vertrouwen; zijn zin geven.* — [B.].

أندل, **męngęndal,** *indouwen;* zoo als bv. gras in eene mand, kleederen in een' koffer; *instoppen.*

أندل **endel,** soort van pas bij het dansen, waarbij de voet eene boogvormige beweging van binnen naar buiten maakt; męmbœwang ē., *zich van dien pas bedienen,* hetgeen inz. de maleische vrouwen op eene zeer bevallige wijze doen, wanneer zij bij iemand in een' boog voorbij gaan, aan wien zij eerbied verschuldigd zijn of voor wien zij zich schamen.

أندلس **ęndęlas,** naam eener zeer onschuldige slang, waarmede men naar welgevallen kan spelen.

أندم — pers., *regel; voorschrift — juiste of nette samenvoeging; evenredigheid;* **męngandam,** *juist of net samenvoegen; in evenredigheid brengen; in orde brengen; ordenen; opmaken; opschikken; optooien;* het haar *kappen;* męngāndam mīsai, *de knevels opzetten;* męngāndam sœrai, *het haar opmaken: de korte haartjes aan het voorhoofd eener bruid gedeeltelijk afscheren* (de onderste) *en gedeeltelijk afknippen* (de bovenste): *zich het voorhoofd laten scheren;* **aǹdāman,** *wat net en juist samengevoegd enz. is;* ā. ramboet, *kapsel;* **pęngandam,** *wie met juistheid samenvoegt enz.;* p̄. ramboet, *kapper.*

*أندم **andom,** *blijven waar men verkiest.* — [L.].

أندن I. **męngoendan,** *zich lang met iets bezig houden,* bv. lang baden, lang eten; *voor eenige verrichting veel tijd gebruiken: zich lang ophouden;* bęrœndan dęngngan nāsi, *zijne rijst langzaam opeten,* zoo als kinderen soms doen; bęrœndan dęngngan ōrang 'ālīm, *zich lang met een geleerd man bezig houden,* d. i. van zijne lessen profiteeren.

II. naam eener soort van wilde gans, met een' lepelbek en krop — *pelicanus onocrotalus* —.

أندو **ęndau,** naam eener plaats onder Pāhang.

*أندؤ **andœ,** w. sum., *leunen.* — [N.].

أندوه, **męngandoeh,** *zwevend houden of dragen,* zoo als bv., een over den schouder geslagen doek, een' zieken arm, of de stroppen van eene sloep, de sloep: tāli ā., *touw,* waarmede de stokken, die langscheeps over het matten dak van een indisch vaartuig worden gelegd, om het

openwaaien te beletten, onderling en tegen boord worden bevestigd; **añdœhan**, werktuig om *zwevend enz.* te houden; *band, waarin iets zwevend gehouden of gedragen wordt; draagband*, bv. voor een' zieken arm; ā. sękōtji, *de stroppen, waarin eene sloep hangt.*

* اندە I. **ondeh**, uitroep van verwondering. — [L. bew.].

II., **ondeh-2**, *balletjes van meel en suiker* (soort van versnapering). — vgl. ondè [T.].

* اندە **indeh**, *bij voorbeeld*, z. andai. — [R.].

اندە **endah**, *fraai; mooi; schoon; heerlijk; kostbaar; uitstekend; het fraaie enz.*, als hoed; *fraaiigheid; mooiigheid: schoonheid: heerlijkheid: kostbaarheid: uitstekenheid;* — **endah** (niet anders dan met akan of kępadą), *fraai enz. achten: voor fraai enz. houden: geven om iets; belang stellen in iets; zich interesseeren voor iets;* ājahkoe tijādą ē. ākan hambą, *mijn vader geeft niets om mij:* **męngendahkęn**, *fraai enz. achten; voor fraai enz. houden; geven om iets.*

اندي (en **handai**), *gebeurlijkheid; mogelijkheid: mogelijk geval; ondersteld geval:* andainja, *het ondersteld geval daarvan*, d. i. ondersteld, dat...; bij geval; andai-2-nją, helzelfde, demin., d. i.: met mindere kans van gebeuren; **męngandaikęn**, *als mogelijk stellen; veronderstellen.*

* اندي (uit 't Tamil, T.) **ondè**, batav., *balletjes met suiker.* — [B.]; koewè ondè, zeker balvormig gebakje met vloeibare bruine suiker van binnen, en groen van buiten uitziende, vgl. jav. roṅḍe. — [T.]; ondai-2, *balletjes van meel en suiker, ter grootte van een peperkorrel.* [L.]. — z. ondeh-2.

انديك I. **andīka** (in hik. en poëzie), jav., nom. pr. 2. p. zoo veel als: *mijnheer.*

* II. jav., *spreken; bevelen.* — [C.].

* انر **ānor**, soort van slede, waarmede het graan van het veld gehaald wordt. — [C.].

أَنْزَال plur. van نُزُل.

إِنْزَال ar., *het zaad schieten; zaadschieting.*

آنَسُ ar., *voegzamer; aangenamer: het voegzamere enz.*

أُنْس (mal. **oenoes**), ar., *het maatschappelijk leven; vertrouwelijke omgang; gemeenzaamheid.*

إِنْس (mal. **insa**), ar., coll., *menschen; menschelijk geslacht.*

أَنْسَاب plur. van نَسَب.

إِنْسَان ar., plur. أُنَاس, *mensch.*

انست **ensoet**, z. **engsoet.**

انسترقس **insęteroeksi** — verb. ned. — *instructie.*

أنسر **ansoer**, z. **angsoer**.

أَنْسُر plur van نَسْر.

أنسغ **insang** (en, minder goed, **ingsang**), *kieuw van een' visch;* œrat i., balein; i. pāri, *de kieuwen van een' rog;* roem-poet i. p., naam eener eetbare plant.

أنسل **ensel** z. **engsel**.

* **أنسنس** **insenso**, — port. incenso — *wierook.*

إِنْشَا I. ar., *indien hij gewild heeft;* إِنْشَاءَ ٱللّٰهُ of إِنْشَا ٱللّٰهُ, *zoo God wil.* — Dit is een zeer gebr. gezegde bij een voornemen, eene belofte, een' wensch.

II., ar., *het voortbrengen; het scheppen;* — *voortbrenging; schepping.*

إِنْشَآئِيّ (mal. **insjāī**) ar., *het voortbrengen enz., betreffend; strekkend, om voort te brengen enz.*

أَنْصَار plur. van نَاصِر; اَلْأَنْصَار, *de helpenden bij uitnemendheid,* d. i. de menschen van Medina, die Moeḥammad, toen hij uit Mekka vlugtte, ondersteunden en hem in 't vervolg in al zijne ondernemingen bijstonden.

إِنْصَاف I. plur. van نِصْف.

II., ar., *het billijk handelen; het billijk beslissen; billijkheid.*

أَنْصِبَا plur. van نَصِيب.

أَنْصِبَة (mal. **ansibah**) plur. van نَصِيب.

انطلس **antalas**, verb. van أَطْلَس.

* **انطول** **entol**, **bant.**, titel voor aanzienlijke, doch niet adellijke personen. — [R.].

إِنْعَام ar., *gunst; weldaad.*

أَنْعُم plur van نِعْمَة.

أنغ **anang** (troeteltaal) — wijz. van ānaḳ — als aanspreekwoord: *kindlief.*

* **أنغ** **aning**, w. sum., *eenzaam.* — [N.]; eigenlijk هنغ (T.).

أنغ **ęning** (beter **hęning** en, zelden, **ning**, ook wel **bęning**), *klaar; helder; doorschijnend; klaarheid; helderheid; doorschijnendheid;* **męngęning**, *klaar enz. worden.*

أَنْفَاس plur. van نَفْس.

أَنْفَال plur. van نَفَل.

اِنْفِتَاح ar., *het geopend zijn; het zich ope-*

أَنْفَس ar., *kostbaarder; kostbaarst.*

أَنْفُس plur. van نَفْس.

*انڤ ęnnap, z. ęnnab.

انق ānaķ, *kind; jong van dieren en planten; onderdeel van een geheel; een klein van dezelfde soort; lid; gedeelte; inboorling; interest.* — De Mal. noemt, in de wandeling, tot eene niet te bepalen grens, wijder in vorstelijke familiën dan bij den gemeenen man, ānaķ ook iedereen, die een graad verder, dan een ander of diens echtgenoot, van een' gemeenschappelijken oorsprong verwijderd is; ā. lāki-2, *zoon; kind of jong van het mannelijk geslacht;* ā. djantan, *kind of jong van het mannelijk geslacht;* ā. pęręmpœwan, *dochter; kind of jong van het vrouwelijk geslacht;* ā. bętīna, *kind of jong van het vrouwelijk geslacht;* ā. angkat, *aangenomen kind;* ā. pijārą, *pleegkind;* ā. tīri, *stiefkind;* ā. saudārą, *kind van broeder of zuster;* ā. ḩalāl, *wettig kind;* ā. ḩarām, *onwettig kind;* ā. lāki ōrang, *iemands man;* ā. bīni ōrang, *iemands vrouw;* ā. ājęr kęntjing, *onwettig kind* (alleen als scheldwoord); ā. soendal, *hoerekind;* ā. gampang, hetzelfde; ā. ōrang, *iemands kind*, inz. dochter; ā. ōrang, noemt men ook de kinderen van den regeerenden vorst, zoolang zij nog jong zijn, wanneer men van hen spreekt; tot hen sprekende, mogen alléén de rādją mœdą, de bęndahārą en de tęmmęngoeng hen zoo noemen; ā. ęmas, z. onder ęmas; ā. nęgrī, *inboorling; inlander;* ā. bęnœwa, hetzelfde; ā. pānah, *pijl;* ā. tāngan, *leerling, die den meester reeds behulpzaam is; knecht van een' baas; handlanger;* ā. kœdą, *veulen;* ā. ājam, *kuiken;* ā. bœwah, *onderhoorige;* ā. pęrāhoe, *opvarende van een vaartuig; schepeling;* ā. lidah, *de huig;* ā. djębbah, *de kleine doosjes en schaaltjes, behoorende tot eene sirehdoos;* ā. ramboet, *de fijne haartjes, die niet in den haarwrong kunnen opgenomen worden;* ā. gęnta, *klepel van eene bel;* ā. koentji, *sleutel;* ā. sœngai, *spruit eener hoofdrivier; riviertje; kreek; beek;* ā. pęrīgi, kleine verdieping in den bodem van een' put, waarin zich, bij langdurige droogte het water verzamelt; ā. bœlan, *de nieuwe maan*, zoodra zij zichtbaar wordt; *afnemende maan* van 20 — 29; *maanziekte;* ā. tanggą, *sport van eene ladder; trede eener trap*; bij het weven: *de treden;* ā. djęntęra, *spaak van een wiel;* ā. mēdją, *lade in eene tafel;* ā. roepījah, *stuk van ½ gulden;* ā. sœkoe, *stuk van ¼ gulden;* ā. sęngkālan, *krom en van onderen bolvormig stukje hout*, waarmede men op een plankje, genoemd sęngkālan, spaansche peper, zout en allerhande andere kruiderijen

fijn drukt of wrijft: pāsang ā., *tij, dat onmiddelijk op dood tij volgt: nieuw getij.* — **bẹranaḳ**, *een kind of kinderen hebben; barende zijn* (intr.); *bevallende zijn; gebaard hebben, bevallen zijn:* van een kapitaal *rendeeren; interest geven;* dūwạ b., *een der ouders met een kind:* tīgạ b., *de twee ouders met een kind,* of *één der ouders met twee kinderen;* **mẹngānaḳkẹn**, *tot kind aannemen; als kind voortbrengen; tot kind hebbend: met het woord* ānaḳ *behandelen,* d. i. met of van iemand sprekende, hem ānaḳ *noemen;* **mẹmpẹranaḳ**, *baren* (tr).; **dipẹranaḳ**, *geboren worden;* **tẹpẹranaḳ**, *geboren geworden zijn: kunnende — worden;* **bẹranaḳkẹn rādjạ**, *een'* rādjā *tot kind hebben;* — **ānaḳ-bẹrānaḳ**, *de ouders*, of *een der ouders, met hunne (zijne, hare) kinderen; van vader tot zoon;* **ánākan**, *wat op een kind gelijkt; pop; beeldje;* eenig voorwerp in 't klein; *interest;* **pẹranākan**, *baring; geboorte; kroost; afstammeling,* gew. van een' vreemden vader en eene inlandsche moeder, zoogenaamd *inlandsch kind; baarmoeder:* p. tjīna, kind van een' Chinees bij eene inlandsche vrouw; **ānaḳ-2**, *wat op een kind gelijkt: pop, beeldje:* bij verb. en meer gebr. kānaḳ-2, *kleine kinderen;* ānaḳ-2 āsaḳ, *uitgestopte pop;* **ānaḳ-ánākan**, *wat op een kind gelijkt; pop; beeldje;* wājang ā., bij verk. ook wājang ānaḳ, *poppenspel;* **ānaḳ-pēnaḳ**, *met zorg opgevoed en onderwezen kind* (**pēnaḳ** is hier alleen versterkend). — * **anaḳ-daroe**, w. sum., *de bruid.* — Men zegt dit zoowel van een die voor het eerst huwt, als van eene weduwe die hertrouwt. — [N.]; lees: **anak darå** of **anaḳ darò** [T.].

* انقـ **ẹnẹḳ**, batav. (uit 't jav., T.), *misselijk.* — [B.].

انقد **anaḳdạ**, *kind* van een vorstelijk of voornaam persoon.

أنقياد ar., *het geleid worden; — gehoorzaamheid: onderwerping.*

إنكار ar., *het niet weten; het niet erkennen: het weigeren; het zeggen; dat men iets niet weet; het verwerpen; het afkeuren; het met tegenzin iets dulden:* — *ontkenning, loochening: verwerping: afkeuring:* z. ook engkar.

انكند **anakanda**, = انقد.

* انكود z. نخود.

انكره **anoegẹrāhạ** (en **noegẹrāhạ**) — skr. anoegraha — *gunst; gunstbewijs; geschenk uit gunst; begiftiging; toegenegenheid;* **mẹnganoegẹrāhākẹn**, *iets als gunstbewijs geven; vereeren* in dien zin; **mẹnganoegẹrāhāī**, *begunstigen met iets; beschenken; begiftigen.*

*أنكور z. anggoer III.

*أنكينيو ingēnijo, mol. — port. engenho, *machine — windas; hefboom; dommekracht.* — [R.].

أنل ẹnal (en **nal**), *prop op eene lading.*

*أنم **ānam**, batav. (uit 't jav., T.), = anjam. — [B.].

أنم **ānom** (zelden), *jong en schoon; de jonge enz.; het jong en schoon zijn; jeugdige schoonheid.* — jav. [T.].

أنم **ẹnnam**, *zes; het getal zes;* **mẹngẹnnam**, *de zesde zijn,* bv. van kinderen; **bẹrẹnnam**, *zes in getal zijn; met zijn zessen;* **pẹrẹnnam**, *zesde deel;* **kẹẹnnam**, *zesde; ten zesde; de zes, waarvan gesproken is;* **ẹnnam-2**, *zes aan zes; de zes, waarvan gesproken is, voltallig;* **kẹẹnnam-2**, *de zes, waarvan gesproken is, allen; alle zes;* **bẹẹnnāman**, *bij hoopen van zes.*

أنملات (spr. ammoelāt) plur. van أنملة.

أنملة (spr. ammoelat, mal. **anmoelah** enz.: de أ en م kunnen met ieder der drie klinkers geschreven worden, waardoor negen verschillende schrijfwijzen ontstaan), ar., plur. أنملات en أنامل, *het vleezige en van boven door den nagel bedekte uiteinde van den vinger.*

*أنن **ānoen** = **ānoe** — (C.).

إنّنا en إنّا ar., *voorwaar wij.*

*أنند **anandạ**, = انقد.

أنو z. ان.

أنو **ẹnau** (**nau**, **kāboeng** en **pẹlœloek**), naam eener soort van palm — *arenga saccharifera* (H. Bog.), *saguerus* — welker, uit den bloemkolf getapt, zoet sap (**nīrạ**), ongegist of gegist (palmwijn), gedronken, of ongegist tot suiker gekookt wordt.

أنوار I. plur. van نار.

II. plur. van نور.

أنوان plur. van نون.

*أنون **anōna**, *de anona-* of *nona-vrucht* — *annona.* — (R.).

أنواع plur. van نوع.

أنوال plur. van نال.

أنوام plur. van نوم.

أنهر plur. van نهار.

أني I., **ānai-2**, *witte mier; termiet.*

* II., **ānai-2**, *weigerend.* — (R.).

أنياي **anjāja** (en **anijāja**, of **njāja**). — skr. anjāja — *onrechtmatige handelwijs; onrecht; onderdrukking; geweld; mishandeling;* **menganjāja**, *onrechtmatig behandelen; onderdrukken; geweld aandoen aan iemand; mishandelen.*

أنيبغ **eniboeng** (en **niboeng**), naam eener soort van palmboom — *areca nibung; caryota urens* — met een zeer hard spint, dienende voor palen, latten, pieken enz.

آنية (mal. änijah) plur. van إناء.

أنيك **anika** — skr. anēka — *veelsoortig; allerhande; allerlei* (z. nīka).

أنيكن **inīken** — smst. van īni en äkan — *ten opzichte van dit; wat dit betreft.*

* أنيالي * ook ايالي **annjalei**, w. sum., wordt gebruikt om den zin te sluiten, even als adanja. — Soms staat het gelijk met dieja of ieja. — Alah bangon dang toewankoe laloelah doedoekh annjalei, *toen stond de gebieder op en ging zi*[illegible] Laloelah toeroen [illegible]njalei, [illegible]*klom hij af.* — [N.]: [illegible]ht gel[illegible] (ايلاي), en de beteekenis [illegible] me[illegible]e stellen (T[illegible] [illegible]ah, *door* [illegible]er [illegible]d.

أنيه **ennjah**, z. اينه (T.).

* أنيه **innjah**, *babbelen; snappen.* — [L.].

أو I. (en **hāwa**) verb. van حوا.

* II. (vgl. **oewa** III., T.) batav., *tante.*

* أو **au**, *ho! heiho!* — [C.].

* أوء **au**, w. sum., veelal bij de pers. voornaamwoorden geplaatst, bv. berdoedoekhlah au, *alleen zitten.* — z. ايا [N.].

أو I. **œwa** (gemeenzaam) — verk. van toewa — bij benamingen van familiebetrekkingen en titels: *oud; ouder; oudst.*

* II., **œwa-2**, naam eener soort van apen — *hylobates luciscus* van Horsfield — [C.]; is jav. (T.).

* III. (en **oewak**), *ouder broeder of zuster van vader of moeder; oom; moei.* — [L. bew.]; batav. (uit 't jav. of bal., T.), *oom.*

أوا **oewå** (en **wå**, minder gebr. **oewak** en **wak**), *vader*, gemeenzaam, inz. van kinderen: oewånja, *zijn ('s kinds) vader.*

أوّاب ar., *terugkomend; van zijne dwalingen tot God terugkomend; terugkomende enz.*

أواخر plur. van آخرة.

أوارِ plur. van أري of إري.

* أَنْكُورْ z. anggoer III.

* انكينيو ingēnijo, mol. — port. engenho, *machine — windas; hefboom; dommekracht.* — [R.].

انل ẹnal (en nal), *prop op eene lading.*

* انم ānam, batav. (uit 't jav., T.), = anjam. — [B.].

انم ānom (zelden), *jong en schoon; de jonge enz.; het jong en schoon zijn; jeugdige schoonheid.* — jav. [T.].

انم ẹnnam, *zes; het getal zes;* **mẹngẹnnam,** *de zesde zijn,* bv. van kinderen; **bẹrẹnnam,** *zes in getal zijn; met zijn zessen;* **pẹrẹnnam,** *zesde deel;* **kẹẹnnam,** *zesde; ten zesde; de zes, waarvan gesproken is;* **ẹnnam-2,** *zes aan zes; de zes, waarvan gesproken is, voltallig;* **kẹẹnnam-2,** *de zes, waarvan gesproken is, allen; alle zes;* **bẹẹnnāman,** *bij hoopen van zes.*

أَنْمُلَات (spr. ammoelāt) plur. van أَنْمُلَة.

أَنْمُلَة (spr. ammoelat, mal. **anmoelah** enz.; de أ en م kunnen met ieder der drie klinkers geschreven worden, waardoor negen verschillende schrijfwijzen ontstaan), ar., plur. أَنْمُلَات en أَنَامِل, *het vleezige en van boven door den nagel bedekte uiteinde van den vinger.*

* انن ānoen = ānoe — (C.).

إِنَّنَا en إِنَّا ar., *voorwaar wij.*

* اننډ ananda, = انقد.

انو z. ان.

انو ẹnau (nau, kāboeng en pẹlœloek), naam eener soort van palm — *arenga saccharifera* (H. Bog.), *saguerus* — welker, uit den bloemkolf getapt, zoet sap (nīra), ongegist of gegist (palmwijn), gedronken, of ongegist tot suiker gekookt wordt.

أَنْوَار I. plur. van نَار.

II. plur. van نُور.

أَنْوَان plur. van نُون.

* انون anōna, *de anona- of nona-vrucht — annona.* — (R.).

أَنْوَاع plur. van نَوْع.

أَنْوَال plur. van نَال.

أَنْوَام plur. van نَوْم.

أَنْهُر plur. van نَهَار.

اني I., ānai-2, *witte mier; termiet.*

* II., ānai-2, *weigerend.* — (R.).

انياي **anjāja** (en **anijāja**, of **njāja**), — skr. anjāja — *onrechtmatige handelwijs; onrecht; onderdrukking; geweld; mishandeling;* **menganjaja**, *onrechtmatig behandelen; onderdrukken; geweld aandoen aan iemand; mishandelen*

انيبغ **enīboeng** (en **niboeng**), naam eener soort van palmboom — *areca nibung; caryota urens* — met een zeer hard spint, dienende voor palen, latten, pieken enz.

آنِيَة (mal. ānijah) plur. van إِنَا.

انيك **anīka** — skr. anēka — *veelsoortig; allerhande; allerlei* (z. nīka).

انيكن **inīken** — smst. van īni en akan — *ten opzichte van dit; wat dit betreft.*

* انپالي ook اپالي **annjalei**, w. sum., wordt gebruikt om den zin te sluiten, even als adanja. — Soms staat het gelijk met dieja of ieja. — Alah bangon dang toewankoe laloelah doedoekh annjalei, *toen stond de gebieder op en ging zitten.* — Laloelah toeroen annjalei, *vervolgens klom hij af.* — [N.]: slecht gehoord; het is اپلاي, en de beteekenis vrij moeijelijk vast te stellen (T.).

انپق, **mengenunjak**, *door druk of stoot vaster ineenpersen; aanstampen*, bv. grond.

انپه **enujah**, z. اپه (T.).

* انپه **innjah**, *babbelen; snappen.* [L.].

او I. (en **hawa**) verb. van حوا.

* II. (vgl. **oewa III.**, T.) batav., *tante.*

* او **au**, *ho! heiho!* — [C.].

* اوْ **au**, w. sum., veelal bij de pers. voornaamwoorden geplaatst, bv. berdoedoekhlah au, *alleen zitten.* — z. اوا [N.].

او I. **oewa** (gemeenzaam) — verk. van toewa bij benamingen van familiebetrekkingen en titels: *oud; ouder; oudst.*

* II., **oewa-2**, naam eener soort van apen - *hylobates luciscus* van Horsfield — [C.]: is jav. (T.).

* III. (en **oewak**), *ouder broeder of zuster van vader of moeder; oom; moei.* — [L. bew.]; batav. (uit 't jav. of bal., T.), *oom.*

أوا **oewâ** (en **wâ**, minder gebr. **oewak** en **wak**), *vader*, gemeenzaam, inz. van kinderen; oewânja, *zijn ('s kinds) vader.*

أوّاب ar., *terugkomend; van zijne dwalingen tot God terugkomend; terugkomende enz.*

أَوَاخِر plur. van آخِرَة.

أَوَارِ plur. van أرِي of إِرْي.

أَوَارِيّ (mal. **awārī**), plur. van اري.

أَوَاسط plur. van أَوْسَط.

أَوَاقي plur. van وَقِيَه.

أَوَالي plur. van أَوَّل.

آوَان — pers. — *koninklijk hof of paleis; open galerij; rechterlijk vonnis.*

أَوَان plur. van إِنَا.

أَوَائِل plur. van أَوَّل.

اوب I. **œbą**, naam van een' boom.

II. vat, waarin men de sagohoudende pap laat bezinken.

*اوب **œboe**, *leelijk.* — [R.].

اوب **oebi**, algem. benaming der planten, die meelachtige aardvruchten dragen, inz. van het geslacht *dioscorea;* soorten: œ. pādi, de kleine œbi, in vergelijking met de groote; œ. pœteh; œ. mērah; œ. nāsī, of œ. kęlībang; œ. kājoe, of œ. bęnggālą, *de maniok;* œ. kęmbīli; œ. kęling; œ. djāwą; œ. tōraķ; œ. djas, eene smakelijke wilde soort, die veel van de voorgaande heeft; œ. kęlōną, eene wilde soort, groot en plat, eetbaar doch draderig; īkan œ., naam van een' eetbaren zoutwater-visch; līlit œ., *overhandsche naad.*

اوب z. **oewap.**

أَوْبَا plur. van وَبَا.

اوبب verb. van هَبُوبْ (z. ابوبن, T.).

اوبت (en **hōbat**) *middel, om iets te weeg te brengen; geneesmiddel; toovermiddel; tegenmiddel; tegengif* (bal. oebad, sund. oebar, T.). — Men gebruikt de geadspireerde schrijfwijs gew. voor *toovermiddel;* **męngōbat,** *met* ōbat *behandelen;* ō. bedil, ook wel eenvoudig ō., *buskruid;* ō. lāki-2, *middel ter opwekking of verhooging van de geslachtsdrift bij mannen;* ō. pęręmpœwan, hetzelfde bij vrouwen; ō. gœną, *toovermiddel; middel om liefde te verwekken.* — *ō. rādją of kājoe tjīną, naam van een' heester — *smilax zeylanica.* — [C.]; **ōbātan,** *geneesmiddelen;* **pęngōbat,** *wie met* ōbat *behandelt; geneesheer; toovenaar.*

اوبر I., **męngœbar,** opgerolde dingen, bv. een zeil, *los- of openrollen.*

*II. naam van een' boom, met welks hout netten, zeilen en dergelijke rood geverwd worden. — [R.; C.].

*اوبر **oebęr,** batav., *jagen; vervolgen; terugdrijven.* — [C.]. — jav. — [T.].

*اوبر I. ōbor, jav., *fakkel; toorts; flambouw.* — [L.].

*II., ōbor-2 (verouderd), w. sum., beteekende vroeger: *een scheepsanker; ankeragegeld; eene belasting om zich ergens te vestigen.* — [N].

اوبر I., œboer-2, soort van zeekwal; pājoeng œ., *vorstelijk staatsie-zonnescherm, dat door een' afhangenden rand van linnen den vorm en, bij het gaan, ook de beweging van een kwal heeft.* Het gebruik daarvan wordt door den vorst ook wel bij de begrafenis van aanzienlijke of verdienstelijke personen toegestaan.

*II., œboer-2, batav., zekere witachtige polypsoort of kwal? z. I. (jav. woewoer).— [T.].

*ابركسيون ōbęrigasijōn — port. obrigazāo — *verplichting; obligatie.* — [R.].

*اوبرل, ngōbęrol, batav., *zwetsen; snoeven; veel praten; babbelen.* — [B.].

اوبغ, męngœbang, een onbehouwen stuk hout *van afstand tot afstand inkepen, om daarna het overvloedige in groote stukken af te kappen; beslaan;* een' boom, die geveld moet worden *inkepen aan twee tegenovergestelde zijden, aan de zijde, waar hij naar toe moet vallen, iets lager, dan aan de andere zijde.*

*اوبغ œbęng, jav., *omtrek, omloop; kring; rondte; in de rondte draaien; omloopen.* — [C.].

اوبغ (en hœboeng) *aaneenhechting; aaneenknooping; samenhechting; samenknooping; splitsing; verlenging door aanvoeging* [d. i. waar iets aaneengehecht enz. is]; męngœboeng, *aaneenhechten; aaneenknoopen; samenhechten; samenknoopen; splitsen; verlengen door aanvoeging.*

*اوبغ ōbang, jap., *japansche gouden munt* = 10 oude gouden kœpang. — [R.].

*اوبغ ōbong, jav., *branden.* — [C.].

اوبل ōbel, *vleesch, zoo lang gestoofd, tot dat alle vocht, waarin het oorspronkelijk gekookt werd, opgedroogd is.*

اوبلغ, dœrèn di oblang, batav., *men doet er kokosmelk en suiker op, voor dat zij gekookt worden.* — z. kintja. — [H.].

اوبن (en hōban) van het hoofdhaar *grijs: grijsheid van het haar; grijs haar.*

اوبن ōbin, *vloersteen* (batav. batoe œbin, vgl. jav. djobin, T.); *vloertegel; plavei.*

*اوبن, œban-2, *vrouwen, die penitentie doen.* — [L.]; moet zijn œbon-2 en is kawi (T.).

اوبن, œboen-2, *voorhoofdfontanel;* ook œboen-œboenan (vgl. boenboenan, T.).

اوبه, **mẹngōbah,** *anders worden; anders maken; veranderen; wijzigen; verkeeren;* jonge padi-planten *van het zaaibed op de* sāwah *overplanten.*

* اوت, bẹlon awat-awatnja, batav., *nog niet in 't gezicht zijn,* van iets dat komen moet, dat verwacht wordt. — [H.]; 't bal. rawat? (T.).

اوت **āwit,** *betrekkelijk lang durend* d. i. niet spoedig op door verbruik, in vergelijking met iets anders, zoo als bv. kātjang-olie, in vergelijking met kokos-olie; *duurzaam; duurzaamheid* (z. awèt).

* اوت **awet,** batav. (uit 't jav. of bal., T.), *lang goed blijven; aarden;* awet moeda, *lang jong blijven.* — [B.]; z. awit.

* اوت **oetoe,** batav., *gaaf; ongeschonden* (jav. woetoeh). — [T.].

* اوت **ōto** (ook ōtoh), *borstlap; slab* (vgl. òeteh II., T.). — [R.]; batav. (jav.), *een borstlap bij kinderen, en reikende tot de schaamdeelen, die onbedekt blijven* (sund. otoh). — [T.].

أَوْتَارٌ plur. van وِتْرٌ en وَتَرٌ.

* اوتر I. **œtar** — verb. van أَوْتَارٌ — *pezen; snaren; koorden.* — [R.].

II., **œtar-2,** *soort van klein rond schild, veelal van koper of buffelhuid.*

* اوتزال **œtizāl,** beng., soort van lijnwaad op de vaste kust van Indië. — [R.]; kon even goed اتيزل gespeld zijn (T.).

اوتس I. **œtas,** *kunst, eenig uit te oefenen handwerk;* ōrang œ., *hand-werksman; ambachtsman.*

II., *snoer; lijn; koord* [waar langs iets op de eene of de andere wijze bevestigd is]. — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal voorwerpen uitdrukt, waarbij eene œtas te pas komt (z. pẹttas); tjintjin œ., *ring met kleine steenen omzet, alsof die aan eene snoer geregen waren.*

اوتس, **mẹngœtoes,** een gezantschap of een gezant *zenden; als gezant zenden; als gezant afvaardigen;* **œtœsan,** *afgezant; afgevaardigde; gezant; gezantschap.*

اوتغ (en hœtang), *wat men schuldig is; schuld* (heeft soms bāreh ter versterking na zich); mẹngoetang, *crediet geven aan iemand;* œ. kapāla, *schuld, waarvoor men met zijn hoofd instaat,* d. i. zich bij den geldschieter als pandeling stelt, waardoor deze voor een' bepaalden of onbepaalden tijd over den arbeid van den pandeling kan beschikken; œ. pijœtang, *schulden en inschulden; debet en credit;*

sœrat œ., *schuldbewijs; schuldbekentenis; schuldbrief; obligatie;* ōrang œtangan, *pandeling;* **pijœtang**, *schuldvordering; inschuld;* **pijœtāngan**, *de gezamenlijke schuldvorderingen.*

اوتغ **òtèng**, z. oetin II. (T.).

اوتق **ōtaḳ**, *de hersenen; het brein;* fig.: *verstand;* ō. gīgi, *het merg der tanden;* ō. œdang, *beetje bloed, dat met persing ontlast wordt;* **ōtaḳ-2**, soort van vleeschspijs van het fijn gemaakte vleesch der īkan pārang-2.

اوتك **œtik**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch — *arius speciosus* —.

*اوتل, **otèl-otèl**, batav. (= ogèl-ogèl of gojang-gojang), *zich heen en weder bewegen,* bv. van de tanden onder het eten, als zij loszitten. — [H.].

*اوتم **œtẹma**, beng., soort van lijnwaad op de vaste kust van Indië. — [R.].

اوتن (en **hoetan**), *bosch; woud; wildernis;* **œtan-œtānan**, *wat op een woud gelijkt.*

*اوتن I. **œtin**, in Mātan en Mẹmpāwah (w. Borneo), titel der vrouwelijke afstammelingen van het vorstenhuis.

*II., *lieveheersbeestje — coccinella —;* œ. ẹmas, *goudhaantje — crisomela —* [R.]; lees: òtèng even als in 't jav. (T.).

*اوتو **oto**, z. اوت.

*اوتة **otoh**, z. اوت.

اوتة I. **œteh** z. **ẹnteh**.

*II. — wellicht oorspr. chin. — soort van slabbetje voor kleine kinderen, dat zonder andere kleeding gedragen wordt. — [C.]; z. اوت (oto).

اوثن plur. van وثن.

اوج (en **hœdja**), **mẹngœdja**, twee vechthanen *tegen elkander aanhitsen door hen elkander te laten bekijken en beurtelings pikken,* waarbij de hanen echter vastgehouden worden; overdrachtelijk ook van twee partijen.

اوج, **mẹngœdji**, *toetsen;* bātoe œ., *toetssteen.*

اوجت I. (en **hœdjat**), **mẹngœdjat**, tusschen twee personen *klappen en daardoor kwaad stoken;* twee personen *door geklap aan weerskanten tegen elkander opstoken.*

*II. tel., *listig; kundig; ervaren; kunstgreep; verzinsel.* — [C.].

*اوجت (en **ōdjod**), batav., *klimop; wild hout; slingerplant.* — [B.]; een slecht gehoord jav. ojod (T.).

اوجد **œdjoed**, verb. van وجود.

*اوجد **ōdjod**, z. اوجت.

أُوجُدِيَّة (أُجْوِدِيَّة en أُجْودِيَّة) verb. van وجودِيَّة.

اوجر **œdjar** en **męngœdjar**, *spreken; zeggen* [deftig, bv. van profeten en andere vereerenswaardige personen].

* اوجر **œdjoer**, batav. uitspraak van عُذْر. — [B.].

اوجغ (en **hœdjoeng**), *uiteinde; punt; spits;* œ. tānah, *uiteinde van het land;* œ. mātą, *buitenhoek van het oog;* œ. bęras, *de kleine rijstdeeltjes, die bij het, door stampen, schoonmaken der rijst van de punten afvallen.*

* اوجغ **ōdjong**, batav., naam eener vrucht van de komkommer soort. — [B.].

* اوجق **ōdjok**, batav., *achterna loopen.* — [B.]; bal. odjog, ngodjog, *naar* iets *toegaan* [T.].

اوجل **œdjoel**, naam eener kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt.

اوجن (en **hœdjan**), *regen; het regent;* **męngœdjan**, *met iets beregenen,* d. i. *eene menigte* (als ware het een regen) *van voorwerpen*, bv. kogels, pijlen, steenen, *op iemand of iets schieten of werpen;* œ. ręnnjai, œ. bœnoet of œ. āboe, *motregen; stofregen;* œ. ręntik, *regen in schaarsche droppels;* œ. pānas, *regen bij zonneschijn*, wordende geacht nadeelig voor de gezondheid te zijn; naam van een' niet eetbaren zoutwater-visch; œ. bātoe, *hagel;* hāri pōn œ, *en het weder was regen; het regende;* **męngœdjāni**, *beregenen;* **pęngœdjān**, *wat regent*, bv. mœsim p., *regenmousson.*

اوجه **œdjah**, verb. van حجّة, *proef; bewijs;* **męngœdjah**, *door bewijzen overtuigen.*

* اوچ, **męngoetjaīn**, batav., *op* iemand *aanhitsen*, bv. een' hond. — [T.].

اوچ **œtjoe** (gemeenzaam) wijz. van boengsoe.

* اوچت **œtjat**, *onwelvoegelijk; ongepast.* — [C.].

* اوچس **oetjoes**, batav. (jav. oesoes), *darmen.* — [T.].

* اوچغ **œtjang**, *specerij- en medicamentdoos.* — [L.]; *doos; doosje, bus.* — [R.]; vlg. oentjang I. [T.].

اوچڨ, **męngœtjap**, *spreken; zeggen; opzeggen* gebeden en dergelijke inz. van de moham. geloofsbelijdenis; of alleen van de eerste helft daarvan; **pęngœtjap**, *wie spreekt enz.; spraak* (vermogen te spreken).

اوچق (meer gekuischt **ōnjok**), **męngotjok**, *toedouwen enz.;* tå kętāhœan ōtjoknją, *zijne pogingen of stappen zijn onzeker.*

* اوچل **œtjoel**, jav., *los* (niet vast); *ongebonden; in vrijheid gesteld; ontslagen.* — [C.].

* اوچي **oetjie**, w. sum., benaming voor de dochters der voorname lieden. — [N.]; denkelijk اوچي, een andere uitspraak van ạtjiq (T.).

* اوچي **otjé** (jav. **ötjèh**), batav., *kakelen; piepen; klappen* van vogels.— [T.].

اود I. **œdạ** (gemẹenzaam) — verk. van mœdạ — bij benamingen van familie-betrekkingen en titels *jong; jonger; de jonge; jongere;* på œ., *vaders of moeders jongere broeder;* må œ., *vaders of moeders jongere zuster;* tẹngkoe œ., titel voor mannelijke of vrouwelijke afstammelingen van de regeerende sultans van Djohor, thans Lingga; nachōdạ œ., titel voor gezaghebbers van vaartuigen.

* II., **œda nagāra**, *openbare wetten; instellingen.* — [C.].

اود **œdi**, *opvolging in tijd* (te abstract om waar te zijn; 't komt overeen met 't jav. woeri, T.); diœdi, *op een later tijdstip; later; achteraan* (in tijd): كمديں **kẹmœdījan** — euph. voor het ongebr. kẹœdīan (zeer te betwijfelen, T.) — *in opvolging gesteld geworden zijn; later; wat later is; vervolg; na; daarna; naderhand; vervolgens* (men. koedijan, T.).

اودت, **mẹngœdoet**, tabak of amfioen *rooken; smooken; amfioen schuiven* (z. mākan en īsap); **pẹngœdoet**, *wie tabak of amfioen rookt enz.; tabakrooker; amfioenrooker; amfioenschuiver; tabakspijp; amfioenpijp.*

* اودر I. (en **hœdar**), *vasthouden; overhalen; ophalen* (S. S.). — [L.].

* II. (ook **adar**), *op jaren komend; beginnende oud te worden; over de vijftig; oud; bejaard.* — [L. bew.].

اودغ (en **hœdang**), *garnaal;* sẹpit œ., *schaar eener garnaal; lis.* — soorten: œ. lōboķ, de gewone zout- en zoetwater-garnaal; œ. sœngai, kleine riviergarnaal; œ. dœri, kleine soort van zoutwater-garnalen, die gedroogd worden; œ. gālah, groote soort van zoutwater-garnaal (van de scharen maakt men naaldenkokers); œ. kārah, soort van zoutwater-garnaal; œ. soendoeng, soort van zout- en zoetwater-garnaal; œ. djẹrījat, soort van zoutwater-garnaal, die met eene djẹrījat (zeker toestel) gevangen wordt; œ. kīpas, soort van zoutwater-garnaal; œ. gantoeng, kleine soort van zout- en zoetwater-garnaal; œ. gẹttaķ, soort van eetbare zoutwater-garnaal; soort van verbodene zoutwater-garnaal; œ. pẹppai, kleine soort van zoutwater-garnaal, waarvan bẹlātjan

en tjintjāloķ gemaakt wordt; * — œ. sātang, batav., = mal. œ. gālah (jav. oerang watang).— œ. mẹngkara, garnaal-soort, die zoo groot is als een kreeft. — [T.].

* اودق I. **œdaķ**, batav., soort van pandan, met welriekenden bloesem (poedak? T.).

* II., batav., **mẹngoedak**, *naloopen; nazetten* (om te grijpen) (jav. bẹdag; sund. oedag). — [T.].

* اودق, nasi oedoek, batav., zeker gerecht. Men strooit kokosmelk, erwten enz. over de rijst. — [H.]; jav. woedoek. — [T.].

* اودق (en **bœdoķ**), de ergste graad der lepra. — [L.]; 't kaw. woedoeg (T.).

اودق **œdiķ**, *bovenloop eener rivier; de daar gelegen landstreken; de bovenlanden;* **mœdiķ**, *eene rivier opvaren of zwemmen; zich naar de bovenlanden begeven.*

* اودڬ z. oedak II.

* اودل, roempoet oedoel-oedoel, batav., een grassoort, welks pitten als lamppitten (soemboe) gebezigd worden. — [H.].

اوده **ōdoh**, *leelijk* (niet mooi); van een gezegde *vuil; obsceen; het leelijke enz.*, als hoed.; *het leelijk enz. zijn; leelijkheid; vuilheid; obsceeniteit;* **kẹōdōhan**, *leelijkheid enz.*

اودي **œdai**, naam van een' wilden volkstam op het Maleisch schiereiland.

اؤر I. (en **hāoer**), naam eener groote soort van bamboes, $2^1/_2$ span in omtrek, groen en glad; soms ook *bamboes* in 't algemeen; — soorten: ā. gāding, *geel en groen gestreept;* ā. dœri, *met donkere vlekken en ruig op 't gevoel;* ā. ditārik songsang, *eene* ā. *voorttrekken, tegen de richting der takken in*, d. i. het onmogelijke willen doen; **āoer-2**, naam eener soort van gras (goed paardenvoeder), welks bladeren in gedaante (niet in zelfstandigheid) veel van bamboesbladeren hebben, — waarvan de naam.

* II. en **āwoer**, batav., *gaarkeuken; gereed eten.* — [B.]; z. awoer op bl. 158 links.

* III., batav., **aoerin** (van 't jav. awoer, T.), *uitstrooien; her- en derwaarts gooien* (bv. rijst voor de kippen). — [H.].

اور I. **āwar**, *algemeen heerschende ziekte; epidemie.*

* II. *waardeeren;* **āwar-2**, *bij gissing schatten.* — [L.].

* اور **aura**, *nalatig; onverschillig; vergeetachtig; nalatigheid; zorgeloosheid.* — [C.].

* اور **œra**, jav., *verspreid; uitgebreid; wijd en zijd verspreid.* — [C.].

* اور **ōra**, jav., *neen; niet* — [L.; C.].

اور I., **mẹngœri**, *schielijk in de rondte*

draaien, zoo als bv. een tol; bērtārik œ., *zien, wiens tol het langst draait;* **mēngœri-kēn**, *schielijk in de rondte doen draaien.*

II. *bloedstremsel, dat na de nageboorte* (tēmbœni) *volgt.*

اور, **awoer-2**, batav., *eetwaren* in 't algemeen; toekang awoer, *een koopman, die allerlei eetwaren rondsjouwt.* — [T.]; vgl. aoer II.

اور I., **mēngœra-ngœra**, *met anderen overwegen; enz.*

* II., jav., *ringen.* — [C.]; brabbel-uitspraak van oewēr (jav.), ring onder aan 't gevest van een kris (T.).

* III. (en **œwar**), *nadoen; naäpen; nabootsen, spotten.* — [L.]; œra-2 (R.); *uit het hoofd opzeggen.* — [Div.].

اور I., **mēngœwar-ngœwar**, een bevel of verbod *openlijk bekend maken; afkondigen; publiceeren.*

II. z. œra III.

أَوْرَاد plur. van وِرْد.

أَوْرَق I. plur. van وَرَق.

II. plur. van وَرَق.

اورت **œrat**, *ader; pees; speer; zenuw; vezel; draad;* van een blad *rib;* (in pl. v. عَوْرَت of عَوْرَة) *schaamdeelen*, mannelijke of vrouwelijke; *alles waarover men zich schaamt; gedeelte van het menschelijk lichaam van den navel tot aan de knieën.* Van daar, dat men, hoewel zeer onoordeelkundig, عَوْرَت ook gebruikt voor œrat, met de zeven eerste beteekenissen. — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal vezelachtige voorwerpen uitdrukt; kājoe ītoe hāloes œratnjā, *dat hout is fijn van draad;* bēnang tiga œ., *drie draden garen;* œ. bērdēnnjoet, *polsader; slagader;* œ. pēmbœnoh, *de hals- of keelader.*

اورت I. (en **hœroet**), **mēngœroet**, *met de handen drukkend over iets strijken* (inz. over het een of ander lichaamsdeel); *met de handen streelen.* — Bij vermoeienis en sommige ziekten is die manipulatie verlichtend.

II. z. اروتن.

*اورس **œras**, *water sprengen op den grond; een weinig vochtig maken.* — [L.].

اورس I. (en **hœroes**), *rechte streep; rechte reep; rechte kras; rechte schrap; rechte insnijding;* **mēngœroes**, *van een rechte kras, schrap enz. voorzien; met een rechte schrap, streep of insnijding eene schets maken op iets* bv. een stuk hout, een stuk grond, om aan te toonen, hoe het bewerkt moet worden; z. lœroes. — **œrœsan**, *rechte streepen enz.*

waarmede die hand. verricht is; schets daarmede; **pęngœroes**, *wie van een schrap enz. voorziet;* werktuig daarvoor. — * djālan œ., *een rechte weg;* djāga dęngngan œ., *goed zorg dragen.* — [L. bew.]. — Batav. (uit 't sund. z. II., T.), *in orde.* — [B.].

* II., *behartigen; nagaan; oppassen; in orde houden.* — *goed; recht* (z. I.); œrœsan (oeroesin, T.) tanāman ōrang, *iemands plantage bewerken.* — [R.].

*اورس **ōras**, *ongelegen, ongeschikte tijd; bij ontijd; bij nacht.* — [R.].

اورغ alleen in **œrang-āring**, 1° naam eener eetbare plant (minder goed: aring-2); * 2°, batav., pohon (poehoen, T.) oerang-aring, eene soort van boomen. — [H.].

اورغ I. (en **hœroeng**), **męngœroeng**, *in menigte bedekken*, zoo als bv. mieren een plek stroop, of vliegen een stuk vleesch.

II. — jav. woeroeng — *verijdeld*, alleen gebr. in de smst. ęmas œ., *zwavelijzer*, eig.: verijdeld goud of mineraal, dat goud heeft willen worden, doch daarin gestuit is; * Batav. (bal. uitspraak van 't jav. woeroeng), *niet geschieden; niet doorgaan.* — [T.].

III., **oeroeng-2**, batav., *zeker vliegend insect.* — [B.].

*اورغ **œring**, de baard in het keepje onder den neus; **œring-2**, *in den baard praten; in zich zelven pruttelen, knorren, wrokken.* — [L.]; **œring-œrīngan**, batav., *pruttelen; grommen; boos zijn.* — [B.]; jav. moering-2 (T.).

اورغ **ōrang**, *persoon; individu* (ook van dieren); *mensch*; *lieden;* als onbepaald voornw. *iemand; men;* voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal menschen of goden, ook wel dieren, uitdrukt; **sęōrang**, *een persoon enz.; iemand; een enkel persoon enz.; alleen;* — ō. œtan, *boschmensch; wilde;* zekere bekende apensoort (z. mawas, T.); ō. bęsar, *groot persoon; volwassen persoon; aanzienlijke; groote;* ō. ṣābœn, *zeep-mensch*, d. i. albino; ō. kāja, *rijk man; rijkaard;* titel voor hoogere staatsbeambten; *aanzienlijk man;* pęręmpœwan dœwa ō., *twee vrouwen;* ō. hāloes, *een schrander mensch; geest; luchtgeest;* ō. pœteh, *blank mensch; Europeaan* (men. ook *een Padri*, T.); ō. kásēhan, *beklagenswaardig mensch;* ō. bahāroe, *nieuw mensch; mensch van weinig ondervinding; nieuweling, baar* (in tegenst. van oudgast); ō. lœwāran, *vreemdeling;* ō. bānjak, *de menigte*, hetzij de volksmenigte, of een aantal personen, die allen iets gemeenschappelijks hebben en in dat opzicht als één geheel kunnen worden beschouwd; *de groote hoop;* bānjak ō., *veel menschen;* kāta ō., *men zegt;* lāloe diangkoetnja sęmoet, sęōrang sębœtir, *en de mieren droegen het weg, elke* (mier) *een korrel;* sęōrang-2,

beter sęōrang-sęōrang, of, bij smtr. sęsęōrang, *iedereen; een iegelijk; geheel alleen;* **ōrāngan,** *wat op een mensch gelijkt;* **ōrang-ōrāngan,** *beeld; standbeeld; pop —; pupil van het oog,* even als pupil (lat. pupilla), zoo geheeten, wegens het spiegelbeeld, dat men daarin ziet (vgl. 't jav. oeręng-2, T.).

*اورغ **ōrong,** *zak,* inz. een zakje van kokosbladeren, waarin de rijst tot kętœpat gekookt wordt. — [L.].

اورف I., **męngœrap,** *iets welriekends strijken op het lichaam;* het lichaam *bestrijken met iets welriekends;* **œrāpan,** *iets welriekends, dat op het lichaam moet gestreken worden; welriekend smeersel.*

* II., batav., *ruien; verveeren; verharen.* — [M.]; moet oerak zijn (T.).

اورف, **męngœroep,** *in ruil nemen,* inz. geld tegen geld; *wisselen,* inz. aangeboden geld tegen geld; kędai œroep-2, *winkel, waar geld gewisseld wordt; wisselbank;* **œrœpan,** *wat in ruil genomen of gegeven is,* inz. geld tegen geld; wang œ., *wisselgeld;* **pęngœroep,** *wie in ruil neemt enz.; wisselaar; bankier;* bātoe p., *toetssteen.* — Die benaming is afkomstig uit de tijden, toen men nog met goud betaalde en de toetssteen moest bepalen, tegen hoeveel het goud in ruiling met andere goederen kon aangenomen worden.

*اورق **œrip,** jav. (?), *het knikken; het slaperig zijn.* — [C.]; een kleine vergissing voor arip! (T.).

*اورق **œrak,** *vervellen; vervederen; ruien.* — [L.]; beter: ngoerak, batav. uit 't bal., waar het ngoerag is (T.).

اورق I. **ōrak,** eene binding *losbinden; ontbinden; losmaken; open doen; openen;* van daar ook lijnwaden en dergelijke *open doen, om ze te luchten;* œlar męngōrak lengkarnja, *de slang opent hare kringen;* **męngorak-ārik,** van eene menigte voorwerpen *los en in wanorde over eene vlakte uitspreiden.*

* II. *hoozen* (het water uit een vaartuig scheppen). — Matroos, die daarmede belast is. — [C.].

III. z. **ōrag.**

*اورك **œroeg,** *gelijken grond maken door aanaarding.* — [C.]; batav., *ophooging met aarde* — [B.]; jav. (T.).

*اورك (en **ōrak**), batav., *schudden.* — [B.]; jav. oręg (T.).

*اورمباي **ōrambāī,** amb., staatsiejachten in de Molukken. — [R.].

*اورن, **œran-2,** jav., *gezang; lied.* — [C.].

اورو, **oro-2,** soort van *ratel,* waartoe men gewoonlijk stukjes van den dop eener kokosnoot en chineesche koperen munt

(zoogenaamde pitjes) neemt, dienende om visch te lokken; **mẹngoro-ngōro**, met zoo'n ratel visch vangen.

*اوروليس **oeroelis**, *zandlooper* (M.).

أَوْرِيّ (mal. **awarī**), plur. van إِرْي of أَرِيّ.

اوري **œrai**, *los* (niet verbonden); *ontbonden;* van een' strik, knoop of binding in 't alg. *los; geslaakt; open*; van een zeil *los; geslaakt*; van een touw *opengedraaid;* **mẹngœrai**, *los maken; slaken; ontbinden; open maken; openen; oplossen* (ook van eene moeielijkheid); *duidelijk voordragen; los enz. worden (gaan); zich ontbinden;* van den bloesem der palmboomen en dergelijke *zich openen.*

*اوريفس **ōrīfis** — port. **ourives** — *goudsmid.* — [R.].

أَوْزَان plur. van وَزْن.

اوس I. (en **hāoes**), **mẹngāoes**, metalen *zuiveren.*

II. (en **hāoes**), meer gebr. dahāgạ, *dorst;* ākoe ā., *ik heb dorst.*

III. (en **hāoes**), *afgesleten of minder geworden door wrijving, roest enz.;* ā. tẹloendjoeḳ mẹntjōlẹḳ gāram, *de wijsvinger is afgesleten door er zout mede te nemen* (namelijk bij de rijst). Daarmede wil men te kennen geven, dat iemand niets anders dan zout bij de rijst heeft, of dat hij bij mageren kost leeft.

اوس I. **āwas**, *scherp ziend; oplettend; voorzichtig; oplettendheid; voorzichtigheid; voorzichtige behandeling.* * — awasin, batav. (uit 't jav., T.), *sterk aankijken.* — [B.].

* II. *eerstelijk.* — [R.].

*اوس **oesa**, w. sum., *vermissen; iets kwijt zijn.* — [N.].

اوست **œsat**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

*اوسد **oesoed**, batav. (uit 't bal., T.), *voelen; tasten* (in 't donker, of als blinden vooral). — [B.].

*اوسر I. **œsar**, soek., vuur maken door de schielijke wrijving van twee stukken hout op elkander; **pẹngœsar**, het stuk hout, dat tusschen de handen heen en weder gedraaid wordt; laṅdāsan p̄., het hout, waarop het eerste draait.

* II. naam eener plant — *nardus?* — waarvan een welriekende olie gestookt wordt. — [Div.].

* III. (ook **œsiḳ** en **œsoḳ**), naam van een' visch. — [L.]. — z. œsat.

IV. z. اوصار.

*اوسر, **oesẹr-oesẹran**, batav., het middelpunt van een draaikolk; iets wat

er op gelijkt, zoo als de kruin van het hoofd. — Hiertusschen en de djidat zit de boenboenan. — [H.]; *de plaats op de kruin van 't hoofd, waar 't haar in een kringetje groeit.* — [T.]; *kruin; gekrulde haarplek* (de deugdzaamheid der dieren wordt daarnaar beoordeeld). — [B.].

*اوسر **œsoer**, *belasting, die aan de hoofden van een district moet worden opgebracht.* — [L. bew.]; Benk., *recht; tol.* — [C.]; waarschijnlijk verb. van عشر.

اوسر, **męngœsir**, *verjagen; verdrijven; wegdrijven; achterna zetten; vervolgen; trachten te bereiken; koers zetten naar eene plaats;* in de twee laatste bet. ook met kę, *naar* voor 't substantief [jav. ngoengsi, T.]; męngœsir nęgrī, of kęnęgrī, *de stad trachten te bereiken;* m. pœlau of kępœlau, *koers zetten naar het eiland.*

*اوسس **oesoes**, = oetjoes (B.).

أوسط ar., plur. أَوَاسط, *middelst; de middelste; midden; middenvoorstel eener sluitrede.*

اوسغ I. **œsang**, *droog*, als gebrek; van graan, tabak en dergelijke *van de lijmige of vette deelen beroofd*, bv. door liggen; van het hoofdhaar *niet geolied; droog; droogheid,* als gebrek; męngoesang, *droog enz. worden;* **kęœsāngan**, *droogheid*, als gebrek.

* II. *oogst van het vorige jaargetij.* — [M.].

اوسغ, **męngœsoeng**, *op de schouders dragen op of in eene draagstelling*, waaraan de last zich boven de steunpunten bevindt; **œsœngan**, *draagstelling; draagtoestel; draagkoets; berrie; lijkbaar* [de last boven de steunpunten [z. tandoe]; *wat daarop of daarin gedragen wordt.*

اوسڤ I., **męngœsap**, *iemand behandelen, om de levensgeesten te herstellen;* vechthanen, krijgslieden, kampvechters, boksers enz. *behandelen, om hunne levensgeesten of hun moed te verhoogen of hen onkwetsbaar te maken,* hetgeen bij vechthanen inz. geschiedt door hen met opium te berooken, en op eene bijzondere wijze te koesteren.

* II. (jav., T.), *afvegen; borstelen.* — [C.].

اوسڤ **œsoep** (en **œsoeh**), verb. van يوسف.

أوسق plur. van وَسْق.

اوسك I., **męngœsik**, *plagen; tergen; kwellen; sarren* [veelal in scherts en minder dan sākat]; *iets* (onbepaald) *doen met iets; aanroeren* (aanraken), inz. wellustig; *beslapen* (eene vrouw); bij het

weven, twee draden van verschillende kleur *heel losjes twijnen* (maar even plagen); **pęngœsik**, *wie of wat plaagt enz.; plager; terger; kweller; wie heel losjes twijnt;* werktuig daartoe; **pęngœsikan**, *plaging; terging; kwelling; het iets* (onbepaald) *doen met iets; aanroering* (aanraking), inz. wellustige; *beslaping; het losjes twijnen.*

* II., batav., *overal aan komen.* — [B.]; vgl. œsil (T.).

III. z. **œsar** III.

اوسل **oesoel**, verb. van أُصُول.

* اوسل **œsil**, batav., *plaagziek.* — [B.]; oesil tangannja, *zijne handen niet stil kunnen houden* (van iemand die graag plaagt). — [H.]; uit 't bal. (T.).

* اوسم **oesam**, batav., *uitgeperste kokosnoot* (ampas kalapa). — [H.]; uit 't bal. (T.).

اوسن **œsin**, verb. van حُسَيْن.

اوسه I. **œsah**, alleen gebr. met de ontkenningswoorden tijādạ, tīdaķ en tå; tijādạ œ., tīdaķ œ., tå œ., *het hoeft niet;* tå œsahkęn, het voorgaande met kęn (= akan), vulg. ook œsahkęn, *het hoeft niet, met betrekking tot; het hoeft niet eens; niet alleen niet;* de wegwerping der ontkenningspartikelen, dus **œsah** alleen, waardoor echter de bet. niet verandert, is niet aan te bevelen.

* II. *naarstigheid; vlijt; werk;* bęrœsah *behoeven; behooren; benoodigd zijn; van doen hebben; benaarstigen; bevlijtigen.* — [L.].

* III., men., = djangan; oesahkan = جاڠنكن [T.].

* IV. *acht gevend; behoedzaam; opmerkzaam; behoedzaamheid; oplettendheid.* — [C.]

* V. batav., *noodig.* — [B.].

اوسه **œsoeh**, z. **œsoep.**

* اوسي **oesei**, w. sum., *uit elkander gaan; zich scheiden;* **oeseikan**, *uit elkander doen gaan; uitpluizen* bv. pluksel. — [N.].

* اوصار **œṣār** — verb. ned. — *huzaar.* — [R.].

أَوْصِيَا plur. van وَصِيّ.

أَوْعَاة plur. van وِعَا.

أَوْعِيَة (mal. **au'ijah**), plur. van وِعَا.

اوغ I. **āwang**, aanspreekwoord jegens een' jongen knaap, wiens zaad nog niet gevloeid heeft of die nog onontwikkeld is; *jongetje;* wordt veelal als blijvende eigennaam gebruikt. — z. kātjoeng.

* II. *voorteeken.* — [R.].

* III. (en **wang**), *paleis; koninklijke residentie.* — [C.]; een verkeerd gehoord awan II.? (T.).

* IV. *vriend; makker.* — [C.].

* V., **āwang-2**, men., *uitspansel; firmament; zichtbare hemel.* — [T.].

* اوڠ **āwong**, naam eener soort van aardvruchten. — [L. bew.].

اوڠ I. **œngoe**, *paars; bruinrood; paarsheid; bruinroodheid; paarse enz. kleur* (jav. woengoe, T.); **męngœngoe**, *paars enz. worden;* **œngoe-œngœwan**, *paarsachtig.*

* II. soort van tripang. — [R.].

اوڠ I. **œwang** (en **wang**), *geld; munt; vermogen;* 10 *centen* (vroeger 10 duiten); *goudgewicht van* $\frac{1}{48}$ bongkal; oe. ájāpan, *soldij; onderstandgeld;* oe. bęlandją, *geld voor dagelijksche uitgaven; tractement;* oe. bœtą, *blind geld,* d. i. geld, dat men iemand geeft, zonder dat er iets voor gedaan wordt; *nonactiviteitstractement;* oe. djāsą, *geld van verdienste; pensioen;* męntjahāri oe., *geld zoeken,* veelal in den zin: geld bij iemand trachten te krijgen, waardoor men pandeling van den geldschieter wordt (bęrœtang kapālą), d. i. zijn' arbeid voor een' bepaalden of onbepaalden tijd aan hem verkoopt. — * oewang māta ājam, batav., *dubbeltje.* — [B.]. — **oewang-oewāngan**, *stukken van tien centen.*

* II. (ook **oewan**), *jonker,* zijnde eene vriendelijke benaming, waarmede de kinderen der aanzienlijke Mal. genoemd worden (S. S.); **peroewāngan**, *jonkerschap;* ook zeker stand van hovelingen bij de Mal. (S. S.). — [L. bew.]. — z. اوڠ I. en wan. — De bewerkers van Leidekker schijnen oewang met āwang verwisseld te hebben.

* III. (en **wang**), *mensch; persoon.* — [C.]; kw. wwang, overgebleven in den eigennaam Nanggawang d. i. nāga wang (T.).

* IV. = awang III. — [C.].

* V. (en **wang**), *vallei; dal.* — [C.].

* VI., kōta œwang, de buitenste muur, waarin het geheele hof besloten is; *burgwal.* — [L.]; bal. di wangan, *buiten* (T.).

اوڠر **œngar**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch; naam van een aanzienlijk eiland, onder Lingga-Riouw, bij Karīmoen.

اوڠڠف (vgl. **ngap**, T.), **męngœngap**, *adem halen, daarbij den mond open en dicht makende,* zoo als na eene vermoeienis of van een' stervende: *tot adem komen; zich verhalen; vrij ademen;* sāma œ., bij het sęmęttjah-spel *de nooten zoodanig geplaatst, dat de kleine openingen, waaruit de kiem komt* (waarmede de nooten verondersteld worden adem te halen), *naar dezelfde richting gekeerd zijn.*

* اوڠکي **oengkai**, w. sum., wapens en kleederen *openen; ontdoen.* — [N.]; z. اڠکي (T.).

اوڠه, **męngœngah-ngāngeh**, *op verschil-*

lende wijze waggelen, zoo als bv. de tanden, eene oude palisadeering en dergelijke; **pęngœngah-āngeh** of **pęrœngah-āngēhan**, *waggeling op verschillende wijze.*

اوڤ **œpoe**, boeg., titel, die aan de zoonen van den regeerenden vorst gegeven wordt. Hij wordt door de riouwsche vorsten, Boegineezen van afkomst, vergeleken bij baginda.

اوڤ I. (of **hœwap**), *damp; wasem; stoom; uitdamping; uitwaseming:* **męngœwap**, *aan heeten damp (wasem, stoom) blootstellen*, d. i. in of boven heeten damp (wasem, stoom) koken; œwāpan, *wat in heeten damp* (wasem, stoom) *gekookt is;* **pęngœwāpan**, *blootstelling aan rook; rooking.*

II., **męngœwap**, *geeuwen; gapen;* fig.: *tot adem komen; adem scheppen;* tijādą bōleh bęrœwap, sęlāgi ādą męntęrī ītoe, *men kan geen adem scheppen* (tot iets komen), *zoo lang die staatsdienaar er nog is;* **pęngœwapan**, *geeuwing; gaping.*

* اوڤت **œpat**, z. **oempat.**

* اوڤت **oepęt**, batav., *kleine fakkel of ôbor*, van de schaal (keloemping) eener klapperbloem gemaakt. — [B.]; jav., *zwavelstok; lucifer; licht* (brandend lichaam ter verlichting). — [C.]; oepat, *fakkeltje van* mantjoeng. — [R.].

* اوڤر I. **œpar**, *een geneesmiddel bereiden door het tusschen de handen te wrijven.* — [C.].

* II. w. sum., eene slangensoort. — [N.].

اوڤر **œpoer**, *gevuld gevogelte*, op eene bijzondere wijze toebereid (vgl. jav. òpòr, T.); **męngœpoer**, *tot* œpoer *maken.*

* اوڤر **ōpor**, batav., *vulsel* (gevulde kapoen bv.). — [B.]; zie bij oepoer (T.).

اوڤس I. **œpas** (= **īpoh**), naam van een' boom — *arbor toxicaria Macassariensis* — welks sap zeer vergiftig is en gebruikt wordt, om pijlen, inz. pijltjes voor blaasroeren te vergiftigen; het vergif zelf; *planten-vergif* in 't alg.; *pijltjes met* œpas *vergiftigd;* — * œ. bīdji, naam eener vergiftige plant — *sophora.* — [R.].

II., en **ōpas** — verb. ned. — *oppasser*, inz. bediende in dienst van het Gouvernement of een' ambtenaar.

* اوفس **ōfis**, sing. — eng. office — *kantoor; bureau.*

* اوڤغ **œpong**, *regentijd.* — [L.].

* اوڤق **œpak** (= **ātjoem**), *aanstoken; aanblazen; aanleiden; aanmanen; aansporen; aanridsen; berokkenen; oprokkenen; opstoken; stoken;* œ. āpi, *het vuur stoken; boeten; brandstichten;* pęngœpak, *aanstoker*

enz.; pęngoepākan, *aanstoking enz.* — [L.]; **benk.,** *opstoken; opruien; aansporen; boos maken; verbitteren; tergen.* — [C.]. — **œpaķ-āpik** en **męngœpaķ-ngāpik,** *op verschillende wijze onwaarheid zeggen; veinzen; zijn woord breken.*

اوقق I. **opaķ,** soort van dunne krakende koek.

*II. naam eener soort van aardvruchten. — [L. bew.].

* اوقك en beter اوقي, si-oepiq, men., naam, aan zijne dochter of ook aan een meisje gegeven, als men haar naam niet zeggen wil of kan. Van een' zoon zegt men dan si-boejoeng. — [T.].

اوقم (uit 't Tamil, T.), **męngœpam,** *polijsten; bruineeren* (in dien zin); **œpāman,** *wat gepolijst enz. is; polijstwerk; bruineerwerk;* **pęngœpam,** *wie polijst enz.; polijster; bruineerder; zelfstandigheid of gereedschap om te polijsten enz.; bruineersel;* **pęngœpāman,** *polijsting; bruineering.*

* اوقن **ōpen,** batav., *notitie nemen; op ... letten.* — [B.]; jav. (T.).

اوقو **œpau** — oorspr. chin. —, *geldtaschje,* dat op den buik gedragen wordt.

اوقه **œpah,** *loon voor eene dienst; werkloon; huur,* in dien zin; *omkoopsprijs;* **męngoepah,** *loon geven aan iemand; loonen; voor loon huren; omkoopen* (z. sœwap); męngambel œ., *tegen loon werken;* **œpāhan,** *wie geloond enz. wordt; wie tegen loon werkt; huurvolk; huurling.*

اوقه **œpih,** taaie bladschede van de pīnang en nīboeng, dienende inz. om er iets in te wikkelen. Ook maakt men er emmertjes van.

اوقي z. اوقك.

اوق I. **āwaķ,** *lichaam; persoon;* wordt ook gebruikt in pl. van het pron. pers. 1., 2. of 3., en heeft veel van ons onbepaald pron. pers. *men* (vgl. 't gebruik van iba in 't bataksch, T.). — Als pron. pers. 2. wordt het voornamelijk gebruikt door lieden van denzelfden stand onderling, door man en vrouw, door een' ouderen broeder, zuster, neef, nicht enz. tegen jongeren, door vrienden onderling, door meerderen tegen minderen; ā. pęrāhoe, *het scheepsvolk; de romp van een vaartuig;* hęndaķ kęmānạ ā.?, *waar wilt gij naar toe?* ā. tijādạ tāhoe, *hij (ik, gij) wist het niet;* **bęrawaķ,** *bemand zijn; jegens iemand* āwaķ *gebruiken.*

II. *Ava* of *Birma,* een staat in Achter-Indië, ook wel sījam kīri genoemd.

* اوق **āwiķ** of **āwęķ** (men spreekt het gew. uit węķ), *ombuigen; krom buigen; kneuteren.* — [L.].

أوق I. **oewak**, z. أور.

II., **męngœwak**, *bulken; loeien;* van kleine kinderen *huilen; janken.*

أَوْقَات plur. van وَقْت.

أَوْقَاف plur. van وَقْف.

أوكي **œki**, boeg., soort van spel, waarbij geld of bœwah kęras in een' cirkel op den grond geplaatst worden en één in het midden te staan komt. Daarnaar wordt met een stuk geld of eene bœwah kęras gegooid.

أوكي, **męngœwek**, *een geluid maken, als dat van iemand die braakt;* van kleine kinderen *janken door den neus.*

أوكر, **męngœkoer**, *met eene lengtemaat meten;* 'ilmoe œkoer of męngoekoer, *meetkunde; landmeetkunde;* **œkœran**, *meting met eene lengtemaat; lengtemaat; wat met eene lengtemaat gemeten is;* **sęœkoer**, *zoo als gemeten is; zoo lang als.*

أوكر **œkir**, *ingriffeling; insnijding; uitsnijding; uitbeiteling; begriffeling; besnijding; snijwerk; graveersel;* **męngœkir**, *ingriffelen; insnijden; uitsnijden* (snijdend afbeelden); *uitbeitelen; graveeren* [figuren in iets]; męngœkir nāmą kępadą bātoe, *den naam in een' steen griffelen;* męngœkir bātoe dęngngan rœpą bœngą-2, *een' steen door insnijding van bloemen bewerken;* ęmas **bęrœkir**, *goud, van insnijdingen voorzien;* **œkiran**, *ingriffeling; insnijding enz.; snijwerk; graveersel;* **pęngœkir**, *graveerder; plaatsnijder;* werktuig voor uitbeiteling enz.

اوكس **œkas**, naam van een eetbaar zoutwater-schelpdier.

اوكف **œkoep**, *wierook; reukwerk, om te branden;* **męngœkoep**, *met wierook berooken; bewierooken* [kleedingstukken, door ze over eene mand te spreiden, onder welke het reukwerk gebrand wordt]; **bęrœkoep**, *zich met wierook enz. berooken*, inz. door zich met een komfoor, waarin het brandt, naakt onder een kleed te zetten; *bewierookt zijn;* ājęr Б., *bewierookt water;* water waarover eene vrouw is gaan staan, het vat met haar kleed bedekkend, dat zij aan haren man of minnaar te drinken geeft, om zich van zijne liefde te verzekeren; **œkœpan**, *wierookvat.*

* **اوكڠ** **ōga** en **ōgah**, batav., *niet willen.* — [B.].

اوكت, **męngœgoet**, *bang maken met woorden of wapens*, inz. tot het doen of laten van iets; **pęngœgoet**, *wie bang maakt enz.; wiens gewoonte het is, het te doen; bangmaker;* **pęngœgœtan**, *bangmaking.*

اوڬق, **ōgak-2**, *grappenmaker; potsenmaker; hansworst.*

* اوڬق I. **ògòk**, batav., *met iets*, bv. een stok, *in een gat steken*, om een beest te dooden, dat er in gekropen is; *naar of in een gat steken* (ook rògòk en sògòk; sògòkin, het duitsche *bestechen*, bv. een rechter, door geschenken omkoopen). — [H.]; denkelijk ontstaan uit 't bal. oegoeg, ngoegoegin, *in* een gat bv., *peuteren* [T.].

II., *in den hoogsten graad vrek; een vrek in den hoogsten graad; aartsvrek; vrekkigheid in den hoogsten graad.*

* اوڬل **ogèl**, batav. (uit 't bal., T.), ogèl-ogèl = otèl-otèl — [H.]; Lucardie: *kwispelen* van den staart van een' hond. — [T.].

اوڬم, **mẹngōgam**, *door het aanwenden van toovermiddelen in exstase brengen en bovennatuurlijke krachten geven*, zooals bv. de oude orakels; **ógāman**, *wie in exstase gebracht is enz;* **pẹngōgam**, *wie of wat in exstase brengt enz.;* p. mājāng, soort van tooverij, waarbij de mājang van de pīnang door twee vrouwen bij den steel in hare vier boven elkander geplaatste handen gehouden wordt. Dan begint, onder het uitspreken van tooverformulieren, een hartstochtelijke dans, waarbij de mājang van lieverlede in een eigene zwaaiende beweging gebracht wordt en de toovenaressen eindelijk in exstase geraken, als wanneer zij orakels zijn.

* اوڬو, **ogoan**, *gemaakte houding; preutsch.* — [R.].

اوڬه I., **mẹngōgah**, *heen en weder schudden*, bv. een' paal in den grond, om hem los te maken.

II. z. **ōga.**

* اول I. **œla**, goudgewicht te Bandjarmasin, staande gelijk aan 3 māta bœroeng of $^1/_6$ āmas. — [R.].

* II. jav., *slang;* **œla-2**, *ruggestreng.* — [C.].

* اول **ōla**, batav., sund. olah, *koken;* ook *stoeien; schudden.* — [B.].

اول (en **hœloe**), *begin; het opperste; het bovenste; bovenland; hoofd* (voornaamste plaats; spits); *menschelijk hoofd* (alleen in de hoftaal); *opperhoofd* (zelden); van blanke wapens *gevest; heft;* œ. hāti, *de maagholte; de maagstreek; de maag* (niet anatom.); œ. kapālą, *de kruin;* œ. tāngan, *het begin der hand bij het handgewricht;* œ. mœsim, *het begin van een jaargetijde;* œ. īlir (= œ. dān īlir), *boven- en benedenlanden; oorsprong en einde;* **mẹngœloe**, *zich aan 't hoofd stellen; aan 't hoofd staan; zich als hoofd voordoen; als hoofd handelen;* **bẹr-**

oeloe, *van een gevest of heft voorzien zijn;* **mẹngœlœkẹn**, *tot hoofd maken; iemand* (dir. obj.) *voorgaan; iemand* (dir. obj.) *met een* (inz. slecht) *voorbeeld voorgaan;* pẹdang bẹroeloekẹn gāding, *een sabel, van een ivoren gevest voorzien; een sabel met een ivoren gevest;* **œlœwan**, gewijz. en alléén gebr. **álœwan** (z. aldaar); **pẹngœloe**, *wie zich aan 't hoofd stelt enz.; hoofdman; opperhoofd; hoofd; president;* titel van mal. hoofden, onder den bātin; **œloe-œlœwan**, *doel* (inz. slecht) *waarnaar men streeft;* **sẹœloe-2-an**, *naar hetzelfde* (inz. slecht) *doel strevend; van denzelfden* (inz. slechten) *stempel.*

اول I., **mẹngœli**, *kneden*, bv. deeg, was, leem; **œlījan**, *wat gekneed is;* **pẹngœli**, *wie kneedt;* gereedschap om te kneden.

* II. *draaikolk.* — [L.].

أُوَل en اوّل plur. van أُولي.

أَوَّل ar., plur. أَوَائِل en أَوَالِي, *begin; aanvang.*

أَوَّل ar., *eerste; vroegere; voorafgaande; de eerste enz.;* أَوَّلِين, plur. in obl., *ouden* (anciens); *voorvaderen;* awwalīna wa āchirīna, *de ouden* (anciens) *en de hedendaagschen* (modernes); *voorvaderen en nakomelingschap:* أُولي, plur. أَوَل en أُوَّل, fem.

اول **auwẹl** — verb. ned. —, *ouwel.*

أَوَّلًا ar., *in de eerste plaats.*

أَوْلَاد plur. van وَلَد.

* اولايل **œlājil**, naam eener zeeslak — doris —.— [R.].

* اولت I. **œlat** (z. ānam), batav. (uit 't bal., T.), matwerk *vlechten van klapperbladeren* (kẹlangsa bv.). — [B.]; oelat bamboe, oelat tikẹr, oelat rótan. Daarentegen kèpang tali, kèpang ramboet — [H.].

II. (en **hœlat**), *worm; made; rups;* œ. bœloe, *harige rups;* **bẹroelat**, *wormstekig zijn;* **œlātan**, *gewormte.*

* III. jav. (woelat, T.), *aangezicht; gelaat; voorkomen.* — [C.].

* اولت **oelẹt**, batav., *moeielijk te breken; taai*, bv. van hout, 't tegenovergestelde van gĕtas, *broos; breekbaar.* — [H.]: ook oelẹd ('t jav. woelẹd). — [T.].

اولت, **mẹngœlit**, *liefkoozen; door liefkoozingen tot bedaren* of *in slaap brengen; sussen; zuien;* **pẹngœlit**, *wie lief-*

koost enz.; wiens gewoonte het is, te liefkoozen; liefkoozer; **pęngœlītan,** *liefkoozing; sussing; zuiing.*

* اولت **œlet,** naam eener plant. — [R.].

* اولد **oelęd,** z. **oelęt.**

اولر I. **œlar,** *slang;* **męngœlar,** *zich voordoen glad als eene slang,* d. i. zonder wapens zijn; **œlar-2,** *wimpel,* inz. de lange wimpel op vaartuigen van vorsten en hooge staatsdienaren. * — **oelaran,** veelal **oela oelaran,** w. sum., *de kramp in armen en beenen.* — [N.].

* II. naam eener aardvrucht. — [R.].

* III., **œlar-2,** jav., *een draad.* — [R.].

* IV., **oelar mangijang,** w. sum., benaming van den regenboog, waarvoor de Maleiers en vooral de zwangere vrouwen vrees koesteren. — [N.].

* اولر **oelęr,** batav., *worm.* — [H.]; jav. = **œlat** II. (T.).

اولر **œloer,** iemand, die, den dood verdiend hebbende, van den vorst gratie gekregen heeft, als het ware gevierd, doch daarvoor met zijne nakomelingschap lijfeigene geworden is; hebbende de vorst echter niet het recht, hem te verkoopen. — Een œloer mag niet met fatsoenlijke lieden eten; **męngœloer,** touw en dergelijke *vieren; afvieren; aanreiken; aangeven.*

اولر **œlir,** *schroefdraad,* en van daar ook: *kurketrekker.* * — oeler ītik, *kurketrekker.* — [C.].

* اولر **oelor,** w. sum., *zichtbaar* = kalihatan. — [N.].

اولس I. **œlas** (vgl. oelęs), *bekleedsel; omkleedsel; omhulsel: sloop; bedekking;* onderdeel van sommige vruchten, zoo als de limoenen, dat in een omhulsel zit; pit met het vleesch van vruchten, die uit veel pitten bestaan, zoo als de nangka, de tjęmpędaķ, de dœrījan en dergelijken; **męngœlas,** *bekleeden; omkleeden; omhullen; bedekken;* bęrœlaskęn kāïn mērah, *van een omkleedsel van eene roode stof voorzien geworden zijn;* **œlāsan,** *wat op een omkleedsel gelijkt; wat bedekt enz. is; bekleedsel; omkleedsel; omhulsel; bedekking.*

* II. w. sum., *iets in de lengte doorsnijden, vooral vruchten.* — [N.].

* اولس **œlęs** (vgl. oelas), batav., *sprei; beddelaken.* — [B.]: jav. (T.).

* اولس, **olèsin,** batav., *met den vinger* (of iets dergelijks) *langs iets strijken,* bv. di olèsin dęmpoel, van eene schuit die gekalfaterd wordt. — vgl. tjòlek, — [H.]; uit 't bal. (T.).

اولغ I., **męngœlang,** *meer dan eens naar dezelfde plaats gaan; herhaaldelijk*

hetzelfde doen; van voren beginnen met iets; herhaaldelijk bezoeken; tāli œ., touw dat door ten minste twee katrollen (blokken) loopt (looper mar.); — bęrœlang-2 tjākap, *gedurig over hetzelfde onderwerp spreken;* jang bęrœlang-2 sębœtan, *wat bij herhaling uitgesproken wordt;* in de gramm.: *reïteratie; reduplicatie;* **męngœlang-āling**, *bij herhaling heen en weder gaan;* de overige bet. van œlang int. of met verscheidenheid; **œlāngan**, *wat door herhaling van iets verkregen is: wat moet herhaald enz. worden;* **pęngœlang**, *wie meer dan eens naar dezelfde plaats gaat enz.; wiens gewoonte het is, het te doen;* gantang œlang āling, kleine inhoudsmaat van metaal, waarmede de vorst het stofgoud, dat als belasting opgebracht wordt, meet. Die maat heeft van buiten in den bodem nog eene kleine verdieping, die ook, bij wijze van toegift, met goud gevuld wordt. Bij het goudmeten wordt dus de maat bij herhaling omgekeerd en weder recht gezet, waarvan de naam.

* II. naam eener slang. — [L. bew.]; z. oeling (T.).

III., **œlang-2**, reep van een pandan blad, waarin bloemen gestoken zijn; een versiersel in 't haar der vrouwen. Men kan ook een pandan-blad in meer reepen scheuren, doch zoo dat die reepen aan den bovenkant samenhangen.

* IV., **œlang-2**, naam eener soort van broodboom. — [L. bew.]; naam van een ficussoort, ficus racemosa. — [C.].

* V., **œlang-2**, *zien of er ook iets te vinden is; in het onzekere zoeken.* — [R.].

* اولغ I. **œloeng**, jav., *de visch-arend — falco pondicerianus.* — [C.]; oeloeng-2, *de kiekendief* (B.); boeroeng oeloeng-2, eene soort van roofvogels, die jacht maakt op jonge kippen, *wouw.* — [H.].

* II., batoe oeloeng, batav., een edelgesteente, dat door ouderdom donkerkleurig geworden is. — [H.]; oeloeng is hier de bal. uitspraak van 't jav. woeloeng, *zwart* (T.).

* اولغ **œling**, batav. (uit 't jav., T.), naam van zekere gevaarlijke aalsoort. — [B.]; zou de badenden doen verdrinken (T.).

اولغ **ōleng**, van vaartuigen *rank; rankheid;* **ōleng-2**, alleen in ō. kęmœdi, horizontaal draaispil, voor de stuurtalies op een indisch vaartuig: *stuurrad;* **kęōlēngan**, *rankheid.*

* اولقف I., batav. (uit 't bal., T.), **œlap-œlāpin**, *wenken; met de hand roepen; wuiven.* — [B.].

* II., batav. (uit 't jav., T.), *het flikkeren.* — [C.].

III., **œlap-2**, *brei* van kęlādi en klappermelk (santan).

* أولق oelakh, w. sum., = hilir. Het beteekent ook: *land; landschap;* oelakh ali katanja, *om op het gesprek terug te komen.* — [N.].

أولق I. **ōlaḳ**, bij het weven *tweede haspel, waarop het garen van den eersten haspel* (rœwing) *gehaspeld wordt; logrol* (mar.); **męngōlaḳ**, *op den tweeden haspel haspelen.*

II. van vloeistoffen *draaiing; warling; zijwaartsche afwijking van de eens aangenomen richting; schaduwzijde;* van wind of regen *afgekeerde zijde;* **męngōlaḳ**, *draaien; warlen; meren; zijwaarts afwijken van de eens aangenomen richting;* ō. pintoe, *opstaand scherm vóór of achter eene deur* of dergelijke; ombaḳ męngōlaḳ kęlāoet, *de golven springen naar zee terug;* **bęrōlaḳ**, *warling hebben*, bv. eene rivier; **pęngōlaḳ**, *wat doet draaien enz.; opstaand scherm vóór of achter eene deur* en dergelijke, dat den wind dwingt zijwaarts te gaan.

أولق I. **ōloḳ**, soort van kettingsteek, met eene grove naald en ongetwijnde zijde, die zoo breed mogelijk uit elkander gelegd wordt, zoodat de steken kleine vierkantjes-vormen.

II., **męngōloḳ-ngōloḳ**, *schertsende of in schijn onwaarheid zeggen; jokken; voor den gek houden; foppen; beet nemen; den spot drijven met iemand.*

III., **ōloḳ-2** = **walaḳ**, *wispelturig.* — [L.]: **ōloḳ-2** en **ōloh-2**, *wispelturig; kwasterig; kuren.* — [L. bew.].

* أولك **œlik** en **ōlek**, *liefkoozen; troetelen; in slaap brengen; in slaap wiegen.* — [C.]; misschien men. uitspraak van œlit (T.).

* أولݢ, batav., (jav.), męngoelęg, *iets hard wrijvende fijn maken*, bv. de rijst voor een klein kind. — [T.].

* أولليو **œlalījo** = olè-olèan, z. onder oelai II. — [R.].

أولم **œlam** (of **hœlam**), rauwe toespijs bij de rijst uit het plantenrijk; **œlāman**, *wat op* **œlam** *gelijkt; onwettige bijzit;* **œlam-2**, *onwettige bijzit.*

* أولم **œlom**, *krimpen;* **tęrœlom**, *ingekrompen.* — [L.].

أولن I. **œloen** (in hik. en poëzie), *dienaar; onderdaan.* Wordt gew. als pron. pers. 1. en 3., sing. en plur., *ik; wij* (vgl. jav., T.); *hij; zij;* gebruikt, en is nederiger dan dęngngan; **bęroeloen**, van zich zelven sprekende œloen *gebruiken;* **pęroelœnan**, *staat van dienaar tegenover zijn' heer; oeloenschap.*

* II., **œloen-2**, *wimpel.* — [L.].

أولن, **ōlen-2** — jav. voor het ongebr. œli-œlīan, van œli, *kneden* — soort van dunnen koek.

أُولُو ar., plur. zonder sing., *begaafden; bezitters; heeren;* أُولُو آلْقُوَّةِ, *de met kracht begaafden; de sterken.*

اولو **olō**, batav., *wel fameus!* — (B.).

اوله I. **ōlah**, *gesteldheid; gelegenheid;* bęgitœlah ōlahnją, *zoo is er de gesteldheid van; zoo is de zaak gelegen;* **sęolah-2**, *alsof.*

II. *manieren; kuren; kunsten,* in dien zin; *kunst- en vliegwerk:* **męngōlah**, een werk *door allerhande middelen verrichten.*

III., verb. van عَبْدُ آللّهِ.

* IV. **ōlah**, singap., *weigeren.*

اوله I. **ōleh**, praep., dienende ter aanduiding van den agens in passive zinnen, of van de aanleiding tot iets: *door; uit; uit kracht van* —; bęrōleh, *verkrijgen; bekomen; erlangen:* er valt op te merken, dat het spraakgebruik bęroleh tot de tr. beteekenis, bōleh daarentegen, als stamwoord, tot de intr. beteekenis beperkt heeft. In de spreektaal evenwel hoort men dit laatste ook wel eens tr. gebruiken; bv. āpą tœwan bōleh? *wat hebt gij verkregen?* bęroleh līhat, *te zien krijgen;* dikętàhœī ōlehmoe, *door u worde geweten* (meestal zonder di, T.); ō. kāraną of ō. sabab, *om reden; omdat; overmits; aangezien; op grond;* sœką-tjīta ōleh īja męlīhat, *verblijd door hetgeen hij zag* (door dat hij zag, T.); **męmpęroleh**, *verkrijgen; bekomen; erlangen; bereiken; behalen; verwerven;* **bępęroleh**, bezig zijn met verkrijgen; **dipęroleh**, *verkregen enz. worden;* **pęrolēhan**, *verkrijging; bekoming; erlanging; bereiking; behaling; verwerving; wat verkregen enz. wordt of is;* sāmą p., *gelijk aandeel in hetgeen verkregen enz. wordt:* **ōleh-ólēhan**, *wat verkregen wordt of is.*

* II. **oleh-2**, batav., *de opbrengst van den oogst; wat men door oogsten verkrijgt.* — [H.]; bal. oelihan (T.).

* اوله, **ōloh-2** z. **ōlok**, III.

أَوْلَى (**aulā**), ar., *passender; geschikter; beter:* inna aulā, *voorwaar, het is beter.*

أُولِي z. bij أُوَّلُ.

اولي I. **œlai**, naam eener eetbare zoutwater-schelp.

* II. batav., *omroeren.* — [C.]; *ronddraaien,* als kokende rijst in een' ketel; *zachtjes omroeren; draaikolk.* — [R.] vgl. onder oeli. — **œlai-œlājan**, soort van klarinet, van eene geleding van een' padiehalm gemaakt = soend. ęmpet-ęmpētan. — [R.]; olè-olèan is de uitspraak als in 't soend. (T.).

أَوْلِيَا plur. van وَلِي. De Mal. gebruiken den plur. ook voor den sing.

أَوَّلِينَ z. onder أَوَّلُ.

اوم āoem, *dreun; galm* [zooals bv. in een groot ledig vertrek, van geschutvuur in de verte]; *klagend gebrul*, zooals bv. dat van een' gevangen olifant; interj., ter nabootsing van het gebrul van tijgers, olifanten en dergelijke, en die men gebruikt wanneer men, met kleine kinderen spelende, de beide handen voor het aangezicht, houdt om bij de kleinen eene soort van bezorgdheid te verwekken, die in verbazing en vreugde verandert, wanneer men, na eene poos, de handen eensklaps weder wegneemt. Dię gewaarwordingen bij de kinderen drukt men dan uit door de intensieve ųitroeping tjaķ: **mȩngāoem**, *dreunen; galmen; klagend brullen.*

* **اومت œmoet**, *een zeebrasem — sparus* — [R.].

اومر œmar, verb. van عَمَر.

اومر œmoer, z. عُمُر.

* **اومغ I. oemang**, w. sum., *weerpijn; 2e roos* (eene bekende ziekte). — [N.].

II., **œmang-2**, naam eener soort van zoutwater-krab, die zelve geen huisje bezittende, in de ledige schelpen van andere dieren gaat en zich daarin vastbecht, waarmede zij dan rondwandelt. Groeit het beest, zoodat zijne schelp te nauw wordt, dan gaat het ȩene geschikter woning opzoeken.

* **اومغ ōmong**, batav. (uit 't jav. of bal., T.), *praten.* — [B.].

* **اومل, ngōmel**, batav. (uit 't jav., T.), *pruttelen; knorren.* — [B.]; **œmal-2**, *verwijten.* — [R.]; vgl. tjòmèl (T.).

اومن (en **hœman**), **mȩngœman**, *smalen; uitmaken; doorhalen* (vgl. jav., T.).

اون I. āwan, *wolk*, inz. regenwolk; soort van loofwerk (geschilderd, gedrukt, gebeiteld enz.); *krullen*, bv. aan letters; ā. jang mȩngandoeng hœdjan, *wolk die van regen zwanger is*, d. i. regenwolk (z. mēga); ā. bȩrsīlap, *loofwerk*, waarvan de takken onder en over elkander heen schijnen te gaan; ā. mȩlārat, *voorttrekkende wolken*; soort van loofwerk; **mȩngāwan**, *naar de wolken gaan*, zooals bv. een luchtbol; **bȩrawan**, van den hemel, een berg *bewolkt zijn;* **kȩmāwan**, *verzameling van wolken* (Gewölk); **āwan-kȩmāwan**, *de gezamenlijke wolken.*

II. verb. van آوَان.

اون I. oewan (en **wan**) verk. van **tœwan**, titel, die, voorafgegaan door انچي aan de mannelijke afstammelingen van den bȩndahārą en tȩmmȩnggoeng van het voormalig rijk Djōhor gegeven wordt; titel voor de afstammelingen van Moeḥammad; op de oostkust van het mal. schiereiland = انچي.

* II. z. **oewang** II.

اونت **œnoet** (vulg. wijz. van **roenoet**), *spoor;* zichtbaar teeken bij de beweging van een lichaam achtergelaten; **mẹngœnoet,** *het spoor van iets volgen; nauwkeurig nagaan; met volharding najagen,* bv. een ambt; *met volharding trachten meester te worden; met volharding trachten te erlangen.*

اونر (en **hōnar**) — pers. هُنَرْ, *kunst — kwade praktijk; schelmstuk; guitenstreek, -trek; koopje; moeielijkheid; onaangenaamheid; ongelegenheid; stront; standje; schandaal;* * — batav., *schade; leed;* **mẹngònarin,** *iemand schade berokkenen.* In de Si-miskin (batav. redactie) zegt een vorst, na de waarzeggers opgestookt te hebben een ongunstige voorspelling te doen om Si-miskin in 't ongeluk te storten: baīk kita bikin — satipoe daja kita sopaja binasa karadjaānnja (vgl. mak. ónarạq; soend. honar) — [T.].

اونس I. (en **hœnoes**), **mẹngœnoes,** suijdende of puntige wapens *uit de scheede trekken; ontblooten;* een' ring *van den vinger trekken;* mẹngœnoes dāwai, *metaaldraad trekken;* m̄. rōtan, *gespleten rotting tusschen twee messen doorhalen, om hem voor het gebruik geschikt te maken;* m̄. ḍzakar, *de mannelijke roede uit de vrouwelijke scheede halen.*

* II., **œnœsan,** zekere gerechtigheid, die aan den vendumeester, of bij het winnen van een proces wordt betaald. — [L.].

* III., men., de witte vezelstof, die aan de idjoeḳ zit. — [N.].

IV. verb. van يُونُسْ.

V. z. أُنْسْ (T.).

اونغ, **ōneng-2,** afstammeling in den 5den graad (kind van een' pījoet).

اونڤ, **mẹngœnap,** *alleen* (onvergezeld) *gaan.*

اونق **œnaḳ,** *omgebogen haakvormige doren.*

اونم **œnam,** naam eener eetbare zoutwaterslak; de tampoeḳ er van komt als reukwerk in de dœpạ.

*اونن **ōnan,** bataksch, = pẹkan (T.).

اوني **œnal,** van kippedrek *taai; zacht; week;* mīnjaḳ œ., *benzoë-olie, die veel op kippedrek gelijkt.*

اوۏ **oewô** (en وۏ **wô**), troetelwoord, waarmede men onmondige kinderen van anderen van hoogeren of gelijken rang aanspreekt, hebbende de beteekenis van *mooi ventje; mooi meisje.* — Wordt ook gebruikt bij titels; bv. tẹngkoe œ.

اوه I. **āwah**, van het zien *duidelijk; onbelemmerd: duidelijkheid van het zien; onbelemmerdheid van het zien;* **kęáwāhan**, *duidelijkheid van het zien enz.*

* II., soek., van dingen, die gekromd zijn, zoo als bv. vischhaken *eenigszins recht gebogen of geopend;* ā. māta pantjing, *de vischhaak is recht gebogen.*

اوه **oewéh** (en **weh**, minder goed **oewē** en **wē**), vertrouwelijk aanspreekwoord, gebruikelijk tusschen man en vrouw en vrienden.

أَوْهَام plur. van وَهْم.

اوي **āwai**, niet verkregen of het doel niet bereikt hebbend, waarnaar men gestreefd heeft; *er met ledige handen afgekomen; teleurgesteld.*

اوي I. **oewē**, z. oeweh.

II. oorspr. chin. — soort van verglaasd aarden pannetje, met ooren en deksel, zoo als onze melkpannetjes.

اويب **œjoeb**, verb. van أَيُّوب.

* اويت, **ojòtin**, batav., *iemand iets*, bv. water, *te drinken geven.* Ook wel voor *te eten geven* gebruikt. — [H.]; uit 't bal. (T.).

* اويد **ojod**, batav. en jav. = akar (T.).

اويغ **œjoeng**, *slingerend: topzwaar* (ook van een' beschonkene); œ. kapāla, *duizeling;* œ. ambang, van een beschonkene *nu eens slingerende vooruitgaan en dan weder in eens zijne vaart stuiten.*

* اويغ, pohon (lees: poehoen) òjòng, batav., zekere vruchtdragende boomen. — [H.].

اويت (beter **njōnjot**), **męngōnjot**, *rekken,* zoo als bv. touw, leder en dergelijke; *trekken aan iets rekbaars,* zoo als bv. een zuigend kind aan den tepel van de borst; **ònjōtan**, *waaraan getrokken wordt,* bv. de tepel; *wat gerekt is;* **pęngōnjot**, *welks natuur het is te rekken; wiens gewoonte het is te trekken,* bv. een zuigend kind; *wie of wat rekt enz.*

اويق, **męngōnjak-ngānjik**, *op verschillende wijze heen en weder waggelen,* zoo als bv. de tanden van een oud man, of de palen van eene oude omheining.

اويق (minder gekuischt **ōtjok**), **męngōnjok**, *toeduwen; opdringen,* bv. iets dat men niet wil koopen, een meisje, dat men niet wil hebben; *pogingen aanwenden of stappen doen, om iets* bv. een verzoek, *te verkrijgen; najagen,* in dien zin; tå kętáhœan ōnjoknją, z. otjok.

اه I. **ah** (kort uit te spreken), interj. van

wrevel, **afkeer**, **weigering**, onwil of ongeduld; **mẹngahkẹn**, *zijn afkeer uitdrukken over iets.*

II. ar., interj. van droefheid of pijn: *ach; helaas.*

اوه **ōh**, interj., *o!* ook als uitroep, wanneer men zich vergist heeft of overtuigd is geworden; oh! djīkạ bẹgītoe, *o! als het zoo is;* oh! sālah kītạ, *o! wij hebben het mis.*

أَهَال plur. van اهْل.

أَهَالِ of اهالي plur. van أَهْل.

أُهَب plur. van أُهْبَة.

أَهْبَا plur. van هَبًا.

أُهْبَة ar. (mal. **oehbah**), plur. أُهَب, *toerusting; wapening; krijgsvoorraad; vestingwerken.*

أَهْجَز دَبُود ar., twee niets beteekenende woorden, gevormd door de acht letters, die de Ar. opvolgend (te beginnen met ا) aan de jaren van hun achtjarigen cyclus geven.

* **اهد** **āhad** (uitspraak van عَهْد, T.), *verbond; belofte.* — [L.].

إِهْدَا ar., *het geleiden van de nieuw gehuwde naar haren echtgenoot; het leiden van een offerdier naar Mekka; het aanbrengen en aanbieden van een geschenk.*

أَهْرَام plur. van هَرَم.

أَهْل (mal. **ahli**) ar., plur. آهَال, أَهَال, أَهْلُون, أَهَلَات en أَهْلَات, *volk; menschen*, die tot eenig persoon, plaats, regeering, ambacht of instelling behooren; *familie; iemand van 't vak;* ahli nẹgrī, *burger;* a. dīwān, of a. maḥkamah, *lid van een' raad;* أَهْل ٱلْأَحْرَام, *bloedverwant;* أَهْل ٱلْفَرَض, zekere bloedverwant, aan wien een bepaald gedeelte eener erfenis (فَرْض) toegekend is; أَهْل ٱلْعِبَادَة, iemand die geene godsdienstoefeningen verzuimt.

اهل **ahli**, verb. van أَهْل.

أَهْلًا ar., adv., dienende ter verwelkoming, ongeveer = *welkom, hier;* أَهْلًابِكَ, *welkom, u, hier;* أَهْلًاوَسَهْلًا, *welkom, hier;* أَهْلًا وَسَهْلًا مَعَ ٱلْفَرَحِ وَٱلسُّرُورِ, *welkom, welkom hier, met vreugde en genoegen.*

أَهْلَات en أَهَلَات plur. van أَهْل.

إِهْمَال ar., *het veronachtzamen; het verwaarloozen; het verzuimen; veronachtzaming; verwaarloozing; verzuim.*

أَهْنَاد plur. van هِنْد.

أهند plur. van هند.

أهو ahō, interj. om te roepen; **męngahōkęn**, *met* ahō *roepen.*

أهوا plur. van هوي.

أهوية (mal. **ahwījah**) plur. van هوا.

* **أي** I. **ājoe**, jav., *schoon.* — [C.].

II. z. bij أيّ.

آي plur. van آية.

أيّ **ajjoe**, ar. (mal. ājoe), interj., *o!;* men voegt er soms nog ها bij, أيّها, dat de bet. niet verandert.

اي I. **īją** (en euph. soms dīja), pron. pers. 3., sing. en plur., *hij; zij; het; zij* (z. nją); īją ītoe, *hij enz. daar;* bij smtr. يائت, *dat is; te weten, namelijk;* īją īni, *hij enz. hier* (De smtr. يائي niet gebr.); īni īją, *hier is hij enz.;* **bęrīja**, van iemand sprekende, īją *gebruiken.*

II. (إيا en يا), adv. van bevesting, *ja; ja wel;* interj., als antwoord, wanneer men geroepen of aangesproken is.

اي (ook **hījoe** en, minder goed, **jœ**), *haai;* soorten: ī. bęngkong, met wijd uit elkander staande oogen; ī. bęlangkas, wordt zoo groot, dat hij een mensch kan verslinden (z. djęroeng); ī. bōdoh, *de domme haai,* heeft snorren en wordt vrij groot; ī. tęnggīri; ī. tękek (tekē), niet eetbaar; ī. pārang of ī. gęrgādji, *de zaagvisch;* ī. pālang, met een' langen, smallen, dwarsstaanden kop, aan welks beide einden zich de oogen bevinden; ī. pœnai, kleine soort; ī. koemā; ī. kęmęddjan; ī. kīją-2, heeft een' kop als een rog en een' staart als een haai (bal. kakja, *haai,* T.); ī. lāras, kleine soort; ī. harīmau, groote soort, gevlekt als een tijger; ī. koemāngi, met zwarte vinnen.

* **ايا** **aja**, sing., = kalakoewan. — [K. (Abd. sch. wdb.)].

إيا z. īją II.

آيا plur. van آية.

آيات plur. van آية.

أياد (ajādī) plur. van يد.

* **اياس** **œjāsa**, *sussen met heen en weder te bewegen; zuien; suizelen.* — [L.].

إيالة (mal. **ijālah**), ar., *het stellen van iemand over iets; het tot voogd stellen.*

أيّام plur. van يوم; أيّام البيض, *de witte dagen,* d. z. de 13e, 14e en 15e van de maan.

أياويم plur. van يوم.

أيب I. (en **hība**), *weemoedig; bewogen; ontroerd; aangedaan* [inz. door de herinnering aan beminde afgestorvenen of afwezigen, of aan vroegere tijden]; *weemoedigheid; weemoed; ontroering; aandoening;* **kęibāan**, *weemoed; weemoedigheid; ontroering; aandoening.*

* II., *weigeren.* — [R.].

III., batav., = badan, *het lichaam.* — Zou dit ook de grondbeteekenis zijn van het jav. iba? vlg. jav. wong als uitroep. — [H.]: vlg. bataksch — te Batavia waren vroeger zoowel bataksche als balinesche slaven, waarin onze godvruchtige voorouders met wellust handel dreven; z. bij awaķ (T.).

أيب I. **ība**, *moeder*, van menschen, beleefder dan ما; van menschen, gew. de persoon, die iemand ter wereld gebracht heeft; van knol- of bol-gewassen *de moeder* (*hoofd*)-*knol* of-*bol;* van vaten, die verschillende kleine voorwerpen als onderdeelen (ānaķ) bevatten, zoo als bv. eene sirehdoos *het hoofdvat* (z. ما); ī. bāpą, *vader en moeder; ouders;* ī. ęmas, z. ęmas; ī. bīdjeh, *tinerts in stukken;* ī. tāngan, *de duim;* ī. kāki, *de groote teen;* ī. ājam, *eierleggende kip; volwassen kip;* ī. nęgrī, *hoofdstad; hoofdplaats;* ī. tanggą, *de zijstijlen van een ladder;* ī. sāwan, soort van steenpuist aan 't voorhoofd; ī. pęmbōhong, *aarts-leugenaar.*

* II., singap., *deeg.*

ايبر I. (en **ībar-2**), soort van klein vaartuig.

II. jav., *vliegen; uitvliegen; vlucht.* — [C.]; jav. ibęr (T.).

ايبر I. (en **hīboer**), *troost; vertroosting;* **męngīboer**, *een leed doen vergeten; troosten; vertroosten;* **īboeran**, *troost; vertroosting,* **pęngīboer**, *wie of wat een leed doet vergeten enz.; trooster; vertrooster;* **pęngīboeran**, *vertroosting.*

* II. *heiblok.* — [R.]:

* ايبس **ības**, naam eener soort van palm. — [C.]; soort van palm, gębang-palm, poetjoek-boom. — [L.]; *corypha umbraculifera.* — [P.].

ايبغ **ēbeng**, z. embeng.

* أيبق **īboeķ**, batav. (uit 't bal., T.), *ongerust; bekommerd.* — [B.].

أيبك **ēbek**, soort van voorhangsel tegen zon en weder vóór openingen, zooals *vensters, deuren enz., dat met eene stut of stutten opengezet wordt; zeil*, in dien zin.

* أيبل I. **īboel** (en **ībal**), *zijne gedachten elders hebben.* — [L.].

II. naam eener groote soort van nīboeng, met zeer sterk rood hout (rœjoeng). — Lamp. zekere palm, waarvan 't buigzame hout voor lansstelen gebezigd wordt, sund. iwoel? — [T.].

ايبم **ēbam**, cylindervormige porceleinen pot met deksel.

* ايبن, **bęrīban**, *veel woorden, boehaai of praatjes maken; luidruchtig zijn.* — [L.].

ايبن (**hēban** en **rēban**), **męngēban**, *vierkant op zijde smijten;* **ébānan**, *wat vierkant op zijde gesmeten is.*

ايبو **ībau**, naam eener eetbare zoutwater-mossel.

ايت I. **ājat**, *nauw sluitend wambuis*, met korte mouwen, die slechts een gedeelte van den bovenarm bedekken.

* II. *goed fortuin.* — [R.].

آيَة ar., plur. آي, آيَا en آيَات, *teeken; grafsteen; wonderteeken; persoon; lichaam; vers* v. den koran.

* ايت, **ājoet-ajœtan**, *bijzit.* — [C.].

ايت **ītoe**, *die; dat;* itoe wordt soms met substantiva tot één woord samengetrokken en is dan suffix; sahāja tœwantoe, in pl. van sahāja tœwan ītoe, *slaaf van mijnheer;* hamba tœwantoe in pl. van hamba tœwan ītoe; ōrang ī., *die menschen;* ī. sahādja, *dat alleen;* kārana ī., *om die reden;* itœpon, *dat namelijk; doch; mits;* ītœlah, *die enz.*, emph. ook aan 't begin van een' zin: *daarom; juist daarom;* سيت **sęītoe** (bestaat dit? of is het om sitoe te verklaren? T.), z. sītoe.

أَيْتَام plur. van يَتِيم.

اِيْتِصَال en اِتِّصَال, ar., *het aankomen: het bereiken; het vereenigd zijn; het verbonden zijn; het samenhangen; het aangrenzend zijn; — verbinding; verband; samenhang; aangrenzing.*

ايتغ **ītoeng** en **hītoeng** (men. ètòng, T.), **męngītoeng**, *tellen; rekenen; berekenen; er voor houden; in aanmerking nemen; achten; rekenen; afrekenen; met elkander afrekenen;* **itœngan**, *wat geteld enz. is —; de uitkomst* (het facit); als adv., *als ware het;* **pęritœngan**, *telling; rekening; berekening; afrekening;* 'ilmoe p., *rekenkunde.*

ايتك **ītik**, *eend;* — soorten: ī. ājęr of ī. lāoet = bęlībis; ī. sęrāti (op Bali is bèbèk sęrāti de naam van den berg- of manilla-eend, T.); — * ī. manīla, batav., de zoogenaamde berg-eend (maar ītik is te Batavia niet in gebruik, T.).

* ايتل I. **itil**, batav., *clitoris.* — [R.]; jav.; itil-itillan, *de huig van de tong.* — [T.].

ايتم **ītam** (en **hītam**), *zwart; donker van kleur; zwartheid enz.; zwarte enz.; het zwart enz.;* i. lęgam, *pikzwart;* ī. mœda, *diep donkerblauw;* ī. mānis, van de kleur van het gelaat of het geheele lichaam, of van den persoon: *liefelijk bruin;* **męngītam**, *de hoed. van zwart aannemen of vertoonen; zwart*

enz. worden; **kẹitāman,** *zwartheid; donkerheid van kleur;* **sẹītam,** naam van een' eetbaren zoetwater-visch; **ītam-itāman,** *zwartachtig.*

أيج **ēdjạ,** verb. van هجا; **mẹngēdja,** *spellen;* **édjāan,** *wat gespeld is;* **pẹngédjāan,** *spelling.*

إيجاب **īdjāb,** ar., *het maken, dat iets noodzakelijks geschiedt; het de oorzaak van het ontstaan van iets zijn; het noodzakelijk maken; het toestemmen,* voorn. door den verkooper in den door den kooper geboden prijs; *het te koop bieden;* — *toestemming.*

إيجاد ar., *het scheppen; het uitvinden;* — *schepping; uitvinding.*

أيجغ **ēdjoeng,** naam van een mal. volkstam onder Riouw.

أيجق **īdjoeḳ,** eene paardehaarachtige zelfstandigheid, groeiende tusschen stam en blad van de nau-palm, en dienende tot het maken van touwwerk, matten, bezems en dergelijke (vooral van daken, T.); tāli sāhoe ī., *een ankertouw van* idjoeḳ (sāhoe is ساؤه, T.).

أيجك, **mẹngēdjek,** *bespotten; beschimpen; hoonen* [met woorden of gebaren, ironisch en door naäping, inz. met iemand anders sprekend].

أيجن **īdjin,** verb. van إذن; dẹngngan tijādạ ī., *zonder verlof.*

* أيجن **īdjōn,** *een voorschot nemen op te goed te maken gelden.* — [R.].

* أيچ **ētjo,** jav., *aangenaam; smakelijk; geurig.* — [C.]; etjå of etja in alle geval (T.).

إيدا ar., *het helpen; het bijstaan;* — *hulp; bijstand.*

أيدر **ēdar,** *verandering van plaats;* van een vaartuig *het afvallen door stroom of wind; afwijking van den koers;* **mẹngēdar,** *van plaats veranderen; zich begeven naar; op zijde gaan; zijwaarts plaats maken; opschuiven;* van een vaartuig *afvallen door stroom of wind; afwijken van den koers door stroom of wind* — ; *naar huis terugkeeren; rondgaan en terugkeeren naar dezelfde plaats,* zoo als bv. eene processie; *omloopen,* bv. van een hemellichaam om een ander, den wind; *in de rondte gaan; rondgaan; rondwandelen; rondreizen; rondtrekken; de ronde doen; ronddraaien; rondwentelen; omwentelen; periodiek veranderen en terugkeeren tot den zelfden toestand; rondom iets gaan; omwandelen; omreizen; doorwandelen; doorreizen; bereizen; doorkruisen;* bintang-bẹrēdar, *dwaalster* (— z. kītar); mẹngambel ēdar of mẹmbœwang ēdar, bij het varen *afvallen door stroom of wind*

aftrekken, namelijk van den koers, d. i. rekenen op het afvallen van het vaartuig door stroom of wind en daarom zoo veel hooger gaan liggen of zooveel opwerken; bij het binnenkomen in een vertrek, waarin zich iemand bevindt, een weinig op zijde gaan, dat voor beleefd geldt; mempęrēdarkęn (ook بغرايدركن, T.) pijāla, *den beker doen (laten) rond gaan;* **pęngēdar**, *wie van plaats verandert enz.;* **pęrēdāran**, *verandering van plaats; opschuiving; afwijking van den koers door stroom of wind; rondgang; rondwandeling; processie; rondtrekking; ronddraaiing; rondwenteling; omwenteling; omloop;* **pęngédāran**, *omwandeling; omreizing; bereizing; doorkruising;* **ēdar-2**, 1° *staande schermen, die men rondom iets zet;* 2° adv., *rondom; kringsgewijze.* — * **īdar-2** (= tabir), de schutten of behangsels, die buiten rondom een tent of loods geplaatst worden bij het geven van feesten. — [L.].

إيدغ **īdoeng** (en **hīdoeng**), *neus:* — * ī. بتيس bętis, *de scheenen.* — [L.]. — **męngīdoeng**, *door den neus spreken.*

ايدڤ, **męngīdap**, *langdurig lijden; sukkelen; kwijnen;* **męngīdapkęn**, *doen langdurig lijden enz.; dwingen te —; langdurig lijden enz. aan of om iets* (dir. obj.); *zich onophoudelijk bezorgd maken om of voor iets,* bv. voor iets dat moet komen; męngīdapkęn męskīn, *gedurig aan armoede lijden,* d. i. gedurig in armoede verkeeren; m. pęroet, *gedurig aan den buik lijden,* d. i. gedurig gebrek aan levensmiddelen hebben: **idāpan**, *chronisch lijden; chronische ziekte; hetgeen, waaraan, waarom of waarvoor men langdurig lijdt enz.; waarom of waarvoor men zich onophoudelijk bezorgd maakt;* **pęngīdap**, *wie langdurig lijdt enz.; sukkelaar;* **pęridāpan**, *langdurig lijden; sukkeling; kwijning.*

ايدم (en **hīdam**), **męngidam**, *sterk op eenige spijs belust zijn,* inz. doch niet uitsluitend van zwangere vrouwen; fig., *zwanger zijn; sterk op eenige spijs belust zijn;* **idāman**, *waarnaar iemand belust is;* **pęngīdam**, *wie sterk op iets belust is enz.; vrouw, die in hare zwangerschap steeds op iets belust is.*

* ايدن **īdin**, verb. van إذن. — [C.].

ايدن **ēdan** (zelden), *gek; zot; dwaas; gekheid; zotheid; dwaasheid* (is jav., T.); **męngedan**, *gek enz. worden;* **kęédānan**, *gekheid; zotheid; dwaasheid.*

ايده **īdah**, *geschenk ter aanknooping van een' minnehandel, dat de vrouwen vaker geven dan de mannen; minnegeschenk;* **męngīdah**, *een' minnehandel aanknoopen,* hetzij al dan niet met wettige bedoelingen door het geven van een geschenk; *een ge-*

schenk geven, van den bruidegom aan de bruid, of omgekeerd; *iemand een geschenk geven*, met de bedoeling een' minnehandel aan te knoopen; ī. tęrang, *met wettige bedoelingen;* ī. gęlap, *met onkuische bedoelingen;* **idāhan**, *minnegeschenk;* **pęngīdah**, *middel ter aanknooping van een' minnehandel.*

ايذن **īdzin**, verb. van إذن.

* اير I. **ājar**, batav., *ergens lang staan.* — [B.].

II. z. ajęr.

اير **ājęr** (men. aīr, in 't Noorden: ajar, T.), *water; vocht; nat; sap; sop; saus; bloed, dat uit eene in den strijd ontvangen wond vloeit; glans; waas;* ā. anggoer, *wijn;* ā. teh, *thee* (de drank); ā. ķahāwa, *koffie* (de drank); ā. ęmas, *goudwater, waarmede geschreven wordt;* ā. pērak, *zilverwater*, als boven; ā. bękœ, *gestolt water*, d. i. ijs; ā. sęnī, *urine;* ā. sœsoe, *melk;* ā. pāsang, *wassend water;* ā. sœroet, *afloopend water;* ā. tęnang, *stil water;* ā. gœla, *suikerwater; suiker in vloeibaren staat; stroop;* ā. mātą, *tranen;* ā. mādoe, *honig;* ā. māwar, *rozewater;* ā. mandi, *badwater; frissche kleur*, die een gezond lichaam van 't baden krijgt; ā. moeţlaķ, in een' godsdienstigen zin: *rein en tevens reinigend water;* ā. makrœh, in een' godsdienstigen zin: *water, onbruikbaar voor lichaamsreinigingen;* ā. mœką, *uitdrukking van het gelaat*, door het al dan niet aanwezig zijn van een' zekeren glans; ā. bęlandą, *seltserwater;* ā. rādją, naam van een aanzienlijk eiland onder Lingga-Riouw; ā. ālas, het zoete water vóór de monding van rivieren; ā. kęras, *sterkwater;* ā. sętāman, *een tuin water*, d. i. eenige potten met water, waarmede bruid en bruidegom, gew. 3 á 4 dagen na de inzegening van het huwelijk, onder zekere ceremoniën begoten worden; ānaķ ā., *riviertje; zijtakje; kreekje;* bātang ā., *rivier;* mœką ā., *waterspiegel;* māta ā., *wel; bronader;* — œlar ā., naam eener kleine slang, die zich aan modderige stranden ophoudt en zoowel in zout- als in zoetwater, doch niet op het land, leeft. Zij legt geene eieren; męmbœwang ā., *zijne natuurlijke behoeften doen;* — * ā. kala, w. sum., *drinkwater;* ā. daras, *stroomend water* (z. درس, T.). — [N.]. — kęājęr 1° *naar het water*, d. i. ook naar de plaats waar men zijne behoeften doet (men.: karaīr, T.); 2° *in den toestand gebracht zijn van uit zijne in den strijd ontvangen wonden te bloeden;* męngādoe ā. dęngngan gāram, *water met zout vermengen;* wordt gezegd van eene getrouwde vrouw, of zegt zij zelve van zich, wanneer haar man eene tweede, jongere vrouw meer bemint dan haar, en al hare

kunsten daartegen te kort schieten; **kẹ-ȧjēran**, *uit zijne in den strijd ontvangen wond of wonden bloedend zijn*, d. i. in den strijd gewond geworden zijn; van een' troep strijdenden *gewonden hebben*; — **ȧjẹr-2**, 1° naam van een' eetbaren zoutwater-visch. — * 2° naam eener vrucht, gelijkende naar de lansat, maar kleiner en ronder. — [R.].

ایر I., **īra-2**, naam van een' eetbaren goudkleurigen zoutwater-visch, eene soort van dolfijn.

* II., **īra-2**, *draden in het hout*. — [L.].

ایر I., **mẹngīri**, *benijden zonder wangunst* (óók *wenschen te bezitten wat een ander bezit*).

* II. *ruif; krib*. — [C.].

إيرَان, pers., *Persië*.

ایرت **ēroet**, *scheef getrokken; verwrongen: scheef; afwijkend van het rechte of voorgeschrevene; afwijking van het voorgeschrevene*; ē. mœloetnja, *hij heeft een' scheef getrokken mond*; mẹngāpa ē. pāgar ītoe, *waarom is die haag scheef*; māka ēroetlah pẹkẹrdjāannja, *en zijne handelingen waren van het voorgeschrevene afwijkend* (hij ging van zijne instructie af); **mẹngēroet**, *scheef getrokken enz. worden; van het rechte of voorgeschrevene afwijken; zich verwringen*; m. mœloetnja, *zijn mond verwringt zich*; — **ēroet-bēngoet**, *krom en scheef* —; *scheef* (niet recht of niet vierkant), int. of op verschillende wijze; ook eroet-bēnjoet en ērang-ēroet.

ایرت I. (en hēret), **mẹngēret**, *sleepen; achter zich aan trekken* (jav. èrèd, T.); **ērētan**, *wat gesleept enz. is*; **pẹngēret**, *wie of wat sleept enz.; sleeper*: **pẹngérētan**, *sleeping; het achter zich aan trekken*.

* II., batav., *op wielen of rollen voorttrekken* (jav. en bal. ngirid, *trekken* 'n voertuig, van paarden bv., T.); érētan, *pont*. — [B.].

ایرس **īras**, van verschillende gedeelten van een geheel, bv. lemmet en hecht van een mes, *uit één stuk; niet gelascht of aangevoegd* (vgl. jav., T.); *het uit een stuk enz. zijn* (z. tompang); kẹpālạ tongkat jang ī., *de knop van een' stok, uit één stuk met den stok*; **mẹngīras**, *in één stuk doorloopen*; **īras-2**, *wat aan iets anders gelijkt; wedergade*; ook: **īras-īrāsan**.

* ایرس I. **īroes**, *besprenkelen*. — [L. bew.]; diroes? (T.).

* II. (jav., T.) een stuk hout dat men gebruikt, om rijst, die gekookt wordt, te porren en om te roeren, of ook uit te scheppen. — [L. bew.].

ایرس **īris** (en hīris), *afgesneden stuk of schijf*; **mẹngīris**, *in stukken of*

schijven snijden; kerven (bv. tabak); *ontleden* (bv. eene kip); *voorsnijden;* mẹngīris ḥalwā, snijden, zoo als men sommige platte koeken snijdt, d. i. *ruitsgewijs snijden;* iris ḥalwā, *ruitsgewijs gesneden stuk; ruit;* mẹngāmbel ī. ḥalwā, *gebruik maken van het ruitsgewijs snijden bij het doorklieven der golven*, d. i. de golven in een scherpen hoek snijden; **irīsan**, *wat in stukken of schijven gesneden enz. is;* **pẹngiris**, *wie in stukken of schijven snijdt enz.; kerver; ontleder.*

ايرغ I. **ērang**, *zwart; donkerblauw; donkerrood; zwartheid; donkerblauwheid; donkerroodheid; zwarte enz. kleur; zwart enz.* (jav. irẹng, T.); **mẹngērang**, *zwart enz. worden;* **kẹérāngan**, *zwartheid; donkerblauwheid; donkerroodheid;* **ērang-érāngan**, *zwartachtig; donkerblauwachtig; donkerroodachtig.*

II. alleen in **ērang-ēroet.**

* ايرغ I. **īroeng**, eene soort van klein chineesch kopje, waaruit arak gedronken wordt (H. T.) — [K.]; **irong**, kopje om uit te drinken; djamboe ī., soort van djamboe — *anacardium occidentale; de cachow* — [M.]; **ērong**, *kruik; steenen kan; flesch* — [L.]; — **ēroeng-2**, opening in een vat of een' bak, bv. een' vijver, om er het water uit te laten afvloeien; *tapgat; spijgat op een vaartuig.*

إيرغ I., **mẹngīring**, *volgen; begeleiden; vergezellen* [in eene ondergeschikte verhouding]; *in eene ondergeschikte verhouding afhankelijk zijn of verbonden zijn aan den persoon van iemand;* mẹngīring djālan, *evenwijdig met den weg loopen,* bv. een aantal woningen; djālan bẹrīring, *in eene rij achter elkander gaande zijn; in colonne marcheerende zijn;* **irīngan**, *wat volgt enz.; gevolg; begeleiding; stoet;* **pẹngīring**, *wie volgt enz.; volgeling* (vgl. jav., T.); **pẹngirīngan**, *begeleiding; vergezelling; afhankelijkheid; gevolg; stoet; aanhang; aankleef;* **bẹrīring**, *achter elkander.*

II. *zijde; flank.* — Alleen gebr. in de volgende afleidingen: **mẹngīring**, *op zij* (niet op den rug of den buik) *liggen;* **irīngan**, *zijde; flank* (vgl. jav., T.); bilik i., *zijkamer;* pada i. djẹmbātan, *op zij van de brug.*

* ايرغ **ēring**, *een gier* (vogel). — [C.].

* ايرڤ I. **īrap** (en **kīrap**) = **īrai** [L. bew]. — z. **kīrai.**

* II. *graan uitkloppen of dorschen.* — [C.].

ايرڤ (en **hīroep**), **mẹngīroep**, *slorpen; leppen.*

ايرق I., **mẹngērak**, van een ding, dat tegen een ander sluit *zich daarvan verwijderen*, en van daar: *plaats maken; opschikken; opschuiven; scheiden; afscheid nemen —;* van eene lichaamsvrucht *zich met de armen*

(die primitief aan het lichaam gesloten waren) *bewegen;* dingen, die tegen elkander sluiten *uit elkander doen; van elkander verwijderen; scheiden;* kītą bęrērąk dahœloe, *laten wij vooreerst scheiden;* œlar męngērąk lengkarnja, *de slang opent hare bochten.*

* II., soek., *schijten; kakken;* **bęrērąk**, bij verk. **bērąk.**

* ايرك I. (jav. irig, T.) **īrik**, soort van grove zeef van bamboes, waarin men groenten enz. wascht. — [L. bew.]; een bamboezen zeefje, waarin de kok de afgekookte groenten laat doorzijgen of klenzen. Het dient niet om af te wasschen, zoo als sommigen melden: want daartoe wordt de pāsoe gebruikt. — [R.]; (kleine tanggok), batav., *zeef; dorschmachine.* — [B.].

II., **męngīrik**, *trappen op* iets *met zijn gewicht drukken op* iets, bv. op een' hefboom; *met geweld, hetzij door trappen met de voeten of door drukken met de vuisten, door* iets *heen persen*, zoo als bv. het met water aangemaakte merg van ęenige palmboomen, ter verkrijging van de sagodeelen; persen in een vat, door middel van eene plaat, die daarin past, zooals bv. druiven in eene wijnpers; **pęngīrik**, *wie trapt enz.— pers,* waarbij zich het dir. obj. in een vat bevindt en door eene daarin passende plaat nedergedrukt wordt, zooals bv. eene wijnpers.

ايرلوج **ājęr-lōdji**, z. **arlōdji.**

ايرم I. (beter **hīram**), van het aangezicht *van kleur veranderend; beschaamd* (vernedering, verlegenheid of teleurstelling uitdrukkend); *beschaamdheid;* **kęirāman**, *beschaamdheid.*

II., **īram-2**, boordsel in plooien of golven dat van de randen van den pājoeng ōbor-2 afhangt.

* III. naam eener bloem. — [C.]; 't jav. irim-2? (T.).

ايرماد **ērmādą**, z. armādą.

ايرو (en **hīrau**), **męngīrau**, *zich met iets bemoeien; iets nagaan; zich iets aantrekken; geven om iets; belang stellen in iets; kennis nemen van iets; zijner kennisneming of opmerking waardig keuren; notitie nemen van iets; zich met iets bemoeien enz.*

ايروڤه **airōpah** (en **ērōpah**) — verb. europ. — *Europa.*

* ايري **īrai** z. **īrap.**

* ايس **ījōs**, *invloed hebben; geloofwaardig zijn.* — [R.].

ايس **īsa**, verb. van عيسى en عشا.

* ايس **īsoe**, *maag; ingewanden;* jang moemin ītoe mākan īją dęngngan

sātoe īsoe dān jang kāfir mākan dęngngan tœ̄djoh īsoe, *de geloovigen eten met ééne maag, en de ongeloovigen eten met zeven magen.* — [R.]; **iso**, batav. (jav.), *de darmen* van een beest. — [T.].

ايس **īsi**, *inhoud* (ook geestelijke of immaterieele, d. i. verstand; de inhoud van een boek enz.); *vulsel; het vleesch,* in tegenoverstelling van de knoken, of het vet; ī. nęgrī, *de inwoners van eene stad; de gemeente;* ī. pęroet, *de ingewanden;* ī. kāwīn, *bruidschat; huwelijksgift;* ī. rœ̄mah, *de huisbewoners;* ī. sœ̄rat, *inhoud van een' brief, geschrift enz.;* ī. sorgą, *de hemellingen;* ī. będil, *lading van een vuurwapen;* ī. kājoe, het eigenlijke hout van een' boom, verschillend van het spint (gœ̄bal) en het hart (tęras); ī. mœ̄loet, *waarvan de mond* (ook van het publiek) *vol is; waarvan* (ook door het publiek) *gesproken wordt; onderwerp van praatjes;* **bęrisi**, *iets inhoudende zijn; vol zijn;* **męngīsi**, *vullen;* een vuurwapen *laden;* **pęngīsi**, *wie vult enz.; wat vult enz.*, d. i. waarmede gevuld enz. wordt; **pęngisījan**, *vulling; lading.*

* ايست **īsit**, batav., *tandvleesch* — [H.]; uit 't bal. [T.].

ايست **ēsoet**, z. engsoet.

* ايسغ **isęng**, batav., *uit verveling iets ter hand nemen of doen*, bv. wajang-poppen snijden, van iemand die niet wil doedoek menganggoer; moeloetnja isęng = kępèngin makan. — [H.]; bal. isęng, ngisęng, *verlangen hebben* om iemand, een vriend of verwante te zien (T.); **īsęng-2**, *tot tijdverdrijf.* — [B.].

ايسڤ (en **hīsap**), **męngīsap**, *zuigen; amfioen rooken; amfioen schuiven; zuigen*, bv. de borst; *inzuigen; opzuigen; rookên*, bv. tabak (— z. mākan en œ̄doet); **isāpan**, *wat gezogen enz. wordt of moet worden;* **pęngīsap**, *wie zuigt enz.; wiens gewoonte het is het te doen; wie het dikwerf doet; zuiger; amfioenrooker; amfioenschuiver;* **pęrisāpan**, gereedschap om te zuigen, enz.

ايسق I., **męngēsaķ**, *opschuiven; opschikken.*

II., *aamborstigheid;* **męngēsaķ**; *snikken*, zooals onder het weenen (z. sędan).

ايسق **ēsoķ** of **bēsoķ** (uit barisoeķ samengetrokken? T.), adv., *morgen; 'sanderen daags; te eeniger tijd; eenmaal; voortaan; dag van morgen; de volgende dag en dagen; onbepaalde tijd in de toekomst;* ē. hāri, *morgen; 'sanderen daags;* ē. lœ̄są, *morgen of overmorgen; te eeniger tijd; voortaan;* **kęésōkan**, alleen in k. hāri, *de volgende dag;* padą kęésōkan hāri,

den volgenden dag; 'sanderen daags. —* men. isoek: *voortaan; te eeniger tijd in de toekomst* (Bat. sogot); barisoeķ, *morgen, to morrow* (Bat. marsogot); damisoeķ, *overmorgen* (T.).

ايسك, dęmoen **ēsek**, soort van tering, waarbij de opperhuid droog en schubbig wordt.

ايسن **īsin** (en **hīsin**), *beschaamd* (minder dan māloe); *bloode; bescheiden; beschaamdheid; blooheid; bescheidenheid* (jav., T.); **męngīsinkęn**, *beschaamd enz. doen zijn* (*maken*); *zich schamen over* iets.

*ايسو **īso**, z. isoe.

ايسه **ēsah**, verb. van عَايِشَة.

إِيصَا ar., *het vermaken bij uitersten wil; het maken van een' uitersten wil;* — *legateering; testeering.*

* ايڠ I. **ījang**, *half gek.* — (S. R.). — [L.; L. bew.; R.]. — Waarschijnlijk verkeerde lezing van īngą-2.

II. (jav. jang, kw. hjang, T.), stamw. van كياڠن.

* ايڠ, **ājoeng-2**, naam van een gewas — *ipomoea bona nox*, Lin. — [R.].

ايڠ, **īngą-2**, *afgetrokken; onnoozel rondstarend*, als om iets te zoeken dat men mist; *afgetrokkenheid* (— z. māngoe-2).

ايڠت **īngat**, *denken; zich bewust zijn; bewustzijn* (*bewustheid*) *hebben; zich herinneren; aandachtig zijn; opletlend zijn; op zijne hoede zijn;* męngingat, *denken aan iets; iets indachtig zijn; zich iets herinneren; onthouden;* **ingātan**, *herinnering: aandacht; oplettendheid; indachtig making; vermaning;* **pęngīngat**, *wie of wat doet denken; vermaner;* **pęringātan**, *herinnering; aandacht; oplettendheid; geheugen; aanteekening*, ter ondersteuning van het geheugen; **pęngingātan**, *indachtig making; vermaning;* **īngatkęn** (smtr. van īngat en akan), *denken aan iets;* męngīngatkęn dīri, *van zich zelven bewustzijn* (*bewustheid*) *hebben.*

ايڠر **īngar** (en **hīngar**), *geraas; getier; misbaar;* **męngīngar**, *razen; tieren; misbaar maken;* **męngīngarkęn**, *razen enz. tegen iemand; ruchtbaar maken; aan de groote klok hangen;* **īngar-bāngar**, *geraas; getier; misbaar* [met verscheidenheid of op verschillende plaatsen]; **męngīngar-bāngar**, *razen; tieren; misbaar maken* [met verscheidenheid of op verschillende plaatsen].

ايڠس I. **īngoes** (en **hīngoes**), *snot.* — * batav., is ook: *droes;* **ingoesan**, *droezig.* — [B.].

ايڠن **ēngen**, *begeeren; wenschen;* **męngengen**, *belust zijn op iets;* **èngēnan**,

wat begeerd enz. wordt; wensch, in dien zin; **kȩéngēnan**, *begeerte; wensch; belustheid;* **pȩngēngen**, *wie begeert enz.;* **pȩrengēnan**, *begeerte; wensch; belustheid.*

أيڤ, **mȩngājap**, (vernederende en onderdanige spreekwijze), *eten;* wordt zelden anders gebruikt, dan als ájāpan, *eten; spijs.*

* أيڤت **ēpot**, batav., *drukte.* — [B.]; uit 't bal., jav. rèpot (T.).

أيڤر **īpar**, *zwager; zwagerin;* — * ī. kandong, w. sum., denkelijk: *volle neef.* Eigenlijk diende het een zwager te zijn, die tegelijk minstens volle neef was; want een broeder kan het te gelijker tijd niet zijn. — [N.]. — **pȩrīpāran**, *zwagerschap.*

أيڤق **ēpoķ**, taschje van matwerk, met een deksel, ter berging voornamelijk van de sīreh en toebehooren of klaar gemaakte sīreh-pruimpjes (vgl. jav., T.); **ēpoķ-2**, soort van kleine pasteitjes.

أيڤل **īpil**, naam van een' boom met goed timmerhout en zwarte boonachtige vruchten, die gandoe genoemd worden.

أيڤولت **ēpōlet** en **pōlet** — verb. ned. — *epaulette.*

أيڤه **īpoh** = **œpas**; ākar ī., naam eener kruipende plant, zijnde een voortreffelijk bindsel.

أيق I., **mȩngājaķ**, van eene zeil *aanslaan.*

II. *zeef* voor drooge dingen; **mȩngājaķ**, drooge dingen *zeven; den achterste heen en weder bewegen*, inz. bij het gaan; **ájākan**, *wat gezeefd is*, als ware het zeefsel; **pȩngājaķ**, *wie zeeft; zeef; wie den achterste heen en weder beweegt enz.;* **ājaķ-2**, naam eener soort van spin op hooge pooten, op welke zij gedurig heen en weder schommelt.

أيق, **mȩngājoeķ** (vulg.), *beslapen.*

* أيك I. **ika**, men. = ini (T.), — ook taal der ra'jat. — **sīka** (voor **sȩika**), *deze plaats; hier* (vgl. onder itoe) — **di-sika** = di-sini. — [T.].

* II., **īkȩ-2**, soort van watermos. — [L. bew.].

أيكت **ikat**, *binding; verband; bundel; bos; invatting; omgèving; omdìjking; omwàlling; omdamming;* **mȩngīkat**, *door het leggen van een' band vast maken; binden; aanbinden; vastbinden; verbinden; samenvoegen; invàtten; omgèven; omdìjken; omwàllen; omdammen; zetten* of *vatten in iets*, bv. een' steen in goud; *opstellen met onderling verband* (ook van proza en poëzie); van dunne en buigzame lichamen, zoo als touw, garen enz. *om iets heen buigen en daar vasthechten; binden; aanbinden; vastbinden;*

mę**ngīkat** pęrang, *het leger opstellen; diīkat māti, vastgezet worden met een' knoop en niet met een strik,* zoodat de binding niet los kan gaan; męngœraikęn īkatnją, *de binding er van los maken; ontbinden;* īkat pęrang, *slagorde;* ī. tjęngkam kęrā, zekere wijze om bv. de staken eener omheining vast te binden; **bęrìkatkęn,** *invatten; omgéven; omdìjken; omwàllen; omdammen; zetten of vatten in iets,* d. i.: ingevat enz. zijn; met zeer zeldzame uitzonderingen alleen gebr. met een onmiddellijk daarop volgend indir. obj., als complement; b̄. intan, *met diamanten ingevat zijn;* **ikātan,** *wat gebonden enz. is; binding; samenvoeging; invatting; omgèving; omdìjking; omwàlling; omdamming; verband;* van een geschrift *stijl; onderling verband der verschillende onderdeelen;* **pęngīkat,** *wie bindt enz.; wat bindt enz.,* bv. touw, garen enz.; *bindsel;* āpa p̄. kīta? *waarmede zullen wij binden;* **pęngikātan,** *binding; aanbinding; vastbinding; verbinding; samenvoeging; invatting; omgèving; omdìjking; omwàlling; omdamming.*

ايكت **īkoet,** adv., *in navolging;* **męngīkoet,** *volgen; achterna gaan; opvolgen; gehoorzamen; nakomen; navolgen; nabootsen;* **ikœtan,** *wie of wat gevolgd enz. wordt; voorbeeld; wat door navolgen, nabootsen verkregen is; navolging; nabootsing;* **pęlīkoet** (voor **pęrikoet**), *wie volgt enz.; gevolg; stoet; trein;* **pęngīkoet,** *wie volgt enz.; volger; navolger; nabootser;* **pęngikœtan,** *volging; opvolging; gehoozaming; nakoming; navolging; nabootsing;* **bęrīkoęt-2,** adv., *herhaaldelijk;* **īkoet-ikœtan,** *beurtelings.*

ايكر **ēkor** (men. ikoer, T.), *staart; achtereinde;* het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal dieren of (doch zeldener) menschen uitdrukt; kœdą dœwą ē., *twee stuks paarden;* ānak bęrāpą ē.? *hoeveel kinderen?* ē. lœtoeng, soort van slangstuk van klein kaliber, op een voetstuk; ē. kœtjing, *kattestaart,* naam eener soort van behaard gras, dat in de geneeskunde gebruikt wordt en waarvan er eene witte, roode en groene soort bestaat; ē. tœpai, *eekhorenstaart,* naam eener soort van gras, dat in de geneeskunde gebruikt wordt; ē. līpas, *kakkerlakke-staart,* punt van het hoofdhaar midden in den nek, die men bij het haarknippen daar laat staan, gelijkende op een' kakkerlakke-staart, eene dracht der mal. dandy's; **męngēkor,** *achteraan loopen; achter iemand loopen; het gevolg uitmaken van iemand;* **pęlēkor,** (in hik. en poëzie, voor het ongebr. **pęrēkor**), *wie het gevolg van iemand uitmaakt; volgelingen; gevolg; stoet.*

ايكل **īkal**, *krullend;* van een bosch *golvend; krul.*

* ايكمت **ikẹmat, kẹmat** (uitspraak van حكمة), batav., *kunst; wetenschap; een toover-* of *wraakmiddeltje aanwenden.* — [B.].

ايكن **īkan**, *visch.* — De vischnamen, die bestaan uit het woord **īkan,** met een appositief, zijn te vinden onder het appositief, bv. ī. bẹlālang, *de vliegende visch,* onder bẹlālang; ī. djœkoet, allerhande vischspijzen of visch voor spijzen; **īkan-2**, *logplank;* mẹmbœwang ī., *loggen.*

* ايكڠ **īga**, jav., *rib.* — [L. bew.]; en **īgah**, batav., *lever* (limpa); *milt; nier; zijde.* — [B.].

* ايكڠ I. **īgoe**, *juk voor hoornvee; span; paar; makker* (z. goe). — [C.].

* II., **mẹngigo**, batav., *hardop droomen; slaapwandelen.* — [H.]; mẹngigoe en igoe-igoe-an, *in den slaap ijlen,* van een zieke; z. igau. — [T.].

ايكريج **īgẹrēdjạ** (en **gẹrēdjạ**) — port. igreja — *kerk.*

* ايكس **egos**, batav., *zich heen en weder schudden.* — [B.].

ايكل I., **mẹngīgal**, *pronken,* zoo als bv. de haan van pauw of kalkoen; *statig stappen;* **pẹngīgal**, *wie pronkt enz.; wiens natuur of gewoonte het is het te doen; pronker enz.;* **pẹngīgālan**, *pronking: statige stap.*

II. naam eener provincie op de Oostkust van Sumatra, behoorende onder Riouw.

* ايكل **īgol**, *slingeren* (een' pijl). — [L.].

ايكو (en **hīgau**), **mẹngīgau**, *angstig droomen,* daarbij stenende; *hardop droomen; slaapwandelen; nachtwandelen;* **igāwan**, *waarvan angstig of hardop gedroomd wordt; wat slaapwandelende gedaan wordt;* **pẹngīgau**, *wie angstig droomt enz.; wiens natuur het is het te doen; slaapwandelaar; nachtwandelaar.*

ايكه, **mẹngēgah**, *breedbeens loopen,* daarbij beurtelings de schouders naar voren brengend; **pẹngēgah**, *wie breedbeens loopt enz.; wiens gewoonte het is het te doen.*

* ايل **ājal**, *aarzelen om uit te gaan of om te huis te blijven.* — [R.].

* ايل **ēla**, naam eener plant — *hellenia bracteata.* — [C.].

إيلا ar., *het afleggen van een' eed buiten rechten; het zich verzweren; eedsaflegging buiten rechten; verzwering.*

* ايلت **īlat**, valsche ciprus, een gewas — *schoennus —; lisch; bies; riet.* — [R.].

ايلت (en **hēlat**, of **ēlah** en **hēlah**) verb. van حيلة; **mẹngēlat**, *listen of kunstgrepen bezigen; de waarheid verbergen; bedrog plegen; oneerlijk zijn; valsch spelen; listen of kunstgrepen ten opzichte van iemand bezigen; de waarheid verbergen voor iemand; bedriegen;* **élātan**, *bedrog;* **pẹngēlat**, *wie listen of kunstgrepen bezigt enz.; valsche speler; bedrieger.* Men zegt wel eens in de dagelijksche taal sī ngēlat voor sī pẹngēlat.

* ايلر **ilẹr**, batav. (jav.), 't vocht dat iemand in den mond heeft, als hij trek heeft bv. om zuur te eten; **mẹngilẹr**, *watertanden.* — [T.]; **ilẹran**, *kwijlen; saliveeren.* — [B.].

ايلر I. (en **hīlir**), *benedenloop eener rivier; de daar gelegen streken;* **mẹngīlir**, *stroom afwaarts gaan; eene rivier afvaren; afzakken,* in dien zin; **pẹngīlir**, *vaartuig* of ander middel van vervoer, om iets stroom afwaarts te brengen.

* II. vierkante bamboezen waaier, om het vuur aan te houden. — [R.]; bal. ilih, vgl. ook jav. ilir (T.).

* ايلس **ilẹs**, batav., *treden; vertrappen; fijn trappen.* — [B.]; = giling, *door rolling vermalen, fijn of plat maken;* ilẹs bẹdak, op die wijze bẹdak fijn maken; vgl. gilẹs en het jav. woord. — [H.].

* ايلغ I. **ēling**, jav., *oplettend zijn; denken om; zich herinneren; behartigen; opmerken;* z. ēmoet. — [C.]; *aanmerken; acht geven; aanschouwen; in acht nemen; bemerken; gadeslaan; merken;* mẹngēling pada. — [L.].

* II. (en **hēling**), *overhellen,* gelijk een schip. — [L. bew.]; ook: *neigen; luisteren; het oor leenen; het oor neigen.* — [R.].

* ايلڤ **īlap**, *gedachteloos; zich vergeten.* — [R.]. — z. خلاف.

ايلق I., **mẹngēlak**, *uitwijken,* hetzij door eene buiging van het bovenlijf, dan wel door eene beweging van het geheele lichaam; *ontwijken,* bv. een' houw, een bevel.

II. naam van een' eetbaren zoutwatervisch.

ايلق **ēlok**, *bevallig; bekoorlijk; sierlijk; schoon* (men. ook: *goed,* T.); *bevalligheid; bekoorlijkheid; sierlijkheid; schoonheid;* sāmạ tå ē., van partijen *de eene zoowel als de andere niet frisch,* d. i.: in eene moeielijke positie.

ايلم, **īlam-2** (en **hīlam-2**), van ver verwijderde voorwerpen *onduidelijk zichtbaar; flauw zichtbaar; nevelig; nu eens zichtbaar, dan weder niet,* zoovals bv. eene vlucht vogels, die in eens zwenkt, of wolken aan de kim; *onduidelijk zichtbaar enz. zijn.*

أيلن, **mẹngēloen**, *tot iets overreden; tot iets geneigd maken; tot iets gunstig stemmen; verleiden.*

أيلو **īlau** (en **hīlau**), *schaduw op het water*, inz. veroorzaakt door eene of eenige wolken, die vóór de zon komen; de schaduw, door de wolken veroorzaakt, heeft volmaakt het voorkomen van klippen onder water; **īlau-2**, *het beurtelings terugkaatsen en niet terugkaatsen van licht*, zooals bv. bewogen water, waar de zon op schijnt.

أيلو **ēlo** — verb. ned. —, *el.*

أيله **ēlah**, z. **ēlạt.**

أيلي (en **hīlai**), **mẹngīlai**, *luidruchtig lachen.*

أيم **āīm**, verb. van عَبْدُ آلرَّحِيم.

أيم **ājam** (en **hājam**), *hoen* (haan en hen); ā. bẹlandạ, *kalkoen;* ā. kātik, *dwerghoen*, naam eener kleine soort van boschhoen; **ājam-2**, naam eener groote soort van strandlooper; **ājam-2-man**, *waterhoen.*

أيم, **mẹngājoem**, *heulen met slecht volk*, bv. met zeeroovers, door hen uit te rusten, met moordenaren, door hen te bezoldigen; slecht volk, bv. zeeroovers, moordenaren enz. *van het noodige voorzien, uitrusten, bezoldigen.*

أيم I. **ījam**, verb. van مَرْيَم.

* II. *gluren; loeren.* — [L.].

* أيم **īma-2**, *wolken, die tegen elkander indrijven.* — [L.]; kawi: hima (T.).

* أيماكم **imāgem** — port. imágem — *beeld.* — [R.].

أَيْمَان plur. van يَمِين.

إِيْمَان en إِيمَان ar., *het vertrouwen hebben; het gelooven*, voorn. in God; — *vertrouwen; geloof; godsvereering*; mal. īman.

* أيمت **īmat** (en **hīmat**), *zorgvuldig; oplettend; berekening; beoordeeling; gevoelen.* — [L. bew.]; *inborst; karakter; gemoed.* — [R.]; *zorgvuldig; zuinig; met overleg.* — [K.]; **īmat-2**, *goed; wel; ter dege.* — [L. bew.]. — z. hēmat.

* أيمت **ēmoet**, jav., *zich herinneren; denken om; zorg dragen; geven om; behartigen —; zorgvuldig; oplettend.* — z. ēling. — [C.].

أيمل, **mẹngēmoel**, *schaamteloos indringend zijn; lastig zijn;* **mẹngémœli**, *schaamteloos indringend zijn tegen iemand; iemand lastig vallen; overlóópen.*

أَيْمُن plur. van يَمِين.

أيمن **īman**, z. إِيمَان.

*ايمن îmęn, *goed; recht; behoorlijk.* — [C.].

إيموي ēmöi — oorspr. chin. —, *Emoy*, naam van een eiland, tusschen China en Formosa, met stad en haven.

*ايمي îmai, *gekookte rijst.* — [L. bew.]; een verkeerd gehoord Lampongsch mi? (T.).

أين I. ājan (vroeger onbek.), *blik* (fer blanc).

*II., ājan-2, jav. (ajan), *vallende ziekte; toevallen.* — [R.].

أين, męngājoen, van iets dat hangt *zich heen en weder bewegen; slingeren; schommelen;* iets dat hangt *heen en weder bewegen; schommelen;* matahāri sœdah męngājoen, *de zon schommelt reeds, hangt reeds als in een schommel,* d. i. begint reeds (als ware het) loodrecht naar beneden te gaan. Dit schommelen der zon rekent men in Indië te beginnen omstreeks 4 uur; bęrājoen kāki, *met de voeten schommelende zijn.*

*II., w. sum., *willen.* — [N.]; kw. ahjoen? (T.).

إينُ z. اينو.

إين îni, *deze; dit;* adv., *hier; nu; thans; op dit oogenblik; tegenwoordig* (— z. îkạ); ōrang î., *deze menschen;* î. djœgạ, *dit zelf* (en geen ander); انيڤون inîpon, *ook deze; zelfs deze;* sîni (voor sęîni, z. onder itoe), *deze plaats; hier.*

إيناق ar., *het bevallen; het bewondering verwekken; het vurig verlangen.*

اينب ēnab (en djēnab), verb. van زِينَب.

اينس alleen in pękoeng î., pękoeng (*kanker*) *aan den hals.*

اينغ înang, vrouwelijke volgeling van een vorstelijk kind, verschillend van pęngāsoh, *kindermeid.* — Een kind van den regeerenden vorst heeft er zestien. — mâ î., *het vrouwelijke hoofd der* înangs; inângan, *de gezamenlijke* înang's; înangdạ = înang, in de eerbiedige spreekwijze.

اينغن z. onder inang.

*اينڤ înap, batav., *overnachten.* — [C.]; evenals in 't jav. inęp, en męnginęp (T.).

اينق ēnạk (of hēnạk), *smakelijk; aangenaam van smaak; lekker; smakelijkheid; lekkerheid.*

اينق ēnok, naam eener kleine rivier op de Oostkust van Sumatra, tusschen Retteh en Indragiri, met eene nederzetting van Lanoen's, en behoorende onder Riouw.

اينن inan, vermoedelijk stamw. van sinan in di sinan (T.).

*اينن înoen, *gindsch.* — [C.]. — z. نون nœn.

*اينن inin = ini. — [T.]; înin tah, *deze; dit.* — [C.].

إينو **īnoe** (in hik. en poëzie), *koning; vorst; prins* (jav. ino, radeṅ ino of voluit radeṅ ino kęrtapati, naam van den held der Pandji-romans; kawi hino, T.).

* اينو **ino**, w. sum., *wellevend; beschaamd.*— [N.].

ايني **īnai** (verb. van حنّا). naam van een' boom, met de bladeren waarvan men de nagels en witte baarden rood verft (z. pātjar); ī. ājam, naam eener plant, dienende de bloesem daarvan tot hetzelfde einde. De roode kleur houdt echter slechts een' korten tijd.

* ايو I. **ājœ**, div., interj. van opwekking en aansporing: *welaan; kom* (jav. ajo, sund. hajoe, dat in 't kawi *goed* beteekent; dus: *'t is goed dat enz.*, T.).

II. verb. van أيّ; ājœ-hai, *o*, int.; هَيْ hai (*o; he; holla*), int.

* ايو **êwa**, batav., *walgen; niet kunnen uitstaan.* — [B.]; = gędęk en bintji, *haten; afkeer hebben van iets.* — [H.]; jav., terwijl bintji de brabbel-uitspraak is v. bęntji (T.).

أَيْوَان — pers., *paleis.* — z. āwan.

* ايوان* **īwān**, *gerecht; rechtbank.* — [L.]. — Verb. van ديوان.

أَيُّوب **ajjœb**, ar., *Job.*

* ايوت **ijœta** en **jœta**, *millioen.* — [L.].

* ايور, **èwèrin**, batav., *bespotten; uitlachen; beschimpen.* — [B.]; bal. ngèwèrin: *jegens iemand gezichten trekken*, zooals bv. een aap (T.).

* ايوي **èwè**, batav., sund. ngewe, *mulierem subire.* — [B.].

* ايه I. **ājoh**, *ach* (M. Br.). — [R.].

* II., **ājoh-2**, *wieg.* — [L.].

ايه **ājah**, *vader*, beleefder dan bāpå, inz., doch niet uitsluitend, van vorsten. — De Mal. noemt, in de wandeling, tot eene niet te bepalen grens, verder in de vorstelijke geslachten dan in de lagere standen, ājah ook iedereen, die in de gemeenschappelijke afstamming een' graad hooger staat, dan een ander of diens echtgenoot; ā. saudāra, *vaders of moeders broeder; oom;* ā. tœwạ of, gemeenzaam, œwạ, *vaders of moeders oudere of oudste broeder;* ā. mœdạ of, gemeenzaam, œdạ, *vaders of moeders jongere of jongste broeder;* ā. boengsoe of, gemeenzaam, bœsoe en sœ, *vaders of moeders jongste broeder;* ā. kętjil of, gemeenzaam, tjik, چيْ en tjī, het voorgaande; ā. tęngngah of, gemeenzaam, ngah, *vaders of moeders middelste broeder van drie broeders of broeders en zusters;* ā. ālang, het voorgaande; ā. toenggal of, gemeenzaam, oenggal, *vaders of moeders eenige broeder;* ā.

mętœwą = mętœwą lāki-2, *schoonvader;* ā sālah męndjādi, *vader, doch verkeerd geboren,* d. i. oom van vaders kant; hęrajah, *een vader hebbende zijn;* jegens iemand ājah *gebruikende zijn;* męngajahkęn, *tot* ājah *maken, aannemen, hebben; met* ājah iemand *bejegenen,* met of van iemand sprekende, hem ājah noemen.— **ājahaṅdą** en **ajahaṅdą**, in de beleefde of hoffelijke spreekwijze; door de mindere standen ook in brieven.

أَيُّهَا **ajjoehā**, ar. — smst. van أَيّ en هَا — interj., *o.*

ايهند z. onder ājah.

* اين I. **ienja** (**injå** of **injò** uitgesproken, T.), w. sum., pers. voornaamw. 3e. pers., denk. een samentrekking van iejanja; soeroh toeroen ienja kamarie, *laat hem hier beneden komen;* djeko terlintas ienja menoelah, *gaat men in zijne schaduw, dan wordt men als geraakt.* — [N.].

* II. *kamenier.* — [C.]; jav. = mal. inang (T.).

أَپَاي z. انياي

* اپر **ānjar**, batav. en jav., *nieuw.* — [B.].

* اپر **ānjoer**, *de kokospalm.* — [C.]; verkeerd gehoord in pl. v. ęnjoer (انپر) = njoer (T.).

اپر **ānjir** (en **hānjir**), van den reuk of smaak van iets: *garstig; sterk; vischachtig; garstigheid; vischachtigheid.*

* اپغ, **ānjang-2**, batav., *zwarte stekelige noot,* geneesmiddel bij pijnlijke waterloozing. — [B.]; bal. anjang-anjangan, *aan moeijelijke waterloozing lijden* (T.).

اپق z. انپق.

اپلاءي z. onder انپالي.

اپم (vgl. **ānam**, T.), **męngānjam**, *vlechten: klossen;* ā. gīlą, eene bijzonder moeielijke wijze van vlechten; wordt voorn. gebezigd bij het vlechten eener soort van manden, bākoel gīlą, van schoteldeksels, tœdoeng sādji, eener soort van kętœpat enz.; **ánjāman**, *wat gevlochten enz. is; vlechtwerk; kloswerk;* **pęngānjam**, *wie vlecht enz.; vlechter; klosser.*

اپه **ęnjah** (**njah** en, minder goed, **hęnjah**), interj., *weg; voort; hier van daan;* (ook انپه ęnnjah, T.); **męngęnjahkęn**, *wegjagen.*

ب, de letter بِا bā', 2e letter van het arabisch en maleisch alphabet, hebbende de waarde van de ned. B; als getalletter z. أبجد. In geschriften van godsdienstigen aard is ب eene schriftverk. van بركة; ب eindelijk, is de naam van het 6e jaar van den moeh. achtjarigen cyklus.

ب bę — verk. van بر, z. de gramm.

ب ar., onafscheidbare praepositie, *met.*

*با en بأ, w. sum., *als of; gelijk; als.* — Men vindt het ook vóór werkwoorden, in stede van بر, als voorvoegsel geplaatst. Anta tęrantjah ba męnjaboeng, *als men iets misdoet, is het even als bij het hanenvechten* (men wordt onmiddellijk gestraft); ba apa? *waarom?* ba apa dja kami męmbangoenkan? *waarom moeten wij hem wekken?* — [N.]; als andere uitspraak van 't praefix بر zonder opgeslokte k; spelling en transcriptie van N. laten veel te wenschen over (T.).

باء I. bâ, periodieke strooming in de zee, die van de moussons afhankelijk is.

II. z. bak.

بَا bā', ar., naam der letter ب.

*باأتو ba ato, w. sum., een stopwoordje, dat men soms ook in geschriften aantreft. Het beteekent zooveel als: *kom aan; wat zegt gij? hoe is het mogelijk?* [altijd op een' eenigszins vriendelijken toon uitgesproken]; ba ato pai kita, *kom. laat ons gaan;* pai kamana? *waarheen?* ba ato djadi? *gaat gij mede* (terugziende op het vorig gesprek; want het kan alsdan op verschillende wijze voorkomen, bv. *krijg ik het er voor,* wanneer van koopen sprake was enz.)? djadi, *het is goed;* ba ato roepanja toe kini? *hoe maakt gij het tegenwoordig?* eig. *hoe maakt hij het tegenwoordig?* — men gebruikt bij zulke vragen den 3en in pl. van den 2en persoon en zou het dus kunnen opnemen, alsof van het lichaam in den 3en persoon gesproken wierd; ba ato kita makan? *hoe is het, willen wij eten?* — [N.].

*باءور baoera, w. sum., *opstaan van zitten of liggen,* zonder er de bet. van ontwaken aan te geven. — [N.].

*باءيتو baitoe, w. sum., = bagitoe. — [N.]; uit باء (baq) en itoe (T.).

*باءيكو ba-iko, w. sum., *strakjes.* — [N.]; moet zonder ء gespeld worden, want باء ايك (ikò of ikā) is: *als dit, dusdanig* (T.).

*باب I. baba, batav., een aanzienlijk man, en ook diens zoon. — [B.]; z. babah (T.).

* II., malak., benaming, die men aan een knaapje van europ. afkomst geeft.

باب I. **bāboe** (zelden), *min; kindermeid;* — * Br., *vorstelijke moeder* (jav., *moeder*, T.); — * b. tĕte, batav., *zoogster.* — [B.].— * ببند **baboendạ**, Br., *vorstelijke moeder*, in de eerbiedige of hoffelijke spreekwijze.

* II., men., *versperd*, zooals bv. een weg, eene rivier. — [R. A.].

باب **bāb**, ar., plur. أبْوَاب ,بيبَان en أَبْوِبَة (mal. أَبْوِبَة abwibah), *poort; deur; hoofdstuk van een geschrift; artikel; kategorie;* in de gramm.: *paradigma.*

باب **bābi**, *zwijn; varken;* b. hœtan, *wild varken;* b. rœsạ, *het hertzwijn;* b. bœtạ, *blind varken;* **mẹmbābi-bœtạ**, *handelen als een blind varken*, d. i. *blindelings voortschieten; blindelings te werk gaan*, (z. djẹloentoeng); bintang b., *de planeet Venus;* — * b. dœjoeng, *het zeevarken.* — [L.]; — * b. tānah — *sus vittatus* —; bœwah b. — *crypteronia paniculata.* —.— [P.]; — * b. kœroes, *mager varken*, naam van een' boom met een bijzonder hard hout, zoodat de landbouwers, die boschgronden ontginnen, die boomen laten staan. — [Div.].

بَابَا, ar., plur. بَابَاوَات, *paus.*

بَابَاوَات plur. van بَابَا.

بابت I. **bābat**, op elkander gelijkend, in lichamelijke en geestelijke hoedanigheden, in vermogen enz., en van daar: *voor elkander passend; een span of een paar uitmakend; het op elkander gelijkend enz. zijn; wat op iets anders gelijkend enz. is: wedergade; span; paar.*

* II. *schoon maken* (van een erf of stuk land) *door het gras of onkruid daarvan weg te kappen.* — [L. bew.]; z. babad (T.).

بابت, **mẹmbābit**, *in eene zaak wikkelen; er bij halen.*

* بابد I. **bābad**, jav., 1° *de boomen van een bosch vellen en uit den weg ruimen;* 2° *kronijk; geschiedenis.* — [C.]; vgl. babat, II. (T.).

* II., batav. (jav. babad, T.), *darmen; ingewanden van dieren; pens.* — [B.].

بابر I. **bābar**, *plat*, d. i.: niet in een' klomp; *uitgespreid; ontrold; het plat enz. zijn; platheid;* **mẹmbābar**, *uitspreiden; ontrollen;* een zeil *bijzetten.*

* II., **kẹbabaran**, batav., *op heeter daad betrapt worden.* — [B.].

* بابر **bāboer**, *slecht van gezicht.* — [R.].

بابس I. **bābas**, van een vaartuig *afdrijven* (niet halen van zeker punt) *door stroom of wind;* **mẹmbābas**, *afdrijven enz.;* **pẹmbābas**, *wie doet afdrijven enz.*, bv. de stroom.

II. van een zeil *aan flarden gescheurd;* van een leger en dergelijke *uit elkander gejaagd; verstrooid.*

بابغ **bābang**, van eene opening, door geweld of den tand des tijds gemaakt, *wijd;* van eene wond *gapend.*

بابق **bābaķ**, *stuk*, classificeerend woord vergezellende het telwoord, dat een aantal muziek- of tooneelstukken uitdrukt; *bedrijf van een tooneelstuk.*

* بابل **bābal**, batav., *jonge, pas gevormde vrucht.* — [B.]; bal. katiwawal, jav. habal, jonge nangkavrucht (T.).

بَابِل I., ar., *Babel; Babylon.*

II. **babil**, *tegenstrevend; wederspannig; ongehoorzaam; ongezeggelijk; onverschillig tegen vermaningen.*

بَابِلِيّ (mal. bābilī), ar., *babylonisch; van Babylon; Babyloniër.*

* بابن I. **bāban**, sing., *het onderrichten.*

* II., sing., naam van een' vogel.

* III. *last; vracht; pak; onderwerp.* — [M.; L. bew.]. — z. bębban.

بابه **bābah** en **bābą** — oorspr. chin. — inboorling van chineesche afkomst.

بات I. **bātą**, een platte klomp of koek tusschen twee evenwijdig loopende vlakten, van eene zekere dikte in verhouding tot de grondvlakte, zoo als bv.: *een baksteen; tegel; gebakken vloersteen;* b. tīmah, *een schuitje tin;* b. līlin, *een koek was;* bātoe b., *baksteen;* ātap b., *tegeldak; tegel;* **bęrbātą**, *baksteen, enz. hebbende zijn;* gęttah b., *gom* (gęttah pęrtją) *in* bāta's.

II., **bātą-2**, *aarzelend; in twijfel of men iets zal doen of laten; aarzelende enz.; het aarzelende enz.*, als hoed.; *het aarzelend enz. zijn;* **kębātą-bātāan**, *aarzeling.*

بات **bātoe**, *steen; erts; gewicht; gebeente;* b. pēraķ, *zilver-erts;* b. bātą, z. bātą I.; b. tjęrmin, *moskovisch glas;* b. ambar, z. ambar I.; b. bęlandą, *kristal* (geen diamant); b. œlar, soort van zwarte steen, die, op den beet eener vergiftige slang of van een ander beest gelegd, het vergift uit de wond trekt en daarop blijft kleven; b. (niet bātoeķ) kapālą, *de steen van het hoofd*, d. i. *de hersenpan* (de verwarring met batoeķ is algemeen in op Java afgeschreven handschriften, en wordt verklaard door 't jav. batoķ, T.); kapālą b., *stijfkop;* b. bœjoeng, *geld*, dat men in een' pot met geneeskrachtig water gooit en de geneesheer later in den zak steekt; b. dātjing, gewicht voor eene unster; b. hītam tijādą bęrsanding, *zwarte steen zonder kanten*, noemt men iemand, die tegen niets opziet; soms voegt men er nog bij: tijādą męmīleh pādan; b. bęrsārang, *sponsachtige steen,*

d. i. met veel poriën en gaten; b. kāïl, *zinklood* aan een' hengel; ook b. lādoeng; b. timbāngan, gewicht, dat bij 't wegen gebruikt wordt; b. gīling, steen, waarop met een' anderen, cylindervormigen steen, specerijen, bladeren en dergelijke fijn gewreven worden; b. laœt, *klip in zee*; b. bęrdāoen, naam van een klein rotsachtig eilandje (tōkong) onder Riouw (komt in pantoens voor); męlęttak b., *den steen*, waarmede de tanden afgeslepen worden, *even op de tanden van de bruid* (die nog niet gehuwd is geweest) *zetten*, eene ceremonie behoorende tot de bruiloftsplechtigheden, (het afslijpen der tanden heeft na voltrekking van het huwelijk, naar goedvinden plaats); **bātoe rōboh**, *puin van steenen*; **męmbātoe rōboh**, *verscheiden feesten te gelijk vieren*, bv. een huwelijksfeest, een besnijdenisfeest, een feest ter gelegenheid van het steken van oorgaten en anderen; b. 'akal, onzinnige verb. van تَوَكُّل; — *kājoe b., een hard hout van de *blumea lacera* K. — [P.]; — **męmbātoe**, *de hoedanigheid van een' steen vertoonen*, zooals bv. boonen, die niet gaar —, vruchten, die niet murw willen worden; — **bātoe-2**, ook Marījoh, naam van een boegineesch rijkje op Celebes; **bātoe bahāra**, naam eener plaats op de noordoost kust van Sumatra.

*باتي **bāti**, jav., = lāba. — [L.; B.].

*باتور **bātoer**, jav., = tęman. — [L.; B.]; *kruier*; *drager*; *lastdrager*. — [L. bew.]; *slaaf*; *bediende*; *ondergeschikte*. — [C.].

باتير, **bātir-2**, knopachtig versiersel van goud, veelal op de tœli-2 eener kris aangebracht.

باتس **bātas**, *grens*; *grensscheiding* (jav. watęs, T.): *dijkjes in de akkers*, inz. in de natte rijstvelden; *opgehoogd tuinbed*; **męmbātas**, *van een grensscheiding voorzien*; *begrenzen*; **pęmbātāsan**, *begrenzing*; **bātas-2**, *opgehoogd tuinbed*.

باتڠ I. **bātang**, *de stam van planten*; voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal langwerpig ronde voorwerpen uitdrukt; **męmbātang**, het houten geraamte van een groot staatsiekussen *bekleeden*. — b. kājoe, *boomstam*; b. ājęr, *rivier*; als de naam van de rivier daarbij genoemd is, valt het woord ājęr weg; bv. b. kapœwas, *de rivier Kapœwas*. — b. lēher, *de hals*; b. tœboh, *het lichaam*; *persoon*; b. bœroek, *rotte stam*; naam eener zeer vergiftige kleine slang, niet langer dan een pink, grijsachtig rood; męngādji b., bij het leeren lezen van den koran *leeren lezen, door den hardop lezenden onderwijzer de woorden na te spreken*. Daarna komt eerst het spellen. —

ķalam dœwą b., *twee stuks schrijfpennen;* bęrbātangkęn kājoe jang kęras, van een gewas *een' stam van hard hout hebben;* **pęmbātang**, *wie het houten geraamte van een groot staatsie-kussen bekleedt;* **pęmbātangan**, *bekleeding enz.*

* II., jav., *uitlegging; verklaring.* — [C.].

* III., jav., *dood lichaam.* — [C.].

* باتڠ, **bātoeng-2**, eene soort van schelpvisch. — [M.].

باتق I., **męmbātaķ**, *rooven; nemen bij plundering.*

II. naam van een' volk in het noordelijk gedeelte van Sumatra.

III. = djęlai.

باتق **bātoeķ**, *hoest; het hoesten;* b. kęring, *drooge hoest; teringhoest;* **pęmbātoeķ**, *wat doet hoesten.*

* باتق, bātoķ kęlāpa, batav., *klapperdop.* — [B.]; jav., vgl. onder bātoe (T.).

باتيك **bātik**, soort van schilderwerk op lijnwaad, waarvan de witte plekken verkregen worden door de lijnwaad daar met heete was te bestrijken; zoodanig geschilderde lijnwaad; b. bang (bang verk. van ābang, *rood*), soort van rood schilderwerk op lijnwaad; zoodanig geschilderde lijnwaad; **męmbātik**, *op die wijze beschilderen;* **pęmbātik**, *batikschilder.*

باتل **bātil** (Tamil, T.), schaal, zonder voet, dienende, inz. vroeger, om er uit te drinken of water (bv. badwater) te scheppen, primitief van eene kokosnoot-schil, later ook van metaal en van verschillende grootte. — Wanneer men met de bātil naar de badplaats gaat, dan doet men daarin de benoodigdheden voor het baden; b. bęlandją, schaal van metaal, grooter dan de gewone bātil, waarin de huwelijksgift overgebracht wordt; sampan b., *gewone sloep;* kāki b., metalen of houten blad met een' voet, waarop de bātil staat.

باتم **bātam**, naam van een aanzienlijk eiland onder Lingga-Riouw.

باتن **bātin**, titel voor gewestelijke hoofden in het voormalig rijk Djohor (thans Lingga en Singapoera), staande onder den ōrang kāją en boven de pęngœloe's, waarvan zij gewoonlijk eenigen onder zich hebben (lamp. *rijk*, vgl. ڤرواتن, T.).

* باته **batih**, men. uitspraak van bęrteh. — [T.].

* باتي **bātai**, = **bantai**. — [L.].

باج I. **bādją**, *staal;* ook bęsī b.

II. *mest; het bemesten;* **męmbādją**, *bemesten.*

* III. toebereidsel van metaal, vermoedelijk met spiesglas vermengd, dienende om

de tanden zwart te maken, waartoe op Sumatra voornamelijk gebrande olie gebruikt wordt. — [R.]; eene empyreumatische olie, verkregen door het verbranden van den bast en den dop der kokosnoot, om de tanden zwart te verven. — [C.]. — z. gęrang.

باج **bādjoe**, kleedingstuk, dat het bovenlijf bedekt, van zeer verschillenden snit; *baatje;* b. kęmēdją, *hemd;* b. kœroeng, nauwaansluitend buis met mouwen en eene opening, groot genoeg om er het hoofd door te steken; b. bęlah dādą, baatje, dat op de borst open is; b. dālam, onderbuis, dat op het bloote lichaam gedragen wordt, en welks uiteinde in de broek gaat; b. sęrōdją, *waterlelie-baatje*, d. i. een baatje met een' geplooiden halskraag; b. rantai, *kettingpantser;* b. tękœwą, nauwaansluitend buis dat, bij wijze van hemd, door mannen en vrouwen op het bloote lijf gedragen wordt; b. bęsī, *harnas;* b. męskat, baatje van Maskat, soort van borstrok; b. pōkoķ, vest zonder mouwen, als ware het zonder takken; b. ḥajāh, vest met korte mouwen, tot boven den elleboog, oorspronkelijk voor dooden; b. pēsaķ ęnnam, buis met zes geeren, twee op de hoogte van iedere heup en ééne aan iedere voorslip, waardoor die twee slippen over elkander slaan; — * b. kadjāri, lang gewaad van zijden stof, dat tot over de knieën afhangt. — [R.]; — * b. soeltāni, een rok met gladde mouwen tot aan de hand toe. — [R.]; vgl. jav. (T.); — * b. bęrsajap, baatje met vleugels, d. i. een wambuis of kiel, met lange, wijde, nederhangende mouwen, oorspr. eene dracht der Arabieren. — [L.].

باج **bādji**, *keg; wig;* **bādji-2**, naam van een' niet eetbaren zoutwater-visch, die van zijn' kegachtigen vorm zijn' naam heeft.

باجڠ I. **bādjang**, soort van boozen geest, die de gedaante van eene moensang heeft, als eene kat mauwt en inz. de zwangere vrouwen verontrust; gęlang b., armringen voor kleine kinderen, gewoonlijk van zijden garen, ter bezwering van dien geest. — * rangga b., volgens jav. verhalen naam van 't hoofd der spooken, geesten, enz. en onder Doerga staande (T.).

II. *zwaluwstaart*, bij timmerlieden en schrijnwerkers; *stellen.*

* III. *dwerg; dwergachtig.* — [C.]; jav. (T.); **badjang-badjang** — batav., 1° een klein doornachtig onkruid. De doornen hechten zich aan de kleeren, die er door aangeraakt worden. — [H.]; 2° *vezels van eenen grasboom.* — [B.].

* باجڠ **bādjing**, batav. (uit 't jav., T.), *eekhoorn.* — [B.].

باجق I. **bādjaķ**, *ploeg; het ploegen;* **męmbādjaķ**, *ploegen;* mātą b.,

ploegschaar; ploegijzer; **tījang** b., *ploegijzerbeen;* **soengkal** b., *strijkbord aan een' ploeg;* — verdere onderdeelen zijn: **gandar** b., **kōkot** b., **rantai** b., **bantal** b., **kęmœ̄di** b. — z. **tādjak̦**.

* II. *zeerоover.* — [L. bew.]; lees: **badjag** als in 't jav. (T.).

III., singap., *effen trappen*, bv. den grond.

باجيك **bādjik**, alleen in **kębádjīkan.**

باجيك z. **badjak̦** II.

* باجل **bādjoel**, *jong van een kaaiman.* — [R.]; jav., *een aligator.* — [C.].

باجن **bādjan** (zelden), beter **badjānạ** — skr. **bhadjana** —, *vat.*

باجو **bādjau**, naam van een' maleischen volkstam op het noordelijk gedeelte der oostkust van Borneo en de westkust van Celebes en de daartusschen gelegen eilanden, die zich met de voortbrengselen der zee geneert en ook wel kleinen zeeroof drijft (vgl. bat. badjo, T.); **bintang** b., of ook alleen **bādjau**, *de sterren der* **Bādjau**, d. i. de kaapsche wolken. Wanneer zij duidelijk zichtbaar zijn, beschouwt men dit als een teeken, dat er geen storm ophanden is. Op zoodanigen tijd verliet, onder de regeering van den sultan Mahmoed Sjah I (1497-1513), een gedeelte der bevolking van het eiland Gālang, in de nabijheid van Riouw, hare woonstede en begaf zich naar de kusten van noordwestelijk Celebes en noordoostelijk Borneo en de daartusschen en benoorden daarvan gelegen eilanden, waar zij thans, onder den naam van Bādjau, leven. Die naam is hen door de Boegineezen gegeven en zou zooveel als رَعِيَّة beteekenen (vlg. mak. **bajo**, T.).

باچ **bātjạ** — skr. **wātja** —, **męmātjạ**, *lezen; opzeggen;* **męmbātjạ pęrmáinan**, *voor uitspanning lezen.*

* باچ **bātji**, soort van dissel. — [L.]. — z. بنچ.

باچر **bātjar**, van de tong of den mond *rad; snaterend; het radde enz.*, als hoed.; *het rad enz. zijn; radheid.*

* باچڠ **batjang**, batav., zekere **mangga**-soort, *paarden-***mangga** — *mangifera foetida.* — [B.]; vgl. **ambatjang**, **matjang** en **męmbatjang** (T.).

* باچق **bātjak̦**, van planten *verdronken*, zooals door te veel regen. — [R.]; **kębatjakkan**, batav., = **tęlatjappan**, *te sterk begoten of bewaterd*, bv. van tuingewassen. — [H.].

* باچق **bātjok̦**, batav. (uit 't jav., T.), *hakken; houwen; kappen.* — [B.].

باچل **bātjoel**, *alles verdragend; sulachtig; blood; wie alles verdragend enz. is; sul; bloodaard; het alles verdragend enz. zijn.*

باچن **bātjin**, *naar visch stinkend: het naar visch stinkend zijn; vischstank* (vgl. jav., T.).

باخل, ar., plur. بخّل, *gierig; vrekkig; inhalig; een gierige enz.*; in 't mal. ook nog: *het gierige enz.*, als hoed.; *het gierig enz. zijn; gierigheid: vrekkigheid; inhaligheid.*

باد (pers., *wind*) alleen in بالا باد, *boven den wind*, en زيرباد, *beneden den wind.*

بادي **bādi**, betooverende of verderfelijke invloed, die van iets uitgaat, bv. van een' tijger dien men ziet, van een' giftboom waaronder men doorgaat, van het speeksel van een dollen hond; van eene handeling die men verricht heeft: *het aanstekende* principium *eener ziektestof* (vgl. sund. kabadi. T.); **mẹmbādi**, *een betooverenden of verderfelijken invloed uitoefenen.*

باد of بادي, ar., *de woestijn bewonend; nomadisch; woestijnbewoner; nomade.*

بادام of بادم, pers., *amandel.*

بادب, ar., (smst. van ب en أدب) *met hoffelijkheid.* — z. echter بيادب (T.).

* بادت **bādoet**, jav., *potsenmaker; hofnar.* — [K.]; *hansworst.* — [C.]; naast **bāṉjol**, batav., de komiek in de inl. schouwspelen. — [B.].

بادر I. **bādar**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

II. verb. van بدر of بدر.

* III. van eene handeling, die men op het oog heeft *geen gevolg nemend; niet doorgaand.* — [R.].

بادغ **bādang**, soort van ronde wan. — z. ṉjīroe.

بادغ I. **bādoeng** of **bāli** b., rijk op den zuidelijken hoek van het eiland Bali.

* II. (jav. badong, T.), *borstplaat; ringkraag.* — [L.]; *buikband; buikgordel.* — Anderen hebben verkeerdelijk: *borstplaat; ringkraag; ringplaat.* — [R.]; naam eener soort van massieven ringkraag of halskraag. — [C.].

بادق **bādaḳ**, *neushoorn;* tjœla b., *het hoorn van den neushoorn;* līdah b. (*neushoorntong*), naam der cactusachtige gewassen, inz. van den cochenille-cactus; — * b. gādjah, *neushoorn, met één hoorn;* b. kẹrbau, *neushoorn, met twee hoorns.* — [L.].

* بادق **badòk**, batav., *eten;* eene grofte uitdrukking, van iemand waarop men boos is. — [H.]; jav. badog, van verslindende boetå's of andere monsters. — [S.]; in 't bal. heeft badog dezelfde beteekenis als te Batavia (T.).

بادك **bādik**, soort van kleinen dolk met éóne snede.

بادم I. **bādam**, roode plekken op het lichaam; *lepra* (melaatschheid) in het eerste stadium. — z. kostạ.

II. z. بَادَامْ.

بادن **bādan**, uitspr. van بَدَن.

بادي **bādai**, *hevige storm; typhon.*

* بادي **bāde**, *gissen; raden.* — [R.]; *veronderstellen; vermoeden; toekomst.* — [C.]; jav. (T.).

بار I. **bārạ**, *gloeiende kool; gloeiende asch:* **perbáráān**, gereedschap, waarin men gloeiende kolen doet: *stoof, komfoor.*

II. z. **bahārạ.**

* III., **bāra-2**, *goedhartig.* — [R.]; *'t is al wel, dat. . . .* — [B.].

بار I. **bāroe**, naam van een' boom — *hibiscus tiliaccus* — van het hout waarvan houtskool voor buskruid, en van den bast waarvan touw gemaakt wordt; soorten: b. lāœt, niet ver van het strand; van het hout maakt men geweerladen; — * b. tjīna, *bijvoet* (plant) — *artemisia* —. — [R.]; — * b. landaķ, *abelmoschus mutabilis;* b. gœnoeng, *paritium simile.* — [C.]. — bœngạ b., naam van een' eetbaren zoutwater-visch; dāoen b., naam van een eetbaren zoutwater-visch; **bāroe-2**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

II. z. **bahāroe.**

بار, **bārī-2**, naam eener soort van kleine, geelachtig witte vliegen, die zich in menigte op vruchten of gistende stoffen zet.

بارت **bārat**, *westen; westenwind; bui,* inz. zware, *uit het westen; zwaar weder* in 't algemeen; b. teppat, *het rechte westen;* b. lāoet, *noordwesten;* b. b. lāoet, *westnoordwesten;* b. dājạ, *zuidwesten;* b. b. dājạ, *westzuidwesten;* b. dikānan djāroem pandjang, *west ten zuiden;* b. dikānan djāroem pandaķ, *west half zuid;* b. dikīri djāroem pandjang, *west ten noorden;* b. dikīri djāroem pandaķ, *west half noord;* sōkong b., *schoor,* ter versterking van het dak tegen zware winden. — **bārat-2**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch, die echter eerst gevild moet worden.

بارت **bāroet**, *windsel; zwachtel* [voorn. voor den buik]; bij kleine kinderen komt de bāroet boven de lampin; b. gantoeng, *borstlap,* die om den hals en het middel vastgebonden wordt, de óto van Batavia; **membāroet**, *omwinden; omzwachtelen.*

بَارِز, ar., *uitkomend en buiten verschijnend; vooruitstekend;* in de gramm., van het pronomen in het verbum *door den uitgang aangeduid,* bv. كَتَبْتَ, *gij hebt geschreven,* waar het pron. *gij* door den uitgang تَ

is aangeduid of uitkomt; *uitkomende enz.*; *pronomen in het verbum, door den uitgang aangeduid.*

بارس **bāroes**, Bāros, beroemd door hare kamfer; kāpoer b., *kamfer van B.*

بارس I. **bāris**, *rij; reeks; krijgsvolk; troepen; klankteeken*; b. dijātas, *het boven-klankteeken*, d. i. de فتحه, het klankteeken voor a, ą en ę; b. dihádāpan of b. didāpan, *het voor-klankteeken*, d. i. de ضمّه, het klankteeken voor de oe en o; b. dibāwah, *het beneden-klankteeken*, d. i. de كَسر, het klankteeken voor i en e; b. māti, *het dood-teeken* (niet doode teeken), d. i. de جزم of سكون, teeken boven een' medeklinker, aanduidende dat hij geen klinker heeft, dus eene syllabe sluit, of, zoo als de Mal. zich uitdrukt, *gedood wordt* (dibœnoh); **mębmbāris**, van krijgsvolk *exerceeren; drillen*; **pęmbāris**, *wie doet exerceeren; exerceermeester; drilmeester.*

* II., **bāris-2**, kleine vliegjes, die men op vruchten vindt. — [L.]. — z. bāri-2.

بارس **barès**, batav. uit 't bal., *rij* met geld, *roijaal* (T.).

بارغ **bārang**, *goed*; *ding; iets; wie ook; wat ook; eenig* (quelque); vóór getallen: *zoo wat*; partikel, gevende een' wensch te kennen; b. sijāpą, *wie ook*; b. āpą, *wat ook*: dān b. sębāgainją, *en al dergelijke*; bārangkālą, *op welken tijd ook*, d. i. *wellicht*; b. ōrang, *iemand wie ook; iemand zonder rang of stand; een gewoon, alledaagsch, onverschillig persoon; iedereen; Jan en alleman*; b. tigą, *zoo wat drie*; b. disampaikęn sœrat īni kępādą, *moge deze brief bezorgd worden aan*; **sębārang**, *iets gewoons; iets alledaagsch; iets onverschilligs; iets gemeens.* — Kan gew. als adj. vertaald worden: *gewoon; alledaagsch; onverschillig; gemeen*; **bārang-2**, gew. met een ontkenningswoord, bœkan b., *het is niets gemeens.*

* بارغ **bāręng**, batav., *gezamenlijk; te gelijker tijd.* — [B.]; uit 't jav. of bal. (T.).

* بارغ I. **bārong**, naam eener soort van krabben. — [L. bew.].

* II., en **barōngan**, batav., *monsterpop*, waarmede men bij feestelijke gelegenheden op straat loopt. — [B.]; uit 't jav. of bal. (T.).

* III., **bārong-2**, *hut; tent; kraam; huisje in de rijstvelden*, van afgekapte takken gemaakt. — [L.]; beter baroeng-2 [vgl. bat., mak., en 't jav. waroeng]; wordt ook uit nederigheid van zijn eigen huis gebezigd, zoo men tegen een voornaam persoon spreekt (T.).

بارغ I., **męmbāring**, *liggen enz.*; **bęrbaring**, *bezig zijn met liggen*; **pęrbārīngan**, *ligging* (het liggen); *nederligging*; **pęmbárīngan**, *ligplaats; leger.*

II., men., *schram; lidteeken* (T.).

بارغكال **bārangkāli** — smtr. van **bārang** en **kāli** —, *op welken tijd ook*, d. i. *wellicht.* — vlg. onder barang (T.).

باركً, **bārik-2**, aderen van eene andere dan de grondkleur, zooals in sommige houtsoorten, op gemarmerd papier en dergelijke; b. tēlor mẹrbah, *vlakken, als op de eieren van de* mẹrbah (zekere vogel), d. i. gemarmerd; **bẹrbārik-2**, *van gekleurde aderen voorzien zijn; geaderd zijn;* kāin b., *gewaterde stof.*

بارن **bāran**, moerassig hoog bosch, met bij afwisseling drooge en natte plekken; bābi b., soort van wilde varkens, die zich daar ophouden.

* بارو **baro** (lees بارؤ, T.), w. sum., eene roode apensoort. — [N.]; verkeerde uitspraak van برق (T.).

باروً, **bārau-2**, naam van een' vogel, die gaarne geluiden nabootst, weshalve men hem leert praten; naam van een' eetbaren zoetwater-visch.

باره **bārah**, *kwaadaardige ontstoken bloedzweer; ontsteking;* b. sīsip, bloedzweer, die zich onder de ribben verbergt; b. tijārap, bloedzweer, die zich naar binnen ontlast: b. bīr, kleine venijnige bārah aan den rand van den anus (soort van aambeien); b. bātoe, harde bloedzweer, die langen tijd noodig heeft om open te breken; b. sīsik, bloedzweer, op de plaats waarvan na de genezing huidafschilveringen ontstaan; b. ẹmpang, bloedzweer op de binnenzijde van de borst; b. œlar, langwerpige bloedzweer in de liezen; — * b. āngin, de gloed der winden, zooals die in de gloeiende woestijnen waaien. — [R. (Had. Hab.)]; — * b. bātang, een langwerpig gezwel, als een stok. — [L.]; — * b. bœnji, een gezwel in de zijde (schijnt de pleuris te zijn). — [Div.].

باره **baroeh**, men., = bawah; nan di baroeh, *wat onder gelegen is, 't zuidwaarts gelegene* (T.).

باره **bāroh**, droge grond aan den voet van een' berg, heuvel of eene pẹmātang.

باره **bāreh**, schuld die men maakt, door geld te leenen of op crediet te koopen. Het staat gew. ter versterking na œtang.

باري **bārai**, naam van een eetbaar zoutwater-schelpdier, met vezelachtige pooten.

بَارِي, pers., een epitheton Gods, dat ook wel eens aan koningen en vorsten toegekend wordt.

بَاز, pers., alleen in سِحْربَاز, *tooverij spelend*, d. i. toovenaar.

بَأْز en بَاز, ar., plur. بُزُوز, بِيزَان en أَبْؤُز, *havik; valk.*

بازار, pers., *markt;* eene mal. verb. is pāsar (zeer te betwijfelen, daar de pers. z. niet s. maar dj. in 't mal. wordt, T.).

* باس bàsa, z. بَهَاس.

باس I. **bāsi,** *opgeld,* posit. of negat.; dus ook *disconto; rabat; wat men boven de maat of berekening neemt,* bv. van stoffen, voor het inkrimpen, op eene begrooting, voor onvoorziene uitgaven.

II. *gistend; goor; garstig; duf; tot bederf overgaand;* van eene vrouw *uit hare schaamdeelen stinkend; het gistende enz.,* als hoed.; *het gistend enz. zijn; gisting; goorheid; garstigheid; dufheid.*

* III., batav. (jav.), *een etensschaal* (jav. ook besi). — [T.]; *schotel.* — [B.].

باسط **bāsit,** verb. van عَبْدُ ٱلْبَسِيط.

باسر I. **bāsir,** verb. van عَبْدُ ٱلْبَصِير.

* II., w. sum., *alhoorend,* dus eig. alleen eene eigenschap der Godheid. — [N.]; is de uitspr. van بَصِير (T.).

باسغ I. **bāsoeng,** soort van vat van bladeren, in den vorm van een groot peperhuis, ter berging van rauwe sago.

II. puntige uitspruitsels uit de wortels van boomen, die in moerassen of aan lage stranden groeien, zoo als bv. de pęręppat.—men. de wortels van een zeker licht en zacht hout, die voor steelen (van balijoeng's bv.) en dobbers gebruikt worden (T.).

III. *vier-en-twintigtal;* **bęrbāsoeng,** *in vier-en-twintigtallen zijn.*

باسل **bāsal,** ziekelijke gezwollenheid (zucht), ten gevolge van ziekten; b. āpi, *de roos;* b. āngin, gezwollenheid zonder ontsteking.

بَاسِن plur. van بَاسِنَة.

بَاسِنَة (mal. bāsinah), ar., plur. بَاسِن, *groote grove zak.*

باسو **bāsau,** *hard en krakend bij het kauwen* (niet melig, malsch of zacht), zooals bv. eene komkommer, een rauwe aardappel; *het harde enz.,* als hoed.; *het hard enz. zijn.*

باسه **bāsah,** *nat; vochtig; van de aalmoezen van anderen levend,* even als eene plant door bevochtiging door den regen; *nat van bloed,* d. i. gewond door zijne wederpartij (vgl. onder ایر, T.); *natheid; vochtigheid;* — *nat!* (namelijk van bloed) roept de eene van twee schermenden, wanneer hij den andere een' houw enz. heeft toegebracht of had kunnen toebrengen; **bāsāhan,** *wat bestemd is, om nat gemaakt te worden; wat men alle dagen gebruikt;* van personen *wie gedurig in de nabijheid van den vorst of ander voornaam persoon is;* wordt in de

vernederende taal gezegd van iets, dat men aan een' vorst enz. ten gebruike aanbiedt; kāīn b., *badkleedje.*

باسه, **mẹmbāsoh**, *wasschen;* **básōhan**, *wat gewasschen is of moet worden;* **pẹmbāsoh**, *wie wascht; wasscher;* gereedschap en vloeistof ter wassching; ājẹr p. mœkạ, *water om het gezicht te wasschen;* p. tāngan, betaling voor een werk, waardoor de handen geacht worden bezoedeld te zijn, bv. voor het ter dood brengen van iemand; p. mœloet, *iets om den mond te wasschen; iets pour la bonne bouche; dessert;* p. bālai of p. mēdjạ', *proceskosten.*

***باسي** **bāsai**, *ziekelijk bleek.* — [C.].

بَاشَا en بَاشَه, ar. (turk. پَاشَا pāsjā), plur. بَاشَاوَات en بَاشَات, *titel,* die in Turkije aan hooge civiele en militaire ambtenaren gegeven wordt; *gouverneur eener provincie; pasje* (pascha, pacha).

بَاشَات en بَاشَاوَات plur. van بَاشَا.

بَاشَاوَات z. بَاشَات.

بَاشَه z. بَاشَا.

بَاضِعَة (mal. bādli'ah), ar., plur. بَوَاضِع, *lichte vleeschwond,* waarbij wel bloed te voorschijn komt, maar niet vloeit.

باطل **bāṭal** — verb. van بَطَّال.

بَاطِل, ar., plur. بُطْل, *ijdel; teniet; vergeefsch; ijdele enz.; jok; leugen; onrecht;* in 't mal. ook nog: *het ijdel enz. zijn; ijdelheid.*

بَاطِن, ar., plur. بَوَاطِن, *inwendig; verborgen; inwendige enz.; wie het inwendige der dingen kent, doordringt,* d. i. God; nafaḳah jang b., *de geheime behoeften* (eener vrouw), d. i. de bijslaap van den man.

بَاغٍ of بَاغِي, ar., plur. بُغَاة en بُغْيَان, *begeerlijk; de maat overschrijdend; onrechtvaardig; afpersend; afperser; dwingeland; oproermaker; muiter.* — z. بَاغِيّ.

بَاغِيّ (mal. بَاغِي), ar., *tyrannisch; rebellisch; tyran; rebel.* — z. بَاغٍ.

باغت **bāngat**, *onverwijld; spoedig; het onverwijld enz. zijn;* **mẹmbāngatkẹn**, *onverwijld enz. doen zijn* (*maken*)*; bespoedigen; verhaasten.* — * **bāngẹt**, batav., *gestreng; haastig; ruw.* — [B.]; jav. (T.).

باغر I. **bāngar**, *onzuiver van smaak of reuk,* zooals bv. water, dat in een onrein vat is bewaard geweest; *stinkend,* zooals eene vuile goot; *het onzuivere enz.,* als hoed.; *het onzuiver enz. zijn; onzuiverheid van smaak of reuk; stank,* zooals eene vuile goot.

* II. *tieren; razen; luidruchtig zijn.* — [L. bew.].

باغر **bāngor**, batav. (uit 't sund., T.), *ondeugend*. — [B.].

باغس **bangoes**, batav. uit 't sund., *snuit* vooral van een varken (T.).

باغغ **bangang**, w. sum., naam van het geluid der schelletjes, die men den paarden om den hals bindt. — [N.].

باغل I. **bangal**, batav., *verstopt, opgestopt in het lichaam*. — [C.].

*II. (bal. *koppig* als bv. een rundbeest, dat niet voort wil, T.) of **bęngal** (bal. *ondeugend* van kinderen, T.), batav., *Oost-Indisch doof*. — [H.].

باغل I. **bāngol**, naam van een slaapverwekkend kruid. — [L.]; *hardhoorend*. — [L. bew.]; misschien 't bal. bongol, *doof* (T.).

باغن **bangan**, w. sum., *eieren van insecten*. — [N.] — men. uitspr. van bęręngngan (T.).

باغن I. **bāngoen**, *zich oprichten*, hetzij met het geheele lijf, of alleen met het bovenlijf; *opstaan;* van wolken *zich aan den gezichteinder verheffen; opstaande stelling; postuur; gestalte; beloop* (van een vaartuig); *bouworde; fatsoen; uitkomst; uitslag;* **męmbāngoen**, *zich oprichten enz.; oprichten; overeind zetten;* męmbāngoen bahtęrą, *een vaartuig op stapel zetten;* m̄. nęgrī, *eene stad oprichten;* **męmbángœni**, voor iemand of iets (dir. obj.) opstaan, bv. voor zijn paard, voor zijne verborgen schatten, om er naar te zien; **bángœnan**, *opstand; stand; postuur; fatsoen; wat zich boven iets anders verheft; gebouw; torentje of stellage op iets anders*, bv. op een bastion, een huis, een' boom, om er de wacht in te doen of te schieten; **bāngoen-2**, *torentje of stellage op iets anders*, bv. op een bastion, een huis, een' boom, om er de wacht in te doen of te schieten (z. męrtjoe en bālai mādat).

*II. bloedgeld, bij wijze van schadeloosstelling, aan de bloedverwanten van een vermoorde te betalen. — [M.].

باغو **bāngau**, naam eener soort van reiger — *ciconia capellata* —; soorten: *b. bęroe en b. œlar. — [R.].

باغي **bāngai**, *verlaten*, zoo als bv. een huis, een dorp, een begonnen werk, waarom men niets meer geeft; van eene vrouw *geen belang inboezemend; zitten gebleven; niet gewild* [een vaatje zuur bier]; *verlatene enz.; het verlaten enz. zijn*. — z. bęngkālai.

باف I. **bāpą** (in godsdienstige geschriften, hik. en pœzie, en ook in de beleefde taal en een' gekuischten stijl) = باڤأ; — *w. sum., lievelingsnaam, dien men aan de kinderen geeft, en soms ook aan minderen,

die men gaarne mag lijden, even als wij wel tegen de kinderen vadertje en moedertje zeggen. — [N.].

باڤا **bāpå**, minder gebr. bapaḳ [minder gekuischt dan bāpạ], bij verk. ڤا en paḳ, in de troeteltaal en als aanspreekwoord tot bāpang gewijzigd, *vader:* aanspreekwoord jegens oude mannen; troetelnaam voor kleine jongetjes. — De Mal. bezigt in de wandeling, tot eene niet te bepalen grens, verder in de vorstelijke familiën dan bij den geringen man, bāpå van iedereen, die een' graad minder, dan deze of diens echtgenoot, van een' gemeenschappelijken oorsprong verwijderd is. — Zeer gebruikelijk is het ook, een' man, inz. van de mindere klasse of in de gemeenzame taal, aan te spreken of aan te duiden door bāpå, in genitief-verhouding met het nom. pr. van zijn oudste kind of van een van zijne kinderen, dat zich van de anderen door het een of ander onderscheidt. — z. ڤا en ājah; b. bẹlālang, *vader van Bẹlālang:* b. saudārạ, *vaders of moeders broeder: oom;* b. tœhạ, tœwạ of, gemeenzaam, œwạ, *vaders of moeders oudere of oudste broeder;* b. mœdạ of, gemeenzaam, œdạ, *vaders of moeders jongere of jongste broeder;* b. boengsoe of, gemeenzaam, bœsoe en sœ, *vaders of moeders jongste broeder,* b. kẹtjil of, gemeenzaam, tjik, چيء en چي, het voorgaande; b. tẹngngah of, gemeenzaam, ngah, *vaders of moeders middelste broeder van drie broeders of drie broeders en zusters:* b. ālang, het voorgaande; b. toenggal of, gemeenzaam, œnggal, *vaders of moeders eenige broeder;* b. mẹntœwạ = mẹntœwạ lāki-2; b. sālah mẹndjādi, *vader, doch verkeerd geboren,* d. i. oom van vaders kant; b. tīri, *stiefvader;* må bāpå, *moeder en vader; ouders:* — * بڤند **bapandạ**, pẹl., *vader,* jegens minderen, die men eeren wil.

باڤڠ I. **bāpang** z. bij باڤا.

* II. *borstplaat,* die een bode of oppasser van de eene of andere autoriteit draagt; *plaatje; medaille.* — [R.]; jav. (T.).

باڤق z. باڤا.

باڤي I. **bāpai** (taal der ra'ijah), *vader.* — z. باڤا.

* II. *vergankelijk.* — [L.].

بَاقٍ of بَاقِي, ar., plur. بَاقِين, *overblijvend; overschietend; voortdurend; eeuwig; overblijfsel; overschot; rest;* **albāḳī**, *de overblijvende enz.,* inz. de eeuwige bij uitnemendheid d. i. God; عَبْدُ ٱلْبَاق, *dienaar van den eeuwige.* — Mal. verb. zijn: bāḳī en bākī.

بَاقِر **bāḳir**, ar., *rijk aan goederen en kennis; een rijke enz.*

بَاقِل, ar., van den grond *zich met planten bedekkend; groen wordend;* van het voeder *bladeren of twijgen schietend;* van een' jongeling *het eerste dons op de wangen krijgend: grond,* die zich met planten bedekt enz.; *voeder,* dat bladeren of twijgen schiet; *jongeling,* wiens wangen zich met het eerste dons bedekken; *groenteverkooper; ooftverkooper;* naam van een ruw, dom en kwaadsprekend man, die tot een spreekwoord geworden is, en van daar in 't mal. nog: *wie niet wel met zijne naasten leeft; twistzoeker.*

بَاقِي I. z. بَاقٍ.

II. en بَاكِي z. بَاقٍ.

بَاقِيَة (mal. **bāķijah**), ar. — fem. van بَاقٍ (z. a.); — voorts soms als nom. v. van بَقِي, *het overblijven; het overschieten; het voortduren; voortduring; duur.*

بَاقِين plur. van بَاقٍ.

باكا I. **bāķa̧**, van menschen en dieren *oorsprong; afkomst; stam; geslacht; slag; ras; erfelijke aard;* pęņjākit b., *erfelijke ziekte;* męnimboelkęn b., *door zijne handelingen zijne afkomst laten zien* (verraden); tijādą męmbœwang b., *zijne afkomst niet verloochenen.* — indoeķ b., naam aan de Bataks op de west-kust van Sumatra gegeven, vooral in tegenwoordigheid van Mohamedanen, die van bataksche afkomst zijn (T.).

* II. *klierziekte — scrofula —.* — [C.].

باكي I. **bāki** — verb. ned. — *bakje; presenteerblad.*

* II., batav., *het ophouden der menstrua bij vrouwen van gevorderden leeftijd.* — [B.]; uit 't bal. (T.).

III. z. باقي.

* **باكاو** **bakau** en بكاو **bękau**, w. sum.,= همفر hampir. — [N.]; moet wezen بركاؤ, bakaò; dus onder كاو, ķaò (T.).

باكت I. **bākat**, de onstuimige golven, ontstaande door de stuiting van een, door eenige kracht bewogen water tegen een ander, zooals bv. bij de ontmoeting van eb en vloed, tegen een' hevigen wind, of tegen een vast lichaam, bv. eene klip, vaartuig of dergelijke; hāroes· pōn b. kępadą pęrāhoe kitą, *en de stroom klotste onstuimig tegen ons vaartuig.*

II. *voorkomen of gesteldheid, eene gebeurtenis voorspellend; voorteeken; voorbode;* b. āngin, *voorkomen der wolken, dat wind voorspelt;* b. djanggoet, *het zachte dons in het aangezicht van jongelingen, dat den toekomstigen baard voorspelt;* b. kętoeṁbōhan, *de voorboden der kinderpokken.*

* III. *volgestopt; geheel vol.* — [C.].

باكر I. **bākar**, *het branden; het verbranden;*

het blaken; het roosten; het bakken zonder vet, bv. brood; **mẹmbākar**, *branden enz.*; bātoe b., *baksteen*; mẹmbākar hāti, *hartzeer veroorzaken*; **kẹbākāran**, *brandschade geleden hebbende zijn*.

II. verb. van أبو بكر.

* باكر **bākẹr** en **bẹkẹr**, melk, door koken gestremd. — [C.].

باكغ **bākoeng**, naam eener soort van waterlelie — *crinum asiaticum* — die in menigte langs den zoom van rivieren en meeren groeit en deze laatste soms geheel opvult; soorten: b. ẹmas; b. pēraḳ; b. soewāsạ; b. pantai, groeiende aan lage zeestranden; dāoen b., soort van rietgras.

باكف **bākoep**, *verheven bolrond*, zooals bv. een ellipsoïdisch segment, loodrecht op de groote as, of de helft van den dop eener kokosnoot, overdwars doorgesneden; van het aangezicht en het bovenste van handen en voeten *sterk ziekelijk opgezet; het verheven bolronde enz.*, als hoed.; *het verheven bolrond enz. zijn*. — z. sẹmboeb en tjẹmboeng.

باكق **bākaḳ**, alleen in kāïn b., soort van rood of blauw geruite stof voor kleedjes (kāïn), zak- en hoofddoeken.

باككث **bākik**, naam eener soort van sireh, waarvan de vruchten gekauwd worden.

باكل I. **bākal**, *wat iets moet worden; de ruwe stof tot iets; ruwe vorm tot iets*; **mẹmbākal**, *den ruwen vorm van iets nemen* (z. bẹkkal); b. rœmah, *bouwstoffen voor een huis*; b. rādjạ, *wie vorst moet worden; de aangewezen of vermoedelijke troonopvolger*; b. manoesījạ, *menschelijke embryo*; — * b. kāwīn, iemand die nog niet getrouwd is, maar wil trouwen en ook reeds verloofd is. — [L. bew.]; **bākalkẹn** — smtr. van bākal en akan — *waarmede iets gedaan moet worden; wat bestemd is voor iets; wat goed is voor iets*; b. dibœwang, *bestemd, om gebannen of verstooten te worden*.

* II., w. sum., z. bangkar. — [N.].

باكل **bākoel**, *mand; korf*; b. gīlạ, *gekke mand*, d. i. eene mand met deksel, op éene bijzonder moeielijke wijze (waarvan de naam) van pandan-bladen (z. pandan) gevlochten, dienende, vóór de invoering van kisten, koffers en andere bergmiddelen, in stede daarvan, inz. ter berging van kostbaarheden, kleederen en andere dingen van waarde; **tẹmbākoel**, voor tẹrbākoel, *iets, dat gedwongen is* (wiens natuur het is), *de hoedanigheid eener mand te vertoonen*; naam van een' eetbaren zoutwater-visch, met een' dikken, stompen kop, dien men bij eene mand vergeleken heeft.

* باكم **bākam**, eene soort van robijn. — [L.].

باكو **bākau**, naam van een' boom, die aan de stranden en de mondingen van rivieren groeit en zeer goed brandhout levert; b. soewāsa, soort met rood hout; œlar b., naam eener slang, die zich op de boomen van dien naam ophoudt. Zij ziet over dag niet en gaat, even als de uilen, 's nachts op voedsel uit.

* باڬك **bāgoe**, naam van een' boom — *gnetum gnemon* (Lin.) — uit welks bast garen of touwwerk gemaakt wordt. — [R.; C.].

* باڬت **bāgat**, naam eener palmsoort. — [C.]; misschien 't bat. bagot, *de saguweer-palm.* — [T.]

باڬر I. **bāgoer**, van menschen en dieren *van buitengewone lengte en evenredige dikte; het van buitengewone lengte enz. zijn.* — z. djāgoer.

* II., w. sum., eene boomsoort, die goed timmerhout oplevert. — [N.].

باڬس **bāgas**, van levende wezens *grof van leden; sterk gespierd; robuust; stevig; vierkant;* van een werk *grof van proportiën;* van den wind *stevig en gestadig; het sterk enz. zijn; grofheid van leden: gespierdheid; robuustheid; stevigheid.*

باڬس **bāgoes**, *mooi; schoon; fraai: mooiheid; schoonheid; fraaiheid.* — * **bagœsan**, batav., *de mazelen.* — [B.].

* باڬل **bāgal**, de bloemstengel van de kokosnoot. — [R.].

باڬن **bāgan**, *ruwe schets; ontwerp; platte grond; de omtrekken* [inz. van gebouwen of tijdelijke rust- of verblijfplaatsen, zooals bv. een bivouak]; *de sporen van gesloopte gebouwen of tijdelijke rust- of verblijfplaatsen; tijdelijke rust- of verblijfplaats: halte; pleisterplaats; bivouak;* **mẹmbāgan,** *ruw schetsen; omtrekken van* iets *afbakenen: ontwerpen;* **bẹrbāgan,** *zich op eene tijdelijke rust- of verblijfplaats enz. bevindende zijn; zich daar ophoudende zijn; een bivouak opslaan;* **bágānan**, *wat ruw geschetst enz. is; ruwe schets; ontwerp; afbakening;* **pẹmbāgan**, *wie ruw schetst enz.; ontwerper;* **pẹmbágānan**, *het ruw schetsen; ontwerping; afbakening.*

باڬي I. **bāgai** (uit 't Tamil, T.), *onderdeel; soort; aard; klasse; wijze;* sẹbāgai pœlạ, *wijders; voorts; zoo ook;* bāgai-2 pẹrmáïnan, *soorten van verlustigingen;* **bẹrbāgai**, *soorten hebbende zijn;* b. dœwạ, *twee soorten hebbende zijn;* **mẹmbāgaikẹn,** *doen met iets al wat men verkiest; al naar welgevallen behandelen;* **pẹlbāgai** (*met huid en haar* uit 't Tamil, T.), voor **pẹrbāgai**

(dat echter niet voorkomt, T.), *verscheidenheid; allerlei soorten;* **sębāgai,** *even als; zooals het behoort; ter dege; duchtig;* jang sębāgainją ītoe, *dergelijke;* dān bārang sębāgainją, *en dergelijke; en zoo voorts;* męmœkoel sębāgai pœkoel, *ter dege afrossen.*

II. *gelijk als; als of* (— z. I.); b. māna, bij smtr. bagaimāną, *hoedanig; op welke wijze:* b. īni, bij smtr. bęgīni, *op deze wijze;* b. ītoe, bij smtr. bęgītoe, *op die wijze:* **bāgaikęn** — smtr. van bāgai akan — *als of;* b. hęndaķ gīlą, *als of hij krankzinnig wilde worden.*

بال I. **bālą** — skr. bala en wala —, *krijgsmacht; leger; volk;* b. tęntęrą of bālatęntęrą, pleon. smtr., *leger.*

II. verb. van بلا.

* III. (port. bailar, T.), batav., *dansen.* — [B.].

بال **bāloe,** *weduwnaar of weduwe door den dood van den anderen echtgenoot* (z. djandą); **męmbálœī,** van den eenen echtgenoot: *den andere als weduwenaar behandelen,* d. i. van hem zeggen, dat hij weldra bāloe van den eerste (van hem verlost) zal zijn, — eene uitdrukking van gramschap.

بال I. **bālī,** naam van een eiland beoosten Java.

* II. *meerkat; aap.* — [R.]; denkelijk de naam van Soegrîwa's broeder (T.).

* III. maat, waarmede de granen gemeten worden. Te Pęlembang houdt de rijstbali 60 kāti en zijn 80 een kōjan. — [R.].

بَالَا, pers., *boven.* — Alleen in بَالَابَانْ.

بالت I., **męmbāloet,** *met iets omgéven,* bv. met een' lap, een windsel, stroo, papier enz.; *omwikkelen; inwikkelen;* eene wond *verbinden:* męmbāloet dīrinją, *zich met iets omgéven enz.;* van eene rups *zich inspinnen, zich tot eene pop maken;* **bálœtan,** *wat met iets omgeven enz. is;* **pęmbāloet,** *wie met iets omgéeft enz.; wat tot omgéven gebruikt wordt:* windsel.

II. van de oogen *gezwollen van het schreien; het gezwollene enz.,* als hoed.; *het gezwollen enz. zijn; gezwollenheid van het schreien;* **kębálœtan,** van de oogen *gezwollenheid van het schreien.*

بِالْحَقّ z. حَقّ.

بالر **bālar,** *albino-wit* (van menschen en dieren); *albino; het albino-witte,* als hoed.; *witte vlakken,* voorn. aan handen én voeten (huidziekte); **kębálāran,** *albinowitheid.*

بالر I. **bāloer,** *in de zon gedroogd vleesch; ongelooide huid van een dier.*

* II. *opzwelling van een' slag.* — [C.]; *tuchtiging; straf.* — [M.].

* III. = **habloer**, batav., *kristal.* — [B.].

بالس, **mẹmbālas**, *vergelden; vergoeden; beloonen; beantwoorden;* mẹmbālas dẹndam, *zich wreken;* **mẹmbálāsi**, *iemand vergelden enz.;* **bẹrbālas-2**, ook: *elkander vergeldẹnde enz. zijn;* **bálāsan**, *vergelding; vergoeding; belooning; beantwoording* —; waarmede vergolden enz. is of wordt: *vergelding; vergoeding; belooning; loon; antwoord;* **pẹmbālas**, *vergelder; vergoeder; belooner* —; waarmede vergolden enz. is of wordt: *vergelding enz.*

بِالصَّوَاب, z. صَوَاب.

بِالْعَكْس, z. عَكْس.

بَالِغ, ar., *tot een gewenscht doel gekomen; huwbaar; mondig; volwassen; tot een gewenscht doel gekomene enz.;* in 't mal. ook nog *het huwbaar enz. zijn: huwbaarheid; geslachtsrijpheid; mondigheid:* van een' hond (reu) zegt men, dat hij bālir̤ is, wanneer hij, bij het wateren, voor het eerst een been oplicht: **kẹbálīr̤an**, *huwbaarheid; mondigheid.*

بالغ I. **bālang**, soort van sampan met één mast.

II. *flesch*, groot of klein; *kruik.*

* III., jav., *werpen: gooien; smijten, wegslingeren.* — [C.].

* IV., batav., uit 't bal., jav. walang, *sprinkhaan;* b. sāngit (jav. walang sangit), zeker stinkend gevleugeld insect, dat op de padi aast. — [T.].

* بالغ **bālẹng**, *met den voet voortschoppen; het voetbal-spel.* — [C.].

بالغ I. **bāloeng**, *kam van een' haan;* b. ājam, *hanekam;* ook de bloem van dien naam; b. sẹrāgạ (z. راݢ), *een volle kroonachtige hanekam;* b. kœlit, stuk boomschors, dat men soms in het hout vindt, terwijl de boom van buiten gaaf is, en dat wel iets van een' hanekam heeft. Men beschouwt de bāloeng kœlit in het een of ander gereedschap als een ongelukkig teeken, en van daar ook een' boom met die abnormaliteit als een' ongelukkigen boom.

* II., jav., *been; knook.* — [L.].

بالغ I. **bāling**, *het voortdurend vertikaal in de rondte draaien,* zooals bv. de wieken van een' windmolen; *het voortdurend buitelen;* **mẹmbāling**, *voortdurend vertikaal in de rondte draaien enz.* — * **bāling-2**, *weêrhaan; windwijzer.* — [L. bẹw.].

* II. *ongelukkig in het spel.* — [L.].

*III. *werpen; gooien; voortslingeren.* — [C.]; z. balang III.

بالق I. bālaḳ, naam van een' boom, die tot niets gebruikt wordt.

II. of bāloḳ — verb. ned. — *balk.*

بالق I. bāloḳ z. bālaḳ II.

II. — verb. van فلك — naam eener soort van mal. handelsvaartuigen, zonder dandan en met een' grooten buik, om veel te kunnen laden, thans nagenoeg niet meer in gebruik; — bij onze oude schrijvers baloor (T.).

بالك bālik, *keerzijde; rugzijde; het tegenovergestelde; het omgekeerde; tegendeel;* mẹmbālik, *zich omkeeren; terugkeeren; omkeeren; omwenden; omdraaien; verdraaien;* bālik ādap, naam van een boompje, welks bladeren van boven en van onderen hetzelfde voorkomen hebben en welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden; b. āngin, naam van een' boom, welks bladeren in de geneeskunde gebruikt worden; b. soempoeh, naam van een' heester, welks bladeren in de geneeskunde gebruikt worden; b. dari padạ bẹrdjālan, *van de wandeling terugkeeren;* dibālik hẹndaḳnjạ, *het moet omgekeerd worden;* dibālik gœnoeng, *aan gene zijde van den berg;* dibālik pintoe, *achter de deur;* dẹngngan bāliknjạ of padạ bāliknjạ, *in tegendeel;* bẹrbālik mātạ, *de oogen omdraaiende zijn,* d. i. oogluikende zijn; *de oogen verdraaiende zijn;* pœtar b., *het zijne woorden verdraaien; het er om heen draaien;* bōlak-bālik (z. بولق), *nu eens zoo en dan weder anders spreken; zijne woorden verdraaien;* kẹbālik, *omgekeerd enz. geworden zijn.*

*بالڬ bāleg, batav., = بَالِغ — [B.].

بِاللّٰهِ en بِللّٰه — smst. van بِ en أَللّٰه —, *bij God* (bij het doen van een' eed of eene plechtige verzekering).

بالم I. bālam, naam eener soort van wilde duif. — *b. tambaga, eene kleine roode duif, die zeer moedig in het vechten is. — [N.].

II. naam van een' struik, van de takken waarvan vogelhutten gemaakt worden.

III. *onduidelijk en flauw zichtbaar,* uithoofde van den verren afstand, gebrek aan licht ('sochtends en 'savonds) of de heiigheid van de lucht; *het onduidelijk enz. zijn; onduidelijk beeld van iets,* bv. van een eiland.

*بالم baloem, w. sum., *oprollen; opvouwen; iets dat opgerold is;* ko dikambang saleibar alẹm, dibaloem sabaloem koekoe, *indien men hem* (den kain) *uitspreidde, zoude hij het geheele land bedekken, opgerold is hij een rolletje* (zoo groot) *als een nagel* (van den vinger). — [N.]; gewoonlijk baloen; verder leze men koq in plaats van ko,

lèbâr in plaats van leibar, alam in plaats van alęm; vgl. lamp. baloen, lijkkleed of kleed in 't algemeen, als men in toorn spreekt (T.).

*بالن **balan**, batav. — badannja b. — *hij heeft striemen op zijn lichaam*, ontstaan bv. door klappen met een rôtan. — [H.]; uit 't bal. (T.).

بالن I. **bāloen**, *tot zich zelven gekomen uit den toestand van bezetenheid of inspiratie; het tot zich zelven gekomen zijn enz.*

* II., b. bīdai, *naar binnen slaan*, gelijk bv. de kinderpokken. — [L.]; b. sęmbah, zekere visch, spookjes genaamd — mantes. — [R.].

* III. *slaan; ranselen; rossen.* — [C.].

* IV. z. bij baloem.

بالو **bālau**, naam van een' boom, met fraai geel hout; soorten: b. bœnga; b. bātoe; b. tęlor.

بالوي **bālœi** en بَالْيْ (bâloei) bij spelen, waarbij hij wint, die het speeltuig (ei, noot of dergelijke) van zijne tegenpartij met het zijne op eene zekere wijze breekt: *gelijk op*, door het breken aan weerskanten; *het gelijk op zijn.*

باله, **mębālah**, *redetwisten; iets in te brengen hebben tegen iets*, bv. tegen een bevel.

*باله **baloeh** (spr. baloei), w. sum., = bālœi. — [N.]; de spelling is een merkwaardigheid (T.).

باله **bāloh**, *hol lichaam* (ketel) *van alle tromachtige instrumenten.*

بالي I., **mębālai**, *met onverschilligheid behandelen; zijn' gang laten gaan; aan zich zelven overlaten.*

II. **bālai**, open gebouw, waar de vorst in 't openbaar verschijnt, bestaande uit twee estraden: de sęrī b., de middelste en verhevenste, voor den vorst en de vorstelijke hoofden en verwanten, en de pęsēban, de lagere, die de eerste als een breede gang omgeeft en den mindere hoofden (links) en den geestelijken (rechts) tot zitplaats dient; b. kęmbang, kleine b. tusschen de ingangspoort en het paleis, hetzij recht in 't front, of op zijde; b. mādat, bedekte loods boven het water, door eene brug met den wal verbonden, dienende tot wachttorentje of uitkijk, zoo genaamd, omdat voor die wacht opiumrookers genomen worden, die 's nachts niet slapen. Daar worden ook de affuiten van de batterij en ander gerei der vaartuigen bewaard (— z. męrtjoe en bāngoen-2). — b. męrjam of b. pęnggantoeng męrjam, bedekte alleenstaande loods boven water, waarin de batterij der vaartuigen opgehangen wordt; b. kętjil, vroeger kleine b.

buiten de astānạ, waar de tẹmmẹnggoeng zaken onderzocht of de bijeengeroepen bevolking eerst in oogenschouw nam; b. lintang, kleine b. vóór de woning van den regeerenden vorst, staande loodrecht op het front. Alleen de regeerende vorst mag een b. lintang hebben; b. dẹrmạ, open gebouw, waar de armen gespijzigd worden; b. gẹndang, b. voor de nōbat, *de officieele muziek;* b. roeng, b., die met de smalle zijde aan de voorgallerij van de vorstelijke woning verbonden is; īkan b., naam van een' eetbaren zoutwatervisch; **pẹbālai**, voor **pẹrbālai**, estrade op den linker vleugel van het hoofdgebouw van vorsten, tegenover de pẹntas, dienende tot zitplaats voor de vrouwen.

III. **bālê-2**, batav., *bank; breede rustbank.* — [B.].

بالي **bāloei**, z. بالوي.

بامي **bāmī** — oorspr. chin. — soort van vermicel of macaroni, met vleesch, garnalen en groenten.

بَانْ. pers., *bezitter; heer; bewaker;* djahān b., *bewaker der wereld*, een bijnaam der pers. koningen.

بَانَاتْ, pers., wollen stoffen; mal. verb. is bānat.

بانت I., **mẹmbānat**, *slaan; kloppen; beuken.*

II. z. بَانَات.

بانر **bānir**, wortel-uitwassen aan sommige boomen, zooals de kanāri, kẹmpas, kẹrandji en anderen, die, gelijk dikke planken, naar boven toe smaller wordende, tot eene zekere hoogte tegen den stam op staan; deel (gew. zijn er 12), waaruit eene œtas van een net (djāring) bestaat.

بانر **banoer**, men. spelling en uitspraak van bẹnoewa, b. v., بانر رُوهم = بنوَ روم (T).

بانڠ **bānang**, *groot in zijn soort.* — Alleen in de volgende samenstellingen: dœkoe b., *de groote dœkoe* (vrucht); pœpoet b., *de groote pœpoet* (zoutwater-visch); sīpoet b., *de groote sīpoet* (schelpdier).

بانڠ **bāning**, naam eener groote soort van land-schildpad.

*بانن **bānon**, jav., *gebakken steen; muur daarvan.* — [C.].

*بانيول **bānijœl**, naam van een' vogel. — [M.]; banjoel (C.).

باو I. **bāoe**, minder goed **bāhoe**, *reuk; geur; lucht;* mẹntjījoem bāoenjạ, *ruiken; de lucht van iets opsnuiven;* **bẹrbāoe**, *reuk hebbende zijn; ruikende zijn;* **sẹbāoe**, *iemand van denzelfden reuk*, d. i. *van hetzelfde slag;* **sẹbāœwan**, *aan elkander gewend.*

*II. **bau**, w. sum., = mau, *willen.* — [N.].

باو en **bāwak̩, mẹmbāwą**, *brengen; wegbrengen; bijbrengen; aanhalen*, bv. een citaat; *medevoeren; medenemen; bij zich dragen; bij zich hebben;* een gezang, eene redevoering en dergelijke *voordragen.* — Kan, als er een v. op volgt, door *gaan* vertaald worden; mẹmbāwą mandi, tīdor, mākan, djālan, *gaan baden, slapen, eten, loopen;* m. عادة (fatsoenlijk), *de stonden hebben;* m. dirīnją, *zich ergens naar toe begeven; zich onder de bescherming van iemand begeven*; m. kẹpādą maut, van eene ziekte *naar den dood voeren*, d. i. doodelijk zijn; m. kẹpādą, ook: *tot iets overhalen;* m. kẹrētą, *een' wagen mennen;* m. lāri, *met iets wegloopen; met zich wegvoeren; schaken;* **báwāän**, *wat gebracht enz. is of moet worden —; zooveel als iemand kan aanbrengen: dracht of vracht*, in dien zin; **pẹmbāwą**, *wie of wat brengt enz.; brenger; wegbrenger; bijbrenger; aanhaler; medevoerder; voordragende;* **pẹmbáwāan**, *brenging; wegbrenging; bijbrenging; aanhaling; medevoering; voordracht; wat iemand kan wegbrengen; vracht*, in dien zin.

باوت I. **bāwat**, *praal; staatsie* [?]. — Alleen in pājoeng b., groote staatsie-zonnescherm met onderscheidende teekens.

* II. *overhellen; overhangen; naar beneden hangen;* tāli báwātan, *bras* (mar.). — [L. bew.; C.].

باءور **bāoer**, van eene plank *onregelmatig gekromd*, d. i. aan den eenen kant naar binnen, aan den anderen kant naar buiten, zooals sommige planken opzettelijk gemaakt worden, bv. voor den scheepsbouw; *het onregelmatig gekromd enz. zijn;* tjampoer b., *het ten zeerste met iets gemengd zijn;* **mẹmbāoerkẹn**, *onregelmatig, gekromd enz. doen zijn (maken); onregelmatig krommen.* —

*باور I. **bāwar**, naam van een' visch. — [L.; C.]; men. uitspraak van باوَل? (T.).

* II. de knoop of knop van 't hecht of den greep eener kris, die dicht aan 't lemmet is. — [L.]; vgl. اور II. (T.).

باءوڠ **bāoeng**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch; djanggoet b., de baard van dien visch; roempoet dj. b., naam eener plant, die als groente gegeten wordt.

باوڠ I. **bāwang**, *ui; look* [de plant of de bol]; b. pœteh (b. tjīna is geen ri.), *knoflook;* b. mērah, de kleine roode ui (*sjalot*); b. mērah pœteh, de gewone witte ui, de zoogenaamde *timorsche ui;* b. bẹsar, b. bẹnggāla of b. bombai, groote roode of witte ui, gew. van Bombai aangebracht: b. pẹrai, *losse uien*, d. i. niet aan trossen; b. bẹrdjambak̩, *uien aan trossen;* b. sẹbongkol of harœbi, soort van gevest eener kris van gedegen goud, dat alleen de regeerende vorst mag dra-

gen. — * **bāwang sękœpang**, eene andere soort (van ui? T.). — [Div.].

* II., djangkrik bawangan, batav., een jonge krekel, die pas haren gekregen heeft. — [H.].

باؤق **bāoeķ**, van de plaats onder de kin of tusschen kin en keel: *vol*, hetzij door een' dikken hals, door haren, of door vederen; *het volle enz.*, als hoed.; *het vol enz. zijn*; *dubbele kin; baard onder de kin; baard van eene kip of andere vogels*; tjambang b., *bakkebaarden*, die onder de kin samenkomen.

باوق z. بَاَو.

باول **bāwal**, naam van een' platten, eetbaren zoutwater-visch — *stromateus* —; soorten: b. pœteh; b. hītam; b. kœning; — * b. tjęrmen; b. kędīwas. — [C.].

* باؤن **baoen**, men., = **baoe**; **baoen-baoenan** = **baoe-baoewan**; **sabaoen** = **sabaoe**; **mambaoeni** = **mahidoe** en dikwijls hiermede te gelijk gebezigd. — [T.].

باوه **bāwah**, *het beneden*; *benedenste: benedeneinde; ondereinde*: dibāwah, *beneden: onder; omlaag*; kębāwah, *naar beneden enz*; dari bāwah, *van beneden enz.*

باه I. **bāhoe** — skr. bāhoe — *schouder*; van flesschen en dergelijke: *ronding tusschen hals en lichaam*; kīlat b., soort van épaulette; tāli b., *bras* (mar.); — * kīlik b., ring die aan den arm, dicht bij den schouder, gedragen wordt. — [R.] — **pęmbāhœwan**, ra van vaartuigen met schuine zeilen (jav. pambahon, lamp. pambawoen, T.).

II. z. bāoe I.

* باهاتو, w. sum., z. باءاهو. — [N.].

باهس I., **męmbāhas**, dingen, die of welker deelen op elkander moeten sluiten, maar het niet doen, *aanzetten met eene spaansche spil*, bv. een vaartuig, waarvan de planken niet goed sluiten, of eene plank, die niet goed sluit.

II. en **baḥas** — verb. van بَحَث.

باهغ **bāhang**, heete lucht van een brandend of gloeiend lichaam; *gloed*; **męmbāhang**, *door gloed verzengen.*

باهق I. **bāhaķ** verb. van بَهَآءُ الدِّين.

* II. eene kampoeng *met geweld tot zich trekken*. — [R.]; uit 't jav. (T.).

* III., w. sum., *schateren; hartelijk lachen*. — [N.].

باهم I., **męmbāham**, *kauwen met gesloten mond*, inz. drooge, zanderige spijzen, zooals bv. sāgoen-2, die anders uit den mond zoude vliegen.

* II., batav., *de kies des verstands.* — [B.]; jav. baęm, *kies* (T.).

باهن I., **męmbāhan**, *met twee handen*

beuken; een' boomstam *kloven tot planken of balken* —; planken of balken *kloven uit een' boomstam.*

* II., w. sum., *spaanders; houtspaanders.* — [N.].

III., **bāhan-2**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch.

* باهي **bāhi**, w. sum., *werpen; gooien* (met een' steen, bal. enz.). — [N.].

باي I. **bājạ**, beter **bahājạ** — skr. bhaja — *gevaar; nood; ongeluk;* mārạ bājạ of, bij smtr., مرباي **mẹrbājạ**, pleon. smst., *ongeluk.*

II. *slag* (soort), inz. met betrekking tot den leeftijd; *stempel;* **sẹbājạ**, *dezelfde slag enz.; van denzelfden slag enz.; even als.*

باي I. **bājoe** — skr. wājoe — *wind; de God der winden;* zekere bovennatuurlijke kracht; b. nĕbaḳ, soort van versnapering.

II. naam van een' boom, gelijkende op de gẹronggang.

III. *vreemdeling.*

IV. van spijzen of dranken *eenigszins van smaak veranderd, doch nog niet bedorven;* van bloed of andere lichamelijke sappen *chemisch veranderd; onrein; bedorven; het eenigszins van smaak veranderd enz. zijn* (jav. wajoe, T.); **kẹbájœwan**, *eenigszins van smaak veranderd zijn;* k. sẹgālạ ājẹr, *kwaadsappigheid.*

* باي **bāji**, jav., *klein kind.* — [C.].

* بايت **bājat**, *rijst zaaien in eene kweekerij, om ze later over te planten.* — [L. bew.; C.].

بايده **bāïdah** — verb. van زبيدة.

باير, **mẹmbājar**, *betalen iets met iets; voldoen; vervullen;* mẹmbājar œtang dẹngngan ringgit, *zijne schuld met dollars betalen;* m. nījah, *eene voor de vervulling van een' wensch gedane belofte vervullen;* m. ḳaul, *zijn woord houden;* **bájāran**, *wat in betaling gegeven wordt, is of moet worden;* **pẹmbājar,** *wie betaalt enz.; betaalmiddel;* **pẹmbájāran**, *betaling; voldoening; vervulling.*

باير I. naam van een' boom van weinig nut, met zeer groote bladeren. — * naam van een' boom, waarvan vaartuigen gemaakt worden — *pterospermum blumeanum* —. — [P.].

* II., batav., *platluis.* — [B.].

بايس **bājas**, naam eener soort van nīboeng, grooter dan de gewone.

بايڠ I. **bājang**, *schaduw; schim; schaduwbeeld;* **bẹrbājang,** *schaduw werpende zijn;* tẹrbājang didālam pikīran, *als onduidelijk beeld in de gedachten liggend;* tẹrbājang 'aḳalnjạ, *zijne streken bleken,* d. i. kwamen aan den dag; **mẹmbájāngi**, *beschaduwen; overschaduwen;* **bājang-2**, *schim; schaduwbeeld.*

* II. naam van een visch. — [C.].

* بايغ I. **bājoeng**, soort van voorsnijmes, ook prang genoemd. — [M.]; soort van kapmes, bijna gelijk aan de gōlok. — [L. bew.].

* II. *huilen.* — [C.].

* بايغ **bajong**, w. sum., *eene ziekte in de padi.* — [N.].

بايق I. **bājak**, *onevenredig dik* (ook van eene hoog zwangere vrouw, of het achterdeel van een schip); *het onevenredig dik zijn; onevenredige dikte: eene onevenredige dikte aannemen; onevenredig dik worden; eene onevenredige dikte vertoonen*, d. i. zichtbaar moeielijk loopen.

* II., w. sum., *wild door elkander; verspreid; verstrooid; zonder orde.* — [N.].

* بايق **bājoek**, *de baard.* — [C.]; vgl. بازق (T.).

بائيك **bāïk**, *goed; wel; degelijk; deugdzaam; braaf; welvarend; het goede enz.*, als hoed.; *het goed enz. zijn; goedheid; degelijkheid; deugdzaamheid; braafheid; welvarendheid;* b. kœdą b. gādją, *hetzij paard, hetzij olifant;* djīką tå bōleh dęngngan b., *als het niet goedschiks gaat;* b. tå b., *goed of niet goed*, d. i. *wellicht;* **bęrbāïk**, *wel met elkander zijn*, inz. van een pas gehuwd paar, waarvan de vrouw nog maagd was, wanneer zij haren man den bijslaap toegestaan heeft, dat gewoonlijk welstandshalve eerst na eenige dagen geschiedt; **męmbāïkkęn**, *goed enz. doen zijn (maken); verbeteren; herstellen; repareeren;* tīkoes męmbāïkkęn lāboe, *de rat repareert de pompoen*, om te zeggen, dat iemand, die iets wil repareeren, het nog meer bederft; **męmbāïki**, *verbeteren; herstellen; repareeren;* męmbāïki dirīnją, *zich opdirken; zich opknappen;* **sębāïk-2**, *hoe goed ook; zoo goed mogelijk; best mogelijk; allerbest;* s. djin, *hoe goed ook een* djin *zijn moge;* āpą djœgą s. oesāhą? *wat is eigenlijk de allerbeste bezigheid?* **bāïk-2**, *goed opgepast!*

بايم **bājam**, naam van verscheiden soorten van spinazie; soorten: b. pœteh; b. mērah; b. bęsar; b. sęlāseh; b. ēkor kœtjing; b. dœri; b. tānah of b. pāsir; b. rœsą; b. mōkeh; b. bāloeng ājam; — * b. kastœri; b. lœhoer — [L.]; — * b. mōnjet. — [C.].

باين I. **bājan**, naam eener kleine soort van parkiet.

II. verb. van بَيَان bajān.

* III. naam van een vrouwelijke volgeling in de Pandji-romans (T.); vgl. sanggit.

IV., **bājan-2**, naam van een' eetbaren zout- en zoetwater-visch.

بَاين en بَائِن,. *gescheiden; afgezonderd; duidelijk; verklaard; klaarblijkelijk; gescheidene enz.; gescheiden vrouw.*

* بايو٢ **bājo-2**, w. sum., *groote padi-schuur,* zooals door vorsten en grooten gebruikt worden. — [N.].

* بايه **bājah**, de naam van eene eend. — [R.].

بايه **bājoh**, *beurt*, die aan iedere vrouw, als de man meer dan ééne vrouw heeft, volgens de wet toekomt, bestaande in het doorbrengen door den man van den nacht bij de betrokken vrouw, zonder dat echter de bijslaap verplichtend is. Heeft een man vier vrouwen, volgens de moehammedaansche wet het maximum, dan krijgt dus iedere vrouw om den vierden dag hare beurt. Bij verzuim van den man, kan de vrouw bij den rechter klagen, dat vooral te Mekka zeer in gebruik is (jav. wajoeh, T.).

باڽ **bānjoe**, gegist water van kokosnooten, waarin een stuk ijzer gedaan is, dienende, om roode zijde paars te verven.

باڽق I. **bānjaķ**, *veel; menigvuldig; talrijk;* **mẹmbánjāki**, *vermeerderen; met zijn velen eene handeling verrichten aan iets; met zijn velen aanvallen* (hetzij met daden of woorden); *met zijn velen bij iemand komen, ter verkrijging van iets;* **kẹbánjākan**, *veelheid; meerderheid;* k. mānoesīja, *de meerderheid der menschen; de meeste menschen;* **sẹbānjaķ**, *evenveel; zooveel als; eene hoeveelheid enz.;* sẹdīkit sẹbānjaķ, *een weinig en eene hoeveelheid,* d. i. *eenige* (bv. boeken) — een eigenaardige malaïcisme; ádākah pātoet ōrang lāri s. ītoe? *is het wel betamelijk, dat zooveel menschen wegloopen?*

* II., jav., *gans*. — [C.].

* باڽل **bānjoel**, z. بانيول.

* باڽل **bānjol**, jav., *grappemaker; hansworst.* — [C.]; — * batav., *de komiek in de inl. schouwspelen.* — [B.].

* باڽن **bānjoen** en **babānjoen**, toebereiding van schillen van vruchten enz., waarmede de tanden worden zwart gemaakt. — [L. bew.]; van jav. bānjoe, en dus bẹbanjon (T.).

* بباتي **babāti**, een op Ternate gebruikelijke titel, zooveel als rijksraad. — [L.].

* بباتر **bẹbātoer**, jav., *grond; vloer; fondement.* — [C.]. — z. jav. batoer.

* بباتن **bibatin**, batav., *verafschuwen.* — [B.]. — stamwoord bībat.

* بباته **bebateh**, w. sum., *riviertakje.* — [N.].

* ببار **bẹbāroe**, naam van een' visch. — [C.]. — z. bāroe-2.

* ببار **babari**, een insect (Ts.), vermoedelijk eene soort vliegen. — [R.]. — Waarschijnlijk smtr. van bāri-2.

* ببارن **babāran**, naam eener soort van schelpvisch. — [M.]: **bębāran**, naam van een' visch. — [C.].

* بباكن **babākan**, batav., *schors*. — [B.]: jav. (T.).

* بباوغ **bębāwang**, batav., *twee grepen zaadpadi*. — [B.]. — stamwoord bāwang?

* ببت **bębęt** en **bębęd**, jav., *omwinden; omgorden; gordel; buikriem*. — [C.]. — z. bębbat.

ببت **bębbat**, *windsel*: **męmbębbat**, *omwinden: verbinden* (bv. eene wond): **bęb̀bātan**, *wat omwonden enz. is*: **pęmbęb-bat**, *wie omwindt* —: *omwindsel: verband:* p. kęris, *omwindsel van het boveneinde eener krisschede*, waardoor de twee helften, waaruit die bestaat, bij elkander gehouden worden; **pęmbębbātan**, *omwinding; verbinding*.

* ببتيس **babtīs** — eng. babtize — *doopen*. — [R.].

* ببد **bębęd**, z. **bębęt**.

* ببر, **bęberin**, batav. (bal. bęhęhin, T.), *uitstrooien*, bv. ontbolsterde rijstkorrels voor de kippen, door ze op den grond te laten vallen, niet door ze her- en derwaarts te gooien (z. aoerin). — [H.].

ببر **bębbar**, *zich verward door elkander bewegend*, zooals bv. eene menigte vledermuizen in eene grot; *in wanorde door elkander stuivend; het zich verward door elkander bewegend enz. zijn*. — * **bębāran**, *moeilijkheid: moeite*. — [C.]. z. ook ببارن.

* ببس **bęb̀bes**, *lokken en dan vermoorden*. — [R.].

ببغ **bęb̀bang**, van een' foetus *in de moederscheede ingeklemd: het in de moederscheede ingeklemd zijn*: **kębęb̀bāngan**, toestand eener vrouw in barensnood, wanneer de vrucht in de moederscheede ingeklemd is; māti k., in dien toestand overleden zijn.

* ببق **bęb̀ęk**, batav. (uit 't bal. bęgbęg, T.), = sama rata, van iemand die om zijn lendenen even dik is als hooger op; *over zijne geheele lengte denzelfden diameter hebbend*. — [H.].

ببل **bęb̀bal**, *dom van natuur: onbevattelijk; bot: onnoozel; het dom enz. zijn; domheid: onbevattelijkheid; botheid; onnoozelheid*. — z. bōdoh en dœngoe.

ببن **bęb̀ban**, van lange voorwerpen, zooals bv. picken, stangen, geweren en dergelijke *zooveel als men tusschen de twee armen kan vatten; vracht*, in dien zin; fig.: *last; moeielijkheid;* tijādą b. męntjahāri b., *eene last of moeielijkheid zoeken, terwijl men ze niet heeft;* **męmbęb̀ban**, lange voorwerpen *tusschen de twee armen vatten en op zich nemen;* **pęmbęb̀ban**, *wie tusschen twee armen vat en op zich neemt*.

*ببند **baboenda**, z. baboe.

*بت **bet**, z. embet.

*بتات **batata**, naam eener amerikaansche aardvrucht — *convolvulus batatas* — zoet van smaak. — [R.].

بتار **batāra**, — skr. bhattāra — b. Dœrga, de godin van dien naam; b. Gœroe, de god van dien naam; b. Madjapāhit, *de koning van Madjapāhit;* b. teri — smst. van batāra, *godheid*, en skr. tri, *drie* — waarschijnlijk: het hindoesch goden-drietal (*trias*) Brahma, Wisnoe en Siwa.

*بتار **batāri**, *zorgzaad* — *holcus* —.— [R.].

*بتارن **betaran**, w. sum., *van een' steel, bezemsteel, pennehouder voorzien zijn;* b. pinggang, *de handen in de zijde zetten.* — [N.]; had onder ترن moeten staan (T.).

بتاڤ **betāpa**, — smst. van bœwat en āpa (is te betwijfelen, T.) — *om wat te doen? waarvoor? waarom? tot welk einde? hoedanig? hoe? zoodanig; het waarvoor enz.; hoedanigheid.*

بتاو **batāwi**, minder gebr. **batāwijah**, ook wel بَطَاوِ en بَطَاوِيَة, *Batavia.*

بتاوِيه z. بتاوِ.

*بتبت **bitbit**, batav. (uit 't bal., T.), *pulken; knijpen.* — [B.].

بتت **betoet**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch.

*بتت **betot**, batav., *rukken.* — [B.].

*بتت, batav., **membetit**, *hardloopen*, bv. iemand die vlucht of van een paard. — [H.].

*بتراو. **botrāwi**, jav., soort van poel of staand water. — [L.]; *water-reservoir.* — [C.].

بتس **betis**, *been tusschen knie en voet:* djantoeng b. of bœwah b., *de kuit;* tœlang b., *het scheenbeen.*

بتس **bettas**, van weefsels, papier en dergelijke *opengescheurd*, zooals bv. een zak rijst, een kleedingstuk, hetzij in de naad of elders —; van een ei, dat uitgebroeid wordt *gespleten* (van zelf) —; van eene naad *van zelf opengegaan; het opengescheurd enz. zijn* — z. rettas en tettas.

بتغ I. **betoeng**, naam der grootste soort van bamboes (jav. petoeng, T.); roempoet b., soort van plant met geneeskrachtige eigenschappen.

II. klanknabootsend woord voor het geluid van eene soort van kleinen kikvorsch, die daarvan kātak b. genoemd wordt (bat. bortoeng, T.). — z. kātak.

بتغ **bẹting**, *lange, smalle zand-* of *rotsbank in zee; rif.* — z. bœsoeng.

*بتفور **batapora** of **patapora**, batav., *speldegeld*, dat voor amusementen, aalmoesen enz. dient, niet tot het kapitaal (môdal) gerekend wordt; ook *botapora.* — [H.].

بتق **bẹtoek**, naam van een zeer klein eetbaar zoutwater-vischje (vgl. jav., T.).

بتق **bẹtok**, *gebrand door corrosieve zelfstandigheden*, zooals sommige gommen, lapis infernalis enz.

بتق I., **mẹmbẹttak**, *behoorlijk opbergen; redderen; in orde houden;* — djœroe bẹttak, *hofmeester* (bal. djoeroe bẹtẹk, de kok van een voornaam persoon, jav. djoeroe bẹtak, T.).

II. *bestand tegen invloeden van buiten*, bv. tegen regen en zon; *gehard*; van een sterk gestel *robuust; het bestand enz. zijn; gehardheid tegen invloeden van buiten; robuustheid.*

بتيك I. **bẹtik** of kẹpājạ, naam van een' boom, die eetbare vruchten draagt — *carica papaya —; de vrucht zelve.* — De jonge bladeren worden als groenten gegeten en de wortels uitwendig tegen de wormen gebruikt; b. rambai, *de mannelijke* b., welker kleine en veelal verkrimpte vruchten aan lange dunne stengels naar beneden hangen; b. bātang, *de vrouwelijke* **b.**, waarvan de veel grootere vruchten met korte dikke stelen boven bij de kroon zitten.

II., **bẹtik-2**, soort van uitslag, bestaande uit kleine puistjes, de zoogenaamde roode hond — *lichen tropicus* —.

بتل **bẹtoel**, *recht; juist; echt, waar; wezenlijk; waarachtig; oprecht; braaf; het rechte enz.*, als hoed.; *het recht enz. zijn; rechtheid; juistheid; echtheid; waarheid; wezenlijkheid; waarachtigheid; oprechtheid; braafheid;* b. hāti, *oprecht van hart;* hāti jang b., *een oprecht hart;* b. dibāwah lœtoet, *juist onder de knie;* **mẹmbẹtoelkẹn**, *recht enz. doen zijn* (*maken*); *in orde brengen; verbeteren; corrigeeren; regelen; schikken;* **mẹmbẹtœll**, *in orde brengen; verbeteren; corrigeeren; regelen; schikken;* voorts: *mikken op iets; op den mik nemen; in eene rechte lijn afgaan op iets;* **bẹrbẹtœlan** (met dẹngngan), *overeenkomstig zijn met iets; in de richting zijn van iets;* **kẹbẹtœlan**, *rechtheid enz.; juist; ter goeder ure; van pas; toevallig;* **sẹbẹtoel**, naam van een boompje, met een' bijzonder rechten stam (waarvan de naam), welks bladeren in de geneeskunde gebruikt worden.

بتوت **bẹtœtoe**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch, die zich in het slijk ophoudt.

* بتوس **bętœwas,** *loon: vergelding.* — [R.]: onder toewas, hetgeen in 't kawi (twas) en bal. *de vruchten* (van eene handeling) ook beteekent (T.).

* بتولو **batōlo,** naam van een' visch, *witvisch;* ook **bantōlo.** — [L.].

* بته I. **bętah,** batav., *aarden: bevallen; uithouden.* — [B.].

II. *sterk zijn; in staat zijn; van eene ziekte hersteld: aan de betere hand: weder gezond; sterk genoeg; in staat: het van eene ziekte hersteld enz. zijn;* bętāpa̤ b. ākoe? *hoe is mijne* bęttah? zegt iemand, die zich in een' onaangenamen toestand bevindt en wenscht daaruit verlost te worden.

بتي. **bętī-2,** nāsik-2 of gęlam tīkoes, naam van een boompje met eetbare vruchten, welks jonge spruiten rauw als toespijs bij de rijst gegeten worden, terwijl de wortels in de geneeskunde dienen en de bast als looi gebruikt wordt.

* بتيرن **boetīran,** batav., *draaiing; wending;* tida karoewan boetīrannja, *men weet niet waarheen hij wil; hij weet zelf niet wat hij wil.* — [B.].

بتين **bętīna̤,** het wijfje van alle levende wezens. — Het is meer het geslacht aanwijzend dan pęręmpœwan.

بجان **badjāna̤,** z. **bādjan** en bękas.

* بجت **będdjat** en **będdjad,** *versleten:* van een paard *afgejakkerd; afgeleefd;* **będdjātan,** *wat versleten enz. is.* — [R.].

بجاجارن = ثجاجارن (T.).

* بجد **będjad,** batav., *afgejakkerd; afgeleefd.* — [B.]; z. będdjat.

بجد (z. ب en جدّ), ar., *met ijver: ernstiglijk.*

بجغک I. **boedjangga̤** — skr. bhoedjangga, *slang* —; jav. bęrdjonggå, *een geleerde: schrander; geleerd; schranderheid; geleerdheid.*

II. ook **bidjangga̤,** soort van kleine poffertjes in den vorm van donderpadden, die met eene suikersaus gegeten worden.

بجقسان **bidjaksāna̤** — skr. witjaksjana — *bekwaam; geschikt; wijs; verstandig; ervaren; bedreven; schrander; het bekwaam enz. zijn; bekwaamheid; geschiktheid; wijsheid; verstand; ervarenheid; bedrevenheid; schranderheid.* De Mal. gebruiken ook een' verkorten vorm bīdjak, met dezelfde beteekenis.

بچار **bitjāra̤** — skr. witjāra — *redeneering; beschouwing: raadpleging; beraadslaging; beraming van middelen; onderhandeling; verhandeling; bespreking;*

voorstel; voordracht; advies; gevoelen; raad; aangelegenheid; zaak; rechtszaak; raadsvergadering; het redeneeren; het in beschouwingen treden; het spreken over iets; het raadplegen; het beraadslagen; het beramen van middelen; het onderhandelen; māsoķ b., *in rechten gaan; een proces aanvangen;* **mẹmbitjárākẹn**, *redeneeren enz. over iets; overleggen; overwegen; behandelen* (eene zaak); *voorstellen met beschouwingen;* mẹmbitjárākẹn dirīnją, *zich zelven raad geven; zich zelven helpen;* tijādą tẹrbitjárākẹn (tẹrbitjārą) pẹrkārą ītoe, *aan die zaak is niets te doen; die zaak is hopeloos;* tijādą tẹrbitjārą īją, *hij is niet te helpen; hij is reddeloos;* **pẹmbitjārą**, *wie redeneert enz.; pleitbezorger; advocaat; procureur;* **pẹrbitjárāan**, *overlegging; overweging; behandeling; voorstel met beschouwingen;* **pẹmbitjárāan**, *overlegging enz.;* **sẹbitjārą**, *van hetzelfde gevoelen.*

II., pantją bitjārą, z. onder oepatjārą.

* بچس **bẹtjoes**, batav., in ẹngga b., *niet in orde; niet goed enz.* — [B.].

* بچق **bẹtjaķ** (sund. batjak? vgl. ook bātjaķ, T.), *stilstaand regenwater; poel daarvan.* — [C.].

* بچق (**bẹttjaķ**?), *goedgunstig.* — [R.].

بچق **bẹtjoķ**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

* بچوكق **bitjòkòk**, batav., soort van kleine krokodillen. — [H.].

بحار plur. van بَحْر.

بَحْث (mal. baḥatz), *het onderzoeken; het navorschen; het twisten; onderzoek; navorsching; twisting;* mal. verb. is bāhas.

بَحْر (mal. baḥar), plur. أَبْحُر, بُحُور en بِحَار, *groote massa water; zee; groote rivier; rivier.*

بَحْرِيّ (mal. baḥrī), *de zee betreffend; zeeman.*

بُحُور plur. van بَحْر.

بُخَارَا, pers., *Buchara*, beroemde stad in Midden-Azië, zoo genoemd wegens hare geleerdheid.

بُخَارِيّ (gew. بُخَارِي), *van Buchara; bucharisch;* iemand van *Buchara*.

بَخْت, pers., *geluk.*

بُخْتُ نَّصَّر, ar., *Nebucadnechzar.*

بَخْتِيَار, pers., 1° *gelukkig; rijk;* 2° held en titel eener mal. hikajat (ook ازباح, T.).

بَخْشِش en بَخْشِيش, pers., *mildheid; geschenk; belooning; fooi.*

بُخّل plur. van بَاخِل.

بُخَلاَ plur. van بَخِيل.

بَخِيل, plur. بُخَلا, *gierig; een gierige;* in 't mal. ook nog: *het gierig zijn; gierigheid.*

بَخِيَه, pers., *stikken* (wijze van naaien).

بَد, pers., *slecht; boosaardig;* in 't mal. ook nog *het slechte enz.*, als hoed.; *het slecht enz. zijn; slechtheid; boosaardigheid.*

بد (z. بدي) **boedi** — skr. boeddhi —, *verstandelijk vermogen; verstand; verstandige handeling ten opzichte van iemand; weldaad;* ook *verstand ten kwade aangewend; arglist; streek; verschalking; verstandig.* — z. عَقَل — męnanggoeng b. ōrang, *aan iemand eene verplichting hebben;* œtang b., *schuld voor eene weldaad; verplichting;* dāoen b., scheefparallelogrammische, aan den breeden kant toegepunte stukjes van geweven stoffen, papier, blik (veelal goud-) of andere platte, dunne zelfstandigheden, waarmede de bovenrand van gordijnen of de randen van andere voorwerpen versierd worden; kājoe b., naam van een' boom, eene soort van bœngoer; bāīk b., *verstandig; edel; grootmoedig;* kędápātan b., *benadeeld geworden zijn;* kędápātan bœdīnja, *men kwam achter zijne streken;* **boedīman** (بدمان), *verstandig* (alleen van personen).

* **بداتو** **bẹdato,** (klanknab.), w. sum., *kraken* van de ledematen, zooals de inlanders dit kunnen doen met vingers, elleboog enz. — [N.]; بردتن (T.).

بدار **bidārạ** en, ter onderscheiding, b. tjīnạ — skr. badara, *de jujubenboom* —, naam van den jujubenboom — *rhamnus jujuba* —, een' vruchtboom met kleine zoete vruchten; de vrucht zelve; soorten: b. lāoet, 1°, naam van een klein boompje, met soortgelijke vruchten als de eigenlijke bidārạ; 2°, ook genoemd b. pœteh of b. pāhit, naam van een' boom in niets gelijkende op de twee eersten, waarvan de wortels tegen koorts en maagziekten gebruikt worden; b. mērah, ook pęnāwar mērah, eene soort van de b. lāoet 1°.

* **بداري** **bidārai,** *snorrende met de vleugelen.* — [L.]; بردري (T.).

* **بداري** **bẹdarei** (klanknab.), w. sum., *rommelen.* — [N.]; بردري (T.).

* **بداس** **bidāsa,** batav., *bloedvin; negenoog.* — [B.]; bal. bẹdasa (T.).

بدام **bẹdāma,** jav., soort van houwer (T.).

بداوِي plur. van بَدَوِي.

بَدَاوِيّ (mal. badāwī) بِدَاوِي (mal. bidāwi) en بَدْوِيّ (mal. badwī), *veldbewoner; woestijnbewoner; Bedoeien.*

بَدَايَة (mal. badājah), ar., *begin; beginsel.*

بَدْبَخْت, pers., *slecht geluk*, d. i. ongeluk; mal. verbastering is bẹdẹbah.

بدبه I. **bẹdẹbah** (verb. van بَدْبَخْت), soort van vervloeking, = tjẹlākạ, (*ongeluk; ongelukkige; ellendeling*).

* II. of **bẹdẹgah**, batav., *traag in het bedienen* (lajanin of lajaïn) *of verplegen* (rawattin), in tegenoverstelling van sibẹt, *flug*, *flink* in dezelfde opzichten. — [H.].

بداري **bidadāri** en **bidijadāri**, of **widadāri** en **widijadāri** — skr. widyādharī —, *halfgodin der indische fabelleer; vrouwelijke luchtgeest; nimf.*

بدر z. بيدر.

بَدْر (mal. bādar), plur. بُدُور, *maan*, inz. volle.— بَدْر en بَدَر, naam van een plein in den Hidjāz, waar Moehammad den eersten grooten slag over de ongeloovigen won; bātoe b. of alleen badar, soort van kiezel, dat op dat slagveld gevonden en in ringen gevat wordt.

بَدَرِيَّة (mal. badarījah), nom. pr. f.

* بدس **bẹdis**, batav. uit 't bal., *opgezet van de buik, ten gevolge van een kwaal* (T.).

بدع plur. van بِدْعَة.

بِدْعَة (mal. bid'ah), plur. بِدَع, *nieuwigheid; nieuwe instelling in den godsdienst of andere gewone gebruiken; nieuwe ketterij: handeling, strijdig met de* سُنَّة.

بدغ **bẹdoeng**, kort omslagdoek voor kleine kinderen, door een lint vastgebonden, waardoor de armen tegen het lichaam gekneld worden: *windeldoek; luur;* **mẹmbẹdoeng**, *slaan van een windeldoek om iets*, zoodat het daarin bekneld is; *in een doek of dergelijke doen*, in dien zin; b. līlit, *een windeldoek, lang en smal; zwachtel; windsel.*

بدق **bẹdaķ**, *smeersel; blanketsel* [niet voor het aangezicht]; *witkalk.* — z. pœpoer.— **mẹmbẹdaķ**, *met smeersel besmeren; blanketten; bekalken; witten;* **pẹmbẹdaķ**, *wie met smeersel besmeert enz.; witter;* werktuig voor het blanketten, bv. *een lapje;* **pẹmbẹdākan**, *blanketting; bekalking.*

بدق **bẹdoeķ**, uitgeholde boomstam, die aan het eene einde met een onbereid buffelvel overtrokken is en in of in de nabijheid der moskee hangt. Daarop worden

met een' klepel de seinen tot godsdienstige handelingen en ook voor brand, alarm, oorlogsgevaar en dergelijke gegeven. — * De tijd van 9 tot 12 of 2 uur 's nachts. — [L.]; jav. bẹḍoeg (T.).

* بدكه **bẹdẹgah** z. **bẹdẹbah**, II.

بَدَل (mal. badal), *het verwisselen; het in de plaats stellen; het veranderen; verwisseling; in plaatsstelling; verandering.*

بَدَل, wat in de plaats van iets gegeven, ontvangen of gesteld is; in de gramm. *permutatief.* — z. bīdal. — بدل آلاشتمال, *permutatief van bevatting* (comprehension; containing); بدل آلبعض من آلكل, *permutatief van een gedeelte voor het geheel;* بدل آلكل من آلكل, *permutatief van het geheel voor het geheel;* بدل آلغلط, *permutatief van vergissing.*

بدل I., **mẹmbẹddal**, *slaan; raken,* in dien zin; *iets* (dir. obj.) *ter dege doen.*

* II. *ergens uittrekken.* — [P.]; jav. bẹḍol? (T.).

III., batav. uit 't jav., *hollen* van een paard (T.).

* بدل **bẹdoel**, sund., *zwijn.* — [R.].

بدل **bẹdil**, *vuurwapen; schietgeweer;* **mẹmbẹdil**, *vuren* of *schieten met vuurwapens,* bv. als eerbewijzing; *schieten met vuurwapens enz. iets* (voorwerp, dat geraakt wordt, of projectiel); b. bœloh, *schietgeweer van bamboes,* inz. *kinder-klapbus; proppenschieter.* — z. lẹtoep. — bāris pōn mẹmbẹdil, *en de troep militairen vuurde;* dimánākah ẹngkau dāpat bœroeng ītoe? *waar hebt gij dien vogel gekregen?;* dibẹdil, *hij werd* (*door mij*) *geschoten;* kapàlānja pōn dibẹdilnjạ kẹdālam kōtạ, *en zijn hoofd schoot hij naar de vesting;* pẹlandoek dibẹdilnja, tå kẹnnạ, *hij schoot op den* pẹlandoek, *maar raakte hem niet.*

بِدل (mal. bidil), plur. أبدال, *edel en grootmoedig man; wat ter vervanging van, of in ruil voor iets anders gegeven of genomen is.*

بَدَلا plur. van بَديل.

بدمان z. بُد.

بَدَن plur. أبدان, *lichaam,* inz. *de romp;* menschelijk lichaam, met uitzondering van hoofd, voeten en handen; mal. verb. is bādan, met de bet.: *lichaam;* **bẹrbadan**, *een lichaam hebbende zijn.*

بدن, **bẹdan-2**, *breede, roode opzwellingen op de huid,* zooals bv. bij de netelroos.

بَدَنَة (mal. badanah), plur. بُدن, *offerdier* (kameel of rund), dat men te Mekka offert.

بدوح, een woord, waarvan men de bet. niet kent, doch dat men, de letters afzonderlijk geschreven en gew. met hunne

getalwaarde er onder (ب د و ح), schuin in den rechter bovenhoek van geadresseerde brieven schrijft, waardoor, denkt men, de brieven behoorlijk bezorgd worden. — z. مَعْرُوْف en تَطْمِير.

* بدودق **bẹdoedak**, batav. (jav.), soort van adder (vgl. بلودق). — [T.].

بدور plur. van بَدْر.

بدور I. **bidœri** en **baidœri**, *katoog* (halfedelgesteente); soorten: b. bœlan; b. pandan.

II. naam eener plant. — [L. bew.; C.].

* بدورو **bẹdoro** (klanknab.), w. sum., *voortschuiven; voortrollen.* — [N.]. z. بردورو (T.).

بدون **bẹdœwan** — skr. widwān, *wijze; ziener* —, *magische zang*, door zangeressen uitgevoerd en door de rẹbānạ geaccompagneerd. — Bij groote feesten zijn tot 30 van die zangeressen.

بدوند **bẹdoewandạ**, *lijfbediende; lijfwachter; ordonnans.* — De bẹdoewanda's brengen 's konings bevelen over en dragen de insignia der koninklijke waardigheid. Hun hoofd is de bẹntārạ.

بَدْوِيّ z. بَداوِي.

* بده **bẹdah**, *gescheurd; gebroken.* — [L.]; jav. bẹḍah (T.).

بَدْي, *het beginnen.*

* بدي I. **bẹdai**, *omgeploegd land gelijk maken.* — [C.].

* II. *slaan; to snap* (eng.). — [C.].

بدي de meest gewone spelling van بِد.

* بدي **badīja**, loovertje van goud of eenig ander metaal. — [C.]. — z. dāoen bœdi.

بَدِيع, *iets nieuws of wonderbaars scheppend, uitvindend; nieuwelijks of wonderbaarlijk gemaakt; uitgevonden; wonderbaar; verwonderlijk; zeldzaam; buitengewoon; iets nieuws of wonderbaars scheppende of uitvindende.*

بَدِيعَة (mal. badī'ah) fem. van بَدِيع.

بَدِيل, plur. أَبْدَال en بُدَلَا, *wat ter vervanging van, of in ruil voor iets anders gegeven of genomen is; wisseling; ruiling; eremiet; derwisch.*

بَذَر, in شَذَرَ بَذَرَ, van verspreide dingen, inz. kudden: *hier en daar; naar alle kanten.*

بَذْل (mal. badzal), *gave*, inz. *milde.*

بر **bẹr**, bij verk. ب bẹ, praefix, duidende in 't algemeen een' toestand of een bezit aan.

بَرّ, plur. أَبْرَار, *weldoend; edel; waarachtig; oprecht; rechtvaardig; braaf; vroom; godsdienstig.*

بر **boer**, interj. voor een plompend geluid, zooals dat van een betrekkelijk groot lichaam, dat in het water valt: *plom.* — z. tjęboer, lęboer en dęboer; — **bar-boer** (برّ geen bet.), met verscheidenheid, d. i.: interj. voor een geluid, dat iemand maakt, die met allerhande dolle bewegingen in het water rondspringt.

بر **bor** — verb. ned. — *gewone handboor*, ook, om de gelijkvormigheid, bīdji nangką genoemd; *avegaar;* **męmbor**, *met een gewone handboor boren.*

بَرّ, *het vaste land; continent.*

بِرّ, *kinderlijke liefde; ouderlijke liefde; hartelijke toegenegenheid; goed werk; weldadigheid.*

برا **bęrā**, van het aangezicht *verlegenheid uitdrukkend*, zooals bv. dat van iemand, die betrapt wordt op eene handeling, waarover hij reden heeft of vermeent te hebben zich te schamen (de handeling behoeft juist niet kwaad te zijn), of zooals van twee minnenden, die elkander nog geene verklaring hebben durven afleggen en nu onverwachts tegenover elkander staan; *sympathetisch beschaamd wegens de schande of beleediging van een' ander*, bv. een' verwante, een' vriend, een' landsman; *schaamrood; het verlegenheid uitdrukkend enz. zijn; sympathetische beschaamdheid.*

بَرَا, *vrij; bevrijd; onschuldig aan iets;* بَ آزَاد, *geheel vrij van gebreken.*

بَرَاءَة, *vrijdom; vrijstelling; privilegium; diploma waarbij een privilegium verleend wordt; vrijgeleide;* بَرَاءَةُ ٱلْاِسْتِهْلَال, vleiende inleiding in brieven en andere geschriften. — z. tarāsoel.

*برءالت **bęrālat**, w. sum.. *huwen; trouwen.* — [N.]; moest onder alat staan (T.).

*براب **bęrābi**, *onvoltooid; gestaakt.*— [R.].

*برابي **bęrābê**, batav., *zich afsloven; in de weer zijn.* — [B.].

بَرَاة, plur. بَرَاوَات, *brief; vorstelijk diploma; patent; brevet; klein mes om te schaven.*

*براج **bęrādja**, *scherp* (jav. badjra? T.).— [R.]; batav., *meteoor; komeet.*— [B.].

*براجق **bęrādjak**, *spaansche ruiters.* — [R.].

*براد **bęrāda**, een klomp vuur, die uit den hemel valt en als een voorteeken van brand beschouwd wordt. — [R.].

*برار **bęrāra**, soort van doornachtigen boom. — [L.].

*براكن **bẹrarākan**, batav., *verstrooid liggen.* — [B.]; uit 't bal. (T.).

براز خ plur. van برزخ.

براسن **bẹrāsan** — verb. ned. — = tāli bāhoe, *bras* (mar.).

*براغن I. **bẹrāngan**, *rottekruid.* — [L. bew.]; *operment* (geel zwavelarsenik); b. pœteh, *wit arsenik-oxyde.* — [C.]. — z. warāngan.

II. naam eener soort van kastanje, boom en vrucht; b. pādi, soort met kleine vruchten.

براڨ **bẹrāpạ**, *hoeveel; hoeveel ook; hoezeer ook; hoe sterk ook; zooveel als;* b. bānjak? *hoeveel?* b. hargạ? *wat is de prijs?* b. lāgi? *hoeveel nog? hoeveel te meer* (of te minder) *dan nog?* tijādạ b., *niet veel;* b. īją mẹnẹggah, tijādạ djœgạ didẹngngarkẹnnja, *hoe sterk hij het ook tegenging, hij werd niet gehoord;* bẹbẹrāpạ, *eene onbepaalde hoeveelheid hebbende zijn,* d. i. eene onbepaalde hoeveelheid uitmakende zijn; *met zijn zoo of zoovelen zijn;* tœwan b.? *met zijn hoevelen zijt gij?* tijādạ djœgạ b. kītạ, *wij zijn juist niet met ons velen;* sẹtẹlah b. harī lámānją, *na verloop van eene onbepaalde hoeveelheid* (sommige, eenige) *dagen.* Veelal, zooals in het laatste voorbeeld voor bẹrāpạ, doch verkeerdelijk, wordt bẹbẹrāpạ in stede van bẹrāpạ gebruikt, even als men sẹsẹōrang voor سورغ vindt. Men verbeeldt zich, dat een en ander sierlijker of krachtiger is, zonder aan het verschil van beteekenis te denken.

براق, *schitterend; bliksemend;* اَلْبَرَاق, *de schitterende enz. bij uitn.*, de naam van het rijbeest van Moehammad, waarop hij de bekende hemelreis gedaan heeft; mal. verb. is bōrak.

براقع plur. van برقع.

براکه **bẹrákah**, *vermetel; stout; vermetele enz.; het vermetele enz.*, als hoed.; *het vermetel enz. zijn; vermetelheid; stoutheid.*

*براڬن **bẹragẹn**, w. sum., *verschillend van soort.* — [N.]; براكم? (T.).

براڬن **bẹrāgan** (stamwoord onbekend), alleen in māti bẹrāgan, *van ouderdom gestorven; van hartzeer gestorven.* — Insecten, zooals spinnen, vlinders, wespen, ook krabben drogen dan op en zien er uit als of zij nog levendig waren. Zulke dieren worden in de geneeskunde gebruikt, bv. eene spin tegen den pisloop.

*برام **bẹrāmi**, zeker moeskruid. — [L.]. — z. bẹrmi.

*برءمباين **bẹrömbajan**, w. sum., van

voorwerpen die hangen: *slingeren; zwiepen.* — [N.]; moest onder رمبي staan (T.).

* برءمبڠ **bęrămboeng**, w. sum., *opspringen; opsluiten* (opstuiven?); bęroewari sikinantęn doewa kali bęrămboeng najiķ doewa kali bęrămboeng toeroen, *en de witte haan sprong tweemaal* (tegen zijne tegenpartij) *op en kwam tweemaal neder;* b. sipat raga *met den bal kaatsen*, zooals de Boegineezen doen, namelijk door den bal (van rotting gevlochten) met de voeten op te slaan. — [N.]; onder amboeng te plaatsen (T.).

* برءمبون **bęrămboen**, w. sum., *luchten; in de lucht zetten; kleederen uitluchten.* — [N.]; moest onder امبن staan (T.).

* برءمبن **bęrömbon**, w. sum., van wortels of planten: *door elkander geslingerd.* — [N.]; moest onder رمبن staan (T.).

بران **bęrāni**, *stout; vermetel; driest; onversaagd; vrijpostig; dapper; kloek; moedig; stoute enz.; het stoute enz.*, als hoed.; *stoutheid; vermetelheid; driestheid; onversaagdheid; vrijpostigheid; dapperheid; kloekheid; moed;* b. lālat, stout als de vliegen, die wegvliegen wanneer iemand komt, en weder terugkomen wanneer er niemand meer is; **sęmbęrāni**, euph. voor **sęběrāni**, alleen voor paarden: *zeer moedig; brieschend; vliegend.*

* برءنج **bęrăndja**, w. sum., *weggaan.* — [N.]; moest onder انجق staan (T.).

* برءانق **bęranaķ**, batav., *bevallen*; *b.* mœdą, *ontijdig bevallen.* — z. gœgoer en kęrœron. — [B.].

بَرَاوَات plur. van بَرَاة.

* برءوج **bęrœdja**, w. sum., een term in het hanenvechten, namelijk: *het uit de hand los* (1) om het gevecht te beginnen, nadat men ze (de hanen) alvorens eenige keeren tegen elkander heeft gebracht. — [N.]; onder اوج (T.).

(1) *loslaten?*

* برءورق **bęrœrak**, w. sum., *opstaan;* b. sejlo, *opstaan van zitten.* — [N.]; onder اورق (T.).

* برءوسي **bęrœsej**, w. sum., *iemand ter zijde nemen; iets influisteren;* van اوسي oesej, *uit elkander gaan.* — [N.].

بَرَاه plur. van إِبْرَاهِيم.

براه, **męmbęrāhi**, *beminnen; vurig verlangen;* męmbęrāhi akan الله, *God beminnen;* męmbęrāhi akan djœdi, *het spel beminnen;* **pęmbęrāhi**, *wie bemint enz.; minnaar.*

بَرَاهِم plur. van إِبْرَاهِيم.

*براهن **bárāhan** of **bĕroeng tĕkang**, div., naam van een' vogel (de *wevervogel?* soort van specht?). — [Div.].

براهين plur. van بُرْهَان.

*براي **bẹraja** of **bẹrija**, w. sum., *gehoorzamen; opvolgen.* — [N.].

بَرَايَا plur. van بَرِيَّة; voorts: *menschen; volk.*

بَرَايَات plur. van بَرِيَّة.

برائم **bẹrāīm**, verb. van إِبْرَاهِيم.

بربان **bẹrbānạ**, wijz. van rẹbānạ, dat een zinnelooze godsdienstijver van het ar. رَبَّنَا (*onze Heere*) heeft willen onderscheiden.

*بربت, **mẹmbrẹbẹt**, batav., *barsten; scheuren*, van een kleedingstuk, waar bv. op getrapt wordt. — [H.].

بربر **bar-boer**, z. boer; ōrang b., iemand van bar-boer, d. i.: *onbesuisd, woest mensch;* iemand, die zijne zaken verwaarloost, als ware het in het water gooit; *een verkwister.*

*بربر, **bòrbòran** darah, batav., van eene wonde *al voort bloeden; bij voortduring bloeden.* — [H.].

*بربوسن **broeboesan**, batav., soort van voetzoekers; eene soort van vuurwerk of zwerm, wat langer dan een kẹmbang api. — [H.].

*بربوهولن **bẹrboehoelan**, w. sum., *met bulten zijn*, zooals iemand die geslagen is; van touwen, darmen enz. *gekronkeld.* — [N.]; onder بوهل (T.).

بربه **barạbah**, men., = مربه, bat. ambaroba. — [T.].

برت **bẹrat**, *zwaar; bezwarend; drukkend; gewichtig; belangrijk; in drukte verkeerend; geoccupeerd; het zware enz.*, als hoed.; *het zwaar enz. zijn; zwaarte; gewicht; belangrijkheid;* **kẹbẹrātan**, *zwaarte; gewicht; belangrijkheid.*

*برت **bẹret**, *geschramd.* — [R.].

*برت, lajangan **borta**, batav., = kapalanja toeroen, *gaat over den kop.* — [H.].

*برتاڤو, **bẹrtapoe** sabẹlah, w. sum., *met de handen tegen elkander slaan* (zij doen alsdan even veel pijn); fig.: *iets niet kunnen of willen vergelden.* — [N.]; moest onder تڤو staan (T.).

*برتل **bortol** — verb. ned. — batav., *wortel; peen.* — [B.].

برتم **bẹrtam** en **bẹrnam**, naam der rivier van Malaka (S. S.).

*برتمڤي **bẹrtampej**, w. sum., *wannen*, eig. de bewerking, wanneer

de rijst telkens in de hoogte geworpen wordt. — [N.].

* برتن **bẹrten**, *schroeien; roosteren.* — [C.].

* برتنتب **bẹrtintab** (klanknab.), w. sum., *op de* hadap (ادڤ, T.), *spelen.* — [N.].

* برتوبو٢ **bẹrtobo-2**, w. sum., *verzamelen.* — [N.].

* برتولو **bẹrtoeloe**, w. sum., *beraadslagen; overleggen; veranderlijk.* — [N.]; onder تولو (T.).

* برته **bẹrtoeh**, *met geweld openspringen.* — [C.].

برته **bẹrteh**, ongebolsterde rijst, in eene pan geroosterd, tot dat de bolster gebarsten is.

بُرُج (mal. boeroedj), plur. أَبْرَاج ,بُرُوج en أَبْرِجَة, *sterkte; schuilhoek; steunsel; toren van een kasteel; bolwerk; kasteel; burgt; slot; teeken van den dierenriem;* بُرْج اَلْأَسَد, *het teeken van den leeuw;* أَسْمَانِ بْ, *de dierenriem.*

* برجاوت **bẹrdjawat**, w. sum., *vervangen; opvolgen.* — [N.]; onder جاوت (T.).

* برجڠکڠ **bẹrdjoengkang**, w. sum., *in de war; over hoop;* b. kaki, *met de beenen in de lucht.* — [N.].

* برجنتڠکن **bẹrdjantingkan**, w. sum., springen zooals sprinkhanen, of ook als visschen, die op het droog liggen. — [N.].

* برجوري **bẹrdjoerej**, w. sum., *onder het dansen kruissprongen maken.* — [N.].

* برجولر **bẹrdjoeloer**, w. sum., *langs den grond slingeren*, zoo als planten. — [N.].

* برچاچق **bẹrtjatjaḳ**, w. sum., *omspitten; patjollen.* — [N.].

* برچارن **bẹrtjaran**, w. sum., *elkander uitschelden.* — [N.].

* برچاکو **bẹrtjakau**, w. sum., *vechten; plukharen.* — [N.].

* برچامو **bẹrtjamoe**, w. sum., *vechten; over en weder slaan.* — [N.].

* برچق I. **bẹrtjaḳ**, *pokdalig.* — [N.]; jav. id. — z. چاچق. — [P.]. — z. چرچق tjẹrettjaḳ.

* II., verb. van pẹrtją — *lap; flard.* — [R.].

برچو z. ڤرچو.

* برچوري **bẹrtjoerej**, w. sum., b. langkaḳ, *zijwaarts dansen.* — [N.].

بُرُد plur. van بُرْدَة.

بُرُد plur. van بَرِيد.

* برداتيق **bẹrdatiḳ** (klanknab.), w. sum., *kraken*, zooals de vloer of schoenen. — [N.].

*بردارة **bęrdaroh**, w. sum., *halfgaar* (klanknab.), denkelijk van het geluid dat halfgare spijzen onder het kauwen maken. — [N.].

*برداريق **bęrdareķ** (klanknab.), w. sum., *kraken van zand tusschen de tanden.* — [N.].

*برداسوس **bęrdasoes** (klanknab.), w. sum., *het zeggen van sus, om iemand te stillen; sussen; fluisteren* (niet *influisteren*). — [N.].

بردة (mal. boerdah), plur. بُرَد, soort van lang, grijs of bruin wollen kleed, om er zich in te wikkelen, of om er op te slapen; *mantel van den profeet;* wijze van lofzegging (ذِكْر).

بردس **bęrdoes** = bōjas, van den buik: *dik en vooruitstekend*, zooals bv. van eene hoog zwangere vrouw; *het dikke en vooruitstekende*, als hoed.; *het dik enz. zijn.*

*بردمبي **bęrdombej**, w. sum., *langzaam loopen; lanterfanten.* — [N.].

*بردنتغ **bęrdantong** (klanknab.), w. sum., djangan b. pintoe, *gij moet de deur niet met geweld dichtgooien (dichtbonzen).* — [N.].

*بردنچغ **bęrdantjing** (klanknab.), w. sum., *klinken; rinkelen.* — [N.]; z. دنچغ (T.).

*بردورو **bęrdoro** (klanknab.), w. sum., *rammelen; ratelen.* — [N.]; z. بدورو (T.).

برزج, plur. بَرَازِج, *tusschenruimte;* tijd van af den dood van iemand tot aan zijne opstanding; toestand van iemand gedurende dien tijd.

برس **bęras**, elk graan, dat gebolsterd is; spec. *gebolsterde rijst.* Zelfs aan gebolsterde koffij, peper en dergelijke korrels geeft men deze benaming; b. mājang pīnang, *korrels van den bloesem der pīnang;* b. bœnga njijoer, *de korrels van den bloesem van den kokos;* b. bāsah, *natte rijst*, scheldwoord tegen iemand, die tot niets deugt; b. kœnjit, *geel gekleurde rijst*, die bij bruiloftsfeesten en andere heugelijke gelegenheden, bv. redding uit een gevaar, behouden terugkomst van eene reis, uit den oorlog enz., over de betrokken personen gestrooid wordt; **bęras-pętas** (فتس geen bet.), *rijst en al dergelijke.*

برس **bęroes** — eng. brush —, *borstel;* **męmbęroes**, *borstelen.*

*برسارغ **bęrsarang**, w. sum., *tot iets naderen;* b. dękat, *naderbij komen;* b. toewah, *oud worden;* b. dękat lalej, *op weg zijn om iets te vergeten.* — [N.].

برست **bęrsat**, *onwillekeurig in eene verkeerde opening of holte gekomen,*

zooals bv. spijs en drank in den neus, iemand in een huis, waar hij niet moet zijn.

برست **bẹrsoet**, van het gelaat *onvriendelijk; stuursch; zuur; het onvriendelijke enz.*, als hoed.; *het onvriendelijk enz. zijn; onvriendelijkheid; stuurschheid; zuurheid;* **kẹbẹrsœtan**, *onvriendelijkheid enz.*

برست **bẹrsit** en **pẹrsit**, van dingen, die in iets besloten zijn, zooals bv. eene vrucht in de schil, iets dat in de keel of den neus zit *het in eens te voorschijn komen;* van levende wezens, tijdingen, geruchten *het in eens voor den dag komen;* **mẹmbẹrsit**, *in eens te voorschijn komen enz.;* (z. bẹrsil en pẹrsil).

* برستڠکڠ **bẹrsitoenggang**, w. sum., *het onderste boven; op den kop staan; in de war.* — [N.]; z. تڠکڠ (T.).

* برسجڠکت **bẹrsidjingkat**, w. sum., *op de teenen staan.* — [N.].

* برسراکو **bẹrsirago**, w. sum., *geneigd tot tegenspraak.* — [N.].

* برسرينق **bẹrsirinak**, w. sum., *geagiteerd zijn; aangedaan zijn.* — Het wordt veelal met برسرينو bẹrsirino samen gebruikt en beteekent alsdan *het op en neder gaan van den adem, of*, zooals de Inlanders zeggen, *van het bloed.* — [N.].

* برسرينو **bẹrsirino**, z. het voorgaande.

* برسڠسڠ **bẹrsongsong**, w. sum., *tegen elkander inloopen; tegen elkander aanloopen.* — [N.].

* برسڠکت **bẹrsingkat** (bẹrsingké), w. sum., *kleiner maken;* b. bajang, *iemands schaduw kleiner maken*, d. i.: hem zelven een' kop kleiner maken. — [N.].

* برسقوتو **bẹrsipoetoe** (klanknab.), w. sum., het geluid, door zekeren vogel voortgebracht. — [N.].

* برسک **bẹrsik**, *rein; zuiver.* — [C.]. z. bẹrseh.

برسل **bẹrsil** en **pẹrsil**, **mẹmbẹrsil**, *uit eene holte te voorschijn komen*, zooals bv. de oogen van een' kreeft of een' gewurgde, een worm uit eene vrucht, wild vleesch uit eene wond, een geschut uit de geschutpoort (z. **bẹrsit** en **pẹrsit**).

* برسمق **bẹrsimpa** en برسمقه **bẹrsimpoh**, w. sum., het zitten met de beenen onder het lijf, doch niet gekruisd, maar schuins. — [N.].

* برسمقه **bẹrsimpoh** en برسمق **bẹrsimpå**, z. برسمق. — [N.].

برسن **bẹrsin**, *het niezen;* **mẹmbẹrsin**, *niezen;* **bẹbẹrsin**, *niezende zijn.*

* برسنتاو **bẹrsẹntawa**, w. sum., *gedachteloos zijn; zonder nadenken; alles uitflappen.* — [N.].

* برسنتاهو **bęrsęntahoe** (bersentau), z. برسنتاو. — [N.].

برسه **bèrseh**, *zuiver; schoon; klaar; helder; rein; net; zindelijk; het zuivere enz.*, als hoed.; *het zuiver enz. zijn; zuiverheid; klaarheid; helderheid; reinheid; netheid; zindelijkheid;* **męmbęrsehkęn**, *zuiver enz. doen zijn (maken);* **kębęrsēhan**, *zuiverheid enz.* — * **bęrsīhin**, batav., *reinigen; de besnijdenis doen ondergaan.* — [B.].

* برسيكب **bęrsigab**, w. sum., *de eerste zijn; vooraan zijn; anderen iets afsnoepen.* — [N.].

* برسيلو **bęrsejlo**, w. sum. — doedoek b., *met de beenen gekruisd onder het lijf zitten.* — [N.]. — z. sīlą.

بَرَص, *melaatschheid.*

بُرُص (mal. **boeroeş**), plur. van أَبْرَص.

بَرْغَنْدَان (en بَرْقَنْدَانْ), pers., de feestelijke vermaken in de laatste dagen der maand شَعْبَان, voorafgaande de vasten, dus eene soort van carnaval.

* برڠ **bęrong**, soort van chineesche gong. — [C.]; vgl. bęreng-2. — [T.].

برڠ **bęrengngą**, de kleine maden van insecten.

برڠ, **bęrang-2**, naam eener soort van otter; b. kāwan, *de* b., *die in kudden leeft;* b. toenggal, *de solitaire* b., *die alleen leeft.*

برڠ, **bęreng-2**, groot koperen bekken, dat tot de chineesche muziek behoort.

* برڠاسن **bęrángāsan**, (batav., T.), jav., *opvliegend; doldriftig; ongeduldig.* — [R.].

* برڠسڠ **bęrangsang**, *aansporen; opwekken; opwinden.* — [C.]. — z. ransang.

* برڠكل, **brèngkòlan**, batav., *niet vlak; met bobbels en bochten*, bv. van een voet, die niet plat op den grond staat, of van een stok. — [H.].

* برڠك **bęręngga**, batav., *veel plaats innemen; veel ruimte beslaan; wijd, breed, van grooten omvang zijn.* — [B.]; uit 't bal. (T.).

برڠكل **bęręnggil**, *geheel boven de oppervlakte uitstekend*, zooals bv. de oogen van eene garnaal of de pit van de djamboe sęmpal, die vrij boven op de vrucht zit; — z. bęnggil.

* برڠوسن **bęrengōsan**, batav., *ruig van haar.* — [B.].

* برفاسيه **bęrpasih** langkah, w. sum., *schermen*, zooals de inlanders doen. — [N.].

* برقاككاكن **bęrpakikakan**, w. sum., *een doordringend, schreeuwend geluid maken; gillen.* — [N.].

* برقانئ **bęrpanê** (lees: برثنت of برثانيُ, T.), w. sum., *vermoeid.* — [N.]; behoort onder ثنت (T.).

برق, ar., plur. بِرْقَان, أَبْرَاق en بُرْقَان, *ram; schaap; vrees.*

برق I., **męmbęraḳ**, *met geweld in het water of den modder stoppen; daardoor verdrinken of verstikken; daardoor verzuipen.*

II. van iets, dat ingevallen of in rimpels was, bv. de wangen, *opgezet* (ziekelijk of niet); *vol;* van visch: *eenigszins gezwollen en tot bederf overgaand; niet meer versch; het opgezet enz. zijn; opgezetheid;* b. mœkạ, *opgezet gezicht* (ziekte).

* برق **bęreḳ**, batav. — b. atinja, *boosaardig, nijdig.* — [H.]; *gemeen;* hāti b., *valschaard.* — [B.]; uit 't bal. (T.).

برق I. **bęroeḳ**, naam eener soort van apen — de zoogenaamde lampongsche aap; *inuus nemestrinus* — met een' korten, naar beneden gekrulden staart en rooden aars; b. męngantar ḥāṣil, *kliergezwel aan den hals, vergeleken bij de gevulde wangzakken van een' aap.*

II., batav., de klapperdop, voor dàt er een gājoeng van gemaakt is. — [B.]; uit 't jav. of bal. (T.).

بُرُق (mal. boeroeḳ), *libysche hagedissen.*

* برق, **bęriḳ-2**, *met de vleugelen slaan, gelijk een haan.* — [L.].

بَرَقَان, van den hemel of eene wolk *het bliksemen;* van den bliksem *het schitteren;* van een' man *het donderen en bliksemen; het verwekken van vrees en schrik; het dreigen; de vallende ziekte* (?).

بُرْقَان en بِرْقَان, plur. van بَرَق.

برقس **bęraḳsạ** — skr. wręksa, — naam van een' prachtigen boom (de boom bij uitnem.) — *urostigma benjaminum* —; boomen, ter versiering geplant. — z. bęrīngin.

* برقس **biraḳsa,** *een hoog vleezig paard; trommelstokken;* pōhon b., *trommelstokken-boom* (*cassia*). — [L.]; gādjah langgar kœdạ b., *een olifant rende tegen een uitnemend paard aan* (I. J. 45). — [R.].

بُرْقُع, ar., plur. بَرَاقِع, *sluier voor het aangezicht,* inz. die van de slapen tot bijna op den grond hangt en alleen twee openingen voor de oogen heeft. — Zoodanigen sluier dragen de ar. vrouwen, ook wel vrouwelijke hadji's.

بَرَقَنْدَان z. بَرَغَنْدَان.

برك **bęrik** — verb. ned. —, *brik.*

* بركت **bẹrek,** batav., *wijd open staan.* — [B.].

* بركاچ **bẹrkātja,** w. sum., *zich gereed maken; zich aankleeden.* — [N.].

* بركاسم **bẹrkasẹm,** w. sum., *haatdragend zijn; het voornemen koesteren, zich te gelegener tijd te wreken.* — [N.]; z. قسم (T.).

* بركاسن **bẹrkāsan,** w. sum., *ontdekken; gewaar worden; bemerken.* — [N.].

* بركالب **bẹrkalab,** w. sum., *sluimeren.* — [N.].

بَرَكَة, ar., *aanwas; vermeerdering; overvloed; gelukzaligheid; zegen;* mal. verb. is bẹrkat; dengngan b. tœhan, *met den zegen des Heeren.*

بركت **bẹrkat** — verb. van بَرَكَة, ook: nom. pr. v.; verk. met de laatste bet. is kat; **mẹmbẹrkāti,** *zegenen; zegen aanbrengen aan iets* (dir. obj.).

* بركچمڤغ **bẹrkatjimpoeng** (klanknab.), *in het water spelen; met de handen in het water slaan,* om de gamelan na te bootsen, dat de Inlanders veel doen, wanneer zij zich baden. — [N.].

بركس **bẹrkas,** *bos; bundel; bussel; schoof; garve;* **mẹmbẹrkas,** *tot bos samenbinden* als brandhout, suikerriet, stroo, enz.; sẹpẹrti tandoek dibẹrkas, *als horens, die tot een' bos samengebonden worden* (van oneensgezinden).

* بركغ **bẹrkoeng,** soort van visch. — [L. bew.].

* بركڤاتي **bẹrkapati,** w. sum., *zijn woord nakomen.* — [N.].

بركك **bẹrkek,** naam eener soort van snip.

بركلغ **bẹrkẹlang** of **pẹrkẹlang,** titel van een' siameeschen veldheer in de S. M.; — siam. pràklang, titel van een waardigheid, overeenkomende met schatbewaarder. — [T.].

* بركوبت **bẹrkoebit,** w. sum., koebitten, d. i. *het geluid van* koebit *maken,* zooals zekere vogels doen. — [N.].

* بركوتق **bẹrkoetek** (koetê), w. sum., *kakelen als hennen.* — [N.].

* بركوچت **bẹrkoetjat,** w. sum., eene beweging, welke de dieren met den staart maken, wanneer zij kwaad zijn. Sommigen zwiepen er mede. Een buffel zet hem tusschen de beenen. — [N.].

* بركوكو **bẹrkókô,** w. sum., *zich gereed maken; zich aankleeden; zijn toilet maken.* — [N.].

برکوکوه **bęrkokoh**, w. sum., z. برکوکو. — [N.].

*برکه **bęrkah**, *snauwen.* — [L.]. — z. sęrgah.

*برکيرڠ **bęrkiring**, w. sum., *in den modder rondwentelen*, zooals de karbouwen doen. — [N.].

برڬلت **bęrgęlèt** of **gęrgęlèt**, batav., *eene karaf; een kęndi van glas* (męn. galètah, mak. goelèta; het port. gorgoleta, T.). — [H.].

*برڬنتڠ **bęrgantoeng**, w. sum., *zich sterk aan iemand aansluiten;* orang bęrgantoeng, iemand die in de termen valt van meer te kunnen worden, zooals ambtenaren, die het radikaal bezitten, bij de Maleiers ook de zonen van grooten en voornamen. — [N.].

برڬوني **bęrgoenej**, w. sum., *in goenizakken pakken*, van goeni. — [N.].

برڬيسي **bęrgisej**, w. sum., *langs iets heen schuiven* of *schaven*, zooals men langs een' muur of zoo iets doet. — [N.].

برڬيسير **bęrgisir**, w. sum., z. برڬيسي. — [N.].

برلاجر **bęrlādjar**, verkeerde spelling van bęlādjar.

*برلمڤڠ **bęrlampong**, w. sum., *ergens in vallen.* — [N.].

*برلندڠ **bęrlindong**, w. sum., *iemand beschutten; vóór iemand staan*, zoodat men hem niet zien kan; *zich dekken*, zooals men dit in de militaire termen van guides bezigt. — [N.].

برم I. **bęrmą**, *Birma* of *Avą*, een rijk in achter-Indië, door de Mal. ook wel Sījam kīri genoemd, omdat men, van de zuid komende en Tandjoeng pęnjœsoeķ of T. pęnjœsoer, de zoogenaamde *Kaap Romania* (z. ramoenīją), naderende, links afhoudt, in tegenoverstelling van Sījam kānan, *eigenlijk Siam.*

II. woord, dat in titels gebruikt wordt, bv. b. saķti; b. dēwą.

برم **bęram**, het vocht van de tāpai, in de wijngisting gehouden, een zeer bedwelmende drank.

*برمابر **bęrmabir**, w. sum., *versieren; afzetten met versierselen;* déwangga bęrmabir intan dan poedi, *behangsel met diamant en amethist versierd.*— [N.].

برماني **bęrmani**, w. sum., *voor de oogen schemeren*, alsof men pareltjes ziet; het mata gelap der Inlanders; *tijdelijke verduistering van het gezicht*, zooals men wel bij volbloedige menschen aantreft.— van mani-2. — [N.].

برمبڠ **bẹrẹmbang** = **pẹdādạ**, naam van een' boom — *sonneratia acida* — die aan modderachtige zeestranden groeit en platronde, zure en wrange, doch eetbare vruchten draagt. De vruchten, hoewel zuur, zijn gezond voor hongerigen, bv. schipbreukelingen, verdwaalden; bœwah b., vrucht van den bẹrẹmbang-boom; knop op den top van een' mast, die de gedaante van de bẹrẹmbang-vrucht heeft.

برمبڠ I. **bẹrombong**, naam van een' boom, met fraai geelachtig-bruin hout.

II. eene soort van vierkạnte, aan den eenen kant open buis, waarin de masten van een vaartuig staan en waardoor zij kunnen gestreken worden. — z. kījap.

* برمبڠ **bẹrimbang**, w. sum., *wijfelmoedig* (= bimbang). — [N.].

برمبن **bẹrẹmban**, dwarshout of dwarslat, ter verbinding van parallel loopende lichamen, zooals latten, palissaden en dergelijke.

برمن **bẹrman**, = **bẹrmạ** I.

برمي **bẹrmī**, naam eener soort van moeskruid, die in 't wild groeit.

* برن, **bẹrbẹrin**, *kruimelen; brokkelen.* — [R.].

* برنتس **bẹrontos**, *een knobbel.* — [R.]; **bẹroentœsan**, batav., *ruig van vel; puistachtig.* — [B.].

* برنتق I. **bẹrantạk**, w. sum., *fraai gekleurd*, zooals de schubben der visschen in 't water, of zooals regendroppels tegen de zon [dus de kleuren van den regenboog]. — [N.].

* II., **bẹrantakan**, batav., *in wanorde; verstrooid.* — [B.].

* برنتق **bẹrontạk**, *ergens tegen stooten.* — [C.].

* برنجل **bẹrindjal**, port. bẹringélha,= tẹrong. — [M.; R.].

* برنجوڠن **bẹrandjœngan**, soort van zeedier. — [L. bew.]. — z. rẹndjœng.

* برنجه **bẹroendjah**, batav., = bẹdingkrak of bẹdjingkrak, *den voet omhoog trekken*, als men bv. in vuur of in glas trapt; ook van een paard *steigeren.* — [H.]; jav. ngroendjah (T.).

برند **bẹrindạ**, van menschen, die een geheel uitmaken, bv. eene familie, de inwoners eener plaats, *de totaliteit; het gẹheel;* wordt zelden anders gebruikt, dan in sẹbẹrindạ, *met hun allen;* sẹpẹppạk s., *met hun allen*, int.

برند **bẹrandạ** — port. varanda, *balkon* — kajuit op mal. vaartuigen, met een plat dak, waarop men kan zitten.

برند **bẹrendi** — eng. brandy — *brandewijn.*

برندغ **bẹrandang**, *onbedekt* en daarom te zien, zooals bv. een huis; *onbedekt enz. zijn.*

* برندل **bẹrandal**, batav. (uit 't jav., T.), *muiteling; roover.* — [R.].

برنس **bẹrnas**, van dingen, die zich kunnen uitzetten en slinken, zooals eene blaas, puist en dergelijke; *sterk gespannen door eene vloeistof* (water, lucht enz.), die er in is, *en eenigszins blinkend;* van de wangen of een ander lichaamsdeel *gespannen; vol.*

* برنسغ * **bẹransang**, w. sum., *onverschrokken; onbevreesd; onverschilligheid voor het leven; het gevaar verachten.* — [N.].

برني **boernai**, beter **bẹroenai.**

برو **bẹrau**, naam van een landschap op de Oostkust van Borneo, onder Ned.-Indië, zijnde verdeeld in twee sultanschappen: Gœnoeng Tẹboer en Sẹmbẹlījoeng.

* برو * **bẹrœwạ**, *groote kist of koffer.* — [R.].

* بروازي **bẹroewari,** w. sum., dit woord komt dikwijls voor aan het begin van een' zin, evenals maka. Men vindt het ook gespeld بروهاري (z. بلواري, T.); beroewari dang toewankoe mẹndẹngar kata bakian, *toen de gebieder dit hoorde zeggen.* — [N.]; lees: baq kijan (T.).

* بروبت, **mẹmbròbòtan**, batav., knappen van hout of bamboe, dat doorgebroken wordt; — vgl. mẹmbrẹbẹt. — [H.].

* بروبل * **bẹrobol**, *in menigte komen; overvallen.* — [R.].

بروت **bẹrōti** (een vreemd woord, dat echter begint burgerrecht te verkrijgen; in de bouwkunde), *regel van een wand,* waartegen de planken gespijkerd of andere soorten van wandbekleeding vastgebonden worden; *lat.* — z. bẹlẹbas.

بُرُوج, plur. van بُرْج ; بُرُوج الأفلاك, *de teekens van den dierenriem.*

* بروجل * **bẹroedjoel** (sund. boeroedjoel, T.), soort van ploeg. — [P.].

بروچ **bẹrōtji**, naam eener handelstad in Britsch-Indië, iets benoorden Surate — *Baroach, Broach, Barotsch, Baroche of Baroutsch* —, van waar vroeger fijne stoffen, inz. fijne zwarte zijde, naar den indischen archipel uitgevoerd werden, en van daar: inz. van stoffen en de huid *fijn; fluweelachtig.*

برود **bẹrœdoe**, jonge kikvorsch, die nog geen pooten heeft (*donderpadde; dikkop*).

بُرُود, ar., *koud; koud makend; wat koud enz. is;* mal. ook nog *koudheid;*

koude; بُرُودْ آلْهِمَّةْ, *de koude van de lust*, d. i. flauwheid van ijver.

بُرُودَة (mal. boerœdah), ar., *het koud zijn;* van pijn *het verminderen; het verminderd zijn; het vast zijn; het sterk zijn; koude.*

* بروڠ **barœrang**, *de aardbezie;* b. hītam, *de zwarte aardbezie — melastoma —.*— [R.]; **birœrang**, naam van een plantengeslacht — *melastoma* —; soorten: b. hītam, *melastoma malabathrica;* b. mērah, *melastoma aspera.* — [C.].

* بروروڠ **bẹroeroeng** (vgl. برهوروڠ, T.), w. sum., *levendig; vrolijk; feest vieren* = ramej. — [N.].

بروس **bẹrœwas**, naam van een' boom, welks vruchten op de manggis gelijken, doch ongezond zijn. De spruiten worden gegeten, dienende de wortels als geneesmiddel tegen kortademigheid.

* بروسن **barœsan**, batav., *zoo even; pas.* — [B.]; uit 't bal., baoe san, *zeer nieuwelings;* baoe = baroe en san verkorting van pẹsan, 't jav. pisan, dat even als sẹkali ter uitdrukking van den overtreffenden trap gebezigd wordt (T.).

بروڠ **bẹrwang**, naam eener soort van beer (viervoetig dier); men.: biroewang (T.).

* بروڠ **bẹrœwang**, *vergift.* — [R.]; jav. (T.).

* بروڠس, brongosan, batav., bv. moekanja, *sterk met haar* (boeloe) *begroeid* (van iemand die veel baard heeft); brongosan en niet brẹngosan. Het woord brẹngos wordt te Batavia niet verstaan, en dat men bij brongosan ook niet aan den knevel denkt, blijkt uit de spreekwijze dada brongosan, *een met haar begroeide borst.* — [H.]; jav. brẹngos; mij is opgegeven brẹngos van een baard die 't geheele gelaat bedekt. — [T.].

* بروک **birœga**, *boschhaan.* — [L. bew.; C.]; uit 't lamp. (T.).

برون **barœna** en **warœna** — skr. waroena —, naam eener hindœ'sche godheid, die de wateren beheerscht en, volgens de Mal., ook den regen.

* برون **bẹrœwan**, *de spreivisch — stomatus* —.— [R.]. — z. rœwan.

* برونڠ **bẹrōnang**, *de leêrvisch.* — [R.].

* برونڠ **bẹrōnong** (verkeerd door M. in plaats van 't lamp. baroenang gehoord, T.), mand of bak, waarin bij het oogsten de rijst en peper ingezameld worden. — [R.; C.].

برونق **bẹrōnok**, naam van een zoutwater-weekdier, dat rauw gegeten wordt; soorten: b. landar; b. dāoen bākau.

بـروني **bęrœnai** (minder goed: boernai), *Borneo propre*, op de Noord- en Noordwestkust van Borneo.

* بـره **bęrah**, = **bęrak**, *week; melig.* — [L.]. z. برق.

برهال **bęrhāla**, *afgodsbeeld; afgod.*

برهان **bęrhāna** z. **sębęrhāna**.

* برهان **bęrhāni**, batav., naam van een' boom, welks hout, met water fijn gewreven, tegen keelziekten gebruikt wordt.

بُرْهَان, plur. بَرَاهِين, *duidelijk bewijs; betoog; ontegenzeggelijk oordeel; onfeilbaar kenmerk;* nom. pr. v.; بُرْهَانُ ٱلْحَيَاةِ, *levensteeken.*

* برهڠݢ **bęrhingga**, w. sum., *overschieten; overblijven;* met tusschenpoozen; bęrhingga satoe hari, *om den anderen dag.* — [N.].

برهما **bęrahmā** en **bęrhamā** — skr. brahmā —, Brahma, naam van het hoogste wezen der Hindoe's, den eersten persoon van de hindoe'sche drie-eenigheid, *de scheppende godheid.*

برهمان **bęrahmāna** — skr. brāhmaṅa —, *Brahmaan,* man van de eerste klasse der Hindoe's.

برهمرشي **bęrahmarisjī** en **bęrahmarīsjī**, of **bęrahmarisī** en **bęrahmarīsī** [in hik. en poëzie] — skr. brahmārşi —, *godgeleerde heilige.* — Al deze uitspraakvormen zeer verdacht, want de ware uitspraak is bęrahmaręsi, vgl. mahâręsi (T.).

* برهورڠ **bęrhoeroeng** z. برورڠ. — [N.].

بري **bęrai**, alleen in tjęrai-bęrai.

* بري (misschien drielettergreping en dus براي, want de slot tweeklank *ai* is in 't bataviasch niet bekend, T.) **bęrai**, batav., *breien.*

بري, **męmbęrī**, *geven; schenken; toestaan; toelaten; veroorloven; inwilligen;* męmbęrī tāhoe, *te weten doen; kennis geven;* m. hāti, *moed geven; toegeven; verwennen;* **pęmbęrī**, *wie geeft enz.; gever; schenker; gave; gift; geschenk;* **pęmbęrījan**, *schenking; veroorloving; inwilliging; gave; gift; geschenk.*

* بريا **bęrija** z. براي.

* بريبت **bęrēbat**, *verre bloedverwant.* — [R.].

* بريبت **bęrēbet**, batav., *met geweld bersten of scheuren.* — [B.].

بريت **bęrīta** — skr. wrętta (zoude in 't mal. węrta geven, T.) —, *tijding; bericht; mare; nieuws;* **męmbęrīta**, *als tijding enz. mededeelen; berichten; melden; rapporteeren;* **męmbęritāī**, *als tijding enz. mededeelen aan iemand;* **pęmbęrīta**, *wie als*

tijding enz. mededeelt enz.; berichtgever; **pęmbęritāan**, *mededeeling eener tijding enz.; berichtgeving; melding; verslag; rapport;* sœrat p., *schriftelijk verslag of rapport; proces-verbaal.*

بَرِيَّةٌ (mal. baraijah), plur. بَرِيَّات en بَرَايَا, *schepsel;* de plur., *schepselen; menschen; volk.*

* بريت **bęrijot,** *om strijd kampen.* — [L.].

بريتاه **bęrītāhoe,** smst. van bęrī en tāhoe.

بَرِيد I. lengtemaat van vier parasangen (فَرْسَخ).

II., plur. بُرُد, *renbode; bode; zendeling; afgezant; overbrenger van 's konings bevelen.*

بريد **bęrīdą** — skr. wręddha (zoude in 't mal. bęrda geven, T.) —, *oud; bejaard; oudgediend; wijs;* męntęrī b., *een oudgediend raadsman.*

* بريز **bęrēra** en **bęlēra,** het hout, waarmede het weefsel op het touw telkens aangezet wordt; houtje om netten te breien. — [R.]. — z. بليرا.

* بريست **bęrēset,** *wispelturig.* — [R.]; bal. męrèsèt, *ondeugend* (T.).

* بريسك **bęrīsik,** batav., *levenmakend.* — [B.].

* بريغ **bęriang,** zeker licht hout voor dakribben. — [P.].

بريڠن **bęrīngin,** naam van een' prachtigen boom — *urostigma benjaminum* —. — z. bęraķsą.

* بريڠن **boeringan,** *eene muurbloem.* — [M.].

بَزّ, plur. بُزُوز, *wapens; zege; uiteinde; byssus; fijn linnen; zijde; rijke kleeding.*

بزور **bizœri** (in hik. en poëzie) — port. *vicerei* —, *vicekoning.*

بُزُوز, plur. van بَزّ.

بسا **bęsa,** *om deze rede, daarom.* — [C.].

* بساجي **bęsadji,** w. sum., *gereed maken;* — z. sādji. — [N.].

* بسارو **bęsaro,** w. sum., *ondervragen; vragen doen.* — [N.].

* بساره **bęsārah,** *mooi; fraai.* — [L.].

بُسَاق, *speeksel.*

بسان **boesānạ** — skr. bhœ̄şaṅa —, *sierlijke kleeding; dos.*

* بساوت **bęsawat,** w. sum., iets bevolen worden, dat men graag doet; saja diprintah pigi soengei ngijang itoe besawat hamba, *ik ben gelast om naar* soengei ngijang *te gaan, dat staat mij aan.* — [N.]; pigi is brabbeltaal (T.).

* بساي **bisâja**, *de Philippijnsche eilanden.* — [L.].

بسايط en بَسَايِط, plur. van بَسِيطَة en بسيط.

* بسبس **bisbis**, batav., met de vingers *van malkaar trekken; uitpluizen.* — [H.]; uit 't bal. bèsbès (T.).

* بست **bęset** (jav. T.) en **kęset**, batav., *villen; stroopen; scheuren.* — [B.].

بست, **męmbęssoet**, metalen *zuiveren van de alliage;* **bęssœtan**, *wat gezuiverd enz. is;* **pęmbęssoet**, *wie of wat zuivert enz.; middel tot zuiveren van de alliage;* **pęrbęssœtan**, *zuivering van de alliage.*

بستاري **bęstâri** — skr. wistâra, *uitgebreidheid* —, *uitgebreide kundigheden bezittend; volleerd; wel opgevoed; talentvol; uitgebreide kundigheden bezittende enz.; het uitgebreide kundigheden bezittend enz. zijn,* (zoowel de beteekenis als de afleiding zeer verdacht, T.).

بُسْتَان, pers., tuin, met bloemen beplant: *rozengaard;* plaats, waar welriekende vruchten groeien: *boomgaard.*

بسر **bęsar**, *groot; aanzienlijk; van hoogen rang; gewichtig; dik;* **kębęsâran**, *grootheid; aanzien; aanzienlijkheid; waardigheid; achtbaarheid; grootschheid; trotschheid; hoogmoed; rijksinsigniën; rijkskleinooden;* **bęsar kapâlą**, groot, met betrekking tot het hoofd, d. i. *koppig; stijfhoofdig;* **męmbęsar kapâlą**, *stijfhoofdigheid toonen; zich koppig enz. toonen; een' kop toonen.* — * **bębęsaran**, batav. uit 't jav., *moerbezieboom* en *-vrucht* (T.).

* بسكت **baskat**, batav., *borstrok;* veelal van flanel. — [B.] — z. bęskat.

بسكت **bęskat**, beter **męskat**, of **bâdjoe bęskat**, — wellicht verb. van مُسْقَط —, soort van ondervest, dat op de borst gekruisd en op de heupen vastgebonden wordt.

بسكويت **biskoewît** — verb. ned. —, *beschuit.*

بسلت **bęsęlit** — verb. ned. —, *besluit.*

* بسم **bęssoem**, *roode vlekjes op de huid hebben.* — [R.].

بِسْمِ, ar. — smst. van ب en إِسْم — *met den naam;* بِسْمِ ٱللّٰه, *met den naam van God* (nml. begin ik), eene formule, waarmede de meeste hoofdstukken van den koran beginnen en die men daarom ook gewoonlijk aan het hoofd van allerhande geschriften plaatst, of uitspreekt, wanneer men aanvang maakt met de eene of andere handeling, bv. als men gaat eten, zich ter ruste begeeft enz.

بِسْمِلْ **bismil**, I. — verb. van بِسْمِ ٱللّٰه; II. — wellicht verb. van بِٱلشِّمَال, *ter*

linker zijde —, alleen in قُرْآن بسمل, een koran, die zoo geschreven is, dat elke جُزْ juist tien halve vellen (mœkạ) beslaat, dus aan de uiterste linkerhand van een folio eindigt.

بسمن **bosman** — verb. ned. —, *bootsman.*

* بسندا **bœsanda,** *oud van jaren.* — [C.]; komt ook voor in de hik. Sęrangga Bajoe. — [K.].

بسن **bisnoe** en **wisjnoe,** *Vischnoe,* de tweede persoon van de hindoe'sche drie-eenheid, *de onderhoudende geest.* Wordt ook als eigennaam van mannen gebruikt.

بسوط **basœṭa,** eene soort van zijden stof van Surate.

* بسي **bęsai,** in plaats van بيسي, *mooi; fraai; bevallig; schoon; net* [volmaakt of in den hoogsten graad]. — [Sj. Bid.].

بسي **bęsī,** *ijzer;* b. lantai, *staafijzer;* b. tānah, ijzer van eene slechte kwaliteit; b. kāwi, stukje ijzer, behoorende tot de rijksinsigniën, dat in vroegeren tijd de regeerende vorst, wanneer hij gehoor verleende, of in 't openbaar bevelen uitvaardigde, in de rechterhand hield, en waarbij men zwoer. De رَعيَّت van Lingga en Riouw doen dit laatste nog, of zij doen een' vloekeed, bij het drinken van een weinig water, waarin dat ijzer een' tijd lang gelegen heeft. Bij de meer beschaafde Maleiers is de bęsī kāwi door den koran vervangen; b. bęrāni, *magneet;* b. tjābang, zeker puntig chineesch wapen, met twee naar boven gekromde pareerstangen beneden aan het gevest. — z. tekpī. — b. lintang, *dwars-ijzer,* benaming voor alle blanke wapens waarmede men houwt. — * **bęsī-2,** naam van een' visch. — [L. bew.].

بسيت **bosēṭa** (zelden) — port. *boceta* —, *doos.*

بَسِيط, plur. بَسَايِط, *eenvoudig* (niet samengesteld); *milddadig; edelmoedig;* اَلْبَسِيط, *de eenvoudige enz. bij uitnemendheid,* d. i. God; عَبْدُ اَلْبَسِيط, dienaar van denzelve, nom. pr. v. (z. bāsit).

بسڠ **bęssing,** *volgegeten.*

بَسِيطَة (mal. basīṭah), plur. بسائط, *eenvoudig* (niet samengesteld) *ding; grondstof* (element); *oppervlakte.*

بسيكو **bęsīko,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

بِشَارَة, elke ware boodschap, goed of slecht, waardoor het gelaat veranderd of eene ontroering te weeg gebracht wordt; *voorspelling;* spec. *blijde boodschap; evangelie; geschenk voor den overbrenger eener blijde boodschap.*

بَشَر, plur. أَبْشَار, *mensch; de menschen; het menschelijk geslacht;* abœ basjar, *de vader van het menschelijk geslacht,* d. i.: Adam.

بَشَرِيّ (mal. basjarī), *den mensch enz. betreffend; menschelijk.*

بَشَرِيَّة (mal. basjarījah), fem. van het voorgaande; *menschelijkheid; menschelijke natuur.*

بَصَايِر, plur. van بَصِيرَة.

بَصَر, *het ziende zijn; het verstaan;* met plur. أَبْصَار, *gezicht,* zoowel vermogen als zintuig; *kennis; schranderheid; doorzicht; verstand; oefening van een vast gemoed.*

بُصَرَا, plur. van بَصِير —.

بَصْرَة (mal. baṣrah) voluit اَلْبَصْرَة, *Bassora,* stad van Asiatisch-Turkije, in het paschalik Bagdad.

بَصِير, plur. بُصَرَا, *ziende; hebbende het vermogen te zien; schrander; verstandig; kundig;* أَلْبَصِير, *de ziende enz. bij uitnem.,* d. i. God; عَبْدُ ٱلْبَصِير, dienaar van denzelve (z. bāsir).

بَصِيرَة (mal. baṣīrah), ar., plur. بَصَايِر, *verstandsvermogen; bevatting; doordringend verstand; bewijs; getuige; betoog; zorg; oplettendheid.*

بُضْع (mal. boedloe'), ar., *bruidschat; vrouwelijke geslachtsdeelen; huwelijkscontract; huwelijksontbinding; het beslapen; recht van bijslaap* (?).

بَطَارِق, plur. van بَطْرِيق.

بَطَارِقَة (mal. baṭārikah) plur. van بَطْرِيق.

بَطَارِك, plur. van بَطْرِيك.

بَطَارِكَة (mal. baṭārikah) plur. van بَطْرِيك.

بَطَارِيق, plur. van بَطْرِيق.

بَطَّال, *ledig; werkeloos; ijdel; teniet; vergeefsch;* mal. ook nog: *het ledig enz. zijn; ledigheid; werkeloosheid; ijdelheid.*

بَطَالَة (mal. baṭālah), *het schertsen bij het vertellen;* van een' daglooner: *het zonder werk zijn; het ophouden; ijdelheid; nietigheid; krachteloosheid; werkeloosheid.*

بَطَاوِ z. batāwi.

بَطَاوِيَة z. batāwi.

بَطْرَاكَة (mal. baṭrākah) en بَطْرِيكِيَّة (mal. baṭrīkījah), *patriarchaat.*

بَطْرِيق en بِطْرِيق, ar. (lat. *patricius*), plur. بَطَارِق, بَطَارِقَة en بَطَارِيق, *leidsman der Christenen of van een Christenleger* (volgens den schrijver van den Kāmoes, van 10,000 man); *patricier.*

بِطَرِيق, ar., *door middel.*

بِطَرِيقَة, ar., *door middel.*

بَطْرِيك, ar. (griek. πατριάρχης), plur. بَطَارِك en بَطَارِكَة, *patriarch.*

بَطْرِيكِيَّة (mal. baṭrikījah) z. بَطْرَاكَة.

بَطَل, plur. بَطَلَة en أَبْطَال, *dapper man; held.*

بُطُل, plur. van بَاطِل.

بَطَلَة (mal. baṭalah), plur. van بَطَل.

بُطْم (mal. boeṭoem), coll. (nom. un. بطمة (mal. boeṭmah), *terpentijnboomen; terpentijn.*

بُطْمَة z. بُطْم.

بَطْن (mal. baṭan), plur. بُطْنَان, بُطُون en أَبْطُن, *buik; binnenste van iets.*

بُطْنَان, plur. van بَطْن.

بُطُون, plur. van بَطْن.

بعثكن baaʼtzkẹn — van het ongebr. بَعَثَ (بعث, *hij heeft gezonden*) — **mẹmbaaʼtzkẹn**, *zenden.*

بَعْد I (mal. baʼd), plur. van بَعِيد.

II. *na*; وَبَعْدَ ذَالِكَ, *en daarna*; امّا بعد ذالك, *daarna nu.* — Met die beide uitdrukkingen vervolgt men gewoonlijk een' brief, na de inleiding, en gaat men tot het eigenlijk onderwerp over; terwijl men er veelal nog in 't mal. op laat volgen kẹmœdījan dari padạ ītoe.

بَعُد, *verwijderd.*

بُعُد, plur. van بَعِيد.

بَعْدًا, *daarna.*

بُعَدَا, plur. van بَعِيد.

بُعْدَان, plur. van بَعِيد.

بَعْدُهُ en بَعْدَه, *daarna; voorts; wijders;* wabaʼdahoe, *en daarna*, en ammā bådahoe, *daarna nu*, zijn twee uitdrukkingen, waarmede men gewoonlijk een' brief, na de inleiding, vervolgt en tot het eigenlijk onderwerp overgaat, en waarop men veelal nog in 't mal. laat volgen kẹmœdījan dari padạ ītoe.

بَعْض (mal. ba'adl), plur. أَبْعَاض, *gedeelte eener zaak; onderdeel; stuk; één uit velen.*

بَعِيد, plur. بُعُد, بُعَدَا, بُعْدَان en بَعْد, *ver; ver afgelegen; verwijderd; afwezig; verre enz.*

بُغَاة, plur. van بَاغ.

بُغَاث, بُغَاث en بَغَاث, coll. en sing. (nom. un. بُغَاثَة), plur. بِغْثَان, *wouwen; kiekendieven.*

بُغَاثَة (mal. biṛātzah), z. onder بُغَاث.

بِغَال, plur. van بَغْل.

بِغْثَان, plur .van بُغَاث.

بَغْدَاد, *Bagdad.*

بَغْل (mal. baṛal), plur. بِغَال, *muilezel.*

بُغْيَان, plur. van بَاغ.

بِغَيْر — smst. van بِ en غَيْر —, *zonder; behalve.*

بغ I. **bang** verk. van ābang.

II. (pers. بانک, T.) aankondiging door middel van de bẹdoek, inz. van de uren van het gebed; de woorden, die daarbij door den مُؤَذِّن mœadzdzin hardop geroepen worden en die aldus luiden: اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ لَا إِلَهَ إِلَّا اَللّٰهُ أَشْهَدُ لَا إِلَهَ إِلَّا اَللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اَللّٰهِ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اَللّٰهِ حَيَّ عَلَى اَلصَّلَوةِ حَيَّ عَلَى اَلصَّلَوةِ حَيَّ عَلَى اَلْفَلَاحِ حَيَّ عَلَى اَلْفَلَاحِ اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ; *God is zeer groot, God is zeer groot; God is zeer groot, God is zeer groot; ik belijd dat er geene godheid is dan God, ik belijd dat er geene godheid is dan God; en ik belijd dat Moeḥammad is de gezant Gods, en ik belijd dat Moeḥammad is de gezant Gods; God is zeer groot, God is zeer groot.* Waar een komma (,) staat, is de pauze zeer kort. — ook ẹbang (T.) — **mẹngẹbang**, *de* bang *opzeggen;* **mẹmbangkẹn** (als ware het: bebang-en), van een' overledene: *de* bang *in het linker oor* (hij ligt op het rechter) *spreken*, hetgeen geschiedt, wanneer hij in het graf nedergelaten is.

III. z. **ābang** II.; — * batav. (jav.), rood van geverfde stoffen, kajin di bang bv. — [T.].

* IV. — pers. بنک bang (spr. bangg) —, *de hennepplant — cannabis sativa —*; bedwelmende zelfstandigheid, bereid uit hare bladeren, om met tabak gerookt te worden. — [Div.]. — z. gandją en ḥasjīsj.

* V., jap., *geld; munt.* — [R.].

بڠ **boeng**, interj. voor een bulderend geluid, zooals bv. dat van grof geschut, de groote trom en dergelijke; zoodanig geluid. — z. dęboeng en lęboeng.

* بڠبڠ **bangboeng**, batav., *tor.* — [B.]; z. bamboeng (T.).

* بڠبڠ I. **bongbong**, *afdalen aan weerskanten*, gelijk de daken van de huizen. — [L.].

* II. (bal. boengboeng, *koker* van bamboe, T.), *bamboezen emmer*, om het vocht, dat uit den aren-boom vloeit, op te vangen. — [R.].

* بڠبڠ, **bengbeng** koeping, batav., (*iemand*) *aan het oor scheuren, er aan trekken*. — [H.]; uit 't bal. (T.).

* بڠر, **mębęngèr**, batav., *hinniken van een paard;* vgl. jav. bękèr. — [H.]. — Ook bębęngèr; vgl. ook jav. 'mbęngingèh. — [T.].

بڠس **bangsą** — skr. waṅgça —, *geslacht; stam; ras; soort; linie; familie; nakomelingschap;* **bęrbangsą**, *tot een*, inz. *aanzienlijk geslacht enz. behoorende zijn; van een aanzienlijk geslacht enz. zijn;* **męmbangsākęn**, *tot een aanzienlijk geslacht verheffen; adelen; tot ééne soort rekenen; als ééne soort beschouwen; vergelijken;* **bangsāwan** en بڠساون, *van een aanzienlijk geslacht; van adel; adelig; van goede afkomst.*

بڠس **bangsi** — skr. wāṅgçī —, soort van flageolet van bamboes, van boven door de geleding van den bamboes gesloten en van onderen open. Het mondstuk wordt gevormd door aan den bovenkant een stukje schuin naar boven af te snijden, waardoor dicht onder de geleding een gat in de bamboes-pijp ontstaat. Daarna wordt om de geleding een smalle band van een blad, een stuk papier, een plat gesneden stuk rotting of dergelijke gelegd, zoo dat het gat geheel vrij blijft, doch boven hetzelve eene reet gevormd wordt, waartegen men de lippen zet; **bęrbangsi**, *op een flageolet blazende zijn.*

بڠس **boengsoe** (gemeenzaam, bij benamingen van familie betrekkingen en titels, ook: bœsoe, œtjoe en sœ), *laatst geboren; jongst; de laatst geborene; jongste.*

بڠس **bęngngis**, *wrevelig; boosaardig; gramstorig; nijdig; wrevelige enz.; het wrevelige enz.*, als hoed.; *het wrevelig enz. zijn; wrevel; wreveligheid; boosaardigheid; gramstorigheid; nijdigheid.* — * batoe b., *fijne slijpsteen.* — [P.]. — **męmbęngngis**, *de hoed. van wrevel enz. aannemen of vertoonen;* **kębęngngisan**, *wrevel enz.*

بڠساون z. onder بَڠسَ.

بڠست I. **bangsat**, iemand zonder bepaalde kostwinning; *vagebond; gauwdief; schobbejak;* voorts ook: *karakter of eigenschap van een'* bangsat; sęgālą b., *al het gespuis;*

mẹmbangsat, *een vagebond worden; als een vagebond leven of handelen.*

* II., batav., *wandluis* (T.).

* بڠسڠ, baoe **bangsẹng**, batav., *een sterke lucht*, bv. van doodgeknepen wandluizen (bangsat kaloe di pidjit). — [H.].

بڠسڠ **bangsoeng** en **bansoeng**, korte, puntige uitspruitsels op de horizontale wortels van sommige boomen, zooals de pẹrẹbbat, de pœlai enz.; soort van puntige mand, waarin door middel van een' band, die over het voorhoofd gaat, sago op den rug gedragen wordt. — z. tonggaḳ en amboeng.

* بڠسڠ **bangsing**, batav., *een dwarsfluit* (vgl. bangsi). — [T.].

بڠسل **bangsal**, dak op palen, met of zonder wanden, dienende niet tot vaste woning, maar als tijdelijk verblijf, of om er iets onder te zetten of te bergen, bv. een vaartuig, dan wel om er iets onder te verrichten; *loods; bergplaats;* b. kẹrētạ, *koetshuis.*

* بڠسل **boengsẹl**, batav. uit 't bal., *een knoop* in een zakdoek. — [T.].

* بڠسل **boengsil**, een jonge kokosnoot, zoo groot als een zwanenei. — [R.]; batav. uit 't bal. (T.).

بڠسوان z. onder bangsa.

بڠسي **bangsai**, van hout *lang geveld of omver gevallen en tot op het hart na vergaan* (vgl. bansai, T.). — Zoodanig harthout is zeer gewild.

بڠڠ I. **bẹngngang**, *gapend*, zooals bv. de mond, een kleed.

* II., batav. (uit 't bal., T.), *verwijden* (bv. een armband door het te rekken). — [B.].

* III. (batav., T.) *ziekelijke toestand der schaamdeelen; venuskwaal; fluxus albus* in een' hoogen graad. — [R.].

* بڠڠ **bẹngngoeng**, soek., *norsch.*

* بڠڠ **bẹngngong**, *verbaasd; sprakeloos van verbazing; stom van verwondering* (uit 't bal., T.). — [R.]; batav., *gedachteloos; absent van geest.* — [B.].

بڠق **bẹngap**, *gedempt*, zooals bv. eene piano-snaar, waar men een' vinger op houdt; van personen *onspraakzaam; zwijgachtig; het gedempt enz. zijn; onspraakzaamheid; zwijgachtigheid;* **pẹmbẹngap**, *wie dempt;* gereedschap daartoe: *demper*, bv. van eene piano.

* بڠق **bẹngẹp**, batav. (bal. zeer kleine schurftpuistjes, T.), *opgezet* van het aangezicht — bẹntẹk van de voeten. — [H.].

* بڠق I. **bẹngòḳ** en **bẹngẹk**, batav., *opgezwollen van het aangezicht*, door eene ziekte. — [H.].

II. *neerslagtig; mismoedig; neerslachtige enz.; het neerslachtig enz. zijn; neerslachtigheid; mismoedigheid;* **mẹmbẹngngoḳ**, *de hoed. van neerslagtigheid enz. aannemen of vertoonen.*

بڠك **bangkạ**, 1° *Banka*, groot eiland van Nederl.-Indië bij de oostkust van Sumatra. — * 2° *een blok tin van* 50 *à* 60 *kati.* — [P.]; bangka-oeloe, *Benkoelen* op de westkust van Sumatra (T.).

بڠك **bẹngik**, *gebrek aan ademhaling.*

* بڠك **bẹngek**, batav. (bal. *meer of min heesch* van de stem, T.), *moeielijk adem kunnen halen; aan het asthma lijdende.* — [H.]; *kortademig; aamechtig; asthma.* — [B.]. — z. bẹngik.

بڠك **bangkoe** — port. *banco* —, *bank; voetbankje.*

بڠك **bẹngkoe**, naam van een' boom, van welks vruchten lampolie gemaakt wordt.

بڠك **bingkạ**, soort van gebak; b. kœkoes, b. in heeten wasem gekookt.

* بڠكاتق **bingkataḳ**, men., zekere kikvorschsoort (vgl. daj. bakataḳ). — [T.]; **bangkataḳkan**, w. sum., eene groote kaaimansoort. — [N.]; lamp. boeha (kaaiman) bakatak, de stompsnuitige soort (als een kikvorsch), meer gevreesd dan de andere (T.).

* بڠكار **bẹngkara**, men. = mẹngkara. — [T.].

بڠكارڠ **bẹngkāroeng**, beter **mẹngkāroeng**, naam eener zwarte, hoogbeenige, geschubde hagedis.

* بڠكاره **bẹngkārah, bongkālah** en **bangkāwan**, *dwarssparre; daksparre; dakrib.* — [L.].

* بڠكاس **bẹngkāsa**, soort van visch. — [L. bew.].

* بڠكال **bangkāla**, *in de keel blijven* (z. bangkal I, T.). — [L.].

بڠكالس **bẹngkālis**, naam van een' eetbaren zoetwatervisch; naam van een eiland voor de monding der rivier van Siak.

* بڠكاله **bongkālah** z. **bẹngkārah.**

بڠكالي **bẹngkālai**, van eenig werk *gestaakt; onvoltooid* [wegens gebrek aan tijd of gelegenheid]. — z. bāngai — **mẹmbẹngkālaikẹn**, *gestaakt enz. doen zijn (maken); staken; onvoltooid laten.*

بڠكاون **bẹngkāwan** en **mẹngkāwan**, soort van lat, waaraan de bladeren geregen worden, die tot bedaking dienen.

بڠكايڠ **bẹngkājang**, *overmatig verzadigd* (onverschillig van wat).

بڠكت I, **mẹmbangkit**, *oprijzen; verrijzen; opstaan; zich verheffen; opstaan uit*

het graf, als spook; hantoe b., lichamen van afgestorvenen, die uit het graf verrijzen en rondwaren; **mȩmbangkitkȩn,** *doen oprijzen enz.; dwingen te —;* weldaden, die men iemand bewezen, of misslagen, die iemand begaan heeft *ophalen; voorhouden; verwijten;* mȩmbangkitkȩn pȩrkārą jang lāmą, *oude koeien uit de sloot halen.*

* II., w. sum., beteekent ook: iets *opnemen; wegnemen.* — [N.].

بڠكت **bangket** — verb. ned. —, *banket* (suikergebak); soort van ind. versnapering.

* بڠكت **bongkot,** *grof en dik.* — [L.]; (jav., T.) de stam van een' boom.— [L. bew.].

بڠكر I. **bangkar,** *stijf; hard* [zooals een dood lichaam]; van vleesch *hard; taai; het stijf enz. zijn; stijfheid; hardheid; taaiheid;* **mȩmbangkar,** *de hoed. van stijfheid enz. aannemen of vertoonen; stijf enz. worden;* **kȩbangkāran,** *stijfheid enz.*

* II., w. sum., *spoor; indruk,* zooals van een wagenwiel. — [N.].

بڠكر **bangkir,** alleen in **bongkar-bangkir.**

بڠكر, **mȩmbȩngkar,** *ontluiken,* zooals een bloemknop (jav. mȩkar, T.); *zich openen,* zooals bv. een aardappel, die lang gekookt wordt; van opgerolde of gevouwen dingen *opengaan; ontluiken enz.;* **pȩmbȩngkar,** *wat doet ontluiken enz.;* p. kȩmāløean, chirurgisch instrument voor het openen der vrouwelijke scheede.

بڠكر, **mȩmbongkar,** *van uit de laagte, diepte of den grond halen; ophalen; te voorschijn halen;* een anker *lichten;* lading *lossen;* een hoop voorwerpen *het onderste boven halen; uit het verband rukken;* b. kārang, benaming van roggen van monsterachtige, eilandvormige grootte, welke klipsteenen op den rug hebben, of welker beenachtige verhevenheden op den rug op klippen gelijken, waarvan de naam. Wanneer het dier naar de oppervlakte komt, kunnen er vaartuigen op vast raken en bij het naar de diepte gaan medegesleept worden. Ook kan dit geschieden in den draaikolk, die de b. kārang maakt, wanneer hij naar de diepte gaat, al bevindt zich het vaartuig slechts boven de oppervlakte van het dier; **bongkāran,** *wat uit de laagte, diepte of den grond opgehaald enz. is;* **mȩmbongkar-bangkir,** *met verscheidenheid het onderste boven halen,* bv. een' hoop kleederen, een archief; beleedigen iemand door allerhande oude onaangename zaken vóór de voeten te gooien; **pȩmbongkar,** *wie uit de laagte, diepte of den grond haalt enz.;* werktuig om uit de laagte, diepte of den grond te halen.

بڠكرڠ **bęngkęrang**, beter **męngkęrang**, naam van een' dunnen en niet hoogen boom, die tot brandhout gebruikt wordt.

بڠكس **bangkas**, van een' vechthaan *effen geel*, of *vederen hebbend, als de gewone* hęlang, d. i. bruin en wit — (lamp. mangkas, T.); van een' persoon *fier; moedig; trotsch* [als een vechthaan]; *effen geele enz. vechthaan; fier enz. persoon; het effen geele enz.*, als hoed.; *het effen geel enz. zijn.*

* بڠكس, **bębangkęs**, batav., *niezen.* — [T.]; 't bal. mębangkęs (T.).

بڠكس **boengkoes**, *pak; pakket; bundel; baal;* tęlor b., ei, waarin de foetus bij het uitbroeien dood gegaan en in het binnenvlies van het ei gewikkeld is; **męmboengkoes**, *inwikkelen; inpakken in platte, breede voorwerpen*, zooals papier, linnen, leder, bladen, matwerk enz.; *inwikkelen enz.;* **boengkœsan**, *omslag; omhulsel;* **pęmboengkoes**, *wie inwikkelt enz.;* **pęmboengkœsan**, *inwikkeling; inpakking.*

بڠكس **bongkas**, *opgelicht*, zooals bv. de wortels van een' omgevallen boom, of de aarde door de wortels; *eene bocht naar boven vormend*, zooals bv. een klamp, waardoor iets vastgehouden wordt.

بڠكس I., **męmbingkas**, van veerkrachtige dingen, die gespannen zijn *terugspringen; losspringen*, zooals bv. een gespannen haan; *eene schielijke beweging maken; van zijne zitplaats opwippen; opspringen; opvliegen; schielijk op zijde springen;* van de mannelijke roede *opwippen; losspringen*, zooals bv. eene plank van een vaartuig; *het bondbrekig zijn;* — * **bingkas** (binkej), w. sum., 1° *pantons; liederen;* 2° over het algemeen beteekent het: *zich laten hooren;* bingkaslah kau poenja bitjara, *laat eens hooren;* sabingkas bedil, *een geweerschot;* bingkaskan (bingkekan) bedil, *een geweer afschieten.* — [N.]; **pęmbingkas**, *wat de gewoonte heeft terug te springen; wie veel erectiën heeft* —, *wat doet terugspringen enz.; veer.*

II., **męmbingkas**, van geruit goed *het monster er van opnemen*, door de overeenstemmende draden van eene of meer ruiten in dezelfde volgorde op een stokje te wikkelen.

بڠكس I. **bingkis**, *geschenk van beleefdheid* (ook bingkisan); **męmbingkis**, *zenden een geschenk van beleefdheid.*

* II. *knorrig; korzelig.* — [R.]. — z. بڠيس **bęngngis.**

بڠكڠ I. **bangkang**, naam eener soort van eetbare zoutwater-krabben.

II. van een werk *gestaakt; geen' voortgang hebbend;* **męmbangkangkęn**, *gestaakt enz. doen zijn* (*maken*); *staken.*

* III. *verslaan; kwetsen.* — [L.].

بڠكيڠ **bangking**, — oorspr. chin.? — soort van groote verlakte doos van vlechtwerk of hout, met een' grooten buik, voor het bergen van kleederen, vroeger alleen van China en Siam, thans ook van Pẹlembang en Java.

* بڠكڠ I. **bẹngkang**, *wederspannigheid.* — [R.].

II. alleen in **bẹngkang-bẹngkong.**

III., **bẹngkang-bangkoeng** (elk afzonderlijk geene bet.), = **bẹngkang-bẹngkong** (z. a.).

بڠكوڠ I. **bẹngkoeng**, weefselachtige zelfstandigheid tusschen de bladeren en den stam der sago-palm.

II. (zou boeg. zijn), *buikgordel.* — * **bẹbẹngkong**, batav., *buikband* na het kramen. — [B.].

بڠكوڠ **bẹngkong**, omgebogen, zooals bv. een blank wapen, dat niet van goed staal is; **mẹmbẹngkongkẹn**, *omgebogen doen zijn* (*maken*); *ombuigen;* **bẹngkang-bẹngkong**, *omgebogen op verschillende plaatsen*, zooals bv. een blank wapen, dat niet van goed staal is; **bẹngkang-bẹngkoeng**, omgebogen, op verschillende plaatsen. — z. a.

بڠكڠ **bongkang**, *beweginglоos op den grond liggend*, zooals een doode of onmachtige; **bongkang-bangking**, van velen *beweginglоos op den grond liggend, met verscheidenheid*, zooals bv. dooden of onmachtigen.

* بڠكڠ **bongkang**, *lam; wijd van elkander*, van voeten of vingers niet dicht bij elkander te brengen. — [L. bew.]; bal. *gapende* van een wonde (T.).

بڠكڠ **bongkeng**, *beweginglоos op den grond liggend, met de stuit naar boven*, zooals een doode of onmachtige.

* بڠكڠ **bengkang** en **bēkang**, soort van dunne rijstkoek. — [C.].

* بڠكڠ **bengkong**, *uitgehold; hol gemaakt.* — [R.].

بڠكڠ **bengkeng**, *licht boos; licht toornig; licht geraakt; oploopend; korzelig; lichtgeraaktheid; oploopendheid; korzeligheid.* — * batav., *kwaadaardig* van menschen. — [T.].

* بڠكڠكڠ (vgl. بكوكڠ, T.), **bẹngkongkong**, naam van een' visch. — [C.].

بڠكق I. **bangkoḳ**, naam eener soort van aap.

II. naam eener stad in Siam.

بڠكق **bẹngkaḳ**, *gezwollen; gezwollenheid; gezwel;* **bengkang-bengkaḳ**,

krom; gebogen [*op verschillende wijze*]; *krom en scheef;* b. b. bāgai ūlar dipāloe, *op verschillende wijze gebogen,* als een slang, die geslagen wordt; **mẹmbengkang-bengkaḳ,** *de hoed. van gezwollen zijn aannemen of vertoonen;* **bẹngkaḳ-bẹngkil,** *gezwollen, hier en daar en op verschillende wijze,* inz. aan de gewrichten.

بڠكق **bongkaḳ,** *onbeschoft; ongemanierd; lomp; vlegelachtig; brutaal; trotsch; opgeblazen; onbeschoftheid; ongemanierdheid; lompheid; vlegelachtigheid; brutaliteit; trotschheid; opgeblazenheid;* **mẹmbongkaḳ,** *de hoed. van trotschheid vertoonen; onbeschoft enz. handelen.*

بڠكق **bongkoḳ,** *bochel; bult; gebocheld; gebochelde; bochelaar; gebocheld zijn;* **mẹmbongkoḳ,** *een' bochel enz. maken; eene gekromde positie aannemen,* zooals bv. iemand, die onder eene tafel wil kruipen; *zich vernederen.*

*بڠكق **bingkaḳ,** eene vrouw, schier gelijk aan een' man; *manwijf.* — [R.].

بڠكق **bengkoḳ,** *krom; gebogen; kromheid;* **mẹmbengkoḳ,** *krom enz. worden;* **bengkang-bengkoḳ,** krom op verschillende wijze; *krom en scheef.*

*بڠكل I. **bangkal,** *blijven steken; verstoppen;* **bẹrbangkal,** *verstopt zijn;* **kẹbangkālan,** *in de keel blijven steken.* — [R.].

* II. *de nachtboom — arbor noctis* —.— [R.]; — *nauclea orientalis* —.— [P.]; z. bẹngkal (T.).

* III., w. sum., *omgevallen boomen; gekapte stammen.* — [N.].

*بڠكل **bangkil,** *verwijt; verwijten.* — [L. bew.].

بڠكل **bẹngkal,** naam van een' boom, zonder waarde — *nauclea orientalis?* — z. bangkal II. (T.).

بڠكل **bẹngkil** en **bẹnggil,** *zich boven de oppervlakte verheffend,* zooals bv. eene puist; *eenigszins gezwollen;* van de oogen *uitpuilend;* **mẹmbẹngkil,** *de hoed. van opgezwollenheid aannemen of vertoonen;* **bẹngkal-bẹngkil** (z. بڠكق) *gezwollen, hier en daar en op verschillende wijze,* inz. aan de gewrichten.

*بڠكل **boengkil,** batav. (uit 't jav., T.), *oliekoeken* voor den landbouw. — [B.].

بڠكل **bongkal** = tāhil, *goudgewicht,* hebbende de zwaarte van twee oude spaansche matten, — bongkal, gewichten om te wegen enz., is het kawi woengkal (*steen*); want steenen dienden, zooals bekend is, vroeger tot gewichten. — [T.].

بڠكل **bongkol** en **bonggol**, *bultachtige verhevenheid; bult van den kameel of het indische rund; knobbel; wrat aan gewassen;* wratachtige uitwas aan boomen, waarvan het hout soms zeer fraai is.

بڠكم **boengkam**, *toovermiddel*, waardoor men iemand tijdelijk van de spraak berooft; middel, waardoor men iemand den mond snoert (tot zwijgen brengt) (z. boengkęm, T.); **męmboengkam**, iemand *door een toovermiddel tijdelijk van de spraak berooven;* iemand *den mond snoeren;* iemand *tot zwijgen brengen:* **pęmboengkam**, *wie of wat van de spraak berooft enz.*

* بڠكم **boengkęm**, batav. (jav.), van een geweer *zwijgen; niet afgaan.* — [T.]; *vochtig* (bv. van kruid, voetzoekers). — [B.].

* بڠكوا **bangkoewa**, naam van zekeren vogel. — [L. bew.]. — z. tęmpœwą.

* بڠكوار **bangkawāra**, batav. (uit 't soend., T.), *halsstarrige* (een scheldnaam). — [B.].

* بڠكود **bęngkœdoe**, naam van een' boom — *morinda citrifolia* — met eetbare vruchten, die ook als zeep dienen, bij het wasschen van vuil goed, en wortels waarmede men stoffen of garens geel verft. — z. męngkœdoe; soorten: * b. bādak — *fagraea morindaefolia;* b. hœtan — *fagraea morindaefolia* —. — [C.].

بڠكوڠ **bęngkoewang** en **męngkoewang**, naam van een pandan-achtig gewas — *pachyrrhizus angulatus* — van welks lange, smalle bladeren zeilen en matten (kādjang) gemaakt worden.

* بڠكون **bangkoewan**, w. sum., eene houtsoort, tevens tot geneesmiddel dienende. — [N.].

* بڠكونڠ **bęngkœnang**, malak., naam der grootste soort van dwerghert. — z. nāpoh.

بڠكه **bongkah**, *brok; blok.*

بڠكه, **męmbengkah**, *met kracht of hevigheid eene uitwerking doen op* iets; *raken*, in dien zin. — z. hęntam.

بڠكي **bangkai**, *dood lichaam; lijk; kreng.* — Voor een menschelijk lijk, dat behoorlijk overleden is, gebruikt men in de beleefde taal liever het ar. ميّت, *de overledene.*

بڠكي **bingkai**, *aangezette rand; invatsel; boordsel; raam* [primitief ter stevigheid]; op mal. vaartuigen *dikke rotting of lijst van hout, op den bovenkant van het boord:* b. (gęlanggang) mātą, *de streek rondom de oogen; oogkuilstreek;* bęrbingkaikęn rōtan, *van een rotting-rand voorzien geworden zijn.*

* بڠك **I. bangga**, batav., *pronkzuchtig; grootspreken.* — [B.]; uit 't bal. (T.).

II., jav., *ongehoorzaam; wederspannig.* — [C.].

* بڠڬي **banggi**, *wederspannigheid* (M.); jav. (T.).

بڠڬال **bęnggāla**, *Bengalen.*

* بڠڬڠ **binggong**, *brooddronken.* — [L.].

بڠڬل **bęnggil** z. bęngkil; **benggol-bęnggil** z. benggol.

بڠڬل **bonggol** z. **bongkol.**

بڠڬل **benggol**, *knobbelig: knobbeligheid;* **mębenggol**, *een knobbelig gedaante aannemen of vertoonen; knobbelig worden;* **benggal-benggol**, *knobbelig*, met verscheidenheid; *knobbeligheid*, met verscheidenheid; **mębenggal-benggol**, *de hoed. van knobbeligheid aannemen of vertoonen; knobbelig enz. worden;* **benggol-bęnggil**, *knobbelig*, met verscheidenheid; *gezwollen*, hier en daar en op verschillende wijze, inz. aan de gewrichten; *knobbeligheid*, met verscheidenheid.

* بڠل **bangęl**, zeker kruid — *bangleum* —. — [R.].

* بڠل I. (vgl. بڠّل, T.) **bęngal** en **bęngai**, *oorpijn.* — [C.].

* II. z. **bangal** II.

* بڠل **bengoel**, batav. uit 't bal., gezwollen van de oogen door schreien. — [T.].

بڠّل **bęngngal**, tijdelijk min of meer hardhoorig door een accident, zooals bv. een' droppel water in het oor, een' slag op het oor enz.; *niet willende hooren; onvolgzaam; tijdelijke hardhoorigheid; onvolgzaamheid;* **kębęngngālan**, *tijdelijke hardhoorigheid; onvolgzaamheid.*

بڠلس **banglas**, van een gezicht (uitzicht) *onbelemmerd; vrij; ruim; wijd; ver; onbelemmerdheid.* — z. lantang.

* بڠلڠ **bonglong** = **boenglon** — mīnjap. — [L.].

* بڠلق **banglok**, *eene vischkaar.* — [R.].

* بڠلن **boenglon**, *kameleon.* — [R.]: jav. (T.).

* بڠلو **banglō**, sing. — eng. *bungalow* - - *huis*, inz. landhuis, met een dak van stroo of bladeren.

بڠلي **boenglai**, naam eener soort van lęngkoewas, hebbende geneeskrachtige eigenschappen; b. kājoe, naam van een' boom, welks bast in de geneeskunde tegen om zich vretende zweren gebruikt wordt.

* بڠن **bęngin**, *gelukkig in zijne ondernemingen.* — [R.].

* بڠو **bęngoe**, *muf; duf; beslagen; uitgeslagen.* — [R.]; batav., baoe b., de lucht van een lijk dat eenige dagen oud is. — [H.]; *vunzig.* — [B.]; — balin. — [T.].

بڠّه **bęngngah**, *vol zelfbehagen; ingebeeld; verwaand; laatdunkend; opgeblazen; eergierig; vol zelfbehagen zijnde; ingebeelde enz.; het vol zelfbehagen enz. zijn; zelfbehagen; ingebeeldheid; verwaandheid, enz.;* **męmbęngngah**, *de hoed. van ingebeeldheid enz.; vertoonen.*

*بڠي **bęngal** z. **bęngal I.**

بفت en بَافْتَه — pers. بَفْت, بَافْت en بَافْتَه — stof, waar tusschen iets geweefd of gestikt is.

بق **bap**, interj. voor een dof, ploffend geluid, doffer dan baķ, zooals bv. dat van iemand, die op een' zachten grond valt; zoodanig geluid. — z. dębap, lębap, gęlębap en gęlębbap.

بقات **bopāti** (in hik. en poëzie) — skr. bhūpati — *landvoogd.*

*بقار **bepārī**, = بياڤري. — [C.].

*بقند z. باڤا.

بق I. **baķ**, periodieke stroomingen in zee, die van de moussons afhangen.

II. interj. voor een dof klappend geluid, minder dof dan bap en boeķ, zooals bv. dat van een' slag met de hand op een vollen schouder: zoodanig geluid. — z. dębaķ, lębaķ, gęlębaķ, gęlębbaķ en gędombaķ.

* III., batav. (chin. v. Foekjan bek, gewoon chin. mĕ), *chin. inkt*, zoogenaamd Oost-Indische. — [T.].

بق **boeķ**, interj. voor een dof, ploffend geluid, doffer dan baķ, zooals bv. dat van een kokosnoot, die van den boom valt; zoodanig geluid. — z. dęboeķ, lęboeķ, gęlęboeķ en gęlębboeķ; — **baķ-boeķ**, met herhaling en verscheidenheid van geluid (helderder en doffer).

بق I. **boķ** — nederl. *boek* — *journaal van ontvangsten en uitgaven; aanteekeningsboek.*

* II., jav., *moeder; dame; mevrouw.* — [C.]; z. ęmboķ (T.).

بَقَا, ar., *het blijven; het duren; het volharden; het voortduren;* — *bestendigheid; duur; volharding; eeuwigheid;* mal. ook nog *bestendig; duurzaam; onvergankelijk; eeuwig:* dari padą nęgrī jang fanā kępadą nęgrī jang baķā, *van het vergankelijke naar het onvergankelijke gewest.*

بُقَار plur. van بَقَرَة.

بَقَايَا plur. van بَقِيَّة.

بقت **baķti** — skr. bhakti —, *dienst; dienstbetoon; eerbied; eerbetoon; hulde; vereering; aanbidding;* bęrbūwat b., *dienst enz. bewijzen.*

بقچ **boḳtja**, *reiszak; reistasch; necessaire.* — z. oentjang.

* بقچي **boḳtjī** — oorspr. chin. — *verguld chineesch huistempeltje.* — [R.].

بقر I., plur. بُقُور en أباقِر, coll., *rundvee.*

II. en بُقُر plur. van بَقَرَة.

بقرات plur. van بَقَرَة.

بقراط, *Hyppokrates.*

بقرة (mal. baḳarah), plur. بَقَر, بَقَرَات, بُقُر, بُقَار en أبْقُور, *stuk rundvee; koe.*

* بقس (بقسي) **baḳsi**, bengg.?, een zeil *tegenbrassen.*

* بقسن (jav. bęksan), بربقسن, *dansen* onder begeleiding van muzijk (T.).

بقل I. (mal. baḳal), *het te voorschijn komen; het uitkomen; het uitspruiten; het voortbrengen van groenten.*

II. (mal. baḳal), coll. (nom. un. بَقْلَة), plur. بُقُول en أبْقَال, *groente,* uit zaad voortgebracht; *moeskruid.*

بقلة (mal. baḳlah), nom. un. van بَقْل.

بقور plur. van بَقَر I.

بقول plur. van بَقْل II.

بقية (mal. bakījah), plur. بَقَايَا, *overblijfsel; overschot; rest; bezinksel.*

بقيع, plaats, waar veel wortels van verschillende boomen zijn; بَقِيعُ ٱلْغَرْقَد, naam van de begraafplaats te Medina, omdat daar veel wortels van den boom ɣarḳad gevonden worden; ٱلْبَقِيع, *de begraafplaats te Medina.*

* بقيق **baḳījaḳ** en bakkiah — oorspr. chin. — batav., *houten schoenen of klompen.* — [B.]. z. بكيق (T.).

* بك **bek** — ned. *wijk* — of kapāla b., batav., *wijkmeester.*

بكارة en بِكَارَة (mal. bakārah enz.), *maagdom; maagdelijke staat.*

بكاسم **bakāsam**, *ingelegde mosseltjes.* — [L.]. — z. pękāsam.

* بكاكس **bekakas**, w. sum., *in gereedheid brengen; in orde maken.* — [N.].

* بكر **bękęr** z. **bāker.**

بُكْر (mal. boekoer), plur. van بَكُور.

بِكْر (mal. bikir), plur. أبْكَار, het eerste van elk ding, waaraan geene handeling voorafgegaan is; waar nog niets van genomen is; wat nog onaangeroerd is; *zuivere maagd;* vrouw, na hare eerste bevalling; mal. ook nog *maagdom.*

بِكْرَةٌ (mal. bikrah), *maagd.*

بكس I. **bękas,** *vat* (alles wat iets kan bevatten); het benoodigde tafelgereedschap voor een persoon, met of zonder de pāhar met het eten (couvert). — z. badjānạ.

II. *spoor; indruksel;* wat een spoor of indruksel ontvangen heeft en dus aan zich draagt; b. kāki, *voetspoor;* b. tāngan, *indruksel der hand; handteekening;* b. lœkạ, *litteeken;* b. tœboh, *wat men aan het lichaam gedragen heeft.*

* بكق, **bęrbakak,** *te samen te doen hebben.* — [L.]; *voorttelen* (van vee sprekende). — [M.]; *dekken; bespringen; voorttelen.* — [L. bew.].

بكّل **bękkal,** voorraad van hetgeen men (voorn. voor een' tocht) noodig heeft, inz. voorraad van mondbehoeften; *leeftocht* (z. bākal); bęrbękkalkęn bęras sahādja, *alleen van rijst als leeftocht voorzien geworden zijn;* **bękkālan,** *de gezamenlijke voorraad enz.*

بكّل **bękkil,** naam van een' eetbaren zoutwatervisch.

بَكَمٌ, *het stom zijn; het niet kunnen spreken* [hetzij uit onnoozelheid, of van natuur].

بكم **bękkām,** indruksel in de huid door iets scherps, bv. den nagel van een' vinger; *moet;* **męmbękkam,** *koppen* (door middel van koppen bloed aftappen); **bękkāman,** *wie gekopt is; wie moet gekopt worden;* **pęmbękkam,** *wie kopt; koppenzetter;* instrument daarvoor.

* بكنجر **bękandjar,** batav., *klikken; klagen.* — [B.].

بكو **bękœ,** *gestold; gestremd; bevroren;* ājęr b., *bevroren water,* d. i. *ijs;* **męmbękœ,** *de hoed. van gestold zijn aannemen; stollen; stremmen; bevriezen.* —

بَكُورٌ, plur. بُكُرٌ en بَكَيِرٌ, *vroeg rijpe dadel; iedere vrucht of ding, dat vroeg, of te vroeg tot rijpheid komt.*

بكوك **bękœkoe,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

بكوكغ **bękoekoeng,** soort van zeebrasem — chrysophys calamara —. — [C.]; mak. bakoekoeng en vgl. بڠكڠكغ (T.).

* بكوئ **bękoe-i,** batav., *geknield;* doedoek bękoe-i, bẹdjalan bękoe-i = het jav. kèsot; męngèsòt = bẹdjalan dęngan pantat. — [H.].

بَكِيرٌ plur. van بَكُورٌ.

* بكيلب **bękilab,** w. sum., *opvangen van een' slag of stoot,* zonder er echter den vollen zin van pareeren in de schermkunst aan te geven, daar hier alleen

bedoeld wordt het opvangen, zonder het wapen zijner tegenpartij uit de richting te slaan. (1) — [N.].

(1) Dat is bij 't pareeren ook geen vereischte.

بكيم, plur. بكمان, *stom; niet kunnende spreken* [hetzij uit onnoozelheid, of van natuur].

* بكين **bakijan**, w. sum., *aldus; alzoo.* — [N.]; moet zijn باكين (T.).

بكّيه **bakkiah** z. **bakkiak.**

بگي **bagi**, praep., *voor* (ten nutte of gebruike van). — Dient ook ter vorming van den datief en ook (doch minder goed) van den accusatief; sęgālą pœdji bagi allāh jang tijādą ādą didālam kęrádjāannją sękœtoe bágīnja dān tijāda ādą jang męngḫoekoemkęn bāgai ḫoekoemnja, *alle lof zij Gode, die geen' mededeelhebber in zijn koningrijk heeft* (eig. aan wien geen — is), *en gelijk wiens regeering niemand regeert;* āda bágīkoe, *ik heb* (eig. mij is); tœhan jang tęlah męndjádīkęn bagi (beter weg te laten) sęgālą pęrkārą, *de Heere, die alle dingen gemaakt heeft;* męngāpą ęngkau tijādą bágīmoe bāpå? *waarom zoudt gij geen' vader hebben?* ádākah bágīkoe bāpå? *heb ik een' vader?*

* بگان, nasi **boegana**, batav., rijst op eene bijzondere wijze toebereid, waar men nog het een en ander op strooit enz. — [H.].

بگاون **bęgāwan** (in hik. en poëzie) — skr. bhagawān —, *eerwaardig; achtbaar; aanbiddelijk.*

* بگر **bęgor**, zekere toebereide spijze. — [L.].

بگّر **bęggar**, van aardvruchten, zooals aardappelen en dergelijke, *bij het koken niet malsch willende worden, maar hard blijvend;* van andere vruchten, bv. pisang, die te jong afgenomen is, *niet murw willende worden;* van personen *verhard; verstokt; verharde; verstokte; het niet malsch enz. willende worden; het verhard enz. zijn; verhardheid; verstoktheid;* **męmbęggar**, *verhardheid of verstoktheid vertoonen; verharden; verstokken;* **kębęggāran**, *verhardheid; verstoktheid;* k. māta, *verhardheid der oogen*, d. i. niet kunnen slapen.

بگق **bęgoķ**, *kropgezwel; krop* — z. gondong.

بگمان **bagimānạ** z. bāgai II.

بگند **bagindạ** — smtr. van bahagijandą, *zijne* (*hare*) *gelukzaligheid* — een titel, die in de hikājats en in poëzie aan alle vorstelijke personen zonder onderscheid, in het gewone leven echter alleen aan den regeerenden vorst, den profeet Moehammad en de vier eerste kaliefen gegeven wordt, en ook alleen wanneer men van hen spreekt. Wordt die titel aan andere vorstelijke per-

sonen gegeven, dan staat hij altijd na den naam of de benaming.

بكه **bȩggah**, alleen in sȩggah-bȩggah.

* بكي I. **bagēja**, amb., sago, met kanaripitten toebereid. — [L. bew.].

II. een gewas — *folium bagea* —.— [R.].

* بكي **bagīja**, wijz. van bahagīja.

بكيت z. باڬي II.

* بكيت **bagījat**, *met spoed en ijver werken; wedijveren.* — [R.].

* بكيق **bagējak**, *houten schoeisel;* houten voetzolen met een' lederen reep over den blooten voet. — [R.]; z. بقيق (T.).

* بكيكن **bagikan**, w. sum., = maski; bagikan soengoet, *al wordt zij ook boos.* — [N.].

بكين z. باڬي II.

* بكيو **bagijoe**, w. sum., = kendati. — [N.]; moet bagijå zijn (T.).

* بل I. **bol**, batav., *de endeldarm (rectum); de aars (anus).* — [B.]; jav. (T.); djamboe bol, eene lekkere roode vrucht, gelijkende naar den wijnappel. — [B.]. — *jambosa domestica purpurea.*

بلا I., **mȩmbȩlā**, *hoeden; behoeden; bewaren; onder toezicht houden; beschermen; verplegen; verzorgen; zorgen voor iets; behouden; redden.* — z. pȩlihārą, waarmede het veelal pleon. samen staat, staande dan altijd het eerst: bȩlā pȩlihārą; — īkan kītą tȩrlampau bānjak, tijādą tȩrbȩlā, *wij hebben te veel visch, er is niet voor te zorgen;* mȩmbȩlā waktoe, *den tijd nuttig aanwenden; den tijd uitkoopen; met zijn' tijd woekeren;* **pȩrbȩlā**, *hoede; bewaring; bescherming; verpleging; verzorging; zorg; behoud; redding;* **pȩmbȩlā**, *wie of wat hoedt enz.; bewaarder; beschermer; verpleger; verzorger; redder; behoedmiddel; redmiddel.*

* II. *watermoes — pontederia* —.— [R.].

بلا, ar. — smst. van ب en لا —, *zonder.*

بلا, *beproeving; bezoeking; moeielijkheid; kommer; onheil;* mal. verb. is bālą; b. sȩnī, *de tering (ziekte);* **mȩmbálāī**, *aandoen aan iemand; beproeven; bezoeken.*

* بلابت **bȩlābat** en **bȩlȩbat**, *stompe degen; houten degen.* — [C.].

* بلابر **bȩlāboer** (jav., T.), *provisie; rantsoen.* — [L.]. — z. pȩlāboer.

* بلابر **bȩlābor**, *slecht van gezicht.* — [R.].

* بلابس **bȩlābas**, soort van zijden stof, met schuine streepen en eenige draden gouddraad, dienende onder anderen tot boordsel aan de binnenzijde van kleederen en dergelijke; songkok b., muts van

bovenbedoelden stof van een' bijzonderen vorm, vroeger eene dracht van oude lieden en Klingalezen, thans nagenoeg in onbruik.

* بلات **bẹlāta**, naam van een' visch. — [L. bew.]. — z. pẹlāta.

بلات I. **bẹlāti** (oorsprong onbekend), alleen in samenstelling met een zelfstandig naamwoord tāli b., *europeesch touwwerk;* kāin b., *europeesche geweven stof;* bœwātan b., *europeesch maaksel.*

* II. naam van zekeren vogel. — [L. bew.]. — z. bẹlantik.

* بلاتغ **bẹlatoeng**, batav., made in een lijk of kreng (sund. bilatoeng); zekere kleine boom met wit vocht in den bast. — [T.].

بلاتق **bẹlātoḳ**, naam eener soort van specht — *picus minor; sitta* —. — z. pātoḳ en lātoḳ (bal., bẹlatoek, jav. pẹlatoeḳ, T.).

بلاتك **bẹlātik**, of **bẹlantik** = djẹlātik.

بلاجر z. ādjar.

بلاچ **bẹlātjoe** = kāin mẹntah, soort van ongebleekt indisch katoen; b. kẹkārai, *keper;* b. minjaḳ, bẹlātjoe, *die naar olie ruikt.*

بلاچن **bẹlātjan**, gezouten en fijngestampte kleine garnalen, of vischjes, vormende eene deegachtige zelfstandigheid, een onmisbaar artikel in eene mal. keuken; **bẹrbẹlātjan**, van spijzen *met* bẹlātjan *toebereid zijn;* tijāḍạ b., *er is geen* bẹlātjan *in;* **mẹmbẹlātjāni**, *met* bẹlātjan *behandelen*, d. i. *met* bẹlātjan *toebereiden.*

بِلَاد plur. van بَلَد.

* بلادر **bẹlādoer**, *fluweel.* — [L.].

* بلادو, bẹnang sẹblado, batav., *een kluwen garen.* — [H.].

بلادو **bẹlādau**, soort van korten dolk, dien men gewoonlijk verborgen (in den buikgordel, de mouw enz.) draagt, om er kwaad mede te doen.

* بلارغ **bẹlārong**, *doodkist.* — z. lārong. — [L.].

بلاسه, **mẹmbẹlāsah**, *rossen; ranselen.*

بَلَاغَة (mal. balāṛah), *welsprekendheid; gave van welsprekendheid.*

بلاغ **bẹlāngạ**, ondiepe pot, met wijden mond, zonder ooren of pooten.

* بلاغن **bẹlāngoen**, die zich iets inbeeldt en 't er voor houdt, alsof 't zoo was, daar 't zoo niet is; die uit blijdschap of begeerte tot iets praat van dingen, die nog niet zijn, alsof ze waren; die praat alsof hij mal is. — [L.].

* بلاغن **bẹlāngan**, naam van zekere vruchten. — [L. bew.].

بلاغن **bœlāngan** en **bœlang**, naam van een' boom — *colocasia vera* — welks wortels geneeskrachtige eigenschappen bezitten.

*بلاغن **balāngan**, *wedloop; paardenwedloop.* — [R.].

بلاكا I. **bẹlākạ**, *allegaar; allemaal;* sẹmœwa b., *allen*, int.

*II., w. sum., enkel, het te samen zijn van eene soort, zonder bijvoeging van andere voorwerpen; roepiah belakå, *guldens*, zonder andere muntsoorten; saratoes roepiah belakå, *honderd guldens*, in tegenstelling van saratoes roepiah, *honderd gulden;* roemah belakå, *een huis zonder meubels;* 2e. schijnt het ook te beteekenen: *in orde zijn.*

بلاكغ **bẹlākang**, *achterste gedeelte; achterzijde; achterkant; rug;* tœlang b., *de ruggegraat;* dibẹlākang, *achter; na;* dari b., *van achteren;* kẹbẹlākang, *naar achteren;* b. hœtan, naam van een aanzienlijk eiland onder Lingga-Riouw; **mẹmbẹlākang**, *achteraan komen; achter staan; de achterhoede uitmaken;* **mẹmbẹlākangkẹn**, *achteraanstellen; voorbijgaan; onwetend laten van iets; zich aan de achterzijde van iets* (dir. obj.) *plaatsen of bevinden;* pẹmbẹlākang, *wie achteraan komt enz.; wiens gewoonte het is het te doen; achterhoede; achterblijver; natrekker*,

بلاكن **bẹlākin** en **bẹlangkin** (nieuw woord), *koolteer.*

*بلالا **bilāla**, *een vraat die alles gulzig inslokt.* — [L.]; z. bẹlālah (T.).

بلال, naam van den persoon, die, in den tijd van Moehammad, door het uitroepen van zekere woorden, den geloovigen aankondigde, dat de profeet zijne gebeden verrichte, van daar: *een kerkedienaar*, anders moeadzdzin geheeten, wiens ambt het is, de biduren, door het roepen van die woorden en het slaan op de bẹdoek, van de manarah (waar die is, anders van uit de masdjid) bekend te maken; mal. verb. is bīlal.

بلالغ I. **bẹlālang**, *sprinkhaan;* naam voor alle cicadariae; ook als nom. pr. gebr.; b. gambar, naam van den eetbaren sprinkhaan, die in zwermen zoo groote verwoestingen aan planten aanricht; b. kœnjit, kleine soort, die zich in die plant ophoudt; b. pādi, soort, die zich veel in de padi ophoudt; b. makanan pœjoeh, soort, die den kwartels tot voedsel dient; b. dāoen, het bekende wandelende blad, dat gegeten wordt en, zoo men zegt, uit het blad der gewone, lange, smalle kātjang of de kārạ ontstaat, verschillend van b. ranting, *het wandelende rijs*, dat zich uit een dor, nog aan den boom vastzittende takje ontwikkelt. Men wil nog stukken van het moederrijs

aan het lichaam gezien hebben; wordt niet gegeten; b. hantoe, van een leelijk voorkomen; wordt niet gegeten; īkan b., *de vliegende visch* (ḅal. walang, T.); gīgi b., *sprinkhaan-tanden;* zekere steek bij het naaien, die ook bij het weven kan nagebootst worden; på b., *de vader van* Bęlālang, naam van een' waarzegger, de held van een verhaal, schilderende zijn treffen in het waarzeggen, veelal aan de slimheid van zijn' zoon Bęlālang te danken. Daardoor is hij tot een spreekwoord geworden, als iemand, dien alles medeloopt, en van daar de uitdrukkingen: bœdjoer p. b., *geluk in doen en laten van* På Bęlālang; tœwah p. b., *geluk van* P. B.; 'ilmoe p. b., *kunst van* P. B. — z. kādoeḳ.

* II., batav., *sterrewichelaar; waarzegger.* — [T.].

بلالق I. **bęlālaḳ**, van de oogen *wijd openstaand*, zooals in ziekten of bij dooden. — z. bęlījaḳ. — **męmbęlālaḳ**, *de hoed. van wijd openstaande aannemen.*

* II. een wit plekje op den oogappel. — [L., M.].

بلاله **bęlālah**, *gulzig; vraatzuchtig; vraatachtig* [in den zin van alles zonder onderscheid etend]; *gulzigaard; vraat; gulzigheid; vraatzucht; vraatachtigheid.* — z. djęlōdjoh en pęlāhab.

بلالي **bęlālai**, elke aanmerkelijke verlenging van den snuit van een dier, hetzij hol of niet; *slurf; tromp;* zuigwerktuig van insecten, van vliegen, vlinders en dergelijke; *de slurf* van een' olifant (bal. tęmboelele, T.); *de snuit* van een' tapir; b. ājam bęlandą, *de lel van een' kalkoenschen haan;* b. pœwaḳ, naam van een' boom, waarvan de wortels in de geneeskunde gebruikt worden; b. djiwą, *slurf der ziel* (!), soort van versnapering van eieren met eene rozewater-suikersaus; moet waarschijnlijk zijn pęlālai djiwa, *wat de ziel afgetrokken doet zijn.*

* بلامن **balāman**, *smeulen*, zooals vuur onder de asch of als hout, waarvan de vlam is uitgegaan. — [R.]; bal. balęman (T.).

بلانق **bęlānaḳ**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch, die op den rāpang gelijkt, maar kleiner is; soorten: b. āngin; b. sōroḳ, zeer vet; b. kędęrā, zeer klein soort; b. pœteh; b. hītam; **bęlānākan**, gew. in smst. met tānah, weeke zeegrond (modder met een weinig zand), zoo genoemd om zijne overeenkomst met de uitwerpselen van dien visch.

بلاني **bęlānai**, soort van versnapering, bestaande uit een dik gekookt beslag van enkel eieren, dat met eene suikersaus gegeten wordt.

بلاو **bẹlāoe** en **bẹlau** — verb. ned. — *blauw; blauwheid; blauwe kleur;* **mẹmbẹlāoe,** *blauw worden.*

بلاو **bẹlāwạ,** soort van groot zwaard.

بلاهق, **mẹmbẹlāhak,** *reutelen; rochelen; kuchen.*

بَلَايَا plur. van بَلِيَّة.

* بلايت **boelāit,** een aardvrucht. — [R.].

* بلاير **bẹlajoer,** w. sum., lange, platte smalle vischsoort, ook genaamd balejdang. — [N.].

* بلايم I. **bẹlājam,** *trillen; met de hand beroeren.* — [M.]; *zwaaien,* nam. met een zwaard. — [L. bew.].

* II. soort van visch. — [L. bew.]; — smtr. van bœloe ājam?

* بلبت I. z. **bẹlābat.**

II. soort van versnapering, van pisang en kleine dobbelsteenen van de aardvrucht gẹlēdek, in wasem gekookt.

III. zekere pas bij het schermen, waarbij de schermende recht vooruit gaat, daarbij de beenen hoog oplichtende, ongeveer zooals de koningen en helden in het chineesche tooneel.

بلبس **bẹlẹbas,** in de bouwkunde *regel van een wand,* waartegen de planken gespijkerd, of andere soorten van wandbekleeding vastgebonden worden. — (z. bẹrōti); b. tẹnoen, bij het weven *roede van den kam; spouwhout.*

بُلْبُل, pers., naam eener soort van nachtegaal.

بلت **bẹlat,** fuik van rẹssam-*stengels.*

* بلت **bẹlẹt,** batav., *niet kunnen inhouden;* **kẹbẹlẹt,** *buikloop hebben.* — [B.]; bal. *in 't nauw gedreven* (T.).

بلت I. **bẹloet,** *paling; aal;* tœlang b. (*geraamte van een' paling*), soort van engelsche steek (naaikunst).

* II. *te samen rollen* (als eene slang); *omwinden.* — [L.].

* III. *weven.* — [M.].

بلت **bẹlit,** *omwindsel; kronkel; bocht;* **mẹmbẹlit,** *omwinden; omwikkelen; omrollen; omkronkelen; binden; kronkelen; in bochten loopen; zich om iets heen slingeren;* **mẹmbẹlitkẹn,** *om iets winden,* zooals bv. een band om een' vinger; *om iets wikkelen; om iets kronkelen;* **pẹmbẹlit,** *wie of wat omwindt enz.;* voorts: *bindloon; opvatloon;* belooning voor iets dat men gevonden heeft (*vindloon*); *wie of wat kronkelt;* wiens eigenschap of gewoonte het is; **pẹmbẹlītan,** *omwinding; omwikkeling: omrolling; omkronkeling; binding.*

بَلّخ I. (mal. balach), naam eener stad in Chorasan.

II. (mal. balach), *trotsch; hoogmoedig; hoogvaardig; groote lichaamsgestalte; lengte; hoogte; eik.*

بلد, plur. بلاد en بُلْدَان, *landstreek; gewest; provincie; stad;* de plur. بلاد wordt ook als sing. gebruikt, met de bet.: *bewoonde landstreek.*

بلدا **bęlędā̤**, soort van versnapering, zijnde een gestold kooksel van āgar-2 of meel van de kātjang hīdjau, dat gew. in ruitvormige stukken gesneden en met eene suikersaus gegeten wordt.

بُلْدَان plur. van بَلَد.

بلدو I. **bęldœ**, naam van een' vogel.

II. minder gebr. bęlœdoe en bęlœderœ — port. *veludo* — *satijn.*

* بلر **balar**, soort van kraai. — [R.].

بلر, **męmbęlar**, *overal rondloopen en zonder overleg allerhande*, inz. *onbetamelijke of nietswaardige dingen doen*, zooals bv. kleine kinderen, die aan zich zelven zijn overgelaten. — * **bęlęr**, batav., *ongezeggelijk; ondeugend.* — [B.]. — z. amblar II.

بلس I. **bęlas**, *deernis; medelijden.*

II. getal tusschen 10 en 20, of boven 10 en beneden 20. — Met de adj. num. card.. van 1 tot 9, die men zich echter als ord. moet denken, er vóór vormt het twee woorden; **sębęlas**, één (d. i.: eerste) getal tusschen 10 en 20, of 1 boven 10, d. i. *elf:* tœdjoh b., *zeven getallen* (d. i.: zevende getal) *tusschen* 10 *en* 20, *of* 7 *boven* 10, d. i. *zeventien enz.;* bęrāpa̤ b.? *hoeveel getallen* (het hoeveelste getal) *tusschen* 10 *en* 20? *hoeveel boven* 10? — Hierop kan men zeer goed antwoorden: soewātoe of sātoe, *één;* **bęrbęlas-2**, *uit een hooger dan het eerste getal tusschen* 10 *en* 20 *bestaande zijn.*

بلس **bolsa̤** (zelden) — port. *bolsa* — *beurs.*

بَلَسَان en بَلْسَان, *balsam:* ook de boom.

* بلسق **bolsak̤**, batav. — verb. ned. —, *bultzak.*

بَلَسْمِين, *de balsamboom.*

بَلْغ (mal. balar̤), *doel; wat het doel bereikt;* in 't mal. ook nog: plaats, waar men uitscheidt met lezen: merk, dat men op zoodanige plaats maakt.

بُلْغَار, *Bulgarië.*

بَلْغَم, *fluim; slijm.*

بَلْغَمِيّ (mal. balr̤amī), *fluimachtig, slijmig.*

بلغ I. **bęlang**, *gevlekt; bont; vlek; bontheid;* kœda b., *een bont paard,* säkit b., soort van melaatschheid; **bęrbęlang**, *gevlekt enz. zijn.*

* II., *buiten aan 't hof; buitenhof.* — [L.].

بلغ **bęling**, *porselein*. voorn. chineesch.

بلغست **bęlengset** en **bęlenset**, van de benedenste oogleden *slap nederhangend,* zoodat de binnenkant zichtbaar is.

* بلغسغ **bęlongsong**, jav., *met goud overtrokken; draden van twee kleuren samendubbelen.* — [L.]; *overtreksel van metaal;* kain b., zekere stof van katoen en zijde. — [P.]; — * batav. (jav.), een trechter van papier of bladeren; een trechtergewijze ingedraaid pisangblad, om er ęmping in te doen. — [T.]; z. kęlongsong.

بلغكر **bęloengkoer**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch; soorten: b. pāsir; b. pāją; b. pīsang, om zijne geele kleur, zoo genoemd. — * **bęlongkor**, *een zwaardvisch.* — [L.].

بلغكس **bęlangkas**, naam eener niet eetbare soort van zoutwater-krab, met een beweegbaren, harden, driekanten en puntigen staart, gelijkende veel op een' driekanten degen; de eieren worden gegeten; ēkor b. = pędang sętijāboe, *driekante degen.*

بلغكس **bęlingkas**, *klein bosje,* inz. van de tœbą-wortel; **męmbęlingkas**, *tot een klein bosje samenbinden;* **bęrbęlingkas**, *aan kleine bosjes samengebonden zijn.*

* بلغكغ **balingkoeng**, *lang zwaard,* zooals de zeeroovers gebruiken. — [P.].

بلغكغ **bęlongkang**, soort van lage rivierschuit.

بلغكغ **bęlongkeng**, naam eener kleine eetbare zoetwater-slak.

بلغكن z. **bęlakin**.

* بلغكوتن **bęlęngkotan**, *staafgoud; staafzilver.* — [R.].

بلغكۏ **bęloenggoe** (uit 't tamil., T.), *boei (hand- of voet-); kluister;* **męmbęloenggoe**, *boeien (aan handen of voeten); kluisteren;* **bęrbęloenggoe**, *geboeid enz. zijn.*

* بلغكاغن **balinggāngan**, w. sum., *in menigte; met velen door elkander; in een' hoop rondom iemand staan.* — [N.].

* بلغيڽه **balangēnjeh**, soek., naam van een' zeeroof drijvenden volkstam van de soloksche (Soeloe-) eilanden. — z. bīlą ngēngek.

* بلغس **boelngoes**, jav., *bedrog.* — [C.].

بلق **balḳ** (mal. balaḳ), *bont haar* (van dieren). — z. bęlaḳ.

بلق **bęlak**, *vlammen; plekken* [zooals in sommig hout]; b. mājang męngœ-rai, vlammen, die op een' geopenden palmbloesem gelijken; **bęrbęlak**, *gevlamd enz. zijn.*

بلق I. **bęlok**, — verb. ned. — *blok*, om er de beenen van iemand in te sluiten; *sluitblok;* **męmbęlok**, *in 't blok sluiten;* **pęmbęlok**, *wie in 't blok sluit;* **pęmbęlōkan**, *in-'t-blok-sluiting.*

* II., batav., *modder; modderig* = lòdròk, erger dan bèlèk. — [H.].

* بلقس **balkas**, groote zak of iets dat van garen gebreid is. — [L.].

* بَلْقِيس, eigenn. van de koningin van Sjaba; — men. (**boelkis** uitgespr.): poeti (d. i. poetęri) balœkis of baloekih. — [T.].

بلقيا **boelkijā**, pers., nom. pr. v., naam van een' koning; — * **boelkijo**, jav., *heilige strijders; priesters*, die door geloofswoede den krijg met verbittering voeren en gevaarlijk zijn. — [R.].

* بلك I. **bęlêk**, batav., *openrijten.* — (B.); **bęlek-bęlak**, *grasplekken*, die in den regentijd niet slijkerig worden. — [R.].

II. *wijd open* van de oogen; *gapende* van den mond. — [C.].

* III. en **bêtjêk**, batav., *modderig; slikkerig.* — [B.]; 't bal. bèlèk (T.).

بللغ **bilęlang**, *staren* van de oogen (bat. bilolang, jav. malęlęng). — (T.); * **boelalang**, w. sum., het rollen der oogen in het hoofd, zooals van iemand die woedend is; groote oogen zetten; het verkeerd draaien der oogen, zooals van zieltoogenden. — [N.].

بِاللّٰه en بآللّٰه, ar., *bij God* (bij het doen van een' eed).

بلم **bęlom**, *nog niet;* b. lāgi, *nog niet;* b. pęrnah, *nog nimmer;* b. sampai, bij smtr. bęloempai, *nog niet;* sęlāmą-2 b., *zoolang nog niet:* **sębęlom**, *zoolang nog niet.*

بلمان, smst. van bīlą en māną.

* بلمبغ **balambang**, *bundel; pak; vlok* van de īdjoek of gęmœti. — [R.]; **balembang**, w. sum., eene streng touw van ongeveer 200 vadem; ook: *een streng garen.* — [N.]; **balęmbang**, *bundel; pak;* naam van eene soort van bies, dat veelal tot het binden van het een of ander, bv. gras, gebruikt wordt. — [L. bew.]; **bęlambang**, *een bundel; eene vlok.* — [M.]; **bęlęmbang**, *bundel; tros; plank*, van een' palmboom gemaakt. — [C.].

* بلمبغ **baloembang** = galoembang. — [P.]. — z. gęlombang.

بلمبغ **bęlimbing**, naam van een' boom — *averrhoa* — die eene eetbare vrucht draagt; de vrucht zelve; de kanten en

vlakten van eene kolom, die meer dan 4 zijden heeft, welke bet. ontleend is aan den vorm der b. mānis, die vijf ribben heeft; soorten: b. mānis, de groote, zoete b., met vijf gevleugelde ribben; b. bœloh, zuur. Wordt als een aangenaam zuur in de keuken gebruikt, ook gekonfijt. De bloesem heeft geneeskrachtige eigenschappen; b. bẹsī, zuur en zoet. De bloesem heeft geneeskrachtige eigenschappen; b. gāding, zuur en gebr. als de b. bẹsī.

بلمقي **bẹlompai**, — z. onder bẹlom.

بلن **bẹlin**, naam van een' eetbaren zoet- en zoutwater-paling.

* بلن **balen**, batav. — verb. ned. — *balein.*

بلنتار **bẹlantārạ** — (skr. en oud-jav. wanântara), *uitgestrekt bosch*, inz. tusschen twee bewoonde streken, rivieren of wegen (mij niet anders bekend dan als naam van een groot bosch, terwijl dat „tusschen bewoonde enz.", vermoedelijk toe te schrijven is aan de vermeende afleiding van antara, T.); pādang bẹlantārạ, voor pādang dān bẹlantārạ, *vlakten en uitgestrekte bosschen;* œtan rimbạ bẹlantāra, voor œtan dān rimbạ dān bẹlantārạ, *wildernissen, hooge bosschen en uitgestrekte bosschen.*

بلنتس **bẹloẹntas**, naam van een' struik — *pluchaca indica; baccharis* — die men voor heggen gebruikt, en welks bladeren rauw bij de rijst gegeten worden.

* بلنتغ **balintang**, w. sum., *in den rug aanvallen; omsingelen.* — [N.].

* بلنتغ **bẹlẹntoeng**, batav., kịkvorschsoort, die zich op de boomen ophoudt, zich bij regen opblaast en oeng-oeng roept; vgl. onder bẹtoeng — [T.]; B. heeft bẹlèntong en als beteekenis ook: *opgeblazen.*

بلنتغ **bẹlẹnting**, van den buik *tot barsten toe opgezet*, alsof hij opgeblazen ware.

* بلنتق **bẹlontạk**, *zandspiering* (visch).— [L.].

بلنتق **bẹlontọk**, naam van een' eetbaren zoet- en zoutwater-visch.

بلنتك I. **bẹlantik**, z. bẹlātik.

II. springveer met een stekend wapen of schietgeweer aan een toestel, om wilde beesten te dooden; bintang b., *de Hyaden* (sterrebeeld), om haren vorm zoo genoemd.

بلنتن **bẹlantan**, korte zware knods of knuppel, vroeger als een wapen gebruikt; **mẹmbẹlantāni**, *rossen; knuppelen.*

بلنج I. **bẹlandjạ**, *kosten; uitgaaf; dagelijksche uitgaven; vertering; loon; soldij:* klein geld voor dagelijksche kleine uitgaven;

pasmunt; ook: *huwelijksgift*, daar zij dient ter bestrijding der huwelijksonkosten: b. Sījam (klein geld van Siam), naam eener kleine zoutwaterslak, waarvan de schalen in Siam als pasmunt gebruikt worden; **bęrbęlandja,** *uitgaven*, inz. dagelijksche, *doende zijn: vertering makende zijn; als uitgaven* (inz. kleine) *of als pasmunt gebruikende zijn;* **męmbęlandjākęn,** *tot loon maken; als soldij gebruiken; tot vertering bestemmen; uitgeven;* **męmbęlandjāï,** *bekostigen.*

* II. *weder instorten in eene ziekte.* — [L.].

* بلنچڠ I. **balintjong,** een diertje, dat veel op een' kreeft gelijkt en aan 't zeestrand of de zeehoofden gevonden wordt. — [L. bew.].

* II. **bęlintjong,** *cylinder.* — [L.].

بلنچڠ **bęlentjong,** batav., *een* wajang-*lamp* (T.).

بلند **bęlanda, walanda** en **hōlanda,** *hollandsch; Hollander;* **męmbęlandākęn,** *in 't hollandsch overzetten.*

* بلندرڠ **bęlenderong,** batav., bamboezen spoel, waaromheen de draad voor een vogelkruk gewonden wordt. — [B.].

بلندڠ **bęlandoeng,** naam van een' vogel.

* بلندڠ **bęlandong,** jav. (bęlandong), *houtkapper; houtvester;* **bęlandōngan,** plaats, waar bruikbaar hout gekapt wordt. — [C.].

بَلَنْدَوِيّ en وَلَنْدَوِيّ (mal. bęlandāwī enz.), van bęlanda of walanda gevormd, *hollandsch.*

بَلْو, *het onderzoeken: het nemen van eene proef: het bewijzen door proefneming.*

بلو I. **bęlau** z. بلاو.

II. naam van een' eetbaren zoutwatervisch.

III., **bęlau-2,** *flikkeringen voor de oogen.*

* بلو I. **bęlœ.** jav., bijna blind van de kinderpokken. — [L.]; — * **bęlœ-bęlai,** *snateren; rammelen; rommelen.* — [L. bew.].

II., **bęlœ-2,** *plekken op de huid,* zooals na een frisch bad.

* بلو **bęlō,** jav., *veulen.* — [L. bew.].

* بلواري **biloewari,** w. sum., *te binnen schieten; in den zin komen.* — [N.]: vgl. برواري (T.).

بلوب **bęlœboe,** soort van vat van allerhande zelfstandigheden, met grooten ronden buik en betrekkelijk nauwen mond; flesch of kruik met grooten ronden buik; *kogelflesch;* soort van pot, met zeer korten hals en nauwen mond. — De potten, waarin de ingemaakte gember van China komt, zijn bęlœboe's.

بلوبر **bęlœboer,** *magazijn; pakhuis; groote rijstschuur* (z. tęngkālang).

*بلوت **bęlœta**, in b. tjęmpāka, *de kastanje-roos — mesua —.* — [R.].

*بلوة (mal. bilwah), *proef; beproeving; bezoeking; ramp.*

*بلوتق **bęlœtoeķ**, batav., *specht.* — [C.]; een slecht gehoord bęlatoeķ (T.).

بلود **bęlœdoe** z. bęldœ. — īkan b., naam van een' drie voet langen eetbaren zoutwater-visch, zwart en wit gevlakt, met fijne schubben.

بلودر **bęlœdar** — verb. ned. —, *broeder*, soort van dikke koek; — batav., bęloedęr (T.).

بلودرو **bęlœdęrœ** z. bęldœ.

*بلودق **bęlōdoķ**, *de smeltvisch — amodytus.* — [R.]; batav., ikan b., eene soort van dier, dat er ongeveer uitziet als een kadal. Aan het strand vindt men ze in menigte. — [H.]; soend. bolodog, Ngadjoe daj. baloedok (T.).

*بلودق **bilœdaķ**, *adder*, niet zeer lang, maar snel springende om menschen of beesten te bijten. — [L.]; vgl. بدودق.

بُلُور, pers., *zeer zuiver glas, kristal;* mal. verb. zijn habloer en abloer.

بلورت **bęloewarti** (in hik. en poëzie) — verb. ned. — *bolwerk.*

*بلورغ **bęloerang**, een klophaan van bijzondere teekening, roodachtig en witte pooten; lamp. baroelang (T.).

بلوس **bęlœwas**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

بلوسق **bęlœsoeķ**, naam eener vergiftige zeeslang.

بَلُّوط, *esch; eik; eikel.*

بُلُوغ, *het bereiken van een voorgesteld doel; het bereiken van den tijd der manbaarheid.*

بُلُوغيّة (mal. boelœŗījah), *manbaarheid: geslachtsrijpheid; puberteit.*

بلوغن **bœlœngan**, naam van een tot Ned.-Indië behoorend rijk, op de oostkust van Borneo, ten noorden van Berau.

بلوكت **bęlœkoet**, fijne deeltjes van graan, die bij het wannen afgezonderd worden (vgl. لموكت, T.).

بلوكر **bęlœkar**, *jong bosch; laag hout:* b. mœdą, jong bosch van ongeveer 3 à 4 tot 10 jaren; b. tœwa, — van ongeveer 10 tot 20 à 25 jaren.

بلوكغ **bęlœkang**, naam van een' eetbaren zoet- en zoutwater-visch.

بلوكف **bęlœkap**, naam van een' aan 't zeestrand groeienden boom, gelijkende op den bākau.

*بلوكن boelœkan, batav., *beschimmeld.* — [B.].

بلولغ bẹlœlang, onbereide, alleen gedroogde, huid; *eelt; exteroog;* — *ook: het vleesch, dat aan de pitten van sommige vruchten zeer taai is. — [R.].

*بلولغ I. bilœlang, soort van vrucht. — [R.].

*II., w. sum., toelang biloelang, *gebeente.* — [N.].

*بلولغ bilolang, mak., soort van makassaarsch visscherspraauwtje met vlerken. — [P.].

بلولق bẹlœloeḳ, de jonge vrucht van den kāboeng (boom), in hare eerste ontwikkeling.

*بلون bẹlœwan en bẹlœhan, een huisje dat men op een' olifant zet, rondom open, met stijlen en eene kap daarop (S. S.). — [L.].

*بلوهن (z. بلون) bạlœhan, de stoelzadel voor een' olifant. — [C.].

بَلْوَى, *proef; beproeving; bezoeking; ramp.*

بله bẹlah, *spleet; kloof; barst; reet; zijde; kant; helft,* verkregen door het in tweeën scheiden van een geheel; mẹmbẹlah, *splijten; klieven; klooven; spouwen; in tweeën scheiden,* door houwen, breken, snijden enz.; *doorbreken,* bv. eene slaglinie; *splijten; spouwen; bersten;* sẹbẹlah, *eene enkele zijde of kant; de helft enz.; aan de eene zijde; aan de andere zijde; aan de overzijde* (echter niet van eene rivier of ander water); *naast;* pẹttjah bẹlah, *porseleinen waar,* waaronder ook fayence gerekend wordt; bẹlāhan, *kloof; barst; reet;* pẹmbẹlah, *wie splijt enz.;* werktuig daarvoor; pẹrbẹlāhan, *splijting; spouwing; bereting;* pẹmbẹlāhan, *splijting; klieving; klooving; spouwing; scheiding in tweeën enz.; doorbreking.*

* بله bẹleh en bẹlit, *omwinden.* — [L.].

بَلَى, *zeker wel.*

بلي, mẹmbẹlai, *liefkozen; troetelen;* pẹmbẹlai, *wie liefkoost enz.; liefkozer; troetelaar;* pẹmbẹlaïjan, *liefkozing; troeteling.*

بلي, mẹmbẹlī, *koopen;* bẹlījan, *wat gekocht is;* pẹmbẹlī, *kooper; wiens gewoonte het is, alles te willen koopen; koopal; koopgraag;* bẹlī-bẹlījan, *wat te koop is; koopwaren.*

بليء balèq, men. uitspraak van bẹlat. — [T.].

بلي I. bẹlīja — skr. bālja, *jeugd* (balja, *sterk*) — *jeugdig; bloeiend; frisch; jeugdigheid; bloei; frischheid; het jeugdig enz. zijn.*

II. alleen in mœdạ bạlījạ, *in 't allereerste begin der jeugd; zeer jong; buitengewoon jong;*

jonger dan jong; iemand in 't allereerste begin der jeugd enz.; het in 't allereerste begin der jeugd enz. zijn (waarom deze beide gelijkluidende woorden gescheiden? schuilt hier geen vergissing? T.).

بليبس **bęlībis** = ītik ājęr of ītik lāoet.

بَلِيَّة (mal. balījah), plur. بَلَايَا, *beproeving: bezoeking; ramp.*

بليتغ **bęlītoeng**, Billiton of Blitong, groot eiland van Nederl. Indië, beoosten Banka.

بليد **bęlīdą**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch, die van alles ruimschoots voorzien is: hij heeft veel schubben, veel graten, veel vinnen, mooie kleuren en is daarbij lekker; waarom men van een' rijkaard zegt: āpą kœrang kępadą bęlīdą? *wat ontbreekt den* bęlīdą. — Men maakt er de zoogenaamde kęrōpoķ van.

* بليدغ **baleidang**, w. sum., z. بلايور. — [N.]; in alle geval balèdang, zekere slangvormige zeevisch (bat. id.). — [T.].

بليرٓ **bęlērą**, bij het weven *de groote spaan.* — z. bęrērą. — jav. walira, bal. bęlida, bat. baliga (T.).

بليرغ **bęlērang**, *zwavel;* b. ābang, *rood zwavel,* d. i. *zwavel-arsenicum* —.

* بليرغ **bęlēreng**, alleen van een' tijger *gestreept.* — [R.]. — z. lēreng.

* بليسه **bęlīsah**, *ongerust; onrustig.* — [L.; C.]. — z. kęlīsah.

بليت **bęlījoet**, van het lemmet van een wapen *verwrongen* (niet omgebogen). — z. lījoet en lījat.

بليغ I. **bęlījoeng**, soort van groote dissel, die men in den steel kan omdraaien en daardoor in de lengte en de breedte gebruiken. — z. bantji en tjętai. — pœting b., *puntig uiteinde van eene* b., waarmede zij in den steel zit; *waterhoos,* omdat zij in 't begin een' puntigen vorm heeft.

* II. naam van een' boom. — [C.]; zoude ijzerhout opleveren (P.). — z. bęlījan.

بليق **bęlījaķ**, van de oogen: *met opzet opengespalkt.* — z. bęlālaķ —: īkan b., naam van een eetbaren zoutwater-visch met groote oogen, van waar de naam; **męmbęlījaķkęn**, *opengespalkt enz. doen zijn (maken); met opzet openspalken.*

بليك **bęlīkoe**, scherpe kromming van den oever (zee- of rivier-).

بليكت **bęlīkat**, *schouderblad.*

* بليكت **bęlēket**, ook kęndīdi, soort van snip. — [R.].

بليك **bęlīgoe**, meer gebr. koendoer. — jav. bęligo (T.).

* بليل **balīla**, *verraad.* — [C.].

* بليل **balīloe**, jav., *onzinnig; dwaas.* — [C.].

* بليل **bolēlo**, *het onderste boven keeren; verhooien.* — [R.].

* بليلق I. **bẹlēlẹk** = **bẹlālak**. — [L. bew.].

II. van de onderste oogleden *het binnenste naar buiten gekeerd.*

بلين I. **bẹlījan**, naam van den ijzerhoutboom.

* II., bandj., *danseressen*, tevens toovenaressen, die de geneeskunde uitoefenen (bal. geneeskundige, kaw. waljan, T.).

بَلِينَاس, ar., *Plinius.*

بليو **bẹlījau**, *oud of eerwaardig persoon; persoon, aan wien men eerbied verschuldigd is: de oude bij uitstekendheid*, zooals men wel eens van zijn' chef of meester zegt; ook als aanspreekwoord jegens oude of eerwaardige personen.

بم I., **mẹmbam**, van kleine kinderen, in de troeteltaal, *liggen;* **mẹmbamkẹn**, *doen liggen; nederleggen; te slapen leggen.*

II. wijz. van بَمّ, *bas-toon: bas*, van alle soorten van instrumenten, inz. van de **gẹndang**, waarvan de eene zijde een' diepen en de andere een' hoogen toon heeft. — z. **ẹbam** en **tjang**.

III. en (vr. dial.) **ẹbam** — ned. *boom* —, op indische vaartuigen: *dwarsbalk;* b. **kẹmœdi**, dikke dwars- of steunbalk bij den achtersteven, boven de **kẹtāban**, in eene inkeeping waarvan eene zoogenaamde **kẹmœdi sēpak** draait; b. **lēla**, *dwarsbalk*, waarin de **lēla**'s worden gezet; b. **tījang**, *dwarsbalk*, aan weerszijden op het boord rustende, waaraan de masten worden vastgemaakt tot steun; **pātah kẹmœdi dẹngngan bamnja**, *het roer met zijn' steunbalk is stuk*, als spreekw.: *alle hoop is verdwenen.*

بَمّ, ar. (pers. بَمّ), plur. بُمُوم, *zeer zware stem; basstem; bassnaar;* z. **bam** II.

بُوم en بُوم, coll., nom. unit. بُومَة (mal. **bœmah**), *uilen.*

* بمات **boemāta**, *subtile et leve peditum.* — [M.]; *lichtvoetig; vlug ter been.* — [C.].

* بمب **bamboe**, *bamboes.* — [L.]; op verschillende plaatsen ook eene inhoudsmaat.

* بمب **boemboe**, *kruiderijen*, inz. ter bereiding van spijzen. — [L. bew.; C.].

بمب **bombạ**, port., en **pompạ**, verb. ned., *pomp; spuit;* **mẹmbomba**, *spuiten enz.; iemand* (dir. obj.) *iets inspuiten.*

* بمبارن **bẹmbāran**, soort van draagstoel. — [C.].

بمبت. **mẹmbembet**, *in de hand dragen*, met afhangenden arm, zooals bv. een mandje: iemand *bij zijn oor voorttrekken.*

* بمبر **bimbar**, *zich ergens dicht bij voegen.* — [L.].

بمبرديرو **bombardēro** (zelden) — port. *bombardeiro* —, *bombardier*.

بمبغ I. **bambang**, *plat en breed*, zooals bv. een groote spiegel, eene schilderij; van het aangezicht van de opkomende volle maan: *zich groot voordoend;* **bambāngan**, naam van een' platten, breeden, eetbaren zoutwatervisch; b. kāwan, eene soort daarvan.

* II., **bambāngan** en **sębambāngan**, wordt gebruikt, als twee jonge lieden van verschillende kunne het met elkander eens zijn en eene heimelijke verkeering met elkander hebben; męngāpa engkau sębambangan dęngngan dīja, *waarom verkeert gij op eene geheime en ongeoorloofde wijze met hem?* — [L. bew.]; ōrang s., een minnaar en eene minnares, welke heimelijk met elkander leven of voorgenomen hebben met elkander te vluchten. — [R.]. — Dit had geheel kunnen weggelaten worden, maar men heeft M. nageschreven! Het is 't lamp. sabambangan en bet. *met elkander wegloopen;* ngambangbangkon, *met* iemand *wegloopen*, iemand *schaken*. Klinkert gaat het nog verbeteren, en brengt den lezer in 't denkbeeld dat het riouwsch is! (T.).

* بمبغ **bamboeng**, groote zwarte tor, die geweldig bromt. — [R.]; bitjoe kęlāpa, batav., *tor*. — [B.]; vgl. soend. en 't boven opgegeven bangboeng, bal. katibangboeng (T.).

بمبغ I. **boemboeng**, (vgl. boeboeng III., T.), groote bamboes, als vat om water te halen. — batav. (bal. boengboeng, T.), *bamboezen koker*. — [B.].

II. z. onder boeboeng I. (T.).

* بمبغ **bombang**, soort van stof, gelijkende op ginggang. — [R.].

بمبغ I. **bimbang**, *ongerust; bezorgd; verlangend; in liefde verlangend;* aan iets anders denkend dan waarmede men bezig is; *verstrooid van gedachten; besluiteloos; wankelmoedig; ongerustheid; bezorgdheid; verlangen; verlangen in liefde; verstrooidheid; besluiteloosheid; wankelmoedigheid;* b. ākan, *ongerust enz. om* (naar enz.).

* II., sum., *feest; festiviteit; openbare vermakelijkheid*. — [M.].

* بمبم **bambam**, eene vrucht, gelijk aan de koewēni. — [R.]; batav. bęmbęm of kabęmbęm (T.).

بمبم, **męmbęmbam**, *roosten in gloeiende kolen of heete asch*, bv. een' aardappel.

بمبن I. **bęmban**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch.

II. naam eener soort van rotting, waarvan manden, matten, eene soort van schermen (z. bīdai), tandeborstels en dergelijke gemaakt worden; b. sęrāhi, eene bijzondere soort daarvan; dāon b. (bęmban-*blad*), lemmet eener piek, dat den vorm daarvan heeft.

*بمبن **boemban**, soort van hoofdversiersel, dat om het hoofd gewonden wordt én de kruin onbedekt laat. — [M.]; ook: soort van mandje. — [P.].

بمبن I. **boemboen**, *hut van twijgen*, waarin men zich verbergt, inz. ter vogelvangst, doch ook om andere dieren te schieten; *leger van een wild dier* bv. een varken, onder een' struik.

*II., soek., *prieelvormig latwerk*, dienende tot steun van allerhande rankende gewassen, zooals wikken, pompoenen en dergelijken.

*III., **boembœnan**, batav., *hersenpan; fontanella*. — [B.]; moet 't jav. of bal. boenboenan zijn (T.).

بمبي **boembai**, Bombay, groote stad in Britsch-Indië.

*بمفر **boempoer**, in b. hœtan, de indische *alcea* — *melochia* —. — [R.].

بمنتار **boemantara** (in hik. en poëzie), *het luchtruim* (kawi bjomântara d. i. wjomântara, T.).

بُمُوم plur. van بَمّ.

بن **bęnna**, *getijgolf*, bij hoog tij in de monding van sommige rivieren, waarbij het water met eene verbazende snelheid naar boven stroomt (eng. *bore*, fr. *barre* of *mascaret*); tâhi b., het met aarde, zand enz. gemengde schuim, dat bij eene bęnną op het water drijft en, gedroogd en gepulveriseerd, tot het poetsen en polijsten van metalen gebruikt wordt.

بن **boen**, groote doos van tin of koper, ter bewaring van sirehbladeren of tabak.

بن **bon** en ębon, ned., *bon* (briefje waarop iets verstrekt wordt).

بِنْ gewone verk. van إِبْنْ.

بن **ben** — eng. *band* —, *muziekkorps*.

بُنّ, in 't algemeen: *bes; bezie*; spec.: *koffijboon; koffij*.

*بنا, **bębęnâ**, batav., *in orde brengen; opredderen*. — [B.]; bęna-in, *iets* (dat men opbergt) *behoorlijk rangschikken; het met orde of regelmaat neerleggen of zetten*. — [H.]; uit 't bal. bęnah, męnahin, z. bęnnah II. (T.).

بِنَا, plur. أَبْنِيَة en أَبْنِيَات, *gebouw*; in de gramm.: *onverbuigbaarheid* (indeclinabiliteit) —; *nis; alkoof*.

بَنَات plur. van بِنْت.

بنات **binâtoe** en **męnâtoe** [zelden], = tœkang bâsoh; — op Java ook pęnatoe (T.).

بناتغ **binâtang**, *dier; beest* (de inlander geeft er zulk een algemeene beteekenis niet aan; op Riouw is de brabbeltaal reeds, schijnt het, in gebruik, T.); b. ḥikmah, *een kunstdier*; b. kęndârâan, *rijdier*.

بنادور **bęnādoer**, *Męnadoe*.

بنادق plur. van بنْدق.

بناديق plur. van بنْدوق.

*بنار **bęnāra**, *een roller.* — [M.]: jav. męlantęn, z. binàra (T.).

بنار **bęnārą** — verb. van manārah — torentje bij een' moehammedaanschen tempel of bidplaats, van waar de roeper (مؤذّن) den geloovigen de tijden van de vijf voorgeschreven gebeden verkondigt.

بنار (vgl. bęnara, T.), **męmbinārą**, *iemand* (dir. obj.) *den bochel wasschen of den mantel uitkloppen: uitjakkeren.*

*بنار **bęnāri**, w. sum., *nu* [Div.]. — Waarschijnlijk smtr. van bagīni hāri.

بناس **bināsą** — wināsa —, *vernield: verwoest: verdorven: ten gronde gericht:* van het hart of gemoed *uit den gewonen toestand gebracht: aangedaan: verteederd: vermurwd: veroverd: vernieling: verwoesting: verderving: verderf:* van het hart of gemoed *aandoening: verteedering: verovering:* męmbināsą, *vernielen: verwoesten: verderven: ten gronde richten: vernietigen: opheffen* bv. eene wet, een' grammat. regel): *omververpen; ongeldig verklaren:* het hart of gemoed *uit den gewonen toestand brengen: aandoen: verteederen: vermurwen: veroveren:* **bęrbināsą**, *vernield enz. zijn.*

بناست, pers., hars van den terpentijnboom.

بناك **bęnāgą**, naam eener vergiftige slang, die de menschen aanvalt en vervolgt.

بنال, bęnāloe āpi en, minder goed, āpi-2, naam eener zeer schadelijke soort van woekerplant (parasiet): inz. bęnāloe, *indringer*, die op iemands kosten leeft en hem ten verderve strekt.

بنبن I. z. onder boemboen III. (T.).

*II. **boenboen**, w. sum., *een korenschoof.* — [N.].

*بنبن, **binbinan**. batav., de krop der kippen en van eenige andere vogelsoorten. – [H.]: uit 't bal. blinbinan (T.).

بنت I., **męmbantoe**, *helpen: bijstaan* [inz. in den oorlog en bij zwaar werk]: **pęmbantoe**, *wie helpt enz.: helper: bijstander:* **pęmbantoewan**, *hulp: bijstand.*

*II. wordt gezegd van visch die reeds week wordt, doch nog niet stinkt. — [L. bew.]: z. bonto (T.).

بنت, **męmbanti**, *liggen; nederliggen: rusten.*

بنت **bęntą**, verzwering aan het bovenlijf (niet de beenen), ontstaande uit eene pėpą, kwaadaardige bloedvin of karbonkel aan het bovenlijf. — z. tōkaķ.

بنت **boentoe**, *versperd*, zoovals bv. de monding eener rivier door eene bank: *verstopt*, zoowals bv. eene waterleiding door

aanslibbing: van eene rivier, weg enz. *blind* of *dicht*, d. i. *geen doorloop hebbend*: van het verstand *beperkt*: *geborneerd*: *het versperd enz. zijn*: *versperdheid*; *verstoptheid*: *beperktheid*: *geborneerdheid*.

* بنتي **boenti**. van ātap en kādjang: *vochtig*. — [R.].

* بنتو **bonto** en **bęntęk**, batav., *bedorven* (als visch). — [B.].

بِنْت (mal. binti), plur. بَنَات — fem. van إِبْن — *dochter*; *pop* (speeltuig): بِنْتُ آلْبَحْر, *meermin*.

بنتي **binti**, beter **biti**.

بنتار **bęntāra** — wellicht smtr. van bęr-äntāra, dat dan zooveel zou beteekenen als: tusschenpersoon tusschen den vorst en dengene, die de boodschap ontvangt —, *overbrenger van 's vorsten bevelen*, inz. in 't openbaar: *heraut*; *adjudant*. — Tot het gebruiken van bęntāra's zijn gerechtigd: de regeerende vorst, de tęngkoe bęsar, de rādja mœda, de bęndahāra en de tęmmęnggoeng. Er is een rechter en een linker.

* بنتارغ **bęntārang**, hout dat gekapt is en bij elkander in 't bosch ligt: *stapel*. — [L.].

* بنتارو **bintāro**, een groote boom, die een melkachtig en giftig sap voortbrengt — *cerbera* (L.).

بنتاغر **bintāngoer**, naam van een' boom, met zeer goed hout: soorten: b. bātoe hāti: b. bœnoet: b. tęlor: b. djangkār: b. pęnāga: b. lāda: b. mœka.

* بنتاڤ **bęntāpoe**, *de waterpauw* — *porphyrio indicus* —.— [R.].

بنتال **bęntāla** (in hik. en poëzie) — skr. bhœtala — *de aarde*.

* بنتالق **bintalak**, w. sum., de paden in de rijstvelden, waarover men loopen kan. — [N.]: *grensscheidingteeken* (T.).

بنتت **bantat**, van brood of gebak *niet gerezen*. — * **bantęt**, batav., *ongaar*; *niet wel doorbakken*. — [B.].

بنتت **bantoet**, van allerhande werk, ook van ziekten *gestuit*: *gestaakt*: *niet voleindigd*: *gecoupeerd*: van menschen of beesten *niet meer genegen tot iets*.

* بنتت **bęntet**, batav., *een weinig opensplijten of openleggen*. — [B.]: vgl. jav. bęńiet (T.).

بنتت **boentat**, *versteening*: steenachtige zelfstandigheid, die het voorkomen heeft van het een of ander klein voorwerp: b. męlor, versteende bloem van dien naam: b. intan, versteende diamant, zijnde niets anders dan diamant, door vreemde stoffen verontreinigd.

* بنتت **boentęt** (soend.), batav., *dicht*: *niet opengaande*. — [R.].

بنادور **bęnādoer**, *Męnadoe.*

بَنَادِق plur. van بُنْدُق.

بَنَادِيق plur. van بُنْدُق.

* بنار **bęnāra**, *een roller.* — [M.]: jav. męlantęn, z. binā ra (T.).

بنار **bęnārą** — verb. van manārah — torentje bij een' moehammedaanschen tempel of bidplaats, van waar de roeper (مُؤَذِّن) den geloovigen de tijden van de vijf voorgeschreven gebeden verkondigt.

بنار (vgl. bęnara, T.), **męmbinārą**, *iemand* (dir. obj.) *den bochel wasschen of den mantel uitkloppen; uitjakkeren.*

* بنار **bęnāri**, w. sum., *nu* [Div.]. — Waarschijnlijk smtr. van bagīni hāri.

بناس **bināsą** — wināsa —, *vernield; verwoest; verdorven; ten gronde gericht;* van het hart of gemoed *uit den gewonen toestand gebracht; aangedaan; verteederd; vermurwd; veroverd; vernieling; verwoesting; verderving; verderf;* van het hart of gemoed *aandoening; verteedering; verovering;* męmbināsą, *vernielen; verwoesten; verderven; ten gronde richten; vernietigen; opheffen* (bv. eene wet, een' grammat. regel): *omververwerpen; ongeldig verklaren;* het hart of gemoed *uit den gewonen toestand brengen; aandoen; verteederen; vermurwen; veroveren;* **bęrbināsą**, *vernield enz. zijn.*

بـنَاسَت, pers., hars van den terpentijnboom.

بناك **bęnāgą**, naam eener vergiftige slang, die de menschen aanvalt en vervolgt.

بنال, bęnāloe āpi en, minder goed, āpi-2, naam eener zeer schadelijke soort van woekerplant (parasiet): inz. bęnāloe, *indringer,* die op iemands kosten leeft en hem ten verderve strekt.

بنبن I. z. onder boemboen III. (T.).

* II. **boenboen**, w. sum., *een korenschoof.* — [N.].

* بنبن, **binbinan**, batav., de krop der kippen en van eenige andere vogelsoorten. – [H.]: uit 't bal. blinbinan (T.).

بنت I., **męmbantoe**, *helpen; bijstaan* [inz. in den oorlog en bij zwaar werk]; **pęmbantoe**, *wie helpt enz.; helper; bijstander;* **pęmbantoewan**, *hulp; bijstand.*

* II. wordt gezegd van visch die reeds week wordt, doch nog niet stinkt. — [L. bew.]: z. bonto (T.).

بنت, **męmbanti**, *liggen; nederliggen; rusten.*

بنت **bęntą**, verzwering aan het bovenlijf (niet de beenen), ontstaande uit eene pēpą, kwaadaardige bloedvin of karbonkel aan het bovenlijf. — z. tōkak.

بنت **boentoe**, *versperd*, zooals bv. de monding eener rivier door eene bank; *verstopt*, zooals bv. eene waterleiding door

aanslibbing: van eene rivier, weg enz. *blind* of *dicht*, d. i. *geen doorloop hebbend:* van het verstand *beperkt: geborneerd: het versperd enz. zijn: versperdheid; verstoptheid: beperktheid; geborneerdheid.*

* بنت **boenti**, van ātap en kādjang: *vochtig.* — [R.].

* بنت **bonto** en **bęntęk**, batav., *bedorven* (als visch). — [B.].

بِنْت (mal. binti), plur. بَنَات — fem. van إبن — *dochter; pop* (speeltuig): بنت آلبحر, *meermin.*

بنت **binti**, beter biti.

بنتار **bęntārą** — wellicht smtr. van bęr-äntārą, dat dan zooveel zou beteekenen als: tusschenpersoon tusschen den vorst en dengene, die de boodschap ontvangt —, *overbrenger van 's vorsten bevelen*, inz. in 't openbaar: *heraut: adjudant.* — Tot het gebruiken van bęntāra's zijn gerechtigd: de regeerende vorst, de tęngkoe bęsar, de rādją mœdą, de bęndahārą en de tęmmęnggoeng. Er is een rechter en een linker.

* بنتارغ **bęntārang**, hout dat gekapt is en bij elkander in 't bosch ligt: *stapel.* — [L.].

* بنتارو **bintāro**, een groote boom, die een melkachtig en giftig sap voortbrengt — *cerbera* (L.).

بنتاغر **bintāngoer**, naam van een' boom, met zeer goed hout: soorten: b. bātoe hāti: b. bœnoet: b. tęlor: b. djangkar: b. pęnāgą: b. lādą: b. mœką.

* بنتاف **bęntāpoe**, *de waterpauw — porphyrio indicus* —.— [R.].

بنتال **bęntāla** (in hik. en poëzie) — skr. bhœtala — *de aarde.*

* بنتالق **bintalak**, w. sum., de paden in de rijstvelden, waarover men loopen kan. — [N.]: *grensscheidingteeken* (T.).

بنتت **bantat**, van brood of gebak *niet gerezen.* — * **bantęt**, batav., *ongaar: niet wel doorbakken.* — [B.].

بنتت **bantoet**, van allerhande werk, ook van ziekten *gestuit: gestaakt: niet voleindigd: gecoupeerd:* van menschen of beesten *niet meer genegen tot iets.*

* بنتت **bęntet**, batav., *een weinig opensplijten of openleggen.* — [B.]: vgl. jav. bęńiet (T.).

بنتت **boentat**, *versteening:* steenachtige zelfstandigheid, die het voorkomen heeft van het een of ander klein voorwerp: b. męlor, versteende bloem van dien naam: b. intan, versteende diamant, zijnde niets anders dan diamant, door vreemde stoffen verontreinigd.

* بنتت **boentęt** (soend.), batav., *dicht: niet opengaande.* — [R.].

بنتت **boentoet**, achterst of onderst uiteinde van sommige lange voorwerpen; *staart; stuit;* b. pędang, onderst gedeelte van eene sabel; b. pęrāhoe, *het achterschip;* b. sęnāpang, onderste vlak eener geweerkolf; **bęrboentoet**, *een staart hebbende zijn;* djalan b., (vulg.), *een aan een gaan.* — * **bontot**, batav., *laatste;* **pęmbontot**, *laatstgeborene.* — [B.].

بنتت I. **bintit**, minder goed **bintat**, *gezwelletje*, kleiner dan bintil, zooals bv. van een' muggesteek (vgl. bintil, T.). * II., batav., matanja b., *hij heeft een puist* (djęrawat) *in den hoek van het oog.* — [H.]; mij opgegeven bintitan, gezwel aan de oogleden, waartegen men kikvorschlever als geneesmiddel aanwendt. — [T.].

* بنتت **bentet**, *aangrauwen; afsnauwen.* — [R.].

بنتر **męmbantar**, ziekten *stuiten; coupeeren;* dreigende gevaren, bv. een' aankomenden storm *bezweren; beletten*, althans met hevigheid door te komen; **pęmbantar**, *wie of wat stuit enz.:* middel tot stuiten, coupeeren van ziekten; **pęmbantāran**, *stuiting; coupeering; bezwering; beletting.*

بنتر alleen gebruikelijk met een telwoord; **sębęntar**, *een oogenblik;* adv., *oogenblikkelijk; op het oogenblik:* sębęntartoe — samentr. van sębęntar ītoe —, *op het zelfde oogenblik*

* بنتر I. **bęntoer**, batav., *stooten;* **kabęntoer**, *gestooten.* — [B.]; tębęntoer, *zich stooten aan iets.* — [H.].

II., **męmbęntoer**, *buigen*, zooals bv. een slanke boom, een tak; *buigzaam zijn;* iets *buigen.* — z. lęntoer, lęngkong en lęmpai.

بنتر I. **boentar**, minder gebr. boendar, *rond*, doch niet cirkel-rond; *langwerpig-rond*, zooals bv. het aangezicht van iemand; *dik en kort*, zooals bv. een vaartuig (vgl. boentaķ, I., T.); matahāri b. bājang, de zon, wanneer zij van iemand eene ronde schaduw vormt, d. i. in het zenith staat.

* II. soort van visch, zoo genoemd. — [L. bew.; C.]; denkelijk men. uitspraak van boental (T.).

بنتر **boentoer**, *meer dan verzadigd; vol gegeten.*

بنتر **bintoer** en **bintoeh**, soort van net, om krabben te vangen; **męmbintoer**, *met zulk een net krabben vangen.*

* بنتس **bęntoes**, jav., *tegen iets aan stooten.* — [C.].

* بنتغ I. **bantang**, *lange schrap of schreef.* — [L.].

II. alleen in boenting bantang.

* III. groot huis, waarin de wilde stammen van Borneo, ten getale van verscheiden huisgezinnen bij elkander leven. — [C.].

بنتغ I., **męmbanting**, *op den grond smijten: neersmijten: neersmakken: tegen iets slaan*

bv. van goed bij het wasschen [in een loodrechte richting].

II. naam eener soort van wild rund.

III. soort van Indisch vaartuig met twee masten, inz. in Atjeh in gebruik.

* IV. *ongelijk van grootte*, bv. twee paarden. — [R.]; batav. — [B.].

بنتغ, **mẹmbẹntang**, *spreiden; uitspreiden; uitspannen;* **bẹntāngan**, *wat gespreid enz. is;* **pẹmbẹntāngan**, *spreiding; uitspreiding; uitspanning*.

بنتغ I. **boentang**, bij het weven: *kam en roede voor de bloemen*, die moeten ingeweven worden.

II. van de oogen *onbeweeglijk starend*, zooals van een' doode.

* بنتغ **boentoeng**, kœtoeng, batav. (uit 't jav., T.), *verminkt; afgekapte arm of been*. — [B.].

بنتغ **boenting**, *zwanger; bezet; bevrucht; zwangerschap;* — b. padi, *een zwangere rijstaar* (T.); b. pẹlandoḳ, *zwangerschap*, waarbij de vrouw alle maanden een weinig menstrueert; **mẹmboentingkẹn**, *zwanger enz. doen zijn (maken); bezwangeren;* — ook: *zwanger van* iets zijn (T.); **kẹboentīngan**, *zwangerschap;* **boenting-bantang**, *hoog zwanger*.

* بنتغ **bonteng** (uit 't soend., T.), eene soort van grove komkommers. — [R.].

بنتغ I. **bintang**, *ster; ordeteeken; eerekruis; eeremedaille;* b. tẹttap, *een vaste ster;* b. bẹrēkor of b. bẹrāsap, *eene staartster;* b. bẹrkībar of b. bẹrēdar, *eene dwaalster;* b. oetāra, *de poolster;* b. mājang, *de Maagd* (het sterrebeeld); b. kālạ, *de schorpioen* (het sterrebeeld); *de Antaris*, het hart van dat sterrebeeld; b. bīdoeḳ of b. djoeng, *de Groote Beer* (het sterrebeeld); b. bahādœrī, *ridderorde;* **bẹrbintāngan**, *vol gaten zijn*, zooals bv. een dak.

* II. *overslaan*, bv. van daag komen, morgen niet, maar overmorgen wel. — [R.].

بنتغ **benteng**, *losse borstwering; pijlschans;* oneigenlijk: *redoute; fort*. — z. kœboe en kōtạ.

* بنتق **bẹntaḳ**, batav., *snauwen*. — [B.].

* بنتق I. **bẹntẹḳ**, batav. (bal. bẹtẹg, T.), *opgezet* van de voeten. — [H.].

* II. z. bonto.

بنتق **bẹntoḳ**, krom gebogen stuk van eene harde en taaie zelfstandigheid. — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal krom gebogen voorwerpen, zooals ringen, schalmen, schakels, uitdrukt; **mẹmbẹntoḳ**, harde en taaie zelfstandigheden *krom buigen*, bv. een stuk koperdraad tot een' vischhoek of eene schakel van een' ketting; *een' gebogen vorm geven aan* iets, zooals bv. aan de ver-

sierselen (dandan) aan den voor- of achtersteven van sommige indische vaartuigen.

بنتق I. **boentak**. *kort en dik:* van een vaartuig *kort en breed* (vgl. onder boentar I., T.).

* II. = boentar (men.). — [T.].

* III. zeker edelgesteente. — [R.]. — z. boentat.

* بنتق **boentęk**. batav., *kort; ingedrongen* (z. boentak I.): īkan b., zekere visch (bal. *de kogelvisch:* vgl. boental, T.): īntęn b., *ruwe diamant.* — [B.].

بنتك **bintik**, *stip; vlekje:* bintik-2 kōlit, *zomervlekken.*

بنتل **bantal**, *kussen:* b. kapāla, *hoofdkussen:* b. gōling, *rolkussen*, een cilindervormig kussen, dat men tusschen de beenen neemt en waarop men de armen laat rusten: b. pęnjangga, *stootkussen*, zooals bv. tusschen eene geheschen sloep en het schip: b. męndjāga, *hoofdkussen om wakker te blijven*, d. i. eene geschilde kokosnoot, als hoofdkussen gebruikt: b. kęmboeng, cilindervormig kussen van nog al beduidenden omvang, kort en dik, waarop men zittende den arm laat steunen: b. pęnjamboet, het onderste van den stapel staatsiekussens, die in een fatsoenlijk mal. bed niet mogen ontbreken; b. toempoek kapāla, het kussen, waartegen het hoofd stoot, achter het eigenlijke hoofdkussen; b. gālang kapāla, kussen, waarop het hoofd ligt, het eigenlijke hoofdkussen: tīkar b., in plaats van tīkar dān b., *matje en hoofdkussen*, zijnde het gewoon beddegoed van den Mal., inz. van de mindere klasse: **bęrbantal**, *een kussen hebbende zijn: van een kussen voorzien zijn:* bantal-2, *wat op een kussen gelijkt: hekbalk* (mar.): bantal-2 pęlāngi, *een horizontaal* (of nagenoeg zoo) *stukje van een regenboog.*

* بنتل, **tębantol**, batav., = kęsandoeng = tębęntoer — *zich stooten aan iets.* — [H.].

* بنتل, **bębęntel**, batav. (uit 't soend., T.), *tien bosjes uitgerukte zaadpadi.* — [B].

بنتل (vgl. boentęk, T.), **boental**, naam van een' vergiftigen zout- en zoetwatervisch, den zoogen. *kogelvisch*, door zijn bijten (de beet echter is niet giftig) den nakend badenden gevaarlijk. Door hem het vergift te ontnemen, kan hij eetbaar gemaakt worden: soorten: b. pīsang, b. kōtak.

* بنتل **boentęl**, batav. (uit 't jav., T.), *knoopen: inpakken:* **tęrboentęl-2**, *vol knoopen: verward:* **boentęlan**, *knoop; vastgeknoopte bundel.* — [B.].

* بنتل I. **boentoel** en **boendoel**, *balk:* balken die rondom buiten de stijlen aankomen. — [L.]. — z. bęndoel.

* II. de ring onder eene krisscheede. — [P.].

بنتل **boentil**, zak van linnen en dergelijke, ter berging voornamelijk van kleederen: *ransel.*

بنتل **bintal**, beter bintil.

* بنتل **bintoel**, puistje dat door het krabben of door het steken van eene mug ontstaan is. — [L. bew.]; batav., opgezwollen ten gevolge van een muggesteek (kaloe di gigit njamoek). — [H.]; mij opgegeven bèntol, *'n puistje wegens een muskiete- of mierebeet.* — vgl. mak. bintolŏq en soend. garintoel. — [T.].

بنتل **bintil** (minder goed, bintal), *gezwel*, grooter dan bintit, zooals bv. veroorzaakt door den steek eener paardevlieg: *zwellende tepel eener aankomende maagd.*

* بنتل **bentol** en **bendjol**, batav., *blaar: bobbel: buil.* — [B.].

بنتن I. **bantan**, vroeger een koningrijk op Java, ten westen van Batavia, thans eene ned. residentie, met den verb. naam van Bantam (jav. bantẹn, T.).

* II. eene bijzondere soort van aardvrucht. — [R.].

* III. van brood *niet goed: niet wel gebakken.* — [L.]; z. bantat.

بنتن I., **mẹmbantoen**, *uitrukken: met geweld uittrekken* [bv. een boompje met den wortel].

II. naam van een' boom, met een fraai en taai geel timmerhout, waarvan ook wandelstokken gemaakt worden.

بنتن **bẹntan**, *weder ziek geworden*, na aan de betere hand te zijn geweest: *weder ingestort.*

* بنتن **bintan**, naam van een' boom — *cerbera* —; soorten: b. bẹsar, *cerbera odallam:* b. kẹtjil, *cerbera lactaria.* — [C.].

* بنتن **bintẹn**, *ontsteking.* — [C.].

بنتن **bentan**, naam van het grootste eiland van den Lingga-Riouw-archipel, met de hoofdplaats der ned. residentie Riouw, Lingga en onderhoorigheden; gœnoeng b., *de berg van* Bentan, de hoogste op het eiland in eene baai op de westkust, aan den voet of de helling waarvan de oorspronkelijke inwoners wonen.

* بنتو **bonto** of **bẹntẹk**, batav., *bedorven* (als visch). — [B.].

* بنتورغ **bintœroeng**, naam eener soort van wezel — *ictides ater* —. — [C.].

* بنتول **bantœloe** = batōloe, naam van een' visch, *witvisch.* — [L.].

بنته, **mẹmbantah**, *tegenspreken: tegenstreven: redetwisten;* **mẹmbantahkẹn**, *tegenspreken; tegenstreven; redetwisten over* iets; **mẹmbantāhi**, *tegenspreken: tegenstreven;* **bantah-bentoh** z. bentoh; **bantāhan**,

tegenspreking; tegenspraak; tegenstreving; redetwisting; redetwist; wat tegengesproken enz. wordt of is; ōrang b., *iemand van tegenspreking enz.;* **pęmbantah**, *wie tegenspreekt enz.; tegenspreker; tegenstrever; redetwister.*

* بنته **banteh**, *rukken.* — [R.].

بنته **bintoeh** z. bintoer.

بنته, **męmbentoh**, *geschil met elkander hebben; ruzie met elkander hebben; met elkander twisten; met elkander krakeelen;* **bantah-bentoh**, *hevige ruzie met elkander hebben* of op verschillende wijze; **bentōhan**, *waarover men geschil heeft of gehad heeft; twistappel;* **pęmbentoh**, *wie geschil met elkander hebben enz.*

بنته, **męmbenteh**, *met het scheenbeen schoppen;* mäïn b., benteh *spelen*, waarbij een der spelers zijn been in eene schuine richting stram tegen den grond zet en een ander met zijn scheenbeen tegen de kuit van den eersten schopt, die verloren heeft, wanneer zijn been van de plaats komt (vgl. jav. binte, T.): **pęmbenteh**, *wie met het scheenbeen schopt.*

بنتي **bantai**, *vleesch van een geslacht en in stukken gekapt beest* (z. bānat); **męmbantai**, *slaan; kloppen; hakken;* een geslacht groot beest of visch *in stukken kappen;* een groot beest *slachten en tot het gebruik in stukken kappen;* lęmboe b., *rund om te slachten;* b. lęmboe, *vleesch van een geslacht enz. rund;* **bantaijan**, *slachtbeest; slachtvee;* **pęmbantai**, *slachter.*

* بنتيكس **bęntīgas**, de boog in een' valstrik, waaraan een boog met pijl is aangebracht. — [C.].

* بنتيلڠ **bantīlong**, *een prauwenhuis.* — [L.].

* بنتيلو **bantiloe**, w. sum., een apensoort. — [N.].

* بنتيو **bantījoe**, zeker spel (S. S.). — [R.].

* بنج **bandjoe**, *houden*, nam. eene rekening: *vereffenen; effen stellen.* — [L.].

بنج **bandji** — oorspr. chin. —, soort van chineesch roosterwerk, van latten of porcelein, als versiersel, bv. aan balustrades, vensters, boven deuren en dergelijke; bœnga b., bloemwerk op lijnwaden, in den vorm van chineesch roosterwerk. — * **bandji-2**, batav., *bloemwerk; franje;* randjang b., *een ledikant met bloemwerk.* — [H.].

* بنجت **bęndjoet**, batav. (= bèndjòl), een buil aan 't voorhoofd, ontstaan door het slaan met de knokkels er tegen. — [H.]; is jav., en bet.: *kleine builen* op 't hoofd van 't vallen enz. — [T.].

بنجر **bandjar**, *rij; gelid;* b. māsin, gew. bandjar, naam van een rijk in zuidelijk Borneo, met de hoofdstad van gelijken naam, zetel van den resident der Zuider- en Ooster-afdeeling; b. sāri (in hik. en poëzie), naam van een lusthof bij Koeripan op Java (siernaam van een lusthof, ook *de tuin van* Batāra Goeroe, T.).

بنجر **bondjor**, men., *versterkt kampement*, ook = koeboe, vgl. bat. — [T.].

* بنجغ **bendjing**, jav., *morgen* (*to morrow*); *de toekomst.* — [C.].

بنجل I. **bondjol**, plaats in de Padangsche bovenlanden op Sumatra (verbastering van bońdjòr, T.).

II., *scherp vooruitstekend*, zooals bv. een gezwel.

* بنجل **bèndjòl** z. bęndjoet.

بنجي **bindjai**, naam van een' boom, die mangga-achtige rinsche vruchten draagt; de vrucht zelve. — De b. heeft veel van de kęmang.

بنچ I., **męmbantji**, *eene schatting of contributie, vrijwillig of gedwongen, op* iemand *heffen*, inz. voor een bepaald doel, bv. eene reis van den vorst, een' oorlog; *taxeeren*, in dien zin; eene groote menigte, bv. eene bevolking, *tellen*, door van ieder individu eene kleinigheid, bv. een stuk pīnang, te vragen; oewang b., *schatting; contributie; collecte.*

II. **bantji**, — oorspr. chin. (Tamil wantji, *timmermansdissel;* T.) — soort van groote dissel, die door omkeering niet als bijl kan gebruikt worden (z. bęlījoeng en tjętai).

* III., batav., *tweeslachtig.* — [B.]; 't bal. bantjih, *hermaphrodiet* (T.).

* IV. **bębantji**, soort van soep; *halfrijpe kokosvruchten.* — [R.]; batav., *ingewanden van jonge dieren* (bv. geiten) *tot kerriesoep gekookt.* — [B.].

بنچ **bęntji**, *hatelijk; het hatelijke*, als hoed.; **męmbęntji**, *haten; een afkeer hebben van iets;* męmbęntji ākan oegāmą, *een afkeer hebben van den godsdienst;* kātą jang bęntji, *een hatelijk gezegde;* itœlah bęntjīnja, *dat is er het hatelijke van;* **bęntjījan**, *wie of wat gehaat enz. wordt; voorwerp van haat of afkeer;* **kębęntjījan**, *haat; afkeer;* **pęmbęntji**, *wie haat enz.; hater; toovermiddel*, om den man (minnaar) zijne vrouw (minnares), of de vrouw (minnares) haren man (minnaar) te doen haten.

بنچان **bęntjāna** — skr. wantjana — *bedrog; arglist; laster; blaam; smaad; leed; beleediging;* bęrbœwat b., *bedrog enz. plegen; leed berokkenen;* **męmbęntjānākęn**, *bedriegen; lasteren; belasteren; blameeren; smaden; beleedigen;* **pęmbęntjāną**, *wie bedriegt enz.; bedrieger; lasteraar; beleediger;* **pęmbęntjānāan**, *bedrog; lastering; belastering; blameering; smading; beleediging.*

* بنچت I. **bantjoet**, batav. (uit 't bal., T.), *mislukt*. — [B.]: *verschaald*, zooals wijn, azijn enz. — [L. bew.].

II., beng., *hoerekind*, laag scheldwoord der Bengaleezen.

* بنچت **bantjet** (soend., T.), batav., *kikvorsch*. — [B.].

بنچت **bȩntjat** (R. A.), **rȩntjat** en **gȩntjat**, *gestuit*, zooals bv. iemand in zijn werk, een vaartuig in zijn loop, eene plant in haren groei, een vuurwapen in het afgaan (d. i.: *nabrandend* of *weigerend*): *gestaakt*, zooals bv. een werk: **mȩmbȩntjat**, van een vuurwapend *nabranden*: *weigeren*.

بنچت **boentjit**, van den buik *opgezet*: *opgezetheid*.

* بنچت **bontjit**, *de laatste*: *de jongste*. — [L. bew.].

بنچت **bintjoet** en **bintjoel**, *bult aan het hoofd*, door een' val, stoot of slag.

* بنچر **bȩntjar**, in bœnji b., een geluid als van eene gescheurde klok of van gebarsten porselein: ook: *een vergeluid*. — [L.].

* بنچغ I. **bantjang**, *beletten*. — [L.].

* II. *praten*: *keuvelen*: *babbelen*: *kouten*. — [R.]. — z. pantjang.

* بنچغ **bintjing**, soek., *dragen in de hand*, met afhangenden arm.

بنچغ **bentjang**, vulg. voor pentjang, *mank*: *hinkend* [tijdelijk door overgaande pijn]; *tijdelijke mankheid*. — z. tempang.

بنچل **bontjol**, *knobbel*: *knobbelige uitwas*; *zwellende verhevenheid*, zooals bv. uitkomende borsten, de nog niet doorgebroken horens van dieren.

بنچل **bintjoel** z. **bintjoet**.

بنچه, **mȩmbantjoeh**, *vermengen*: *onder of door elkander mengen* [bv. zout en peper, olie en verf]; speelkaarten *schudden*: *wasschen*: **bantjœhan**, *wat vermengd enz. is*: *mengsel*: **pȩmbantjoeh**, stof waarmede eene andere gemengd wordt of is, bv. de olie, waarmede verf aangemaakt is; **pȩmbantjœhan**, *vermenging*; *onder elkander menging*: van speelkaarten *schudding*; *wassching*.

بنچه I. **bȩntjah**, van den grond: *moerassig*: *drassig*: *veenachtig*: *moerassigheid*: *drassigheid*: *veenachtigheid*.

* II. *kneden*. — [C.].

بنچه **bentjoh**, *opgewonden toestand*, voorafgaande een geschil dat men ziet aankomen.

بند I. **bandoe**, ook wel bindoe (in hik. en poëzie) — skr. bandhoe, — *familie*; *vriend*: *makker*. — vgl. onder tjintjin (T.).

* II. *draagstoel: draagzetel* [van twee dwarshouten voorzien, waarmede de lange houten verder of nader aan elkander schuiven]. — [L.]; tandoe? (T.).

بندا I. **bẹndạ** (minder goed bẹndah) — skr. bhāṅda —, *ding* (ook in de bet. van schaamdeel); *zaak; goed; iets;* hartạ b., *goederen; eigendommen;* mātạ b. (z. مَتَاع), *koopwaren;* b. tjāhir, *vloeistof;* b. tjẹmmar kāïn, *de maandstonden;* b. allāh, *ding Gods;* iets waarvan men den naam niet wil of behoeft te noemen, omdat de aangesprokene ons toch begrijpt, en waarmede iets moet gedaan worden, of dat ons iets doet of gedaan heeft, zooals bv. eene vrouw, waarop men verliefd is; **bẹrbẹndạ**, *gegoed zijn.*

* II., koet., *arèn-boom.*

* بندو **bẹndoe**, jav., *toorn.* — [C.]; **bẹndœwan**, singap., *kettingganger.*

بندا **bondạ** (vgl. ondạ), *moeder*, in de beleefde of hoffelijke spreekwijze. Door de mindere standen ook in brieven.

بندو I. **bindoe** z. bandoe.

II. *draaibank.*

* بندي **bèndi**, batav. (jav. bindi of bendi), soort van sjees op twee wielen.

* بندار z. بندهار.

* بنداري z. بندهار.

* بندال **bandālạ**, port., *kruidkokers;* kleine houten doozen om kardoezen in te doen; *kardoezen.* — [M.]; *patroontasch.* — [C.].

* بندالو **bẹndāloe**, naam van een' vogel. — [M.].

بندوت, **mẹmbandoet**, iets dat opengescheurd is, bv. een' zak rijst, den buik, een' inlandschen emmer van bladeren *met een band dicht houden,* opdat de inhoud er niet uit storte; iets dat dreigt open te scheuren *met een' band ondersteunen;* **pẹmbandoet**, *band,* die dicht houdt.

* بندوت, kambing bandot, batav. (soend. badot), *een bok.* — [T.].

* بندت **bondet**, *wonderolie; tooverolie; traan.* — [R.].

بندر **bandar**, pers., *koopstad; haven;* als verk. van sjāhbandar: *hoofd eener koopstad enz.;* in hazardspelen *bankier;* sjāh b. of sjāhbandar, *hoofd eener koopstad of haven,* voor zoover betreft den handel en de te heffen rechten; *hoofd der* (inz. vreemde) *kooplieden; havenmeester;* (deze verklaring strijdt tegen de pers. spraakkunst, die sjahi-bandar eischt, T.); **pẹrbandāran**, *haven-kantoor.*

* بندور **bandoer**, w. sum., *leuning; zijplanken van een bed; leuning eener brug,*

gaanderij enz. — [N.]; men. uitspraak van bęndoel (T.).

بندر I. **boendar**, soort van indisch vaartuig.

II. meer gebr. boentar.

* بندر I. **boendęr**, batav. (verb. ned.), *boender; borstel; schuier*. — [B.].

* II. en **boentęr**, batav., *rond*. — [B.].

* بندرسه **bęndęrsah** — مَدْرَسَة — *particulier bidhuis*, maar eig. *akademie; gymnasium*. — [C.]. — z. sœrau.

بندرغ I. **bęndęrang**, *geitenhaar*, waarmede sommige pieken versierd zijn; lęmbing b., *piek met geitenhaar versierd*. — Zulke pieken worden gebruikt, wanneer men ten strijde trekt, of bij feestelijke optochten.

II. (minder goed **męndęrang**) van licht *zich naar alle zijden verspreiden;* van een lichtend lichaam *naar alle zijden licht verspreidend:* tęrang b., licht, dat zich naar alle zijden verspreidt; bœlan b., de maan, die reeds groot genoeg is, om naar alle zijden licht te verspreiden.

بندرغ **bęndęroeng**, tusschenruimte zonder beschot tusschen twee huizen, die in de diepte aan elkander verbonden zijn: astānạ sęrātoes b., *een paleis van honderd* bęndęroengs, d. i. een paleis van honderd in de diepte door bęndęroengs aan elkander verbondene paleizen.

* بندرغ **bandęring**, slinger, om er mede te werpen. — [C.].

* بندرك I. **bandęrek**, jav., *echtbreuk; hoererij* — [C.].

* II., batav. (uit 't soend., T.), *warm en gekruid water*. — [B.]; vooral met gember (T.).

* بندريغن **bęndarīngan**, *huishoudelijk*.— [R.]; z. daring (T.).

بندغ I. **bandang**, naam van een' zout- en zoetwater-visch.

* II. *slinger*. — [M.].

بندغ I. **bandoeng** (in hik. en poëzie), *haan* (z. bęndong, T.).

II. samenvoeging (het samengevoegd zijn) van twee gelijksoortige dingen, die zoo dicht aan elkander liggen, dat zij één of een koppel uitmaken, zooals bv. twee huizen, die aan elkander, hetzij naast of achter elkander, verbonden zijn, twee bergen dicht naast elkander, twee dooiers in één ei; *koppel; paar;* b. męrādją kāją, *de aaneenkoppeling van twee huizen door ééne en dezelfe sloof;* rœmah **berbandoeng**, *gekoppelde huizen*. — * hajam nan bandoeng, *een tweelingskip: twee kippen uit één ei*. Volgens het volksverhaal moeten beiden tegelijk sterven (N.).

* III. *het gehuil bij een lijk*. — [N.].

* IV., w. born., soort van platbodemd vaartuig.

بندغ **banding**, *wat met iets kan vergeleken worden: het gelijke van iets: evenbeeld:*

mẹmbanding, *vergelijken;* padą māsą ītoe tijādālah bandingnja, *te dier tijd was zijns gelijke niet;* tijāda dāpat dibanding, *kan niet vergeleken worden; onvergelijkbaar;* **kẹbandīngan**, *vergelijkelijk;* **kẹbandingkẹn**, *vergeleken geworden; kunnende vergeleken worden; vergelijkelijk* (heeft *von de Wall* dit werkelijk gehoord? T.).

بندغ **bẹndang**, vak van een bouwland, hetzij nat of droog.

بندغ **bẹndoeng**, *dam; dijk* [door water]; ingedijkte bewaarplaats voor water, inz. in den mijnbouw; **mẹmbẹndoeng**, *afdammen; afdijken; afschutten;* **pẹmbẹndoeng**, *wie afdampt enz.; afdammer; afdijker; afschutter;* **pẹmbẹndœngan**, *afdamming; afdijking; afschutting.*

بندغ **bẹndong** (beter mẹndoeng), *haan* (z. bandoeng II., T.); b. sẹlōką, der versmaat halve voor b. bẹrsẹlōka, *een haan, die spreuken opzeggende is. Het kraaien van den haan bij het aanbreken van den dag* wordt vergeleken bij het opzeggen van spreuken.

* بندغ **bẹnding**, tjẹnong, gẹmbẹreng, batav., *bekken: omroepersbekken.* — [B.].

* بندغ **boendoeng**, men., zekere ziekte van de karbouwen; bat. boernoeng. — [T.].

* بندغ I. **bindẹng** of **bindoeng**, batav., *erg gebrekkig door den neus spreken.* — [B.]; soewara bindẹng, het stemgeluid van iemand die door den neus praat, d. i. met verstopten neus. — [H.].

* بندق **bandoḳ**, batav., *bult.* — [B.]; vgl. bondoḳ (T.).

بُنْدُق, plur. بَنَادِق, coll. (nom. un. بُنْدُقَة), *hazelnoten; lemmersnoten; geweren, pistolen.*

* بندق **bondoḳ** = pœnaḳ, bult op den rug van menschen en dieren, bv. kameelen; eelt of gezwel bij de schouders, door het dragen aan stokken veroorzaakt. — [L. bew.].

بُنْدُقَة (mal. boendoekah), nom. un. van بُنْدُق.

بُنْدُقِيَّة (mal. boendoekijjah), *geweer.*

* بندل I. **bandoel**, soort van vogel. — [M.].

* II., **bandœlan**, jav., *kinderwieg.* — [C.].

* بندل I. **bandil**, *haven; logie; kil.* — [L.].

* II. batav. uit 't jav., *vanghaak,* zeker instrument van hout, voorzien van doornen, dat gebruikt wordt om boosdoeners gevangen te nemen (T.).

بندل **bęndoel**, in de bouwkunde *sloof; langslegger;* ook als nom. pr., på sī b., *vader van* Bęndoel, een persoon, door zijne buitengewone domheid beroemd en van daar *dommerik.*

بندلا **bęndęlā**, *baal; groot pak.*

بندلوغن **bandalōngan**, *veranderlijk*, vooral in het spreken; *dan zus, dan zoo spreken.* — [R.].

* بندم **bandęm**, jav., *werpen; smijten; schieten.* — [R.].

بندن I. **bandan**, Banda, eene der Molukken (in mal. en jav. verhalen, zoo 't schijnt, algemeene naam van »de groote oost"; jav. wańdan, *kroesharige*, T.).

II. de eigendommelijke kleur of smaak, dien een metaal afgeeft.

*III., batav., boeroeng bandan, een vogel, hier niet inheemsch, met een kuif als een boschkip. — [H.].

* بندو I. **bęndo**, *geslepen steen.* — [L.].

*II. (jav. bèndo, T.), soort van wapen, dat veel van een gōlok heeft, doch eenigszins kleiner is. — [L. bew.].

بندوق, plur. بَنَادِيق, *natuurlijke zoon; bastaard.*

* بندة **boendah**, naam van een' boom — *artocarpus pubescens* —. — [C.].

بندهار **bęndahārą** — skr. bhāṅdāgāra —, *eerste staatsdienaar* (premier), wellicht in zeer vroegere tijden zooveel als minister van financiën. — De titel van den bęndahārą van het voormalig rijk Djohor was dātō bęndahārą sęriwa rādją of d. h. pādoeką rādją; h. kœtjing, *kater* (mannetjeskat) met drie kleuren, wit, zwart en geel, volgens zeggen der Mal. eene zeldzaamheid; **pęrbęndahārāan**, gew. bij smtr. **pęrbęndahāran**, *schatkamer; thesaurie; magazijn.*

بنداري **bęndahāri** (Hindoest., T.) alleen in pęnghoeloe bęndahāri, *hoofd der magazijnen; magazijn meester; pakhuismeester.*

* بندي **bęndé**, batav. uit 't jav.; b. pęrang, muziekbekken als oorlogstrom; vgl. Ngadjoe-Daj babandi, lamp. bęndi. — [T.].

بندي **bandēją** — port. bandeja —, *schenkblad.*

بندير **bandērą**, en, bij verb. męndērą, — port. *bandeira — vlag;* b. kāpak, *gewone vierkante vlag;* b. poetęri bęrtœdoeng, eene vlag, die door den wind over den knop van den vlaggestok is gelegd, dat als een gunstig teeken wordt beschouwd, als het gebeurt, wanneer men op eene

expeditie of de eene of andere onderneming uitgaat; b. toenggal, vlag in den top van één' mast.

بنديك **bęndīkạ**, apœwah en pœwah, bovennatuurlijke, wonderdadige kracht van een' persoon of eene zaak, waardoor booze handelingen gestraft en goede beloond worden; *vloek; zegen.*

بنر **bęnnar**, *waar; waarachtig; recht; juist; behoorlijk; wezenlijk; ernstelijk; deugdelijk; oprecht; waarheidlievend: waarheid; waarachtigheid; rechtheid; juistheid; behoorlijkheid; wezenlijkheid; ernstelijkheid; deugdelijkheid; oprechtheid: waarheidlievendheid; waarlijk; waarachtiglijk; recht; juist; behoorlijk; wezenlijk; ernstelijk; deugdelijk; oprechtelijk; in waarheid; in ernst; in der daad; degelijk; ter dege; zeer; in een' hoogen graad;* **męmbęnnarkęn**, *voor waar enz. houden; bewaarheden; gelijk geven aan iemand; in 't gelijk stellen;* dęngugan sębęnnarnja, *met waarheid enz.*, d. i. *in waarheid enz.*

بنسغ **bansoeng** z. **bangsoeng**.

بنسي **bansai** (vgl. bangsai, T.), *vermolmd; vergaan* [zooals bv. hout]: *vermolmdheid* (z. āsai).

بنغ **bęnang**, *garen; draad* (zonder bijvoeging der stoffe, wordt er gewoonlijk katoenen garen onder verstaan); longsin b. bęrpākan sęttęra, *schering van katoenen garen met zijden inslag;* b. ārang, ook tāli sipātan, *zwart gemaakte draad*, waarmede de timmerlieden zwarte lijnen trekken, *timmermansmeetsnoer* (?); b. dœlang, *streng wit katoenen garen*, ter dikte van eene groote teen, waarmede bij bruiloftsfeesten bruid en bruidegom, en bij besnijdenissen de besnedene omstrengeld worden; * b. rādja, *regenboog;* dāon b., naam eener plant — *rostellolaria diffusa* —.— [C.].

بنغ z. ęning.

بنق I. **bęnaḳ**, *moeielijk begrijpend; stompzinnig; bot; botterik; het moeielijk begrijpend enz. zijn: stompzinnigheid; botheid.*

* II. *merg; hersenen.* — [M.].

بنم, **męmbęnam**, *onder de oppervlakte van iets*, inz. iets zachts, bv. asch, zand, losse aarde, zelfs water, *steken: daarin bedelven; daarin begraven;* een' spijker of dergelijke *indrijven*, totdat de kop onder de oppervlakte bedolven is.

* بنن **bęnan**, tel., *waschman.* — [C.].

* بننت **bęnantoe** = **męnantoe**. — [R.].

بَنُو gewijz. plur. van إِبن: بنو حِمْيَر, *de zonen* (het volk) *van Himjar*, d. i.: *de Himjarieten.*

بنو **bęnœwą**, *land,* door een volk bewoond; *groote stad; hoofdstad;* ōrang b., *landzaat:* de wilde volkstammen in de binnenlanden van het mal. schiereiland.

* بنودم **bęnœdam**, *genegenheid.* -- [C.].

بنوغ I. **bęnœwang**, naam van een' boom met licht, slecht hout, dienende alleen om er dobbers van te maken.

* II. *buffel.* — [L.]; eene soort van hert. — [M.]; soort van rood wild. — [C.]

بَنُونَ plur. van اِبْن.

بنه I. **bęnnah**, *plaag* (aan planten, dieren en menschen); *epidemie;* ook het beest, dat plaagt of de plaag veroorzaakt; b. pāsaķ, een worm, die de halmen van de pādi doorvreet; b. lājar, soort van sprinkhaan, die de bladeren van de pādi vreet.

بنه **bęneh**, *zaad;* jonge planten om te verplanten; jonge dieren, voor de teelt; fig.: *afstammeling;* sāmą b., *van dezelfde afstamming.*

* II. *alles willen redderen.*— [R.] z. بنا (T.).

بَنِي gewijz. plur. van اِبْن.

* بني **boenija**, een gewas — *stilayo* —.— [R.].

بُنْيَان, *gebouw; muur.*

* بنيك **boenēka** (port., T.), *pop* (speelgoed). — [L. bew.].

* بنين **banijan**, w. sum., *borstlap; borstrok.* — [N.].

بنين **bęnījan**, *koffer*, ter berging van voorwerpen van waarde.

* بو **bœ**, *roosteren.* — [C.].

بَوَّاب, *portier.*

* بواج **boewadja**, *mest.* — z. badjak. — [P.].

بوار **boewārą**, naam eener plant, gelijkende de bladeren daarvan op die van kœnjit.

بَوَاسِير plur. van بَوَاسِير of بُوصِير. — De Mal. gebruiken gew. den plur., of de verb. wāsir.

بَوَاصِير = بواسير.

بَوَاضِع plur. van بَاضِعَة.

بَوَاطِن plur. van بَاطِن.

بواكي **boewāgai**, *alligator.* — z. boewāją.

بُوَال, *pisvloed.*

بوان **boewānạ** (in hik. en poëzie) — skr. bhoewana —, *wereld;* sęrī tęrī b. (*de glans der drie werelden*), naam van den stichter van Singapoera, wiens graf daar nog te zien is.

بواي **boewājạ**, *krokodil;* tinnen munt van Sẹlangoer in den vorm van een krokodil, ter waarde van twee wạng, thans in onbruik: līdah b., *de aloë;* tẹlor b., z. onder botjong: — * bœroeng b., naam eener soort van ijsvogel. — [R.]; **boewājạ-2**, *slemphout* (mar.). — * De kolsem, de tegenkiel, die binnen in 't schip komt. — [R.].

*بوب **bōba**, *pok: de pokken.* — [R.].

بوب **bœboe**, soort van vierkante fuik, van boven bol, en aan een touw in diep water nedergelaten; b. gāmat, *fuik*, die over den grond getrokken wordt, om gāmat te vangen.

*بوبب **bōbab**, batav., *jokken: kullen* (bal. bobad naast bobab, T.). — [B.].

بوبت I. **bœboet**, of tāli bœboet, *val* (mar.): ook: **boebœtan**. — * tāli boebœtan, *stag* (mar.), een zwaar touw, dat den mast voorover houdt en met rijs omwoeld wordt, om het steviger te maken. — [M.].

II. naam van een' vogel — *centropus philippensis.* — [P.].

* III. (bal. boetboet, T.), *uittrekken; uitrukken.* — [L.].

* IV., batav., *oprollen:* dibœboet ook: *gekruld, gedraaid* (houtwerk), als eene schroef of kurketrekker (jav., T.). — [B.].

* V., batav., zeker gewicht van 120 op een' pikol. — [B.].

بوبر **bœboer**, *brij: pap;* b. pẹkātoel, *brij van* pœloet-*rijst*, inz. zwarte.

*بوبس **boeboes**, men., *in zwermen uitvliegen*, zooals vliegende mieren. — [T.]; *openbreken* als zweren (N.).

بوبس **bōbos**, doorgezakt door de drukking van een zwaar lichaam, zoodat er eene opening ontstaan is, zooals bv. een vloer boven den grond door het gewicht van een zwaar persoon, een vaartuig door een zwaar stuk geschut, dat er in geladen is, een zak door zijn' inhoud; van een zeil, een beschot en dergelijke *eene opening gekregen hebbend*, hetzij door wind of andere oorzaken; *gewond door een' steek of schot.*

بوبغ I. **bœboeng**, gesteldheid eener vrouw, die, na eene bevalling, zonder gemenstrueerd te hebben, weder zwanger wordt; **kẹboebœngan**, ook wel **kẹboembœngan**, *in zulk een toestand gebracht.*

* II. *de top van iets*, bv. van een huis. — [L. bew.]; *het dak van een huis*, of liever het geraamte van het dak; *vlokje haar*, dat men den kinderen op de kruin van het hoofd laat. — [M.]; (jav. woewoeng), *de nok van een dak:* het dak zelf. — [C.]. — z. boemboeng —; **boebœngan**, *horizontale stok*, waarop eene tent rust, waarop het voorste van 't huis komt. — [L.].

III. (vgl. boemboeng I., T.), koker tot berging van iets. — [L. bew.].

* IV., w. sum., *in de hoogte; opstapelen;* tęrbang b., *in de hoogte vliegen; naar boven vliegen.* — [N.].

بوبق **bœboeķ**, naam eener soort van kleine tor (kalander), die granen vernielt en daarin ontstaat; naam van een wormpje, dat houtwerken van zacht hout, inz. bamboes, vernielt; worden onderscheiden door b. bęras en b. kājoe.

بوبل I., **męmbœboel**, netten en dergelijke, waarvan de mazen gescheurd zijn, *verstellen; boeten.*

II. naam eener zekere verzwering aan de voeten en handen; — * b. gantoeng, batav., *de mok* (paardenziekte).

بوبه, **męmbœboh**, *plaatsen*, in zijne algemeene beteekenis; *zetten; nederzetten; leggen; nederleggen; in doen; op doen; bij doen; aan leggen; op leggen; aanbrengen* (plaatsen); bij weddenschappen, buiten de hoofdpartij, de som *zettende aanbieden* (z. tangkap): męmbœboh tāpaķ tāngan, *zijne handteekening zetten.*

بوت **bœtą**, *blind; blinde; blindheid;* b. lārang of b. lārāngan, *blind zonder dat het oog geschonden is;* b. ājam, *blind als eene kip*, d. i. bijna blind van zons ondergang tot 8 à 8½ uur; b. pęttjah, *blind, met verlies van het oog;* b. tœli, *blindelings; onbesuisd; onoverlegd; zonder reden;* b. mātą sębęlah, *aan één oog blind;* pęrīgi b., put die geen water meer heeft of niet meer gebruikt wordt; **męmbœtą**, *slapen;* bęloem pęttjah mātą bęlālang, sœdah hęndaķ m., *de oogen der sprinkhanen zijn nog niet gebroken* (in hunne hollen teruggetrokken), *of hij wil al slapen*, (de sprinkhanen gaan vroeg slapen); **bœtą-2**, naam van een' boom — *excoecaria agalocha* — welks gom, als ze in de oogen komt blindheid veroorzaakt.

*بوت **bœtoe**, *het mannelijke lid.* — [Div.]. — z. bœtoh.

بوت **bōtą** — skr. bhœtą —, geslacht van reuzen.

بوت **bœwat**, kan soms door *voor* (*pour*), *om, om te, ten einde* vertaald worden (is in deze beteekenis niet gebruikelijk dan in de brabbeltaal, T.): **męmbœwat**, *doen; verrichten; maken; vervaardigen; gebruiken* iets; **bęrbœwat**, *bezig zijn met doen; verrichten*, *enz.;* pędang dibœwatnją pīsau, *de sabel werd tot een mes gemaakt*, d. i. als een mes gebruikt; b. āpą? *waarvoor? tot wat einde?* **męmbœwat-2**, zonder dir. obj., *in schijn enz. handelen; zich aanstellen als;* **bœwātan**, *daad; verrichting; making; vervaardiging; maaksel; werk;* oneigenlijk of zonderling: *wat dient, om*

er iets van te maken, bv. kāin b. sęlœwar, *stoffe om er broeken van te maken;* **pęrbœwātan,** *daad; verrichting; making; vervaardiging;* **pęmboewat,** *dader; verrichter; maker; vervaardiger;* **sębœwat,** *wie hetzelfde werk verricht of dezelfde plichten te vervullen heeft, als een ander; allen van hetzelfde werk of dezelfde plichten.*

بوتر I. **bœtir,** *korrel; bolletje: rond lichaam.* — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal korrelachtige of ronde voorwerpen uitdrukt; bœwah tīgą b., *drie stuks vruchten;* b. kambing, *geitekeutels;* b. rātap, of bīdji rātap, afgebroken woorden van liefkoozing of vereering, die bij het weeklagen om iets dierbaars geuit worden, hetgeen bij de wet verboden is.

* II., 1°, w. sum., *bult:* 2° *oprapen; iets van den grond oprapen; iets op den rug hebben:* eene vracht, die op den rug gedragen wordt, zooals een randsel, marskraam enz. — [N.].

بوتر I. **bōtor,** naam eener soort van kātjang, met vier gevleugelde ribben (simbir), nog jong gebruikt als groente, œlam en zuur; oud, worden de witte boontjes gekookt.

* II. *klier; gezwel.* — [R.].

* بوتغ **bōtang,** singap. — eng. *button* (port. *botao*, T.) —, *knoop.*

* بوتغ **bœtoeng,** bijzonder soort van de aardvrucht œbi. — [L. bew.].

* بوتق **bœtęk** (jav., T.), div., voorn. van water, dat met veel aardedeeltjes bezwangerd is: *drabbig; troebel* (z. kęroh); batav., *troebel.* — [B.]; vgl. bœkat (T.).

* بوتق **bœtok,** naam van een' zeer grooten vogel. — [R.].

* بوتق **bœtoek,** singap., soort van erwten of boonen.

بوتق **bōtak,** *kaal van hoofd; kaalheid enz.* (z. sœlah).

* بوتق, **bōtok-2,** spijs van visch, die tot bederf begint over te gaan, met kruiden toebereid en in een blad gewikkeld (vgl. jav., T.).

* بوتك **bœtik,** naam eener parasietplant. — [C.].

* بوتل **bœtoel** (jav., T.), *door en door*, van de eene zijde tot de andere. — [C.].

* بوتل **bœtil** = **bœtir.** — [C.].

بوتل **bōtol** — verb. nederl. — *bottel: flesch* (z. bālang).

بوتن **bœtoen,** naam van een boom, welks bladeren rauw bij de rijst gegeten worden; bœwah b. (*de vrucht van de* bœtoen) zeker versiersel in den vorm eener bœtoen-vrucht, in woningen en op vaartuigen.

بوتن **bōtan** — oorspr. chin. —, *de peonie* (koningroos; pinksterroos). Door de Mal., die haar slechts uit de verhalen der Chineezen kennen, nooit gezien, is zij voor hen eene fabelachtige zeer groote bloem, die van zelf groeit in tuinen, waar ten minste honderd soorten van bloemen gekweekt worden. De Chineezen, die mal. spreken, noemen haar rādją bœngą, *de koningin der bloemen.*

* بوتن **bōton**, *vogelgierst — panicum* —.— [R.].

* بوتو I. (vgl. botoh II., T.) pęboto, batav., = toekang (deze beteekenis, uit 't daarop volgende woord afgeleid, is verdacht, T.); p. majin, iemand die van amusementen leeft, zijn kostwinning er van maakt, van iemand bv., die er vechthanen op nahoudt, om ze tegen betaling tot het gevecht af te staan. — [H.].

* II., **bębōto**, batav., zekere toespijs van gekruide eieren, in pisangbladeren bereid. — [B.]. — z. bōtok-2.

* III. vriendelijk, maar niet schoon van gelaat. — [R.]; batav., *bevallig; lief; aanminnig.* — [B.].

بوته I. **bœtoh**, *het mannelijke lid;* — * si b., bandj., (zeer fatsoenlijk), aanduiding van iemand van het mannelijk geslacht, onderscheiden door bęsar en kętjil.

* II. *verschopt; verworpen.* — [R.]

بوته I. **bōtoh** (zelden), van menschen *tot niets te gebruiken; tot niets nut; prul.*

* II. (vgl. boto I., T.), jav., *dobbelen; dobbelaar.* — [C.].

بوجت **bōdjot**, van fijn touw of andere draadvormige voorwerpen, in eene streng, in een kluwen, op de spoel of op den haspel, *sterk verward*, zoodat het niet meer in orde kan gebracht worden; *sterke verwardheid.*

بوجر 1° **bœdjoer**, in de lengte dezelfde rigting hebbend, als iets anders; *recht op iets aan gericht; recht* (zonder omwegen); *recht* (niet krom); *langwerpig; in de lengte; overlangs; recht uit; uitstrekking in de lengte; rechte richting; lengte* (geogr. of astron.); b. tęlor, *eirond; ovaal; elliptisch; ellips;* tęlor b., *een langwerpig ei;* b. sīreh, van het aangezicht *van onderen smal, als een sirehblad;* **mębœdjoer**, *de hoed. langwerpigheid enz. vertoonen.*

2° (en meestal **mœdjoer**), *recht* (niet verkeerd), van eene handeling, zooals bv. een schot, een gooi met dobbelsteenen, het uitkomen met een kaart, eene reis en dergelijke: de bereiking van een doel, dan wel de ontmoeting van een geluk of iets aangenaams ten gevolge hebbend (in tegenoverstelling van mālang, T.): *medevallend; medeloopend; gelukkig van uitkomst; te rechter tijd iets verrichtend; gelegen tijdstip;* hoedanigheid

van iemand, om alles te rechter tijd te doen of het doel te treffen; *voorspoed*, in dien zin; *tref; ten rechte; te gelegener tijd; op een gunstig oogenblik; te pas; gelukkiger wijs; te goeder ure; toevallig*, in dien zin.

بوجغ **bœdjang**, *ongehuwd; ongehuwde*, nog niet gehuwd, doch de jaren van manbaarheid bereikt hebbende; *jong man*; jong dier van het mannelijk geslacht, nabij den tijd van rijpheid of dien tijd pas ingetreden. — Aan de boedjang's worden in voorkomende gevallen bijzondere werkzaamheden opgedragen; b. tẹmālam, naam van een' gewas, dat in de geneeskunde gebruikt wordt; **bẹrbœdjang**, *ongehuwde hebbende zijn*, bv. een gebucht; **pẹrbœdjängan**, *staat van een'* boedjang; boedjang-*schap; de jonge lui* (coll.); *woning of vertrek voor de* boedjangs.

بوجق I. (beter **pœdjoeḳ**), **mẹmbœdjoeḳ**, *aanhalen; vleien; liefkozen; flikflooien; fleemen; overhalen; bepraten; stillen; tot bedaren brengen*; **pẹmbœdjoeḳ**, *wie aanhaalt enz.; aanhaler; vleier; liefkozer; flikflooier; fleemer; overhaler; beprater*; **pẹmbœdjœkan**, *aanhaling; vleiing; liefkozing; flikflooiing; fleeming; overhaling; beprating; stilling; tot bedaren brenging*.

II. naam van een' eetbaren zoet- en zoutwater-visch; — * **bœdjoḳ**, naam van een kleine árœwan met een' scherpen muil. — [L.].

بوجل **bœdjal**, *uitstekend*, zooals bv. de navel.

بوچ **bœtjoe**, *geometrische hoek; uitstekende punt* (bal., *hoek*, T.).

* بوچ **bōtja**, batav. (jav. bōtjah, T.), *knaap; kleine jongen*. — [B.].

* بوچت **bœtjot**, kleine hoogte of heuvel; *bultje; duin*. — [L.]. — z. bœsoet.

بوچر **bōtjor**, *lek*, zooals bv. een dak, een vaartuig; van den mond *alles uitflappend, los*.

بوچغ **bōtjong**, kegelvormige flesch of kruik (flesch enz. zonder schouders, zooals de Mal. het woord verklaart), hetzij van onderen bol (sodawater-flesch) of plat (rinschewijn-flesch). — De bōtjong, die van onderen bol is, noemt men ook b. tẹlor boewājạ. Zoo, en ook alleen tẹlor boewājạ, noemt men ook eene sodawater-flesch en (waarom weet men niet) eene seltserwater-kruik.

* بوچق **bœtjoḳ**, *knop*, zooals bv. op een deksel; *knods*. — [L.].

* بوچق **bōtjaḳ**, *knoest; kwast* [inz. aan oude boomen]. — [M.].

بوچق I. **bōtjoḳ** (vgl. botjo, T.), soort van tentvormige gordijn, van eene sẹlendang gemaakt, bv. boven eene schommel voor kleine kinderen, of boven de ligplaats van pas besnedenen.

* II. = **bötjor**. — [L.].

* III. *beschadigd; vermolmd; versleten*. — [L. bew.].

بوچو (vgl. botjok I., T.) **bōtjo**, koet., *gordijn*.

* بوچه = **bōtja**. — [C.].

بود, *put*.

بود **bœdoe**, kleine visch in pekel (z. pędda).

بود **bœdi** z. بد.

*بود, kājoe b. = antjak.

* بودر **bœdar** (jav. oedar, T.), van touw *onordelijk; los*. — [R.].

بودق **bœdak**, *jong kind; knaap; jong meisje; jongen; meid; bediende; dienstmeid; slaaf* (vgl. ons *knechtje*): **kębœdak-boedākan**, *als een kind geworden; kindsch; kinderachtig*.

* بودق **bodak**, batav., een groote pot of etel, waar men aan boord de rijst in kookt (bal. bodag, een groote mand, T.). — [H.].

بودق **bōdok**, ergste graad der Lazarus-ziekte (vgl. oedok en soend. boedoeg, *schurft*, T.).

* بودق **bōdok**, = bodo I. — [L.], op Java en in 't brabbel mal. (T.). — z. bödoh.

* بودو I. **bōdo**, batav., *dom*. — [B.].

II. *angstig; vol vrees*. — [M.].

* بوده **boedah**, *schuim*. — [Div.].

بوده (vgl. bodo en bodok) **bōdoh**, *dom* (niet van natuur en ook niet in alles); *stom; domoor; stommeling; domheid; dommigheid; stommigheid* (z. bębbal en dœngoe).

بور, **mębœra**, *bestoken*, bv. den vijand met kogels, een bijennest met vuur en rook.

بور I., **mębœroe**, *jagen; najagen; vervolgen; naloopen; voortdrijven; aandrijven; aanzetten; haast maken met iets; bespoedigen; overhaasten; op de jacht gaan; zich haasten*: **bębœroe**, *bezig zijn met jagen enz.*; **bœrœwan**, *jachtwild*; **pębœroe**, *wie jaagt enz.; jager; wie de gewoonte heeft zich te haasten; wat tot de jacht dient*; pękākas p., *jachtgereedschap*; andjing p., *jachthond*; hantoe p., soort van spook in de gedaante van een' windhond, het gezicht gedurig ten hemel gericht; **pębœrœwan**, *jacht; najaging; vervolging; voortdrijving; aandrijving; aanzetting; jachtwild*; **bœroe-2**, *haastiglijk; met haast; in haast*.

II. **bœroe**, naam van een eiland onder Riouw, bezuiden Karīmoen.

* III. *de elephantiasis*. — [C.].

بور I. **bœri** — skr. tœrī —, *trompet.*

*II. (jav. woeri, T.), *achterste: achter; toekomst.* — [C.]. — z. bœrit.

* بور I. **bœwar,** soort van hengel. — [Div.].

II. *niet zuinig op iets,* bv. op de boter; *verkwistend met iets; goedgeefsch,* zonder nuttig doel.

* بورت **bœrat** (jav., T.) en **bœrai,** smeersel voor het lichaam. — [L.]; bij ziekten, of ook wel ter erlanging van een aangenamen geur, of ter versiering. — [L. bew.].

بورت **bœroet,** *gebroken* (hebbende eene breuk, *herniosus*); *breuk.*

بورت **bœrit,** *achterst gedeelte; stuit;* b. pęrāhoe, *de achtersteven van een vaartuig;* b. ājam, *de stuit van eene kip;* **męmbœrit,** *paederastie drijven;* **bœrītan,** *wat op een stuit gelijkt; stuit van levenlooze voorwerpen;* b. pęrāhoe, *de achtersteven van een vaartuig;* **sęmbœrit,** *paederastie*

* بورس I. **bœras,** batav., *uitwisschen; doorhalen; doen verdwijnen.* — [B.].

*II. batav., zekere rijstkost. — [B.].

* بورس **bœroes,** *verwelken; verdorren; droog of dor worden; verwelkt; verdord.* — [M.].

بورس I. **bōros,** naam van een' boom, groeiende op modderige zeestranden, met eetbare vrucht.

II. *verkwistend; verspillend;* **męmbōros,** *verkwisten; verspillen;* **pęmbōros,** *wie verkwist enz.; verkwister; verspiller.*

III. van een touw, dat ergens om gewonden is, bv. om een' tol *losgegaan;* **męmbōros,** *losgaan.*

* بورغ, dāda **bœrang,** *halsband; kraag.* — [L.].

بورغ **bœroeng,** *vogel;* b. ontą, *de struisvogel;* b. dēwātą, *de paradijsvogel;* b. sōpan, dezelfde; b. gęrēdją, *de mosch;* b. lājang, *de zwaluw;* b. hantœ, soort van uil; b. djindjang, soort van kraanvogel; b. rāwą, naam eener soort van wilde duif — *columba littoralis* — waarvan witte en grijze; b. pœteh, het voorgaande; ook: speciaal de witte soort; b. sījoel, naam van een' vogel, zwart met roode kuif; b. gādjah-2, naam eener groote soort van strandlooper; b. djōlok, naam eener soort van strandlooper; b. bārat, naam eener soort van snip, die in den westmousson aankomt; — *b. tœkang of barāhan, div., naam van een' vogel. — De wevervogel? soort van specht? — b. tāhoen, batav., *de jaarvogel* — *buceros* —.— [P.]; b. rāja, div., naam van een vogeltje, dat veelal zijn nest aan padiehalmen hecht. — b. boenda (. b. bonda, w. sum., een vogel, die in de pinangboomen nestelt en dikwijls bij

zwermen uitvliegt (N.): **bœrœngan,** *gevogelte.* — * **pęmbœroeng** of **pęrbœrœngan,** *vogelenkooi.* — [L.].

* بورغ **bōrang,** jav., *scheeanangels; hengelroede.* — [L.]: *voetangels:* scherpe bamboezen in den grond gestoken, om de voeten te kwetsen. — [R.]; b. tjītjak, een ander soort van voetangels. — [L. bew.].

بورغ **bōrong,** *tot een geheel samengevat; bij samenvatting tot een geheel; als een geheel: in eens: in 't gros; bij den hoop;* **męmbōrong,** *tot een geheel samenvatten;* œpah b., *werkloon tot een geheel samengevat,* d. i. niet bij dagloon of bij perceelen; pękęrdjāān sœka, bōrongnja tā sœkę, *het werk staat hem aan, maar niet het tot een geheel samengevat zijn daarvan:* bęlī b., *in 't gros* (niet *en détail*) *koopen;* męmbōrong œpah, *het werkloon* (van een werk) *tot een geheel samenvatten,* d. i. niet bij dagloon, of bij perceelen betalen of bedingen.

* بورغسغ **bœrangsang,** w. sum., *woedend: verwoed; onverschrokken.* — [N.]: onder rangsang (T.).

* بورڤ **bœrap,** *half gaar.* — [R.].

بورق **bœroek,** *leelijk: oud; vergaan; versleten: vervallen* (bal. bęręk, T.); *bouwvallig: leelijkheid: versletenheid: vervallenheid: rotheid;* ōrang b., *havelooze: slecht volk; gespuis:* kāki b., *open beenen* (vgl. bōrok, T.).

بورق **bōrak,** *los* (niet samengedrukt) zooals bv. eene handvol hooi, mos of dergelijke; van iets dat samengedrukt was, bv. tabak, *uitgezet; losheid.*

بورق I. **bōrak** — verb. van اَلْبُرَاق.

* II., singap., *het op de vlucht slaan; het verstrooien: het uiteen drijven.*

* بورق **bōrok,** batav. (uit 't jav., T.), *aangestoken: verrot: versleten: vol zweren.* — [B.].

بورک **bōrek,** *gespikkeld,* zooals bv. eene kip (bal. boewik, T.); *gespikkeld door de pokken: pokdalig* (bal. boerik, T.).— z. bōpeng en tjęrtjak.

بورم **bœram,** *eerste opstel; ontwerp: concept; het oorspronkelijke: origineel; minuut; kladschrift: kladteekening; klad* (z. rang).

بورن **bœroen,** *hoog, zwaar bosch;* kambing b., *wilde geit.*

* بورن **bœron,** batav. (uit 't jav. T.), *vogelvrij, vrij als dieren in 't wild;* **bęboerōnan,** *al het gedierte; het dierenrijk.* — [B.].

بورن **bōren,** zeker eetbaar lilachtig, plantachtig zeedier, dat op den bodem der zee wortelt en zijne plaats nimmer verlaat, doch van buiten aangeraakt, zich onder den grond terugtrekt, en alleen door uitsteking kan gevangen worden.

بورہ **bœroeh**, wie tegen een bepaald loon werkt, hetzij bij den dag, bij de maand, bij de reis, of voor een bepaald werk; *werkman; daglooner* (jav., T.): **bœrœhan**, *loon; werkloon.*

بورہ, **bœreh-2**, soort van welriekend smeersel voor het lichaam.

* بوري, **bẹboré**, batav., smeersel voor het lichaam, uit kruiden en bloemen gemaakt. — [H.]. — Jav. borèh. — [T.].

بوري I. **mẹmbœrai**, van dingen, die in eene ruimte besloten zijn, bv. rijst, in een' zak, de ingewanden, in den buik, *uitbreken; te voorschijn dringen door eene opening:* **pẹrbœrājan**, *uitbreking uit eene opening:* **pẹmbœrājan**, meer handeling uitdrukkend.

* II. (een slecht gehoord jav. bòrèh, T.) z. **bœrat.**

بُؤُز plur. van بَأْز.

بوزہ (**bōzah**), pers., *drank*, bereid uit meel van rijst, gierst, gerst of dergelijke.

* بوس (vgl. bosa III., T.) **bœsa**, batav., *schuim.* — [B.].

بوس **bœsoe** z. boengsoe.

بوس I. **bōsạ** — oorspr. onb. — *kettingstopper* (mar.); **mẹmbōsạ**, *een' ankerketting stoppen.*

* II. kap op een vaartuig. — [Div.].

III., **membosạ-2**, *opstuiven*, zooals bv. katoen, die schoon gemaakt wordt; van den mond *spuiten bij het spreken.*

بوس **bœwas**, *woest; grimmig: boosaardig; verscheurend: woestheid: grimmigheid: boosaardigheid.*

بوست **bœsoet**, kleine verhevenheid van den grond; hoop opgeworpen aarde, zooals sommige dieren, bv. de mol, de witte mieren enz., maken [kleiner dan poengsoe]: b. djantan, dergelijke verhevenheid, die ontstaat, zonder dat men er de oorzaak van weet.

بوسر **bœsoer**, *boog* (zeker wapen): zeker werktuig, om katoen te zuiveren (jav. woesoe, T.); **mẹmbœsoer**, *met zulk een werktuig zuiveren.*

بوسر I. **bōsor**, *doorboord*, zooals bv. de buik of een vaartuig door een schot, eene slagorde en dergelijke: *doorgebroken*, zooals bv. een dijk; **mẹmbōsorkẹn**, *doorboren; doorbreken.*

* II. *gretig.* — [C.].

بوسغ I. **bœsoeng**, ziekelijke verstopping in den buik; b. āngin, *opzetting door wind; trommelzucht;* b. ājẹr, *waterzucht;* b. āpi, *opzetting door wind*, met ontsteking; b. dārah, *verstopping der maandstonden:* b. kẹntjing, *pisverstopping.*

II. *breede plaat of bank* [van zand of modder], breeder dan de bęting.

* III., batav., *stilstand.* — [B.].

* IV. (bœsong), jonge takken van den kokosboom, waarvan kętœpat gemaakt wordt. — [R.]; denkelijk batav.; bal. boesoeng, *jonge cocospalmbladen* (T.).

بوسق I. bœsoeḳ, naam van een goudgewicht = $1^1/_4$ djampal. — * bœsoḳ, munt = $^1/_8$ كوڤڠ kœpang, komende zeer nabij 1 schelling. — [L.].

II. *stinkend; rot; vuil; morsig; smeerig; onedel; laag; stank; rotheid; vuilheid; morsigheid; smeerigheid; onedelheid; laagheid.*

بوسن bōsan, *tegenzin hebbend; verveling gevoelend; moede van iets; beu; tegenzin; verveling* (batav. en jav. bosęn, T.).

بوسوي bōsōī (en bōsoi), van menschen *slecht; boos; booswicht; slechtheid; boosheid.*

بوسي, z. het voorgaande.

بوَسِير, plur. بَوَاسِير, *aambeien.* — De Mal. gebruiken den plur. als sing.

بوَصِير = بوسير.

بوڠ bœnga, *bloem; bloesem; interest van een kapitaal;* dient als attribuut bij namen van boomen, om te kennen te geven, dat het hout van die soort geel is: b. kęmbang sętāhoen, naam eener fraaie paarsche bloem, die lang bloeit; b. ḳoebœr, b. kęmbōdja en b. tjęmpāką moelīja, naam van een' boom, die eene welriekende bloem draagt en veelal op begraafplaatsen geplant wordt; b. tjīną, naam van een' bloemdragenden heester — *poinciana pulcherrima* —; b. djępoen, *de stokroos*, naam van een' bloemdragenden heester; b. męraḳ, naam van een' bloemdragenden heester, zoo genoemd omdat de roode bloemen iets van de gedaante van een' pauw hebben; b. ājęr māwar en, minder gebr., b. ros, *roos:* b. tandjoeng, naam van een' boom, die zeer welriekende bloemen en eetbare vruchten draagt; b. pœkoel ęmpat, naam eener bloem, die eerst 's namiddags om 4 uur opengaat; b. sēlan, naam eener soort van klimop, met een fraai rood bloempje; b. kārang, *spons* (z. onder kārang); b. ęmas, gouden bloem, die Trangganoe om de drie jaren als teeken van afhankelijkheid aan Siam levert, wordende rijkelijk vergoed door eene bezending rijst en zout; b. ęmas pēraḳ, gouden en zilveren bloemen aan een opgetooiden boom bij feesten (gęttar); bœnga disoentingkęn, pangkalnja dibērakkęn, *de bloem steekt men in 't haar, den oorsprong bekakt men*, d. i. de dochter neemt men, om de schoonouders geeft men niet;

b. sękāki, *eene bloem;* b. sętangkai, *een twijg met bloemen;* b. sękārang, *een ruiker:* b. sękoentoem. *een bloemknop;* — * b. sękoentjoep, *een bloemknop.* — [R.]; b. langsat, soort van armband; b. koendoer (de bloesem van den koendoer), soort van versiersel op verschillende voorwerpen, in den vorm daarvan: b. sambau (de bloesem van het sambau-gras), zekęre steek bij het naaien, die op dien bloesem gelijkt, zooals bv. op sommige lederen handschoenen; b. mākau, kunstbloemen van Macao:— * b. seroempoen, *een ruiker.* — [L.]; sabab b. tāli di kapālą, *wegens de bloemen* (den bloemkrans) *heb ik een touw om mijn hoofd*, zegt een schoonzoon tot zijne schoonouders, om te kennen te geven, dat hij wegens hunne dochter gebonden (van hen afhankelijk) is; **bęrbœngą**, *bloemen hebben; van bloemen voorzien zijn; met bloemen versierd zijn;* b. tāboer, *met verstrooide bloemen versierd zijn*, zooals bv. eene stof; **bœngą-bœngāan**, *bloemen; gemaakte bloemen;* **bœngą dęlīmą** (de bloesem van den granaatappelboom), soort van versiersel, in den vorm daarvan; **bęrbœngą dęlimą**, *zoodanige versierselen hebben;* b. d. toenggang bālik, *zoodanige versierselen hebben*, waarbij de granaatappelbloesem bij afwisseling recht op en neder en het onderste boven staat; bęrsīkoe kęlœwang b. d. toenggang bālik, *versierselen hebben*, bestaande uit een' zigzag, in welks hoeken b. d. geplaatst zijn, die bij afwisseling recht op en neder en het onderste boven staan.

بوڠ, **męmbœwang**, *wegwerpen; verwerpen; afschaffen; bannen; verbannen; verstooten; verwijderen; afdanken; aftrekken* (arithm.); een' slag, houw, stoot enz. *pareeren;* **męmbœwang** ājęr, *zijne behoefte doen:* m. a. bęsar, *zijne groote behoefte doen* (fatsoenlijke uitdrukking voor kakken); m. a. kętjil (sęnī), *zijne kleine behoefte doen* (fatsoenlijke uitdrukking voor wateren); bœwang tœdjoh-2, *trek er zeven bij zeven af*, d. i. deel door zeven; **męmbœwang** sījal, *tegenspoed verwijderen*, bv. van een vaartuig (door gebed, tooverij enz.); m. mātą, *zijne oogen laten weiden;* m. kębas, *de verdoofdheid der leden verwijderen*, d. i. wanneer men te lang gezeten of te huis gehokt heeft, wat op en nederloopen of gaan wandelen; ook m. pęnat; **męmbœwang** dīri, *zonder bepaald doel de wijde wereld ingaan; zich verslingeren; zich met slecht volk afgeven;* **bœwāngan**, *verworpeling; banneling; verstooteling;* **pęmbœwang**, *wie wegwerpt enz.; wegwerper; verwerper; afschaffer; verbanner; verstooter; afdanker; verwijderaar; aftrekker; pareerder;* opgeslorpte wolken van eene dreigende

bui van de tegenovergestelde zijde van den wind.

بوغر **bœngar**, *nog in den eersten toestand*, van eene maagd *nog onaangeroerd*; van een' jongeling *nog geene vrouw aangeraakt hebbend*; van vruchten en andere voortbrengselen *eerst*, namelijk in den tijd of het saizoen daarvoor, en van vruchten ook *eerste van een' jongen boom*: **bœngāran**, wat de hoedanigheid van nog in den eersten toestand te zijn bezit; maagd van 12 tot 15 jaar; boewah-2 b., *de eerste vruchten van een' jongen boom*: *de eerste vruchten in den tijd of het saizoen* (mœsim) *daarvoor*.

بوغر **bœngoer**, naam van een' boom, met goed hout en fraaie paarsche bloemen: **bœngœran**, een van de zoogenaamde pœlau jang tœdjoh.

بوغق **bōngok**, *onevenredig dik*; *onevenredige dikheid*.

*بوغل **bœngol**, *dom*; *bot*; *domoor*. — [R.]: bal. bongol, *doof* (T.).

بوفغ **bōpeng**, *erg door de pokken geschonden* (z. tjęrtjak en bōrek).

بوق I. (vgl. bœwah, T.), **męmbœwak**, *opwellen*; *overkoken*: van rook uit een schoorsteen *in dikke wolken opstijgen*:

* II., **boewak-boewakan**, w. sum., *veranderlijk van humeur*; *een ongestadig humeur*. — [N.].

بوك I. **boeka** (of **bœkak**), *breed*; *wijd*; *breedte*; *wijdte*; *middellijn* (geom.); **męmbœka**, *openen*; *ontvouwen*; *uit elkander nemen*; *ontdekken*; *openbaren*; *aanvangen*; *ontginnen*; *op het touw zetten*; *ondernemen*: **pęmbœka**, *wie opent enz.*: *ontdekker*; *ontginner*; *ondernemer*; **męmbœka poewāsa** (of ook wel alleen męmbœka bij uitnemendheid), *de vasten openen*, d. i. ophouden te vasten; m. tīmah, *tinmijnen ontginnen*; m. kędai, *een' winkel opzetten*; m. bitjāra, *een zaak voorbrengen*, *aanhangig maken*: *een proces aanvangen*; m. gœla, *eene suikerzaak ondernemen*; m. rahasīja, *een geheim openbaren*; *verklappen*; m. tānah, *grond*, *land ontginnen*; — * m. hāti, *den moed verliezen*. — [R.].

* II., **bœka-2**, zekere gerechtigheid, die men van een vaartuig betaalt, naar gelang van de breedte. — [L.].

بوك I **bœkoe**, *kort*, *ineengedrongen lichaam*: *knoest*; *kwast*; *knokkel*; *gewricht*; *geleding*; *kluwen*. Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal voorwerpen van eene knoestachtige hoedanigheid uitdrukt; gāram sębœkoe, *een korrel zout*; bœwah pīnang tīga b., *drie stuks pinang-noten*; bęnang b., *garen in kluwen* (niet op klosjes); b. bęmban, *knop* van touw of dergelijke, in elkander gestrengeld, zoals bv. aan eene

valreep; *turksche knoop;* b. b. **dœwą**, zoodanige knop, waartoe slechts twee touwen gebruikt worden, ook kapālą lālat genoemd; b. lāli, *de enkel*, eig. de gevoellooze knokkel, omdat door het met ondergeslagen beenen zitten daar het gevoel nagenoeg verloren gaat.

II. — verb. nederl. —, *boek* (z. boķ).

*بوّك **bōwek**, batav., *openen; open houden: open leggen.* — [B.].

بوكت **bœkat** (vgl. boetęk en bœkit II., T.), van water *met aardedeelen bezwangerd*, zooals bv. bij sterke afwateringen.

*بوكت **bœkot**, soort van javaansch vaartuig. — [L.].

بوكت, **męmbōkot**, *geheel toedekken met iets buigzaams*, bv. goederen op dek met een prezenning; *een dak over* een vaartuig *maken*, om te blijven liggen.

بوكت I. **bœkit**, *kleine berg; heuvel; hoogte;* b. ānaķ, *heuveltje;* **męmbœkit**, *de hoedanigheid van een heuvel aannemen; zich als een heuvel voordoen;* m. ānaķ, *de hoedanigheid van een heuveltje of van heuveltjes aannemen; zich als een heuveltje of als heuveltjes voordoen*, zooals bv. de lijken op een slagveld.

II., **bœkit-līkat** (vgl. bœkat, T.), van water *intensief met aardedeelen bezwangerd.*

*بوكر **bœkoer**, *korrel;* deeltje van iets dat door de kunst tot korrels gemaakt is (als zout, buskruid enz.). — [M.]. — z. bœkoe.

بوكر **bōkor**, soort van kom van metaal, zonder voet en met een' breeden, vlakken rand.

*بوكس **bœkoes** = بڠكس.

*بوكڠ **bœkong**, *kip zonder staart.* — [R.]. — z. tōkong.

بوكڠ, het voorste naar achteren gekeerd; *omgekeerd* (ook bv. van een proces, waarbij de beklaagde als klager optreedt); ook bālik b.; bādjoe b. b., kleed met de spleet van achteren, zooals men voor kinderen maakt; **męmbōkongkęn**, *het voorste naar achteren gekeerd enz. doen zijn* (*maken*); *omkeeren.* — * **bębōkong**, batav. (uit 't jav., T.), *heup; dij; bil.* — [B.].

بوكڤ **bōkop**, van het aangezicht *sterk gezwollen of opgezet*, zoodat de oogen nauwelijks zichtbaar zijn; *sterke gezwollenheid; sterke opgezetheid.*

بوكق **bœkaķ** z. bœką

*بوكل **bœkol**, *gekruld*, zooals bv. een baard. — [R.].

بوكن **bœkan**, in 't alg. te kennen gevende, dat iets niet iets anders is. Het dient voorts spec., om iets alleen en bij uitsluiting voor een deel van een' zin, hetzij subject, object of praedicaat, te ontken-

nen, verhoudingen, die wij veelal uitdrukken door den klemtoon op dat zindeel te leggen. Het is gebrekkig wedergegeven door ons *het is niet*, eenigszins beter door het fr. *ce n'est pas*. Met het vraagsuffix kah is het direct vragend: *is het niet?* zonder dat geeft het een' half vragenden zin en nadert dan de beteekenis van ons *immers:* orang mœdą ītoe b. ànaķ ākoe, *die jongeling is mijn kind niet:* b. mœdah pękęrdjāan ītoe, *dat is geen gemakkelijk werk:* b. ākoe, jang męmœkoel dīja, *ik* was het niet, die hem geslagen heb; b. dīją jang koepœkoel, *hij* was het niet, dien ik geslagen heb: b. koepœkoel àkan dīją, koe tōlaķ sahādją, *ik heb hem niet geslagen, maar alleen gestooten:* bœkankah sœdah koekāta? *heb ik het niet gezegd?* b. sœdah koekātą, *ik heb het immers gezegd;* b. bœwātan, *dat is geen doen; in strijd met het gewone; ongewoon; ongemeen; vreemd; buitensporig; in een' hoogen graad:* b. b. bāgoesnją, *het is buitengewoon schoon;* padą b. tęmpatnją, *op eene onvoegzame of ongeschikte plaats;* bœkannją māti lagi (de nadruk valt geheel op lāgi), māti bęnnar-2 (bętoel-2) *niet meer dood, maar allerwezenlijkst dood.* Met deze spreekwijze wil men den allerhoogsten of een' zeer hoogen graad eener hoedanigheid aanduiden, zooals wij in dit voorbeeld zouden zeggen: *dood als eene pier (mausetodt)*. Veelal wordt het tweede gedeelte der uitdrukking als van zelf sprekend weggelaten: bœkannją māti lāgi: bœkannja bāgoes lāgi, *niet meer schoon (maar zeer schoon):* **bœkan-2**, *het is geenszins*. — Men moet zich 'ādah, bœwātan, kęrdją, pātoet als na **bœkan-2** uitgelaten denken, van daar: *geheel in strijd met het gewone; zeer ongewoon; zeer ongemeen; zeer vreemd; zeer buitensporig; in een' zeer hoogen graad.*

*بوكو **boko**, w. sum., = maski: boko ang ketawa (brabbeltaal, T.) hamba toelis, *lach maar toe, ik schrijf toch:* boko sakit misti (brabbeltaal, T.) datang, *het doet er niets toe dat hij ziek is, hij moet komen;* boko kombali boko tida, *of hij terugkeert of niet:* djiko sentana djoewal boko setimbang djengan amas, tida soeka hamba, *indien ik u moest verkoopen, al was het voor al de schatten der wereld, dat zou ik niet willen.* — [N.].

*بوڬ **bauga**, soort van vogel. — [M.]. — z. bōgą.

بوڬ **bōgą** — skr. bhōga —, *vermaak; verlustiging*, alleen in: djęmpāną pęrgam bōgą, *draagstoel in den vorm eener* pęrgam-*duif, ter verlustiging.*

بوكت **bŏgot**, *afschuwelijk; leelijk; afschuwelijkheid; leelijkheid:* mĕmbŏgot, *afschuwelijk enz. worden.*

* بوكر I. **bŏgor**, jav. of soend., tronken van dicht bij den grond afgehouwen arèn-boomen. In de bosschen van het verwoeste Padjadjaran werden omtrent het jaar 1677, bij de ontginning der gronden een groot aantal dier stammen gevonden, naar aanleiding waarvan het tegenwoordige Buitenzorg den naam Bogor ontving. — [R.].

* II. *eene mat.* — [C.].

* بوكل **bœgal**, brandhout, dat aan het eene einde gebrand heeft. — [R.].

بوكل **bœgil**, van dieren *zonder vederen of haar;* van menschen *zonder de gewone kleederen, sieraden of wapens; het zonder vederen enz. zijn;* tĕlandjang b. of tĕlandjang bœlat, *geheel naakt; spiernaakt; moedernaakt;* **mĕmbœgil**, van dieren *vederloos of haarloos worden;* **bĕrbœgil**, *zonder de gewone kleederen, sieraden of wapens zijn.*

* بوكل **bŏgol** — verb. ned. — *beugel; boei; kluister* [voor handen en voeten]. — [R.].

بوكم **bŏgam**, twee geknipte blaadjes van zilver- of goudblik, of wat men anders verkiest te nemen, aan de punt van een tādjoeķ.

* بوكي, **kĕbogéan**, batav., = dapat maloe, bv. *iemand die een' veest laat hooren in een groot gezelschap.* — [H.].

بول **bauloe** en, minder goed, **bahœloe**, soort van kolombijn (gebak). — Het onverstand heeft er bœwah hĕloe van gemaakt en beschouwt dat als het oorspr.; soorten: b. kōdjạ; b. pĕringgi; b. rĕndang.

بَوْل, plur. أبْوَال, *pis; echt; kinderen; groote menigte.*

* بول **bœla**, atj., *gaan; kom! welaan!* — [R.]; denkelijk 't men. باوله, baòlah, of verkort, bōlah, *geef op!* (T.).

بول **bœloe**, *haar*, met uitzondering van het menschelijk hoofdhaar; *borstel; wol; veder; dons; pen;* b. kāpas, *dons;* b. rōmạ, pleon. voor haar of voor روم; b. landaķ, *de stekels van het stekelvarken;* b. ājam (*kippen-veder*); naam van een eetbaar zoutwater-vischje; b. ājĕr lāoet, naam van een spinachtig zeedier, welks lichaamsdeelen voor het grootst gedeelte uit koraal bestaan; b. pāhat, *beitel-vederen*, d. i. de eerste poddevederen der vogels aan vlerken en staart (vgl. bal. koemapaęt, T.); *het eerste dons* in het aangezicht of aan de schaamdeelen: *poddehaar; vlasbaard.* Onder beitel is hier verstaan de cylindervormige beitel pāhat pœtar (z. فاهت); œlat b., *harige*

rups; kāīn b., stof van wol of haar; *laken; wollen deken;* dœwą (tīgą) b., *hebbende haar van twee (drie) kleuren,* zooals bv. katten, honden enz.; **bęrbœloe,** *harig; gevederd;* **bœloe-2,** *wat op haar gelijkt;* — * b. lālang, de donsige bloesem van het lālang-gras. — [M.]; **bœloe-2,** naam eener plant — *tragia hirsuta* —. — [L. bew.; C.]; daoen b., naam van een' heester — *tragia speciosa* —. — [P.].

بول, **bœli-2,** porseleinen potje of kruikje, met dikken buik, nagenoeg geen' hals en nauwen mond, dienende, onder anderen, ook ter bewaring van tooverolie; b. pęngęṅtjīngan, *de pisblaas.*

بول **bōlą** — port. bola —, *kogel; bal* (inz. *biljart-*); māīn b., *biljart spelen.*

بول (vgl. bœwak, T.), **męmbœwal,** van eene vloeistof *opwellen,* veroorzaakt door eene beweging beneden de oppervlakte, bv. van een' visch, de schroef eener stoomboot; van daar fig.: *overmoedig zijn; om den tuin leiden;* verschalken door iets als het tegendeel te doen voorkomen van hetgeen het in der daad is; **pęmbœwālan,** *om den tuin leiding; verschalking door enz.;* bœweh b., z. bœweh.

بولت **bœlat,** *rond* (zonder hoeken of kanten); *bol; geheel* (niet in stukken); van de oogen *opengespalkt en starend* —; kan soms door *alleen; eenvoudig; zonder meer* vertaald worden; *rondheid; cirkel; spheer;* bęrsęlœwar b., *alleen een broek* (zonder meer) *aanhebben;* tījang b., *een ronde pilaar;* b. pandjang of b. bœdjoer, *elliptisch; ellips;* b. tęlor, *eirond; elliptisch; ellips; ellipsoïde;* b. tōrak, *cylindrisch: cylinder;* b. pēpeh, *platrond,* zooals bv. een stuk geld; ājam b., *eene heele kip;* b. bœmi, *de aardbol;* tęlandjang b. z. onder bœgil; b. tjęmboel, bol, als het deksel van het tabaksbusje, dat in eene sireh-bak behoort, d. i. *plat-rond,* zooals bv. de knop van een' wandelstok, eene deur en dergelijke; b. bœwah bęręmbang (z. bęręmbang), slechts eenigszins verheven, zooals bv. de knop op een' mast; īkan b., naam van een' eetbaren zoutwater-visch; — * **bœlęt-bœlęt,** batav., *geheel en al.* — [B.].

* II. soort van fuik. — [C.]; slechte uitspraak van bęlat (T.).

* III., w. sum., wederk. voornw., *zelf.* — [N.].

بولت **bōlot,** al wat dient, om iets in te wikkelen, *luur;* **męmbōlot,** *achteloos, onordelijk en in der haast inwikkelen;* een klein kind *in de luur wikkelen;* zeilen, die opgerold worden *achteloos, onordelijk en in der haast oprollen: achteloos, onordelijk en in der haast samenvouwen,* bv. een werpnet, dat in der haast opgetrokken wordt;

zich in iets *verwarren*, bv. een krokodil in een sleepnet.

بولر I. **bœlar**, van een oog *witachtig verbleekt aan de iris*, heizij het oog al dan niet blind zij; *witachtige verbleeking van de iris*.

* II. van vruchten *rot*. — [Div.].

* بولر I. **bœlir**, *draaien*, bv. een stuk touw, de punt van een zakdoek enz. — [L.; bew.].

* II. en **pœloer**, *aar; halm* met de aar. — [L.]; vgl. bat. boerir; bal. boelih (T.).

بولر **bœloer**, *geeuwhongerig; hondshongerig; geeuwhonger; hondshonger*.

* بولر **bōlor**, een wormpje in de mangga-soorten. — [R.].

بولس I., **bœloes-2**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

* II. naam eener soort van landschildpad. — [L. bew.; C.].

* III. *kaal; beroofd van takken; bladerloos; kinderloos*. — [L.; M.].

* بولس **bœlos**, *gestreept*, zooals sommige bladeren en vruchten. — [R.].

بولس **bōlos**, *doorgebroken*, zooals bv. eene slaglinie; bij het schermen of vechten *geraakt*, al is het, dat bij het schermen de houw of stoot slechts aangeduid is.

بولغ I. **bœlang** z. bœlāngan.

II. naam van een aanzienlijk eiland onder Lingga-Riouw.

III. *samengedraaid doek; samengedraaid haar; wrong* (jav. oedęng? T.); *bindsel*, waarmede iets omwonden of aangebonden wordt, zooals bv. de kunstsporen aan de pooten der vechthanen; **męmbœlang**, *samendraaien; samenfommelen; met een bindsel omwinden; met een bindsel omwikkelen; met een samengedraaide doek binden; aanbinden; om iets winden of wikkelen*, bv. den staart van een' chinees (staart dir. obj.) om de hand; b. hœloe, *hoofddoek*, in de eerbiedige of hoffelijke spreekwijze, ook als troetelwoord tegen vorstelijke kinderen, bij eene niet vorstelijke moeder, gebruikt door haar zelve of hare naastbestaanden; **męmbœlang** tāngan, *de hand omwikkelen*, voor een gevecht; **bœlang-bāling** (z. بَالغْ), *verticaal in de rondte draaien*, op verschillende wijze, zooals bv. de vleugels van een' windmolen; **pęmbœlang**, *wie samendraait enz.*; voorwerp, waarmede omwonden enz. wordt; **bœlang-2**, wat op een samengedraaid doek gelijkt; *hoofdwrong; krans*.

بولغ I. **bōlong**, *zwart; donkerblauw*; al wat zwart is, onder anderen ook *koolteer; zwarte enz. kleur*; **męmbōlong**, *zwart of donkerblauw schilderen*.

* II., batav. (uit 't jav. of bal., T.), =

tjoblong, *hol; uitgehold.* — [H.]; *open en rond; doorboord; vol gaten.* — [B.].

بولق I. **bōlaķ**, van een gezegde, inz. eene voorspelling of waarschuwing *verkeerd; onwaar; onjuist; verkeerdheid; onwaarheid; onjuistheid;* van zeggen of voorspellen *verkeerd; onwaar; onjuist; mis:* b. kāta ākoe? *heb ik verkeerd gezegd? heb ik het mis gehad? heb ik u verkeerd gewaarschuwd? heb ik het u niet gezegd?* — **bōlaķ-bālik** (z. بالك), nu eens zoo en dan weder anders spreken; *zijne woorden verdraaien;* **pęmbōlaķ-bālik**, wie nu eens zoo en dan weder anders spreekt; *woordverdraaier.*

* II. **bōlaķ-bālik**, batav. (uit 't jav., T.), *heen en weder loopen; om en omkeeren.* — [B.]; *heen en terug* (T.).

بولن I. **bœlan**, *de maan; maanmaand; maand; maandstonden;* b. poernāma, *volle maan;* b. timboel, de eerste dagen der nieuwe maan; b. bahāroe, *de nieuwe maan,* tot ongeveer 1[e] kwartier; b. pœtoes, opgehouden maandstonden, van ouderdom; ānaķ b., *afnemende maan,* van 20 tot 29; sęhāri b., *de eerste dag der maan; nieuwe maan;* hol gouden borstversiersel voor kleine kinderen, in den vorm der pas zichtbare maan, waarin tooverspreuken gedaan worden; datang b. of dapat b., *de maandstonden krijgen.* De Mal. gebruiken de arabische namen voor de twaalf maanden van hun maanjaar, gewoonlijk met, doch ook wel zonder het woord bœlan. Zij zijn van 1 tot 12: مُحَرَّم of اَلْمُحَرَّم; صَفَر; رَبِيع اَلْاَوَّل; رَبِيعْ اَلآخِر of رَ اَلآخِر; جُمَادِي اَلْاُوَل; جُمَادِي اَلآخِر of جَ اَلآخِر; رَجَب; شَعْبَان; رَمَضَان; شَوَّال; ذُو اَلْقَعْدَة; ذُو اَلْحِجَّة; **męmbœlan**, *bij maneschijn visch vangen,* inz. van 1[e] tot 3[e] kwartier; — (z. kęlam): **bęrbœlan**, *eene maanden of manen hebbende zijn,* zooals bv. eene planeet; *eene maand of maanden durende zijn;* **bęrbœlan-2**, *maanden en maanden durende zijn; maand aan maand;* **kębœlānan** of pęnjākit b., *maanziekte;* **bœlan-2**, *wat op de maan gelijkt:* b. bādjoe, *de hals van een* bādjoe: het maanvormig stuk goed, dat verkregen wordt door het uitknippen van den hals in een mal. bādjoe. Een aantal daarvan, tot drie- of vierhoeken geknipt en bij wijze van bedelaarsdeken aan elkander genaaid, zijn een talisman, die onkwetsbaar maakt (pęlījas).

* II., **bœlan-2**, soort van visch. — [L.].

* بولو **bœlau**, soort van simpelheid. — [Div.].

بوله **bœloh**, *bamboes* (z. āwoer); soorten: b. tęmījang; z. bętoeng; b. kāsap, uitwendig ruw. Wordt gebruikt om hout, horen en dergelijke fijn te schuren: b. pęlīting; b. tęlor, of b. tęlang, dun van hout en derhalve goed, om er rijst in

te koken (z. lęmang); b. ākar, zeer taai (voor hoepels en dergelijke); buigt zich ter aarde wanneer hij 2 à 3 vadem hoog is geworden: b. gāding, *effen geel*. Van eene tooverspreuk voorzien, die er op geschreven of ingegriffeld wordt, en om den hals gedragen, dient hij als afweringsmiddel van ziekten bij kinderen: b. pęrindoe, bamboes met gaten, die rechtstandig in den wind geplaatst worden en dan een verlangend (sehnsüchtig) geluid voortbrengen. Eene tooverspreuk, daarin gedaan, zou tegenliefde bij iemand van de andere kunne verwekken; **bœloh-2**, naam eener soort van gras; wat op een stuk bamboes gelijkt, *lange holle cylinder; buis; de slokdarm; de luchtpijp;* buisjes in eene gouden of zilveren halssnoer, die met andere voorwerpen, bv. doorboorde balletjes, geldstukken enz. afwisselen; *pijp; de ringen voor een laadstok;* b. lēher, *de slokdarm; de luchtpijp;* rantai b., *ketting*, welks schakels uit cylinders (vergeleken bij stukken bamboes) bestaan.

بوله **bōlah** = **bōlą.**

بوله **bōleh** — smtr. van bęrōleh —, *kunnen; vermogen; bij machte zijn; mogen;* tījadą b., *het kan niet; het mag niet;* **sębōleh**, *naar vermogen;* **sębōleh-2**, *naar vermogen;* **sębōleh-2-koe**, *naar mijn best vermogen.*

بولي **bœlai**, onnatuurlijk wit van huid of haar; *witteling; albino; kakkerlak;* — * **bœle** (jav. en soend., T.), batav., *witharig* (bv. van buffels). — [B].

* بوم **bœma**, *pop: beeld.* — [L.]: misschien 't bal. boma, een titanfiguur aan verbrandingstoestellen, doelende op Bhauma; de zoon der aarde bij Wiśnoe (T.).

بُوم en بُمّ, nom. unit. بُومَة, *uilen.*

بوم **bœmi** — skr. bhœmi —, *de aarde,* zoowel de oppervlakte, als de bol: ōrang b., de oorspronkelijke inboorlingen van een land; — * **kaboemījan**, *aardsch; aardsgezind.* — [L.]; boemi poetrą (men. uitspraak bœmī poetå), skr. bhœmīpoetra, *een inboorling* (Men.). — [T.].

بُومَة (mal. bœmah) nom. unit. van بوم.

بومر **bōmor** (minder goed, bōmoh en het minst goed, bōmo), bezitter van geheime middelen of kunsten, inz. ter genezing of voortbrenging van ziekten, ter betoovering, of tot het vangen of dooden van dieren; van daar: *arts; geneesheer; toovenaar; beestenvanger* of *-dooder* (z. dœkoen en pāwang); b. gādjah, *olifantvanger* of *-dooder.*

بومو **bōmo** z. bōmor.

بومه **bōmoh** z. bōmor.

* بون **bœna**, bijzondere soort van aardvrucht. — [R.].

بون I. (minder goed bœnji), **mẹmbœni**, *verbergen; helen; verhelen; verduisteren; verdonkeremanen;* **bœnījan**, *wat verborgen enz. is;* **pẹmbœni**, *wie verbergt enz.; heler;* **sẹmbœni** enz., *in het verborgen; heimelijk; verstolen; steelsgewijze.*

II. naam van een' boom — *antidesma buni* — die eene kleine, ronde, zure doch eetbare vrucht draagt, in trossen, ongeveer als aalbessen. — Batav. (jav. woeni, soend. hoeni) — (T.).

III., men., = boenji (T.).

بونا **bœnā**, naam van een zoutwatervisch, ongezond, voor kraamvrouwen zelfs gevaarlijk.

* بونت **boenta**, w. sum., *rond; cirkelvormig:* sedangnjạ bajang-2 boenta, *de schaduw was rond* (het was middag). — [N.]; slecht gehoord in plaats van boẹntar (T.).

بونت **bœnoet** en **bœnoed**, naam van een' boom, met zeer fijnen bloesem, van waar hœdjan b., *motregen;* naam van een' struik, waarvan de wortels als geneesmiddel gebruikt worden: — * b. kalōdjạ, soort van waringin — *ficus religiosa* — die zijne takken naar beneden schiet. De bladeren zijn breed en worden jong zijnde gegeten (vgl. bal. boenoet, T.). — [R.].

بونتن **boewantan**, naam eener plaats in Pahang; kampoeng b., nederzetting van volk van Boewantan in Malaka.

بوند **bœnoed** z. **bœnoet**.

* بونس **bœnas**, het scherpe, lange puntje of uiteinde van den padiekorrel. — [R.].

بونه, **mẹmbœnoh** (en, minder goed, **mẹmœnoh**), *dooden; ter dood brengen; ombrengen; vermoorden;* schrift of druk *doorhalen.* Van een medeklinker (ook أ is een medeklinker) zegt men, dat hij een' op hem volgenden medeklinker doodt, wanneer hij een' klinker bij zich heeft, de andere echter klinkerloos is bv. in بر wordt de ر door de ب, in إن de ن door de إ gedood; **bœnōhan**, *wie of wat gedood enz. is; wie of wat moet gedood enz. worden; doodschuldige; wie op den dood zit;* van eene fuik *de hartvormig ingesloten ruimte*, waarin de visch gevangen wordt, waarvan er bij groote fuiken drie van verschillende grootte achter elkander zijn: de buitenste, grootste, b. lœwar, waarin groote visch en krokodillen gedood worden, hebbende een' uitgang naar het middelste, b. pāri, waarin rog en visch van middelbare grootte gevangen wordt, hebbende een' uitgang naar de laatste, b. māti, zoo genoemd, omdat er geen uitgang meer in is, waarin de kleinere visch geschept

wordt; **pęmbœnoh,** *wie of wat doodt enz. of gedood enz. heeft; dooder; moordenaar;* oorzaak van of middel tot het ter dood brengen; **perbœnōhan,** *dooding; ter dood brenging; ombrenging; vermoording; moord:* tęmpat p., plaats voor het ter dood brengen; plaats aan het lichaam voor het vermoorden; pękākas p., werktuig voor het ter dood brengen: **pęmbœnōhan,** als handeling van den moordenaar; pękākas p., werktuig voor het ter dood brengen.

بوني bōne, Boni op Celebes.

بوه, soort van groote uil.

بوّه bœwah, *vrucht; bol; knop; de pokpuisten.* Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal van zekere groote voorwerpen aanduidt, zooals huizen, vaartuigen, landen, steden, bergen, meeren, vijvers, voorts van volkstammen en geslachten, ook wel van listen; *streeken;* b. tāngan, geschenk aan meerderen of kennissen, bij aankomst op eene plaats; b. pęler, *de zaadballen:* b. poenggoeng, *de nieren;* b. bādjoe, knop of knoopen van een bādjoe; b. sękātī mœnạ, naam eener van Britsch-Indie komende vrucht, van de grootte van een peperkorrel en van een aromatischen smaak, die men wel eens bij de sireh kauwt; b. tjātoer, de stukken van het schaakspel; b. pāreh *dobbelsteen;* b. kęras (harde vrucht), de harde nootachtige vrucht van een' boom, pōkok b. k., die in sommige gewesten kęminting, op Java kęmīri heet (*aleurites malaccana*). De noot geeft olie, wordt in de keuken gebruikt, en dient bij een zeker kansspel en een zekere tooverij; b. hœloe, z. بول bauloe; b. sęrah, benaming voor de kinderpokken; b. mœloet, waarover iemand gaarne spreekt, *stokpaardje,* in dien zin; *waarover veel gesproken wordt; het stadspraatjes,* in dien zin; b. ręngngas (de vrucht van den ręngngasboom), soort van versnapering, daarop gelijkend; b. malākạ (de vrucht van den malākạ-boom), soort van versnapering daarop gelijkend; b. mōlong, soort van versnapering (een boom of gewas مولغ onbekend); b. bętis z. bętis; b. sęnāpang, *geweerkogel;* b. męrjam, *kanonkogel;* b. hāti, uitdrukking van liefkozing; سبوّه عقل *éene list;* — * b. timbāngan, *gewicht om te wegen;* b. pantat, *bil.* — [L.]; **bęrbœwah,** *vruchten dragende zijn:* **męmbœwahkęn,** *als vruchten voortbrengen.*

* بوّه bœwoh, *het is te vergeefs; het is den Mooriaan wasschen.* — [R.].

بوّه bœweh, *schuim;* b. bœwal, *waterbel;* sōrong b., = djōlong-2 pāsang, het

getij 2 à 3 dagen na dood tij: **berbœweh**, *schuimende zijn.*

بوهر **boehoer**, men. uitspraak van boehoel (T.).

بوهڠ **bōhong** (minder gebr. läwak), *leugen: leugentaal; onwaarheid*; **membōhong**, *liegen*: **berbōhong**, *bezig zijn met liegen*: **membōhongkęn**, *logenstraffen; voor eene leugen verklaren.*

بوهل **boehoel**, z. onder بوهر en boven بربوهولن (bl. 217).

* بوهن **bœhoen**. *lichaam: hoofddeel van iets.* — [C.].

* بوهو **boehoe**, w. sum., *knoop*, zooals in een touw; **berboehoe** banjak akar itoe, *in die wortels zijn veel knoopen; kronkels in touwen of darmen; bulten op het lichaam: ongelijkheden van den grond.* — [N.]; moet wezen boehoel of boehoer, Ngadjoe-daj. bohol (T.).

* بوي **bœi**, batav. — verb. ned. — *boei: gevangenis.* — [B.].

بوي **bōja**, *uit elkander* (niet meer een lichaam, stapel of hoop vormend), zooals bv. een koek tabak, eene menigte papieren.

بوّي, **membœwai**, *vrij hangen*, zooals bv. eene hanglamp, eene hangmat; **bœwaijan**, *hangmat: hangende wieg.*

بويت I. **bœjoet**, *sidderend van ouderdom, een sidderende van ouderdom: oud-overgrootvader* of *-moeder: het sidderend enz. zijn: siddering van ouderdom* (vgl. bal. bębœjœtan, T.): ثأ ب, *sidderend oudje*; **kębœjœtan**, *onwillekeurige beweging: siddering van ouderdom.*

* II. en **bœjoed**, batav. (uit 't jav. of bal., T.), *overgrootouders: verboden; zich van iets onthouden*, uithoofde eener gelofte. — [B.]: soek., kleinkind van een kleinkind.

* بويد **bœjoed** z. **bœjoet** II.

* بوير **bœjar**, batav. (uit 't bal., T.). *vloeien*: kęrtas b., *vloeipapier.* — [B.].

* بوير **bœjir**, soort van vogel. — [M.].

بويس **bōjas** z. bęrdoes.

بويغ I. **bœjoeng**, soort van kleinen waterpot, met dikken buik, nauwen hals en wijden trechtervormigen mond, grooter dan de tęrnang, dienende vroeger ook als urn, ter bewaring van de asch of de beenderen van overledenen; **bœjœngan**, *wat op een urn gelijkt: wat als een boejoeng* rondgedragen, als ware het rondgevent wordt; eene beleedigende uitdrukking; tębœsan b., vrijgekochte, dien men overal rondbrengt, om hem weder kwijt te worden.

* II.. **si-boejoeng**, men., de naam, dien

بونيور **bōnjor**, van vruchten, dierlijke lichamen, eigenlijk van alles wat in den normalen toestand vast of hard is *pappig; pappigheid; zuchtigheid.*

به I. **bah**, sterke afwatering uit de bovenlanden en daardoor ontstane overstrooming (z. kōdjoh).

* II. en **boh**, *matras: bed.* — [C.].

بَهَا, *schoonheid: glans; luister;* بَهَاءُ ٱلدِّين, *luister van het geloof.*

بَهَادُر, pers., *zeer dapper man: kampvechter* (z. pahalāwan); zekere eeretitel voor uitstekende mannen, ongeveer gelijkstaande met ons hedendaagsch *ridder.*

بَهَادُرِي en بَهَدَارِي verb. van بَهَادُورِي.

بَهَادُور, plur. بَهَادُورِيَّة, *held: kampvechter: ridder.*

بَهَادُورِي (mal. **bahādœrī**), *een* bahādœr *betreffend; ridderlijk;* bintang b., *ridderorde*, gew. vertaling, door Europeanen uitgevonden.

بَهَادُورِيَّة (mal. **bahādœrījah**), plur. van بَهَادُور.

بَهَدَارِي z. بَهَادُرِي.

بَهَار, pers., *de lente.*

men aan een jongeling of wel zijn eigen zoon geeft, als men een naam niet kent of niet zeggen wil: z. oepiḳ. — [T.].

* بويغ I. **bōjong**, jav., *gevangen genomen worden: heengaan; het land verlaten.* — [C.].

* II., w. sum., *met veel beweging loopen; een' theatralen gang aannemen: met de schouders heen en weder draaien.* — [N.].

بَويق **bōjaḳ**, *droog, geur- en smakeloos*, zooals bv. verlegen tabak; ook fig.: *droog: saai: droogheid: saaiheid.*

بوين **bōjan**, Bawéan, eiland benoorden Java.

* بوين **bojoen**, w. sum., *hoop: afdeeling: peloton;* **bẹrbojoen**, *in hoopen scharen.* — [N.].

بوث I. **bœnji**, *geluid; klank; schal; galm;* van geschriften *inhoud* (z. boêni III.; jav. oeni, bal. moenji, T.); **mẹmbœnji**, *geluid geven; klinken; schallen; galmen;* **bẹrbœnji**, *bezig zijn met galmen enz.;* **bœnjījan**, wat geluid geeft; *muziekinstrument;* naam van een soort van spook, dat men wel kan hooren, doch gew. niet zien. Alleen aan verdwaalden zoude het zich soms laten zien; **sẹbœnji**, *hetzelfde geluid enz.; van hetzelfde geluid;* **bœnji-bœnjījan**, *muziekinstrument.*

II. z. **bœni** I.

بهار I. **bahārạ** (mindẹr gebr. **bārạ**) — skr. bhāra — gewicht van zeer verschillende zwaarte, zoo naar de landen als naar de gewogen voorwerpen; te Riouw en Singapoera is, bv., 1 **bahārạ** āgar-2 = 12 pik.; 1 b. hout, dat zooals sandel-, lāka-, sẹpang-hout enz., om zijne waarde bij het gewicht verkocht wordt, = 6 pik.; 1 b. tin = 3 pik.; 1 b. tẹripang = 3 pik.; *lading*, alleen in de samenstelling tōlak-**bahārạ** (*ballast*); *de buik* van het vaartuig.

* II. naam van een visch, zijnde eene gemeene soort. — [R.].

بهارو **bahāroe**, *nieuw; versch; nieuwelings; pas; even; zooeven; onlangs; nieuwheid; verschheid:* ōrang b., *nieuweling; baar.*

بَهَار, al wat schoon of luisterrijk is; *schoonheid.* — z. bahāri.

بهاري **bahāri** (in hik. en poëzie), van personen *volmaakt; beschaafd; innemend; volmaaktheid; beschaafdheid; innemendheid.* (de bet. is alles behalve zeker. Sommigen willen dat het *oud* beteekent; lamp. boehari, T.). Het kon wel het adj. rel. zijn van بهار bahār — z. bahrī.

بَهَارِي, pers., *tot de lente behoorend.*

بهاس **bahāsạ** — skr. bhāsā — *spraak; taal; woord; uitdrukking* (gram.); wijze van zich uit te drukken: *toon; goede toon; manieren; goede manieren; fatsoen; beleefdheid:* b. dālam, *de hoftaal;* b. hāloes, *de gekuischte taal;* b. sẹhāri-2, *de gewone omgangstaal:* b. kátjœkan, de taal met een' vreemden tongval; b. tjampoer-bāoer of tjampoer-gāoel, *de bazaar-taal*, het zoogenaamde laag maleisch; b. djāwi, *de landtaal;* tāhoe b., *manieren weten;* māloe-2 b., *zedig in taal;* mẹlangkah b., *tegen den goeden toon handelen;* bẹrāleh b., *van toon veranderende zijn;* gīlạ b., *gek, naar de taal; zoo te zeggen gek; wat men zou kunnen noemen gek*, d. i. niet wezenlijk gek; tjondong b., *eenigszins hellen;* **bẹrbahāsạ**, *goede manieren hebbende zijn; zich van eene taal bedienende zijn* (zonder complement verstaat men daaronder: *zich van een' fatsoenlijke taal enz. bedienende zijn*); b. maulanā, *zich van het woord* maulanā *bedienende zijn*, zooals bv. jegens een' regeerenden vorst van arabische afkomst; **mẹmbahásākẹn**, *in de taal gebruiken*, bv. een woord, eene uitdrukking; iets *door een woord of gezegde uitdrukken*, bv. zich zelven door het woord kītạ; iemand, hetzij met hemzelven of met een' ander van hem sprekende, *met een woord of gezegde bejegenen*, d. i. tegenover of van iemand een woord of gezegde gebruiken, bv. sẹmājam van den regeerenden vorst; **mẹmbahásā-**

kẹn malājoe, *in 't maleisch overbrengen:* jang **dibahásākẹn** bẹrsẹmājam, *tot of van wien men* bẹrsẹmājam *gebruikt:* **pẹr-bahāsa,** — skr. paribhāsā — wat in de taal gebruikt wordt; *spreekwijze: spreekwoord:* **pẹrbahásāan,** taal, waarvan men zich onder zekere omstandigheden moet bedienen.

بهاڬ **bahāgi** — skr. bhāga — *gedeelte: deel;* **mẹmbahāgi,** *deelen,* ook arithm.: *verdeelen:* bij het kaartspel *geven:* **dibahāgi** tiga, *in drieën gedeeld worden; door 3 gedeeld worden* (arithm.): **tẹrbahāgi** ātas tīga bahāgi, *in drie hoofdstukken verdeeld:* **sẹbahāgi** lāgi (pūlā), *ten andere: voorts: wijders:* **bẹrbahāgi**, *verdeeld zijn:* b. dūewa, *in tweeën verdeeld zijn:* **bahágījan,** *door de hand. verdeelen verkregen:* b. tānah, *gedeelte van een land* (ook staatkundig); *afdeeling;* b. pẹmẹrentāhan, *bestuursafdeeling; departement: ministerie,* in dien zin; **pẹmbahāgi,** *wie deelt enz.: deeler* (ook arithm.); *verdeeler:* in het kaartspel *gever:* **pẹrbahágījan,** *verdeeling: kaartgeving.*

بهان **bahāna,** *geluid; klank; weerklank; nagalm; geraas; geweld;* mẹngamboerkẹn b., *zijne stem verheffen;* **bẹrbahāna,** *geluid gevende zijn; klinkende zijn; weerklinkende zijn; nagalmende zijn; geraas makende zijn: geweld makende zijn.*

بهاي **bahāja,** (minder goed bāja) — **skr.** bhaja —, *gevaar; nood: ongeluk;* māra b. of, bij smtr. مربهاي, pleon. smst., *ongeluk:* mẹmbẹrī b., *ongeluk veroorzaken; gevaarlijk zijn; in nood brengen:* **bẹrbahāja,** *gevaar enz. hebbende zijn; in gevaar enz. zijn.*

بهترا **bahtẹra** (skr. wahitra, T.), *vaartuig,* in 't alg., = bīdoek en pẹrāhoe.

بهجة (mal. bahdjah), *schoonheid: vreugde: blijdschap.*

بهر (mal. bahar), *het uitmunten in schoonheid, bevalligheid en deugd; uitmuntendheid.*

بهري **bahri** waarschijnlijk een door een' betweter op de ar. wijze gevormd adj. rel. van بهر of het is eene brabbelspelling voor بهاري.

بهق, *huiduitslag: ringworm.*

بهکن **bahkan** (zelden in de spreektaal), adv. van bevestiging: *ja; zoo is het; zeker; ja, zeker.*

بهڬي **bahagīja** en **bagīja** — skr. bhāgja —, *geluk* (toestand); *gelukzaligheid; heil; gelukkig; gelukzalig.*

* بهل **bahla,** batav., *ongeluk.* — [B.]. — z. بلا.

بهلقا en بهلقا, *in 't gezicht: in tegenwoordigheid: zonder iets te verbergen.*

* بهن **bahna**, batav. (bal. **baäna**, *door hem, haar of dat veroorzaakt*, T.), **bahnanja** = sębab: **bahnanja** oedjan sęmalęm djalannja lodrok, *omdat het den geheelen nacht door geregend heeft, zijn de wegen heel modderig* — [H.].

* بهن **behna**, *onverschillig; onachtzaam; onverschilligheid; onachtzaamheid.* — [C.].

بهو **bahwa** — skr. bhāwa, *wijze van bestaan; ingeschapen of aangeboren eigenschap; wezen; wezenlijkheid; natuur; meening; bedoeling* (zeer onwaarschijnlijk, T.)— *wezenlijk; voorwaar; waarlijk; dat*; b. īni sœrat, *voorwaar, dit is een brief;* męngátākęn b. rādją tęlah dātang, *gaf te kennen, dat de vorst aangekomen was;* b sęsoenggoehnją of b. sānjā, pleon., *voorwaar;* **sębahwą**, *wezenlijk; voorwaar; waarlijk;* dęngngan sębahwānją, *ter dege.*

بَهُوَا, *gemeenzaam: bekend; gewoon.* — [Rich.].

* بهورق **bahoerak**, w. sum., *opstaan van zitten.* — [N.]; z. اورق en برؤرق op bladz. 216 (T.).

بهول **bahœloe**, beter بول (**bauloe**).

بَهِي (mal. bahī), *schoon; glanzig; helder; sierlijk.*

بهين **bęhēną** en **bēną**, *ongemeen; sterk; hevig; geweldig; opmerkenswaardig; waardig, dat men er notitie van neemt; ongemeenheid; hevigheid; hooge graad; opmerkenswaardigheid; uitstekendheid; iets bijzonders; ongemeen; geweldig; hevig; in een' hoogen graad; bij uitstek;* **męmbęhēną**, *waardig achten, dat men er zich mede bemoeit; notitie nemen van* iets; āpą bęhēną kępadānja? *wat voor bijzonders is dat voor hem?*

بي I. **bēją** (vgl. bijaja) *tol; gerechtigheid; recht; cijns;* **pęrbéjāän**, bij verk. ook wel **pabējan**, plaats, waar pacht geheven wordt.

* II. (vgl. I.), soort van zeeschelp, die als kleine munt gebruikt wordt. — [L.; C.].

* III., batav. (uit 't bal., zooals uit de bijzondere beteekenis blijkt, T.), **béjaïn**, iets *bekostigen.* — [H.].

* بي I., **bīja-2** (bal. bijah-bijah, T.), een gewas — *sagittaria hirundinacea* — groeiende in natte rijstvelden en moerassen. — [R.].

* II., **bija-2**, soort van boontjes. Op Sumatra een struik, waarvan de bladeren gebruikt worden om tabak in te rollen. — [P.].

* III., w. sum., *kantieljewerk.* — [N.].

* بيأ **bija**, w. sum., *achterkleinkind.* — [N.]; vgl. bījak.

* بياد **bijāda**, jav., *vrouw; verwijfd.* — [C.].

بياداب, smtr. van het pers. بي en ادب, *onbeleefd; onhoffelijk; onwellevend; ongemanierd; onfatsoenlijk; onbeleefdheid; onhoffelijkheid; onwellevendheid; ongemanierdheid; onfatsoenlijkheid.*

بيادق plur. van بيدق.

بيادقة (mal. bajādikah), het voorgaande.

بيار plur. van بئر.

بياس bijāsa — skr. abhjāsa—, *gewend; ervaren; gewoon; geoefend; in gebruik; ervaring; gewoonte; oefening; gebruikelijkheid;* męnghīlangkęn b., *eene gewoonte afwennen;* **męmbijásākęn**, *gewennen.*

بياڤار z. بياڤري.

بياڤري **bijāpęrī** en **bijāpārī** — skr. wjâpârî —, *handelaar, koopman;* — * **bijapari**, w. sum., *geleerden; rechtsgeleerden.* — [N.].

بيان, *het duidelijk zijn; het klaar zijn; het blijken; gemakkelijkheid in het spreken; welsprekendheid; verduidelijking; verklaring; uiteenzetting; opheldering* (mal. verb. is bājan); fī b., = mal. padą męnjátākęn; **męmbajāukęn**, *verduidelijken; verklaren; uiteenzetten; ophelderen; schilderen; aanschouwelijk voorstellen; mededeelen; melden; te kennen geven.*

بياوس **bijāwas** — port. goyaba? (west-ind. gujave? T.) — alleen in djamboe b., naam van de witte soort der djamboe met de vele pitten.

بياوڠ z. bij bijājoen.

بياوق **bijāwaķ**, groote soort van hagedis, die gegeten wordt, gew. *leguaan* genoemd; b. poenggoer, soort met een' korten staart; bāgai līdah b., *als de tong van een'* bijāwaķ (die gespleten is), d. i.: *dubbelhartig;* **męmbijāwaķ**, *zich als een leguaan voordoen; op den buik liggen; op den buik voortkruipen*, zooals bv. een dief. — [S. S.].

بياون **bijāwan**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch, waarvan de kuit ingezouten en in den handel gebracht wordt.

بياي **bijāją** — skr. wjaja —, *uitgaven; verteering; onderhoud; kost;* **męmbijāją**, *uitgaven doen; verteering maken;* **męmbijájākęn**, *uitgeven; verteeren; ten koste leggen; besteden; onderhoud of den kost geven aan iemand.*

*بياين **bijājoen**, bijzonder soort van œbi. — [R.]; is 't bal. bijaoeng (T.).

بيب I. **bībi** (pers., T.) vaders of moeders jongere zuster (in hik. en poëzie); wordt ook gebruikt als aanspreek-woord

jegens vrouwen van minderen rang (oud-jav. *moeder*, T.); — * batav., *tante;* vrouw van meer dan middelbare jaren. — [B.].

* II. *lomp; dik.* — [R.].

بيبان plur. van بَاب.

بيبت z. bibatin (bl. 204, rechts).

* بيبت I., **membibit**, singap., *met de vingertoppen iets pakken*, bv., dibibitnja, laloe dibawanja lari. — [abd. sch. wdb.].

* II., batav. (uit 't jav., T.), *zaad* uit het plantenrijk. — [B.].

* بيبر **bejber** (lees **bèbar** en vgl. jav. bibar, krama van boebar, T.), w. sum., *verstrooid; verspreid;* denkelijk hetzelfde als bibir II. — [N.]. — z. bębbar.

بيبر I. **bībir**, *lip; omgebogen rand, boord of kant; tuit* van boven open; b. mātạ, *de randen der oogleden;* mērah b., *het roode der lippen;* b. djœweh, *hanglip;* mīnjaķ b., *lippenzalf; lippenpomade;* — * **bibīran**, *babbelaar.* — [L.].

* II., w. sum., *uitvliegen; door elkander vliegen.* — [N.].

* بيبر, batav. (uit 't soend., T.), **bèbèrin**, *uitspreiden; ontrollen*, bv. waschgoed. — [H.].

بيبس **bēbas**, *vrij; frank; ongehinderd; ongebonden; onverlet; niet verplicht tot iets; onbelast* (geene belasting opbrengend); *vrijheid.*

* بيبس **bībis**, *zuiveren*, zooals katoen. — [R.].

* بيبس **bēbes**, **gęrēpes** en **rēbek**, batav., *ruig*, bv. als een opengesneden boek of gescheurd papier. — [B.].

بيبك I. **bēbek** (jav. en batav., T.), *eend.* — Alleen in dāoen tjākar bēbek (naam eener plant met geneeskrachtige eigenschappen).

* II. *geit.* — [C.]; 't soend. ęmbè? (T.).

بيبه **bībah**, verb. van حَبِيبَة.

بَيْت, plur. بُيُوت, أَبْيَات, بُيُوتَات, أَبَابِيت en أَبْيَاوَات, *huis, woning; tent; tempel; paleis* — met plur. أَبْيَات, *distichon; vers;* bestaande uit twee hemistichia (مَصَارِيع): — بَيْتُ اَللَّه of اَلْبَيْتُ, *het huis Gods*, ook بَيْتُ اَلْحَرَام, *het heilige huis*, d. i.: de tempel van Mekka; بَيْتُ اَلْمَال, *de openbare schat;* بَيْتُ اَلْمُقَدَّس, *de geheiligde tempel*, d. i. Jeruzalem.

بيت I. **bīti** (minder goed **binti**), hofjuffer van goede familie, van den ouderdom van c.c. 10 jaren tot den staat van huwbaarheid; b. pęrwārạ, **bīti** *van voorname afkomst.*

II. — skr. witti, *onderscheidend kenmerk; kennis —, bewijs in eene rechtspraak;* tanda

b., *kenteeken van het bewijs; corpus delicti* (bal. tjihna wjakti, T.); * w. sum., 1° een teeken dat door twistende partijen aan den rechter wordt overgegeven, 2° wordt het gebruikt bij het tellen van platte voorwerpen, bv. papan doewa biti, *twee planken*. — [N.].

بيت I., **mẹmbētạ**, *met elkander kouten; met elkander keuvelen.*

II., pron. pers. 1 sing., *ik*, beleefd, inz. door hoogeren in rang tegenover minderen, die men evenwel wil eeren.

بيت I. **bījoet**, verergering eener ziekte door nalatigheid.

* II. *boete*. — [R.].

* بيتت **bètèt**, batav. (jav.), zekere kleine papegaaisoort (vgl. soend.). — [T.]; *groene kaketoe*. — [B.].

* بيتڠ **biting**, batav. (jav.), een bamboepennetje zooals die, waardoor men bladen ter inwikkeling van gebak vaststeekt. — [T.].

بيتك, **bētek-2**, naam van een vogel; soort van vlieger in den vorm van dien vogel.

* بيج **bidja** (skr. wîdja), men., = **bidji**; vgl. ook bidjan. — [T.].

بيج **bīdji** (vgl. bidja, T.), *zaad; korrel; pit; graan;* voorts ook: *eenheid* (arithm.); *soort; wijze.* Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal voorwerpen aanduidt, die moeielijk onder ééne kategorie kunnen gebracht worden, zooals korrels, vruchtpitten, vruchten, steenen, borden, schotels, glazen, kommen, dozen enz.; b. mātạ, *de oogappel*, ook als woord van liefkozing; moetījạ dœwạ b., *twee parelen;* b. nangkạ (pit van de nangka-vrucht), naam eener zoutwater-slak, die de gedaante eener nangka-pit heeft; gewone handboor, wegens de overeenkomst met een nangkapit van het houtvatsel van zoodanige boor; īkan b. n., naam van een kleinen eetbaren zoutwater-visch; b. rātap, of bœtir rātap z. onder rātap; b. sābaḳ, hetzelfde bij de handeling سابق; bẹrbīdji-limau (limau-*pitten hebbende zijn*), van gekookt graan, bv. rijst, *niet door en door gaar zijn.*

بيج **bēdjạ** en **sẹbēdjạ**, in sommige titels bv. in b. wangsạ.

بيجق **bīdjaḳ**, gewone verk. van bidjaḳsānạ; **kẹbidjākan**, *bekwaamheid enz.*

* بيجم **bidjem**, w. sum., eene kleine katjang-soort. — vgl. بيجن. — [N.].

بيجن **bīdjan** (van bidja even als bidjèn, jav. widjèn, van bidji, jav. widji, T.) of lẹngnga, naam eener plant — *sesamum indicum* — welker olie-

gevend zaad ook in de suikerbakkerij gebruikt wordt; mīnjak b., olie van bīdjan-zaad, die in de geneeskunde gebruikt wordt.

* بيجن bīdjen, batav. (jav. widjèn, T.) = bidjan.

بيجه bīdjeh, *tinerts.*

بيچ I. bītjoe, *dommekracht.*

* II., b. kęlāpa, = bamboeng. — [B.].

* بيچر bētjer, *dagelijksche uitgaven.* — [R.].

بيچق bētjak, van den grond *nat van natuur*, d. i. niet door pas werkende oorzaken.

بيچك bètjèk, batav. uit 't bal., *nattig; slikkerig* (mak. id.) — vgl. batjak. — [T.].

بيد bīda, verk. van bidasāri (ook van bidadari, T.): **bīdasāri**, naam van de heldin van een naar haar genoemd gedicht.

بيد I. bēda, minder goed **bēdah**, ook wel بيذ — skr. bheda —, *onderscheid; verschil: wie of wat niet alledaagsch is*, bv. أنجي ب.

II., men. (zelden in Ri.), *nadeelig getroffen* door eene handeling van de tegenpartij (schot, houw, steek, list enz.).

* بيداعة, *waarzeggerij*, voorn. als er goederen gestolen zijn en men ze mitsgaders den tijd waarin zij ontvreemd zijn aan den waarzegger opgeeft, en hij daaruit zijne berekening maakt. — [R.]. — Wellicht verb. van بدعة.

* بيدر bidadar, ook wel midadar, batav., badjoe b., een buis van zuivere zijde, van kajin songkèt of atlas (kajin antęlas). Men draagt het als men trouwt of tijdens de lębaran. — [H.].

* بيدر bīdoer, eene maat te Malaka van ongeveer 2 kati of $2^1/_2$ pond. — [R.]; bīdor, vorm om er tin in te gieten; een langwerpige staf. — [L.]: *blok* tin, waarvan 40 op eene bahāra. — [C.].

بيدر bēdar, naam van een laag roeivaartuig, met scherpen boeg.

* بيدس bīdas, zooveel als men met eene hand omspannen kan. — [L.].

بيدغ bīdang, *uitgespreid: uitgespannen: breed* (voorn. van de borst); *wat uitgespreid enz. is; het uitgespreid enz. zijn; breedheid.* — Het is ook een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal van zekere breede, vlakke voorwerpen, waaronder ook stukken grond gerekend worden, aanduidt: kębon dœwa b., *twee tuinen;* **męmbīdangkęn**, *uitgespreid enz. doen zijn* (maken); *uitspreiden: uitspannen;* **pęmbīdang**, *wie uitspreidt enz.*; gereedschap om iets uit te spreiden; raam, om er iets tusschen uit te

spannen; *borduurraam;* **pęmbidāngan** en **pęmidāngan**, *uitspreiding; uitspanning;* gereedschap om iets uit te spreiden; raam, om er iets tusschen uit te spannen; *borduurraam.*

بيدق, plur. بَيَادق en بَيَادِقَة (mal. bajādikah), *voetganger; pion* in het schaakspel (mal. verb. is bīdaķ, doch alleen met de laatste beteekenis).

بيدق **bīdaķ**, verb. van بَيْدَق; b. dilantik, pion, die, in het achterste gelid der vijandige stelling aangekomen, kan verklaard worden te zijn koningin of wat men anders verkiest. Volgens sommigen moet de vermetele pion eerst nog 1, 2, 3 of 4 passen in eene transversale richting terug maken, naar mate hij op het 1e, 2e, 3e of 4e veld der vijandige stelling is aangekomen.

بيدق **bīdoeķ**, = bahtęrą; kœtoe b., naam van een kruipend diertje, dat zich in het ruim van vaartuigen ophoudt (keldermot?).

بيدك, **mękmbīdik**, *mikken; viseeren; mikken enz. op iets.*

بيدل I. **bīdal**, *spreekwoord.* — z. بَدَل.

II. (vgl. دِيدل, T.), *vingerhoed.*

بيدن **bīdan**, *vroedvrouw.*

بيدن **bīdin**, verb. van زَيْنُ ٱلْعَبِدِين.

بيدور I. **bidœri** en **baidœri**, *katoog* (halfedelgesteente); soorten: b. bœlan; b. pandan, *groene opaal.*

* II., w. sum., *oningezette diamanten.* — [N.].

* III. bijzonder soort van krabben. — [R.].

بيدي I. **bīdai**, naam eener zeer vergiftige zeeslang.

II. voorhangsel van traliewerk, voorn. voor deuren of vensters, hetzij ter breking van het licht, of om het inkijken te beletten, terwijl het naar buiten zien er niet door belet wordt; *striemen* (dicht naast elkander) bv. door slagen, door geeseling, door het leunen tegen iets veroorzaakt; **męmbīdai**, *spalken*, bv. eene beenbreuk; *maken van striemen op* iets, bv. door slagen; pintoe b., *deur* (opening), alleen van een voorhangsel van traliewerk voorzien. — * **bidê**, batav., *bantamsche matten.* — [B.].

III. *storm; orkaan;* — vgl. بادي (T.).

IV. bij sommige kinderspelen *honk.*

بيڽ z. **bēdą**, en onder ڽ.

بير **bīr**, ned., *bier:* soort van gekruid suikerwater, dat koud gedronken wordt.

بير I. **bīroe**, *blauw; blauwe kleur;* b. ājęr lāoet, *zeeblauw;* b. lāngit, *hemelsblauw;* — * b. lāoet, jav., naam eener soort van moerasvogel. — [C.]; **męmbīroe**, *blauw worden;* **męmbirœkęn**, *blauwen.*

II., **bīroe-2**, *kunstmatige plooien* (vgl. oud-jav. wiroe-2, T.); **mẹmbīroe-2**, *in kunstmatige plooien leggen.*

بِئْر, plur. أَبْؤُر, أَبَار, بِئَار, أَبْآر en آبُر, *put;* bārah b., z. onder bārah.

بيـر, **mẹmbījar**, *laten; gedoogen; toelaten; dulden; laten begaan.* De imperatif staat soms, doch verkeerdelijk, voor sopājạ, *opdat;* bījarlah, *laat het zijn;* dibījarnjạ, *hij liet het toe* (vgl. padijar, T.).

* بيـر I. **bīri**, *strijdros; renpaard; hengst.*— [C.].

II., **bīri-2** (hindustani, T.), *schaap.*

بيـرت **bīrat**, *litteeken om den mond,* bv. van eene verzwering, waardoor de mond eenigszins geschonden is.

* بيـرت **bīrit**, batav. (soend.), *de romp; de billen;* **tẹrbīrit-2**, *krom gebogen of in elkander gepakt; den buik vasthouden* (bv. van 't lachen). — [B.].

بيـرت I. **bēret**, alleen in tjeret bēret.

* II., batav. (bal. bèrèd, T.), *gekrabd; gescheurd; geschampt.* — [B.].

بيـرس **bīras**, *zwager* of *zwagerin* van iemands vrouw of iemands man.

* بيـرس **bēres**, wordt gezegd van iemand, die altijd dezelfde hand schrijft of immer hetzelfde humeur heeft; *gelijkvormig; gelijkmoedig.*— [R.]; * batav. (uit 't soend., T.), *gelijk; goed gerangschikt.* — [B.].

* بيـرغ **bīrang** of **līrang**, batav, *baan* (bv. van linnengoed). — [B.].

بيـرغ I. **bīring**, *huidsmarting.*

II. van een' vechthaan *geelachtig rood; vechthaan van die kleur* (bal. biing, vgl. jav. wiring, T.); *geelachtig roode kleur: geelachtig rood;* b. kœning, geelachtig rood, meer naar geel zweemende; b. tjẹmpākạ, geelachtig rood, naar de kleur der tjẹmpākạ, d. i. naar lichtgeel zweemende; b. djingga-2-an, geelachtig rood, meer naar oranje zweemende.

بيـرغ **bērang**, *kwaadaardig; vinnig; venijnig* (men. = mārah, T.); naam eener zeer vergiftige zeeslang; *kwaadaardigheid; vinnigheid; venijnigheid;* **mẹmbērang**, de hoed. van kwaadaardig te zijn vertoonen; de hoed. van kwaadaardig te zijn aannemen; *kwaadaardig enz. worden.*

بيـرغ **bērong**, van het aangezicht *scheef,* hetzij van natuur of door een gezwel aan de eene zijde; zoo ook van den achterste, van natuur of bv. door eene groote bloedzweer op de eene bil; van een stuk geschut *scheef gericht: naar den een' of den anderen kant gericht; scheefheid;* **mẹmbērong**, de hoed. van scheef zijn aannemen:

scheef worden; de hoed. van scheef zijn vertoonen: *scheef loopen.*

*بيرڤ **bèròp**, batav. (holl.), *werf* (soend. bèròk). — [T.]. — z. ook bèroḳ.

بيرق **bēraḳ** (wellicht smtr. van **bęrēraḳ**, van ēraḳ), *schijten; kakken;* (sapęrti orang berak di tęngah djalan, van iemand die erg verlegen is, P.); **męmbēraḳkęn**, *doen schijten enz.; schijten enz.*, bv. bloed, pitten, dukaten; *uitschijten;* **męmbēraki**, *beschijten; bekakken.*

*بيرق **bēroḳ**, batav., *gevangenhuis;* 2° = bērop. — [B.].

بيرك, **bīrik-2**, naam van een vliegend insect.

بيرك I., **bērek-2**, naam eener soort van geitenmelker (vogel). — * **bębērek.** — [C.].

بيرم **bīram**, een der oorspr. mal. namen van den olifant (hoe is dat te bewijzen? T.). — z. gādjah en goembą.

*بيرم **bēram**, *rood.* — [L.]; *roode diamant* (Tamil weiram, T.). — [R.].

*بيرمان **bīramāni** (Tamil? T.), eene snoer met gouden bloedkoralen. — [L.]. — wellicht van **bęrmāni-2**, van māni-2.

بيرو **bēro** — verb. ned. — *bureau,* inz. *haven-bureau.*

بيره I. **bīrah**, naam eener soort van arum, bekend om hare jeuking verwekkende eigenschappen (bat. bira en birah, bal. bijah, T.); soorten: b. pœteh; b. hītam; b. ājęr; **kębirāhan**, *jeuking; geilheid; dartelheid.*

* II. de stengels van een blad. — [L.].

* III., w. sum., *rampspoedig; ongelukkig; ramp; ongeluk.* — [N.].

*بيره **bīreh**, singap., *rand; kant;* — *begrenzen.* — z. bīrai.

بيري I. **bīrai**, *boord; rand; kant* [bv. van eene tafel].

* II. *dek* van een vaartuig. — [C.].

بِيُزَان plur. van بَاز.

بيس I. **bīsą** — skr. wiśa —, *gift; venijn; vergiftig; venijnig;* van een wond of ziekte *pijnlijk; vergiftigheid; venijnigheid; pijnlijkheid; nijpende pijn;* b. hāti, *nijpende pijn in de maag* (z. tīlan); **bęrbīsą**, *vergiftig enz. zijn.*

II. (zelden) *verstandig; bekwaam; kundig; verstandigheid; bekwaamheid; kundigheid; verstand; kennis;* ālah b. ōleh bijāsą, *kennis wordt overwonnen door oefening,* d. i.: oefening gaat boven kennis, *praktijk gaat boven theorie;* — * **bisa-bisaän**, batav., *wijsneuzig; eigenwijs.* — [B.].

* III., w. sum., b. kawi, alle mogelijke

ziekten in eens vereenigd; dikena b. k. loe is een der leelijkste wenschen, dien men iemand kan toevoegen. — [N.]; loe is brabbeltaal! en di alhier een geheimzinnig toevoegsel; vgl. onder kāwi (T.).

بيسو **bīsoe**, *stom; sprakeloos; stomheid; sprakeloosheid.*

*بيسي I. **bīsi**, *hoer.* — [C.].

* II. *door storm voortgedreven.* — [C.]; denkelijk verkeerde lezing van بيّس (T.).

بيّس I. **mẹmbījas**, *afwijken* van de oorspronkelijke richting, zooals bv. een kogel, een vaartuig en dergelijke, *afdrijven* (van een vaartuig).

* II., **bījas-2**, w. sum., *fijne stofregen.* — [N.].

بيّوس **bījoes** — verb. van pers. بيهوش —, *zijner zinnen niet machtig; krankzinnig; krankzinnigheid;* **mẹmbījoes**, *verdooven* (ongevoelig maken), hetzij door inademing, bv. van chloroform, of door een toovermiddel.

بيسر **bēser**, onwillekeurige uitvloeiing uit de geslachtsdeelen; b. kẹntjing, *onwillekeurige pislozing;* b. māni *zaadvloed;* b. pœteh-pœtēhan, of alleen pœteh-pœtēhan, *scheedevloed.*

* بيسڠ **bīsang**, *baloorig.* — [L.].

بيسيڠ I. **bīsing**, *verdoofd*, door aanhoudend, inz. dezelfde, geluiden of gezegden te hooren, ook door overstelping met bezigheden of gedachten; *verdooving;* **mẹmbīsing**, *verdooven.* — z. dẹssing.

* II., **bīsing-2**, *platte bamboezen mandjes:* ook: soort van zakken, waarin het muskaatnoot-poeder gedaan wordt, om uitgeperst te worden. — [R.].

بيسق **bēsoḳ** z. ēsoḳ; **mẹmbēsoḳkẹn**, *tot den volgenden dag uitstellen; tot een onbepaalden tijd uitstellen.*

بيسيك, **mẹmbīsik**, *fluisteren*, inz. met het oogmerk, dat een ander het niet zal hooren; **mẹmbīsikkẹn**, *influisteren, toefluisteren;* **bīsik-2**, *al fluisterende; heimelijk*, dat een ander het niet hoort; *ter zijde.*

بيسول **bīsoel**, *bloedvin; bloedzweer;* b. mẹngangkoet nānah, *kloppende* (dragende, T.) *bloedvin;* soorten: b. lāda, klein (als peperkorrels); b. sẹlīnap, aan het scheenbeen, ontlastende zich de etter tusschen de vleeschmuskels; b. sœsoe kœboeng, in de oksels (de kœboeng heeft de tiers in de oksels).

بيسن **bēsan**, benaming van ouders onderling, wier kinderen met elkander gehuwd zijn; zoons of dochters schoonvader of schoonmoeder; b. sẹbantal, benaming van twee echtgenooten onderling, wanneer een hunner kinderen met een aangenomen kind van den eenen echtgenoot gehuwd is.

بيسي **bīsai**, *in den hoogsten graad mooi, fraai, bevallig, schoon of net.* Wordt ook van handelingen en omstandigheden gebruikt; *mooiigheid in den hoogsten graad; fraaiigheid; bevalligheid; schoonheid; netheid.*

بَيْض, *witheid;* أَيَّامُ ٱلْبِيض, *de witte dagen*, d. z. de 13e, 14e en 15e van de maan.

بِيض plur. van أَبْيَض.

بَيْع, het ruilen van eene zaak tegen eene andere: *het verkoopen; het koopen; het koopen en verkoopen; het drijven van koophandel;* ruiling van eene zaak tegen eene andere; *verkoop; koop; koop en verkoop; koophandel; het contract* „do ut des".

بِيعَة (mal. bī'ah), tempel van Christenen of Joden.

بيڠ I. **bījang**, *moeder;* — * (jav. *moeder*), batav., *wijfje* van dieren; wat reeds gejongd of eieren gelegd heeft (vgl. bikang en 't jav. babon van baboe, *moeder*); b. djari tangan, *duim;* b. djari kaki, *groote teen.* — [T.].

II. *wulpsch; geil* [inz. van vrouwen]; *wulpschheid; geilheid.*

* III., w. sum., *doorschijnend; heel dun*, zooals vloeipapier. — [N.].

IV., batav., b. lala (bal. wjanglalah of janglalah), *regenboog.* — [T.].

بيڠت **bīngit**, *kwijnend*, ten gevolge van een verlies van of het verlangen naar iets dierbaars; *kwijning.*

بيڠت **bēngot** en **bēnjot**, *scheef* (niet recht of niet vierkant), zooals bv. het aangezicht, een zakdoek en dergelijke; *scheefheid;* **męmbēngot**, *scheef worden;* ēroetbēngot, z. ēroet.

بيڠس **bīngas**, *grimmig*, zooals bv. eene kat, die men eene rot wil ontnemen; ook *grimmig van voorkomen; grimmigheid;* **męmbīngas**, *grimmig worden.*

بيڠڠ **bīngoeng**, *verbijsterd; verward; in de war* (men. *dom*, T.): *verbijstering; verwardheid;* **męmbīngoengkęn**, *verbijsterd enz. doen zijn* (maken); *verbijsteren; in de war brengen.*

بيڠل **bīngal** (vgl. binal, T.), *onvolgzaam; halsstarrig; koppig; wederspannig; onbuigzaam; onvolgzaamheid; halsstarrigheid; koppigheid; wederspannigheid; onbuigzaamheid.*

* بيڠي **bīngai**, *oorpijn.* — [C.].

بِيقَارِ z. بِيَاقَارِ **bījāpārī.**

بيق I. **bījak**, *rijk aan nakomelingen, vruchtbaar* in dien zin; *vruchtbaarheid.*

II. van eene plaats *vuil, smeerig; vuilheid, smeerigheid.*

* III. *kauwen.* — [L.]; het voedsel dat zich in de eerste maag der herkauwende dieren bevindt. — [M.].

* IV., w. sum., *wild door elkander; verstrooid; verspreid.* — [N.].

* بيك **bīkạ** (vgl. onder bīkang II., T.), een inlandsch gebak. — [R.]; koewé **bẹbika**, batav., soort van gebak. — [H.]. — z. bingka.

بيك I. **bīkoe**, ingeweven bloemwerk met bochten of in- en uitspringende hoeken.

* II. (oud-jav. wikoe) iemand, die een geestelijk leven leidt, *priester, kluizenaar.* — [T.].

بيك **bēkạ**, verscheidenheid van woorden of gezegden (sommigen willen van manieren). — * **bēkạ-2**, *onkiesch; onbetamelijk* [in gesprek]. — [M.].

بَيْكار ,بيكار en بِيكار — pers. paikār enz. —, *oorlog.*

بِيكار, pers., *vagebond;* mal. verb. is **bīkar; mẹmbīkar,** *zich als een vagebond gedragen.*

* بيكت **bīkat,** *speld; pen.* — [L.].

* بيكر I. **bīkar** — vermoedelijk het pers. paikār (z. بَيْكار) *beeldtenis* —, *geest; duiveltje.* — [R.].

II. z. بِيكار.

بيكغ I. **bīkang,** soort van versnapering, die in een' aarden vorm gebakken en dan met een' ijzeren spaan als het ware uitgeschoffeld wordt; sœdoek b., soort van kleine onaanzienlijke kris.

* II., (bẹbīkạ) batav., *rijstkoek;* **pẹmbīkāngan,** *koekepan.* — [B.]. — * **bēkang** z. **bengkang.**

* III., batav. (soend.), = bijang. — [T.].

* بيكن, **mẹmbikin,** batav., *maken; doen;* **bikinan,** *maaksel;* **mẹmbikinin,** *voor* iemand *iets maken.* — [T.].

* بيكو, **bébéko,** batav., suikergoed, in verschillende vormen, eene snoeperij voor de kinderen. — [H.].

بيك, **mẹmbēgạ,** *richten,* bv. een stuk geschut, *in de juiste richting brengen, dirigeeren;* een vechthaan *in de handen nemen en in de juiste richting plaatsen, richten enz.*

* بيك, **bejgoe-2** (lees: bégoe, T.), w. sum., een kwade, booze geest, die zich veelal in de bosschen ophoudt. — [N.]; is bataksch (T.).

بَيْكار z. بَيْكار.

*بيڬر I. **begar**, men., *tweeslachtig van voorkomen*, als bv. een man-wijf enz.; *verward* van de taal van iemand, die twee talen door elkander haspelt. — [T.].

*II., **bẹrbegar**, men., *in de rondte draaien*, ook van lieden gezegd, die een zwaardedans uitvoeren; **bẹrbegar-begar**, *kringen beschrijven* in 't vliegen van een vogel; **mambegar**, iets *laten draaien* als bv. een betelpruimpje in den mond; **mambegari**, *voor iets heen draaien*, als bv. voor een huis, dat men wegens bleuheid niet dadelijk durft binnen gaan. — [T.]; ***bejgar**, in het schermen *sprong; wending; draai;* **bẹbeigẹr**, *in de rondte loopen of springen*, zooals bij het schermen of dansen. — [N.].

بيڬڤ **bēgap**, van personen *gezet en krachtig, robust, vierkant:* van levenlooze dingen, zooals bv. poten van meubels *sterk, dik; gezetheid met kracht, robustheid; vierkantigheid, sterkheid; dikheid.*

بيڬل **bēgal** (zelden), *straatroover* (jav. T.); **mẹmbēgal**, *het straatroovers-ambacht drijven.*

بيل **bīlạ** — skr. wēla —, *tijd; ten tijde dat* (meest in de toekomst); *toen* (zelden); *wanneer;* b. āpạ? of āpạ b.? *wat tijd? wanneer?* b. mānạ? *op welken tijd? wanneer?* bārang b., *onverschillig wanneer; te eeniger tijd;* b. tœwan dātang, *wanneer gij komt: wanneer komt gij? wanneer zijt gij gekomen?* b. hāri b. rimbạ? bīlạ hāri is: *op welken dag?* of *wanneer?* bīlạ rimbạ is onvertaalbaar en staat ook in 't mal. alleen ter versterking. Het geheel is eene intensieve, eene ontkenning insluitende vraag op het beweren van een' ander, dat men iets gedaan heeft, hetzij goed of kwaad; bv. mālam tādi engkau bẹrdjœdi, *van nacht hebt gij gedobbeld;* b. hāri b. rimbạ ākoe bẹrdjœdi? *wanneer* (int.) *heb ik gedobbeld?*

بيل **bēlạ** — skr. wēla, *schielijke dood* —, zoenoffer door een' schielijken dood; *genoegdoening* in 't alg.; **mẹmbēlạ**, *zich ten offer brengen door een' schielijken dood*, bij de uitvaart of bij het lijk van een' beminden afgestorvene, bv. door zich te verbranden met het lijk van den man, door zich met een' dolksteek het leven te nemen op het lijk van een' vriend enz.; mintå b., *een zoenoffer enz. eischen;* mẹmbājar b., *een zoenoffer enz. brengen;* djāngan ānaḳkoe pẹrgi b., *ga u niet ten offer brengen, mijn kind;* — * b. sœdoeḳ, *met een kris doorstooten worden en zoo te samen sterven;* b. kẹtẹṙdjāngan (moet wellicht zijn kẹtẹṙdjœnan), *in 't vuur te samen sterven.*— [L.]; mátīlah ākoe tijādạ b., *ik zal sterven zonder genoegdoening;* **mẹmbélākẹn**, *zich ten offer brengen voor een' doode;*

wraak nemen voor een' vermoorde of op eene andere wijze beleedigde: — * saling b., batav., *malkander helpen.* — [H.]; *helpen; verdedigen; ter zijde staan.* — [B.].

* بيلت **bīloet**, *buigen, zonder zijne gedaante te hernemen,* zoonals een slecht gehard lemmet. — [C.].

* بيلت **bīlit** = **bīlik**. — [L.].

بيلت **bēloet**, *verraad;* **mēmbēloet**, *verraad plegen:* ōrang b., *verrader;* **mēmbēloetkēn**, *verraad plegen aan* iemand, *verraden;* **mēmbèlœti**, *verraden.*

بيلر **bīloer**, *striem* ten gevolge van een' slag.

بيلس I., **mēmbīlas**, *afspoelen, spoelen* (in een vocht heen en weder bewegen), *uitspoelen, overspoelen.*

II. van de oogen *ontstoken en druipend; leep; leepheid.*

* III. *verzet; verward; ontsteld.* — [M.].

بيلس I. **bīlis**, naam van een eetbaar zoutwater-vischje, dat ingepekeld in den handel komt. — Ingepekeld is het de zoogenaamde makassaarsche of roode visch. — Het heeft zeer kleine oogen; van daar: mātạ b., *oogen van den* b., bīlis-*oogen*, d. z. oogen, met gezwollen of ontstoken oogleden (vgl. bèlès, T.); tjœrak m. b., zeker patroon van fijn geruit goed, met zwarten grond en roode of witte streepen.

* II. *bezwalken.* — [R.].

* بيلس **bèlès** (vgl. onder bīlis I.), batav. (jav.), in mātạ **bèlèsan**, oogen hebben waarvan de rand rood is, de haartjes uitvallen, en die water uitlaten. — [T]; * belēsan, of bēlek en belēkan, *druipoogen; vuile zeere oogen.* — [B.].

بيلغ **bīlang**, *getal: som; elk; ieder:* **mēmbīlang**, *tellen* (ook in de bet. van in aanmerking nemen, achten); *optellen; opsommen; rekenen; berekenen;* voorts, doch minder gebr. (en uit de brabbeltaal ontleend, T.), *vertellen; verhalen; berichten; zeggen;* rāmai bīlangnjạ, *hun getal was groot;* b. hāri, *elke dag; elken dag; dagelijks;* **kēbilāngan**, *telbaar zijn; aanzienlijk zijn; in aanmerking komen;* **bìlāngan**, *telling; optelling; opsomming; rekening; berekening;* tooverachtige berekening, door de letters van iemands naam volgens hunne getalwaarde op te sommen en dan de som door een zeker getal te deelen. De rest, die ook 0 kan zijn, wijst voorspoed of ongeluk aan; *vertelling; verhaling; berichtgeving: getal; som; vertelsel; verhaal; bericht; gezegde.*

بيل غيغك **bīlạ ngēngek** = bala-ngēnjeh.

* بيلق **bīlak**, naam van een gewas — *crateva* —. — [R.]; naam van een' vruchtboom — *crateva marmelon* —. — [C.]; een' boom, die eene soort van katoen geeft — *crateva speciosa* —. — [P.].

بيلق, **mẹmbēloḳ**, *loeven:* ook fig.: *terugkrabbelen: aarzelen:* — * batav., *loeven: half omkeeren.* — [B.]: van rijtuigen en vaartuigen *een anderen weg inslaan.* — [T.].

بيلك I. **bīlik**, *vertrek: kamer.*

II., singap., *iets in de hand hebben en heen en weder draaien.*

بيلك I. **bēlek**, van de oogen *geopend:* **mẹmbēlek**, *met open oogen*, d. i. *nauwkeurig bekijken:* van de oogen *de hoed. van geopend zijn aannemen, opengaan.*

* II., batav. (uit 't bal., T.), *slikkerig: modderig:* minder dan lòdròk. — [B. en H.].

* III. z. onder bēles.

بيلل **bīlal**, z. بلال.

* بيلن **bīlin**, *spinnen.* — [L.]: **bīlan**, batav. — [C.].

بيلن **bēlon**, uitdrukkende den toestand van een' speler van het spel, genoemd gālah pandjang, die heen en terug door den vijand gedrongen is, zonder gevangen genomen te worden; fig.: *doorgeworsteld hebbend.*

بيلو **bilau**, z. onder kātjau.

* بيلو **bīlo** of **bēlo**, *tuinstaak; stok.* — [R.].

* بيلولس (z. lœloes, T.) **biloeloes**, w. sum., *los om het lijf* van kleederen, of een touw; om iets anders *niet sterk genoeg aangehaald;* de kunst om zijne boeien te verbreken. — [N.].

بيله I. **bīlah**. naam van een rijkje op de N. O. kust van Sumatra, onder ned. heerschappij.

II. stuk gespleten bamboes: *lat* van bamboes. — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal dunne, lange en smalle voorwerpen (sabels, messen en dergelijke) uitdrukt; ook van naalden gebruikt (doch daarvoor liever bātang), omdat men vroeger voor grofwerk, zooals grove matten, matten zeilen enz. naalden van bamboes gebruikte.

بيله **bēloh**, *onverstandig; onbezonnen; onbedachtzaam; onverstandigheid; onbezonnenheid; onbedachtzaamheid.*

بيلي **bīlai**, *striem* veroorzaakt door een slag.

بيم **bīmạ** — skr. bhīma — 1° *schrik; afgrijzen: akeligheid*; naam van Siwa; 2° *de melkweg:* ook: bīmasaḳti. — De laatste bet. heeft het woord in 't skr. niet; 3° naam van een rijk op het eiland Sumbawa (en van den tweeden der vijf zoonen van Pandoe, T.).

بين **bīni,** *de vrouw* van den man; *het wijfje* van het mannetje; *getrouwde vrouw;* lāki b., *man en vrouw;* anaḳ b., *vrouw en kind* (kinderen); **bęrbīni,** *gaan trouwen;* van mannelijke dieren *parende zijn:* **męmbinīkęn,** *tot zijne vrouw maken.*

بين **bēnạ** z. bęhēnạ.

بيّن (mal. baijin), plur. أبيّنا en بيّنة, *duidelijk; blijkbaar; klaarblijkelijk.* In 't mal. ook nog: *duidelijkheid; blijkbaarheid; klaarblijkelijkheid;* **męmbaijinkęn,** *duidelijk enz. doen zijn* (maken); *te kennen geven.*

بيّنات plur. van بيّنة.

بيّنة (mal. baijinah), plur. بيّنات, fem. van بيّن; voorts: *duidelijke zaak; duidelijk bewijs; klaarblijkelijkheid; zakelijke getuigenis.*

بينة (mal. bīnah) plur. van بيّن.

* بينغ **bīnong,** naam eener plant — *bucida nitida* —.— [C.].

* بينل **bīnal** (vgl. bingal, T.), batav. (uit 't bal., T.), *ondeugend* van een kind, een paard. — [B. en H.].

* بيني **bainé,** w. sum., *de nagels rood verwen.* — [N.]; hiermêe is bedoeld برهيني (z. ايني)! (T.).

* بيو **bijau,** *stout.* — [L.].

* بيو **bijoe,** w. sum., *drachtig zijn; bezet zijn; bezwangerd.* — Wordt uitsluitend van dieren gebezigd. — [N.]; verkeerd gelezen in plaats van بيژ, z. bijaḳ (T.).

* بيّو **bējo,** batav. (uit 't jav., T.) = tījoeng.

بيوت plur. van بيّت.

بيوتات plur. van بيّت.

بي وفا, pers., *ontrouw; bedriegelijk; verraderlijk; bedriegelijkheid; verraderlijkheid.*

* بيوق **bēwoḳ,** batav. (uit 't jav., T.), *gekneveld; gebakkebaard.* — [B.].

بيوك **bijœkoe,** naam eener soort van landschildpad, die zeer flauw uit hare oogen kijkt; naam van een' eetbaren zoetwater-visch, zoo genoemd, omdat hij dezelfde eigenschap heeft; māta b., *kwijnende, verliefde oogen.*

بيول **bijōlạ** — port. *viola* —, *viool;* **bęrbiōlạ,** *een viool hebbende zijn; van een viool voorzien zijn; op een viool spelende zijn.*

* بيولي **bijœle,** een kleine, goede zeevisch. — [R.].

بيهوش **bīhœsj** z. bījoes.

بيپت **bēnjoet** z. bēngoet; ēroet bēnjoet z. ēroet.

بيپك **bēnjek,** *kleverig*, zooals bv. de rijst, die te lang gekookt heeft; *kleverigheid;* — * batav., *papperig* als verrotte vruchten; minjak b., *olie van verrotte kokosnoten gemaakt.* — [T.].

بيپك **bẹnjik,** naam van een' boom, die eene kastanjeachtige, eetbare vrucht draagt, eenigszins verschillend van de gājam of tōlok.

بيپي **bẹnnjai,** van spijzen *aan kruimen; verkookt; los* [zooals bv. rijst, zooals zij in de soep of brei gegeten wordt]; van eene handeling *flauw, zonder energie;* van een' maatregel *half.*

ت

ت, de letter تا, 3° letter van het arabisch en maleisch alphabet, hebbende de waarde van de nederlandsche t; als getalletter heeft zij de waarde van 400 (z. أبجد); in geschriften van godsdienstigen aard verkorting van توبة. Niet aan te bevelen is het gebruik van ت als ontkenning, in stede van تأ, bv. تسود tasœdi, in plaats van تأسود; تداقت, in plaats van تأ داقت. — In singap. is het algemeen.

ت **toe** — smtr. van ītoe. — Wordt als suffix aan subst. gehecht, bv. sahājạ tœwantoe, voor sahājạ tœwan ītoe, *slaaf van mijnheer;* sẹbẹntartoe, voor sẹbẹntar ītoe, *op dat oogenblik.*

* تا **ta,** w. sum., *toch.* — Men treft dit woord dikwijls aan, om eenigen nadruk te geven; 2° vervangt het veelal het voorvoegsel تر tẹr. — [N.].

تأ **tå** en, zelden **tak** — smtr. van tīdak — adv. van ontkenning, *niet.* — Niet licht in een' gekuischten stijl, behalve in eenige samenstellingen, bv. in تأكن tåkan, *immers niet; toch niet;* tå koewāsạ, *niet in staat zijn; er niet voor gestemd zijn: er geene lust toe hebben;* تأ آد tå ādạ (ook wel uitgesproken tẹādạ, doch niet geschreven تأد of تآد), *niet zijn; niet; neen.* (z. tijādạ); tå dāpat tijādạ, *niet niet kunnen; het kan niet niet*, d. i.: *moeten; het moet; zekerlijk; buiten twijfel; het tegendeel is onmogelijk;* tå œsah, *het hoeft niet;* māoe tå māoe, *goedschiks of kwaadschiks;* bāik tå bāik, *hetzij goed of kwaad;* sẹkāli tå sẹkāli, *éénmaal toch;* sœwang tå sœwang, *hetzij gemakkelijk of niet; éénmaal toch.*

تا, naam der letter ت; تاء مربوطة,

gebonden tā, *naam der letter* ة. — *De Mal. gebruiken gew.* مربوطة ة tā marbūt.

تَأَمْ, *splitsing*: **mȩnāām**, *touw en dergelijke splitsen*: pȩnāām, *wie splitst*: *ook*: *soort van versnapering* (*verband met de oorspr. bet. niet recht duidelijk*); *eene door wal wanmaak gearabiseerde verb. is* فَتَمَ.

* تاءيلغ **taeilang**, w. sum., = tauei, *dragen*: *stutten*: *schragen*, = ترءيلغ. *dus eigenlijk gedragen*. — [N.].

تابر, **mȩnāboer**, *strooien*: *zaaien*: **mȩnáb**ǣ**ri**, *bestrooien*; *bezaaien*; **bȩrtáb**ǣ**ran**, *met veelheid van subj. of bij voortduring verstrooid zijn*; **mȩntaboer-tēbar**, *naar verschillende richtingen uit elkander gooien*; **tȩmāboer** = **bȩrtáb**ǣ**ran**; bintang t., *sterren als gezaaid*; **táb**ǣ**ran**, *wat gestrooid enz. is*; **pȩnāboer**, *wie strooit enz.*; *strooier*; *zaaier*; in plaats van het ongebr. **pȩtāboer**, en dit in plaats van het ongebr. **pȩrtāboer**, *hagel* korrels om te schieten; **pȩrtáb**ǣ**ran**, *strooiing*; *zaaiing*; *verstrooiing*; *bestrooiing*; *bezaaiing*. — * **mȩntȩlaboeran**, batav., = di tȩrbangin angin. — (H.). Diergelijke vormen met 't voorhechtsel mȩ en een' neusklank, 't inhechtsel al of ar en 't achterhechtsel an worden gebezigd van een menigte voorwerpen; vgl. mȩngkrijoekan; mȩngkrikitan; mȩngklèbatan; **mȩnggrombongan**: **mȩntjȩrètjèttan**: **mȩngklȩdjȩpan**: **mȩnsrèbèttan**: **mȩnsjȩlamoetan**: **mȩndjȩrȩnoekan**: **mȩngklodjotan**: **mȩngkrèpètan**, en zijn, met uitzondering van den neusklank achter 't voorhechtsel mȩ uit 't bal. ontleend. — (T.).

* تابر **tābor**, *wild suikerriet*. — [R.]. — z tȩbȩran.

تابر I. **tābir**, *gordijn*: *voorhangsel*; t. mǣkȩ, *voorhangsel vóór een bed*: kāki t., *onderste rand van een gordijn*: **bȩrtābirkȩn** kāin sȩtȩra, *van zijden gordijnen voorzien geworden zijn*: **tābir-mābir**, *voorhangsels*, met verscheidenheid.

* II. *eng*; *smal*; *nauw*. — [R.].

* III., batav. uitspraak van تَعْبِير. — [R.].

تَابِع, plur. تَبَعَة ,تَبَع en تَوَابِع, *volgeling*; *aanhangeling*: *bediende*; *sectator*; *beschermgeest*. Met plur. تَوَابِع, in de gramm. *appositie*.

* تابغ I. **tābang**, *stoppen*; *dicht maken*, bv. eene rivier, goot enz. — [L. bew.].

* II., w. sum., *verliezen* (in het spel). — [N.]; men. uitspraak van تربغ (T.).

تابغ I. **tāboeng**, holle bamboes, tot het opnemen van eenig vocht, bv. water, palmwijn en dergelijke; holle bamboes, met eene nauwe opening, tot het opnemen van

spaarpenningen, *spaarpot; koker;* **mẹnāboeng**, *in eene* tāboeng *doen, als een' spaarpenning wegleggen;* t. tādji, *bamboezen kokertje*, waarin de sporen voor vechthanen bewaard worden, door ze in een stuk gaboes-hout te steken en dit in het kokertje te plaatsen; — * t. bẹroeḳ, naam eener plant — *nepenthes distillatoria; gymnamphora* —.— [C.]; **tābœngan**, *wat in eene* tāboeng *gedaan is of moet worden; spaargeld.*

* II. naam der hoofdrivier van Siak. — [R.].

تابق **tābaḳ**, soort van groote metalen schotel, dienende inz. tot het serveeren, aan het einde van een' grooten maaltijd, van versnaperingen van grooten omvang, bv. wādjik, bauloe en dergelijke, die men daar niet eet maar mede naar huis neemt, waartoe de een of ander doek (voor de voornamen van zijde) er op gelegd is, dien men insgelijks houdt; een tābaḳ met de versnaperingen er op; pẹngānan t., versnaperingen van grooten omvang, die op een groote metalen schotel geserveerd worden.

*تابق **tāboḳ**, batav. (uit 't jav., T.), *slaan; kloppen; hand- of vuistslag.*— [B.].

تابك **tābik**, *groet; begroeting; compliment*, in dien zin; betuiging van wellevendheid, *plichtpleging; verlof.* — In de laatste bet. wordt het alleen gebruikt voor verlof, dat men vraagt voor eene handeling die men gaat verrichten of reeds verricht heeft en die kon kwalijk genomen, ten minste als onbeleefd beschouwd worden. Men zegt bv. mintå t., *ik verzoek verlof* (met uw verlof), wanneer men een' meerdere aan zijn lichaam aanvat, of, met hem sprekende, een vuil woord gebruikt.

تابل I. **tābal**, naam van een spel tusschen twee personen op een bord, met 16 roode en 16 witte schijven, soort van damspel.

II. verb. van طَبَل.

تابن I. **tāban**, naam van een' boom, die zoogenaamde gẹttah pẹrtjạ van mindere kwaliteit oplevert.

* II. **taban** (men. uitspraak van تربن; bat. torban, T.), w. sum., *nederstorten; invallen; instorten* van gebouwen, opgezet aardewerk, grachten enz. — [N.].

تابن **tāboen** (alleen nog in hik. en poëzie), van rook *zich kolomvormig verheffen;* **mẹntāboen**, *zich kolomvormig verheffen;* — * **tābœnan**, batav. (uit 't bal., T.), *rookvat.* — [B.].

*تابو **taboe** (verkeerde uitspraak van تابؤ of تبق, T.), w. sum., *ergens een gat in steken.* — [N.].

تَابُوت, plur. تَوَابِيت, *houten kist; doodkist; ark des verbonds.*

تابه I. **tābah** of tęlęmpap, breedte der hand over de vijf vingers, als lengtemaat: **męntābah**, *met de breedte der hand meten;* t. ęmpat djāri, *breedte der hand over de vier vingers,* zonder den duim.

II. *standvastig: ferm: standvastigheid; fermeteit* (bal. *driest*, T.).

تابه (z. **tāboh**), **tábœhan**, allerhande instrumenten, voorn. behoorende tot de gāmelan, waarop geslagen wordt; 2° naam eener soort van wesp, met een' half geel achterlijf, latende, wanneer zij in haar hol is, een gonzend geluid hooren, gelijkende op dat eener gāmelan, uit de verte gehoord (vlg. onder taboh, T.): pinang pantat t., *pinang-noot van het voorkomen van den aars eener* tābœhan, d. i. eerst aan het onderst gedeelte geel of halfrijp.

تابه **tāboh**, iets waarop geslagen wordt, om tot een sein te dienen; een uur aan boord van vaartuigen, omdat vroeger om het uur op de tāboh geslagen werd; eene wacht aan boord van vaartuigen (volgens L. 3 bij dag en 5 bij nacht): t. lārang, zoodanig instrument, tot het oproepen der bevolking, bij een dreigend gevaar, en voor het geven van andere seinen verboden; **bęrtāboh**, van een tāboh *voorzien zijn: op een* tābob *slaande zijn:* **tábōhan** en, minder goed, **tábœan**, = tabochan 2°; 2° nom. pr. f.: ken t., de heldin en de naam van een mal. gedicht; volgens anderen: * تمبوهن tamboehan en tęmboehan.

تابيد, *het bestendigen: het verschrikken: het bevreesd maken:* عَلَي آلتَّابيد, *voor altijd.*

* تات **tāta** (jav. T.), *orde; beschikking; inrichting.* — [C.].

* تات **tātoe**, jav., *wond; wonden.* — [C.].

تاتار, pers., *Tataar.*

تاتت **tātit** en **tātip**, jav., *bliksem.* — [C.].

* تاتر, ęmas **bęrtātar**, *goud gevijld; goud dat ergens op gestrooid wordt.* — [L.].

تاتغ, **męnātang**, *dragen op de palm van eene hand of de palmen der handen* (ook van vloeistoffen); męnātang tāngan ānaķ dārą, *de hand eener maagd in de zijne dragen.*

* تاتغ **tātoeng**, naam der rivier van Palembang, in haren bovenloop mœsi genoemd. — [L.].

تاتغ, **męnāting**, *in de hand houden*, de palm van de hand naar boven gekeerd, hetzij met gesloten of met open vingers: in de zoodanig geplaatste hand *wikken.*

تاتف, **męnātap**, *met aandacht van nabij bekijken: met aandacht onderzoeken: met aandacht doorlezen: doorsnuffelen:* pīsau

mākan t., wordt gezegd van een mes, dat den hoogsten graad van scherpte bezit (het verband met tātap is niet duidelijk).

*تاتق I. **tātaḳ**, *in den grond drijven.* — [C.].

* II., w. sum., *rechtuit.* — [N.].

* III., batav. (uit 't bal., T.), *onderleggen:* tatākan, *onderlaag.* — [B.]; *voetstuk; onderstel; grondslag.* — [R.].

تاتل **tātal**, *spaander:* t. kęttam, *houtkrul; schaafsel.*

*تاتن **tātan**, malab., *goud- en zilversmid.* — [R.].

تاته, **męnātah**, *bezetten; omzetten* [zooals bv. een' ring met steenen]; **bęrtātahkęn**, *bezet enz. zijn;* kęris b., *eene bezette kris;* kęris b. intan, *eene met diamanten bezette kris.*

تاته, **męnāteh**, kleine kinderen *aan de hand of den leiband leiden, om ze te leeren loopen; het eerste onderwijs geven aan* iemand; djālan bęrtāteh, *aan de hand of den leiband van iemand loopende zijn; met wankelende schreden loopende zijn* (in alle geval bęrdjalan, T.).

*تاتيبو **tåtībau**, singap., naam van een' vogel, te huis behoorende op het mal. schiereiland, die na zons ondergang een geluid als tåtībau laat hooren.

تأثير I., تاثير en تَأْثِير, *het drukken van een spoor op iets; het doordringen.*

II. *meerderheid; voorrang; uitstekendheid;* kracht, die eene zaak op eene andere uitoefent; *invloed.*

*تاج **tādjoe**, beter **tœdjoe**, *doelen; mikken; recht sturen.* — [L.].

تاج (mal. **tādjoe**), plur. تيجان, *kroon.*

تاج **tādji**, *kunstspoor* voor een' vechthaan; t. gōloḳ, *rechte spoor;* t. bengkoḳ, *kromme spoor.*

تاجر **tādjoer**, *lang en smal koraal-rif, dat zich van den oever ver in zee uitstrekt; staart* van eene fuik; **męnādjoer**, van een koraal-rif *zich lang en smal in zee uitstrekken;* eene fuik *van een staart voorzien;* **pęnādjoer**, *wie de hoedanigheid van een* tādjoer *vertoont; de lange staart* eener fuik.

تاجِر, plur. تُجْر, تِجَر, تَجْر, تُجَّر en تُجَّار, *koopman.*

*تاجر **tādjir**, batav. uitspraak van تَعْزِير, straf, welke niet bij de wet bepaald is, maar naar omstandigheden wordt opgelegd.

تاجق **tādjaḳ**, scherp en puntig werktuig, om den grond om te woelen, *ploegijzer, wiedijzer, schoffel:* **męnādjaḳ**, den grond *met een ploegijzer omwoelen;* planten *door die handeling uitwieden.*

تاجق **tādjoeḳ**, *insteeksel in het haar, de hoofdbedekking, of achter het oor*, inz. van bloemen; *uitsteeksel boven boord van de* sœloer-gāding, waaraan de roeistroppen vast gemaakt worden; *oplanger* (mar.); *hanger* (mar.); t. mālai of t. māli, *insteeksel met eene* gędābah, waaraan snoeren van het een of ander (goendjai of mālai) hangen; t. gantoeng, *inhouten van de losse verschansing* (mar.); t. lęllai, *windveren* (mar.), bovenst gedeelte van de achterste inhouten verlenging van de rantsoenhouten; t. sanggą gālah, *naar buiten gebogen oplanger, waarvan eene zekere hoeveelheid de* sanggą gālah *vormt;* tœtoep t., *potdeksel*, d. i. plank of lat, die de uitstekende punten der t. van een vaartuig bedekt (mar.); **męnādjoekkęn**, *tot hoofdbedekking maken; als insteeksel in het haar gebruiken; in het haar, de hoofdbedekking of achter het oor steken.*

تاجم **tādjam**, *scherp; scherpheid; scherpte; snede;* tādjamnją sępęrti gęlas mākan ramboet tęrbang, *scherp als glas, een zwevend hoofdhaar doorsnijdend;* **męnādjam**, *scherp worden.*

* تاجن **tādjin**, batav. (jav., T.), *schuim van gekookte rijst.* — [B.].

تاجو **tādjau**, groote aarden pot, kleiner dan de pędęnną, inz. uit den ouden tijd en uit den grond opgedolven: **sętādjau** ęmas, *eene* tādjau *met goud.*

تاجه **tadjah**, *grasmes met langen steel.*

تاچق stamw. van تلچاڨ, z. اچق (T.).

تأخر, *terugblijven; achteraan komen;* **męntaächchoerkęn**, *doen terugblijven enz.; achteraan zetten.*

تأخير, *vertragen; uitstellen; verschuiven; achterblijven; vertraging; uitstel; verschuiving;* **męntâchīr**, *vertragen; uitstellen; verschuiven.*

تادي **tādi** en, minder goed, **tahādi**, adv., *zooeven; kort geleden; een weinig geleden;* adj., *van zooeven; laatstleden;* bahāroe t. dātang of sębęntar t. dātang, *zooeven pas aangekomen;* mālam t., *laatstleden nacht.*

* تادڠ **tādang**, voor tandang, *schoppen.*— [L.]; *stooten; botsen.* — [C.].

* تادق **tādaḳ**, *aderlating.* — [L.].

* تادوه **tadoh**, w. sum., *iets wegmoffelen; wegstoppen; verbergen; verdwijnen; ontwijken* (een' slag of stoot). — [N.].

تاده **tādah**, *wat iets opvangt*, doch alleen in tādah pęloh (*wat het zweet opvangt*), de rugvoering van een kleedingstuk; **męnādah** 1° *iets zoodanig houden, dat het iets kan opvangen;* 2° *opvangen; tegenhouden* (iets, dat in beweging is of zich zou

bewegen, als het niet tegengehouden wierd); **męnādah** tāngan, *de handen uitstrekken*, om iets te ontvangen, of even als om iets te ontvangen, dat is als een smekende, zooals bij het aanroepen van God, hangende de hoogere of lagere positie der handen alleen af van de meerdere of mindere exaltatie van den persoon; zijnde dus het begrip van omhoog niet inhaerent aan تادة; **męnādah** loetoet, *de knieën aan elkander sluiten*, om op die wijze iets op te vangen; **męnādah** lājar, de zeilen zoodanig zetten, dat zij den wind opvangen d. i. *de zeilen bijzetten;* van daar, bij op de mal. wijze getuigde vaartuigen: wanneer de zeilen op de eene zijde niet goed staan, ze naar de andere zijde gooien, hetzij dat men voor of bij den wind zeile; dus ook: *over stag gaan; vóór den wind omgaan; over den anderen boeg gaan liggen*, voor welke drie laatste beteekenissen men gaarne eenvoudig bęrtādah gebruikt; **męnādah** ājęr, *water opvangen;* **męnādah** mœloet, *den mond ophouden*, om iets in op te vangen, bv. water; t. pęloh bęrāwan, *rugvoering van een kleedingstuk*, met golvende uitsnijdingen aan den kant; **pęnādah**, wie iets zoodanig houdt, dat het iets kan opvangen; gereedschap daarvoor; p. ājęr hœdjan, *dakgoot*.

تأديب, تاديب en تأديب, *het geven van onderwijs in goede zeden en wetenschappen; het opleiden; het opvoeden; opleiding; opvoeding;* **męntådībkęn**, *onderwijzen in goede zeden en wetenschappen; opleiden; opvoeden.*

تأدية (mal. tådijah), *het vervullen eener belofte; het betalen eener schuld; het teruggeven van een in bewaring genomen goed.*

تار **tārą**, *effen, gelijk, vlak, plat, weinig hellend*, zooals bv. een' dak; *weerga, evenbeeld.*

تار, **męnāri**, *dansen;* tępoek t., *dansen, daarbij van tijd tot tijd in de handen klappende.*

تارس **tāris**, verzameling van banden, waardoor iets zoodanig omgeven wordt, dat het gemakkelijk kan getransporteerd worden, zooals bv. een waterpot, eene geldkist, of dat het niet uit elkander gaat, zooals bv. een pakket; **męnāris**, *omwælen; omwinden.*

تارڠ I. **tārang**, *nest van vogels.* — [H. I.]; vgl. sārang; **pętårāngan** voor **pęrtårāngan**, plaats voor eene kip, waar zij hare eieren legt.

*II. naam eener soort van krekel, die een zingend geluid maakt. — [L.].

تارڠ **tāring**, *oogtand; hondstand.* — z. sījoeng.

*تارق **tāroep**, batav. (uit 't jav., T.), *tijdelijk afdak; losse loods.* — [B.].

تارق I., **bertārak**, *zich onthouden van eenig genot; ingetogen leven; asketisch leven* (z. tāpą); **pertārákan**, *onthouding van eenig genot; een ingetogen leven; een asketisch leven.*

* II. *uitstrekken; verwijden.* — [C.].

تارق **tāroek**, *knop* van gewassen. — z. pœtjoek.

تارك I., **menārik**, *trekken; aanhalen; halen; ophalen; sleepen;* gœlą t., suiker, stroop of honig, tot zekere lijvigheid ingedikt en dan in draden getrokken en opgerold; **menārik** œtang, *schulden invorderen;* m. njānji, *een' zang ophalen;* **penārik**, *wie trekt enz.; gereedschap daarvoor;* naam eener liaan, die dient, om geveld hout enz. voort te trekken (z. rœwan).

* II. **tārik**, de buitenplanken van een schip boven de knieën. — [M.]; w. sum., de beweging in het schoonmaken der rijst, waardoor deze van de padi wordt afgezonderd. — [N.].

تارم, **menāram**, *niet helder doorschijnen; flauw schijnen* [inz. van de maan, wanneer zij door dampen of lichte wolken betrokken is]; **temāram**, *flauw schijnen;* **terang** t., *flauw schijnsel;* **tāramtemāram**, *meer of min flauw schijnen;* **penāram**, *wat niet helder doorschijnt enz.;* vleesch, doch inz. garnalen of bamban-visch, in deeg gewikkeld en dan gebakken.

تارم **tāroem**, naam der indigoplant; **soorten**: t. dāoen hāloes; t. d. lēbar.

* تارن **taran**, w. sum., *steel; bezemsteel; pennehouder;* **taran** of **tataran** lambing, *lansstang:* **tataran** sagar djantan, *een* (lans) *stang van* idjoe. — [N.].

* تارو **taro** (verkort. van انتار, T.), w. sum., *gedurende; terwijl;* wordt ook gebruikt om den tegenwoordigen tijd aan te duiden. — [N.].

تارہ, **menārah**, *behouwen met eene bijl, dissel of dergelijke; bedisselen enz.;* **tárāhan**, *behouwing; bedisseling;* naam van een' vogel, ook bœroeng tœkang genaamd, die in den nacht een geluid maakt, alsof er iemand hout bedisselt; *wat behouwen enz. is;* **penārah**, *wie behouwt enz.; behouwer; bedisselaar;* werktuig voor het behouwen, bedisselen.

تارہ, **menāroh**, *plaatsen, zetten, stellen, leggen; in pand geven, in bewaring geven; wegleggen, bewaren; bezitten, hebben; inzetten, inleggen;* **menāroh** dīri, *zich behoorlijk gedragen;* t. lœwar, *weddenschap buiten de hoofdpartij*, zooals bv. bij wedrennen, hanengevechten en dergelijke (z. pēpek en tœwi); **tárōhan**, *wat geplaatst enz. wordt of is; pand, inzet, inleg; weggelegde voorraad;* iets, waarop men hoogen prijs stelt; **pertárōhan**, *plaatsing, legging; in*

pand geving, in bewaring geving; weglegging, bewaring; **pęnárōhan**, *bewaarplaats; depot; magazijn.*

* تارة **tāreh**, *rekken; uitrekken.* — [L. (S. S.)].

تأريخ en تاريخ, plur. تواريخ, *tijdstip eener gebeurtenis: tijdrekening; tijdrekeningspunt: dagteekening: kronijk.*

تاسع, *negende: de negende.*

تاسق **tāsak**, *bloedstillend middel:* — * men., uitgeperst sap van de tjapaplant, als geneesmiddel bij de besnijdenis gebezigd; z. djompi. — [T.]; **męnāsak**, eene wond *met bloedstillende of samentrekkende middelen behandelen.*

تاسك **tāsik**, *meer, binnenwater;* t. kęsakti, zekere versnapering; in arœwan t., naam van een zoutwater-visch (arœwan is een zoetwater-visch), heeft het de beteekenis van *zee.*

تاسوعا, negende dag der maand. — Op den negenden dag der maand moeharram moet er gevast worden.

* تاغ **tangi**, batav., *nog tijd, nog tijds genoeg.* — [B.]; masih tángi matęngnja = masih djaoeh matęngnja, *nog lang niet gaar zijn.* — [H.]. — Waarschijnlijk het jav. tangèh. — [S.].

* تاغر **tāngar** of **tāngar-2** (batav. uit 't bal., T.), *zich in acht nemen, zich hoeden, voorzichtig zijn.* — [L. bew].

تاغس, **męnāngas**, *stoven,* d. i. het aan eene dragelijke warmte blootstellen, hetzij aan de warmte van vuur, in warm water, in warmen stoom, onder eenen deken of anderszins; **bęrtāngas**, *zich stovende zijn* (hier moet men zich dīri of dirīnja als complement van **tāngas** denken); **pęnāngas**, *wie stooft, stover, middel tot het stoven;* **pęnángāsan**, *stoving.*

تاغس, **męnāngis**, *weenen, schreien, janken;* **męnángīsi**, *weenen enz. om of over* iets, *beweenen, beschreien; weenen enz. tot of op* iets; **tángīsan**, *geween, geschrei: gejank.*

تاغن **tāngan**, *hand; hand en arm; mouw; voorpoot* van dieren; t. kęmœdi (of tjęlāgą), *helmstok van een roer, roerpen;* t. nāik, in hazardspelen *de veine hebben;* t. tœroen, in hazardspelen *de veine kwijt raken;* īboe t., *de duim;* tāpak t., *palm van de hand; handteekening;* — *māta t., *gewricht van de hand.* — [L. bew.]; bœwah t., *de muis van de hand.* — [R.]; tjęppat t., *vlug van handen;* pandjang t., *lange handen,* d. i. lange vingers hebben; męmāsok t., *ergens de handen in steken of hebben; ergens mededoen;* **męnángāni**, *met de hand*

of de handen behandelen; behandelen; de handen aan iets *slaan.*

تافتة, pers. zekere zijden stof; *taf; linnen kleed.*

* **تافي tāfija**, sterkè drank, die uit suikerriet getrokken wordt; *rum.* — [M.].

تاڤق I. **tāpa** en **moestāpa**, verb. van مُصطفي.

II. — skr. **tapa** —, **bertāpa**, *in afzondering en onthouding leven*, ter verkrijging van bovennatuurlijke krachten of buitengewone kennis; ook: bęrbœwat t., *in afzondering en onthouding levende zijn enz.*; **męmpęrtápākęn**, iets *trachten te verkrijgen door in afzondering en onthouding te leven;* **pęrtāpa**, *wie in afzondering en onthouding leeft enz.; kluizenaar; eremiet;* **pęrtápāān**, *leven in afzondering en onthouding enz.;* plaats daarvoor.

III., **tāpa-2**, stukken visch, gezouten en in de zon gedroogd. — z. dendeng; — **męntāpa-2-ākan**, *tot* tāpa-tāpa *maken.*

* **تاڤت tāpat**, *steile rots.* — [M.]; *spleet, kloof* van eene rots. — [L. bew.].

* **تاڤس** I. **tāpoes**, batav., *persen.* — [B.].

* II. (vgl. onder tāpis, T.) en **tępoes**, naam van een' boom. — [L.]; welks vrucht op eene kastanje gelijkt. — [L. bew.]; *elateriospermum tapos.* — [P.].

تاڤيس, **męnāpis**, *zijgen, doorzijgen, klenzen, temsen, filtreeren;* bœwah t., naam eener vrucht, eenigszins gelijkende op de kastanje (vgl. tapoes II., T.); **tápisan**, werktuig om te filtreeren *zijgdoek, klens, tems, filtreertoestel;* **pęnāpis**, *wie zijgt enz., zijger, doorzijger, klenzer, temser, filtreerder;* **pęnápīsan**, *zijging, doorzijging, klenzing, temsing, filtreering.*

تاڤوڠ I. **tāpoeng**, boeg., niet anders dan in bādjoe t., *lang, nauwsluitend opperkleed*, wordende veelal als een geschenk aan ondergeschikten gegeven.

* II., w. sum., met de vuist slaan. — [N.].

تاڤق tāpak, onderste vlakte van iets, voornamelijk van de handen of de voeten, *palm, voetzool; afdruksel, indruksel of spoor* van de hand of den voet; *voetspoor, voetstap; voetstuk* eener kolom, inz. als het glad af is; t. tāngan, *spoor van de hand*, d. i. *de handteekening;* t. bājang, *de voetstappen der schaduw*, d. i.: hare verschillende lengten; t. tjātoer, *vak van een schaakbord;* **bęrtāpak** tjātoer, *groot geruit zijn* [zooals bv. stoffen]; t. tœkoel, allerhande werk in 't ruw, voor dat het fijn bewerkt, gepolijst of er de laatste hand aan gelegd is; *ruw ontwerp;* t. tjānai, *gepolijst werk; afgewerkt werk;* t. soelaimān of tœtoep bœmi (*voetspoor van Salomon*), naam eener genees-

krachtige plant, welker breede bladeren plat op den grond liggen; t. kœdạ, naam eener kruipende plant, die wat van het spoor van een' paardehoef heeft; dẹlāpan t. bājang-2, wanneer de schaduw van iemand acht zijner voeten lang is, d. i.: p. m. $8^1/_4$ uur 's ochtends, een goede tijd om op reis te gaan; **mẹnāpak̤**, *de voetzolen op* den grond *zetten;* inz. van kleine kinderen *de eerste wankelende schreden doen;* **tápākan**, meer gebr.: **kẹtápākan**, *breede optred*, inz. vóór ẹen huis of aan het benedeneinde van een' trap; trap over de geheele lengte van een gebouw, een balkon en dergelijke; **tāpak̤-2**, *de zeester;* **tẹlāpak̤**, onderste vlakte van handen en voeten, inz. in de taal der geneeskundigen (vlg. jav. tẹlapakan, T.).

* تاڤق **tāpoek̤**, batav. (bal. alleen van drooge snot, T.), *korst.* — [B.].

* تاڤن, **tāpen** lāoet, naam eener plant, eener species van *maliacca.* — [C.].

* تاڤو **tapoe**, w. sum., *in de handen klappen;* ook = tampar. — [N.]; moet zijn تاڤز, en vgl. تڤق (T.).

تاڤه **tāpah**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch; t. kẹrā, soort daarvan.

تاڤه **tāpeh**, onderkleed der vrouwen, dat om de heupen vastgemaakt wordt; *onderrok;* sẹlœwar t., *onderbroek.*

تاڤي I. **tāpai**, *konijn.* — z. tẹrwēloe.

II. *gekookt graan*, door gist (rāgi), in de suikergisting gebracht; t. mẹnāhoen, tāpai, *die zich als het ware jaren lang goed houdt.* — * tāpe, batav., *mout; gegiste rijst.* — De tāpe en de œli (rijstkoek) zijn onafscheidelijk. — [B.].

* تاڤي **tapī**, w. sum., *met vlakke hand slaan; met de hand streelender wijs klappen geven*, zoools men dieren streelt. — [N.]; lees تاڤي (T.).

تاكي I., **mẹnāki**, *redetwisten; disputeeren;* eene meening, stelling, gezegde enz. *bestrijden, betwisten; over* eene meening enz. *redetwisten enz.;* **pẹnāki**, *wie redetwist enz., wiens gewoonte het is het te doen, redetwister, disputeerder, wie bestrijdt enz.; bestrijder; betwister.*

* II., **tāki-2** (jav., T.), *bijzonder veel houden van iets; met zorg behandelen.* — [R.].

* III., w. sum., *vertelsels; leugenachtige praatjes;* **takie-2**, *raadsels.* — [N.]. — z. تكا.

تاكت **tākot**, *bang, bevreesd, beangst, angstig, blood, bloodhartig, lafhartig; bangheid, bangigheid, bevreesdheid, vrees, beangstheid, angstigheid, angst, bloodheid, bloodhartigheid, lafhartigheid;* t. ākan, *bang enz. voor;* **mẹnākotkẹn** en **mẹngẹtākotkẹn**, *bang enz. doen zijn* (maken); als smtr.

van tākot en ākan: *bang enz. zijn voor* iets, *ontzien*, *vreezen*, *duchten*; **męnákōti** en **męngętákōti**, *bang enz. zijn voor* iets; *ontzien*, *vreezen*, *duchten*, *bang enz. doen zijn* (maken); **kętákōtan**, *bang enz. wordend of geworden*; **męngętákōti**, *bang zijn enz. voor* iets, *ontzien enz.*; **kętákōtan**, *bangheid*, *bangigheid*, *bevreesdheid*, *vrees*, *beangstheid*, *angst*, *bloodheid*, *bloodhartigheid*, *lafhartigheid*; **pęnākot**, *wie de hoed. van bang te zijn vertoont*, *bloodaard*, *laffaard*.

تاكر **tākar**, aarden pot, inz. om water te halen, of ook ter berging van inz. natte waren; *drinkvat*, *drinkkroes*; — *soek., *inhoudsmaat* in 't alg.; soort van kleinen pot van p. m. 2 gantang inhoud; *met een* takar *meten*; — maat voor natte waren, te Batavia 17 kan. — [L.]; **tākęr**, batav., oliemaat van 33 flesschen; *rijstmeter enz.* — [B.].

*تاكر **takir**, batav. (jav.) een schuitsgewijze gevouwen pisang-blad. — [T.].

*تاكر **takoer**, w. sum., *bukken*; *voorover buigen*. — [N.].

تاكغ, **męnākoeng**, een vocht *in het een of ander vat stil laten staan*, hetzij om het te doen bezinken, hetzij om andere redenen; minjak t., olie, verkregen door het uitgeperste sap van de kokosnoot te laten staan, tot dat zich de vette deelen daarvan (als het ware de room) als eene laag op de oppervlakte verzameld heeft, die dan afgeschept en gekookt worden.

تاكق, **męnākak**, twee betrekkelijk lange stukken stof *met de lange zijden aan elkander naaien*, om ze als een geheel te gebruiken, zooals bv. de twee stukken, waaruit eene boegineesche saroeng, eene sprei en dergelijke bestaat.

تاكق I. **tākok**, *keep*, *kerf*, *insnijding*, *inkeeping*; **męnākok**, *inkeepen*, *kerven*, *insnijden*.

*II. *buigen*; *krom maken*. — [L. bew.].

تاككء, **męnākek**, *door een' houw kerven*, bv. een' boom, om tot een teeken te dienen; *lichtelijk hakken in* iets, zooals bv. met een mes in den kant van eene tafel, of met de punt van eene sabel in het gezicht van iemand; *teekenen door een' houw of hak*.

تاكل I. **tākal** — verb. ned. —, *takel*; *katrol*; *blok* (z. kērek); t. œlang, *los takel*.

II. (vlg. tangkal, T.), tœkoe tākal, naam van een' boom, wiens bladeren als tegenmiddel tegen den invloed van booze geesten gebruikt worden.

تاكن **tákan** — smtr. van تا en أكن —, *immers niet*, *toch niet* —, alleen staande: *het zal immers niet*, *het zal toch niet*; t.

hambą lāri, *ik zal immers niet wegloopen;* t. pœlą, *het zal toch wel niet.*

* تاكو **tākoe** (lees: تاكؤ en z. tākoķ, T.), w. sum., = تاكي, *ergens een' kap in geven*, ook wanneer het bepaald tot een teeken moet dienen. — [N.].

تاكه **tākah**, door inkeeping verkregen verhevenheden aan het voorste en achterste gedeelte eener kiel; sampan bęrtākah, *eene sampan, hebbende eene kiel met* tākahs; **tākah-2**, *streken, listen;* hulpmiddelen, ter bereiking ook van goede doeleinden; tākoķ-tākah, *streken, listen,* met verscheidenheid.

* تاكي (lees: تاكئ en z. تاككث, T.) **takej** (takiq, T.), w. sum., = تاكو tākoe. — [N.].

تاكيد, *het versterken, het hecht maken;* in de gramm.: *het geven van energie, versterking, energie;* bijvoeging van een woord, waardoor de zin versterkt wordt; t. ḥaķīķī, *eigenlijke versterking,* bv. bęras-pętas; t. madjāzī, *metaphorische versterking*, bv. ānaķ-pēnaķ.

* تاڬي **tāgi**, batav. (bal. tagih, T.), *aanmanen; geld vorderen.* — [B.]. — z. tāgeh.

* تاڬي, **taga-2**, w. sum., *slinksch; valsch.* — [N.].

* تاڬي, **tagoe-2**, naam van een' vogel. — [M.]; de javaansche *patrijs.* — [C.].

تاڬر **tāgar**, *dof, rommelend geluid*, zooals dat van den verren donder; *verre donder;* **bęrtāgar**, *een dof, rommelend geluid maken.* — * **tagar** 1ᵉ, w. sum., *een onderaardsch geluid*, zooals bij eene aardbeving soms plaats heeft, volgens de Mal. door een' boozen geest te weeg gebracht; 2ᵉ wordt het ook wel in de bet. van *booze geest* opgevat. — [N.]; **tāgęr**, batav., *donder; gebulder; gerammel.* — [B.].

* تاڬر **tāgor**, *stoeien; ravotten* [inz. in 't water]; *gooien* in 't spelen. — [L.].

تاڬق, **męnāgaķ**, *tegen* eenig gevaar of hindernis *inloopen*, daaraan *het hoofd bieden, trotseeren, braveeren* [in dien zin].

تاڬل **tāgal**, steenen, die bij hevige stormen door de golven losgerukt en naar het strand gedreven zijn.

تاڬن **tāgan**, bijdrage tot eene gemeenschappelijke onderneming, *inschrijving, actie:* bij spellen, zooals bv. hartenazen (niet bij wedden), *inzet;* bij spellen, waarbij naar iets geworpen wordt, *wat opgezet wordt, om er naar te werpen*, bv. noten.

تاڬه, **męnāgeh**, iemand *manen of aanmanen* tot het vervullen eener verplichting, inz. tot het betalen eener schuld;

verplichtingen, behoeften of schulden eischen; invorderen; aanspreken, aanmanen, door een zeker gevoel van onbehagelijkheid, tot het doen van iets, wat tot eene gewoonte of behoefte is geworden; **kẹtágēhan,** *maning, aanmaning, eisching, invordering; wat geëischt wordt; behoefte; iets, waar men niet buiten kan,* bv. koffij.

تال — skr. tāla —, **mẹnālạ,** muziekinstrumenten *stemmen;* **pẹnālạ,** *wie stemt; stemmer; werktuig voor het stemmen, stemhamer, stemvork;* **sẹtālạ,** *van dezelfde stemming.*

تال (jav., *begin*), alleen in **tāloebẹrtāloe,** *een begin en weder een begin hebbende zijn,* d. i. telkens weder op nieuw; **bẹrtāloe-2,** *achtereenvolgend;* kāpal dātang b., *de schepen kwamen achtereenvolgend aan.*

تال I. **tāli,** *touw, koord, lijn, draad, zeel, band, streng, reep, snaar;* t. pẹroet, *de darmen;* t. pœsat, *de navelstreng;* t. tœdoeng, *keelband* (kinband) *eener hoofdbedekking; bakkebaarden, die onder de kin samenkomen;* t. tāhan tœroet, *achterstag;* t. pẹngangʼgoḳ, *voorstag;* t. pẹngandaḳ, *rifseizing;* t. pẹnoendoeḳ, touw aan de bovenvoornok van een vierkant indisch zeil bevestigd, om de nok naar beneden te halen; t. pẹndondang, *rakketalie;* t. lenggang, *slingerpardoen;* t. sipātan of bẹnang ārang, zwartgemaakt touw, bij de timmerlieden in gebruik, om lijnen op het hout te maken; t. bẹnang, *buikband;* t. ājẹr, *het bed van kleine beekjes; de waterlijn; allerhande streepen of lijnen, die tot versiering dienen,* zooals bv. op den rug van boeken, rondom vazen, op den rug van handschoenen en dergelijke; bovenste streep van het beneden-randversiersel voor kāin bātik; *de bilnaad;* t. œlang, touw dat door ten minste twee katrollen (blokken) loopt (looper (mar.)); t. dāhi lājar, los eindje touw aan het benedeneinde eener inl. ra, wordende gebruikt bij het geiën der zeilen, inz. bij eene stijve bries; **tāli-2,** naam eener wilde plant — *quamoclit vulgaris*—; **tẹmāli,** touw, dat tusschen de strengen van geslagen touw ingestrengeld wordt; **tāli-tẹmāli,** *allerhande touwwerk; het gezamenlijke touwwerk van een vaartuig;* ook **tāli-māli.**

II. goudgewicht = $^{1}/_{4}$ djampal (in die bet. = mājam = āmas); $^{1}/_{4}$ *gulden.* — z. kœpang.

تالب I. **tālib,** verb. van طَالِب of عَبْد آلْمُطَّلِب.

* II., batav., *onderteekening; merking.* — [B.]; ar. تَعْلِيب.

تالر **tālar,** hoedanigheid van woorden of handelingen, die onbewimpeld en zonder omwegen gesproken of gedaan worden, *openhartigheid, rondborstigheid.*

* تالس **tālas**, naam eener aardvrucht (jav. talęs, T.); naam eener bloem, blauw van kleur. — [L. bew.].

تالغ I. **tālang**, naam van een' eenigszins vergiftigen zoutwater-visch, die echter door sommigen gegeten wordt, gelijkende op, maar dunner dan de tęnggīri. Wie hem niet verdragen kan, krijgt nà het eten daarvan een jeuken, als bij de netelkoorts.

II. *bosch;* — * *klein afgelegen dorp of gehucht.* — [M.].

* III., singap., *makelaar; koppelaar:* — *koppelen; voor een ander ten huwelijk verzoeken; voor een ander betalen.* — [L. bew.]; **talāngin**, batav., *voorschieten.* — [B.].

* IV. (eignt. تلغ, T.), w. sum., *bamboe;* t. pęrindoe, een bamboe, waarin men boven een gat maakt, in hetwelk door het spelen van den wind een klagend geluid wordt voortgebracht. — [N.].

* V., batav. (jav.) = abangan (vgl. soend.). — [T.].

* تالغ I. **tāling** z. tęling II.

* II. *afhellende oever* eener rivier. — [C.].

* تالف **tālif**, batav. (تأليف), *vereeniging; unie; gezelschap;* **męntālifkęn** kitāb, *een boek vervaardigen, schrijven.* — [B.].

تآلّف, *het vereenigd zijn; het aangaan van vriendschap; het vereenigen; het gewennen; het vleien; vereeniging; gezelschap;* męntaālloefkęn, *vereenigen; samenstellen,* bv. een boek.

تالق I., **męnalak**, iemand *naar hartelust zijn zin laten doen.*

* II., batav. uitspraak van طَلَاق. — [B.].

تالك, **męnālik**, *met oplettendheid lezen; collationeeren.*

تَالله, *bij God* (bij het afleggen van een' eed).

تالم **tālam** (uit 't Tamil, T.), *groote vlakke schotel* van metaal, *groot presenteerblad* (z. tjēper); t. tōlak bāhoe, *groote* tālam, die op den schouder genomen en tegen den hals gedrukt wordt.

* تالن **tālan**, naam eener soort van schaarvogel, ter grootte van een arend en in gedaante gelijk aan een zeeraaf. — [R.].

* تالن, **talęnan**, batav. (jav.), *kerfblok.* — [T.].

تالن I. **tāloen** — een onbekend woord, wellicht van 't jav. tęloe, *drie* — alleen in: rāmi t., rāmi-*koord van drie draden;* pīsang rādją t., soort van pīsang rādją.

* II., w. sum., *het geluid van de* adap (ادف). — [N.].

* تالو **taloe**, w. sum., *wild door elkander loopen.* — [N.].

تالي، **mẹnālai**, *dralen; talmen; sammelen:* met een begonnen werk *dralen*, er mede *talmen*, er mede *sammelen*.

تَأْلِيف، تاليف en تَأليف، *het samenvoegen; het verbinden; het samenstellen* (ook van een boek); *het ordenen; samenvoeging; verbinding; samenstelling* (ook van een boek); *ordening;* **mẹntâlîf**, *samenvoegen enz.*

تام، **mẹnāmoe**, *onthalen op iets, regaleeren, tracteeren;* iemand *naar hartelust zijn genoegen laten doen*, onverschillig in welk genot.

تَامّ، *volbracht; geeindigd; volledig.*

* تام، **tāma-2**, — verb. van **pẹrtāma-2** — *vooreerst.* — z. pẹrtāma. — [R.].

تامت **tāmat**, verb. van تَمَّت.

* تامس **tamas**, w. sum., *aangegrepen worden door eene ziekte.* — [N.].

تامغ **tāming** (vgl. **tameng**), soort van schild.

* تامغ **tamèng** (vgl. **tāming**), batav. (jav.), een schild om de slagen van de toja mede af te weren. — [T.]; *slikbord.* — [B.].

تامق **tāmaḳ**, verb. van طَمَع.

تامق **tāmoḳ**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch, gelijkende op, maar kleiner dan de djoempoel.

تَأَمُّل، *het aandachtig beschouwen; het bespiegelen; aandachtige beschouwing; bespiegeling;* **mẹntaâmoelkẹn**, *aandachtig beschouwen; bespiegelen.*

تامن I. **tāman**, *lusthof*, met bloemen, staand of vloeiend water en eene bālai.

* II. *vergoeden.* — [L.].

* تامو **tamoe**, w. sum., *geneesmiddel.* — [N.].

تَأمُورَة en تَامُورَة (mal. **tâmœrah** enz.), *besloten plaats* (cel) van een' monnik; *leger* van een' leeuw; *hartvlies.*

تامه، rāmah-tāmah, *vriendelijk; beleefd; gemeenzaam; minzaam; spraakzaam; lieftallig* [op verschillende wijze].

* تان I. **tāni**, batav. (jav.), *landbouwer.* — [B.].

* II. *dagelijks gadeslaan en wat er aan ontbreekt herstellen; onbedreven.* — [L. bew.].

تانغ، **mẹnānang**, *dragen op ééne of de twee handen.*

تانق I., **mẹnānaḳ**, *koken*, inz. rijst; *toebereiden tot spijs;* tœkang t. of djœroe t., *kok;* **pẹrtānaḳ**, *koking; toebereiding tot spijs;* mīnjaḳ p., olie door koking verkregen; olie voor toebereiding van spijzen; **sẹpẹrtānaḳ** nāsī, *een kooksel rijst;* zooveel tijd als noodig is, om een' pot rijst te koken

(eigendommelijke wijze van tijdsbepaling); **pęnānak**, *wie kookt enz.; kok; toebereider van spijzen;* ook: *kooksel enz.;* **bęrpęnānak-2** męmbāïki dirīnją, *verscheiden rijstkooksels lang gebruikende zijn, om zich op te schikken.*

* II. *een snoek.* — [R.].

تانم, **męnānam**, *in of onder den grond doen; planten; poten; bedelven; begraven:* **tánāman**, *wat geplant enz. is: aanplant; plantsoen;* **pęnānam**, *wie plant enz.; planter; bedelver; begraver.*

* تانو **tānau**, naam van een' vogel of insect. — [M.]; soort van kameleon. — [P.].

تانه I. **tānah**, *aarde; grond; aardbodem; lanp; landstreek; landerijen; grond- of hoofdkleur eener stof;* t. hīdoep, *bebouwde grond;* t. māti, *verlaten grond;* t. męngandjoer, *landtong; schiereiland;* t. ājęr, voor t. dān ājęr, *het vaderland;* īkan t., naam van een' eetbaren zoetwater-visch; œlar t., naam eener zeer vergiftige kleine slang, die zich in gaten in de aarde ophoudt; t. pœteh, *witte aarde; pijpaarde;* naam van een onafhankelijk rijkje op de Noord-oost kust van Sumatra; **bęrtānah**, *wortel geschoten hebben.*

II. lengtemaat = *een vadem* (dęppą).

* تاني **tanei**, w. sum., *op de handen dragen; ondersteunen; schragen.* Op Sumatra heeft men tot dit dragen eene eigenaardige en gemakkelijke wijze. Twee man plaatsen zich tegenover elkander; elk van hen legt alsdan zijne rechterhand op zijn eigen linker arm; alsdan legt men van weerszijden de linkerhand op den rechter arm van zijn overman. Aldus een stoel gevormd zijnde, gaat degene die gedragen moet worden daarop zitten en slaat zijne handen om de halzen der dragers. Dit wordt alsdan bęrtanei genoemd. Men draagt op die wijze iemand in staatsie rond, of wel ook de vrouwen over de rivieren. — [N.].

تانيث, *het eene vrouw of een vrouwelijk dier maken;* in de gramm.: *het femininum van een woord maken;* **męntánītz**, in de gramm.: van een woord *het femininum er van maken.*

تاو, **męnáwākęn**, *lachen; uitlachen; belachen;* **tęrtáwą**, *lachen;* **męnáwāī**, *uitlachen; belachen;* — * **kętāwą**, batav., = tęrtawa (T.).

تاوأ, **tāwá-2** of **tāwak-2**, diep koperen bekken, met een' steilen, naar binnen toeloopenden rand en een' knop in 't midden, waarop met een' elastieken knuppel geslagen wordt, als wanneer het een doordringend, vrolijk geluid (vgl. I.) voortbrengt.

Het dient op de mal. vaartuigen tot het geven van seinen en aanmoediging van het scheepsvolk.

تاوب **tāwab**, verb. van عَبْدُ ٱلتَّوَّاب.

تاور I., **mẹnāwar**, *dingen, bieden, bieden op* iets; *te koop vragen; bij voorraad tot* iets *engageeren* (z. tẹmpah), bv. eene vroedvrouw; *ten huwelijk vragen; tot onkuischheid verzoeken; afdingen;* **mẹnáwāri**, *aan bieden onderwerpen; te koop aanbieden;* tāwar ōrang, meisje, dat door iemand ten huwelijk gevraagd, of om de hand waarvan gedongen is, waaromtrent men echter nog geen beslissend antwoord ontvangen heeft; bīdan t., *vroedvrouw, bij voorraad geëngageerd.*

II. *smakeloos, laf, flauw van smaak; niet sterk;* van het hart *laf;* van water *versch, zoet* [niet zout of brak]; van sommige eetwaren *versch*, niet gezouten; van gift, tooverij en andere verderfelijke invloeden *krachteloos: smakeloosheid; lafheid; flauwheid; krachteloosheid:* **mẹnāwar**, vergift, tooverij en andere verderfelijke invloeden *krachteloos maken; met tegengift of toovermiddelen behandelen;* tẹpoeng t., meel, waarmede personen, vaartuigen en andere voorwerpen beworpen worden, ter afwering van onheil, of ook na het doorstaan van een gẹvaar; t. hāti, *ontmoedigd;* īkan t, naam van een' eetbaren zoetwater-visch; **pẹnāwar**, *wat smakeloos enz. maakt; pijnstillend of verkoelend geneesmiddel; tegengift:* p. djambi, naam eener soort van varen (pākoe) — *cibotium cumminghü* — waarvan het haar als bloedstelpend middel van Djambi (Oostkust Sumatra) uit is bekend geworden; p. djampi, *genees-* (toover-) *middel door een* djampi; p. rādjạ, naam eener plant met geneeskrachtige eigenschappen; **sẹtāwar**, naam eener plant, welker wortels geneeskrachtige eigenschappen bezitten en ook tot de bereiding van den tẹpoeng tāwar gebruikt worden; tāwar-ambar, de beteekenis van het grondwoord op verschillende wijze; ook: tāwar-māwar.

تاوس **tāwas**, *aluin.*

تاءوڠ **tāoeng**, *warlwind; windhoos.*

* تاوڠ **tāwang**, jav., *het uitspansel; de zichtbare hemel.* — [C.].

تاوق, **tāwaḳ-2** z. تاواق.

تاءول, **mẹnāoel**, lange riemen *opvangen* met een' strop, die aan boord bevestigd is, om ze niet in het water te laten sleepen.

تاون **tāwan**, *gevangene* in den oorlog of bij roof; *krijgsgevangene; buit:* **mẹnāwan**, *in den oorlog of bij roof gevangen nemen; buit maken;* **kẹtáwānan**, *in den*

oorlog of bij roof gevangen genomen zijn, buit gemaakt zijn; **tåwānan,** *wat in den oorlog of bij roof gęvangen is;* t. kārang, *vaartuigen, op de klippen vergaan en prijs verklaard, de lading of de opvarenden daarvan, strandvond.*

*تاون **tāwon,** batav. (uit 't jav., T.), *bij; tor.* — [B.].

تأويل, تاويل en تأويل, *uitlegging, verklaring;* **męntåwil,** *uitleggen, verklaren.*

تاه **tāha,** verb. van طه.

تاه I. **tāhoe,** *weten, kennis hebben van iets; verstaan; bedreven zijn in iets; kennen; bewust zijn van iets;* t. rahasīją, *een geheim weten;* t. męmbātją, *kunnen lezen;* t. padą gādjah, *zich op de olifanten verstaan;* jang mahā t., *de alwetende;* męmbęrī t., *te weten geven,* d. i. kennis geven van iets; t. kęris dān toembak, *kris en spies kennen* (weten te gebruiken); ākoe t. ādą sahādją, *ik weet van niets anders, dan dat het* (het een of ander) *er zijn moet;* rādją pœnją t., *den vorst zijne bemoeienis* (zijne zaken); **tāhoe-2,** *weten, kennen,* (intensief). — Men gebruikt de redupl. ook dikwerf, om uit te drukken, dat men kennis heeft van een' toestand, waarin men zich bevindt, zonder dat men weet, hoe men er in gekomen is (tahoe-2 diDjāwą sahādją, *ik had er alleen kennis van, dat ik mij op Java bevond, zonder te weten, hoe ik er gekomen was);* **kętàhœwan,** *bekend zijn; begrijpelijk zijn.* Zelden anders, dan met tijādą en dan: *ongeregeld zijn; in de war zijn; ongerijmd zijn;* **kętāhoe,** *wetenschap;* **sętāhoe,** *medeweten.*

II. — oorspr. chin. —, naam eener spijs van kātjang bereid.

تاه **tāhi,** *afscheidsel, uitwerpsel, vuil, drek, stront;* t. tęlīnga, *oorsmeer;* t. mātą, *het vuil der oogen;* t. lālat (*vliegendrek*) *zomersproeten; zwarte stippen* in geweven stoffen (*het weer*); t. kambing (*geitenkeutels*), *meelklonters* in spijzen, bv. in brei, gebak en dergelijke; t. œli, *gekneede drek,* ook als laag scheldwoord; t. ājam, *kippedrek;* bœngą t. a., naam eener bloem (de *Afrikaan-bloem* [Kl.]); t. œlar, *onbruikbare draden,* voorkomende in de ruwe zijde; t. œdang-2, *afgang,* bestaande uit kleine stukjes met bloed; œlar t. kęrbau, naam eener slang; roempoet t. bābi, naam eener plant, zoo genoemd, omdat de bladeren, fijn gewreven, naar varkensdrek ruiken. Men legt de fijn gewreven bladeren pas geboren kinderen op het voorhoofd en gebruikt ze ook bij ouderen tegen hoofdpijn en duizelingen; t. pęnjākit, *kleinpuistjesuitslag,* die verondersteld wordt te verwijderen al wat nog van eene geweken

ziekte in het lichaam is; t. pānas, als boven van eene ziekte, die aan hitte toegeschreven wordt; t. āngin, *opgeloste bui;* van daar, omdat die niets meer te beteekenen heeft: *gepraat zonder beteekenis, ijdel geklap;* naam eener parasiet met zeer fijne vezels en op mos gelijkende, van een menigvuldig gebruik in de geneeskunde; sębāiknją œdang, ādą t. dikapālą, *hoe goed eene garnaal ook zijn moge, toch heeft zij drek in haren kop* (de beste garnaal heeft drek in haren kop). Dit wordt gezegd van iemand, die wegens schulden in groote beslommering zit; — * t. andjing, *aardmos — lichen* —.— [R.]; t. bęsī, batav., *ijzerroest;* t. lālęr, *moedervlek;* t. bintang, kleine soort rupsen; t. gęrgādji, *zaagsel.* — [B.].

تاهر, **bęrtāhar**, *het hoofd bieden aan een gevaar* (zooals bv. een vaartuig, dat bij een' hevigen storm voor anker blijft liggen, een leger bij een' aanval), *een leed of iets onaangenaams,* en van daar: *derven iets,* dat men gewoon is te ontvangen, zooals bv. daggeld, rantsoen, behoorlijken bijslaap; **męnāharkęn**, iemand iets *onthouden* (niet geven), *dat hij gewoon is te ontvangen.*

تاهر **tāhir**, verb. van طاهر.

تاهغ I. **tāhang**, *ravijn, bergkloof; nauwe doorgang.*

* II., batav. (chin. van Amoy **thàng**, T.), *kuip; balie; tobbe.* — *een emmer;* tahang pęnjiraman, *gieter.* — [T.].

* تاهق, **bętāhak**, batav. (bal. mętaāg, T.), *oprispen.* — [B.].

تاهل **tāhil** of bongkal, naam van een goudgewicht, waarvan 1 = 2 ringgit en 16 = 1 kāti. Vroeger was 1 tahil = $1^1/_2$ ringgit = 6 sœkoe. De tahil heeft niet overal dezelfde zwaarte of verdeeling. — * t. gęnab, w. sum., *fiat executie.* — [N.].

تاهن, **męnāhan**, *tegenhouden,* en van daar: 1° *als last op zich nemen, verdragen, verduren, uithouden.*

2° *tegengaan, beletten, beteugelen, beperken; duren, duurzaam zijn, volharden; zich onthouden;* t. bināsa, of tandoeng bināsa, naam van een boompje, dat in snelstroomend zoetwater groeit en geneeskrachtige eigenschappen bezit; bęrtāhan bęlandją, *zijne uitgaven beteugelen of beperken, zuinig zijn in zijne uitgaven;* męnāhan dari pada jang ditęggah, *zich van het verbodene onthouden;* dārah bęrtāhan, *ophouden te bloeden;* **pęnāhan**, *wie of wat tegenhoudt enz.;* p. tęmbērang (mar.), *langszaling;* p. māni, *middel, om bij den coitus de ejaculatie van het teelvocht te vertragen;* p. kęsœngai, *diarrheestoppend*

middel. — * **tahan**, w. sum., *uitzetten, spannen* strikken of touwen, om iemand of iets te vangen. — [N.]; vgl. soend. taheun, bat. taon (T.).

تاهن **tāhoen**, *jaar;* **mẹnāhoen**, *een jaar of jaren duren; lang duren; een jaar of langer op eene plaats blijven;* **bẹrtāhoen**, *een jaar of jaren durende zijn;* **bẹrtāhoen-2**, *jaren en jaren durende zijn.*

تائير **tāir**, verb. van طَاهِر.

* تائير **tāer**, batav., *wei; dikke melk; gekarnde melk.* — [B.]; **tājẹr.** — [L.].

تائيس I. **tāīs**, van het lichaam *vuil*, bv. wanneer men zich in lang niet gebaad heeft; *niet gereinigd.*

* II. naam eener soort van mangga. — [M.].

* تايغ **tājang**, *in de handen houden* als een boek onder het lezen. — [C.].

تاين **tājan**, naam van een tot Nederlandsch-Indië behoorend rijkje in de Wester-afdeeling van Borneo, aan beide zijden der rivier Kapœwas.

* تايه **tājoeh**, trachten door een droomgezicht te ontdekken, of men hetgeen men begeert, zal erlangen. — [R.].

تان **tānja**, *vraag;* **mẹnānja**, *vragen, ondervragen, verhooren;* **mẹnánjākẹn**, *vragen naar* iets; **tánjāan**, vraag, die gesteld wordt, *vraagpunt.*

* تافس, **tāpiskẹn**, *met* de vleugels *slaan.* — [L.]; *slaan; kloppen;* tāpiskẹn tāngan, *in de handen klappen;* tāpiskẹn sājap, *klapwieken.* — [M.].

* تبادو **tebado**, w. sum., *gelooflijk; denkbaar; iets te doen hebben; geschieden kunnen; doenlijk; telbaar* (اندق ترباد, *onbeschrijflijk*, T). — [N.].

تَبَارَكَ, *hij is gezegend geweest;* wordt bij de namen van God in een' wenschenden zin gebruikt: *de gezegende; hij zij gezegend;* تَبَارَكَ ٱللّٰه وتَعَالي, *gezegend zij God en verheven.*

تَبَارِك, *gezegend; heilig.*

* تبارو **tebaroe**, w. sum., *beneden; op den grond.* — [N.]; onder بارُه (T.).

تَبَاع plur. van تَبِيع.

تَبَايِع plur. van تَبِيع.

تبّت **tẹbbat**, *versperring* (hetzij met boomen, steenen en dergelijke, of met levende wezens); *afdamming, afdijking;* **mẹnẹbbat**, een' weg, eene rivier enz. *versperren; afdammen, afdijken.*

تَبَحُّر, *het verdiept zijn in de studie eener wetenschap; diepe geleerdheid.*

تبر **tębar** — pers. تَبَر —, *bijl.*

تبّر **tębbar**, van een geluid *sterk dreunend,* doch zonder weergalm (gāoeng), zooals in een ledig vertrek, dat niet al te groot is.

تَبَرُّع, *handeling uit eigen beweging; vrijwilligheid; vrijwillige schenking.*

تَبَرُّك, *het erlangen van zegen, het gelukkig zijn*, voorn. door Gods zegen.

تبرو **tębęrau**, naam eener rietsoort, gelijkende eenigszins op suikerriet.

تَبْرِيَة (mal. tabriāh), *bevrijding; kwijtschelding; kwitantie.*

تَبْرِيك, *het nedervallen met gebogen knieën: het doen nedervallen: het toewenschen van heil.*

تبّس, **męnębbas**, ruigte, struiken, kreupelhout enz. *omkappen: wegkappen, zuiveren van ruigte enz.:* **męnębbas** sęmaķ, *ruigte om- of wegkappen:* m. djālan, *een weg zuiveren; een weg kappen.*

تبس, **męnęboes**, *los- of vrijkoopen* iets dat verbonden is, waardoor het al dan niet op nieuw verbonden wordt: *lossen;* **męnęboes** ṭalāķ, van eene vrouw, die tegen den wil van haren man verlangt gescheiden te worden, *de verstooting koopen,* d. i. daarvoor eene zekere som aan haren man betalen: **pęnęboes**, *wie loskoopt enz., vrijkooper, losser;* middel tot vrijkoopen, *losgeld, losprijs;* **pęnębœsan**, *loskooping, vrijkooping, lossing.*

تَبَع I., plur. أَتْبَاع, *volgeling, sectator.* De Mal. verstaan er gewoonlijk onder *een' volgeling, die de beteldoos draagt.* Zij hebben er voorts tēpaķ van gemaakt.

II. plur. van تَابِع.

تَبَعَات plur. van تَبِعَة.

تَبَعَة (mal. taba'ah) plur. van تَابِع.

تَبِعَة, plur. تَبِعَات, *navolging; vervolging; gevolg* (goed of slecht) eener handeling.

تَبْعِيَّة, *navolging.*

تَبْعِيد, *het verwijderen;* **mentab'idkęn,** *verwijderen.*

تبغ, **męnębang**, *vellen, omkappen;* **tębāngan,** *wat omgekapt enz. is;* **pęnębang,** *wie omkapt enz.;* **pęnębāngan**, *omkapping, velling: plaats waar geveld wordt;* naam van een eiland op de Westkust van Borneo.

* تبغ I. **tęboeng**, *doorlichten; doorboren.* — [L.].

*II. *opiumpijp.* — [C.]; misschien een vergissing in plaats van tâboeng (T.).

تبغ I. (zelden), **mẹnẹbing,** *met kracht doorzetten.* — [H. J.].

II. *opstaande kant* van iets; *dam, dijk; hooge en steile oever;* t. ājoe, naam eener kruipende plant.

تبق **tẹbok,** *door en door uitgebeiteld figuur* in iets, bv. bloemwerk, arabesken; zoodanige figuur, ook zonder uitbeiteling (bv. door gieten van glas, metaal en dergelijke) verkregen: voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal planken, die bij 't opboeien van een vaartuig opgezet worden, uitdrukt; **mẹnẹbok,** *een gat maken* in iets; *doorbóren; door en door uitbeitelen,* bv. eene plank, waardoor figuren ontstaan; *uitknippen,* bv. eene figuur uit een stuk papier.

* **تبكك** **tẹbik** (تبيق tabèq men. uitspraak, van tẹbbat? T.), het water *afschutten, dammen; een' dam maken, leggen.* — [L.].

تبكيت, *hard aanspreken en berispen; daardoor doen zwijgen* (den mond snoeren of stoppen); **mẹntabkitkẹn,** *hard aanspreken en berispen; daardoor aan iemand den mond snoeren of stoppen;* dibẹrī dirīnjạ ditabkītkẹn, *hij liet zich nog al wat zeggen.*

تبّل **tẹbbal,** van lange en breede voorwerpen *dik;* van eene menigte van voorwerpen *dicht, talrijk;* t. sīsik, naam van een' eetbaren zoutwater-visch; t. hāti, *hardvochtig;* mœkạ t., *onbeschaamdheid;* **sẹtẹbbal,** naam van een' boom, met dikke, harige, roode bladeren; de rook van den brandenden bast als geneesmiddel.

تبلّغ, *het genoeg hebben; het tevreden zijn:* van eene ziekte *het sterk aantasten; het trachten om iets te bereiken en het bereiken zelf.*

تبليغ, *het doen toekomen;* **mẹntablirkẹn,** *doen toekomen.*

تبو **tẹbœ,** *suikerriet;* t. bẹtoeng, zeer dikke soort; t. landjoeng, naam eener soort van wild suikerriet, lang en dun; **tẹbœ-2,** bij vergelijking met de ringen van het suikerriet aan de geledingen of met de geledingen zelven, *ringen of kringen* rondom iets, hetzij door de natuur, zooals bij slangen, wespen enz., of door de kunst, zooals aan lansschachten, krisscheden enz.; soort *naaisel of bindsel,* waardoor twee dingen slechts van afstand tot afstand aan elkander genaaid of gebonden worden; **mẹnẹbœ-2,** *van eene soort naaisel of bindsel voorzien; van afstand tot afstand aan elkander naaien of binden;* **bẹrtẹbœ-2,** *van ringen of kringen*

voorzien zijn; kœdą b. ēkornją, *paarden met van ringen of kringen voorziene staarten* (met tęboe-tęboes-gewijze opgebonden staarten?).

تـبوّن **tábœwan**, beter **tábœhan.**

* تـبه **tębeh** (lees: تبيْ men. uitspraak van tębbat, T.), *meer of waterkom,* door afdamming gevormd. — [M.].

تـبّه, **męnębbah,** *bij herhaling slaan op iets,* bv. met stangen op het water, om de visschen van die plaats te jagen; *dorschen; nederslaan,* bv. hoog gras, struiken; *beuken,* bv. stokvisch; *slaan naar iets, dat men niet ziet,* bv. naar een slang, die in het hooge gras verborgen is. — * **tębah,** *ijzeren bout,* die in de mijnen gebruikt wordt. — [P.].

تـبهُّر, *het schitteren* (van eene wolk); *het gevuld zijn* (ook fig. bv. van kennis); *het buiten adem zijn, het moeielijk adem halen.*

تـبيان, *duidelijkheid; duidelijke uiteenzetting,* tot evidentie toe.

* تـبيدو **tębeido,** w. sum., *iets te doen hebben; belet hebben.* — [N.]. — z. bēdą.

تـبع, plur. تِبَاع, *volgeling; helper; wie met ijver een doel vervolgt; iemand vol ijver; schuldenaar;* — plur. تِبَاع en تَبَايِع, *kalf* van een jaar en minder.

تـت **tat** — oorspr. chin. —, soort van snijdend wapen om te houwen of te steken, met langen steel en betrekkelijk kort, van boven eenigszins gekromd lemmet.

* تـتابوي **tętaboè,** soort van vogel. — [Newbold.].

* تـتارن **tataran,** z. تارن.

تـتاڤ **tętāpi** — skr. tathāpi —, *maar; doch; evenwel; echter.*

* تـتاڤن **tatāpan** = tatampan. — [L.].

* تـتام **tętāmoe,** batav. (jav., T.), *gast; bezoeker; visite.* — [B.]; z. تام.

* تـتامن en تيتامن **titaman,** w. sum., *stikken met de naald.* — [N.].

تـتاو **tętāwą** z. تَاوَ.

* تـتّر **tęttar,** *op een overweldigenden toon voortspreken.* — [R.].

* تـترافن **tatarāpan,** *kleederen naaien; met plaatgoud overtrekken.* — [R.]. — z. ترافڠ (T.).

* تـتروݢ **tatęrœga** — port. tartaruga — *schildpad.* — [R.].

تـتّس, **męnęttas,** *verbreken* het verband of de samenvoeging van iets op allerhande wijze; *doorbreken; doorgraven;*

openhakken; lostornen. — *openbarsten* van een uitgebroeid ei, jav. nętęs (T.).

تتّق I., **męnęttap,** *iets nats,* bv. eene plek water, een inktvlak, pas geschreven schrift, eene wond en dergelijke *met iets opslurpends,* bv. met een' lap, vloeipapier en dergelijke, *droog maken,* door er mede op te drukken; ķęrṭas **pęnęttap,** *vloeipapier;* kāīn p. tœboh, *handdoek.*

II. *vast; onbeweeglijk; bestendig; volhardend;* t. hāti, *kalm, gerust, bedaard;* **męnęttapkęn,** *vast enz. doen zijn* (maken); *bevestigen; bestendigen;* **męnęttapkęn** hāti, *geruststellen; moed inspreken; een hart onder den riem steken;* m. mātą, *het oog vestigen;* **kętęttāpan,** *vastheid enz.;* k. padą pękęrdjāan, *volharding bij het werk;* tęmpat k., *grond, waarop zich iets verheft; de begane grond; de aardbodem;* gœnoeng ītoe tinggīnją sęrīboe dęppą dari padą t. k., *de hoogte van dien berg is duizend vadem boven den grond.*

تتّق **tęttaķ,** *houw, hak; houwer* (zelden); **męnęttaķ,** *houwen; hakken* [zooals bv. met eene sabel]; maką pędangnją ditęttaķkęnnją kękīri kękānan, *hij hieuw met zijn sabel naar de linker en naar de rechter zijde.*

تتكال **tatkālą** — skr. tatkāla —, *tijd,* in welken iets voorvalt; *toen, tijdens, wanneer;* t. ītoe, *die tijd, dien tijd, te dier tijd.*

تتّل **tęttal,** *dicht ineengedrukt tot eene compacte massa,* bv. klei, gekookte rijst en dergelijke; van weefsel *dicht;* **męnęttal,** *dicht ineendrukken.*

تَتِمَّة, *voltooiing; voleindiging; einde; slot.*

تَثْقِيل, *het zwaar maken; het bezwaren; het laden; het overláden;* in de gramm. *het van eene* tasjdīd *voorzien; bezwaring; overláding; gebruik van of uitspraak met eene* tasjdīd; **męntatzķīlkęn,** *bezwaren: laden; overláden; van eene* tasjdīd *voorzien.*

تَثْلِيث, *drieëenheid.*

تَثْنِيَة, *het verdubbelen;* in de gramm., van een nomen *het zetten in den dualis;* van eene letter *het voorzien van twee diakritische punten; verdubbeling; dualis.*

تَثْوِيب, *het wederkeeren; het terugkomen; het vergelden; het vergoeden; wederkeer; vergelding; vergoeding; bijeenroeping tot het gebed,* speciaal tot het ochtendgebed; herhaling daarvan.

تِجَار en تُجَّار plur. van تَاجِر.

تَجَارِب plur. van تَجْرِبَة.

تِجَارَة (mal. tidjārah), *het drijven van koophandel; koophandel.*

تَجَارِيد plur. van تَجْرِيد.

تَجْر I. (mal. tadjar), *het koopman zijn; het handel drijven.*
II. en تُجُر plur. van تَاجِر.

تَجْرِبَة (mal. tadjribah) en تَجْرِيب, *het ondervinden en goedkeuren; het door ondervinding onderricht zijn; ondervinding;* met plur. تَجَارِب, en in den plur. zelf: *beproevingen; bezoekingen.*

تَجْرِيب z. تَجْرِبَة.

تَجْرِيد, *het ontblooten;* met plur. تَجَارِيد, *tocht, expeditie; afzending van een detachement troepen; afzondering.*

تَجْرِيم, *het sterk besnoeien; het beboeten.*

*تجغكل **tadjingkol,** *rechtuitsteken; vooruitsteken.* — [L.].

تَجَلُّق, *het openspalken van den mond bij het lachen,* zoodat de achterste kiezen zichtbaar zijn.

تَجَلِّي (mal. tadjallī), *het ontsluierd zijn; het geopenbaard zijn; het duidelijk zichtbaar zijn en met glans verschijnen: verschijning met glans; epiphania; openbaring* der goddelijke geheimen.

تَجْوِيد, *het iets goed doen of zeggen.*

تَجْهِيز, *het van het noodige voorzien; het verzorgen; het in gereedheid brengen.*

تَحَايِف plur. van تُحْفَة.

تَحَبُّس, *gevangenzitting; inkerkering; zelfbeheersching;* **mẹntaḥab-boeskẹn,** *gevangen zetten, inkerkeren;* zich zelven *bedwingen.*

تَحْبِيس, *het toewijden van iets tot vrome bedoelingen,* met voorbehoud echter van het eigendom.

تَحْت, *het beneden; benedenst gedeelte, onderkant.*

تَحْتُ, *onder; beneden.*

تَحْدِيد, *het scherp maken; het begrenzen; begrenzing; grensbepaling; grens; grensscheiding.*

تَحْرِيف, *het omzetten of verplaatsen van woorden, het maken van een anagram; het vermaken van een schrijfriet* (pen) *aan het boveneinde; letteromzetting; anagram;* **mẹntaḥrīfkẹn,** woorden *omzetten, verplaatsen; tot een anagram maken;* een schrijfriet *aan het boveneinde vermaken.*

تَحَسُّس, *onderzoeking; navorsching.*

تَحْصِيل, *verkrijging; erlanging.*

تَحْضِيض, *aanzetting, aanhitsing; prikkeling; aanmoediging;* **mentaḥdīdlken**, *aanzetten, aanhitsen; prikkelen; aanmoedigen.*

تُحَف plur. van تُحْفَة.

تُحْفَة en تُحَفَة, plur. تُحَف en تَحَايِف, *verdienst; weldaad; geschenk; iets uitmuntends, voortreffelijks, waardig, om ten geschenke gegeven te worden.*

تَحَفُّظ, *het van buiten leeren; het van buiten weten, het van buiten kennen.*

تَحْقِير, *verachting; minachting; geringschatting;* **mentaḥkīrken**, *met verachting of minachting behandelen; niets geven om* iets; *niet achten, minachten, geringschatten*

تَحْقِيق, *het juist, recht, zorgvuldig maken, zooals iets zijn moet; het bewaarheden; het bewerken dat een verlangen vervuld worde; het noodwendig maken; het staven met bewijzen; juist bepaalde zin;* van een woord *het hebben van zijne ware, eigenlijke beteekenis;* ahli t., *philosophen;* حُرُوف آلتَّحقيق, *bevestigende partikelen;* **bertaḥkīk**, *een' juist bepaalden zin hebben;* van een woord *zijne ware, eigenlijke beteekenis hebben.*

تَحْكِيم, *het doen uitspraak doen; het tot rechter stellen; het geven van macht; machtiging.*

تَحْلِيل, *het voldoen aan een' eed of gegeven woord; het wettigen; het ten huwelijk nemen van eene driemaal van denzelfden man gescheiden vrouw,* om het voor dien vorigen man geoorloofd te maken, haar weder te huwen, na scheiding van den nieuwen man; **mentaḥlīlken**, *wettigen enz.*

تَحَمُّل, *het op zich nemen van een ander's bevelen; het dragen; het ondersteund zijn; geduld; langmoedigheid.*

تَحْمِيد, *het sterk prijzen,* inz. van God, en door het uitspreken der woorden أَلْحَمْدُ لِلّٰه; **mentaḥmīdken**, *sterk prijzen enz.*

تَحَوُّل, *het zich omkeeren; het omgekeerd en veranderd zijn; het overgaan uit één' toestand in een' ander; het behandelen; het zoeken van een hulpmiddel; het springen van een paard op een ander.*

تَحْوِيل, *verandering; omkeer; vernieuwing; wederkeer.*

تَحِيَّة (mal. taḥījah), *het laten leven; het levend maken; het tot koning verheffen; het groeten; het tegen iemand zeggen:* حَيَّاكَ آللّٰه *(God late u leven); groet; groet met* حَيَّاكَ آللّٰه; *gelukwensch* waardoor iemand geëerd wordt; *compliment; regeering;*

mẹntaḥijatkẹn, *laten leven, levend maken; tot koning verheffen; groeten, groeten met* حَيَّاكَ ٱللّٰه.

تَحَيُّر, *het verwonderd zijn.*

تخت **tachta** — pers. تَخْت —, *troon; rustplaats;* **mẹntachtākẹn,** *op den troon plaatsen.*

تَخْرِيج, *het grootbrengen; het eene opvoeding geven aan iemand;* **mẹntachrīdjkẹn,** *grootbrengen; eene opvoeding geven aan* iemand.

تَخْصِيص, *het bepalen tot iets in 't bijzonder;* **mẹntachsīskẹn,** *tot iets in 't bijzonder bepalen; toepassen op* iets.

تَخْفِيف, *het licht maken, het verlichten;* in de gramm., van een woord *het verlichten door de elimineering van eene letter;* van eene letter *het bevrijden van de* tasjdîd; *verlichting; bevrijding van de* tasjdīd; **mẹntachfīfkẹn,** *licht maken, verlichten;* in de gramm., een woord *verlichten door de elimineering van eene letter;* eene letter *van de* tasjdîd *bevrijden.*

تَخْلِيق, *het wel vormen; het scheppen;* **mẹntachlīkkẹn,** *wel vormen; scheppen.*

تَخَوُّل, *oordeel of voorspelling naar eenig teeken.*

تَخَيُّل, *het grootsch zijn; het verzonnen worden door de verbeeldingskracht; het zich verbeelden; het zich iets vân zich zelven verbeelden; het oordeelen met twijfel; verbeelding; verbeeldingskracht.*

تَخْيِير, *keuze;* لِلتَّخْيِير, *om eene keuze te doen.*

تَدَابِير plur. van تَدْبِير.

تَدَارِج plur. van تَدْرُج.

تَدَبُّر, *het overpeinzen van het einde of de gevolgen eener zaak; het met aandacht handelen; overpeinzing.*

تَدْبِير, *het beschikken; het bestellen; het besturen; het beschikken omtrent een' slaaf,* waardoor hij na den dood van zijn' heer vrij wordt; met plur. تَدَابِير, *beschikking; bestelling; bestuur; bewind; beschikking omtrent een' slaaf,* waardoor hij na den dood van zijn' heer vrij wordt; **mẹntadbīrkẹn,** *beschikken over* iets; *bestellen; besturen.*

تَدْرُج, (pers. تَذَرو), plur. تَدَارِج, *fazant.*

تَدْرِيج, *het stap voor stap voort bewegen; het bevorderen; bevordering;* dęngngan t., *stap voor stap, langzamerhand; een voor een.*

* تَدَس tędas, batav., *duidelijk zichtbaar; helder enz.* — [B.]; *blinkend, gittig* van de zwarte kleur (t. itęmnja dawat itoe); t. ramboetnja, *zijn haar is gitzwart* (itęm voegt men er niet bij, omdat 't haar verondersteld wordt zwart te zijn). — (T.).

تَدّس tęddas, *glooiende vlakte langs den rand van iets,* zooals bv. aan sommige wapens of andere snijdende instrumenten (vouw); *glooiende vlakte,* die bv. ontstaat door het bijsnoeien of bijwerken eener pagaai.

تَدغ tędoeng, *zekere zeer vergiftige zwarte slang;* soorten: t. āboe, klein, aschkleurig, zeer vergiftig (houdt zich gaarne in het stof op en is daarvan nauwelijks te onderscheiden); t. sęndoķ, *soort brilslang;* t. tęrbang, *vliegende* tędoeng, zoo genoemd, omdat zij in staat is, door eene krachtige afstooting met den staart met eene schielijke vaart door de lucht te snellen en die vaart door eene trillende beweging met het lichaam te onderhouden, zoodat zij, op die wijze van een' boom naar een' op 25 passen afstand staanden anderen boom vliegend, slechts weinig van de horizontale lijn afwijkt. Met die trillende beweging van haar lichaam kan zij met eene geweldige vaart over de punten van een ālang-ālang-veld (z. lālang) heensnellen. — De ongeloovigen worden opmerkzaam gemaakt op de voortstuwende kracht, die de eekhorentjes in hunnen staart hebben, schoon in eene veel geringere mate; ājam t., *een zwarte (vecht-) haan met zwarte oogen.*

تَدْقِيق, *nauwgezet onderzoek;* męntadķīķkęn, *nauwgezet onderzoeken.*

تِدُور tīdori, een eiland in den molukschen archipel, onder ned. souvereiniteit.

تَده tędoh, van water, wind of regen *stil, bedaard, kalm;* van het weder *zonder regen; zonder zonnehitte;* van den hemel *betrokken;* van plaatsen *voor regen, wind* of *zonnehitte beveiligd; lommerrijk; stil;* van levende wezens *voor gevaar of onheil beveiligd; stilte, kalmte; lommer, schaduw; veiligheid;* bęrtędoh, *onder dak zijn.*

تَذَاكِر plur. van تَذْكِرَة.

تَذْرُو. z. تَدْرُج.

تَذْكِرَة (mal. tadzkirah), plur. تَذَاكِر, *herinnering; geheugen;* middel om

het geheugen te hulp te komen; *stukje papier; biljet; certificaat; paspoort.* De plur. heeft de bet. van *register.*

تَذْكِير, *het iemand aan iets herinneren; waarschuwing;* **mentadzkīrken**, *herinneren; waarschuwen.*

تَذَلُّل, *het zich vernederen.*

*تر **tar**, malak. en singap. — eng. —, *teer.*

تر **ter**, praefix, z. de gramm.

ترا **terā**, *stempel;* wat in een' stempel of iets anders gesneden, gebijteld of geperst is, *het gestempelde;* **menerā**, *stempelen; drukken* (boeken en dergelijke); penerā, *wie stempelt enz.; drukker;* perterāān, *stempeling; het drukken; drukkerij.*

تُرَاب, minder goed, تُوْرَاب, plur. تِرْبان en اَتْرِبَة, *aarde, stof.*

ترابغ, **menerāboeng**, van de vederen van vechtende hanen *opstuiven.*

تراتق I. **terātak**, *loods áan een' steiger; schamele hut* (van zijne eigene woning sprekende jegens een' vorst).

* II. *met geweld in den grond drijven.* — [C.].

*تراتو **terāto**, singap. — port. pôr à tratos (*op de pijnbank leggen*) —, *pijnbank.*

تراتي **terātai** = serōdja.

تراج I. **terādjoe** — pers. تَرَازُو —, *touwen, kettingen en dergelijke, waaraan* bv. eene weegschaal, de cirkel eener hanglamp, een vlieger *hangt.*

II. *kuil in den bodem van een graf,* waarin het ongekiste lijk gelegd wordt; *het binnenste van een vertrek, dat aan weerskanten van verhoogde zitplaatsen voorzien is,* dus als ware het eene kuil vormt; **berterādjoe**, *een kuil hebben, van een kuil voorzien;* bālai b., bālai *met verhoogde zitplaatsen aan weerskanten voor de aanzienlijken.*

تراجغ **terādjang**, *schop; trap* (z. tendang); **menerādjang**, *schoppen; trappen* [naar voren toe].

تراجم **terādjam**, naam van een' boom, welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden.

تَرَاجِم plur. van تَرْجَمَان.

تَرَاجِمَة (mal. tarādjimah) plur. van تَرْجَمَان.

تراحل **terāhal** z. terāhal.

*تران **terāda**, batav. (uit 't bal., T.), *niet; neen.* — [B.]; ook koetaisch (T.).

*ترادق **terādoek**, w. Born., naam van een' boom; **menterādoek** (plaats, die zich met terādoek-boomen

voordoet), naam eener plaats in het rijk Sambas (Wester-afdeeling van Borneo), het Montrado der Europeanen.

*تراس **tẹrāsi**, batav. (jav., T.) = bẹlātjan.

*تراسب **tẹrāsoeb**, *verlangen, neiging*. — [C.].

تَرَاسُل, *onderlinge briefwisseling*. In 't mal. ook nog en wel voorn.: *de inleiding tot een' brief*, ingericht volgens de verhouding van den schrijver tot den geadresseerde; titel van een geschrift, waarin een verzameling van zoodanige inleidingen.

تَرَاغيف plur. van رَغِيف.

تراقغ **tẹrāpang**, *metalen omkleedsel van de schede eener kris tot aan de* sambir; t. gāboes, zoodanig omkleedsel over de geheele schede, de sambir er onder begrepen; **bẹrtẹrāpangkẹn** ẹmas, *van eene* tẹrāpang *van goud voorzien*.

تراقي **tẹrāpal**, naam van een' struik, van welks wortels men badwater maakt.

تَرَاكُض, *het om het hardst loopen*.

تراكل **tẹrākol** en **tẹrkol** — zeer waarschijnlijk verb. van تَرَاكُض —, *buks* (vuurwapen).

ترالغ **tẹrāling**, naam van een' vogel, soort van sẹrindit.

ترانس **tẹrānas**, *harde zeegrond*.

*ترانق (vgl. ترنق) **taranak**, men., = hidoep-hidoepan. — [T.].

*تراوغ **tẹrawang**, *à jour gewerkt*. — [N.]; vgl. jav. (T.).

تَرَاوِيج plur. van تَرْوِيحَة.

تراهل **tẹrāhal** of **tẹrāḥal**, wijz. van **tẹrḥāl**.

تَرَايِب plur. van تَرِيبَة.

تُرْبَان plur. van تُرَاب.

تربت **tẹrboet**, *bout*, ter aaneenhechting van zware lichamen.

تربت **tẹrbit**, *opkomen, oprijzen; voortkomen, voortspruiten; ontstaan, ontspringen* (*uitbreken* van zweet, T.).

تربس **tẹrbis**, *steilte* door aardstorting.

تربش **tẹrboesj**, verb. van طَرْبُوش.

تربغ **tẹrbang**, *vliegen, wegvliegen; opvliegen* (vgl. tābang II., T.); **mẹnẹrbang**, *vliegen enz.*; t. lālat, *de tijd even vóór zons opgang*, wanneer de vliegen beginnen te vliegen; sāœh t., *enteranker*; **mẹnẹrbangkẹn**, *vliegende medevoeren, wegvliegen met* iets; **bẹtẹrbāngan**, *met zijn velen, of voortdurend vliegen*; **pẹnẹrbang**, *wie of wat doet vliegen enz.*

تربل **tẹrboel**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch.

* تربل **tẹrbil**, *kruisboog*, waarmede aarden balletjes geschoten worden. — [C.].

تربن I. **tẹrban** (niet beleefd), *weg* (in 't ned. adv.); *gevlogen; verdwenen.* II. z. taban II. (T.).

تَرْبَنْطِين, طَرْبَنْطِين, تَرْمَنْطِين en طَرْمَنْطِين, *terpentijn.*

تَرْبِيَة (mal. tarbijah), *opkweeking; opvoeding;* **mẹntarbijatkẹn**, *opkweeken, opvoeden.*

ترتاو **tẹrtāwạ** z. tāwạ, In de afleidingen door de praefixen bẹr, tẹr en pẹr, laat het stamwoord, tegen de regelen der euphonie, aan die praefixen hunne ر, terwijl het zijne eigene ر loslaat en den vorm tẹtāwạ aanneemt; t. bẹsar, *hardop lachen;* **mẹnẹrtáwàkẹn**, *lachen over* iets; *uitlachen;* **mẹnẹrtáwāi**, *belachen; toelachen; in 't aangezicht lachen* iemand.

* ترتغكت **tẹrtangkoet**, w. sum., *met het voorhoofd den grond raken*, als bewijs van eerbied. — [N.].

* ترتمبو **tẹrtimbo**, w. sum., *verstuikt.* — [N.].

* ترتو **torto** — port. torto —, *scheef, krom.* — [R.].

* ترتوكو **tẹrtoko**, w. sum., *ergens tegen aan gestooten; zich ergens aan geschaafd hebben.* — [N.].

* ترتي **tarti** (uitspraak van ترتيب? T.), w. sum., *gedrag, handelwijze.* — [N.].

تَرْتِيب, *vaststelling; ordening; orde, rangschikking, regelmaat;* **mẹntartībkẹn**, *vaststellen, ordenen.*

تَرْتِيل, *het behoorlijk schikken eener rede; het duidelijk lezen van den koran, met eene liefelijke, zachte stem;* **mẹntartīlkẹn**, eene rede *behoorlijk schikken:* den koran *duidelijk en met eene liefelijke, zachte stem lezen.*

* ترجالي **tẹrdjali**, w. sum., *ontstaan; worden* (nog bestaan). — [N.].

ترجغ, **mẹnẹrdjang**, *snel loopen, rennen; snel naar* iets *toeloopen enz.*

* ترجق **tẹrdjak**, batav., *van schrik opstuiven* (bv. van kippen). — [B.].

ترجل **tẹrdjal**, van eene helling *loodrecht; nagenoeg loodrecht; zeer steil.*

تَرْجَمَان, تُرْجُمَان en تُرْجَمَان, plur. تَرَاجِمَة en تَرَاجِم, *tolk, dragoman* (europ. verb. van het woord).

تَرْجَمَة (mal. tardjamah), *vertolking; vertaling;* **mẹntardjamahkẹn**, *vertolken, vertalen.*

ترجن **tęrdjoen,** *afspringen, zich afstorten;* t. āmat sęrambi īni (*die galerij springt te veel af*), is te ver beneden den huisvloer; dœkoen t. of bīdan t., geneeskundige, dien men eerst laat roepen, wanneer men hem noodig heeft, in tegenstelling van een d. tęmpah enz., dien men, door het geven van eene soort van handgeld, dat hij heeft aangenomen, voor eene bepaalde te verwachten ziekte geëngageerd heeft, zooals men veelal bij het uitbreken van de kinderpokken pleegt te doen; **męnęrdjoenkęn,** *afstorten; afsmijten; vernederen.*

ترجّي (mal. taradjdjī), *het iets goeds hopen van iemand; het zijne hoop op iemand vestigen; het iemand smeeken.*

ترجيح, *het hooger achten; het den een' boven den ander stellen;* **męntardjīḥkęn,** *hooger achten, den een' boven den ander stellen.*

ترجيع, *het terugbrengen; het herstellen; het terugnemen van eene verstoten vrouw; het verheffen en weder laten zakken van de stem,* bij het bidden; *terugbrenging; herstel;* **męntardjī'kęn,** *terugbrengen; herstellen;* eene verstotene vrouw *terugnemen;* de stem, bij het bidden *verheffen en weder laten zakken.*

* ترجيل **tęrdjeil,** w. sum., *voortgesleept worden; langs den grond slepen.* Men heeft ook wel tęrdjeilo in denzelfden zin. — [N.]; ta-djèlå, *uitgespreid, neergespreid* (T.).

ترحال, *weg; reis; vertrek.*

تردّد, *besluiteloosheid, aarzeling, weifeling; wijgering; verwerping; samenspraak; briefwisseling.*

* تردورغ **tęrdorong,** w. sum., = tęrlaloe, *te erg; uiterst; bovenmate;* 2e (klanknab.) *onstuimig in het spreken zijn* (mogelijk wel in verband met de eerste bet.). — [N.].

ترس **tęras,** van boomen *het hart, de kern;* van graan *de geheel zuivere korrel;* **męnęras,** van boomen *er alleen het hart, de kern van nemen;* graan *geheel zuiveren;* inz. rijst *door stampen geheel wit maken.*

ترس **tęroes,** *door; door en door; door heen; recht door; recht uit; recht toe; recht aan; rechtstreeks;* van de oogen of het verstand *doordringend, vooruitziend, doorzichtig;* van het gezicht *onbelemmerd, vrij;* **męnęroes,** *doorgaan; doordringen; doorgaan door eene waterverbinding, doordringen van het eene water naar het andere;*

doorgaan, doordringen door iets; doorgaan enz.; t. mātą, *het doordringend of vooruitziend zijn der oogen, scherpzichtigheid; doorschouwing, doorgronding; voorkennis of voorweten* van toekomstige dingen; t. tęrang, *ronduit, zonder omwegen;* tęrang t., *doorzichtig tot aan den anderen kant;* t. męnęroes, *door en door; geheel en al door;* ook: t. tęmboes; **męnęroeskęn,** *doorsteken; doorgraven; doorboren;* **tęrœsan,** *wat doorgegaan enz. is; doorgang; waterverbinding, kanaal.*

ترس **toersi** (Tamil türüsi, T.), minder goed **tęrœsi,** *groen vitriool* (jav. paroesi, T.).

ترسو **tęrsoe,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

ترسول **tęrsœlą** — skr. trisœlą, — *drietand; speer met drie punten.*

* ترسي **tarsai,** een' steen enz. op de tanden wrijven om ze zwart te maken. — [L.]; naam van een' boom, welks gom gebruikt wordt om de tanden zwart te maken. — [L. bew.].

* ترسير **tęrsījar,** batav., *verstrooid, verspreid.* — [B.]. — z. sījar.

* ترسيغت **tęrsingit,** w. sum., *een weinig zichtbaar;* boelan t., *de maan als zij één of twee dagen oud is.* — [N.].

ترغ **tęrang,** *licht, helder, klaar, duidelijk; doorschijnend;* t. tānah, de tijd vóór zons opgang, wanneer de aarde zoodanig verlicht is, dat men de voorwerpen reeds kan onderscheiden; t. bęndęrang, z. bęnderang II.; t. tęrbang lālat, *de tijd na zons opgang, wanneer de vliegen beginnen te vliegen;* t. tjoewātją, *de klare, lichte dag;* męnęrang, *licht enz. verspreiden;* męnęrangkęn, *verlichten, toelichten; verklaren, verduidelijken, ophelderen;* męnęrāngi, *verlichten enz.;* kętęrāngan, *toelichting, verklaring, verduidelijking, opheldering.*

ترغ **tęroeng,** naam eener plant — *solanum melongena* — met eetbare vruchten, die, op allerhande wijze toebereid, als toespijs bij de rijst gegeten worden; soorten: t. pęrat, kleine soort met vruchten, die een' ransigen smaak hebben; t. āsam, zuur van smaak; t. kęmau. Wortels en bladeren hebben geneeskrachtige eigenschappen.

ترغانو **tranganoe,** w. sum., *met verwondering iets gapende aankijken.* — [N.].

* ترغغات **tęrangngāti,** soort van behangsels of tapijten, om er kamers mede te behangen. — [L.].

ترغك (port. tronco, T.), **tęroengkoe,** (zelden), *gevangenis, kerker;* **męnęroengkœkęn,** *gevangen zetten, inkerkeren.*

ترغكير teŗangkērą — port. *tranqueira* —, *palissadeering*, *staketsel*.

* ترغكيلغ treŋggīling (jav.) = teŋgiling.

ترف, van een leven van genietingen *aangenaam; gemakkelijk*.

ترفة, het middelst gedeelte van de bovenlip, eenigszins vooruitstekend; *comfort; vermaak; lekker eten*, zooals men voor vrienden klaar maakt.

ترفيع, *verheffing; wegvoering*.

ترڤ, **meŋeŗpą**, *zich met hevigheid op iets werpen*, zooals bv. de kat op de muis, *bespringen*.

ترڤ I. **teŗap**, *afdruksel van een' hollen vorm*, bv. van gekookte rijst in een kommetje; **meŋeŗap**, *met een hollen vorm af- of uitdrukken*, bv. figuren voor gebak uit deeg; *beleggen*, bv. een' muur met steenen.

II. naam van een' boom, welks bast, na eene soort van looiing te hebben ondergaan, tot buikgordels, hoofddoeken, zakken en dergelijke dient, en waarvan ook touw en allerhande soorten van weefsels gemaakt worden; t. gājal, soort daarvan; de wortels tegen bloedzweeren gebruikt.

* III., jav., *wijze; manier; regel; bevel; voorschrift*. — [C.].

* ترڤس **teŗpas** en **teŗpis**, *kant; oord; hoek* des lands, der wereld enz. — [L.].

* ترڤة **teŗpah**, een kleed waarmede iemands lichaam bewonden wordt. — [L.]; een doek of lijnwaad, om het hoofd mede te omwinden. — [R.]; vgl. talpa (T.).

ترق I. **teŗaķ**, *sintels, slakken;* **meŋeŗaķ**, *sintelen*.

II. van vaten, zooals bv. een bord, *overmatig vol* zooals bv. van gekookte rijst (niet van vloeistoffen); **menteŗaķķen**, *overmatig vullen*.

ترق **teŗoķ**, *iets ter dege ondergaan hebbend, waardoor iemand af is, afgetobd, afgemat, afgesjouwd, dood af; afgeranseld; afge.... enz.; ziekelijke uitputting door te veel te werken;* **meŋeŗoķķen**, *aftobben, afmatten; afranselen, af.... enz.*

ترقي (mal. taraķķī), *opklimming; vermeerdering van salaris, bevordering in rang;* ook: تَرْقِيَّة (mal. tarķījah).

ترقيم, *het doorwerken* (brocheeren); *het borduren; het schrijven; doorwerking; indische*, d. z. de gewone, *cijfers* ١ ٢ ٣ *enz.*

ترقين, *het rood verwen van den baard; het zorgvuldig* (calligraphisch) *schrijven; het merken;* in de gramm. *het merken met diakritische punten en klinkers.*

تَرْقِيَة z. تَرَقِّي.

تَرْك (mal. tarak), *achterlating; verlating; verzaking.*

ترك **tẹrki**, z. tẹrkạ-tẹrki.

ترك **tẹrik**, *gespannen; stijf aangehaald;* sẹlœwar jang t., *eene spanbroek;* **mẹnẹrikkẹn**, *spannen, aanspannen: stijf aanhalen.*

تُرْك, plur. اَتْرَاك, Turkoman, *Turk: lomperd.*

ترك **tẹrkạ**, meer gebr. **tẹkkạ**, *raadsel,* — skr. tarka —, **mẹnẹrkạ**, *gissen, raden; vermoeden, verdenken;* kẹnuạ tẹṙkānjạ, *zijn gissen is raak* (hij heeft het geraden); **mẹnẹṙkākẹn**, *in den vorm van een raadsel brengen, te raden opgeven:* **tẹrkạ-tẹrki**, *elkander raadsels opgeven en oplossen;* **tẹṙkāan**, *het gegiste enz.: het te gissene enz.; raadsel;* **pẹnẹrkạ**, *wie gist enz.; raadsel, dat opgegeven is;* **pẹnẹṙkāan**, *gissing; vermoeding; verdachthouding; raadsel, dat opgegeven is.*

*تركاج **tẹrkātja**, w. sum., *in de war zijn; verbijsterd zijn; te laat komen;* misschien hetzelfde als tẹrkatjar. — [N.].

*تركاچر **tẹrkạtjar**, w. sum., *gejaagd zijn; onrustig zijn.* — [N.]. — z. tẹrkatja.

تُرْكِسْتَان, pers., *Turkistan, Turkomanië.*

تَرْكَش, pers., *pijlkoker.*

ترکف **tẹrkoep** (of tẹrkap), **mẹnẹrkoep**, *met het voorste gedeelte tegen het voorste gedeelte van* iets *aanbonzen,* zoo-als bv. een geitebok tegen een' ander; *zich met de borst aan* iemands borst *werpen.*

ترکل **tẹrkol**, z. tẹrākol; **bẹtẹrkol**, *een buks hebben, van een buks voorzien.*

ترکم, **mẹnẹrkam**, *bespringen; zich met eene vaart op iets werpen.*

*ترکن **tarkan**, *schreeuwen; roepen.* — [R.].

ترکوکر **tẹrkœkoer** en **tẹkœkoer** — van kœkoer —, *soort tortelduif.*

تُرْكِيّ (mal. toerkī), *turksch; Turk.*

تَرْكِيب, *samenstelling; samenmenging; verhouding van een geheel met zijne deelen.*

ترل, **mẹnẹral**, *aanzetten, aandrijven, aanporren, aansporen, aanvuren* [tot een werk].

*ترلمقغ **tẹrlampong**, w. sum., (klanknab.) *van elkander bersten; breken* [van geluid vergezeld]; *ergens invallen; inplompen; met een plomp in 't water vallen.* — [N.].

ترلنتر **tẹrlantar** en **tẹlantar** — van het ongebr. lantar? —, *plat op den rug liggen, voor oud vuil op den grond liggen.* — تلنتر is een andere uitspraak van ترهنتر terwijl ترلنتر op dezelfde wijze is ontstaan als برلاجر (T.).

* ترلنتس **tẹrlintas,** w. sum., iemand zoodanig voorbijgaan, of door een ander voorbijgegaan worden, dat men in elkanders schaduw treedt. — stamwoord lintas. — [N.].

* ترلنتغ **tẹrlintong,** w. sum., *zich ergens tegen aan stooten, schaven; zich bezeeren.* — Van lantoeng. — [N.].

ترلنجر **tẹrlandjoer** — bij overláding in plaats van **tẹlandjoer** (van andjoer, z. bij ترلنتر, T.), *te ver; te zeer; uitermate.* — Moet soms op een geheel bijzondere wijze in 't ned. vertaald worden, drukkende alsdan het denkbeeld uit van: *te ver om iets na te laten,* bv. t. kītą bẹrdjālan, *daar wij nu toch eens op weg zijn.*

* ترمڤ **tẹrampa** (uit 't bal., T.) = ontop.

* ترم **tẹram,** *met den voet op den grond stampen en stoten.* — [L.].

ترم (vgl. jav. djẹroem, T.), **mẹnẹroem,** van groote dieren, olifanten, kameelen enz., *nederknielen, zich nederleggen.*

ترماس **tẹrmāsą,** verb. van تَمَاشَا.

ترمب **tẹroemboe,** *klippen onder water,* waarop vaartuigen kunnen stooten, al komen zij ook bij eb boven water, *blinde klippen.*

ترمڤ (vgl. tẹloempah, T.), **tẹrompą,** *soort houten voetzoolen,* met een' klos voor en achter en, ter bevestiging, met een' breeden reep in 't midden, die over de wreef gaat, dan wel met een knop, die tusschen den grooten en den tweeden teen gestoken wordt.

ترمڤت **tẹrompet** — verb. ned. — *trompet;* t. pẹránākan, letterlijke vertaling van baàrmoedertrompetten, waarvoor in 't maleisch geen woord is.

* ترمڤغ **tẹrampang,** *postuur.* — [R.].

* ترمڤغ (vgl. تروڤغ, T.), **tẹrompong,** *weverspoel.* — [L.].

ترمنطين z. تَربَنْطِين.

ترن, **mẹnẹran,** bij het verrichten der natuurlijke behoeften of het baren *drukken, persen.*

ترنات **tẹrnāti,** eiland in den molukschen archipel, onder ned. gezag.

ترنتغ **tẹrẹntang,** naam van een' boom, zonder merkwaardige eigenschappen; soorten: t. bātoe; t. bœroeng.

* ترنتغ **tẹroentoeng** = tẹroentoem. — [L.].

ترنتم **tẹroentoem**, naam van een' boom, met zeer hard hout, dat ook voor paalwerk in 't water gebruikt wordt, en fraaie bloemen.

ترنتي **tẹrantai**, naam van een' boom met fraai geaderd hout, goed voor meubels, geweerladen enz.

ترندق **tẹrendaḳ**, *breede of kegelvormige hoofdbedekking* tegen regen en zon, van bladeren of riet gemaakt.

ترنغ **tẹrnang**, *soort klein aarden vat, met dikken buik, nauwen hals en wijden trechtervormigen mond*, kleiner dan de bœjoeng, waaruit bij het eten het drinkwater geschept wordt. De mond is bedekt met eene tjēper (schoteltje), waarop eene bātil ligt; sapoetāngan t., *doek, die bij het gereed maken der tafel op de* tẹrnang gelegd wordt, *servet.*

ترنق **tẹrnaḳ**, *sedert lang op eene plaats aanwezig;* van de bewoners van een land *oorspronkelijk;* ōrang t., *aborigines;* t. kẹpadạ rādjạ, *sedert lang in de nabijheid van den koning.*

ترنه **tirnah**, *nog niets in de wereld gezien of bezeten hebbend en zich uitermate verwonderd of gelukkig gevoelend bij het zien of verkrijgen van iets buitengewoons; iemand van die hoedanigheid;* zoodanig *zijn;* sī t., *die* tirnah.

ترو, **mẹnẹrau,** bij het weven, het garen *van de* gẹlendong *weder op de* pẹlẹting *brengen.*

*تروءن **taroean,** w. sum., *geliefkoosde; het beste van iets;* pakejan t., *zondagspak;* anaḳ t., *het meest beminde kind.* — [N.].

تروبق **tẹrœboeḳ,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch, welks ingezouten kuit een artikel van handel is.

تَرَوُّح, *het bewaaien met een' waaier;* van het water *het tot zich trekken van een' nabij zijnden geur.*

تروس **tẹrœsi,** z. toersi.

*تروڤ **tẹrœpa** = **tẹrompạ.** — [L.].

ترووڤغ **tẹrōpong,** *buis, pijp;* pijp, om er het vuur mede aan te blazen; *verrekijker;* **mẹnẹrōpong,** *met een' verrekijker bekijken;* t. bintang, *teleskoop;* t. tœmạ, *mikroskoop.*

ترومن **tẹrœmoen,** naam eener plaats onder Atjeh (en waarvan de vorst onze spion was, T.).

ترون **tẹrœnạ** — skr. taroeṅa —, *jongeling, tot manbaarheid gekomen* (ook van dieren).

تَرْوِيحَة (mal. tarwīhah), plur. تَرَاوِيح, wijze van de gebeden te verrichten in de nachten der maand رَمَضَان. — plur., *reukwerk.*

تريتڤ **tęrītip**, naam van een zoutwater-schelpdier, dat zich aan de vaartuigen en andere voorwerpen hecht, en waarvan eene groote soort eetbaar is.

تريتيك **tęrītik**, naam van een' boom, van welks hout riemen gemaakt worden.

*تريدا **torīdą**, eene vrouw, die in 't vertellen van historiën ervaren is. — [L.]; denkelijk de eigenn. ken mawar di toerida, z. *Geschiedenis den Pandawa's*, bl. ٥ (T.).

تريڤڠ **tęrīpang** of gāmat, *zeeëchel, zeeworm* — *holothurion*. Komt gedroogd in den handel en wordt, inz. door de Chineezen, als eene lekkernij gegeten; soorten: t. bœ̄toh kęling, kleine soort; t. kōlong, groote soort, in diep water, waarvan de naam.

تريق, **męnęrējak**, *schreeuwen, krijschen; roepen, met luider stemme roepen.*

تَرِيكَة (mal. tarīkah), *iets nagelatens; nalatenschap; iets verlatens; nalatenschap, die aan niemand toebehoort; vrouw, die geen' man kan krijgen.*

*تريكم **tęrikam**, batav.? volgens van Hoevell = kęrīkam.

تريڬو **tęrīgoe** — port. trigo —, *tarwe.*

تريم, **męnęrīmą**, *ontvangen, aannemen, inwilligen; goedkeuren; toelaten; onthalen.*

ترويل (vgl. كويلو, T.) **tęrwēlo** — port. coelho —, *konijn.* — z. tāpai.

*تره **tęrah**, jav., *bron; wortel; afkomst: stamboom.* — [C.].

تره **tęreh**, *krachtsinspanning.*

*ترهاڬو **tęrhagoe**, w. sum., *tot aan de kin in 't water staan;* van **hagoe**, *duiken.* — [N.].

*ترهمڤر **tęrhampar**, w. sum., van gebouwen, grachten, kaaien enz. *ingestort.* — [N.].

تري **tęrai**, naam van een' boom, welks kleine, zwarte, zure vruchten in zout ingelegd worden.

تري **tęrī** — skr. tri, *drie* —, in 't mal. in sęrī Tęrī Boewānā, titel van den stamvader der Djohorsche vorsten.

تَرِيب plur. van het volgende.

تَرِيبَة (mal. tarībah), plur. تَرِيب en تَرَائِب, *de borstbeenderen; de vier bovenste ribben; gedeelte der borst tusschen de tepel en de sleutelbeenderen.*

تريت, **męnęrīti**, *in eene rij op* iets duns en boven den grond verheven, *zitten of staan*, zooals bv. eene vlucht meeuwen op de roede van eene soort van schepnet, de matrozen op de ra's bij 't paradeeren.

*تـريندل tęrindl, jav., snip. — [C.].

تـريوجڠ tęrijœdjoeng (in hik. en poëzie) — smst. van skr. tri, (drie), en mal. œdjoeng —, wat drie hoeken heeft.

تَزْويج, het iemand of iets vereenigen met iemand of iets anders; van eene vrouw, bv. zijne dochter, (dir. obj.) het trouwen met (ten huwelijk geven aan).

تـس I. tas, naam van een' boom, met eetbare vruchten.

II., interj. voor een ritselend, klappend of knetterend geluid, zooals bv. dat van een slaghoedje, een' geweerkogel, die in eene plank slaat, papier, dat met eene schaar geknipt wordt; zoodanig geluid. — z. dętas.

*تـس I. toes ing kęsœmą, (jav.) of tœroes ing kęsœmą (in hik. en poëzie), prins of prinses die niet uit een bijzit, maar uit een echte vrouw is geboren. — [T.].

II., interj. voor een scherp poffend geluid, zooals bv. dat van een' revolver; zoodanig geluid. — z. lętoes.

III., interj. voor het plotseling stil houden van iets; opgehouden met droppelen of vloeien, uitgedroppeld; gestelpt; męngętoes, ophouden met droppelen of vloeien; laten uitdroppelen bv. het water uit eene kruik, de pis uit de teeldeelen; laten doordroppelen, filtreeren.

*IV., toes kroebi, z. kęrœbi.

*تـس tis, batav. (uit 't jav.), koel [H.]. — vgl. tes.

تس tes (vgl. tis), pānas t., van geneesmiddelen ²/₃ verwarmend en ¹/₃ verkoelend.

تُساع en تُسَاع تُسَاع. telkens negen, negen aan negen.

تُساعِيّ, uit negen bestaand.

تَسْبِيب, het de oorzaak te weeg brengen.

تَسْبِيح, het bidden; het loven van God; het verheerlijken van God: het uitspreken der woorden سُبْحَانَ ٱللّٰه; lofzang; rozekrans van 100 kralen; bœwah t., de kralen of eene kraal van den rozekrans; de pitten van de stekelige pit eener plant, als de tęmœ, die als kralen voor rozekransen gebruikt worden; de plant zelve: męntasbīhkęn, God loven, verheerlijken.

تَسْرِيح, wegzending (van eene vrouw); het verstooten; męntasrīhkęn, wegzenden, verstooten.

تُسْع (mal. tœs'œ), negende gedeelte.

تِسْع (mal. tis'œ), fem. van het volgende.

تِسْعَة (mal. tis'ah), negen; getal negen, negental; تِسْعَة تِسْعَة, telkens negen, negen aan negen.

تَسْعِيّ (mal. tis'ī), *tot negen betrekking hebbend.*

تَسْكِين, *het stillen; het doen bedaren;* in de gramm., van eene letter *het uitspreken zonder klinker; het merken met eene* سُكُون.

تَسَلْسُل, van het water *het vloeien als een keten of zigzagsgewijs; verbinding, aaneenschakeling.*

تَسْلِيم, *het voor schade bewaren; het behoeden; het verlossen; het bevrijden; het in vrijheid stellen; het groeten; het zegenen van een' heilig man*, door te zeggen اَلسَّلَامُ عَلَيْهِ (*vrede zij met hem*); *het overgeven; het overleveren; het ter hand stellen; het leveren; behoeding; bevrijding; overgaaf; overlevering; terhandstelling; levering;* **mẹntaslīmkẹn**, *voor schade bewaren enz.*

تسمق **tasmaḳ** — pers. چَشْمَكْ —, *bril.*

تسمه **tasmah**, verb. van چَشْمَه.

تَسْمِيَة (mal. tasmijah), *het geven van een' naam; het benamen; het benoemen;* **mẹntasmijahkẹn**, *benamen, benoemen.*

تَسَهُّل, *het gemakkelijk zijn.*

تَسْهِيل, *het effenen; het vergemakkelijken; het verzachten;* تَسْهِيلُ ٱلْهَمْزَةِ, *verzachting*, d. i. geheele onderdrukking der hamzah; تسهيل بين بين, *onvolkomen verzachting der hamzah;* disẹboet dẹngngan t., *met verzachting uitgesproken worden*, d. i. ẹ in plaats van a, o in plaats van oe, e in plaats van i.

تَسْبِيع, *negende gedeelte; negende.*

تَشَبُّه, *het gelijk zijn; het gelijken; het overeenkomen;* **mẹntasjabboehkẹn**, *vergelijken.*

تَشْبِيه, *het vergelijken; het onzeker of twijfelachtig maken*, door de zaken zoodanig op elkander te doen gelijken, dat zij slechts met moeite te onderscheiden zijn; *vergelijking.*

تَشْدِيد, *het versterken; het bevestigen;* in de gramm. *het voorzien van of het uitspreken met het schrijfteeken* تَشْدِيد; naam van het schrijfteeken ّ (z. شَدّ en سَدَ).

تَشْرِيح, van vleesch *het in stukken snijden;* van een lijk *het ontleden;* 'ilmœ t., *ontleedkunde;* **mẹntasjrīḥkẹn**, *in stukken snijden, ontleden.*

تَشْرِيق, *het in de zon droogen* (van vleesch, in lappen gesneden); *het zich naar het oosten wenden;* أَيَّامُ ٱلتَّشْرِيق, de drie dagen, na het groote feest der offeranden, dat den 10ᵉ der maand ذُو ٱلْحِجَّة gevierd wordt.

تَشَكُّر, *het danken.*

تَشْوِيش, *vermenging; verwarring; afgetrokkenheid; afkeerigheid.*

تَشَهُّد, *het afleggen der geloofsbelijdenis* اشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا ٱللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ ٱللّٰهِ.

تَصَارِيف plur. van تَصْرِيف.

تَصَانِيف plur. van تَصْنِيف.

تَصْحِيح, *het gezond maken; het effen maken; het bewaarheden; het verbeteren; het verwijderen van gebroken getallen in de rekening.*

تَصْدِير, *het geven van een' titel en voorrede,* van een boek; *het aanvangen,* van een' brief.

تَصْدِيق, *het zeer oprecht en de waarheid zeggen; het oprechtelijk en recht handelen; het iemand voor oprecht en waarheidlievend houden; het bewaarheden; het bevestigen.*

تَصَرُّف, *het gebruik maken van zijn' vrijen wil en macht; het doortrapt en behendig zijn; vrije beschikking over iets; behendigheid.*

تَصْرِيف, in de gramm. *het grammatisch veranderen, het conjugeeren, het declineeren;* van den wind *het draaien;* van geld *het wisselen, het verteeren; het aanvertrouwen van het beheer over zijne goederen aan* iemand; met plur. تَصَارِيف, *grammatische verandering; conjugatie; declinatie; bevel; beslissing;* **mẹntaṣrīfkẹn,** *conjugeeren, declineeren.*

تَصْغِير, *het verminderen; het verkleinen; het vernederen;* in de gramm. *het in den deminutief-vorm gebruiken; deminutivum.*

تَصْنِيف, *het samenstellen van een geschrift;* met plur. تَصَانِيف en تَصْنِيفَات, *opstel, geschrift, boek;* **mẹntaṣnīfkẹn,** een geschrift *samenstellen, opstellen.*

تَصْنِيفَات plur. van تصنيف.

تَصَوُّر, *het gevormd worden; het neigen; het ten val neigen;* van een' slag (coup) *het vallen;* van eene zaak *het opgevat en overwogen worden; het opvatten; het zich een denkbeeld maken van iets; verbeelding; opvatting; overweging; fantasie; idee; afbeelding.*

تَصَوُّف, *het zich op de wijze der sophi uitdrukken; het geheimzinnig*

spreken; mysterie; geheimzinnigheid; beschouwing; علم ت, *mystische, beschouwende wetenschap,* die de theologie tracht uit te leggen.

تَصْوِير, *vorming; uitbeelding; afbeelding; beeld; beeltenis; schilderij.*

تَضَجُّر, *het in angst zijn; het verdriet hebben.*

تَضَرُّع, *het zich vernederen; het zich vernederen en met een vroom gemoed aan God onderwerpen; het verzoeken; het smeeken.*

تَعَالَى, *hij is verheven geweest.* — Wordt na de namen van God in een' wenschenden zin gebruikt *de verhevene, hij zij verheven;* اَللّٰه ت, *God, de verheven, of God, hij zij verheven.*

تَعَب, *vermoeid; moede; afgemat.*

تَعْبِير, *uitlegging; verklaring;* **mẹnta'bīrkẹn,** *uitleggen, verklaren.*

تَعَجُّب, *het zich verwonderen; het verwonderd zijn; het verbaasd zijn.*

تَعَجُّل, *spoed, haast; aandrijving, aanzetting.*

تَعْجِيب, *het met verwondering vervullen.*

تَعْجِيل, *aandrijving, aanzetting, bespoediging.*

تَعْدِيَة (mal. ta'dijah), *het doen voorbijgaan;* in de gramm., van een verbum *het transitief maken; het als transitief construeeren.*

تَعْدِيل, *gelijkstelling; behoorlijk bestuur; erkenning der rechtvaardigheid van getuigen.*

تَعْذَال, *berisping, bestraffing; verwijt.*

تَعَذُّر, *het zich verontschuldigen; het inbrengen van voorwendsels; het zich ophouden; het dralen; het achterblijven; het moeielijk zijn.*

تَعْذِيب, *verhindering; straf, kastijding; marteling.*

تَعْرِيض, *het zichtbaar maken; het voor oogen leggen; het zijdelings te kennen geven; het verbreeden; het in 't breede over iets spreken; het welsprekend zijn.*

تَعْرِيف, *bekendmaking; aanwijzing; aanduiding; bepaling van een nomen door den artikel* اَلْ; *definitie.* In 't mal. ook wel nog, doch niet aan te bevelen: **mẹnta'rif,** *weten;* bārang ta'rīflah kirānja ṣaḥābat kītạ, *onze vriend wete,*

mẹnta'rīfkẹn, *bekend maken; aanwijzen; aanduiden;* een nomen *door den artikel* أَلْ *bepalen, definieeren.*

تَعْزِيَة, *het doen geduldig zijn; vertroosting.*

تَعْزِير, *het berispen; het bestraffen; het tuchtigen met stokslagen,* beneden het door de wet bepaald getal, volgens anderen, met het hoogst getal; *het tuchtigen met eene bij de wet niet bepaalde straf.*

تَعْظِيم, *verheerlijking; eerbetoon; hulde; plichtpleging; hoffelijkheid.*

تَعْقِيَة, *het te drinken geven aan een nieuw geboren kind van* iets, dat het eerste vuil uit doet komen.

تَعَلُّق, *het opgehangen zijn aan* iets; *het hangen aan* iets; *het toegedaan zijn; het ophangen; afhankelijkheid; betrekking; verwantschap.* In 't mal. ook nog *onderhoorigheid; afhankelijk; onderhoorig;* **mẹnta'alloeḳkẹn,** *onderwerpen;* **mẹnta'alloeḳkẹn** soewātoe dẹngngan soewātoe, *iets van iets anders afhankelijk doen zijn.*

تَعْلِيب, *merking; insnijding; onderschrapping; uitschrapping.*

تَعْلِيق, *het ophangen; het in margine noteeren; het uittreksels maken uit een werk; het opgehangen zijn; het van liefde bevangen zijn.*

تَعْلِيل, *het veroorzaken; het oorzaak, het voorwendsel zijn.*

تَعْلِيم, *het onderwijzen; het leeren; onderwijs.*

تَعْيِين, *verduidelijking; omschrijving.*

تَغْرِيب, *het zich verwijderen voor eene verre reis; het bannen.*

تَغَلُّب, *overmacht, meerderheid;* بِالتَّغَلُّب, *a fortiori* (?).

تَغْيِير, *verandering; verbetering; bederving.*

تغ I. **tang,** interj. voor een klinkend geluid, minder helder dan ting, zooals bv. dat van een zwaar stuk geld (rijksdaalder, kroon enz.), dat op een steen valt; zoodanig geluid (z. lẹtang, kẹlẹtang, lẹntang en kẹlẹntang).

II. verk. van dātang in de spreekwijze tang ādạ of tangādạ.

تغ **toeng,** interj. voor een galmend geluid, zooals bv. dat van eene gambang, kleine klok, of holle bamboes, waarop men met iets hards slaat, minder gerekt dan noeng;

zoodanig geluid (z. kętoeng, kęntoeng, lętoeng, lęntoeng, kęlętoeng en kęlęntoeng).

تڠ **tong**, -- verb. nederl. —, *ton; tobbe; vat; pakkist* (beter pak).

تڠ I. **ting**, — oorspr. chin. —, *kleine lantaren*, hetzij van papier, glas, blik of wat anders (z. tangloeng). — * **tèng**, batav., *een lantaren van papier* (jav. 't zelfde en ęting). — [T.]; *ballon*. — [B.].

II., interj. voor een klinkend geluid, helderder dan tang, zooals bv. dat van een klein stuk geld (gulden en kleiner), dat op een' steen valt; zoodanig geluid (z. lęting, lęnting, kęlęting, kęlęnting en kęręnting).

تڠادن **tangādą** (z. tang II.), *komen en daar zijn*. Die spreekwijze wordt gew. met sahādją gebruikt en beteekent dan, dat iets aanwezig is, zonder dat men weet of gezien heeft, waar het van daan komt.

تڠادن ٢ **męnęngādah**, *de oogen opslaan, hemelwaarts zien; met opgeslagen oogen aankijken;* iemand *in de oogen kijken; brutaal aankijken*, bv. een' knorrenden meester; *trotseeren, aan durven;* **tęrtęngādah**, *met opgeslagen oogen aangekeken worden*.

تڠتڠ **tongtong** (zelden), *alarmblok*, waarop geslagen wordt.

* تڠتڠ **tengteng**, batav. (jav. tingting, T.), een gebak van gebraden kātjang. — [B.].

تڠر **tęngngar**, naam van een' boom, welks bast als een buikzuiverend middel en als roode verfstof gebruikt wordt.

* تڠس **tangsą**, *alarm slaan*. — [L. bew.]; **tęngsa**, benk., *alarm slaan*. — [C.].

تڠس I. **tangsi** (zelden), *barak; kazerne*.

II. en **tansī** — oorspr. chin. —, soort van touw; *snaar*.

* تڠس **tęngngas**, *merk op het vee*. — [R.].

تڠست **tongsit** — oorspr. chin. —, *stijf ineengewrongen haartooisel*.

* تڠسي **tęngsai**, benk., *loshangend* (als haar). — [C.].

* تڠق **tęngok**, *rochelen* als een varken. — [L.].

* تڠق , **tęngak-2**, *naar den adem hijgen*. — [L. bew.].

تڠکو **tengkoe** — wijz. van toenkoe, *mijn gebieder; mijne gebiedster* (z. toen) —, titel voor de mannelijke en vrouwelijke afstammelingen van den regeerenden

vorst van het voormalig rijk van Djohor, welke dynastie tegenwoordig nog bloeit in Lingga, Singapoera, Soekadana en Siak (vrouwelijke linie). — Die titel is uitgevonden, ter onderscheiding van de boeginesche vorsten, aan welke de titel ęngkoe gegeven werd. Vóór dat dit onderscheid gemaakt werd, gebruikte men alleen den titel rādją; t. bęsar, *de aangewezen troonopvolger* in genoemde rijken; **bęrtęngkoe,** *jegens iemand* het woord tęngkoe *gebruiken;* **męnęngkœkęn,** *met* tengkoę *bejegenen*, iemand tęngkoe *noemen.*

تڠكو **toengkoe,** *drievoet; treeft.*

*تڠكا **tongka,** soort van betel-plant. — [L. bew.].

*تڠكا **tingka,** batav. uitspraak van **tingkah.** — [B.].

تڠكي **tęngik,** van vet, olie en dergelijke *garstig, rans, sterk.*

تڠكاد **tęngkādą,** *soort rups,* die aan een zelf gesponnen draad van de takken der boomen naar beneden hangt.

تڠكارف **tęngkārap,** *vernield, verwoest, vergaan; geruineerd; afgezet,* bv. van een vorst; **męnęngkārapkęn,** *vernielen, verwoesten; ruineeren; afzetten.*

تڠكالڠ **tęngkālang,** kleine rijstschuur op stijlen. — z. bęlœboer.

تڠكالق **tęngkālak,** *soort pyramidale fuik,* kleiner, doch naar evenredigheid langer, dan de lōkah; wordende met de hand in ondiep water nedergelegd.

تڠكالق **tęngkālok,** *de nog jonge, krakebeenachtige* en daardoor eetbare pit van steenvruchten; zooals bv. van de mępelam (z. kęlongkong).

تڠكاوڠ (vgl. كاوڠ, T.) **tęngkāwang,** naam van een' boom, welks vruchten eene eetbare, in de gewone temperatuur stollende olie geven, die ook tegen de spruw gebruikt wordt.

تڠكت z. tęrtangkoet op blz. 350.

تڠكت **tongkat,** *stut, steun; wandelstok;* **męnongkat,** *stutten, ondersteunen;* t. kętījak, *kruk.*

تڠكت **tingkat,** wat op iets anders staat en daarmede een geheel vormt: *ophooging, verdieping; optred, terrasse;* kāpal tīgą t., *een driedekker.*

* تڠكر **tangkar,** *zweesrik.* — [R.].

*تڠكر **tangkoer,** verb. van سڠكور (sakangkœr) — naam eener soort van egyptische hagedis met kieuwen — *scincus* — die gedroogd als stimulans gebruikt wordt; — * batav., soend. en jav., middel om krachtig bij de coitus te zijn, bestaande in de gedroogde staart van het zeepaardje, *de hippocampus kuda,* Rigg. — (T.).

تڠكر, **mẹnẹngkar**, *twisten, krakeelen;* **mẹnẹngkarkẹn**, *twisten enz. om* iets, *betwisten;* **mẹnẹngkāri**, *twisten enz. tegen* iemand.

* تڠكر **tingkir**, *nederstrijken, ergens op gaan zitten* gelijk een vogel. — [R.]. — z. تڠكر (T.).

تڠكس **tangkas**, *vlug in bewegingen; snel.*

تڠكس, **mẹnangkis**, *afkeeren, afslaan, afwenden, afweren* in 't algemeen, doch inz. een' houw of steek met iets dat men in de hand heeft.

* تڠكس **toengkoes**, *suikerbroodvormig hoopje gekookte rijst;* nasi **satoengkoes**, naam van een eiland vóór in de baai van Tapanoli, 't suikerbroodeiland, op de kaart van Junghuhn *dungus* (T.).

تڠكس **tingkis**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

تڠكس **tengkes**, van een been, een' pilaar en dergelijke *dun*, in vergelijking met een ander; *te dun* (z. rentjeh).

تڠكڠ, **mẹnẹngking**, *snauwende of grauwende berispen, afsnauwen, afgrauwen.*

* تڠكڠ **toengkang**, *verguld zilver.* — [R.].

تڠكڠ **toengking**, *Tonkin*, provincie van Anam; bœngạ t., naam van een' klimop, met welriekende bloemen (jav. tongkeng, T.).

تڠكڠ **tongkang** — oorspr. chin. —, soort van indisch vaartuig (aak?).

تڠكڠ **tongkong** (minder goed: tjongkong), *blok hout, dat bij het timmeren afvalt.*

تڠكڠ **tongkeng**, *stuit.*

تڠكڠ, **mẹningkœng**, *hurken.*

* تڠكڠ **tengkeng** of lāpis, batav., *voering.* — [B.].

تڠكف, **mẹnangkap**, *grijpen, vatten, pakken, vangen; gevangen nemen, opvatten;* bij weddenschappen, de aangeboden som *aannemen;* pẹnjākit t., *beroerte; flauwte of dood van schrik;* **pẹnangkap**, *wie grijpt enz.; afstand,* waarop iets met de hand gevat kan worden; *hoogte van de gesloten vuist;* lengte van den elleboog tot aan de knokkels van de gesloten vuist (ongeveer $1^1/_4$ voet rijnl.), ook ter onderscheiding, p. hastạ genoemd; **pẹnangkāpan**, *grijping, vatting, pakking; gevangenneming, opvatting.*

تڠكف I. **tangkoep**, van twee lichamen, hetzij plat, zooals bv. twee boeken, of hol, zooals bv. de twee deelen van eene mossel, of een plat en een hol, *tegen*

elkander gesloten (de holle lichamen natuurlijk met den rand); *tegen elkander gesloten zijn; lichaam, dat op een ander lichaam komt, om er op te sluiten;* **męnangkoep,** van twee lichamen enz. *zich sluiten;* van den mond of de lippen *zich sluiten;* van den mond of den eigenaar daarvan *happen;* t. pīpi, *kluisplank* (mar.).

* II. *een korfje* als een melkmouw. — [L.].

*تڠکوڤ **toengkoep,** *soort draagbaar.* — [C.].

*تڠکوڤ **tongkop** en **tingkap,** *torentje* op een huis; *kap* van eene pantja pęrsādą; *dak* van een vaartuig. — [L.].

تڠکڤ **tingkap,** *venster; luik;* t. kīpas, *tralievenster, venster met jalouzieën;* t. pandjang, *lang en smal* (horizontaal) *venster.* — In de woning van den vorst is het boven de pintoe sālah; tœdoeng t., *wat een venster, een luik sluit;* **męningkap,** *door een venster, een luik zien.*

تڠکوق **tęngkoķ,** *de nek; steeltje,* waarmede een pādi-korrel aan den stengel zit; van eene vlag *de boven-achterhoek;* de blok van eene andere kleur dan de vlag in den boven-achterhoek; **tęmbākau** t., *nek-tabak,* d. i. tabak van de tweede soort, in vergelijking met **tęmbākau** kapālą, *hoofd-tabak* of *eerste soort;* t. lipas, *kakkerlakken-nek,* d. i.: een nek, waarin het hoofdhaar spits toeloopt, even als de nek van een' kakkerlak; bādjoe bęrtęngkoķ līpas, *een* bādjoe *met puntige opslagen;* t. bijāwaķ, naam eener kruipende plant, welker bast op de huid van den leguaan gelijkt.

تڠکل **tangkal,** *behoedmiddel, talisman* (z. عزيمة); **męnangkal,** *door een talisman krachteloos maken;* t. sęhāri bœlan, *een talisman in een sikkelvormig gouden borstversiersel* voor kleine kinderen, genoemd sęhāri bœlan.

تڠکول **tangkoel,** *groot kruisnet* (totebel) met langen steel; **męnangkoel,** *met een kruisnet scheppen,* bv. visch; van een vaartuig, dat recht tegen de golven in stuurt *scheppen* (de golven).

تڠکل (jav.) **tangkil,** ongebr. stamwoord van pęnangkil.

*تڠکل, sāwan tongkal, eene ziekte der kinderen, in welke het lichaam heet en de ledematen pijnlijk zijn. — [L.].

تڠکل I. **tongkol,** *blok; vormloos stuk; klont* (ook van suiker). — Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal planken, die bij 't opboeien van een vaartuig opgezet worden, uitdrukt; sampan t., soort van dikke, korte chineesche sloep; **bęrtongkol,** *een blok hebbende zijn; als een klont*

zijn; hāti ākoe b. (*mijn hart is als een blok*), *ik ben in groote verlegenheid, weet niet wat ik doen moet.*

* II. *statuur* van een mensch. — [L.].

* III. (jav. toengkoel, T.), **mẹnongkol,** *zich onderwerpen* aan den overwinnaar; **pẹnongkol,** geschenk, ten teeken van onderwerping aan den overwinnaar, bestaande in het toezenden der oudste dochter met eenige personen tot haren dienst, om den overwinnaar te dienen, alsmede der rijkskroon en andere geschenken. — [L.].

* IV., **tœngkœlan** (mẹngomong), batav. (uit 't bal., T.), *den tijd doorbrengen met* (bv. met praten). — [B.].

* تڠكل **tingkal,** *borax.* — [C.].

تڠكل **tengkel,** *keutel, keutelachtig lichaam, balletje, pil;* hoeveelheid van zulke voorwerpen, die op deze of gene wijze dicht aan elkander zitten, bv. geitenkeutels, sommige vruchten bv. de kẹlœbi; **mẹnengkel,** van keutelachtige voorwerpen *op elkander kleven, op elkander zitten;* (vulg.) *met elkander den coitus uitoefenen.*

* تڠكلاس **tangkalāsa** en **tangkalāsoh,** zekere vogel met een' langen hals, die in 't water duikt. — [L.].

تڠكلاسق **tẹngkẹlasaḳ,** koet., *cameleon.* — [T.].

* تڠكلاسه z. تڠكلاس.

تڠكم **tẹngkam** (thans niet meer in gebruik), *goudgewicht* van 6 kœpang.

تڠكم **tingkam,** *smalle strook van een hellend dak op* inlandsche *vaartuigen,* loopende aan weerskanten langs de verschansing van de gẹlẹmat tot aan de kajuit, waardoor een langwerpig luik ontstaat. Van af den bovenrand van de t. tot aan de verschansing ligt gewoonlijk horizontaal een vloer, meestal van niboeng-latten, waarover men loopt. De daardoor ontstaande ruimte dient tot bergplaats.

* تڠكو **tangko,** *aan den wal zetten.* — [R.].

* تڠكو, doetan **tengko,** koet., *opiumpijp;* **mẹnengko,** *amfioen schuiven* (z. tengkok). — [T.].

* تڠكوب **toengkoeb,** w. sum. *bepalen; vaststellen;* 2° *op den buik liggen;* t. boeboeng, *de geheele weerbare bevolking* (verouderd). — [N.].

تڠكورق **tẹngkōraḳ,** *het bekkeneel, de schedel.*

* تڠكولق **tẹngkœlaḳ,** batav., *makelaar.* — [B.].

تڠكولق **tẹngkōloḳ,** *wat om 't hoofd gewonden wordt, ter bedekking,* inz. een doek tot wrong gedraaid en als hoofddoek gebruikt, zooals nog in Atjeh en Menangkabau 't gebruik is.

* تڠكولن tangkœlan (z. tinggoeloen, T.), naam van een' boom. — [L].

تڠكه, mҽnongkah, *zich op eene plank over eene moddervlakte bewegen.* De plank is, bij wijze van boeg, van voren naar boven gekromd; de man is geknield en steunt op zijne beide handen, terwijl hij één voet gebruikt om te roeien, waardoor eene verbazende snelheid voortgebracht wordt.

* تڠكه I. **tingkah**, sing., soort van drom-instrument.

* II., **tingkah-bҽrtingkah**, w. sum., *over en weder twisten.* — [N.].

تڠكه **tengkah**, in de muziek *bijvoegsel* (veelal geraasmakend) *van eenige noten;* door eene invallende stem of instrument, ter verlevendiging, zooals bv. door de pauken, de trom met een' roffel, den triangel en dergelijke; soort van refrain; en van daar fig. *de woorden, waarmede men een' ander, inz. twistend, in de rede valt; zotte inval, kuur;* **mҽnҽngkah**, in de muziek een stuk *verlevendigen door van tijd tot tijd met eenige noten in te vallen* (z. sҽlāloe); *twistend in de rede vallen;* **pҽnengkah**, *de stem of het instrument, dat* een muziekstuk *verlevendigt; wiens gewoonte het is,* een' ander *twistende in de rede te vallen.*

* تڠكويڠ **tҽngkœjoeng**, soek.; naam eener schelp van het geslacht der cypraea. Van eene groote soort bedienen de Mal. zich, om linnen te gladden.

تڠكه **tengkoh** (z. tengko, T.) — oorspr. chin. — *geprepareerde opium, om te rooken of te slikken* (z. tjandoe): tāhi t., *kleverig roet, dat zich in de opiumpijp aanzet* en wederom gerookt kan worden; **mҽnengkoh**, *opium rooken of slikken;* **pҽnengkoh**, *opiumrooker, opiumeter.*

تڠكي **tangkai**, *steel, stengel; handvatsel; oor* (bv. van een kopje — als een vat twee ooren heeft, zegt men tҽlīngą —); *dunne aar,* zoo als van padi of haver; dunne aren van eene ranggoeng. Het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat eene hoeveelheid bloemen uitdrukt; — * w. sum., *hengsel; lus; haak;* alles waarmede men iets aan een' spijker, pen en dergelijke kan ophangen; *steel* van een' bezem; *het handvat* van potten of pannen *enz.* — [N.]; t. hāti, *steel van het hart,* als troetelwoord; bœngą dœwą t., *twee bloemen.*

* تڠكيرڠ **tҽngkēroeng**, naam van een visch. — [C.].

* تڠكيهم **tҽngkēhem**, batav., *kuchen* met een hm! — [B.].

تڠڬ I. **tanggạ**, *ladder, trap; optrede* van een rijtuig; rœmah t., *huis en trap*, eene gewone uitdrukking om het door iemand bewoond huis aan te duiden, daar de woningen der Maleiers boven den grond gebouwd en dus van een' trap of ladder voorzien zijn; ānaḳ t., *sport, tred;* t. pẹngāit, *enter-ladder, enter-brug* [met twee haken]; **tanggạ-2**, *wat op eene ladder gelijkt; wie na afloop van een' maaltijd eet,* bv. de tafelbedienden, de volgelingen der genoode gasten enz.; **bẹrtanggạ**, *bij opklimming;* **bẹrtanggạ-2**, *van den een' tot den ander.*

* II. *klomp of staaf* van edel metaal (vgl. bat. bosi tangga, T.). — [C.].

*تڠڬي **tanggi**, singap., *groote vierkante ijzeren waterketel*, zooals men op schepen heeft.

تڠڬو, **mẹnoenggoe**, *wachten, toeven; bewaken, oppassen, hoeden, blijven bij* iets; *bezet houden; op* iets *wachten, verbeiden; manen tot voldoening eener schuld* (z. tāgeh); **toenggœwan**, *wat bewaakt enz. wordt; woonplaats, verblijf;* pẹnoenggoe, *wie bewaakt enz., wachter.*

تڠڬي **tinggi** (men. tènggi, T.), *hoog, verheven;* hāri sœdah t., *de dag is al hoog*, d. i. het is al ver in den dag, of de zon staat al hoog; t. hāri, de tijd, wanneer de zon reeds betrẹkkelijk hoog staat; mẹniṅggīkẹn, *verhoogen, verheffen;* pẹtinggi (alleen op het eiland Tẹmbẹlan), *opperhoofd*, die eenige bātins onder zich heeft (jav., T).

تڠڬار **toenggārạ** en **tẹnggārạ**, *zuidoosten; zuidoostenwind*, t. tẹppat, *het rechte zuidoosten;* t. dikānan djāroem pandjang, *zuidoost ten zuiden;* t. dikānan djāroem pandaḳ, *zuidoost half zuid;* t. dikīri djāroem pandjang, *zuidoost ten noorden;* t. dikīri djāroem pandaḳ, *zuidoost half noord;* t. mandi, *het hartje van den zuidoostmousson*, omdat alsdan het strand als het ware zich baadt in de brekende golven (z. ājẹr pœteh): **mẹnoenggārạ**, van winden *de hoedanigheid van zuidoost aannemen;* tīmor m., *oostzuidoost;* sẹlātan m., *zuidzuidoost.*

تڠڬال **tẹnggālạ** — skr. lānggala —, *ploeg:* **mẹnẹnggālạ**, *ploegen; het onderste boven halen* bv. een huis.

تڠڬالڠ **tẹnggāloeng**, *soort civetkat — viverra —*; pāgar t., *boogvormig hek met spijltjes*, zooals bv. op den achtersteven van sommige vaartuigen.

تڠڬاين **tẹnggājoen**, naam van een' boom, met stekelige, eetbare, zure vruchten; de vrucht zelve.

تڠڬت, **mẹnẹnggat**, van een werk of bezigheid den voortgang *verhinderen; afbreken; stuiten* [zooals bv. een ander werk, dat er tusschen komt].

*تڠكت tonggit en tonggek, de posteriores *achteruitsteken*. — [L.].

تڠكر, **mẹnanggar**, *op zich nemen*, bv. een werk.

*تڠكر **tonggor**, *hier en daar gescheiden*, zooals klippen. — [L.].

*تڠكر I. **tinggar**, haar en draden *hekelen, schoonmaken*. — [L.].

*II. *lontgeweer*. — z. sẹtinggar. — [C.].

تڠكر, **mẹnengger**, *staan, zitten of hurken* inz. van vogels *op* iets duns en hoogs, bv. op eene tak, roede, stang, roest of iets dergelijks, of op iets smals en hoogs, bv. op den rand eener tafel (z. tenggek); **pẹrtenggĕran**, *stokje in eene kooi*, als zitplaats, *roest* (vgl. bat. marsitinggir, T.).

*تڠكرلاسن **tanggarlasan**, *cameleon*. — [L.]; z. tẹngkẹlasak (T.).

*تڠكس **tonggos**, batav., *groote uitstekende voortanden hebben*. — [B.].

تڠكڠ **mẹnanggoeng**, *borg staan, borg zijn, verantwoordelijk zijn; op zich nemen; dragen, verdragen; torschen; ondergaan; dulden, lijden; borg staan of zijn voor* iets; *verantwoordelijk zijn voor* iets; *waarborgen; instaan voor* iets; **mẹnanggoeng** bœdi ōrang, *aan iemand voor weldaden verplicht zijn*; **mẹnanggoengkẹn** (beter niet te gebr.), *opdragen; in verantwoording geven; toevertrouwen; op iemands schouders laden; opleggen; verantwoordelijk stellen iemand* voor iets; **tanggœngan**, *last: verantwoordelijkheid; beschuldiging; plicht; verplichting; dienst; zorg*; en van daar *wat nog als last enz. op iemand rust; onvoltooid werk; onvolmaakt werk; half werk; knoeiwerk*, (jav. tanggoeng, *ontoereikend; te kort komen; onvoltallig; nutteloos; ten halve*); **kẹtanggœngan**, *toestand van onvoltooid zijn*.

تڠكڠ I. (zelden) **mẹnoenggang**, *schrijdelings op* iets *zitten: berijden* (jav., T.); **toenggāngan**, *waarop men schrijdelings moet zitten enz*.

*II., w. sum., *uitschudden, uitstorten*. — [N.]; vgl. **tonggang** (T.).

*III., w. sum., *moedig: vlug; onverschrokken*; t. hilang brani mati, *spoedig verdwijnen en durven sterven: zich op den eersten roep in den strijd begeven en bereid zijn om te sterven*. — Eene gewone uitdrukking voor dapperen. — [N.].

*IV., men., *steil* van een berg, weg enz.; oerat —: de *penwortel* van een boom; bẹrsi —: *met den kop naar beneden vliegende ter neder schieten* als een roofvogel op zijn prooi. — [T.].

*تڠكڠ **toenggeng**, *over 4 dagen*. — [L. bew.].

تڠكڠ **tonggang**, *het bovenste naar onderen omgekeerd;* t. bālik, *bij afwisseling het bovenste naar onderen gekeerd en rechtop; buitelend;* t. hāti, *overhelling des harten;* bęrsęmbah t., *eene* sęmbah *maken*, daarbij het hoofd op den grond zettende, d. i. de meest nederige sęmbah maken, of op de meest nederige wijze smeeken; **męnonggang**, *het bovenste naar onderen gekeerd hebbend;* tœroen m., *afdalen of afklimmen, het onderste boven;* **męnongganghkęn**, *het bovenste naar onderen gekeerd doen zijn* (maken); *het onderste boven keeren;* **tonggang-langgang**, *tuimelend; buitelend.*

تڠكڠ **tonggong**, z. **tonggok**.

تڠكڠ **tonggeng**, *het achterdeel opgelicht en het voorste deel naar beneden gericht hebben*, doch niet tot den verticalen stand, zooals bv. een kanon, *gebukt, met den stuit naar boven* en het hoofd naar de aarde; **męnonggeng**, *den stuit oplichten.*

* تڠكڠ I. **tinggang**, soort van vaartuig.— [L.].

* II., w. sum. (z. **tenggang**, T.), *hulp; raad; bijstand.* — [N.].

* تڠكڠ **tingging**, naam van een visch. — [C.].

تڠكڠ **tenggang**, tijd, die iemand zich neemt, of die iemand gegeven wordt, om iets te doen; t. dājạ, *tijd van beraad.*

تڠكڠ, **męnenggong**, *hurken, op de hielen zitten.*

تڠكق, **męnanggaḳ**, een werk *stuiten, uitstellen.*

تڠكق I. **tanggoḳ**, half cylindervormig mandje, om er kleine visch of garnalen mede te scheppen; **męnanggoḳ**, *met een* tanggoḳ *scheppen.*

II. z. anggoḳ.

* تڠكق, **toenggākan**, *de staan gebleven tronk* van een omgehouwen boom (jav. toenggak, T.); *vrouw, die van haren man gescheiden is.* — [R.].

تڠكق I., **męnonggaḳ**, uit de holle hand, een peperhuis, of iets dergelijks, *in den geopenden mond uitschudden*, bv. poedersuiker.

II. *korte, puntige uitspruitsels op de horizontale wortels* van sommige boomen, zooals de pęrębbat, de pœlai enz.: boomstam of ander lang stuk hout in eene rivier of in zee met het eene einde vastgeraakt en met het andere omhoog stekend, hetzij dat dat andere einde boven of onder water is (z. bansoeng).

تڠكق **tonggoḳ**, (minder gebr. tonggong), *hoeveelheid voorwerpen, op elkander gezet*, bv. van kisten, geld en dergelijke (versch. van tamboen, *onordelijke hoop*): *stapel*, al wat zich aan het gezicht als zoodanig voordoet.

تڠڬک **tonggek**, *sterk achteruitsteken-de billen hebben.*

تڠڬک (of, minder goed, tjenggek), **meneŋggek**, *op* iets verhevens *staan* (ook van levenlooze lichamen), *zitten of hurken*, zooals bv. een' jongen op een' muur, een vogel op eene tak, een hoen op een' stok, een kandelaar op een kistje (vgl. tengger, T.).

تڠڬل I. **tanggal**, *loslaten; uitvallen*, zooals bv. een tand; **menanggalken**, kleederen en al wat men aan 't lichaam heeft *uittrekken, uitdoen, afleggen; afnemen;* **penanggālan**, *uittrekking, aflegging, afneming;* iemand (inz. vrouwen), die de macht heeft, 's nachts den romp los te laten en alleen met het hoofd en de ingewanden uit te gaan, inz. om het bloed der kraamvrouwen te drinken.

* II., batav., (bal., *de eerste helft van de maanmaand*) van de maan *zichtbaar worden; verschijnen; de eerste dag der maan;* veelal, evenals in 't jav., voor datum gebezigd; tanggalken, *den datum* (d. i. den eersten dag der maan) *vaststellen in uitnoodigingsbrieven*. — [B.].

تڠڬل (z. anggol), **tanggol-anggol**, *beurtelings opwippen en weder zakken* van een voorovergebukt hoofd; van een vaartuig *voor zijn anker rijden.*

تڠڬل I. **toenggal**, *eenig, enkel:* peloeroe t., *eene enkele kogel* van het grof geschut in tegenoverstelling van schroot; ānak t., *eenig kind:* pā t., *vaders of moeders eenige broeder:* mā t., *vaders of moeders eenige zuster:* **menoenggal**, *zich als eenig voordoen:* **ketoenggālan**, *alleen gelaten, geïsoleerd* [bv. eene mogendheid].

* II., w. sum., eene kleine vlag, die als staatsieteeken achteraan gedragen wordt. — [N.].

III. — z. **oenggal** II.

تڠڬل **toenggoel**, *boom, zonder takken of kruin; stomp, stobbe, vlaggestok op een' mast, die geene steng heeft*, zooals bv. de masten op een pendjādjab; *de kool* van reukwerk, dat verbrand is; t. sekāli rantjoeng, *stomp van jong hout*, dat in één' houw schuin afgekapt is en daarom eene scherpe punt heeft, waaraan men zich licht kan verwonden. — * **tonggol** boeta, *een boomtronk, waarin zich geen hart of gat vertoont;* t. manimboelan, van menschen *sterk en dik; zwaar, gezet.* — [N.].

تڠڬل, **tinggal**, *blijven, achterblijven, overblijven; verblijven, wonen; voortduren;* t. ānak, naam van een' vogel, die een geluid laat hooren als die twee woorden; **meninggalken**, *laten, verzuimen; afzien van* iets: *achterlaten, overlaten: nalaten*, in alle bet.: *verlaten:* telah meninggalken doenjā, *de wereld verlaten hebben, gestorven zijn, dood.* In de omgangstaal zegt men daarvoor gewoonlijk

tęlah męninggal of zelfs eenvoudig **męninggal; tinggālan**, *overblijfsel, overschot; nalatenschap;* — * batav., *nazaat; overblijvende; langstlevende.* — [B.]; **sępęninggal**, *sedert het vertrek;* **pęninggālan**, *verzuiming; achterlating; overlating; nalating; verlating; vertrek* (in die bet. ook, pęninggal).

* تڠݢل **toenggil**, *doelen; mikken.* — [R.].

* تڠݢل **tinggil**, *galerij, gang, zaal;* ook: **pęninggilan.** — [L. bew.]; verhaspeling van 't jav. sitinggil en panangkilan (T.).

تڠݢل, **tong‿ol-2** (minder goed tętonggol), *vlag, banier, standaard, vaandel* (z. pandji-2); t. pęlāngi, *een verticaal* (of nagenoeg zoo) *stukje van een' regenboog.*

تڠݢلم **tęnggęlam**, *zinken, verzinken;* ook, doch minder juist *onder water staan;* timboel t. didālam pękęrdjāan, *zinken en weder boven komen in het werk*, d. i. overkropt zijn met bezigheden.

تڠݢم **tanggam**, *lasch* (lassching) *door inkeepingen*, inz. de gewone lasch door kruisinkeeping, waarbij de twee deelen half en half in elkander gelaten zijn; **męnanggam**, in de bouwkunde, balken en dergelijke *door inkeepingen lasschen;* twee personen van verschillende kunne *aan elkander verbinden door de belofte of de toestemming tot een huwelijk.*

* تڠݢم **tęnggam**, tel., beeld voor aan het schip. — [C.].

* تڠݢم **tinggam**, w. sum., *golvend,* zooals water, terrein, haar, plooien in een kleed enz. — [N.].

تڠݢن **tęnggan**, *afscheiding*, zooals bv. aan den stam van sommige boomen, in een' riem papier, die uit enkele boeken of katernen bestaat.

* تڠݢول **tanggœlī** (soend.), batav., — *cassia fistula.* — [B.]; *droesem van suiker.* — [R. jr.].

تڠݢولڠ **tęnggœloeng**, z. gonggok.

* تڠݢولڠ **tęnggœlang**, *dwaallicht; booze geest.* — [C.].

* تڠݢولن **tinggœloen**, naam van een gewas — *protium* —. — [R.].

* تڠݢولي **tanggoelei**, w. sum., een boom welks bladeren bedwelmende kracht bezitten. — [N.].

* تڠوي **tęngwai**, *de kameleon-hagedis.* — [C.].

تڠݢه **tanggah** ongebr. stamwoord van pęnanggah (*keuken in de woning van een' vorst*).

تڠݢه 1. **tanggoh**, *met iets wachten; uitstel nemen, dralen;* **męnanggohkęn**, *uitstellen; tot een' lateren tijd verschuiven.*

* II., batav., *brullen.* — [C.]; een verkeerd gehoord tęngoh (T.).

تـغكير **tęnggiri**, (en, minder goed, **tęngiri**), naam van een' eetbaren zoutwater-visch; soorten: t. bätang; t. tohok; t. päpan; t. lœding.

تـغكيلغ **tęnggiling** — van giling — *mierenceter*, zoo genoemd, omdat hij de eigenschap heeft, zich tot een' kogel op te rollen.

* تـغّل **tęngngal**, batav., *onrijp, ongaar, onnut, onverstandig enz.* — [B.].

تـغلغ **tanglong** — oorspr. chin. —, *groote papieren lantaarn.* — z. ting.

تـغه, **męnęngoh**, *bulken, loeien;* **pęrtęngōhan**, *bulking, loeiing.*

تـغّه **tęngngah**, *midden; middelpunt; helft; gedeelte;* sętęngngah, *eene helft; een gedeelte; midden; in het midden; te midden; ten halve;* kātą sętęnggah dari padą 'oelamā, *een gedeelte der* (eenige, sommige) *geleerden zeggen;* t. astānạ, *het midden van eene vorstelijke woning*, gevormd door de twee middelste rijen pilaren over de geheele lengte van het gebouw; t. bękęrdją, *midden in 't werk zijn; goed bezig zijn met werken;* t. nāïk, *midden* (juist) *in 't rijzen of toenemen zijn* (ook van kooplieden en dergelijke); t. hāri, *middag;* t. dœwą, *een en een half;* t. dœwą pœloeh, *vijftien;* t. tœdjoh pœloeh, *vijf-en-zestig;* t. tīgą rātos, *twee honderd vijftig;* t. ęmpat rīboe, *drie duizend vijf honderd;* sāmą t., *in het midden;* **męnęngngah**, *het midden uitmaken; tusschen beide komen;* **kętęngngāhan**, *midden, middelpunt; helft;* **pęnęngngah**, *wat het midden uitmaakt; middelaar;* **pęrtęngngāhan**, *midden; helft.*

تـغير **tęngiri**, z. tęnggiri.

تَـفْ, pers., *hitte, warmte; glans.*

تُفّاح, coll. (nom. unit; تُفّاحَة), *appelen.*

تُفّاحَة (mal. toefāhah), z. تفّاح.

تَفاوُت, تَفاوَت en تَفاوِت, *afstand: verschil;* djaoeh tafāwoetnją, *dat verschil is groot.*

تَفَحُّص, *nauwkeurig onderzoek; uitvorsching.*

تَفَرُّق, *het van elkander scheiden; het gescheiden zijn.*

تَفْرِيط, *het met nalatigheid te werk gaan; het eene gelegenheid laten voorbijgaan.*

تَفْرِيق, *het twee of meer dingen van elkander scheiden: het verdeelen.*

تَفْسِير, *uitlegging; verklaring.*

تَفَشِّي (mal. tafasjsjī), *het zich uitbreiden; het zich uitzetten.*

تَفْصِيل, *ontleding; afdeeling; duidelijke uiteenzetting; ontwikkeling in bijzonderheden.*

تَفْضِيل, *het als uitstekend beschouwen; het als uitstekend prijzen; het voortrekken; voorrang, aan iemand toegestaan; meerdere voortreffelijkheid;* in de gramm.: *superlatief.*

تفغڠک **toefangka** — pers. تُفَنْگْ (spr. toefangg) —, *musket, vuurroer; vuurpijl.*

تَفَكُّر, *herdenking; overweging; overlegging; overpeinzing.*

تَفْلِيس, *arm-, insolvent- of failliet-verklaring;* **mentaflīskęn**, *arm, insolvent of failliet verklaren.*

تَفَؤُّل, *het voorspellen,* inz. iets gunstigs; *voorspelling enz.*

تفقه, soort van wild beest, zoo groot als een kleine hond, doch van de gedaante eener kat.

تَفَهُّم, *het allengs begrijpen.*

تق I. **top**, interj. voor een zacht kloppend geluid, zooals bv. dat van een boek, dat op een ander geworpen wordt.

* II., batav., *chineesch dobbelspel.* — [B.]; **topan,** (jav.), *dobbelen;* orang patopan, *dobbelaar.* — [T.].

III. z. توف (T.).

IV., **top-2** of tībą-2, *toevallig; onverwachts; bij slot van rekening.*

تقّ **tęppą** (zelden), *muur.*

* تقاتي **tapati**, w. sum., *zijn woord gestand doen* (vgl. bĕrkapati op bl. 223, rechts, T.). — [N.].

تقّت **tęppat,** *recht,* zoowel van de richting, als van het punt werwaarts de richting is; *het midden,* in tegenstelling van de kanten of randen; bārat t., *het rechte westen,* in tegenoverstelling van eene andere westelijke *streek;* djālan t., *recht op iets af gaan;* kęnna t., *in het midden* (niet op den kant) *geraakt;* tīkam t., *loodrecht naar beneden steken.*

* تقس **tępas** = **tęrpas.** — [M.].

تقس **tępoes,** naam eener plant, gelijkende op de lęngkœwas, doch grooter, en welker wortels in de geneeskunde gebruikt worden.

تقس I., **męnępis,** *slaan of afweren met den rug van de hand* (z. tampar).

* II., **tępis,** jav., *rand, kant.* — [C.].

تقّس **tęppas,** *al wat dient om iets dat in eene holligheid besloten is,* zooals

[illegible]

تغڠكڠ [illegible]. —

تڠكڤ [illegible]

تڠكڤ. [illegible].

تڠكڤ. [illegible]. [illegible]

تڠلق [illegible] — verb. [illegible] — *[illegible]*

تڠم. [illegible]. *[illegible] hand leggen* op [illegible]. bv. de borsten van een meisje. *[illegible]*, in [illegible] zin.

تڤو tępoe, van een vat *[illegible]*: van een vocht *tot aan den rand van een vat staand, zoo hoog als de rand* van een vat van een vaartuig *alle zeilen bij hebben.*

تڤي tępi, *rand, boord, kant, zoom; lijst: oever; grens:* męnępī, *aan den kant gaan; naar den kant*, d. i. op zij, *gaan:* męnępikęn, *naar den rand enz. brengen: op zijde leggen:* bęrtępīkęn ęmas, *van gouden randen voorzien geworden zijn.* — * tapilin, w sum., *badplaats.* -- [N.].

تڤيكڠ tapëkong of patëkong, en hiervan på tekong (vader Tëkong, alsof tekong de naam en på, vader, de titel ware), voorts topekong en hiervan wederom pekong (grootvader Pëkong), en eindelijk tekong en pekong (ontstaan

door die twee onderstellingen) — oorspr. chin. — naam van den bekenden chineeschen heilige; rœmah t., *chineesche pagode of kapel.*

تق **taḳ**, interj. voor een geluid, zooals bv. dat van een' steenen vloer, waarop men met een hamertje klopt (helderder dan toeḳ); zoodanig geluid (z. kętaḳ, lętaḳ en kęlętaḳ); **taḳ-toeḳ** (z. toeḳ), met herhaling en verscheidenheid van geluid (helderder en doffer), zooals dat van een' steenen vloer, waarop iemand met harde hakken loopt.

تق **toeḳ** of **toḳ**, interj. voor een geluid (doffer dan taḳ), zooals bv. dat van eene tafel, waarop men met den knokkel van een' vinger slaat (doffer dan taḳ): zoodanig geluid (z. kętoeḳ, lętoeḳ en kęlętoeḳ); **taḳ-toeḳ** z. onder taḳ.

*تق **tiḳ** z. sętik. — [T.].

تَقْبِير, *het begraven; het doen begraven.*

تَقْدِير, *goddelijke voorbeschikking, goddelijk besluit; noodlot; eigenlijke beteekenis* (sens virtuel) *eener uitdrukking; wat in eene uitdrukking begripmatig opgesloten is; bepaling; schatting; onderstelling;* in de gramm. *virtueele zin, virtualiteit.*

تَقْدِيرًا **taḳdīran**, *naar innerlijk of inwonend vermogen, naar kracht en beteekenis* [virtualiteit].

تَقْدِيرِيّ (mal. taḳdīrī), *de goddelijke voorbeschikking enz. betreffende; virtueel.*

تَقْدِيس, *zuivering; heiliging.*

تَقْدِيم, *het doen vooruit gaan; het doen aan het hoofd gaan; het aanstellen over iets.*

تَقَرُّب, *het streven naar den toegang tot in de nabijheid van iemand; het naderen.*

تَقْرِيب, *naderbrenging; benadering.*

تَقْرِيبًا, *bij benadering.*

تَقْرِير, *bevestiging; bestendiging*

تقصر **taḳṣīr** — verb. ned. — **męntaḳṣīr**, *taxeeren.*

تَقْصِير, *verkorting; nalatigheid.*

تقڤي **tiḳpī** — oorspr. chin. —, soort van piek met drie punten, die van weerhaken voorzien zijn.

تَقْلِيد, *navolging; naäping, nabootsing.*

تَقْلِيل, *vermindering.*

تَقْوَا plur. van تَقِيّ.

تقوى, *godsvrucht; vroomheid; onthouding van het kwade.* — z. tękœwą.

تقوّي, *het sterk zijn; het sterk gemaakt zijn; het versterkt zijn; versterking.*

تقوية (mal. tąkwijah), *versterking; aanmoediging.*

تقويم, *vaststelling; verbetering; dagwijzer.*

تقيّ (mal. takī) plur. تقوا en أتقيا, *onthoudend; godvruchtig.*

تقييد, *kluistering; verhindering; beperking; restrictie; betoovering; band* (van een boek).

* تكك **tęka**, batav. (uit 't jav. of bal., T.), duidt afkeuring aan; t. bagitoe, *hoe kunt ge zoo zijn!* — [B.].

تكك **tik**, interj. voor een geluid, zooals bv. dat van een' waterdroppel, die uit de hoogte op iets hards valt; zoodanig geluid (z. lętik).

تكّ **tękką**, z. tęrką. Eene wijziging, meer gebruikelijk dan het oorspr., is **tękå-tękī**; — **tękkāan**, *kansspel, gelukspel, hazardspel;* jang ampœnją t., *de bankier van een hazardspel.*

تكا, **tękå-tękī** meer gebr. wijzig. van **tękką-tękkī**; **tękå-tękī tęrbang**, *raadsels opgeven en oplossen*, door een woord, dat men bedoelt, zoo schielijk mogelijk, als ware het vliegend, te spellen, daarbij de klinkers, in plaats van met hunne namen (bāris dijātas, bāris dibāwah en bāris dihadāpan), met de namen der analoge verlengingsletters (alif, jā en wāw) aan te duiden; bv. dāl-alif-tā-alif-ngā ītoe āpa? waarop de andere, als hij het begrepen heeft, dātang antwoordt, of een woord aan te geven, door eenvoudig de letters waaruit het bestaat uit te spreken, bv. kāf-mim-alif-noen, voor kęmāną. Van deze wijze de woorden aan te duiden, inzonderheid van de eerste, bedient men zich, om den kinderen het spellen spelenderwijs te leeren; bęrtjākap **tękå-tękī tęrbang**, *met elkander praten, door de woorden zoo te spellen,* dat zij voor min geoefenden raadselachtig zijn; ēdją **tękå-tękī** tęrbang, *wijze van spelling in schrift, waarbij de klinker geheel willekeurig door de verlengingsletters uitgedrukt worden;* bv. اونتوغ

* تكان **takan**, *kramp.* — [R.].

تكاوغ **tękāwang** = **tęngkawang.**

تكبّر, *verhoovaardiging; trots.*

تَكْبِير, *het groot maken:* het zeggen der woorden أَللّٰهُ أَكْبَر; *vergrooting.*

تَكْبِيرَة (mal. takbīrah), — nom. unit. van het voorgaande —, eene enkele uitroeping der woorden أَللّٰهُ أَكْبَر.

تكّت, **mẹnẹkkat,** *bestikken* (met steken heen en weder besteken), *borduren;* verschillende wijzen: t. bẹrsœdji bīlang; t. rākam.

* تكتكڠ, sẹgala **tektek-bẹngek,** batav., *allerhande prullen en vodden.* — [B.].

تَكْرُر, *het dikwerf terugkeeren en op nieuw beginnen; herhaling.*

تَكْرِير, *herhaling.*

تَكْرِيم, *het iemand edelmoedig verklaren; eerbewijzing; plichtpleging; groet.*

تكس **tẹkis,** *dicht aan den rand,* zooals bv. naaisel, een weg.

تَكْسِير, *het breken;* in de gramm.: *het gebruiken van een' onregelmatigen vorm.*

تكّڠ, **mẹnẹkkang,** de zijwanden van een gat of eene mijn *zoo bekleeden en stutten, dat zij niet kunnen instorten.*

تكّڤ **tẹkkap** (of **tẹkkoep**), *waarmede iets bedekt wordt; iets hols, dat op iets gezet wordt* (bal. **tẹkẹp,** *deksel,* T.); *koepeldak;* **mẹnẹkkap,** *bedekken of dicht houden,* bv. den mond eener flesch, een zundgat en dergelijke, met den duim of iets anders, zijne naaktheid met de hand (bal. nẹkẹp, *bedekken,* T.); *met iets hols bedekken, overstolpen;* t. sampan, hout of planken, waarmede een stuk van den voor- of achtersteven eener sampan bedekt wordt; t. linggi, hetzelfde voor grootere vaartuigen.

* تكق **tẹkẹḳ,** batav., *doof, stokdoof.* — [B.].

* تكق **tẹkoeḳ,** batav. (soend., T.), *omvouwen; ombuigen.* — [B.]; kẹtẹkoeḳ, *verfrommeld* (T.).

تكق I. **tẹkkaḳ,** *zacht gehemelte; keelachtervlakte; orgaan van den smaak; natuurlijke smaak,* dien men in den mond heeft, zonder iets gegeten te hebben; ānaḳ t., *de huig;* āpạ rāsạ t. tœwan? *wat voor een' smaak hebt gij in den mond?* **mẹnẹkkaḳ,** van den smaak van iets *aan 't orgaan van de smaak voortduren;* mānis-2 m., *zoet, dat een' zoeten nasmaak in de keel achterlaat.*

II. *ongehoorzaam aan verboden.*

تكق **tẹkoḳ,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

تككك **tękek**, naam eener groote soort van hagedis; t. bęsar, de bekende gevlekte groote hagedis, de gekho, die ook op boomen woont en van tijd tot tijd een geluid laat hooren; īkan t., naam van een oneetbaren zoutwater-visch, die een soortgelijk geluid maakt.

* تكل **tękal**, van linnen *hard, stijf, stevig*. — [L.].

تكليف, *het opleggen van een' last of moeielijke taak.*

تكم **tękkam**, naam van een' boom, die zeer goed timmerhout levert.

* تكن **tękęn**, jav., *staf, wandelstok.* — [C.].

تكن **tękoen**, *vast en onvermoeid* aan een werk; *plakkend.*

تكن **tękkan**, *wat drukt enz.,* doch alleen in samenstellingen; **męnękkan**, *drukken, persen, onderdouwen: onderhouden:* planken voor een vaartuig *tegen het geraamte aanbrengen;* t. koendai, z. onder koendai.

تكو (sommigen leiden het van تقوي af), bādjoe tękœwą, *nauw aansluitend buis*, dat, bij wijze van hemd, door mannen en vrouwen op het bloote lijf gedragen wordt.

تكوكر z. **tęrkœkoer.**

* تكولو **tikoeloe**, w. sum., een hoofdtooisel voor vrouwen; — potjo wordt er dikwijls bijgevoegd; dus tikoeloe potjo, zulk een hoofdtooisel met bloemen versierd (tęngkōlok, T.). — [N.].

تكوين, *schepping.*

تكي I. **tękī.** z. onder تكا.

* II. soort van gras (jav., T.), met geneeskrachtige wortels. — [K. (Abd. sch. w.)].

* III., **tękī-2**, singap., = tęrka-tęrki.

* تكي **tęké**, koet., = tękek. — (T.).

* تكار **tęgāri** (jav., T.), naam eener plant, waarvan eene welriekende olie gestookt wordt. — [Div.].

تكارن **tęgāroen**, soort van zijden kāīn lępas, waarvan niet alleen de beide uiteinden, maar ook het midden met gouddraad, doch schaarsch, doorweven is (vgl. jav. tigaron, T.). De tęgāroen wordt ook wel in den vorm eener kāīn sāroeng geweven (z. tjęlāri).

تكر **tęgar**, *stijf, onbuigzaam, onveranderlijk;* — * batav. tęgęr, *onverschrokken onder gevaren*, van iemand, die kalm en rustig blijft, wat er ook gebeurt. — [H.]; t. kęmœdi! *stut, je roer!* tęgar! *stut zoo!* t. ēkor, naam van een' eetbaren zoutwatervisch, met een stijven staart.

تڬر, mẹnẹgor, *aanspreken, toespreken; aanroepen; aanspreken over iets: berispen, vermanen;* t. ādjar, *berispen.*

تڬرق tẹgẹraḳ — pers. تگرگ —, *hagel.*

* تڬس tẹgas, jav. (tẹgẹs, T.), *beteekenis; uitlegging.* — [C.].

تڬڠ tẹgang, *stijf gespannen*, zooals bv. touw, linnen, leder, de wangen enz.; *stijfhoofdig; halsstarrig; weigerachtig; stijfhoofdigheid; halsstarrigheid* (z. rẹggang): mẹnẹgangkẹn, *stijf spannen.* — * (tagang) w. sum., *stevig; vast; onhandelbaar; taai;* ikan t., *taai vleesch.* — [N.].

تڬڤ tẹgap, *krachtig, stevig, sterk; vierkant; gezet; vast; kloek; wakker; krachtigheid; stevigheid; sterkte; vierkantigheid; gezetheid; vastheid; kloekheid; wakkerheid.*

تڬوق tẹgoḳ, *slok;* mẹnẹgoḳ, vocht *slokken; inzwelgen.*

II. *onvolgzaam; onwillig; onvolgzaamheid; onwilligheid.*

تڬّق tẹggaḳ, *overeind; opgericht; loodrecht;* mẹnẹggaḳkẹn, *overeind enz. zetten; oprichten.*

تڬل I. tẹgal, Tagal, residentie en stad op de Noordkust van Java.

* II., batav. (uit 't bal. of jav., T.), tẹgālan, *droog rijstveld; open grasveld.* — [B.].

تڬّل tẹggal, *oorzaak; reden;* conj., *aangezien; omdat; alzoo:* praep., *wegens; om* (z. sabab).

* تڬل tẹgil, batav. (uit 't bal., T.), *de natuurlijke spoor* van een haan. — [T.].

* تڬليّت tagalījat, *rekken; verrekken; verdraaien; uit het lid brengen; zich uitrekken als iemand die pas ontwaakt.* — [M.].

تڬون I. tẹgoen, naam van een' boom, van welks geel hout sloepriemen gemaakt worden.

II. *onbeweeglijk* (stokstijf) *in eene postuur of positie,* zooals bv. een soldaat in 't gelid, een aangelegd geweer.

تڬوه tẹgoh, *vast, hecht; bestendig, duurzaam; sterk; onwankelbaar; vasthoudend; vastheid; hechtheid; bestendigheid; duurzaamheid; sterkte; onwankelbaarheid; vasthoudendheid;* t. dẹngngan kātạ, *vasthoudend aan zijn woord;* pẹnẹgoh, bij het weven *eerste inzet,* die altijd sterker is, dan het eigenlijke weefsel.

تڬّه (vgl. jav. tjẹgah, T.), mẹnẹggah, iemand, die handelt of wil handelen, of iets, dat gedaan wordt of zal gedaan worden *beletten, verhinderen, tegengaan, weerhouden, stuiten;* pẹrentah t., *verbod.*

تل **tol** — verb. ned. —, *dol: roeidol.* — z linggis.

تلّ **tęllą**, *achterhuis van de woning van een' vorst*, onder een afzonderlijk dak, doch zoo dicht, dat de daken tegen elkander komen en men uit het eene huis in het andere kan gaan. — Onder de goot van de twee daken is een smalle gang, rambat genoemd. — De deur van de tęllą is de ingang voor de vrouwen van uit het paleis. — Bij plechtigheden is de tęlla de plaats, waar de vrouwen hare werkzaamheden verrichten.

تلابت **tęlābat**, zigzagsgewijze schreden, waarmede de hooge staatsdienaren bij zekere feestelijke gelegenheden den regeerenden vorst naderen, om hunne hulde te bewijzen (męndjoendjoeng dœli; rādją bęr'ādah); **bęrtęlābat,** *zoodanige schreden doende zijn.*

* تلاتر **tęlatar**, w. sum., *ondiep.* — [N.].

* تلاتس **tęlātas**, naam eener soort van kruid — *vingerkruid; dactylis* —.— [M.].

* تلاتق **talātak**, *het kruipen der slangen.* — [L.].

* تلاتن **tęlāten**, batav. (uit 't jav. T.), *geduldig; met lust;* ęngga t., *ongeduldig worden.* — [B.].

تلاته I. **tęlātah**, *kenmerk; kenteeken;* inz. voorkomen van iemand, waaruit men kan afleiden, wat iemand van zins is te doen, dan wel of iemand schuldig of onschuldig is aan eene misdaad of wanbedrijf.

* II., jav., *aarde; land; grond; provincie, onderhoorigheid.* — [C.].

تلادن **tęlādan** en **toelādan** — waarsch. eene wijz. van toelātan (z. tœlat) — *voorbeeld; model.*

* تلاسڠ **tęlāsang** (تلسن? T.), kleed dat om de leest, om het midden van het lijf gedragen wordt. — [M.]; benk., *buikgordel.* — [C.].

تلاڠ **tęlāngoe**, naam van een eiland bij Madura.

تلاڤق **tęlāpak** (z. tāpak), *spoor* of *indruksel* van de onderste vlakte van iets, inz. van voet of hand; ook wel, inz. in de taal der geneesheeren: *de onderste vlakte* van voet of hand.

تلاڬ **tęlāga** — skr. talaka —, *put,* met of zonder water; *groeve,* ook om beesten te vangen.

* تلالي **tęlalé**, batav. (uit 't jav., T.), *tromp van een' olifant.* — [B.].

تَلَامِذَةٌ (mal. talāmidjah), plur. van تِلْمِيذٌ.

تلامذ plur. van تلميذ.

تلاوة (mal. tilāwah), *het lezen; het hard op lezen van den koran: het zingende lezen van den koran; het overdenken; overdenking.*

تلاين **tẹlājan** (en bij verb. tálījan) wijz. van nẹlājan.

تلب I. **tẹlab** en **tẹlap**, van iets puntigs *het indringen;* **mẹnẹlab**, *indringen.* De afleidingen door het suffix an verwisselen de ب tegen de ڤ.

II. *plat doosje van porselein of glas, met een dun deksel,* ter bewaring van reukwerk en andere kleinigheden.

تلت I., **mẹnẹloet**, *een' tak afzetten; afleggen.* — z. tjangkok en anggor.

II. (minder goed **tẹloed**), **bẹrtẹloet**, *knielen, op een,* zooals bv. bij het bedienen van den vorst van spijs of drank, *of op beide knieën: het bovenlijf voorover buigen,* daarbij de handen op de knieën steunend, zooals de Mohammedanen bij het bidden; mẹngangkat bẹrtẹloet, *de tafel bedienen,* het linker been geknield en het rechter overeind staand. —

*III., *doordringen* van den zegen (K.).

* تلچاڤن **tẹlatjappan**, z. **tatjap.**

تلد **tẹloed**, z. **tẹloet.**

* تلدام **taloedāma**, naam eener plant — *boerhavia* —.— [R.].

تلر **tẹlor**, *ei; pop van een' vlinder;* t. boengkoes, ei, waarin de foetus bij het uitbroeien doodgegaan en in het binnenvlies van het ei gewikkeld is; t. kœpoe-2, *vlinderei; pop van een' vlinder;* t. ẹmas, *gouden ei; goudpop* (chrysalide) van een' vlinder; t. bẹlangkas, *de eetbare eierstok van de* bẹlangkas; eene daarop gelijkende versnapering van eiwit en suiker; bœnga t. b., naam van een' struik, zoo genoemd wegens de overeenkomst zijner bloem met een eierstok van de belangkas; t boewājạ, (*kaaiman-ei*), *bolle sodawater-flesch; seltserwater-kruik* (z. bōtjong); pœsat t., *tred van het mannetje aan een ei;* **bẹrtẹlor,** *eieren hebben, eieren leggen.*

* تلس **tẹlas**, z. **tamboel.**

* تلسن **tẹlẹsan**, batav. (jav., T.), *badkleed.* — (B.); z. tẹlasang.

تلس, **mẹnẹloes**, *doordringen door of uitkomen aan de andere zijde van iets hols,* bv. den strot, eene blaaspijp, eene goot, eene spleet, een huis (door de tegenovergestelde deur). — (z. tẹroes).

تلغ **tẹlang** (jav. tẹlẹng, T.), naam eener soort van klimop met langwerpige blauwe bloemen, waarmede men gebak blauw

verft; bīroe t., tęlang-*blauw;* pantjoeng t., lange, schuine slip van eene kāīn sāroeng van voren.

* تلغ I. **tęling**, *zandbank* in eene rivier. — [C.].

* II. en **taling**, *roede of prikkel*, waarmede de buffel gedreven wordt. — [C.].

* تلغكوڤ **tęlangkoep**, *plat op den buik liggen*. — [L.].

تلغكه **tęlengkah** (vgl. teugkah, T.), *oneensgezindheid*.

* تلغكي **tęlangkai**, *overvallen*. — [L.].

تلغكي **tęlanggi**, *bemiddelaar, onderhandelaar; koppelaar:* **bęrtęlanggi**, *als* tęlanggi *fungeeren*.

* تلڤ **talpa**, batav., *hoofddeksel*, bestaande uit de alēdja en de sāl. — [B.]; *een hoofddoek*, door een pęngantèn gedragen, en veel op een tulband (sorban) gelijkende. — [H.]; vgl. ترڤه [T.].

تلڤ I., **męnęlap**, van iets puntigs *indringen*.

* II. *plat doosje van glas of porselein, met een plat deksel*, ter berging van reukwerk en andere kleinigheden.

* تلق **tęlak**, *leunen, met de handen, armen enz.; ergens op steunen*. — [L.].

تلڤق **tęlęppok**, *plekken van verschillende vormen van goud- of zilverschuim*, met een' uitgesneden houten vorm en wat lijm of gom, tot versiering regelmatig gedrukt op geweven stoffen of papier; *gemaakte plekken*, hetzij van eene verf of van een smeersel; *gedrukte figuren of letters;* **męnętęppok**, *met figuren of letters versieren beschilderen, beplakken of bedrukken*.

تلق **tęlok**, *baai, zeeboezem, golf, bocht, inham;* t. rantau, *baaien en stranden*.

تَلَقّ of تَلَقِّي, *het ontmoeten; het te gemoet gaan; het achterhalen; het vatten; het ontvangen* (ook van eene vrouw).

تَلْقِين, *het onderwijzen, het onderrichten; onderwijs; onderricht; les;* męmbātją t., *aan een' afgestorvene bij de begravenis het onderwijs voorlezen* (opzeggen), namelijk wat hij in de andere wereld op zekere vragen moet antwoorden enz.; ṣadaḳah t., aalmoezen, die bij eene begravenis aan dengene gegeven worden, die de talḳīn voorgelezen (opgezegd) heeft.

تلك **tęlik**, koet. (jav.), *spion*. — (T.): **męnęlik**, *van nabij, op de plaats zelve, bespieden*, bv. den vijand in het leger zelven.

تلكّ (vgl. tęloekoe, T.), **bęrtęlękkoe**, *met een' of beide ellebogen op iets leunen;* **bęrtęlękkoe** bęrtongkat dāgoe, *met een' elleboog op iets leunen, terwijl de kin* (het hoofd) *door de geopende hand ondersteund wordt*.

تلكغ **tęlękkoeng**, *kap met een' nederhangenden kraag en eene opening voor het gezicht;* zoodanige hoofd- en schouderbedekking, dienende tot bidkleed der mohammedaansche vrouwen (het gezicht mag bij het bidden niet bedekt worden).

تلكن (van **tękkan**), **bęrtęlękkan**, *met de hand* (handen) *en naar beneden uitgestrekten arm* (armen) *op iets steunen;* **bęrtęlękkan** lœtoet, *zich voorover buigen, met de handen op de knieën steunende,* zooals bv. bij het inhuldigen van een' vorst, de voor de bālai staande bevolking, wanneer zij haar daulaħ roept. Ook is dit één der positiën bij het mohammedaansch bidden; b. pinggang, *de handen in de zijde zetten.*

تلكو, *het afzien van en ophouden met een werk.*

* تلمڤت **tęlampat**, w. sum., *te erg; boven mate; uiterst.* — [N.].

* تلمڤغ **tęlimpong**, w. sum., (klanknab.) *een gamelan, een omroepbekken.* — [N.].

تلمڤڤ **tęlęmpap** (minder goed pęlęmpap) = tābah I. (vgl. tęmpap); **bęrtęlęmpap**, *met een* tābah *meten.*

* تلمڤه **tęloempah** (bal. uitspraak van ترمڤ, T.), *lederen voetzolen met lederen riemen.* — [R.].

تلميذ plur. تلاميذ en تلاميذة, *scholier.*

تلن (minder gebr. pęrlan), **męnęllan**, *slikken, inzwelgen; verslinden;* męnęllan oental, *slikken alsof men pillen slikt,* d. i. ongekauwd.

* تلنتاڬ **tęlontāgą**, naam van een gewas — *alternanthera denticulata* —.— [R.].

تلنتر **tęlantar** z. ترلنتر.

تلنجر **tęlandjoer** = **tęrlandjoer; tęlaǹdjœran,** *te ver; te zeer; uittermate.*

تلنجغ **tęlandjang**, *naakt, bloot, ongedekt; naaktheid, blootheid;* t. bœlat of t. bœgil, z. boêgil; **bęrtęlandjang**, *naakt enz. zijn.*

تلنجق **tęloendjoek** (van toendjoek), *wijsvinger;* **bęrtęloendjoek**, *met den wijsvinger wijzen;* **męnęloeǹdjœki**, *met den wijsvinger aanwijzen.*

تلو (jav., *drie*, T.) **tęlœ**, *eene van de drie pitten eener* bœwah kęras, *die tot het* sęmęttjah-*spel gebruikt wordt;* bœwah kęras tęlœ, *eene* bœwah kęras *met drie nootachtige pitten* (in den regel heeft zij er twee), waarvan er gewoonlijk een is, die eene bijzondere harde schil heeft en daarom gezocht is, om er sęmęttjah mede te

spelen; bœwah sālaḳ tęlœ, sālaḳ-*vrucht met drie pitten;* mānạ sī t. ākoe? *waar is mijn* tęloe?

تلو, **tęlau-2,** *plaatsen van eene andere inz. lichtere kleur of hoedanigheid; zoodanige plekken of vlakken;* **bęrtęlau-2,** *gevlakt zijn; niet van ééne hoedanigheid zijn; ongelijkmatig zijn* (bv. bevelen); pęręntah bęrtęlau-2 sępęrti pānas dibęlœkar, *zijne bevelen zijn ongelijkmatig, zooals de zonnehitte in het kreupelhout.*

*تلوت **tęlœtoe,** jav. (tęlœtoeh, T.), *vlakken* in een kleed. — [L.].

تلوك (vgl. tęlękkan, T.), **bęrtęlœkoe,** *met den elleboog op iets leunen;* **bęrtęlœkoe** męnongkat dāgoe, *met den elleboog op iets leunen, met de hand onder de kin* of *met de kin in de hand.*

*تلوك **tęlœki,** batav., uit 't jav., *damast; zijden stof; anjelier.* — [B.].

تله I., **męnęlah,** *voorzeggen;* **pęnęlah,** *wie voorzegt, voorzegger;* **pęnęlāhan,** *voorzegging.*

II. (en soms ook, bij verk. lah), *reeds, al;* sętęlah, *nadat.*

*تله **tęloeh,** jav., *tooverij.* — [C.].

تلهن, *het ontbijten; het gebruiken van iets lichts vóór den maaltijd.*

تليدر I. (vgl. II.) **tęlēdor** (zelden), *zorgeloos, achteloos, onoplettend; onverschillig* (z. lēngah en lālai).

*II., batav. (port. traidor), *koppig; schelmachtig; schelm, schoelje; vagebond* (als scheldwoord). — [B. en T.].

*تليدك **tęlēdek,** jav., *dansmeid.* — [C.].

*تليسق **tęlīsiḳ,** *uitvorschen.* — [R.]. — z. sęlīsik.

تليڠ **tęlīngạ,** *oor,* ook van levenlooze voorwerpen, als die twee ooren hebben, zooals van pannen, vazen en dergelijke; *kruk of draaier,* waarmede iets, bv. een spinnewiel, een koffimolen, gedraaid wordt (z. tangkai); t. lēman, *strop,* om er de voorschoot van een matten zeil in te leggen, door middel van den pęntjātji, die er doorgestoken wordt, om het terugloopen te beletten; t. gādjah, naam van een' breeden, platten, niet eetbaren zoutwater-visch; — *t. bābi, soek., *pandeksel* van een vuursteen-geweer.

تليفق I. **tęlīpoeḳ,** naam eener soort van waterplant — *nymphaea* — met groote bladeren; tęlingānja sępęrti t. lājoe, *hare ooren zijn als eene verwelkte* tęlipoeḳ, d. i. eenigszins slap, zoodat zij zich, bij 't gaan, door de zwaarte der oorversierselen trillend bewegen, dat voor eene schoonheid bij vrouwen gehouden wordt.

*II. *hut; loods.* — [C.].

تلين z. تلاين.

تلين **tęlijan**, koet., *ijzerhout.* — [T.].

تم I. **tam** z. تَمّ en تَمّ.

II., pers., *katarakt*, zekere oogziekte.

III., interj. voor een bulderend geluid, zooals bv. dat van een zwaar plat lichaam, dat uit de hoogte plat op den grond valt; zoodanig geluid (z. gęmęntam).

*IV. **tam-tam** (ook tom-tom en tan-tam van 't jav. tom), men., zekere indigo-soort. — [T.].

تم I. **toem**, soort van vleesch- of vischspijs in een pisang-blad gekookt.

II., interj. voor een bommend geluid, zooals bv. dat van een losbrandend kanon; zoodanig geluid (z. lętoem).

* تم I. **tom**, jav., *de indigo-plant.* — [C.].

*II., batav. — verb. ned. — *toom.* — [B.]; tom doeri, *een toom met ijzeren punten.* — [T.].

III. z. onder tam IV.

تم **tim.** — oorspr. chin. —, *soort van bouillon, in een' pot, die in kokend water staat, gekookt;* męngętim, *tot eene soort bouillon maken*, als het ware *timmen; koken in een' pot, die in kokend water staat.*

تَمَّ, *hij is voltooid, ten einde gebracht of voleindigd;* — staat veelal aan het einde van geschriften. — z. تَمّ en تَمْ.

تَمّ, تَمّ en تُمّ, *einde; aanvulsel; volmaaktheid;* — staat veelal aan het einde van geschriften.

تمابر **tęmāboer** z. onder tāboer.

* تمار **tomārą**, soort van wapen. — [R.]; jav. (T.).

تمارم **tęmāram** z. tāram.

تماس **tamāsa** z. تَمَاشَا.

تَماشا, pers., wat door het te zien uitspanning, verlustiging, onderhouding, vermaak verschaft, *schouwspel*, bv. apenspel. Mal. verb. zijn: tamāsą en tęrmāsą. Dit ترماس heeft men voorts ook afgeleid van een denkbeeldig māsą, waarvan echter alleen męmāsą gebruikelijk is met de bet: *eene uitspanning nemen; zich verlustigen; zich vermaken.*

* تماك **tamāką**, eene harde houtsoort, die fraai gepolijst kan worden en waarvan de inlander gaarne zijne krisheften maakt. — [R.]; verbastering of vergissing in plaats van 't jav. timaha (T.).

تمال **tęmāli** z. tāli.

تَمَام en تَـمَام, *het geheel zijn, het gaaf zijn; het volmaakt zijn; het geëindigd zijn, het voltooid zijn, het afgeloopen zijn; slot, einde, voltooiing, afloop; geheel, gaaf;*

volmaakt; geëindigd, voltooid, afgeloopen; wat strekt, om geheel enz. te maken: *complement;* عَلَي آلتَّمَام *volmaaktelijk.*

تَمَامَة en تَمَامَة, *het geheel zijn, het gaaf zijn; het volmaakt zijn; het geëindigd zijn, het afgeloopen zijn; slot, einde, voltooiing, afloop.*

* تمايغ **tęmajoeng,** kòet., *wandluis.* — [T.].

تَمَايِم plur. van تَمِيمَة.

تمب z. تمبو.

* تمب, **tamboe-2** (z. tęb œ-2, T.), soort van ringen ter versiering. — [L. bew.].

تمب **tambi** — tamil., *jongere broeder* —, praedicaat, aan Klingaleezen zonder onderscheid gegeven, ook door de Klingaleezen onder elkander, doch in andere verhoudingen.

تمب I., **męnoemboe,** *onder* iets *omhoog steken,* zooals bv. een knikker onder een tafelkleed.

* II. (jav., T.), **toetoemboe,** vierkante doos van bladeren. — [L.].

* III., **toemboe menoemboe,** w. sum., iets dat van veelkleurige lappen gemaakt is, zooals een lappendeken, sprei of harlekijnspak. — [N.]. — z. toerang menoerang.

* تمب **tombą,** *ondersteunen.* — [R.].

تمب **timbą,** *putemmer;* **męnimbą,** *putten, uithoozen.*

تمبات **tęmbātoe,** de vrucht van de nīpah-palm; sępęrti t. dihęmpas, *als eene* nīpah-*vrucht, die men op den grond smijt* (waardoor de deelen, waaruit de vrucht bestaat, uit elkander vliegen).

تمباتر **tambātar,** naam eener soort van paalworm.

تمباک **tęmbāki** of **sęlājar,** naam eener zeer vergiftige vliegende hagedis.

تمباکغ **tambākang,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch (in de Lampongs wordt de kuit gezouten, terwijl de visch ook in de rivier Toelang-Bawang voorkomt, T.).

تمباکل **tęmbākoel** (van bākoel), naam van een kleinen niet eetbaren zoet- en zoutwater-visch, met een' dikken kop en daarom bij eene mand vergeleken. Bij laag water ziet men hem in menigte door den modder springen, waartoe hij zijne van voren zittende twee sterke zwemvinnen en zijn' staart gebruikt.

تمباکو **tęmbākau** (port. tabaco, T.), *tabak.*

تمباک **tęmbāgą** (prakręt), *koper;* t. pœtih, *berlijnsch zilver, pleet;* t. kœning, *geel koper, messing;* t. mērah, *rood koper;* t. lantaķ, *koper in staven* of andere vormen gegoten.

تمبت I., **mẹnambat,** *vastbinden; aanleggen; verbinden.*

* II. **tambātan** (weinig gebruikt), batav. *bijzonder; in 't bijzonder.* — [B.].

تمبر I. **tambar,** alleen van rijst *zwart* (beneden het middelmatige in witheid), *slecht;* bẹras t. bẹrseh, *rijst, beneden het middelmatige in witheid, maar gaaf en schoon.*

* II., jav., *machteloos; krachteloos.* — [C.].

تمبر **tamboer,** — verb. ned. —, *trom; tamboer* (z. طَنْبُور); **bẹrtamboer,** *op de trom slaan, trommen.*

* تمبرا (jav., T.), ikan tambẹra, batav., soort van karper. — [B.].

تمبروڠ **tiṁbaroewang** (van tīmbạ en rœwang) — ook wel eenvoudig rœwang — *middenste vak in het ruim van een vaartuig,* waar het water uitgehoosd of uitgepompt wordt; ājẹr t., *het water in het ruim;* āngin t., *wind, die in de richting van dat vak,* d. i. dwars, *inkomt;* **mẹniṁbaroewang,** van den wind *eene dwarsche richting aannemen.*

تمبره **tẹmbẹreh,** naam van een' grooten, eetbaren zoutwater-visch, die tot een pikol en meer zwaar wordt; naam van een' boom.

* تمبس I. **tambas,** *doorzijpelen; doorzijgen.* — [R.].

* II., **tẹtambas,** *overval van ziekte.* — [L.].

تمبس I. (en **timboes**), **mẹnamboes,** *bedekken met aarde, zand, asch en dergelijke,* bv. een' aardappel met heete asch; *bedelven,* ook van de golven; *een gat in den grond opvullen, aanvullen, dicht maken.* — * batav. (baT.), **mẹnamboes,** *iets ingewikkeld met heete asch bedelven om het gaar te maken.* — [T.].

* II., **tambœsan,** *driehoek.* — [L.].

تمبس **tẹmboes,** *een gat hebbend; doorgestoken;* **mẹnẹmboes,** *een gat maken in* iets; *doorsteken;* van wegen, rivieren, waterleidingen, tunnels en dergelijke *ergens uitkomen;* **tẹṁbœsan,** *wat ergens uitkomt,* water- of andere leidingen; *tunnel, loopgraaf;* **pẹnẹmboes,** *wie een gat maakt enz.* — * soek., *stamper* in 't algemeen; *zuiger,* bv. in eene pomp.

تمبس **toembas,** bv. van eetwaren *tot op het laatste ziertje op,* sterker dan hābis, waarmede het gaarne samenstaat (hābis t.); **mẹnoembaskẹn,** *tot op het laatste ziertje opmaken.*

تمبسو **tẹmbẹssoe,** naam van een' boom, die goed timmerhout oplevert en aan zijn' voet eetbare vruchten draagt; t. sāmaḳ, soort met geelachtig hout.

تمبغ I. **tambang,** *betaling voor het van de eene plaats naar de andere brengen, passagegeld, vrachtgeld;* **mẹnambang,** *tegen betaling gebruiken* een vaar- of voertuig of een rijbeest van een' ander; *over-*

[redacted]

varen; medevaren; voor vracht varen, daarmede den kost winnen; tegen betaling op een vaar- of voertuig of een rijbeest van de eene plaats naar de andere *brengen; tegen betaling vervoeren, voor vracht overvaren.*

II. *geplaatst, gezet, gesteld; blootgesteld aan een' invloed* [inz. iets, bv. water, op eene zekere plaats, bv. het graf van een' overledene, waardoor het eene geneeskrachtige eigenschap bekomt]; sympathetisch geneesmiddel, verkregen door het plaatsen op eene zekere plaats; **mẹnambangkẹn,** *plaatsen, zetten, stellen; blootstellen;* **mẹnambangkẹn** lājar, *eene zeil bijzetten;* m. ājẹr, *water op eene zekere plaats zetten, ter verkrijging van geneeskrachtige eigenschappen.*

* III. jav. (tambẹng, T.), *kwade manieren.* — [L.]; *halsstarrig, koppig* (vgl. tamboeng, T.). — [C.].

* IV., batav., uit 't jav., *touw.* — [B.].

* V., batav., *tijdelijk scheiden.* — [B.]; bininja di tambang, van een vrouw niet meer met haar man te samen woonen, zonder wettig van hem gescheiden te zijn. — [H.].

* VI., men., *een mijn.* — [T.].

تمبغ **tamboeng,** *balddadig; stout; vermetel; balddadigheid; stoutheid; vermetelheid.*

* تمبغ (jav., T.) **tẹmbang,** *zangwijze; gezang, lied; poëzie.*

تمبغ I., **bẹrtẹmboeng,** *elkander op weg of op reis tegenkomen; tegen elkander aanloopen.*

II. anderhalf vadem lange, dikke stok, dienende als wapen (de baton); māīn t., *batonneeren;* **bẹrtẹmboeng,** *batonneeren* (bal. nẹmboeng, een slag *pareeren,* T.).

تمبغ I. **toembang,** van hooge, rechtopstaande voorwerpen *omvervallen;* **mẹnoembangkẹn,** *omvergooien, omgooien.*

* II. *openrijten; openscheuren; den mond open doen, om te spreken.* — [R.].

تمبغ I. **tombong,** *kort kanon; houwitser; mortier.*

II. *uitzakking* (med.), bv. van de *carunculae myrtiformes,* den *uterus,* den *anus;* t. njījoer, *de nog in de kokosnoot beslotene bolvormige kiem;* t. dāmar, *de sintels van een* dāmar-*toorts* of *-lamp;* īkan t. d., naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

تمبغ, **mẹnimbang,** *wegen, overwegen; betalen met iets, als tegenwicht; het tegenwicht houden aan* iets; mẹmbẹlī t. tœnai, *met gereed geld koopen;* **timbāngan,** *wat gewogen enz. is; weerga; weegtoestel, weegschaal;* bātoe t., *gewicht om te wegen;* t. bẹlah bahāgi, *vermindering eener straf,* wegens verzachtende omstandigheden of andere consideratiën.

* تمبغ **tèmbang,** batav., zekere zeevisch. — [T.].

تمبق **tambaḳ**, *schoeiïng*, zooals van eene rivier, een terras; *dijk, bedijking, dam, ingedijkte plaats; dok, gemaakte kolk; ingedijkte vischvijver;* muur van iets, dat opgevuld moet worden, zooals bv. de vloer van een huis; *pedestal; grafzerk;* **mẹnambaḳ**, *bedijken, bedammen, schoeien; opvullen, dempen*, in dien zin; den voet van planten *met aarde aanhoogen.* — * **tambaḳkẹn**, w. sum., voor het midden van het lijf plaatsen, zooals eene kris. — [N.].

تمبق **tẹmboḳ** (vgl. **tẹboḳ**, T.), van geweven stoffen, matwerk, papier en dergelijke, en ook van tanden *een gat of gaten hebbend; doorboord*, in dien zin.

* تمبق **toembaḳ** (jav., T.), *roede; meetroede; een vadem*, maatnaam voor hout. — [L.].

تمبق I., **mẹnoemboeḳ**, *stampen, stompen, stooten; beuken, bonzen; verbrijzelen door stooten; breken;* **kẹtoemböekan**, *werk, dat één of meer personen te verrichten hebben; taak, die één of meer personen te vervullen hebben.*

II. naam van een' eetbaren zoutwatervisch; t. banīr, soort daarvan.

تمبق **tombaḳ**, *piek, spies, speer, lans;* **mẹnombaḳ**, *met een piek steken;* t. sājang, *schoor*, dienende, op ind. vaartuigen, ter vervanging van de boeilijns, om het loeflijk van een zeil meer vooruit te houden, ten einde scherper bij den wind te kunnen zeilen; soort van kraanachtig werktuig, *kraan;* dāon t., naam eener plant, die als groente gegeten wordt; **bẹrtombak**, *een piek hebben, van een piek voorzien zijn, een piek gebruiken;* māīn b., *zich met een piek verlustigen; met een lans schermen.*

تمبق, **mẹnembaḳ**, *schieten met vuurwapenen* (bv. een' vogel); *op een vast punt af sturen; in de richting eener bepaalde streek van het kompas brengen* (bv. een' berg); *afvuren, vuren;* **mẹnembaḳ** böeroeng dengngan pẹlöeroe, *een' vogel schieten met een' kogel;* **mẹnembaḳkẹn**, *schieten* (een' projectiel).

تمبق I., **mẹnemboḳ**, van vloeibare stoffen, inz. spijzen iets *van uitscheppen en weder in laten vallen, op die wijze koud maken.*

II. ophooging van aarde, steenen en dergelijke; *dijk, wal, muur; beer;* **mẹnemboḳ**, *van een wal, een muur voorzien; bedijken; bewallen, bemuren.*

تمبك **tembek**, van voorwerpen, die naar een doel geworpen of geschoten worden *rakelings aan het doel; het dichtst bij het doel; rakelings aan een doel enz. zijn;*

geworpen of geschoten voorwerp, dat rakelings aan of het dichtst bij een doel is (z. ādjoen).

*تمبل, batav. (jav.), **mẹnambal,** *belappen* als een verscheurd kleed; bapak tambal, iemand die een vrouw huwt, die reeds van een ander zwanger is. — [T.].

تمبل I. **tamboel,** *toespijs,* inz. bij dranken, bv. bij de thee, den wijn.

*II. of tẹlas, eene zeer slechte aardvrucht. — [R.].

*تمبل **tambol,** *tooverij, hekserij.* — [C.].

تمبل, **mẹnoembal,** *haastig opslokken;* **pẹnoembālan,** *opslokking in haast.*

تمبل **tombol,** *knobbel,* zooals bv. op den snavel eener gans, als ziekteverschijnsel op het lichaam; *knop,* zooals bv. op eene gong, van eene deur, *kruk* en dergelijke. — z. tondjol.

تمبل I. **timbal,** *wat tegen iets opweegt, wie tegen iemand opweegt, wie tegen iemand opgewassen is, tegenhanger; waardoor iets symmetrisch wordt;* **mẹnimbal,** *opwegen tegen* iets; *het tegenwicht houden aan* iets; **bẹrtimbal,** *een tegenhanger hebben*; sẹlīgī tādjam b., *houten werpschicht, aan beide kanten gepunt; wie zich in schijn op de zijde van elke van twee strijdende partijen houdt,* om er zijn voordeel mede te doen; dœdoeḳ b., *aan den tegenovergestelden kant even hoog zitten als een ander;* **timbālan,** *tegenhanger; symmetrie;* 2° of **sẹtimbal,** naam van een' boom, die in de geneeskunde tegen gezwollen beenen gebruiḳt wordt.

*II., w. sum., *de boorden of zijden van een' weg of rivier.* — [N.].

تمبل, **timboel,** *opkomen, verrijzen, te voorschijn komen; ontstaan; vlotten, drijven;* t. tāhi, *drijven als drek,* d. i. tusschen water en wind; bẹras t., *rijst, die bij het wasschen boven drijft,* d. i. hol, door den korenworm uitgevreten; **pẹnimboel,** *wie of wat doet opkomen enz.;* 'ilmoe p., geheime wetenschap, waardoor iemand door slagen of stooten geene kneuzingen of bulten krijgt, maar bij iederen slag of stoot als het ware iets te voorschijn doet komen, dat slag of stoot opvangt.

*II., batav. (uit 't bal., T.), naam eener soort van broodvrucht-boom — *artocarpus incisa* — (z. kœloer).

تمبل **tembel,** *puistje aan den rand van de oogleden.*

تمبلغ **tẹmbẹlang,** van een ei *bij het uitbroeien verrot,* nadat de *embrijo* zich ontwikkeld heeft.

تمبلن **tẹmbẹlan,** naam van het grootste der zoogenaamde Natoena-Eilanden.

* تمبلوك (vgl. tȩmboeloek, T.) **tambȩlœki** (lees: tȩmboeloekan, T.), *de krop* van een' vogel. — [L. bew.].

تمبم **tȩmbam,** *eenigszins gerezen,* zooals bv. een kolombijntje; van de vrouwelijke schaamdeelen *van natuur eenigszins gezwollen, dik, vleezig, mollig.*

تمبن **tamban,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch; soorten: t. djȩboh; t. sȩtœ, zoo genoemd, omdat hij zich tusschen het zeewier van dien naam ophoudt.

تمبن **tamboen** (en **timboen**), 1° van levenlooze dingen *hoop, stapel; tas* [grooter dan longgoḳ]; 2° *dik, vet, goed in 't vleesch; welgevoed, doorvoed; mollig, poezelig* (z. toempoeḳ); t. tāhi, naam van een' boom, welks hout sterk naar menschendrek ruikt, welks vruchten echter, die aan het onderst gedeelte van den stam groeien, gegeten worden; terwijl de bladeren en wortels in de geneeskunde gebruikt worden; **mȩnamboen,** *ophoopen, opstapelen, optassen;* **bȩrtamboen,** *in hoopen enz. zijn;* **tam̃bœnan,** *stapel enz., mijt,* bv. van rijst; **kȩtambœnan,** *molligheid enz.;* **pȩnamboen,** *wie ophoopt enz.;* **pȩnam̃bœnan,** *ophooping, opstapeling, optassing.*

* تمبن **toemben** (uit 't bal., T.), *voor het eerst; nieuwelings.* — [R.]; batav., *tegen verwachting, bij verrassing.* — [B.].

* تمبن, **tatomban** en **tatœban,** *geboortevlies* (z. toetoeb, T.). — [L.].

* تمبنس (**tambonsoe**), men., *de darmen* (soend. tamboesoe). — [T.].

* تمبو **tambo** (lees: tambå, T.), w. sum., *een geschiedkundig boek,* voornamelijk wanneer het over de afkomst der vorsten handelt. — [N.].

تمبو, **mȩnimbau,** *door aanvoeging van planken verhoogen,* zooals bv. een vaartuig, eene kist, of *verbreeden,* zooals bv. eene tafel.

تمبوس **tȩmbōsa̩** (minder gebruikelijk, hoewel beter met het oog op den oorsprong, is sȩmbōsa̩), — verb. van سَنْبُوسَق (sambœsaḳ), — *pastij,* gewoonlijk klein en driehoekig; tjintjin t., *pastij-ring,* d. i. een ring met een kastje, om er iets in te doen, als in eene pastij.

تمبوسي **tȩmbœsai,** naam van een rijkje op de Noord-Oostkust van Sumatra.

تمبوك **tȩmbœkoe,** de kussens aan een' mast, die met de steng en de kussens zelven uit één stuk hout gekapt zijn.

تمبوكن z. tamboeh II.

تمبولق **tȩmbœloeḳ,** *krop* van vogels.

تمبون **tȩmbœni,** *nageboorte: moederkoek* (z. œri).

*تمبوهن z. onder taboh.

تمبه **tambah,** *bijvoegsel;* **bertambah,** *vermeerderen, toenemen, aangroeien;* **menambah,** *vermeerderen door er bij te komen,* zooals bv. een gulden eene som van tien gulden; *bijvoegen,* bv. een' gulden; *vermeerderen door er bij te voegen,* met twee dir. obj., bv. eene som van tien gulden (1° dir. obj.) met een' gulden (2° dir. obj.); tambah tå dāpat, *dat moest er ook nog bij komen, dat ik het niet kreeg;* **tambāhan,** 1° *wat bijgevoegd is of moet worden* (hoerœf t., ook hoerœf dātang, affixen; prae-, suf- of infixen); 2° *daarenboven;* t. pœla, *daarenboven nog.*

تمبه I. z. onder tāboh.

* II., **tambœhan** (in plaats van تمبوكن, T.), *koperen bekken om de handen te wasschen bij 't eten.* — [L.].

*تمبه I. **tamboh** en **temboh,** *vergoeden; zijne schade verhalen.* — [L.].

* II., w. sum. (jav. tamboeh, *niet weten,* T.), *iets raden;* 2° *versleten.* — [N.].

*تمبه **toemboeh,** w. sum., *lap, lappen; stukken van katoen; iets lappen.* — [N.].

تمبه I. **toemboh,** van planten *uitspruiten, uitschieten, opkomen;* van zweren, puisten en dergelijke *te voorschijn komen; opkomen;* **ketoemboh,** *pok; kinderpokken* (z. ābilah); ook: **ketoembōhan;** soorten: k. djintan, klein; k. ketoembar, iets grooter; k. djagoeng, zeer groot; k. lākoem, zwart, meest doodelijk; k. kertas djātoh keājer, het geheele lichaam bedekkende; — * **toembœhan,** batav., *abces van binnen,* bv. aan de lever.

* II. **toemboh,** w. sum., = كاني. — [N.].

*تمبه **tomboh,** *ontmoeten.* — [L.].

*تمب **tombé** of **ketombé,** batav. (soend.), *schilfers op het hoofd.* — [T.].

تمبيرغ **tembērang,** *staand wand; stag;* t. belākang of t. boerītan, *achterwant enz. van een' mast;* t. halœwan, *voorwant van een' mast;* **menembērang,** in: m. belākang of m. boerītan, van den wind *in de door het achterwant en den mast aangewezen richting inkomen;* m. halœwan, van den wind *in de door het voorwant en den mast aangewezen richting,* d. i. kraanbalksgewijs, *inkomen.*

تمبيرغ **tembēreng,** *klein stuk van iets, meer breed dan lang,* bv. van een' koek, een' visch, een' akker; *segment* (geom.); *beetje, brok* (vgl. bat. tambiring, T.); t. tādjam, *sector* (geom.); t. pandjang, *gordel* (geom.); *zone* (z. djōreng).

تمبيرق **tembērak,** naam van een' boom, die eene gom oplevert, gelijk aan de getah pertja.

تمبيرك **tęmbērek** (of **tęmbēkar**), *porselein; verglaasde aarde; scherf daarvan of van glas, scherf;* t. bętoel, *porselein; scherf van porselein;* **męnęmbērek,** *de hoedanigheid van porselein aannemen; als porselein worden; kristalliseren* (intr.), zoo als bv. suiker.

*تمبيري **tambīrai**, Jacob Evertsvisch. — [L.].

تمبيڠ **tęmbījang**, naam eener soort van piek.

تمبيكر (z. **tęmbēręk**), **męnęmbēkar**, *als verglaasd worden; kristalliseren;* męngkak m., *een gezwel, dat de hoed. eener scherf aanneemt.*

تمبيكي z. tęmikai.

*تمبيلڠ **tambīloeng** (lees: tęmbilang, T.), *schop; spade.* — [L. bew.].

تمبيلق **tambīloek**, soort eetbare paalworm.

*تمبيوة **tambēwah**, boveneinde van een' zetboom; *de druif of knop.* — [R.].

تمّت, *zij is volbracht, zij is geëindigd.* — Het staat gewoonlijk aan het einde van geschriften, en is dan gelijk aan ons: *einde.* In 't mal. ook nog: *ten einde*, inz. met het lezen van den koran door scholieren met hun' meester (de gew. leer-cursus der Mal.); *zijne studiën* (zijn' cursus) *volbracht hebben;* dœwą kāli t., *hij is twee maal den koran door;* **mentammatkęn**, *ten einde brengen.*

تمت, **tęmot-2**, *talmend, dralend.*

تمثيل, *afbeelding, voorstelling; vergelijking, allegorie, parabel.*

تمجيد, *verheerlijking.*

تمر (mal. tamar), plur. تمور en تمران, *dadel*, inz. rijpe en gedroogde, ter bewaring; tamr hindī (*indische dadel*), *tamarinde.*

*تمرا **tęmra**, *astrologie.* — [C.].

تمران z. تمر.

تمرة (mal. tamarah), *knoop aan het einde van eene zweep; verband van eene sluitrede* (?).

تمس, **tęmas-2**, *orakel*, door middel van twee stukken kurkuma (kœnjit), aan de eene zijde vlak, aan de andere bolrond en verkregen door de overlangsche doorsnijding van een stuk van dien wortel. Die

twee stukken worden op den buitenkant der uitgestrekte vingers gelegd, met de platte zijde naar boven, en na het prevelen van eene tooverformule, nedergegooid. Valt het eene van de stukken op de bolle en het andere op de platte zijde, dan is de uitspraak gunstig. Men raadpleegt dit orakel inz., om den aard en den afloop eener ziekte uit te vorschen; **męnęmas-2**, *aan de uitspraak van zulk een orakel onderwerpen.*

تمڤڠكڠ **tęmmęnggoeng**, titel van den tweeden staatsdienaar (de rādją mœdą niet gerekend) in het voormalig rijk Djohor.

تمڤ I., **męnampą**, *verdenken*, hetzij van iets kwaads of goeds.

* II. (jav., T.), iets *in beide handen dragen*, bv. een geschenk, een' brief. — [L.].

* تمڤ I., **tampoe**, *helpen werken*. — [L.].

* II. *geperst; gekneusd*. — [C.].

* III., batav. ('t jav. tęmpoeh, T.), in katampœan (lees: katęmpœan, T.), *moeten vergoeden* (vlg. tęmpoh, T.). — [B.].

تمڤ I., **męnampi**, *wannen*, door het, bv. graan, beurtelings op te gooien en weder op te vangen; van de borst *snel op en neder gaan.*

* II. naam van zekere vrucht, die te Palembang groeit. — [L.].

تمڤ, **męnęmpą**, *smeden, hameren; vormen*, bv. een beeld, een' baksteen; *beeldhouwen*; tęmpa malāką, *smeedsel van Malaka*, vroeger beroemd om snijdende wapens; jang męnęrīmą t., *wat zich laat smeden of hameren*, d. i. metaal; **tęmpāan**, *geslagen werk*; **pęnęmpa**, *wie smeedt enz., smid; beeldhouwer.*

* تمڤ **tęmpoe**, *grofsmid*. — [C.].

تمڤ, **męnoempoe**, *drukken of steunen tegen iets*, hetzij om aldus in rust te blijven, of om door een' schielijken druk het steunpunt te verlaten, zooals bv. bij een' sprong; **bęrtoempoe**, *bezig zijn met drukken; voet tegen voet hebben;* bij weddenschappen *evenveel gezet hebben;* kákīnją **bęrtoempoe** di mēdją, *zijne voeten steunden tegen de tafel;* tęmpat **bęrtoempoe**, *het voorwerp waartegen men drukt enz.;* **męnoempœkęn**, *doen drukken enz.; dwingen te drukken; drukken met* iets: *zetten tegen* iets; kákīnją **ditoempœkęnnjālah** kępadą mēdją, *hij zette* (deed drukken) *zijne voeten tegen de tafel;* **tęmpājan ditoempœkęnnjālah** kępadą pangkal pahānją, *zij zette* (deed steunen) *den waterpot op hare heup;* **menoempœi**, *met drukken tegen iets behandelen*, d. i.

iets *drukken met* iets, bv. eene balustrade met de voeten, die men er tegen zet; mēdjạ **ditoeṁpœinjālah** dẹngngan kákīnjạ, *hij steunde tegen de tafel met zijne voeten;* **bẹrtoempoe-toeṁpœwan**, *drukken tegen iets van weerskanten;* b. kāki, *met de voeten tegen elkander steunen;* **toeṁpœwan**, *steun; steunpunt* (mater.); *alles waar het einde van iets tegen komt;* t. kāki, *iets, waar de voeten tegen steunen; de voetenplank* van een ledekant t. ōrang, *plaats werwaarts zich veel menschen begeven, plaats van bijeenkomst;* t. hāroes, *waar een stroom tegen aanslaat,* inz. waar twee stroomen van verschillende richtingen tegen aanslaan; t. h. ākoe ini, *ik ben een* toeṁpœwan hāroes, d. i. *ik krijg van hier en van daar knorren of slaag;* t. gẹlombang, *waar de golven tegen aan slaan, breekwater, waterkeering;* māti **ditoeṁpœan**, *gestorven even vóór, bij of even na de geboorte;* **pẹnoempoe**, *voorwerp, waartegen men drukt of steunt;* p. kāki, *voetenbankje;* **sẹtoempoe**, *voorwerp of plaats, waarop men den voet zet,* om te springen, *steunpunt* voor een' sprong.

تمڤ, **mẹnimpạ**, *van boven vallende treffen; vallen op* iets; *nederkomen op* iets.

تمڤ **tempoe** z. tempoh.

تمڤال I. **tẹmpālạ**, naam van een zoetwater-vischje, dat men in een glas met een ander van zijn soort laat vechten.

* II. *huppelen als de jonge bokjes.* — [L.].

تمڤاؤس I. **tẹmpāoes**, naam eener soort van civet, dat zweeren op het lijf krijgt, die zeer welriekend zijn en als reukwerk in den handel komen; het reukwerk zelf.

II. z. pāoes.

تمڤاون en تمڤوان **tẹmpāwan** en **tẹmpawân** — van **tẹmpạ** — *gesmeed; gehamerd; geslagen.* (De 2de hier opgegeven spelwijze denkelijk toeteschrijven aan de veronderstelling dat het uit tẹmpa en 't skr. suffix wat, wân, bestaat, T.).

* تمڤايق **tẹmpajaḳ** (bat. tamponok, soort tor; lamp. tampajoeng, *klein nest* van witte mieren? T.), soort van witte mier? — [P.]; z. tẹmpojoḳ (T.).

تمڤاين **tẹmpājan**, groote aarden pot, met wijden buik, *martavaan;* t. tāpaḳ gādjah, *eene zwart verglaasde* tẹmpājan, van onder tot boven even wijd en met nauwen mond.

تمفت **tẹmpat**, *plaats, plek, oord; verblijfplaats; plaats in een geschrift; volzin;* t. nāsī dān gœlai, *plaats waar men eet en drinkt;* t. toempah dāṛah, *plaats van bloedstorting* (van de moeder van iemand), d. i. *geboorteplaats;* **mẹnẹmpatkẹn** en **mẹnẹmpāti**, *plaatsen.*

تمفت **toempat**, van holle voorwerpen of besloten ruimten *vol gestopt, opgepropt; dicht gestopt;* **mẹnoempat**, *volstoppen, volproppen; dichtstoppen;* bœloh t. of pẹddjal, *bamboes zonder holte;* rœmah tẹrtoempat dẹngngan mānoesīją, *een huis, opgepropt met menschen.*

تمفر **tampar**, *slag met de vlakke hand; oorveeg;* **mẹnampar**, *slaan met de vlakke hand;* t. tāngan, *handslag,* bij het sluiten van een verdrag; **bẹrtampar** tāngan, *bij handslag;* **tampar** hantoe, naam van een boom, welks bast en vruchten in de geneeskunde gebruikt worden. De vruchten zijn plat en breed en vol fijne en scherpe stekels, waarvan de naam (misschien verbastering van 't jav. saparantoe, T.).

* تمفر **tempor** (jav. tẹmpoer, T.), *rijst verkoopen.* — [R.].

* تمفر **tẹmpoer** (jav., T.), *het samenvloeien,* zooals bv. van rivieren. — [R.].

تمفرس **tẹmpẹras**, *op verschillende plaatsen uitgestort en verspreid,* zooals bv. rijst, die in een zak met verscheidene gaten gedragen wordt, of water, dat uit een overvuld reservoir hier en daar overvloeit; *hier en daar verstrooid* (ook van menschen); **mẹnẹmpẹrāskẹn**, *op verschillende plaatsen uitstorten en verspreiden, hier en daar verstrooien.*

* تمفر **toemper**, een chineesch wapen, een stok waarop een mes is vastgeklonken. — [R.].

* تمفر **toempir** (een slecht gehoord jav. toempĕr, T.), een hout, dat aan 't eene einde nog brandt = poentoeng āpi. — [L.].

* تمفراس **tompẹrāsą** (denkelijk 't jav. tanparasa, T.), tern., *onmanierlijk.* — [R.].

تمفرو, **bẹrtẹmpẹrau**, *antwoorden met verwijtingen op verwijtingen.*

تمفس, **mẹnampas**, *de uitstekende punten van* iets, bv. van eene haag, *afkappen; effen kappen,* bv. eene jonge kokosnoot, om er een gat in te maken.

تمفس **toempas**, *totaal verdelgd, totaal vernield, totaal verwoest, totaal te gronde gericht, totaal geruineerd* (jav. toempẹs, T.); **mẹnoempas**, *totaal verdelgen, totaal vernielen enz.*

تمڤس **timpas**, van het water, hetzij in de zee of in rivieren *op zijn' laagsten stand; geheel droog.*

تمڤس **timpoes**, van betrekkelijk breede en dikke voorwerpen, zooals bv. een vaartuig, een waterpot, een glas, het achterste (derrière) van iemand *naar den eenen kant dunner wordend; een puntig of smal achterste hebbend, smalbillig.*

تمڤڠ I. **tampang**, *stuk*, door doorsnijding verkregen; *stuk* van sommige aardvruchten, bv. de ōbi, ter voortplanting; — * soek., jonge plantjes om te worden overgeplant; koepokstof waarmede gevaccineerd wordt; **mẹnampang**, *doorsnijden*, zooals bv. een brood, hetzij in het midden of naar den kant toe; **pẹnampang**, *plaats van doorsnijding, doorsnede; zijde van een veelhoek; vlakke zijde van een lichaam;* p. dādoe jang sẹbẹlah bāwah, *het benedenvlak van een' teerling;* p. rœmah, *zijde van een huis;* p. kōta, *zijde van eene sterkte.*

II. naam van een' boom met goed hout.

III. *dikke, vierkante en zware tinnen munt,* thans alleen nog in Pahang in gebruik, ter zwaarte van 1 of 1/2 kati, waarvan er 8 of 16 op eene spaansche mat gaan; t. tīmah, ronde kussens (ooren?) aan den top van den mast eener pẹndjādjap, waarop het want rust, in stede van eenvoudige klampen (tœpai). — Die te voeren is een voorrecht van den regeerenden vorst, den tẹngkoe bẹsar, den rādją mœdą, den bẹndahārą en den tẹmmẹnggoeng.

* IV. *zoetelen.* — [L.].

* V. *een bol of koek,* bestaande in was, benzoë of tin; *patroon of kardoes voor grof geschut.* — [R.].

* VI. (jav., T.) *looden pijpjes onder aan de vischnetten,* om die te doen zinken. — [R.].

* VII. *voegzaam; geschikt.* — [C.].

تمڤوڠ I. **tampoeng**, *aangezet stuk;* **mẹnampoeng**, twee, doch inz. meer dan twee platte voorwerpen met hunne kanten *aan elkander voegen* (lijmen, spijkeren, naaien, binden, plakken enz.), zooals bv. een aantal lappen tot eene bedelaarsdeken, de verschillende deelen (bānir) waaruit een net (djāring) bestaat: *aan elkander zetten, aan elkander lappen;* t. hāri, naam eener zeer vergiftige slang van de soort tẹdoeng, zwart met rooden staart en kam.

* II., **manampoeng**, men., *iets opvangen,* bv. water. — [T.].

* تمڤيڠ **tamping**, batav. (jav.), *rand; zoom; grens.* — [B.].

تمڤڠ, **mẹnoempang**, *mede doen*, en van daar *mede gaan* met iemand; *mede gaan* in of op iets, bv. in een vaartuig, op een rijbeest; *inwonen, tijdelijk verblijven, tijdelijk*

logeeren; van een ondergeschikt stuk van iets, bv. het hecht van een mes *aangevoegd zijn, aangelascht zijn, niet uit één stuk zijn;* iets *aanlasschen, aanvoegen* (z. īras); rœmah ītoe ditoempangnją, *hij ging in dat huis logeeren;* jang męnoempang pękęrdjāān, *medeplichtige;* **męnoempangkęn**, *op iets zetten; op iets laden.*

تمڤڠ **toempoeng**, naam van een' lagen boom met sterk hout.

تمڤڠ **tempang**, *hinkend, mank;* **męnempang**, *hinken, mank gaan.*

تمڤڠ I. **tempong**, *voorwerp* (knikkers enz.), *waarmede gegooid wordt;* beter: **pęnempong**; **męnempong**, *met eene horizontale* (of nagenoeg zoo) *beweging van de hand* (de palm van de hand naar boven) *zachtjes naar* iets, dat op den grond staat, *gooien*, zooals bij sommige spellen, bv. met een' knikker, een stuk geld, eene schijf en dergelijke, bij welke spellen door die gooi onder anderen ook uitgemaakt wordt, wie alles of het meeste zal krijgen; van daar: *zich van alles meester maken; alles opkoopen.*

II., **męnempong**, *dwars afzetten*, zoovals bv. eene sloep met een' voet, een' sloepshaak enz. hetzij men in de sloep, op een ander vaartuig, of aan wal is. — * batav., *met een' boom manoeuvreeren, om een zijwaartsche richting aan een schuit te geven;* tèmpong kanan en tèmpong kiri (soend.). — [T.].

تمڤڤ, **męnęmpap**, *de vlakke hand op* iets *leggen;* vgl. tęlęmpap.

تمڤق I. **tampak** en nampak, men.. *zigt- baar zijn, zich vertoonen* (T.): **męnampak**, *zien, met het gezicht erkennen:* antāra t. dęngngan tijādą, *tusschen zien en niet zien: half zichtbaar:* **męnampakkęn**. *doen zichtbaar worden; toonen; doen blijken.*
 * II., batav., *handbreedte.* — [B.]: vgl. tāpak (T.).

* تمڤق **tampęk**, batav. (uit 't soend., T.), *de mazelen.* — [H.]: vgl. tampęg (T.).

تمڤق **tampok**, *stoel of schelpachtig omhulsel, dat onder aan den steel van sommige vruchten zit en het bovenste gedeelte van de vrucht bedekt*, bv. van de manggis, de kokosnoot, de kalebas; *plaat, waarmede sommige slakken haar huisje sluiten;* dergelijke voorwerpen in de ambachten en kunsten, die iets bedekken, bv. het plaatje, dat de wijzers van sommige uurwerken bedekt; *rond borduursel* op den bodem eener pet, en dergelijke; t. lāboe, *de stoel van eene kalebas; lesbische liefde, tribadismus;* t. bantal, *plaat*, van zilver of goud, of van borduurwerk, *aan de beide einden van een hoofdkussen;* t. manggis (*de stoel van*

de manggis-*vrucht*), soort van versiersel op verschillende voorwerpen, in den vorm daarvan; **t.** sœsoe, *kring van de tepels.*

تمڤق **toempoeķ**, *hoop, troep; gezelschap; stapel; groep; plek* (gedeelte der oppervlakte van een ding, dat van de overige oppervlakte door het een of ander afsteekt): *vlek*, in dien zin (z. tamboen en longgoķ); **bęrtoempoeķ**, *in hoopen of stapels zijn; plekken of vlekken hebben;* kœdą pœteh bęrtoempoeķ hītam, *een wit paard met zwarte vlekken;* **męnoempoeķkęn**, *ophoopen; opstapelen.* — * batav., **bętoempoeķ** (jav. toempoek, *opgehoopt*, enz., T.) = **bęgoemplęk** — bv. van waschgoed, vóór het uitgespreid wordt (di bèbèrin), om het te bleeken. — [H.].

*تمڤق **timpoeķ**, batav. (bal. timpoeg, T.), *gooien, smijten.* — [B.].

تمڤك, **męnampik**, *verwerpen; wraken; van de hand wijzen; niet willen aannemen*, bv. iemand tot schoonzoon; *niet willen gebruiken*, bv. een spijs, een kleedingstuk en dergelijke.

تمڤك, **męnęmpik**, *juichen; gillen;* **pęrtęmpik**, *juiching; gilling.*

تمڤك **tompik**, soort van dikke koek van sago, die zonder olie of vet in een pan gebakken wordt (vgl. jav. en bal. toempi, T.).

*تمڤك (vgl. tampęķ, T.) **tampęg**, batav., *vlekken in de huid; mazelen.* — [B.].

تمڤل **tampal**, *lap, om er iets mede te bedekken; pleister;* **męnampal**, *lappen; pleisteren; verstellen;* t. bęsī, *lap van ijzer;* dāoen t. b., naam eener plant, met geneeskrachtige bladeren.

تمڤل **tampil**, *nabij:* **męnampil**, *naderen, aanrukken.*

*تمڤل **tampel**, batav. (uit 't jav., T.), *eene handbreedte.* — [B.].

*تمڤل (bal. nęmpil, *een gedeelte overnemen van 't geen een ander heeft gekocht*, T.), **tampīlan**, *iets gezamenlijk koopen*, om onderling te verdeelen. — [R.].

*تمڤل **toempal** (jav., T.), *opgelegd; van buiten belegd met.* — [R.].

تمڤل **toempoel**, *bot, stomp.*

*تمڤل **timpal**, batav. (bal., *wat bij iets hoort*, **T.**), **sętimpal** sama sianoe — sama rata — *een goed span uitmaken, goed bij elkander passen.* — [H.]; **timpālan**, *tegenhanger, pendant* (fr.); *het span van een ander.* — [B.]; **timpoel**, *evenaren; gelijken; flanken.* — [R.].

تمڤل, **męnempel**, *zich aan iets aansluiten*, bv. met een huis aan een gehucht (vgl. jav., T.); *belenden, aan iets palen; bevestigen*

tegen iets, bv. eene schijf tegen een' muur; *aanplakken;* dāging mẹnempel, *vleesch dat aan 't vel zit; verre bloedverwanten;* tœlang m., *stuk been dat los in 't vleesch zit,* zooals men in de tijgers dikwerf zou aantreffen.

تمقلق, **mẹnẹmpẹlaḳ**, *overtuigen* (een' iets ontkennende of iets betwistende); *wederleggen; logenstraffen; verwijten aan* iemand, *dat hij eene waarschuwing niet opgevolgd heeft; onder den neus wrijven aan* iemand.

تمقلق **toempẹlaḳ** (soend. tamplok? T.), *uit het eene vat in een ander overstorten* (wordt gezegd van gekookte rijst en andere drooge waren, doch niet van vocht). — [R.].

تمقلق **toemplẹk**, batav., *een hoop; een stapel.* — vgl. oemplẹk en bẹgoemplẹk. — [H.].

تمقن I. **tampan**, van levende wezens en vaartuigen *welgemaakt; fraai van gestalte; welgemaaktheid; fraaiheid van gestalte;* — * w. sum., *volmaakt schoon;* = bẹrboewat; t. soedah langgam tẹrbawa, *alles zat hem volmaakt netjes;* — tampanij *in 't geheugen prenten.* — [N.].

II., **tẹtampan**, *schouderlap,* inz. geele, bestikte lap van p. m. een' voet in 't vierkant, die bij zekere gelegenheden door de hofbedienden op den linker schouder gedragen wordt; t. wāli kẹkœnīngan, een bijzonder soort; **bẹrtẹtampan**, *zulk een schouderlap dragen;* di anoegarāhi toembaḳ b., *werd begiftigd met eene piek, waarvan de drager een schouderlap op den schouder heeft.* — *batav., veelal nẹnampan (jav., T.), *presenteerblad; pinangbekken.* — [B.].

تمقن I. **tampin**, soort van zakje van sagobladeren, in den vorm van een groot peperhuis, ter berging van rauwe sago.

*II., batav., de ingrediënten voor de sirih *in een vijzeltje met een' bijtel fijnstampen voor het gebruik van tandelooze lieden.* — [R.]; (uit 't bal., T.) sirih sẹtampin of sẹkẹnja, *een sirihpruim,* die behoorlijk te samen gevouwen is en klaar gemaakt, om in den mond gestoken te worden. — [H.].

تمقو **tempo** = **tempoh.**

تمقوّ, **tẹmpœwa**, naam van een' kleinen vogel, die een zeer kunstig nest bouwt — *de wevervogel.*

تمقورس, **mẹnẹmpœras**, van vloeibare zelfstandigheden *uitkomen* als dunne kak of als water uit een' gieter (ook van hagel, blikken dozen enz.).

تمقورغ **tẹmpœroeng**, *harde dop van nootachtige vruchten,* inz. van de

kokosnoot; t. **kapālą**, *schedel;* t. **lœtoet**, *knieschijf;* t. **djantan**, *de eene helft van de* **tęmpœroeng** *eener kokosnoot,* waarin de drie kiemgaten zijn, omdat zij de bovenste helft is; t. **bętīną**, *de onderste helft daarvan;* **djęrrat** t., *de halve dop eener kokosnoot,* om welks rand een aantal fijne strikken, die allen naar binnen slaan, zijn aangebracht, om er kippen mede te vangen; **bœwah** t., *de advokaat-vrucht* (ook **bœwah pœkat**); de boom.

* تمڤوسو **tęmposo**, koet., *woning van witte mieren* (T.).

تمڤولڠ **tęmpōlong** (zelden; — batav. en soend. **tampolong**, T.), *kwispedoor* (z. **kętor**).

تمڤولڠ **tęmpœling**, soort van *harpoen met ijzeren punt en weerhaak.*

تمڤونك **tęmpōnek**, naam van een' boom, waarvan de vrucht op eene kleine **nangką**, ook in smaak, gelijkt.

تمڤوي **tampœi**, naam van een' boom met eetbare vrucht; soorten: t. **bœnga**, t. **bātang**.

تمڤويق **tęmpōjak**, *ingezouten vleesch van de* **doerijan**, dat tot eene breiachtige massa overgaat.

* تمڤويق **tęmpōjok**, soort van witte mier. — [C.].

* تمڤه, **tętampah**, batav (jav., T.), *wan; groote platte mand.* — [B.].

تمڤه, **męnęmpah**, *bij voorraad tot iets engageeren,* zooals bv. eene vroedvrouw voor de laatste maanden der zwangerschap, eene dame tot een' bepaalden dans in een programma, of een nog onhuwbaar meisje tot een huwelijk (natuurlijk bij de ouders); iets dat nog worden moet, bv. graan op het veld, vruchten aan de boomen, *bij voorraad koopen; geld op hand geven; van te voren waarschuwen* (bal. **nęmpah**, *bestellen,* T.).

تمڤه (en **rępoh**), **męnęmpoh**, *inloopen tegen* iets; *aanloopen tegen* iets; *aanrijden; aanvaren; aanvallen;* **męnęmpohkęn**, van een goed, dat een ander bedorven of beschadigd heeft *dien andere laten of doen aanvallen of tegen hem inloopen,* d. i. aan den andere teruggeven, met eisch om vergoeding (vgl. onder **tęmpoe**, T.); **kętęmpōhan**, *aangevallen geworden zijn door het goed van een' ander,* dat wij bedorven of beschadigd hebben en waarvoor vergoeding geeischt wordt; *goed,* dat door een ander bedorven of beschadigd en aan dien andere teruggegeven is, *met eisch om vergoeding* (jav. **katęmpoehan**, T.).

تمڤه, **męnoempah**, *storten, uitstorten, plengen, vergieten.*

تمڤه, **bęrtimpoeh**, *zitten,* de twee beenen naar de rechter zijde ondergeslagen, zijnde de gewone en welvoegelijke wijze van zitten der mal. vrouwen; *zittende enz.*

zijn; **timpoeh kātaķ,** *zitten als een kikvorsch,* d. i.: op den achterste, beide beenen, elk aan zijne zijde, naar buiten gekeerd.

تمڤه **tempoh en tempoe** — port. tempo —, *tijd; uitstel;* adv., *ten tijde.*

*تمڤي, **tẹtèmpè,** batav. (vgl. jav., T.), met rāgi bereide kātjang. — [B.].

تمڤير, **bẹrtẹmpījar,** *uit elkander stuiven,* zooals bv. een troep kuikens. — z. tẹmpījas.

*تمڤيرس **tampīris,** *oorworm.* — [L.].

تمڤيس **tẹmpījas,** *opstuivende stofjes van eenig vocht, dat met geweld tegen iets aanslaat,* bv. van den regen, die op een' vloer, of van eene golf, die tegen eene rots slaat; t. hœdjan māsoeķ, *de regen slaat naar binnen;* **bẹrtẹmpījas,** van eenig vocht *in kleine stofjes opstuiven.*

تمڤيلڠ **tẹmpēleng,** *slag op de wang; slag om het oor; oorveeg;* **mẹnẹmpeleng,** *op de wang slaan; om het oor slaan; eene oorveeg geven aan.*

تمڤينس **tẹmpīnis,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch; 2° naam van een' boom.

تمكّن, *het zich ophouden; het zich vestigen; het in aanzien staan; het bij machte zijn.*

تمكين, *aanstelling; verleening van macht;* **mẹntamkīnkẹn,** *aanstellen; macht verleenen aan* iemand.

تمن **tẹmin,** *hoepelvormig beslag, ter versiering of bevestiging van iets,* zooals bv. aan het benedeneinde van het heft van een mes, het boveneinde van een stok en dergelijke; t. boentoet, dergelijk beslag aan het benedeneinde van een' stok.

تمن **tẹmman,** *makker; medgezel; kameraad.* — Dient ook als pron. pers. 1., door lieden van denzelfden stand onderling, of door meerderen, inz. door den bẹndahārą beleefdelijk of minzaam (herablassend) gebezigd jegens minderen, doch jongeren, uit den fatsoenlijken stand (z. kāwan).

*تمنچل **tẹmantjal,** *vervolgens; alsdan.* — [L.].

تمنڠ **tẹmẹnoeng,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

تمنّي (mal. tamanī), *het verlangen; het begeeren.*

تمو I., **mẹnẹmœ,** (?? vgl. onder تربغ, T.), van levenlooze dingen *tegen een ander komen; tegen elkander komen;* van levende wezens *een ander tegen komen; elkander ontmoeten; ondervinden;* **bẹrtẹmœ,** *bezig zijn met* mẹnẹmoe; tẹlah sœdah ākoe bẹrtẹmœ, *ik heb het bij ondervinding.*

II. naam eener plant, met lange smalle bladeren, welker wortels in de keuken en geneeskunde gebruikt worden; soorten: t. ērang, t. pāoeh, t. poetih (houdt eene meelachtige substantie in, die gegeten wordt), t. koentji, t. kœning, t. lāwak.

تمور plur. van تمر.

تمورن **tęmœroen** z. tœroen.

* **تموكس** **tęmœkoes** (bal. = jav. koemoekoes, *staartpeper*, T.), naam van zekere vrucht, die als geneesmiddel gebruikt wordt. — [L. bew.].

* **تمولق** **toemōlok** (vgl. تمبولق, T.), *krop* van een' vogel. — [C.].

* **تمه** **tęmah**, *bedoelen; de voorkeur geven.* — [R.].

تميز, *het afgezonderd zijn; het onderscheiden zijn; het gebroken zijn; het gebarsten zijn van woede.*

تميڠ I. **tęmījang**, naam eener soort van bamboes met dun hout, en daarom geschikt, om er rijst in te koken (z. lęmang); van daar: naam eener soort van oneetbaar zoutwater-schaaldier met eene zeer dunne schaal; naam van een eiland onder Siak; t. bęlah, *gespleten* t., die zeer scherp aan de kanten is; męręboet t. b., *om eene gespleten* t., d. i. om iets gevaarlijks, *vechten.*

* II., van bladeren *ruw.* — [L.].

* **تميكي** **tęmīkai**, *de watermeloen.* — [C.]; ook **tęmbikai** (z. kamandikai, T.).

* **تمين** **tęmījan**, *knutselaar; wroeter.* — [R.].

تمييز, *onderscheiding; vermogen te onderscheiden;* **męntamjīzkęn**, *onderscheiden.*

تمييل, *het doen overhellen; het weifelen; weifeling.*

تن **tan**, — eng. tun, — *ton* (scheepsgewicht).

تن **toen**, (smtr. van tœwan), titel van den bęndahārą en den tęmmęnggoeng in het voormalige rijk Djōhor en hunne afstammelingen, en tegenwoordig van den bęndahārą van Pāhang en den tęmmęnggoeng van Djōhor en hunne afstammelingen; **pęrtœnan**, *de gezamenlijke afstammelingen van den* bęndahārą en den tęmmęnggoeng. De **pęrtœnan** zijn, ten getale van 16, de dragers der rijksinsigniën, bij feestelijke gelegenheden. Elk hunner heeft een' sanggą-2, die een stuk geel linnen (wāli) op den rechter schouder draagt, achter zich.

تناقض, *het uit zijn verband gaan; het onder elkander oneens zijn; het elkander tegenspreken; tegenstrijdigheid* van twee stellingen.

[redacted]

*تناڮ **tęnāgą**, jav., *gedrag, handelwijze, manier.* — [C.].

تنانير z. تَنُّور.

*تنبوّن **tanbōwan**, t. hœtan, *de aalboom — alius —.—* [R.].

تَنَبُّه, *het wakker worden, het ontwaken* [door opwekking]; *het opmerken; het beschouwen, daartoe aangemaand; ontwaking; opmerking; beschouwing; aanmaning; raadgeving.*

تنبيت en تَبِّيت, *groote en kleine boomen in groei; plantsoen.*

تَنْبِيه, *het wakker maken; het opwekken; het gaande maken van iemands aandacht; kennisgave, aankondiging, advertentie; edict; mandaat.*

تَنْبِئَة (mal. tanbijah), *aankondiging; prophetie.*

تنتي I. **tanti** en **nanti** (het eerste waarschijnlijk door achterwaartsche gevolgtrekking uit **męnanti**, de active vorm van het tweede, even als pākan uit męmākan of mākan), intransitief (hiervoor liefst de 2. vorm), **męnanti**, *wachten; toeven, beiden;* **bęrtanti**, *bezig zijn met wachten.* De imper. van den 2. vorm wordt ook wel eens als hulpwoord ter uitdrukking van het futurum gebruikt; transitief (hiervoor liefst de 1. vorm), *wachten; wachten op iets; afwachten, verbeiden;* **męntantīkęn**, *doen wachten, uitstellen enz.*

* II., w. sum., *afzetten; omboorden; stukken van eene andere kleur dan de hoofdstof ergens inzetten;* siber (lees: sibar, T.) **bertanti**, worden die stukken genoemd, die de inlanders onder de armen in hunne baatjes zetten en van eene afstekende kleur zijn. — [N.].

تنتو **tęntoe**, *zeker, gewis, vast; bepaald; zekerheid, gewisheid, vastheid; bepaaldheid;* **męnęntœkęn**, *verzekeren, vergewissen; vaststellen, bevestigen; bepalen; toekennen;* **męnęntœkęn pęrhitœngan**, *eene rekening vaststellen, sluiten.*

تنت **tęnat**, *doodmoede* (sterker dan pęnat); *uitgeput; lang lijdend, chronisch lijdend; door lang lijden verzwakt; uitgeputheid; lang lijden, chronisch lijden; verzwakking door lang lijden.*

* تنتا **tīnta** batav., *inkt* (europeesche, T.).

* تنتامن **tintāman** en **titaman**, w. sum., *stikken met de naald.*

تنتوت, **męnoentoet**, *eisschen, afeisschen, afvorderen, afvragen;* **męnoentoet 'ilmoe**, *wetenschap of kennis afvragen*, d. i.: er naar vorschen; *najagen;* m. hœtang, *schulden afvorderen;* m. bēlą, *bloedwraak eischen;* m. djandji, *belofte eischen;* m. pęrbālāsan, *voldoening eischen.*

* تنتر **tentar** — port. tentazão —, *beproevend; verleidend.* — [R.].

تنترا **tęntęra**, — skr. tantra —, *leger;* **bāla tęntęra**, bij smlr. بلتنترا; **pęrtęntęrāān,** *leger; plaats voor een leger, kamp.*

* تنتغ **tantang** (jav., T.), soek., *hard toeroepen; praaien; uitdagen; oproepen;* ōrang bęrœtang t., *pandelingen, die slechts bij bijzonderê gelegenheden*, inz. wanneer veel handen voor een' korten tijd noodig zijn, *opgeroepen worden.*

تنتغ 1, **męnęntang**, *recht aankijken;* **tęntang**, adv., *ten aanzien; nopens; met betrekking tot; ter hoogte van; ter plaatse van; op of aan* eene plaats (z. ęntang); t. māną, *waar?* **tęntāngan**, *wat recht aangekeken wordt,* bv. een huis aan den overkant.

* تنتغ **toentang**, *onovertreffelijk; onoverwinnelijk; onvergelijkelijk; weergaloos.* — [R.].

تنتغ I., **męnoentoeng**, *buisvormige dingen*, bv. een' koker, eene flesch, ook van potten en dergelijke, waarin zich iets bevonden heeft, *met de opening naar beneden keeren en er dan op kloppen of er mede stoten*, ten einde hetgeen er nog in is en vastzit (de laatste korrel of den laatsten droppel) er te doen uitkomen; zwangere vrouwen, waarvan men denkt, dat de lichaamsvrucht verkeerd zit, *op het hoofd zetten*, de beenen naar boven, *en in die positie manipuleeren.*

II. naam eener groote land-schildpad, die langwerpige eieren legt.

III., *lang stuk* (met betrekking tot de breedte en dikte) bv. van hout, suikerriet: *uiterste scherpe punt* van iets (van wapens, messen, spijkers, naalden, potlooden enz.).

* تنتغ (تقتغ, T.) **tontong**, *alarmklok.* — [L. bew.].

تنتغ, **męninting**, *kloppen met iets hards op iets*, bv. een stuk geld, om het te doen klinken en naar den klank de waarde te beoordeelen, op eene trom, om te zien, of zij behoorlijk gespannen is, op den buik, om te zien, of er wind in is; *op die wijze keuren of uitkiezen; op eene bijzondere wijze wannen*, waarbij men de wan eene naar voren hellende richting geeft en kloppend schudt, waardoor van het dir. obj., bv. gestampte suiker, meel en dergelijke, het grof gedeelte naar beneden zakt, terwijl het poeder naar boven schuift. — ***tintingan**, 1°. w. sum., *eene zeef; het gezifte;* ambel t., fig., *iemand naakt uitschudden, tot op het hemd toe uitkleeden;* 2°. *een streng van garen of touw.* — [N.].

* تنتغ **tenting**, *iets aan de hand dragen*, bv. een werkmandje. — [L. bew.].

تنتن I., **męnoentoen**, *leiden door middel van iets*, zooals bv. een' paard bij den toom, een' blinde bij een' stok.

* II. (te batav. even als in 't jav. ton-

ton, T.), *toeschouwen, toekijken; toezien* (bv. een schouwspel (dir. obj.)); **toentœni**, *te pronk stellen*; tęmpat **toentoenan**, *tentoonstelling; schouwspel.* — [B.]

تنتوس **tęntōsą** en **tęntausą**, wijz. van sęntōsą.

*تنج, **tandjāïn** (batav., uit 't bal., T.), *aan den maaltijd uitnoodigen* of *aanmoedigen, om van het een en ander te nuttigen.* — [R.].

تنج **tandjoe**, hoepel met een' steel, die aan den wand bevestigd wordt, om inz. eene lamp te ontvangen; *muurlamp; muurkandelaar.*

*تنج **tandji**, batav., *groote trom.* — [B.]; uit 't port., *muziek*: toekang tandji, *muzikant.* — [T.].

تنج, **męnindjoe**, *stoten met de vuist of de knokkels*, inz. in het gezicht of op het hoofd. (z. santaḳ).

تنجڠ I. **tandjoeng**, *uitstekende hoek* van den oever der zee, eener rivier, of van eenig ander water; *landtong*; **męnandjoeng**, *eene* tandjoeng *omvaren*; **tandjoeng-męnandjoeng**, *verschillende* tandjoengs *na elkander omvaren.*

II. naam van een' boom — *mimusops elengi* — die welriekende bloemen draagt.

* III. toebereiding van schillen van vruchten, om de tanden zwart te maken. — [R.]. — z. bānjoe.

تنجڠ I. **toendjang**, wortel, die uit den stam of de takken naar beneden komt en, in den grond wortel geschoten hebbende en sterk geworden zijnde, den boom tot steun dient; ook (doch daarvoor beter **ban-soeng**): korte, puntige uitspruitsels op de horizontale wortels van sommige boomen, zooals de pęręppat, de pœlai enz.; naam van een gewas, hebbende veel van den pandan, dat van zulke wortels voorzien is; soort van stut, rondom het matten dak van indische vaartuigen; męnœndjang, *met eene* toendjang *stutten* (z. tōpang); t. pīpit, eene bijzondere soort van topang welker wortels zeer taai en goed voor wandelstokken zijn.

* II., w. sum., *beenderen; knoken.* — [N.].

تنجڠ **toendjoeng**, naam eener waterplant met eene schoone bloem (kawi en bal. algemeene naam van de *lotus*, T.).

*تنجڠ **tindjang** en **tindjing**, op één teen en met den anderen voet recht gaan. — [L.]; *op de teenen gaan*; ook: *verdraaien; verkeerdelijk aanbrengen.* — [L. bew.].

تنجق I. **tandjaḳ**, slip van een hoofddoek, die van achteren schuin omhoog steekt; lājar t., soort van schuin zeil, zooals bv. de pęmājang hebben.

* II. (vgl. tęndjaḳ), batav. uit 't soend., *opgaan bergwaarts*; **tandjakan**, *steil opgaande weg.* — [T.].

تنجق **tẹndjaḳ** (vgl. tandjaḳ II.), *zich steil naar de hoogte verheffend,* zooals bv. een hooge toren, een vlieger, een leeuwerik, een hoofddoek.

تنجق, **mẹnoendjoeḳ,** *toonen; aantoonen; wijzen; aanwijzen; aanduiden;* **toendjoeḳ** lāngit, in de bouwk., *koningstijl of makelaar;* **mẹnoendjoeḳ** mœ̄kạ, *zijn gezicht laten zien,* d. i. zich vertoonen; *een bezoek brengen;* **tẹlœndjoeḳ**, z. bl. 385.

* تنجق **tondjoḳ**, batav. (jav. T.), *met de vuist slaan; stompen.* — [B.].

* تنجق **tindjaḳ** (vgl. tidjak, T.), *drukken met den voet, de voeten ergens opzetten en zoo drukken of vastzetten.* — [L.]; soend. tintjak (T.).

تنجل **tandjol,** *beweegbare strik,* die naar het voorwerp dat men wil strikken, bv. herten, garnalen (die aan de oogen gestrikt worden) gebracht wordt; *werpstrik* (lazo); **mẹnandjol,** *met een* tandjol *strikken.*

تنجل, **mẹnoendjal,** *aanwijzen, door den vinger op het aangewezen voorwerp zelven te zetten.*

تنجل **tondjol,** *knobbel,* inz. aan het voorhoofd (z. tombol); **mẹnondjol,** *als knobbel te voorschijn komen.*

تنجن **tandjan,** naam van een' boom, die eene eetbare rinsche vrucht draagt, in smaak veel overeenkomst hebbende met de vrucht van den kẹrandji.

* تنجن **tindjan** (schrijffout in plaats van tindjau T.), w. sum., *op de teenen staan, om ergens naar te kijken.* — [N.].

تنجو 1°, **mẹnindjau,** *met gerekten hals op een' afstand en inz. uit de hoogte naar* iets *zien; op die wijze bespieden;* 2° naam van een' hoogen, smal getakten boom, welks vruchten en jonge bladeren gegeten, en van welks bast eene soort van touw gemaakt wordt; **tindjau** kārang, soort van uitkijkje op den voorsteven van een vaartuig; t. bẹlœ̄kar, naam van een' boom, dienende alleen voor brandhout en het eerst voortkomende op verlaten gronden; **pẹnindjau,** wiemet gerekten hals op een' afstand en inz. uit de hoogte naar iets ziet enz.; *bespieder; voorwacht; voorpost; vedette;* **pẹnindjāwan,** *hoog gelegen plaats, van waar men bespiedt* 2° naam van een plaats in de Padangsche bovenlanden; si-tindjau laœ̄t, *een bellevue op zee,* T.).

* تنچغ **tantjong,** *klein bosch,* waar het modderig is. — [L.].

* تنچق **tantjẹp,** batav. (jav., of bal. tantjẹb), *vast in den grond steken.* — [B.].

تند I. **tandạ,** naam eener kampong op het eiland Lingga in pantoens vermeld.

II. *teeken, merk, kenteeken, voorteeken; gerechtsplaats;* zooveel als tjintjin t. (*verlovingsring*); mẹmœ̈lang t., *den verlovingsring terug geven;* t. tāngaṇ, *handteekening;* beter: tāpaḳ tāngan; t. hīdoep, *levensteeken;* **mẹnandākẹn,** *teekenen, merken; kenteekenen; onderteekenen;* **mẹnandāī,** *teekenen, merken; kenteekenen; onderteekenen;* **pẹrtandạ,** *beul, scherprechter;* **pẹrtandāān** bilāngan, *getalmerk, cijfer.*

تند **tandoe,** soort van draagstoel, waaraan de last zich beneden de steunpunten bevindt; *palankijn;* ook: tandoewan (z. oesœ̈ngan); t. bẹrājoen, *draagtoestel,* bestaande uit eene hangmat aan een' draagboom.

تند **toendạ,** *wat gesleept wordt; sleep; nasleep;* **mẹnoendạ,** *slepen; boegseeren;* sampan t., *sloep op sleep;* mātạ t., *vischhaak,* die door een zeilend of roeiend vaartuig gesleept wordt; pāhar bẹrtoendạ, eene pahar, met eene tweede p. op sleeptouw, d. i. twee p., op de eene (de kleinere) waarvan zich de rijst, en op de andere de toespijzen (waaronder ook vruchten) bevinden. Beiden maken eene hidāngan uit; **pẹnoendạ,** *wat sleept enz.;* middel daartoe; tāli p., *sleeptouw;* **sẹtoendạ,** *van dezelfde sleep;* bantal sẹrāga līmạ s., *vijf vierkante staatsie-hoofdkussens, achter elkander, al grooter en grooter wordend.*

* تند **tindi,** batav., uitspraak van 't jav. **tindih = tindeh** (T.).

تند **tẹndạ** — port. tenda —, *tent over een vaartuig;* — * **tèndạ,** batav., *gehemelte van een ledikant.* — [B.].

* تنداون **tindāwan,** men., *paddestoel.*— [T.]; ook: tjindāwan. — [L.].

* تندر **tandoer,** batav. (jav. T.), *padiplanten in de sawahs.* — [B.].

تندرا, tondẹrạ bātoeng, boeg., soort van makassaarschen buikgordel.

تندس I. **tandas,** *sekreet.*

II., van iets, waarop iets anders, inz. spijzen, gelegen heeft *schoon, glad;* sẹkāli toendoeḳ lītjin t. bāgai didjīlat andjing kœ̈roes, *ééns het hoofd nedergebogen, en glad en schoon was het, als gelikt door een' mageren hond.*

تندس (kawi: *hoofd,* T.), **mẹnẹndas,** *van het bovenste gedeelte van iets afkappen, terwijl het dir. obj.* (bv. het hoofd) *op iets* (bv. den grond, een blok) *rust; op die wijze onthoofden;* **pẹnẹndas,** *wie afkapt enz.; werktuig voor het afkappen enz.;* kāpaḳ p., *bijl om te onthoofden; bijl van eene guillotine.*

تندس, **mẹnindas,** *knappen; knippen* [bv. eene luis]; — * **tindẹs,** batav., met de nagels *luizen dood knippen* (vgl. onder tindis). — [T.].

* تندس I., **tindis**, batav., *drukken; verdrukken, enz.* — * w. sum., *met de nagels* luizen *doodknippen op iets liggen.* — [N.].

II., batav., van een mes *op iets liggen* bv. op een stuk papier, opdat het niet weg waaie; **męnindisin**, *op* iets *iets zwaarders leggen;* in de Si-Miskin bl. 54 vind ik tindis = tindęs gebezigd; bv. pandé sękali tjoetjoeq męnindis kępala niniq zeide de reus tot de hem luizende princes; te voren had hij gezegd: tindiskęnlah kępala niniq karęna sangęt gātęl kępalākoeini. — [T.]; **kętindisan**, *de nachtmerrie krijgen.* — [B.].

تندغ, **męnandang**, *bij iemand gaan, zonder ander oogmerk, dan om hem te ontmoeten; een bezoek brengen;* **bęrtandang**, *naar het tooneel des oorlogs snellen* (vgl. jav., T.); *zich naar de hanengevechten begeven;* **tandang** masjhœr, naam van een plantje, welks wortels en bladeren, als pillen of afkooksel, door de vrouwen gebruikt worden, om een' veelvuldigen bijslaap te kunnen verdragen; bęlī t., *koopen, waarbij kooper, verkooper en koopwaar tegenwoordig zijn;* tīkam t., *nedersteken bij de eerste ontmoeting* (van iemand, die den dood verdiend heeft, maar nog niet opgevat is); kota t., *omheinde plaats,* waar veel menschen komen; — * **bęrœtang** t., soek., schuldenaar zijn van iemand, onder verplichting, van tijd tot tijd te komen werken, wanneer er iets bijzonders te doen is; — **męnandangkęn**, *hier en daar laten zien*, bv. een nieuw kleed; zijne kunsten en bekwaamheden *hier en daar laten hooren*, bv. zijne stem.

تندغ, **tandoeng binąsą** z. tāhan binąsą.

تندغ I. **tanding**, wat naast of tegenover iets staat of gesteld is, *wedergade; tegenpartij;* **bęrtanding**, van voorwerpen van dezelfde of nagenoeg dezelfde hoedanigheden *vergelijkingswijs naast of tegenover elkander staan;* **męnanding**, *tegenover elkander stellen; daardoor met elkander vergelijken.*

II. *zoodanig stuk of hoeveelheid; perceel;* **męnanding**, *in stukken of kleine hoeveelheden verdeelen of uit elkander leggen,* zooals bv. gebak, vruchten en dergelijke, om te verkoopen, land, om op verschillende wijze te bebouwen.

* III., soek., = sanding, *naast; in de onmiddellijke nabijheid.*

تندغ, **męnęndang**, *schoppen*, hetzij voor of achteruit (z. tęrādjang).

تندغ, **męnoendoeng**, *met de handen afweren; niet binnen laten; wegjagen; het huis, de plaats of het land uitzetten; bannen; met de handen afweren enz.;* **bęrtoendoeng-2**, *elkander met de handen afweren*, wanneer de eene, hetzij bij een' optocht of bij elke andere handeling, eene mindere plaats wil innemen, dan hem toekomt, of den an-

dere eene hoogere plaats wil geven; *elkander den voorrang willen geven;* **toeǹdœngan**, *wie met de handen afgeweerd enz. is; banneling, balling;* **penoeǹdœngan**, *afwering met de handen; wegjaging, uitzetting uit het huis, de plaats of het land; banneling, balling.*

تندق, **mẹnandaḳ**, *dansen* (z. tāri); **pẹnandaḳ**, *wie danst; wiens gewoonte of broodwinning het is te dansen, danser, danseres;* **pẹrtandaḳ**, *het dansen.*

تندق **tandoeḳ**, *hoorn;* **mẹnandoeḳ**, *met de hoorns stooten;* t. lājar, hoornvormige armen aan weerskanten van de twee masten, waarop de gestreken en opgerolde zeilen langscheeps gelegd worden; **tandoeḳ-2** (ook sanggạ lājar), *kromme houten beneden aan de masten*, waarin de nedergehaalde zeilen en ook wel andere dingen gelegd worden.

تندق, **mẹnoendoeḳ**, *bukken; buigen* [met het lichaam of alleen van het hoofd]; *de oogen nederslaan; zich onderwerpen;* 'alāmat t., *teeken van onderwerping;* **mẹnoendoeḳkẹn**, *onderwerpen.*

تندق, **mẹnindiḳ**, *doorbóren den rand van iets;* de oorlellen *doorbóren* (maken van een gat er in) voor oorversierselen; iemand *de oorlellen doorbóren.*

تندل I. **tandil** (zelden), soort van onderofficier aan boord van vaartuigen, minder in rang, dan de sẹrang (uit 't Tamil, T.).

* II., t. madjahil, w. sum., ook soms t. madjahit, schijnt een vrouwelijke bediende te zijn, die in het gevolg van vorsten een spiegel draagt. — [N.].

* تندم **tandam**, *opstapelen; op elkander leggen.* — [L.].

تندن I. **tandan**, stengel van sommige bloemen of vruchten, die uit de kroon van den stam voortkomen, zooals bij de palmgewassen, de pisang enz.; *tros-stengel; zoodanige stengel met de bloemen of vruchten er aan; tros.*

* II. en **toendoen**, *opstapelen, ophoopen; op elkander leggen.* — [L. bew.].

تندن, zāman **tandọen**, *onheugelijke tijd.*

تندن **toendau**, jav., *rustplaats; wisselplaats.* — [C.]; batav., *van post tot post brengen; vóórloopen.* — [B.].

تندن **toendoen**, *venusheuvel.*

تندن, **mẹnindan**, van betrekkelijk lange voorwerpen, zooals bv. balken, potlooden en dergelijke *het eene einde van het eene voorwerp op het andere voorwerp* (dir. obj.) *leggen; op die wijze zonder orde of regelmaat ophoopen;* **bẹrtindan** pāhạ, van twee personen, bv. man en vrouw *de dijen op elkander leggen.*

* تندە **tindah**, iets, dat men zelf niet verrichten wil, aan een ander opdragen. — [L. bew.].

تندهٔ, **męnindeh,** *drukken op* iets; *zetten iets op* iets; **tindeh** kāseh, wijze van twee stukken goed *aan elkander te naaien*, waarbij de beide zoomen plat op elkander komen te liggen, die dan aan weerskanten vastgenaaid worden; **pęnindeh,** *wie of wat drukt enz.;* p. ķarṭas of p. sœrat, *brievendrukker* (presse-papier).

*تندي **tandai,** w. sum., *loopen*, doch meer in de bet. van lari dan van djalan; **tandajan,** *de groote weg*. — [N.].

*تندي, **męnęndai,** men., een meisje *komen bekijken om het te trouwen;* verkorting van manandâi? vgl. bat. wdb. onder tanda. — [T.].

تنر **tęnar,** *wereldkundig, algemeen bekend; openbaar; ruchtbaar.*

تَنَزُّل, *het langzaam naar beneden gaan; nederigheid.*

تَنْزِيل, *het van boven zenden,* inz. van den hemel; *hemelsche openbaring; de koran;* **męntanzīlkęn,** *van boven,* inz. van den hemel, *zenden.*

تنسي **tansī,** z. **tangsī** II.

تنغ **tęnang,** van een water, en ook overdrachtelijk *stil* (niet bewogen); *kalm, bedaard.*

تنغ, **męnęnoeng,** *stijf en strak aanzien* (fixeeren), zooals bv. de kat de muis; *ten opzichte van iets door geheimzinnige raadpleging waarzeggen; door geheimzinnige raadpleging waarzeggen; wichelei;* **pętęnoeng,** *wie waarzegt enz.: waarzegger, wichelaar; ziener.*

تَنْفِيس, *troost; verligting; verstrooiing.*

*تنقف **tanap,** = tijāda, jav. (tanpa? T.), *daar is niets.* — [L.].

تنقف **tęnoeķ,** *tapir.*

تَنْكِير, *onkenbaarmaking; verandering; bederving:* in de gramm., *onbepaaldmaking* van een woord, *door het weglaten van den artikel; onbepaaldheid.*

تنن, **męnęnoen,** *weven;* **tęnœnan,** *wat geweven enz. is.; weefsel; weefstoel; weefgetouw;* **pęnęnoen,** *wie weeft, wever;* **pęrtęnœn,** *het weven.*

تَنُّور, plur. تَنَانِير, *oven, fornuis.*

تَنْوِين, in de gramm.: *het voorzien eener letter van het schrijfteeken* tanwīn (ـٌ, ـً, ـٍ); *bijvoegen eener* nœn *bij een woord; uitspreken met eene* nœn; *nunnatie*, zijnde het schrijfteeken ـٌ, ـً of ـٍ of de verdubbeling van den klinker der laatste letter van een woord en te kennen gevende, dat die laatste klinker met eene sluitende n moet uitgesproken worden; **męntanwīnkęn,** *van het schrijfteeken* tanwīn *voorzien.*

تنيرغ **tęnīring**, naam van een' boom, van welks bast looi gemaakt wordt.

تو I. **tœ**, batav. (ned.), adv. van aanmoediging.

* II., batav. (chin., T.), *kast; vliegenkast.* — [B.]; tō, *chineesche offertafel.* — [B.]; vgl. دالمتو.

توٗ **tô**, minder goed **tok**, verk. van داتوٗ.

توّ **tœwą** (minder gebr. tœhą), *oud, bedaagd, bejaard;* van vruchten *tijdig; rijp; volwassen* (geschikt om door liggen murw te worden); van lichaamsvruchten *voldragen; oud; gebruikt; gesleten; versleten* [door den relatieven duur van gebruik]; *genoeg of sterk gekookt, gebraden, gebakken, gebrand, geblaakt, gezengd, geschroeid, gedroogd* [door de uitwerkeng van hitte]; van metalen *zuiver; hoog van toets; fijn* [betrekkelijk vrij van vreemde stoffen]; van kleuren *donker;* van een' bril *sterk vergrootend; ouderdom; oudheid, bedaagdheid, bejaardheid; rijpheid; zuiverheid; fijnheid; oude; oudste; hoofd;* ōrang t., *een oud persoon; oude lieden; een oudste; een hoofd; een der ouders; de ouders;* o. t. dahœloe, *het voorgeslacht;* bœboer sœdah sampai tœwānją, *de boeboer is gaar genoeg;* mīnjak bęlom sampai tœwānją, *de olie is nog niet genoeg gekookt;* ęmas t., *fijn goud;* mērah t., *donkerrood;* t. tāhœ, *oudste, die kennis draagt* (van de aangelegenheden). d. i. hoofd over een land, gewest, stad, dorp of gehucht, hetzij een vorst of een mindere; t. rentą, *oud en, ten gevolge daarvan, zwak en tot geen werk meer geschikt;* męnoewā en męntoewākęn, *tot oudste of hoofd aanstellen;* metalen *zuiveren, louteren;* jang dipęrtœwą, *wie door de bevolking als oudste of hoofd erkend wordt: oudste;* pęntœwą, ook wel pęngętœwą, *oudste; hoofd;* tœwą-2, *kleine vlekken* op de huid *van eene donkerdere kleur,* waarvan men zegt, dat zij een teeken van lang leven zijn; paratœwą, *de afdeeling der oudsten of hoofden,* d. i. de gesamenlijke oudsten of hoofden.

تَوَّاب, van God *berouw toelatend; genadig:* van menschen *berouw hebbend;* اَلتَّوَّاب, *de berouw toelatende enz.* عَبْد اَلتَّوَّاب (*dienaar van God de berouw toelatende*), mann. eigennaam.

تَوَابِع plur. van تَابِع.

تَوَابِيب plur. van تَابُوت.

تَوَاجُه, *het zich wederkeerig aankijken.*

تَوَارُد, *het zich wederkeerig iets brengen; briefwisseling.*

تَوَارِيخ plur. van تَارِيخ.

تَوَاضُع, *het zich vernederen; nederigheid.*

تواكڠ **toewākang** — oorspr. chin. — *windbuidel; kwast.*

تَوَاكُل, *het elkander vertrouwen; wederkeerig vertrouwen.*

توال **toewālạ** (zelden) — port. toalha — *tafellaken; servet; handdoek*

توب **tœbạ**, naam eener plant, welker wortels eene bedwelmende kracht bezitten en die men voornamelijk gebruikt, om er visch mede te bedwelmen; visch-bedwelmend middel; soorten: t. ākar, t. tīkoes, t. dandang; **mẹnœbạ**, visch en dergelijke *met* tœbạ-wortels *bedwelmen en dan vangen;* eene rivier of ander water *met* tœbạ-wortels *vergiftigen*, om de visch daarin te doen bedwelmen.

توب, **mẹnœbi**, *met volharding, onvermoeid of onophoudelijk* iets *verrichten; op* iets *blijven aandringen; zich uitsluitend op* iets *toeleggen;* **tœbi-2**, *met volharding; onvermoeid.*

* توب, **tœboe-tœboe**, naam van een gewas — *herba spuralis* —.— [R.]; **tœboe-bīdji**, *kokkelkorrels* — *menispermum* —.— [R.].

تَوْبَة (mal. tōbah), *bekeering; berouw;* **bẹrtaubat**, *berouw gevoelen, berouw aan den dag leggen;* **mẹntaubatkẹn**, *doen zich bekeeren; doen berouw gevoelen;* — * **tōbat**, batav. (als in 't jav., T.), *is het mogelijk! God beware ons!* — [B.].

توبر **tœbir**, *rand der bedding* van de zee, eene rivier, geul en dergelijke; **tẹpī** t., *kaai langs het water;* **mẹnœbir**, *een zee, rivier, geul vormen;* gœnoeng m. kẹlāoet, *de berg vormt een geul naar zee toe.*

* توبرق, **mẹnoebroek**, batav. (jav.), *tegen* iets *aanloopen uit verbijsterdheid*, iets *omverloopen;* hikajat Samaoen bl. 5: ada pon larinja itoe matanja kẹdjam maka poehoen kajoe dan roemah di toebroeknja. — [T.].

* توبق (vgl. توبڬ, T.), kāki t., batav., *dikke enkels.* — [B.].

توبق, **mẹnōbak**, de nagels *zeer kort en effen* (niet rond) *afsnijden.*

* توبڬ (vgl. توبق), **tœboeg**, batav. (bal.), *elephantiasis;* marginale glosse van een receptenboek: oentoet (mal.) ja itoe toeboeg. — [T.].

توبن **tœban**, naam eener handelsplaats op de noordkust van Java, residentie Rembang.

II., **tœban-2**, *geboortevlies* (vgl. toetoeban, T.); ājẹr t., *vruchtwater.*

توبن **tœbin**, *den vierden dag na heden; over vier dagen; op den dag na* nangkat.

تُوبه **tœboh,** *lichaam, lijf; romp;* van een leger *het centrum;* **sętœboh,** *één lichaam;* **bęrsętœboh,** *één lichaam vormen,* d. i. den coitus uitoefenen; **męnœboh,** *zich lichamelijk voordoen;* **pęnœboh,** *lichamelijk voorkomen, gestalte.*

* توبه **tôbôh,** w. sum., *vereeniging; compagnie.* — [N.].

تُوت, *moerbezie.*

* توت **tœtoe,** (vgl. tœtoh II., T.), batav. (bal. toetoeh, T.)., t. māta, *vocht in de oogen druppelen.* — [B.].

* توتب, **tętōban** z. tętomban op bl. 393; men. (vgl. توبن): toetoeban (T.).

* توتتو **tœtętœ,** naam van een lekkeren zoutwater-visch. — [R.].

توتر I., **męnœtoer,** *spreken; praten; kouten; keuvelen; babbelen;* toetoer kātą, *gezegde;* **toetœran,** *gesprek, gepraat; praatje; gekout, gekeuvel; gebabbel;* **pęnœtoer,** *wie spreekt enz.; wie veel spreekt enz.; prater; kouter; keuvelaar; babbelaar.*

* II. *snoeien; aftoppen; knotten.* — [L. bew.]; jav. en bal. totor (T.).

* توتروگه **tœterœgah** — port. tartaruga — *schildpad; karet.* — In Timor in gebruik. — [R.].

* توتس **tœtoes,** batav. (uit 't jav., T.), *stoppen* (bv. kousen); (tāli ātap), *touw voor dekrietbindsels.* — [B.].

* توتغ **męnōtong,** *in eene rechte lijn voortgaan,* zooals bv. een zwemmend krokodil. — [P. die zijn bron niet noemt].

توتف **tœtoep,** 1° *wat ter bedekking of toedekking dient.* — * 2° *achterhoede.* — [H. T.]; **męnœtoep,** *bedekken, toedekken; toemaken, dichtmaken; opsluiten; bewimpelen;* t. sanggoel, *versiersel in de openingen van den haarwrong der vrouwen;* t. tijang (of lárīan tīkoes), in de bouwkunde *muurplaat;* t. djęnnang, balk, die de bovenste uiteinden van de djęnnangs bedekt; t. bœmi (of tāpaķ soelaimān), naam eener plant, die met hare breede bladeren plat op den grond ligt; **tœtœpan,** *wat bedekt enz.; deksel;* **pęnœtoep,** *wie of wat bedekt enz.; deksel;* **pęnœtœpan,** *bedekking, toedekking; toemaking, dichtmaking; opsluiting; bewimpeling.*

توتق, **męnœtoeķ,** *zachtjes kloppen; zachtjes hameren* (z. kętoķ en tœkoel).

توتق **tōtoķ** (jav., T.), *van zuivere afkomst, onvermengd, volbloed.*

* توتل I. **tœtoel,** batav. en jav., *vlek; spikkel; gevlekt.* — [B.].

* II. *een kooksel van suikerwater.* — [R.].

* توتل **tōtol,** batav., *stempel; merk; cachet.* — [B.].

*توتم **tœtam**, metaal van samengesmolten rood koper, lood en zwavel. — [L.]; **tœtan**, *blik* (eene der metaalsoorten). — [R.].

*تونن I. **tœtan** z. toetam.

*II. *orkaan; harde wind; travade.* — [L.]; schrijffout in plaats van tōpan? (T).

*توتوءن **toetoean**, w. sum., *tatoueeren.* — [N.].

توته I., **mẹnœtoh**, *knotten, snoeien;* dingen, die samengevoegd (inz. samengebonden) zijn in hun verband *verbreken* (inz. door doorkapping of doorsnijding), vaartuigen *raseeren.*

*II. (vgl. toetoe, T.), de oogen *genezen door middel van een oogwater*, dat veelal het uitgezijpte vocht van een' boom is. — [R.].

توج, **tœdjoe** pẹrkátāån, *de strekking van een gezegde; toovermiddel;* **mẹnœdjoe**, *afgaan op* iets; *koers nemen naar* iets; *streven naar* iets; *mikken op* iets; *richting of koers hebben naar* iets; *bedoelen; op het oog hebben; iemand met een toovermiddel trachten te treffen*, inz. met een betooverd ei van eene zwarte kip, dat men 's avonds, tusschen licht en donker naar het obj. gooit, dat men niet behoeft te zien. Wordt het obj. getroffen, dan valt het ten minste flauw en is soms zijn leven in gevaar; **sẹtœdjoe**, *dezelfde richting, strekking, bedoeling;* **bẹrsẹtœdjoe**, *dezelfde richting enz. hebben.* — *توجو **toedjoe** en **toedjo**, w. sum., eene ziekte, bestaande in het krijgen van bulten en zweren. — Breken deze los, dan noemt men het **toedjoe** parmaji (parmajå, T.). — [N.].

تَوَجُّع, *het pijn hebben; het bejammeren.*

توجغ, **mẹnōdjang**, *op iets verhevens*, bv. een' stoel, *zittende, de beenen schuin naar beneden vooruitstrekken; met de schuin naar beneden uitgestrekte beenen een' druk doen*, om eene beweging achteruit te maken; *in eene schuin benedenwaartsche richting tegen* iets *steunen*, zooals bv. de beenen op den grond, een schoor, die het dak moet ondersteunen, tegen een' pilaar; *met schuin naar beneden uitgestrekte beenen of ook iets anders*, bv. eene stang, *voortduwen*, zooals bv. een' boom, die tegen een vaartuig komt aandrijven; *met uitgestrekte beenen enz. voortduwen;* boewājan tōdjang, *schommel zonder leuning*, die door den daarop zittende zelven in beweging gebracht wordt, door zich een' enkelen keer met de voeten af te zetten en door bijzondere bewegingen van het lichaam aan den gang gehouden wordt; tẹmpat **bẹrtōdjang**, *plaats, waarop iets* (de beenen of iets anders) *bij het schuin naar beneden uitstrekken steunt;* **pẹnōdjang**, *waarop iets* (de beenen of iets anders) *bij het schuin naar beneden uitstrekken steunt;* p. kāki, *voetbankje.*

تـوجه, **mẹnœdjah,** *steken met een lang en dun voorwerp,* zooals eene piek, eene stang en dergelijke.

* توچ **tœtjạ,** jav., *zijde* (de stof). — [C.].

توجه **tœdjoh,** *zeven, het getal zeven,* (bal. toedjoeh, *de wijsvinger,* T.); **mẹnœdjoh,** *de zevende zijn,* bv. van kinderen; **bẹrtœdjoh,** *zeven in getal zijn, met zijn zevenen zijn;* **kẹtœdjoh,** *zevende; de zeven, waarvan gesproken is; ten zevende;* **tœdjoh-2,** *de zeven, waarvan gesproken is, voltallig;* **kẹtœdjoh-2,** *de zeven, waarvan gesproken is, allen; alle zeven;* **bẹrtœdjōhan,** *bij hoopen van zeven;* **tœdjoh-2,** *zeven aan zeven;* **tœdjoh-hārī,** *zeven dagen,* inz. na het overlijden van iemand; **mẹnœdjoh-hārī,** *maaltijden,* voorafgegaan door gebeden, *aanrechten, op den zevenden dag na het overlijden van iemand.*

تـوجُّه, *het zich wenden tot iets,* voorn. tot God.

* تـوچڠ **tautjang,** batav., uit 't soend., *staart* van een chinees (T.).

* تـوچي **tautjī** — oorspr. chin. —, *een bruine, zilte pap van visch gemaakt.* — [R.].

تَـوحيد, *het tot één maken; het zeggen, dat iets één is,* inz. van God; *belijdenis der eenheid Gods;* **mẹntauḥīdkẹn,** *tot één maken; zeggen dat iets,* inz. God (dir. obj.) *één is.*

* تـود **tœdi,** *schelpen; schelpvisch; aliekruik.* — [L.].

تـودغ **tœdoeng,** *wat tot bedekking enz. dient; zekere hoofdbedekking; sluier;* t. sādji, soort van stolp van bẹngkœwang of pandan-bladeren, om de spijzen te bedekken; tot de t. sādji behooren de t. pāhar, grootste soort, over de pāhar; t. sẹmbẹrib, middensoort, over de sẹmbẹrib; en de t. bātil, kleinste soort, over de bātil; t. hīdang, vierkant, meestal veelkleurig kleed, dat op de tœdoeng-sādji komt; t. pānas, *al wat iets tegen de zon bedekt;* tāli t., *kinband van een hoofdbedekking; bakkebaarden, die onder de kin samenkomen;* t. mœkạ, *sluier:* t. pintoe, *waarmede het gat van eene deur gesloten wordt; deur* in dien zin; t. tẹmpājan, naam van een' niet eetbaren zoutwater-visch; **mẹnœdoeng,** *bedekken; toedekken;* **bẹrtœdoeng,** *bedekking enz. hebben, zich daarvan bedienen;* b. lingkoep, *het hoofd en het aangezicht met eene* kāin *of iets dergelijks toegedekt hebben, zoodat slechts de oogen vrij zijn.*

تـودغ I. **tœding,** *schuins* (in een' stompen hoek) *naar beneden;* van de punt of het scherp van iets *in een stompen hoek toeloopend;* adv., *schuins naar beneden;* tīkam t., *schuins naar beneden steken;* bij spelen, waarbij *iets,* bv. munten, naar een kuiltje

geworpen wordt, *zóódanig werpen, dat het geworpene in eene schuine richting in het kuiltje nederkomt;* **sœdah t. tāli sāoeh**, *het ankertouw staat al recht op en neer;* **mẹngāsah t.**, *slijpen*, bv. eene bijl, door den rug wat op te lichten; **mẹngẹttam t.**, schaven met eene schaaf, waarin het schaafijzer in een' stompen hoek in de schaaf staat.

* II., batav. (jav., T.), *met den vinger wijzende dreigen.* — [B.].

تودق **taudaḳ**, *geep*, vischje met een lange sneb, die bij wijlen uit het water schiet en, alzoo een mensch in de borst vliegende, hem kan dooden. — [L.]; speelt in de verhalen een groote rol, z. de Mal. chronijken (T.); **tōdaḳ**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

تودة (of **tœkas**), **mẹnœdoh**, *beschuldigen; betichten, beschuldigen van iets;* **tœdōhan**, *wie beschuldigd enz. wordt; beschuldigde; betichte; van wat iemand beschuldigd is; beschuldiging, betichting;* **pẹnœdoh**, *wie beschuldigt enz., beschuldiger, betichter.*

*تور **toera**, w. sum., *een handwijzer; een teeken;* een bamboe, waarop iets geschreven is en die aan den weg staat. — [N.].

*تور **tœroe**, jav., *slapen.* — [C.].

تور I. **tœri**, naam van een' boom — *agati grandiflora* — welks bladeren in de keuken en in de geneeskunde, inz. bij breuken van een been, gebruikt worden. Ook de bast en de wortels zijn geneeskrachtig.

II. verk. van **kastœri**.

تُوْرَاب z. تُرَاب.

تُوْرَاة en تَوْرَايَة, of in 't mal. meer gebr. **taurīt**, *de wet van Mozes;* اهل آلتّوراة, *het volk der wet van Mozes*, d. i. de Joden.

تورت, **mẹnœroet**, *volgen, opvolgen; navolgen; achtervolgen; vergezellen; nadoen; mededoen; in acht nemen; gehoorzamen;* **sẹtœroet**, *opvolging; navolging;* **bẹrtœroet-2**, *aanhoudend, achter elkander.*

تورس, **mẹnœras**, *vloeibare massa*, inz. verfstoffen in een' vloeibaren staat, *filtreeren* (z. **tāpis**); **tœrāsan**, *wat gefiltreerd is;* **pẹnœras**, *wie filtreert; werktuig daartoe, filter.*

*تورس **tœrẹs**, *gevangen zetten.* — [C.].

تورس I. **tœroes**, *rechtopstaande stijl of staak, om iets*, bv. een' boom, *in* de rechte houding te ondersteunen, of recht te zetten; *hoofdstijl* van eene omheining *of* het werk; *cylindervormige opeenstapeling van platte ronde koeken*, voorn. van ruwe suiker; **mẹnœroes**, *door een' staak onder-*

steunen, of *recht zetten; platte ronde koeken*, inz. ruwe suiker, *cylindervormig opeenstapelen*.

* II., **tœroes** ing kęsœmą = toes ing kęsœmą (T.).

* تورس **tōris**, *broddelen, slordig werken; knoeien.* — [R.].

* تورس **tōres**, batav., *kerven; gekorven* [bv. in 't gezicht]. — [B.]; *likteeken*, een snede in 't aangezicht zooals de Ashantijnen hebben. — [T.].

* تورغ **toerang**, w. sum., *borduren;* ook de naam van een patroon van kains; t. męnoerang, *iets dat van veelkleurige lappen gemaakt is*, zooals eene lappendeken, sprei of harlekijnspak. — [N.]; **manoerang**, netten *verstellen* (T.).

تورف **tœrap**, *opeenstapeling van steenen tegen eene helling*, ter voorkoming van het instorten; *muur of metselwerk*, in dien zin, *schoeiïng, bekleeding*, in dien zin; *kade;* van muren, vaartuigen en dergelijke *pleister;* **męnœrap**, hellingen *bemuren; schoeien, bekleeden; beleggen; bekaden;* muren *enz. bepleisteren*.

تورق **tōraķ**, *koker*, gewoonlijk van bamboes, waarin de inslag der wevers heen en weder schiet, *schietspoel, weverspoel;* ānaķ t., *de schietspoel;* **bertōraķ**, *in een' tōraķ zijn;* pākan b., *de inslag, in zijn' koker;* **tórākan**, *wat tot schietspoel dient, moet of kan dienen;* **bœloh** t., d. i. *bamboes van of voor een weverspoel.*

تَوْرُكْ, *het steunen op eene der heupen, om te rusten; het zitten op ééne der billen; het plaatsen van de bil op den rechter voet; het plaatsen der billen of van één der billen op den grond*, — al welke stellingen bij het gebed verboden zijn.

تورك **tōrek**, van de ooren *hardhoorend en etterend*, inz. ten gevolge van eene ziekte.

تورن **tœroen**, *dalen*, ook fig., zooals bv. eene koopwaar, een koopman en dergelijke; *afdalen, nederdalen; afgaan, afklimmen; naar beneden gaan; ondergaan*, zooals bv. de maan; *zakken; afstappen;* bij het kaartspel *uitkomen;* van kleuren *verkleuren, verbleeken, verschieten; dalen enz.;* t. kāpal, *van den wal aan boord gaan* (omdat het water lager is dan de wal); *scheep gaan;* **męnœrœni**, *dalen enz. van iets*, bv. van een' berg; *dalen enz. tot* iets of iemand (dir. obj.), bv. gekheid op iemand; — * **kętœrœnan**, batav., *bezeten* (door afgestorvenen). — [B.]; k. gīlą, *door gekheid overvallen, een' gekken aanval krijgen;* **tœroen-tęmœroen**, *bij herhaling nederdalen en weder nederdalen*, d. i. nakomelingschap zijn; *afstamming van geslacht tot geslacht;*

tœrœnan, *wie gedaald enz. is; nedergedaalde*, d. i. afstammeling.

تورو **tœrau**, *omheining, die ook van boven dicht is*, ter bescherming van planten.

*تورو **tōro**, batav., *lang overkleed* van mannelijke bedienden. — [B.].

توره **tœrah**, *losse ijzeren weerhaak* van een werpschicht met een touw aan weerhaak en schacht, waaraan, wanneer de weerhaak in een dier (visch, hert enz.) gedrongen is, getrokken wordt, waardoor de weerhaak van den schacht loslaat, welke laatste alsdan door het gewonde dier achteraan gesleept wordt. — Voor de vischvangst is de schacht gewoonlijk nog van een' knop van zeer ligt hout (gāboes) voorzien, om het specifiek gewicht daarvan te verminderen.

توره **tōreh**, *schrap, kras; insnijding;* **mẹnōreh**, *beschrappen, bekrassen; besnijden; dunne voorwerpen*, zooals bv. bladeren *doorkrassen; doorsnijden;* papier of een boek *afsnijden* (van de oneffen randen); *besnoeien.*

*توري **tœrei**, w. sum., *de toekomst voorspellen*, op eene wijze zooals in Europa de waarzegsters uit koffiedik doen. — [N.].

تورِية z. تَوْرَاة.

تورِيت z. تَوْرَاة.

توس **tœwas**, *hefboom*, aan het eene einde waarvan zich de last bevindt; **mẹnœwas**, *met een hefboom oplichten;* **tœwāsan**, *stellage in diep water* (3 tot 6 vadem), voor eene soort van schepnet, van rotting gevlochten, dat aan een' hefboom in het water gelaten en weder opgehaald wordt, waartoe ten minste drie man noodig zijn; **pẹnœwas**, *wie met een hefboom oplicht;* werktuig daartoe, d. i. hefboom.

توس, **mẹnœwis**, twee zware lichamen, die dicht aan elkander liggen, *met een' hefboom van elkander verwijderen.*

توسغ **tœsing** z. onder toes.

*توسق **tœsoek** (uit 't bal., T.), *steken; doorsteken*, bv. den draad door de naald; *met eene naald of iets scherps een' steek geven;* t. kondē, *haarspeld.* — [L. bew.].

توغ I., **mẹnœwang**, *gieten; uitgieten, uitstorten; schenken; uitschenken;* **tœwāngan**, *wat gegoten enz. is;* bẹsī t., *gegoten ijzer.*

II., **tœwang-2**, *dikke holle bamboe*, aan de eene zijde dicht en met een gat als eene fluit, *waarin geblazen wordt.* Het geluid is galmend en ver hoorbaar, ongeveer als dat van een tāwak-2. Het dient, om signalen te geven en om pas geboren kinderen, die geen geluid laten hooren, zoolang in de ooren te schreeuwen, tot dat zij dat

doen. Is dit een uur lang zonder gevolg geweest, dan geeft men het kind op.

* تَوْغْ **tœwong**, *vacantie; ledigheid; eenzaamheid.* Verklaring: als er alle dagen eten is en eens een dag komt dat er geen eten is, dan noemt men dat tœwong (een schrale, magere dag). Of, wanneer men alle dagen menschen ontvangt en er eens een dag voorbij gaat, zonder dat er iemand komt (hier ontbreekt in 't handschrift van den schrijver de vermelding der bron; ik vermoed dat hier bedoeld is 't soend. towong, zoodat het Bataviasch is, T.); vgl. ook tōhong (T.).

* توغت **tongot**, koet., *stomp* van cigaar; **pẹtongot**, *stuk* brandhout (T.).

توغو **tœngau**, naam van een insekt, dat zich in de huid van dieren vastzet.

تَوَفَات z. تَوْفَة.

تَوْفَة (mal. taufah), *het traag en vadzig zijn in het werk; traagheid; vadzigheid;* met plur. تَوَفَات, *misslag; feil; onachtzaamheid.*

تَوْفِيق, van God *begunstiging; medewerking: bijstand.*

توڤ **tōp**, naam eener soort van indisch (oorspronkelijk siamsch) vaartuig.

* توڤ **tœpi**, *kombuis op een vaartuig.* — [L. bew.].

* توڤ **topa**, batav., verk. van itoe apa; topa dija, *daar heb je hem!*

توڤ **tōpi**, (zelden), *hoed; pet; chako* (z. tjapījau).

توڤس **tœpis**, van eene helling *steil* (minder steil dan tẹrdjal).

توڤغ **tōpang**, *stut* onder een los dak op indische vaartuigen; *tentstut; stok, aan 't einde vorkachtig gevormd*, om er menschen of dieren mede in den nek te steken; **mẹnōpang**, *een los dak enz. met* tōpangs *stutten* (z. toendjang); t. kẹmœdi, *stut voor den stok van eene* kẹmœdi sēpak; tījang t., of alleen tōpang, *de voormast of fokkemast*, zoo genaamd, omdat hij gewoonlijk op de hoogte van de voorste stut staat; lājar t., *fok;* — * **toepang**, w. sum.; *inkeping*, zooals in de gedaante van eene Y, *iets dat in de lengte gespleten is; de afscheiding van twee groote takken aan boomen;* te Padang: *stut*, die men onder de bendie-boomen plaats; lidah bẹrtoepang, *een gespleten of dubbele tong*, zooals de leguaan; Sidin! toepang bendi, *Sidin, zet de stut onder de bendie.* — [N.].

توڤغ **tōpong**, soort van *kleine mand* of *doos van bladeren*, zonder deksel, waarin inz. gebluschte kalk, sago en bẹlātjan verkocht worden (z. kẹtōpong); bẹrsapoetāngan t. bẹlātjan, *zijn hoofddoek zoodanig bevestigd hebben dat het op een*

tōpong *gelijkt*, een voorrecht dat vroeger door den vorst als onderscheiding verleend werd.

* توڤڠ **tōpeng** (zelden), *masker; troep tooneelspelers met maskers* (jav., T.).

* توڤق **tœpoḳ**, *de staande zijde* van eene kist, bank, tafel *enz.* — [L.].

توڤك, **mẹnōpek**, vleesch *in dunne schijven snijden*, bv. om het te droogen.

توڤن **tōpan** verb. van طوفان.

توڤن **tōpan** z. onder top II.

* توڤو **tœpo**, batav., *vaatdoek.* — [B.].

توڤي **tœpai**, *eekhoren; klamp; beugel* van een sabelgevest; t. mẹlompat, naam eener kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt; **tœpai-2**, *klamp.*

توڤيكڠ **tōpēkong**, verb. van **topēkong**.

توّق **tœwaḳ**, *suikerhoudend vocht in de wijngisting; wijn.* — Inz. verstaat men daaronder het in de wijngisting verkeerende vocht, door aftapping uit palmboomen verkregen.

* توّق **tœwoeḳ**, jav., *verzadigd.* — [C.].

تَوَقُّع, *het verwachten; het er op rekenen, dat iets zal plaats hebben; verwachting.*

تَوْقِيت, *het bepalen van den tijd voor eenige zaak; tijdsbepaling.*

تَوْقِيف, *het doen staan; het ophouden; het terughouden; het opschorsen; ophouding; terughouding; opschorsing.*

توك I. **tœkoe** z. tākal II.

*II., men., zoude *oudere broeder* beteekenen en wordt gebezigd bij 't aanspreken van Atjinezen (T.).

* توك I. **tōka** — port. tocca (?) — *tulband; gordel.* — [R.].

II., **tōka-2**, naam eener soort van rog.

تَوَكُّد, *het bevestigd worden.*

توكر I., **mẹnœkar**, *ruilen; verruilen; wisselen; verwisselen;* **tœkar**, ganti, *wat in de plaats treedt of gegeven wordt; vergoeding; vervanger; visitekaartje;* tœwan A. bẹrtœkarlah dẹngngan tœwan B., *de Heer A. verving den Heer B.*; bẹrtœkar tjintjin, *de ringen verwisselen* d. i. ondertrouwen; b. maut, *de eene in plaats van den andere den dood ondergaan* wordt gezegd van twee personen of partijen, waarvan de eene in levensgevaar verkeert, doch de andere, met wien dat niet het geval is, in de plaats daarvan sterft.

* II., jav., *hard, ruw spreken; bits bejegenen; twisten; vechten.* — [R.].

توكس I., **mẹnœkas** z. tœdoh.

II. naam eener *soort van rotting-palm.* Aan den wortel der bladeren groeit eene

tondelachtige zelfstandigheid, die men gebruikt om vuur te halen.

توكس, āngin tœkoes, *de eerste noordelijke winden*, na den westmousson, die echter nog niet aanhouden.

توكغ tœkang, *wiens beroep of gewoonte het is, eenig werk* (inz. grof) *te verrichten; arbeidsman, ambachtsman, handwerksman; baas, werkbaas; bekwaamheid; knapheid* (z. pandai); t. kānan, *de kommandant der manschappen van stuurboord;* t. kīri, — *van bakboord.* — bœroeng tœkang z. bij tarāhan (T.); **pęrtœkāngan,** *wat tot de bezigheid van een ambachtsman behoort;* sęgāla pękęrdjāān p., *alle ambachten.*

توكغ **tōkong,** *groote klip boven water; kale rots in zee; rotsachtig eilandje,* zonder of met weinig vegetatie; *hoog, klein eiland in 't algemeen;* **męnōkong,** *afsnijden een gedeelte van het haar aan* iemand, inz. vrouwen. Het afsnijden van een gedeelte van het haar is eene onteerende straf voor wie gewoon is lang haar te dragen, inz. vrouwen; bœroeng t., naam eener soort van *vogelnest-zwaluw*, die zich op zulke eilandjes ophoudt; ājam t., *kip zonder staart; bolstaart.*

توكق I. **tōkak,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

II. *bloed- of andere zweer aan de beenen, die om zich vreet.* Dient ook als versterking van tōkek en tākek (z. bęnta); t. lang, *kaalgeschoren plek op het hoofd*, inz. van kinderen.

III., **tōkak-tākik** herhaling met verscheidenheid van tākik.

توكق, **męnōkok,** *door bijvoeging vermeerderen; bijvoegen bij* iets (dir. obj.).

توكك I. **tōkek,** *aan het hoofd gewond,* hetzij nog niet genezen of reeds dichtgegroeid en een likteeken geworden; van levenlooze dingen *aan het bovenste gedeelte beschadigd of geschonden;* **tōkak-tōkek** beteekent 't zelfde maar op verschillende plaatsen en naar verschillende richtingen.

II. naam eener soort van hagedis, wonende in huizen en op boomen, waar zij van tijd tot tijd een schel geluid laat hooren; z. tękek.

توكل **tœkal,** *pak, bestaande uit een zeker aantal strengen.*

*توكل **tœkęl,** *tegenstrijdigheid; onzekerheid.* — [C.].

توكل I. **tœkoel,** *kleine hamer;* **menœkoel,** *met een hamer kloppen; met een hamer hameren* (z. gandin en gōdam); jang męnęrīma t., *wat zich laat hameren,* d. i. metaal; **tœkœlan,** *wat met een hamer geklopt enz. is;* bęnda t., *geslagen goed.*

*II., jav. (ţoekoel), *uitschieten; ontkiemen.* — [C.].

تَوَكُّل, *het vertrouwen op een ander*, inz. op God; *vertrouwen enz.*

* توكم **tœkam**, *stok; knods, knuppel.* — [L. bew.].

توكه I. **tōkoh**, *gedaante; vorm; voorkomen;* t. airōpah, *een europeesch voorkomen;* t. kāpal āpi, *gedaante van eene stoomboot.*

II., **tōkoh** kęmœdi (vreemd dial.) of kętāban, *dikke dwarsbalk*, bij den achtersteven, beneden de bam kęmœdi, in eene inkeping waarvan eene zoogenaamde kęmœdi sēpaķ draait.

توكي **tauki** — oorspr. chin. —, *hoofd; baas; chef.*

* توكي **toekej**, w. sum., *den voet ergens tegen aan plaatsen*, zooals de Inlanders dit doen. — [N.].

* توكي **tōke, gōke**, bat. (bal. toeké, T.), *groote hagedis, gekko.* — [B.].

تَوْكِيد, *het bevestigen; bevestiging; het leggen van nadruk op iets in eene rede.*

تَوْكِيل, *het aanstellen van iemand als* وَكِيل.

* توڬ **tœgoe**, jav., *kolom; pilaar; grensteeken.*

* توڬر **tœgar** (men. uitspraak van toegal, T.), rijst *zaaien.* — [R.].

* توڬر **tœgoer**, batav. (jav., T.), *dagwacht, bij dag de wacht houden.* — [B.].

توڬس **tœgas**, van een wind, regen of golven *zeer sterk en gestadig;* van een' arbeid *met kracht, inspanning en volharding;* **męnœgas**, *met kracht, inspanning en volharding verrichten.*

* توڠ **tœgang** (lamp.), soort van *fasant.* — [T.].

توڬق **tōgoķ**, van eenigszins hooge voorwerpen *alleen en overeind staande;* nom. pr. voor jongens (ook: eigenn. van een clown in uit 't jav. ontleende verhalen, jav. togog, T.); bęlājar t., *zeilen met een enkel zeil*, inz. aan den grooten mast; bęrtīkam t., *stekende vechten, man tegen man; duelleeren;* **bęrtōgoķ**; *de hoed.* **tōgoķ** *vertoonen; plakken* (lang blijvende) sāja bęrtjākap b. sampai sījang, *ik plakte al pratende tot dat het dag werd;* **męnōgoķķęn**, *alleen enz. staande doen zijn* (maken); *alleen en overeind staand nederzetten* (nederplakken); sijāpą męnōgoķķęn bālang īni disīni sęrta dilīhat sœdah tęrtōgoķ, *wie heeft die flesch hier nedergezet? toen zij gezien werd, was zij al nedergezet.*

توڬل, **męnœgal**, rijst *op drooge gronden planten*, door gaten te maken in den grond met een' zwaren puntigen stok, in

[illegible] worden [illegible] [illegible] plant vertiking te [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] — [illegible]

نوكر **toegel**, *sloep van achteren, zoals w een hoen zonder staart, gelijk staart zoals bij een paard* [illegible], *sloep van achteren maken, kortstaarten, toepitseren.*

توكن **I., toeoen** [illegible]. [illegible] *vaartuig door een voor de reis gemonsterden schepeling, voor afloop der reis.*

II. (nog niet lang in gebruik) [illegible], *werpen naar iets* (dir. obj.), inz. bij kinderspelen.

توكي **tauge** (*tauge*, chin. -), *ontkiemde katjang, die als groente gegeten wordt* (z. katjambah).

تول **I. tuli**, *doof; doofheid.*

II., tulie, langwerpige, op den bovenkant eenigszins verhevene, naar het boveneinde breeder wordende plaat van hout, ivoor, een edel metaal of eenige andere zelfstandigheid, aan welker benedeneinde een lang oog (tali tuli ?) van touw, koord of dergelijke is aangebracht, welk geheel op de buitenzijde der krisscheede door een om het benedeneind loopend omwindsel (pembebat) bevestigd wordt. De hoofddoek is het oog van touw om waarin de buikgordel vast gaat.

[illegible] *werd*. [illegible] niet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

تور [illegible]. [illegible] *spook*, [illegible] op [illegible]: [illegible]: [illegible] *afschuiven*; [illegible] *werk ver-* [illegible] [illegible].

تورا [illegible] [illegible] *stuk boom*[illegible]: [illegible] *betrekkelijk lange voorwerpen*, zoals boomen, boomtakken, baken en dergelijke in *korte stukken kappen, zagen, snijden.*

تولات plur. van تولة.

تولة en تولة plur. تولات, *moeielijkheid: moeite; leed; onheil; betoovering, waardoor eene vrouw zich de liefde van haren man tracht te verzekeren; boeiende aanminnigheid.*

تولت **I. tūlat**, *op den dag van betovermorgen, na overmorgen, de dag van betovermorgen.*

II., batav. (jav. toelad, T.), *model* [R.]; *patroon om tegen 't licht na te maken.* — [R.]; z. tęlādan (T.).

تولة (mal. toewalah) = تولة

تولّد, *het voortgebracht zijn; het geboren zijn.*

* تولر, **toelārin**, batav. (uit 't jav., T.), *besmetten, aansteken;* **kẹtoelāran,** *besmet, aangestoken.* — [B.].

تولس **tœloes,** *zeker; vast; onveranderlijk; ongeveinsd; oprecht.*

تولس, **mẹnœlis,** *beschrappen, bekrassen; besnijden; figuren maken op* iets; *teekenen; beteekenen; schilderen; beschilderen; schrijven; beschrijven,* d. i. *op* iets *schrijven;* djœroe t., *schrijver; klerk.*

تولغ **tœlang,** *knook; been; graat; gebeente;* van een vaartuig *het geraamte;* van bladeren, met uitzondering van palm-, varen-, pisang- en andere groote bladeren: *de hoofdrib;* van een spoorstaaf of spoorscheen *de verhevenheid, waarop de wielen loopen;* t. mœda, *kraakbeen;* t. œlar (*knook enz. van eene slang*), *dikke rolling of iets dergelijks,* waarmede de houten pennen (pāting), die men in dikke boomen slaat, om ze beklimbaar te maken, met elkander verbonden worden; pīsang t. oe., de pīsang-vrucht op dien graad van ontwikkeling (nog onrijp) waarop de drie deelen, waaruit de vrucht bestaat, nog niet aan elkander gesloten zijn, zoodat het middenste van de vrucht op de ruggegraat eener slang gelijkt; t. ẹmpat kẹrat, *armen en beenen;* t. īkan, *graat;* t. boemboeng (bœboeng II.), *de balk, die de nok van een dak vormt;* t. bẹloet z. bẹloet; t. mẹnempel of t. mẹndātang z. tempel; **bẹrtœlang,** *gebeente hebben, van gebeente voorzien;* pāpan b., *spoorstaaf; spoorscheen;* **kẹtœlāngan,** voor den toestand van iemand, wien een stuk knook of eene graat in de keel is blijven steken; **tœlāngān,** *wat op gebeente gelijkt; de gezamenlijke beenderen van een lichaam; geraamte;* **sẹtœlang,** naam van een heesterachtig gewas met stam en takken, doch zonder bladeren, dat men tot omheiningen gebruikt. De gom is geneeskrachtig: **tœlang-2,** naam eener eetbare plant; — * t. pengatjoet, w. sum., *de knieschijf,* van katjoet, het kraken der grove beenderen, omdat de knieschijf kraakt, wanneer de inlanders hun been strekken. — [N.].

تولغ (men. tōlong, T.), **mẹnœloeng,** *hulp verleenen; helpen; bijstand verleenen; bijstaan; gerijven;* **pẹnœloeng,** *wie hulp verleent enz.;* p. bẹtjāra, *helper in eene zaak; pleiter; advokaat.*

تولق I., **mẹnōlak,** *stooten; voortstooten; verstooten; van zich stooten; van zich weren; verwerpen; van de hand wijzen; verkoopen;* mẹnōlak lẹbbeh dahœloe, *voorkómen.*

II., **tōlak** bahārạ z. bahâra, I.

تولق I. **tōlok,** *waarmede iets vergeleken wordt;* **mẹnōlok,** *maten en*

gewichten vergelijken met een als juist aangenomen maat of gewicht; daaraan gelijk maken; **pęnōloķ**, *wie vergelijkt enz.; werktuig daarvoor; slaper.*

II. (minder gebr. gājam), naam van een' boom, die eene kastanjeachtige, eetbare vrucht draagt. — z. bęnjek. (bęnjik).

تولن **taulan** (uit 't tamil, T.), *makker, maat, gezel, medgezel, kameraad; bondgenoot* (z. handai en ṣaḥabah); **taulānan**, *verhouding van een bondgenoot tot een' ander; maatschap; bondgenootschap.*

تولن **tōlin** (jav. toelèn, T.), van levende wezens *van zuivere afkomst; onvermengd; echt; volbloed;* walandą t., *een volbloed Hollander* (die in Holland uit hollandsche ouders geboren is). — z. tōtoķ.

*تولو **toeloe** (تولؤ toeloeq, T.), w. sum., *keuvelen; — beproeven of men iets doen kan;* toeloelah dolo (brabbeluitspraak, T.), *probeer het eerst eens.* — [N.].

تولہ **tœlah**, *ongeluk, dat gedacht wordt de vergelding voor eene booze daad te zijn; magische en straffende invloed van personen,* voornamelijk van zulke, aan wie men eerbied of gehoorzaamheid schuldig is en tegen wie men misdaan heeft; t. bātoe, t. bātang, *moge de steen, moge de boomstam door de* tœlah *getroffen worden* (maar niet ik) — spreekwijze, waarvan men zich bedient, wanneer men den naam van heilige of geëerbiedigde personen, inz. van voorouders, wil uitspreken of uitgesproken heeft, ten einde de tœlah, die men eigenlijk daarvoor verdient of verdient heeft, van zich af te wenden; **kętœlāhan**, *door de* tœlah *getroffen worden.*

تولہ, **męnōleh**, *zijwaarts kijken, alleen door het hoofd te draaien; zijwaarts enz. aankijken* (z. kęleh).

*تولي **tōle**, jav., *lieveling; troetelkind.* — [C.].

تَوْلِيَة (mal. taulijah), *het stellen van iemand over iets; het aanstellen als* ولي*; aanstelling enz.;* **męntaulijatkęn**, *stellen over iets; als* ولي *aanstellen.*

توم **tœmą**, naam eener soort van kleederluis; dādą t. (tœmą-*borst*), *geringe verhevenheid naar het midden toe* van sommige voorwerpen, zoolals bv. het blad eener pagaai, sommige krissen; tœlang d.t., *de lijn, gevormd door de snijding van de twee vlakten, die de d. t. vormen;* djāwą mākan t., tœmą-*etende javaan,* een scheldwoord, dat andere indische natiën aan de javanen geven, omdat de lagere klasse van dat volk de tœma's en luizen die zij vangt wel eens doodbijt (niet opeet).

توم **tœmoe**, naam van een' boom, van welks hout sloepsriemen en pagaaien gemaakt worden.

تَوّم **tœwam**, *warm geneesmiddel in een' doek*, ter oplegging, of om er mede te drukken; *warme omslag;* **mẹnœwam**, *verwarmen of drukken; iets opleggen, een warme omslag op* iets, *of daarmede drukken.*

تومت **tœmit**, *hiel; knopje op een' sabelknop of dergelijke;* van de kolf van een geweer *de hiel;* van een' bril *stuiting aan de zijstukken; teerling* (stereom.); van de schede van eene sleepsabel *de sleepplaat.*

تومس **tōmos** of **tœmoes** (?, uit de vele door mij weggelaten afgeleide vormen, die onder dit woord staan, blijkt, dat de schrijver nu eens **tomos** dan weder **toemoes** heeft uitgesproken, T.); **bẹrtōmos**, *met het voorste of bovenste gedeelte*, bv. met het aangezicht, den neus, het hoofd, *tegen den grond vallen;* **mẹnōmos**, *met het voorste of bovenste gedeelte tegen of in den grond stoten*, bv. eene brandende toorts, iemand met het hoofd; **pẹnœmoes**, *wie met het voorste of bovenste gedeelte tegen óf in den grond stoot.*

تومس **tœmis**, *spijs, door het stoven in eenig vet toebereid;* **mẹnœmis**, *in eenig vet stoven;* **tœmīsan**, *wat in eenig vet gestoofd is;* **pẹnœmis**, *wie in eenig vet stooft; gereedschap daarvoor; vet daarvoor;* **pẹnœmīsan**, *stoving in eenig vet.*

تومڠ I. **tōmang**, *treeft van drie* in den grond geslagen *pennen*, die men laat staan.

II., **mẹnōmang**, *verlaten; in den steek laten.*

III., **mẹnōmang**, *verdenken; verdacht houden.*

* IV., gāboes t., batav., *groote gespikkelde* gāboes. — [B.].

تومڠ **tōmong**, *kort stuk geschut*, hetzij van klein of van groot kaliber; *houwitser; mortier* (ook: mẹrjam pẹrījoek āpi).

*تومن **toeman**, mol., eene van sagobladeren vervaardigde mand, om er natte sago in te doen. — [Div.].

تومن **tōman**, naam van een' eetbaren roof-zoetwater-visch.

*تومو **tōmo**, *kostwortel*, een welriekend kruid — *costus* —.— [R.].

*تون **tœn**, beter **nœn**, *ginds.* — [L.].

*تون I. **tœnạ**, mẹn., *paling.* — [T.].

* II., jav., *verlies, schade.* —. [C.].

تون, **mẹnœnoe**, *in brand steken;* **pẹnœnoe**, *wie in brand steekt, brandstichter;* **pẹnœnœwan**, *in brand steking.*

تَوّن **tœwan**, *heer, meester, gebieder* (als 2[de] pers. gebezigd om niet te tutoijeren, T.); *eigenaar* (ook van vrouwen); **mẹnœwan-**

kęn, *als heer erkennen; tot heer hebben; met* tœwan *bejegenen,* d. i. met of van iemand sprekende, *hem* tœwan *noemen;* jang **di-pertœwan,** in 't dagelijksch leven, bij verk., ook wel jamtœwan, *wie als gebieder erkend wordt,* d. i. de regeerende vorst. Het is ook titel van den rādją mœdą; j. d. bęsar, *de eigenlijke regeerende vorst;* j. d. mœdą, *de* rādją mœdą: **pęrtœwānan,** *staat van een' heer enz. tegenover zijn' onderhoorige; heerschappij; heerlijkheid.*

توّنت **tœwantoe,** smtr. van tœwan itoe (— tœwan is hier de genitivus en behoort tot een woord dat voorafgaat): sahāją t., voor sahāja tœwan ītoe, *die slaaf van mijnheer;* pātik t., voor pātik tœwan ītoe, het vorige, doch nederiger.

تونس I. **tœnas,** *knop* (van planten); *bot.* * II. *het laatste van iets* (van de huizen van eene plaats of de bladzijden van een boek). — [R.].

تونغ **tœnang,** *huwelijksengagement; verloving; verloofde; verloofde vijand,* d. i. gezworen vijand; **męnœnang,** *zich verloven met iemand; iemand vijandschap zweren;* **męnœnangkęn,** *verloven,* zooals bv. ouders hunne kinderen, voogden hunne pupillen; **męnœnāngi,** *als zijn verloofde aannemen;* **tœnāngan,** *verloofde; verloofde vijand;* Siak dęngngan Rījaū t. mēmang, *Siak en Riouw zijn van ouds gezworen vijanden;* pęlœroe t., beter pęlœroe pętœnang, *betooverde kogel, die zijn doel niet mist.*

تونق **tœnaķ,** *vast,* bv. aan een werk, of een hond aan het huis; *gestadig doorwerken; aanhoudend vlijtig; arbeidzaam, naarstig;* ōrang t., *een werkezel.*

تونم **tœnam,** *lont.*

توني **tœnai,** *contant; gereed; contanten; gereed geld;* bęrtimbang t., *een snel en treffend antwoord geven.*

توه **tœhą,** meer gebr. tœwą.

* توه I. **tœhoe,** jav., *trouw; oprecht.* — [C.].
* II. (of bœroeng tjœlik-2), batav. (bal. toehoe-2, T.), *krijschende zwarte vogel,* die tœhœ schreeuwt en tegen dieven waarschuwt. — [B.].

توّه **tœwah,** *geluk; voorspoed* [bestendig in ondernemingen en wedervaren]; **bęr-tœwah,** *geluk enz. hebben; gelukkig zijn; voorspoedig zijn; fortuinlijk zijn; onkwetsbaar zijn* (z. kębal, T.); pęrāhoe b., *een gelukkig vaartuig;* ājam b., *een gelukkige vechthaan;* **męnœwahkęn,** *gelukkig, voorspoedig, fortuinlijk, onkwetsbaar maken.*

توهر **tōhor,** van water *ondiep; laag;* van menschen *van weinig verstand;* van een onderzoek en dergelijke *oppervlakkig:* kāpoer t., *kalk van koraal,* zoo genoemd, omdat hij op droogten gehaald wordt.

*توهڠ (vgl. toewong, T.) **tōhong**, batav. — oorspr. chin —.— hāri t., *dagen vrij van passergeldbeuring.*

*توهق I. **tœhok**, *toesmijten*, bv. eene bonk aan een' hond. — [L.].

II., **mẹnōhok**, *van boven naar beneden steken naar* iets, bv. met eene piek, een stang, een' degen en dergelijke; bintang t. of bintang pāri, *het zuidelijke kruis* (sterrebeeld).

III. naam van een' eetbaren zoutwatervisch; pāri t., naam eener soort van rog.

*IV. (jav. tōwōk) *spies; werpspies*, voorzien van een koord, om haar terug te trekken. — [R.].

توهن (vgl. toewan, T.) **tœhan**, *godheid; de Heer; God*; t. allah, *God, de Heer* **kẹtœhānan**, *goddelijkheid.*

*توهو **toehoe**, w. sum., *dreigen; aanleggen; — iets wegwerpen*; t. prang, *den oorlog verklaren* (مقاچق توهو' ڤرڠ, T.). — [N.].

*توي **toja** (vgl. tojak), batav., *lang stuk hout; knuppel; spaak.* — [B.]; *een groote lange stok*, waarmede men bâtonneert. — [T.].

تـوّي, **mẹnœwai**, graan *oogsten, inoogsten, inzamelen*; **pẹnœwai**, *wie oogst enz.; werktuig* daarvoor; **pẹnœwājan**, *oogsting; inoogsting; inzameling.*

تـوّي I. **tœwi** — oorspr. chin. —, *spel tusschen twee medespelers buiten het hoofdspel*, inz. bij het pākau-spel (z. pēpek en tāroh lœwar).

*II. naam van zekeren schelpvisch. — [L. bew.].

*تويس **tawīsạ**, naam van een' vogel. — [R.].

*تويق **tōjak**, (z. tojah en toja), een sieraad, dat bij een' optocht van bruid en bruidegom vóór den stoet door jongens gedragen wordt. — [R.].

تويل **tœjoel**, *deugniet.* — *jav. (toejoel, *onervaren dansmeid*, T.), *hoer.* — [C.].

*تويه **tōjah** (z. tojak) — oorspr. chin. — een stok van eene nachtwacht, zonder den stoet door jongens gedragen wordend. — [R.].

توڽه **tōnjoh**, **mẹnōnjoh**, *met iets aanraken of aanstooten*, zooals bv. den arm van iemand met een liniaal.

ته **tah**, suffix na vraagwoorden, doch inz. na āpạ, en mānạ, om aan de vraag meer nadruk of sierlijkheid te geven, hebbende de kracht van ons *toch.* — z. kah.

*ته **toh**, jav., *inzet.* — [C.].

ته I. **teh**, z. ẹnteh.

II. z. تيه.

تهادن **tahādi**, beter **tādi**.

تهارڤ **tihārap** z. tijārap.

تهان **tahānạ** — skr. tāna, *uitgestrektheid —, grootheid; heerlijkheid* (de afleiding uit 't skr. te betwijfelen, als de h niet verklaard wordt, T.); **bẹrtahānạ,** *grootheid hebben;* dœdoeḳ b., van de zoogenaamde ānaḳ rādjạ-2 en aanzienlijke burgerlui *in grootheid gezeten zijn.*

* تهانن **tahānan,** w. sum., *kostbaar, hoog in waarde.* — [N.].

تَهَجُّد, *het slapen; het waken; het ontwaken* (benaming van 't gebed te middernacht, dat niet pligtmatig, maar verdienstelijk is, T.).

تَهَجِّي, *het spellen;* اَلتَّهَجِّي, in 't mal.ook eenvoudig **tahadjdjī,** *het alphabet.*

تَهَجِّيَة (mal. tahdjijah), *het spellen;* **mẹntahdjijatkẹn,** *spellen.*

تَهْجِيل, *het zeggen van iets schandelijks; belastering;* **mẹntahdjilkẹn,** *belasteren.*

تَهْلِيل, *het loven of vereeren van God,* door het zeggen der woorden لَا إِلَٰهَ إِلَّا ٱللّٰهُ; het aanroepen van God, bij den aanvang van een gevecht, door den uitroep اَللّٰهُ اَللّٰهُ!

تَهَم, het blijken van iemands onmacht en zijn bedonderd zijn; *onmacht; verlegenheid; groote hitte; kalmte van de lucht.*

تُهَمَة, *gevoelen; verdenking* (inz. gegronde).

تياد **tijādạ** (= اد + ت = اد + تر. z. Tob. sprk. p. 236, r. 1. v. o.), tegenovergestelde van ādạ: *niet zijn; niet wezen; niet bestaan; niet voorhanden zijn;* adv. van ontkenning, *niet; neen;* dari padạ t. kẹpadạ ādạ, *van niet zijn tot zijn;* t. tāhoe, *niet weten;* táhœkah ẹngkau? *weet gij?* tijādạ, *ik weet niet,* d. i. neen; t. ādạ, pleon., *niet zijn;* dẹngngan t., *zonder;* dẹngngan t. idzin, *zonder verlof;* t. mẹngāpa, *het is niets; het komt er niet op aan;* t. soewātoe djœwāpon (beter: djoewa pon, T.), *er is zelfs niet één;* t. dāpat t., *het kan niet niet zijn,* d. i. het moet; **mẹnijāda,** *tot niet worden; ontkennend antwoorden;* **bẹrmẹnijādạ,** *ontkennend antwoorden;* **mẹnijádākẹn,** *vernietigen; afschaffen; ontkennend beantwoorden; ontkennend van iets spreken; voor niet achten; verachten;* **mẹnijádāī,** *den vrager met* tijādạ, d. i. met ontkennende antwoorden, *behandelen, bedienen;* **mẹmpẹrtijādạ,** *verklaren niet te wezen enz.; voor onwaar of valsch verklaren; loochenen;* **kẹtijádāān,** *het niet zijn; afwezigheid; ontstentenis; gemis; gebrek; het niet;* **pẹnijādạ,** *wie ontkennend antwoordt, wiens gewoonte het is het te doen; wie vernietigt enz.; wie met* tijādạ *behandelt; loochenaar;* **sẹtijādạ,** *zoo min er ook is; minstens;* **sẹtijádānjạ,** *op zijn minst;* **sẹtijādạ-2,** *allerminst.*

تيارف **tijārap** of **tihārap**, in plaats van ترهارف, *voorover liggend; op den buik liggend; het onderste boven liggend of staand*, zooals bv. een vaartuig met de kiel naar boven, een inhoudsmaat met de opening naar beneden en den bodem naar boven; **mẹnijārap**, *voorover liggen; op den buik liggen; het onderste boven liggen;* **mẹnijārapkẹn**, *voorover leggen; op den buik leggen; het onderste boven leggen.*

تياسة (mal. tijāsah), plur. van تَيس.

تيب **tība**, *aankomen op eene plaats; gebeuren;* 2°. zelden: *vallen;* t. lājar, in de bouwk.: schildachtig afdakje even onder het einde van de nok van een gewoon mal. dak, over een zolderingkje, pārạ bœwang genoemd. — * *de gordijnen die voor en achter aan de tent komen.* — [L.]; **tiba-2**, *plotseling, eensklaps* (T.).

تيبر, **mẹnēbar**, *werpende uitspreiden*, bv. een werpnet; *in wanorde uit elkander gooien*, bv. zijne kleederen; **tāboer-tēbar**, z. tāboer.

تيبغ **tēbeng**, van breede, vlakke voorwerpen, zooals bv. een stuk linnen, eene mat, een planken wand *verticaal uitgespreid*, om bv. als schutsel, als windvang, als scherm te dienen (jav. of bal. tẹtebeng, wat de oogen beschut 't zij de hand er voorgehouden of de rand van een hoed, T.); **mẹnēbeng**, *zich verticaal uitspreiden;* **mẹnēbengkẹn**, *verticaal uitspreiden.*

تيبق **tebak**, *uitgekapt of uitgesneden ongevormd stuk van* iets; **mẹnēbak**, *kappen in* iets, *zoodat er een stuk uit vliegt; uitkappen of uitsnijden; een ongevormd stuk uit* iets *uitsteken*, bv. eene zode kappen in iets enz.

تيبق, **mẹnēbok**, *hevig slaan met de hand of de vuist, zoodat het klapt en zeer doet* (jav. tabok, T.).

*تيبل **tībil**, *gevlochten mand of korf.* — [R.].

تيبن I. **tēban**, bij dobbelspelen: *wat tegen den inzet* (pāsang) *betaald wordt;* t. dœwą, *betaling van tweemaal den inzet;* sāmą sẹtēban, *betaling gelijk aan den inzet;* **mẹnēban**, *ten koste leggen*, bv. voor boeken; *verdoen.*

* II. *het geld door den bruidegom aan de ouders der bruid betaald.* — [C.]; jav. patiba sampir (T.).

تيت **tīti**, *smalle weg* (plank, boomstam) *over een water of eene diepte; brug; groote weg;* **mẹnīti**, *over zoo'n weg enz. gaan.*

تيتم z. تتامن.

*تيتر **tītir** (jav., T.), *trommelen; op speelinstrumenten slaan; een geluid maken van paarden onder 't loopen, of van* pronken. — [L.]; *rumoer maken, ten teeken van onraad;*

titiran (jav. kitiran, T.), soort van ratel, die door den wind bewogen wordt. — [P.].

تيتس, **mȩnītis**, *afdruppelen; afdruipen; afstammen* (vgl. jav., T.); **titīsan**, *wat afgedroppeld enz. is: afdruipsel; afstammeling;* **pȩrtitīsan**, *afdruppeling; afdruiping; afstamming.*

* تيتس I. **tētes**, batav., *vlot spreken.* — [B.]; bal. pȩntes (T.).

* II. (vgl. titis), batav. (uit 't jav., T.), *droppel; melasse; suikersap; stroop.* — [B.].

* تيتف **tītip**, batav. (uit 't jav.), *toevertrouwen.* — [B.].

تيتك I., **mȩnītik**, *beuken, kloppen; kapot of plat kloppen*, bv. den stengel van eene bloem [met een niet te groot gereedschap]. — * **titik**, w. sum., *tikken op metalen;* toekan (toekang) t., *een smid in 't algemeen, hetzij ijzer-, goud-, zilver- of kopersmid: ieder die metalen verwerkt.* — [N.].

II., *droppel; stip; punt; diakritisch punt op de mal. letters;* t. pȩloh, *zweetdroppel; fooi voor een zwaar werk;* t. līdah, *een woord of gezegde* inz. een gunstig; bȩrmōhonkȩn sȩtītik līdah dari bāwah dœli toewankoe, *ik ben smekende om een gunstig woord van uwe majesteit;* **mȩnītik**, *droppelen, druipen.*

* III. (jav., T.), gestolen of verloren goederen *achterhalen.* — [R.].

تيتك **tētek** (vgl. tètèh, T.), *borst* (mamma) inz. van eene zoogende vrouw; **mȩnētek**, *aan de borst zuigen;* **mȩnētekkȩn**, *doen zuigen enz.; zogen;* **pȩnētek**, *wie aan de borst zuigt; kind dat sterk aan de borst zuigt.*

* تيتل **tītil**, *vrekkig, gierig.* — [R.].

تيته **tītah**, van den regeerenden vorst, den tȩngkoe bȩsar en den jang dipȩrtœwan mœdạ, *gezegde; bevel;* **mȩnītah**, *zeggen, spreken; bevelen, gelasten.*

* تيته **titih** (vgl. titi, T.), w. sum., *oversteken; ergens over heen trekken; eene brug, rivier of veld overtrekken.* — [N.].

* تيته **tètèh**, batav., *de borsten.* — [H.]: — deze uitspraak zeer te betwijfelen: beter: tété; ook tètèk. — [T.].

تيج I. **tēdjạ**, naam eener soort van kaneelboom. — *cassia lignea* —.— De wortel van de t. djantan wordt als geneesmiddel gebruikt.

II., — skr. tēdja. — *glans; luister; licht;* nom. pr. v. et fem.; *lichte cumulus-wolk; roode regenwolk;* t. mȩmbāngan, tēdja-*wolk, die aan de kim oprijst;* bœlan dikandoeng t., *de maan, door* tēdja-*wolken omringd.*

تيجان plur. van تاج.

تيجق (of pīdjak), **mȩnīdjak**, *treden op* iets (z. ȩndjak); vgl. tīndjak (T.).

تيجه **tīdjah**, verb. v. خديجة.

* تيچق **tètjòk**, batav., *een stuk ijzer van boven met drie tanden;* in de rechte hand gehouden, om er mede tegelijk als met de tamèng de slagen van de toja af te weren. — [T.].

تيدأ **tīdå** (minder gebr. تيدق), bij smtr. تأ en tak̦, de ontkenning *niet; neen.* — Van de smtr. تأ worden geene afl. gevormd; ook kunnen zij niet, op zich zelven staan, dus ook niet *neen* beteekenen. Men gebruikt ze ook niet licht in een' gekuischten stijl, behalve in eenige samenstellingen (vgl. تياد); **mąnīdå**, *met* **tīdå**, d. i. ontkennend, *antwoorden; weigerachtig zijn;* **męnīdåkęn**, *ontkennend beantwoorden, voor niet verklaren*, iets *loochenen; voor niet achten; verachten.*

تيدر **tīdor**, *slapen;* t. ājam, *als de kippen slapen*, d. i. telkens wakker worden; **męnīdorkęn**, *doen slapen, te slapen leggen;* **męnidōri**, *beslapen; op* iets *slapen;* **kętidōran**, *ingeslapen; slaapplaats, slaapstede;* **sękętidōran**, *allen, die op dezelfde slaapplaats slapen; slaapkameraad;* **tęrtīdor**, *gedwongen zijn te slapen (in slaap vallen,* T.); **pęnīdor**, *slaper, slaapkop; slaapmiddel;* **pęrtidōran**, *slaap; slaapplaats, slaapstede;* **kętīdor-tidōran**, *slaapzucht.*

تيدغ **tīdoeng**, naam van een aan Boeloengan onderworpen landschap op de Oostkust van Borneo, door verschillende van elkander onafhankelijke vorsten geregeerd.

تيدق **tīdak̦**, z. تيدأ.

تير, **męnīroe**, *nabootsen; namaken, nadoen; naäpen;* **tirœwan**, *wat nagebootst enz. is; namaaksel; wat nagebootst enz. moet worden; voorbeeld, model; bestek;* **pęnīroe**, *wie nabootst enz.: nabootser; namaker;* **pęnīrœwan**, *nabootsing, namaking, nadoening, naäping.*

تير **tīri**, het nederd. *stief-* alleen in smst. als bāpå t., *stiefvader;* ānak̦ t., *stiefkind.*

تير **tēr**, *het kasteel* in het schaakspel.

تيرت, **męnēret**, *één voor één gaan*, zooals bv. de mieren of een troep militairen, die met éénen afgebroken is; bęrtēret dœwą lāpis, *met tweeën achter elkander gaan;* dātang kāpal bęrtēret-2, *de schepen kwamen het eene na het andere aan.*

* تيرس **tīras**, batav., *knipsels*, van een stuk katoen bv., die nergens toe dienen; *pluksel* (vgl. makas. tirasąq). — [T.].

تيرس I. **tīroes**, *naar de eene zijde dunner wordend*, doch niet spits toeloopend (z. roentjing) zooals bv. een Manilla-sigaar; pīpi jang t., *smalle wangen.*

II., alleen in hāroes tīroes.

تيرس, **mẹnīris**, van vloeistoffen: *in kleine stralen afdruipen; uitlekken; zijpelen.*

* تيرڠ **tērong**, batav. (uit 't jav., T.) = tẹroeng. — [B.].

* تيرق **tīroeḳ**, naam van zeker insect. — [L. bew.].

* تيرق **tīroḳ**, een hout of stok met een scherp ijzer, als een piek. — [L.].

تيرق, **mẹnēroḳ**, *steken in of naar* iets, *met het oogmerk, dat er iets aan het steek-instrument blijve hangen*, bv. naar schildpadeieren in het zand, naar tin in den grond, naar visch in eene fuik, in een' zak rijst, om zich van de hoedanigheid van den inhoud te overtuigen.

* تيرق **teroek**, soort van snip, *scolopax*. — [T.].

تيرم **tīram**, *oester;* soorten: t. bātoe; t. bākau; t. kẹrạ; **pẹrtirāman**, *plaats waar oesters gevonden worden;* **pẹnirāman**, naam eener plaats in de westerafdeeling van Borneo.

* تيرو **tīrau**, men., naam van een spook. — [T.].

* تيره (jav., T.) **tīrah**, *zich elders doen verplegen.* — [R.].

تيري **tīrai** (uit 't Tamil, T.), *gordijn, voorhang; behangsel.*

تيز, pers., *vlug;* van een paard: *hard loopend.* Een mal. verb. is:

تيزي, *arabisch paard.*

* تيسي **taisi** (of tisi), batav. — **oorspr.** chin. — *aarden of porceleinen lepel; klein aarden lepeltje, dat verglaasd is.* — [B. en R.].

تيس, plur. أتياس, تياسة, تيسة, تيوس, en متيوسا *bok*, het mannetje van de tamme of wilde geit of van het vee.

تيسة (mal. tijasah), plur. van تيس.

* تيسك **tīsik** (batav. tisī, T.), div., *stoppen* (met garen dicht maken).

تيڠ **tījang**, *mast; stijl; pilaar, zuil;* t. gandją ēras, *mast en steng uit één stuk;* t. sẹrī, *de vier achtkante hoofdpilaren*, waardoor de sẹrī astānạ, d. i. het midden eener vorstelijke woning gevormd wordt. Die pilaren zijn dikker dan de andere; t. bẹrālas, *pilaren op teerlingen of steenen voetstukken;* t. pẹndārat, *meerpaal;* t. bẹrtœpai, *mast met klampen, om er tegen op te klimmen;* sẹtījang bẹlah, *schuld wegens nog niet betaalde huwelijksgift;* bẹrtījangkẹn bẹsi, *van ijzeren masten voorzien.*

تيڠ **tījoeng**, naam van een' vogel, zwart met geele lellen aan de ooren — *gracula*

religiosa — die zeer goed geluiden nabootst (bal. sijoeng, bat. hiong en kijoeng, T.).

تيغق, **mẹnēngok**, *zien naar* iets, *kijken naar* iets; *bezien, bekijken;* mẹnēngok oentoeng, *het lot raadplegen.*

تيفو **tīpoe**, *bedrog; misleiding;* **mẹnīpoe**, *bedriegen, misleiden* enz.; t. dāja, *bedrog en listen;* **kẹtipœwan**, *bedrogen enz. geworden zijn;* **tipœwan**, *bedrog' misleiding.*

* تيفي **tīpī**, *kraampje; winkeltje.* — [R.].

تيّف **tījap**, *ieder, elk;* t. hāri, *iedere* (elke) *dag; elke* (elken) *dag;* sẹtījap hāri, *iederen* (elken) *dag.* — De س maakt hier niet تيّف, maar تيف هار tot een adv.; tījap-2 hāri, *iedere* (elke) *dag; iederen* (elken) *dag* [int.]; sẹtījap-2 hāri, *iederen* (elken) *dag* (int.).

تيّف, **mẹnījoep**, *blazen; waaien; wegblazen; wegwaaien; aanblazen; aanwaaien;* instrumenten *blazen;* **tījoep-2**, naam van een' boom met goed hout.

* تيفر **tīpar**, batav. (soend.), *drooge rijstvelden.* — [B.].

تيفس **tīpis** (meer gebr. nīpis), *dun; fijn; dunheid; fijnheid.*

تيفق **tēpaķ**, verb. van تبع (blijkens 't jav. talepak de afleiding uit 't ar. zeer te betwijfelen, T.), gewone sīrih-doos, waarvan zich groot en klein bedient; mẹmbāwą t., *een met sīrih en toebehooren gevulde en van de eene of andere kostbaarheid* (zelden geld) *vergezelde sīrih-doos aan hem, die eene geldboete heeft opgelegd, aanbieden,* hetgeen schuld erkennen en om vergiffenis smeken beteekent. Wordt die geschonken, dan wordt de aangeboden kostbaarheid tegen ten minste 1 ½ maal de waarde aangenomen (z. djẹbbah); pẹndjāwat t., tēpaķ-*drager;* pẹmbāwa t., minder gebr.

تيفق **tēpoķ**, *verlamd aan de beenen of voeten.*

تيفك **tēpek**, *klets; plak* [bv. van kalk; modder; klei]; van tabak *koek;* van opium *bol;* — het is voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal platte voorwerpen, die men aan den wand hangt, bv. schilderijen, uitdrukt; tāhi lẹmboe sẹtēpek, *een hoop koedrek;* **mẹnēpek**, *kletsen tegen* iets; *plakken tegen* iets [bv. eene hoeveelheid kalk tegen den muur]; *bevestigen tegen* iets, bv. een schilderij tegen den muur; iets *tot* tēpek *maken.*

تيفه **tīpah**, verb. van عاطفة.

تيفه **têpoh** — oorspr. chin. — soort van hazardspel.

تيفه **tēpeh**, naam van een eetbaar zoutwater-schelpdier. — Eene bijzondere soort heet t. gōrab.

* تيڤي **talpal**, *iets dat zacht en week is met het klappen der handen of vingers tot een koekje vormen.* — [L.]; z. tepek (T.).

تيقّن, *het leeren* (discere); *het verkrijgen eener kennis; het met zekerheid weten; het zich van iets verzekeren.*

* تيڠقو **taiḳo**, *iemand slapende op den weg berooven.* — [L.].

تيكك, **męnīka-2**, garen, touw of derglijke *ophaspelen.*

تيكر **tīkar**, *mat;* t. pātjar, mat van rotting van drie kleuren: rood, waarvan de naam (z. pātjar), zwart en de natuurlijke kleur van den rotting. Die matten, die zeer koel zijn, worden inz. in Bandjarmasin gemaakt. Vroeger had ieder gegoed Mal. een zitmatje van dat soort in zijne woning, om het een' bezoekende, dien men eer wil bewijzen, aan te bieden; t. bantal, *een matje en een kussen,* het gewone beddegoed van iemand van de mindere klasse; *beddegoed in 't algemeen,* ook met matras en ander toebehooren.

* تيكر, **tèkòran**, batav., uit 't bal., *een pisangblad omwikkelsel* v. e. bijzondere gedaante, zooals die waarin men de tapé enz. verkoopt. — [T.].

تيكس I. **tīkas**, *afscheiding tusschen twee dingen,* zooals bv. tusschen zoet en zout water; *merk,* waar het water gestaan heeft, door het water zelven achtergelaten, wanneer het gezakt is; *een indruksel* door binden, knevelen, boeien en dergelijke.

* II., *brullen,* als de leeuwen. — [L. bew.].

تيكس **tīkoes**, *muis; rat;* soorten: t. pœteh, klein; t. tœri, voor t. kastœri, *de muskusrot;* t. mondoḳ, groot; ēkor t. (*rottenstaart*), *lange ronde vijl;* **męnīkoes**, *de hoedanigheid eener muis tegenover een kat vertoonen,* d. i. in zijne handelingen vrees voor iemand aan den dag leggen.

* تيكڠ **tīkoeng**, *kromte, bocht* in eene rivier. — [R.]; **tikœngan**, batav., *bocht; kromte.* — [B.].

تيكڠ I., **tēkong**, z. تڠيكڠ.

* II., w. sum., *melaatsch.* — [N.].

تيكق **tēkoḳ** of = **tēkoh** I.

تيككك **tēkek**, *keep van den eikel.*

* تيكل I. **tīkal**, soort van gebak, dat van kętan gemaakt wordt. — [L. bew.].

II. (zelden), Siamsche zilveren munt en gewicht, wegende $225\frac{1}{2}$ grein engelsch, ter waarde van *f* 1.60.

* تيكل **tīkil** of **kikil**, batav., een stuk buffelhuid, dat in water wordt gekookt en vervolgens in stukken wordt ge-

sneden, om dan gegeten te worden. De stukken zijn niet zoo dun en lang als die van de kroepoek. — [H.].

تيكم, **mẹnīkam**, *met iets puntigs steken, werpen naar* iets, zooals bv. met een' knikker naar een' ander; **mẹnīkam** kẹbāwah, van een vlieger, waarvan de lijn gebroken is *loodrecht, kop onder naar beneden komen;* m. lẹpas, *met iets puntigs*, bv. een harpoen, *naar* iets *werpen;* m. tẹppat, *loodrecht naar beneden steken;* m. tœding, *schuin naar beneden steken;* m. lansar, bij spelen, *horizontaal over den grond gooien*, bv. met een stuk lei; **pẹnīkam**, *wie steekt enz.; krijgsknecht; gereedschap daarvoor.*

* تيكو **tékó**, batav. (uit 't chin.), *een trekpot* (soend. tikoek). — [T.]; — **tēkoewan**, **tēkohan** en **tēkoh** (ingebeelde wortel van het 2e) *theepot*, inz. chineesche.

تيكه I. **tēkoh**, *pakhuismeester; supercarga.* II. z. tēko.

* تيكي **tīkai** (jav. tike, T.), een balletje opium, om met éénen haal door eene pijp gerookt te worden. — [L. bew.].

* تيكي **tīke**, batav. (uit 't jav., T.), *aardaker.* — [B.].

* تيكي * **tēke**, een schadelijk gewas, dat op uitgemergelde gronden groeit, ook kœsoe-2 genaamd — *cyperus* —.— [R.].

تيڬ **tīgạ**, *drie; het getal drie;* **mẹnīgạ**, *de derde zijn*, bv. van kinderen; sang m., naam van Sẹrī Tẹrī Boewānạ, omdat hij de derde zoon was van Sang Pẹrbạ; **bẹrtīgạ**, *drie in getal zijn; drie uitmakende zijn; met zijn drieën zijn;* ook als adv.; **pẹrtīgạ**, *derde deel;* **kẹtīgạ**, *derde; de drie, waarvan gesproken is; ten derde;* **tīgạ-2**, *de drie, waarvan gesproken is, voltallig; drie aan drie;* **kātīgạ-2**, *de drie waarvan gesproken is, allen; alle drie;* **bẹrtigāān**, *bij hoopen van drie;* **tīgạ-hāri**. *drie-dagen*, inz. drie-dagen na het overlijden van iemand; **mẹnigạ-hāri**, *gebeden*, vergezeld van een' maaltijd, *op den derden dag na het overlijden van iemand.*

* تيڬو **tigoe**, koet., *ei* (jav. antiga).— [T.].

تيل **tēlạ**, *pandeksel aan een geweer.*

* تيل **tīlạ**, jav. (téla, T.), *duidelijk; klaar.* — [R.].

* تيلر **tīlar**, jav., *verlaten; sterven;* **tilāran**, *nalatenschap; erfenis.* — [C.].

تيلر **tēlor**, *zekere klanken verkeerd uitspreken*, zooals bv. de r als غ (r), of, zooals de Arabieren, die, de tj en de ng niet hebbend, bv. kœsjin in plaats van kœtjing zeggen; **pẹntēlor**, *wie klanken of letters verkeerd uitspreekt.*

* تيلس **tīlas**, jav., *spoor; indruk.*—[C.].

تيلسكف **tēleskop** — verb. ned. — *teleskoop.*

* تيلڠ (vgl. تڠلڠ) **telong**, men., *chineesche papieren lantaarn.* — [T.].

* تيلڠ **têleng**, *scheef* (niet loodrecht), zooals bv. een paal, de hals; *scheef* (eene andere helling hebbend dan iets anders), zooals bv. een gat, met betrekking tot hetgeen er in moet komen, een lichaam, met betrekking tot het gat, waarin het moet komen.

تيليك, **mẹnīlik**, *zeer oplettend en scherp zien naar* iets; *bezien; beschouwen; bekijken; door die handelingen betooveren* (z. عين); *ontzien;* djāhat tīliknją, *zijn blik is boos*, d. i. hij heeft het booze oog (il a le mauvais oeil).

تيلڬرف **têlegẹrap** — verb. ned. —, *telegraaf.*

تيلڬرم **têlegẹram** — verb. ned. —, *telegram.*

تيلم **tīlam**, *matras; bultzak.*

تيلن I. **tīlan**, naam van een' eetbaren zoetwater-visch, die lang en dun is.

II., naam eener maagziekte met moeielijke ademhaling, bij kinderen tot den ouderdom van 100 dagen, (bīsą hāti van oudere personen).

* تيمو I. **tīmoe**, batav. (uit 't bal. tīmoeh, T.), *boomen kweeken; kweekbeddingen maken.* — [B.].

II., **tīmoe-2**, *het recht, dat iemand op zijne zijde heeft;* adv., *van rechts wegen;* mẹnang t., *van rechts wegen winnen;* ālah t., *van rechts wegen verliezen.*

* تيمر **tīmoer**, jav., *jong.* — [C.].

تيمر I. **tīmor**, naam van het grootste der kleine Soenda-Eilanden; t. kœpang Nederlandsch Tīmor, zoo genoemd naar de hoofdstad Koepang; t. dēlī, Portugeesch Tīmor, zoo genoemd naar de hoofdstad Deli.

II., *oosten; oostenwind;* t. tẹppat, *het rechte oosten;* t. lāoet, *noordoosten;* t. lāoet, *noordnoordoosten;* t. mẹnoenggārą, *oostzuidoosten;* t. dikānan djāroem pandjang, *oost ten noorden;* t. dikānan djāroem pandaḳ, *oost half noord;* t. dikīri djāroem pandjang, *oost ten zuiden;* t. dikīri djāroem pandaḳ, *oost half zuid.*

تيمڠ **tīmang**, soort van liefelijk gezang; t. bẹrgong, timang-*gezang met gongbegeleiding;* t. lẹngkoer, *zekere zwaarmoedige, sentimenteele wijs; soort van adagio;* **mẹnīmang**, *opgooien en weder opvangen;* pieken en dergelijke *drillen; liefkozen door dit zachtjes en herhaaldelijk te doen; troetelen met daden of woorden; spelen met* iets; **mẹnīmangkẹn** eene piek of dergelijke *drillen* tegen iemand; **timāngan**, *wat opgegooid en weder opgevangen enz. wordt: geliefde; drilling; liefkozing; troeteling; troetelnaam.*

تَيَمُّمْ, *het zich iets voornemen; het zich wasschen met zand of stof*, bij gebrek aan water, waardoor evenzeer aan de bij de moehammed. wet voorgeschreven reinigingen voldaan wordt.

* تيمن **tīmoen**, z. **mentimoen.**

تيمه I., **tīmah**, *lood; tin;* 2° of kēpeng, tinnen munt van 1/10 duit of 1/120 van den vroegeren zoogenaamden ouden gulden of djampal; t. hītam, *lood;* t. pœteh, *tin;* t. sāri, *zink.* — * t. seng, batav., *zink.* — [B.]; — **tīmah-2**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch, met fijne witte schubben.

II. en **patīmah**, verb. van فَاطِمَة.

* تين **tīna**, een kleine, lekkere zeevisch. — [R.].

* تين **tijan**, men., *buik van een zwangere vrouw* (mak. tijanang zwanger). — [T.].

تينغ **tēnong**, groote soort van doos van vlechtwerk met een deksel, inz. voor eetwaren.

تُيُوس plur. van تَيْس.

تيوس **tēwas**, *in eenige hoedanigheid, minder dan een' ander; onder doen voor een' ander* (bal. tiwas, *arm*, T.).

تيومن **tijœman**, naam van een klein eiland, eigenlijk onder Riouw behoorend, doch feitelijk in het bezit van den vorst van Pahang, waarop veel kęmœning-hout groeit.

تيه I. **tēh** en طيه — oorspr. chin. — *thee.* — z. طه en جَاء; ājęr t., *theewater; gezette thee;* dāon t., *theebladeren.* II. z. ته.

تِيه, *hoogmoed; trots;* met plur. أَتْيَاه. تِيه en أَتَاوِهَة en أَتَاوِيه, *woestijn*, waarin de ontstelde wandelaar ronddwaalt; اَلتِّيه, *de woestijn* bij uitnemendheid d. i. de woestijn der Israëliten.

ث

ث, de letter ثَا tzā', 4e letter van het arabisch en maleisch alphabet, hebbende een' gemengden klank, komende het meest overeen met een innige ineensmelting van de nederlandsche t en z (tz) (en door de Melejers vaak verward met *s*, T.). Als getal: 500 (z. أَبْجَد). In geschriften van godsdienstigen aard verkorting van ثَوَاب.

ثَا, naam der letter ث.

ثَابِت, *vast; bestendig; duurzaam; standvastig;* **męntzābitkęn**, *vaststellen enz.*

ثَابِتَة (gew. tzābitah), plur. ثَوَابِت, — fem. van het voorgaande —; voorts: *vaste ster.*

ثَأْر en ثَأْر, *het uitoefenen van het recht van wedervergelding, om een ander te wreken; het wreken van den dood van iemand door den dood van een ander; het iemand vervolgen met zijne wraak; het aan zijn wraakzucht voldoen; uitoefening enz.; wreking enz.; vervolging enz.; voldoening enz.;bloedwraak.*

ثَاقِل plur. ثَوَاقِل, *zwaar.*

ثَالِث, *derde; een derde; scheidsman.*

ثَالِثَة (mal. tzālitzah), fem. van het voorgaande.

ثَالُوث, اَلثَّالُوث, *de drieëenheid.*

ثَامِن, *achtste.*

ثَامِنَة (mal. tzāminah), fem. van het voorgaande.

ثَانٍ of ثَانِي, *tweede; dubbel.*

ثَانِيَة (mal. tzanijah), fem. van het voorgaande; met plur. ثَوَانِي, *seconde* (1/60 minuut).

ثَبْت, *vast; gevestigd; bestendig; duurzaam; standvastig.*

ثَبَت, *standvastigheid; fermiteit, koelbloedigheid,* voorn. in het gevecht; *onomstootelijk bewijs; juiste opgaaf.*

ثُبُوت, *het vaststaan; het volharden; vastheid; volharding.*

ثَعَالِب plur. van ثَعْلَب.

ثَعْلَب, plur. ثَعَالِ en ثَعَالِب, *vos.*

ثِقَال plur. van ثَقِيل.

ثِقَة (mal. tzikah), *het vertrouwen hebben; het vertrouwen in iemand stellen; vertrouwen; iemand van vertrouwen; vertrouwd vriend.*

ثُقُل (mal. tzoeḳoel), plur. van ثَقِيل.

ثِقْل (mal. tziḳil), plur. أَثْقَال atzḳāl, *last; iets zwaars; gewicht; bagage; huisraad;* plur., *zonden.*

ثُقَلَا plur. van ثَقِيل.

ثَقِيل, plur. ثُقُل, ثِقَال en ثُقَلَا, *zwaar; lastig; vervelend; lui.*

ثَقِيلَة (mal. tzaḳīlah), fem. van het voorgaande; voorts van eene letter *van eene* تَشْدِيد *voorzien; letter met eene* tas̈dīd.

ثُلَاث en ثُلَاث ثُلَاث, *telkens drie; drie aan drie.*

ثَلاَث en ثَلْث fem. van ثَلاَثَة.

ثَلاَثَا en ثَلَاثَا. ثَلَثَا en ثَلْث of ثُلَثَا, plur. ثَلاَثَاوَات, *derde dag der week*, d. i. dingsdag.

ثَلاَثَاوَات en ثُلاَثَاوَات plur. van ثَلَثَا.

ثَلاَثَة en ثَلَثَة, *drie; getal drie; getal van drie; drietal; trits;* ثَلاَثَة ثَلاَثَة, *telkens drie; drie aan drie.*

ثَلاَثِيّ (mal. tzalātzi), *tot drie betrekking hebbend.*

ثُلاَثِي (mal. tzoelātzi), *uit drie bestaand; driehoekig* (?); van een' wortel of een ander woord *uit drie letters bestaande; drieletterig; drieletterige wortel of ander woord.*

ثَلَث en ثَلاَث fem. van ثَلاَثَة.

ثُلُث (mal. tzoeloetz), ثُلْث en ثَلِث, *derde gedeelte; derde.*

ثَلْثَا en ثُلَثَا, ثَلاَثَا en ثُلاَثَا of ثُلَثَا, plur. ثَلاَثَاوَات en ثُلاَثَاوَات, *derde dag der week*, d. i. dingsdag; ook: يوم ث of hāri tz.; mālam tz., *nacht van maandag op dingsdag;* mal. verb. voor dingsdag is sęlāsą; اَلثُّلاَثَا, *de derde dag der week.*

ثَلْثَة en ثَلاَثَة, *drie; getal drie; getal van drie; drietal; trits.*

ثَلْج (mal. tzaladj), *het sneeuwen;* met plur. ثُلُوج, *sneeuw.*

ثَلْم, *het schaardig zijn; het eene schaard of schaarden hebben; schaard; gebrek; smet;* مِنْ غَيْرِ قَدْحٍ وَلاَثَلْمٍ, *dewijl er geene tegenwerking of smet bestaat.*

ثُلُوج plur van ثَلْج.

ثَلِيث, ثُلْث en ثُلُث, *derde gedeelte; derde.*

ثُمَّ, *daarna; voorts; wijders;* tijādą męngīring īją tz., waarop geen „daarna" volgt (in de gramm.). Tz. is hier subj.

ثِمَار plur. van ثَمَر.

ثُمَان en ثُمَان ثُمَان, *telkens acht; acht aan acht.*

ثَمَانٍ of ثَمَانِي, fem. van ثَمَانِيَة.

ثُمَانِيّ (mal. ثَمَانِي), *tot acht betrekking hebbend; uit acht bestaand.*

ثَمَانِيَة (mal. tzamanījah), *acht.* —, *getal* acht; getal van acht; achttal; ثَمَانِيَة ثَمَانِيَة telkens acht; acht aan acht.

ثَمَر (mal. tzamar), coll. nom. unit. ثَمَرَة, plur. ثِمَار, ثُمُر en أَثْمَار, *vrucht; have, goed.*

ثُمُر plur. van ثَمَر.

ثَمْرَة (mal. tzamrah), *boom; de huid van den schedel; punt van de tong; knoop aan de punt eener zweep; kind; foetus.*

ثَمَرَة (mal. tzamarah), nom. unit. van ثَمَر.

ثَمَن, plur. أَثْمُن , أَثْمَان en أَثْمِنَة, *prijs; waarde.*

ثُمْن (mal. tzoemoen) en ثُمْن, plur. أَثْمَان, *achtste gedeelte; achtste.*

ثَمُود, naam der oorspronkelijke bewoners van Arabië, door den toorn Gods verdelgd.

ثَمِين, *kostbaar; wat kostbaar is; kostbaar voorwerp; achtste gedeelte.*

ثَنَا en ثُنَا ثُنَا, *telkens twee; twee aan twee.*

ثَنَا ثَنَا, *bij tweeën; twee aan twee.*

ثُنَائِيّ, *uit twee bestaand;* van een woord *uit twee letters bestaande; tweeletterig; tweeletterig woord.*

ثَنَوِيّ (mal. tzanawi) en إِثْنِيّ, *tot twee betrekking hebbend.*

ثَوَاب, *belooning; vergelding* voorn. in de andere wereld voor goede werken.

ثُوَابَة, *verschietende ster; dwaalster; planeet.*

ثَوَابِت plur. van ثَابِتَة.

ثَوَاقِل plur. van ثَاقِل.

ثَوَانِي plur. van ثَانِيَة.

ثَوْب, plur. ثِيَاب , أَثْوُب , أَثْؤُب en أَثْوَاب, *kleed; bescherming.*

ثُوبَا en ثُوَبَا, *geeuwerig, slaperig; traag* (na het ontwaken); *achteloos, slof.*

ثَوْر, plur. ثِيَار , ثِوَارَة , ثِيرَة , ثِيَرَة en ثِيرَان, *stier; de stier* (teeken van den dierenriem); *hoofd* (chef); *gebieder.*

ثِوَرَة (mal. tziwarah), plur. van ثَوْر.

ثِيَاب plur. van ثَوْب.

ثِيَار plur. van ثَوْر.

ثَيِّب, *wie geen maagdom meer heeft,* hetzij man of vrouw; voor eene vrouw ook ثَيِّبَة.

ثَيِّبَة (mal. tzajjibah), fem. van het voorgaande.

ثِيرَان plur. van ثَوْر.

ثِيرَة (mal. tzīrah), plur. van ثَوْر.

ج, de letter جيم djīm, 5e letter van het arabische en maleische alphabet, hebbende een gemengden klank, overeenkomende met eene innige ineensmelting van de nederlandsche d en j, waarom zij hier met dj getransscribeerd wordt. Als getal: 3 (z. ابجد). In geschriften van godsdienstigen aard eene verk. van جُمْلَة; ook naam van het 3e jaar van den moeh. achtjarigen cyclus.

ج **dji**, z. جي.

جا en جَاي, pers., *plaats.*

جاء of جا djā, w. sum., *toch*, ook: *hoe, aan;* poetoes dja apa di hoelas, *indien gij breekt, hoe hecht men het weder aan een?* barikanlah dja toekan męndjahit‿soeroh paeilok, *geef het aan de naaister en laat het in orde maken.* — [N.]; djå naast djan in gebruik (T.).

* جاءت **djāat**, soend., soort van peulvrucht, die tegen staken of latten opgroeit — psophocarpus —.— [R.].

* جاب **djābą**, jav., *buiten; behalve; buitenshuis; buitenslands.* — [C.].

جابت, **męndjābat**, *aanvatten, aangrijpen; behandelen; uitoefenen; hanteeren; waarnemen;* eene vrouw *beslapen;* bęrdjābat tāngan, oorspr.: *elkanders beide handen aanvatten,* zoodanig dat de rechterhand tusschen de beide handen van den andere komt — eene wijze van groeten der Mal.; voorts: *elkander* op de europ. wijze *de hand gevende;* **pęndjåbātan**, *aanvatting, aangrijping; behandeling; uitoefening; waarneming; beslaping; de tastzin.*

جابر **djābar**, verb. van عَبْدُ ٱلْجَبَّار.

جابغ I. **djābang**, *tapstoel* voor een vuurwapen (z. tjāgak).

* II., jav., *kind.* — [C.].

* جابغ I. **djābong** (jav. djaboeng, lijm, T.), *vastmaken; vastzetten* [nam. het lemmer van eene kris, piek enz. in het handvatsel]; ook *datgene waarmede het lemmer vastgezet is.* — [L. bew.].

* II. en جبغ, soort van visch. — [L. bew.].

* جابل **djābil**, *formeerder.* — [L.].

جَابَلْسَا, pers., naam eener stad in het uiterste westen, met duizend poorten en duizend wachters voor iedere poort.

جَابَلْصَاة verbastering van جابلسا.

جات I. **djāti**, naam van een' boom — de *teakboom; tectonia grandis.*

II. — skr. djāti, *soort; klasse; geslacht; geboorte* —, *waar; echt; wezenlijk; zuiver, onvervalscht; eigenlijk; echtheid; wezenlijkheid; zuiverheid, onvervalschtheid;* malājoe

dj., *zuiver maleisch;* sędjāti, *in waarheid; inderdaad; wezenlijk; eigenlijk, waar* enz.: ōrang s., *eigenlijke, oorspronkelijke inwoner; inlander.* — * **sadjati-djati**, naam van het wondergoud in 't bezit van den sultan van Menangkabau; ook سجاتة جاتي. — [T.].

جات, **męndjatoe**, koet., *oprapen* vruchten. — [T.].

* جاتق **djātak**, soek., groote houten pen, die men in boomen en dergelijken slaat, om ze beklimbaar te maken, als dienende dezelve, om er de voeten op te zetten en er zich aan vast te houden; **męndjātak**, van zoo'n pen voorzien.

جاته **djātoh**, *wat valt; wat iemand overkomt; gebeurtenis; strekking eener handeling; verhouding;* **męndjātoh**, *vallen* (ook van kooplieden en dergelijke); *bankroet maken; vervallen; gebeuren; eene strekking hebben; in verhouding staan; nederkomen* op iets; *te staan komen; zich bepalen* tot iets; dj. sākit, *ziek worden;* djātohnją dęngngan kāmi sępœpoe ādik-bęrādik, *zijne verhouding tot mij is die van neef;* djātoh kępadą pękęrdjāān doesta, *komt op leugens neder, bepaalt zich tot leugens;* dj. hāti, *verkleefd raken;* **męndjatohkęn**, een oordeel, vonnis enz, *vellen;* een ambt *opdragen.*

جاج I., **męndjādją**, *met koopgoederen rondgaan, om te verkoopen; venten; met de marskraam loopen* (vgl. jav., T.); **męndjadjākęn**, iets *al rondgaande uitventen; rondventen.*

II. **djadja**, koet., *gebak* (bal. id.). — [T.].

* جاجت I. **djādjat**, *naäpen, nabootsen.* — [L. bew.].

* II., *glaskralen.* — [C.].

جاجر **djādjar**, *reeks van naast of achter elkander in den grond gestoken betrekkelijk lange voorwerpen;* inz. van stokken voor eene fuik; *rij;* **męndjadjar** (z. djēdjer); **pęndjādjar**, alleen in p. tœwas, twee rijen stokken, fuikvormig aan weerskanten eener tœwas geplaatst.

* جاجغ **djādjang** (slordige lezing van tjatjing? T.), wormen, die in den buik groeien. — [L.].

* جاجق **djādjak**? — R. heeft: بجاجق* **będjādjak**, *een gegoed dorpeling.*

جاجه, **męndjādjah**, *rondreizen in een gewest; bereizen;* **djādjāhan**, *gewest* of *plaats*, die door de bewoners van een ander nabij gelegen gewest of plaats, inz. handelshalve, bezocht of bereisd wordt; *afhankelijk gewest*, dat door de bewoners van het hoofdgewest, inz. handelshalve bezocht of bereisd wordt; *onderhoorigheid;* **pęndjādjah**, *wie rondreist enz.; bereizer.*

* جاجي **djādjei**, w. sum., *fijn van vel;* dada nan djadjei, *het midden der borst.* — [N.].

* **جاده** (z. زاده), harām djada, *onwettig kind; bastaard.* — [B.].

جادي **djādi** of **mẹndjādi**, *worden, ontstaan; geboren worden; slagen, gelukken; gedijen; een' voortgang hebben; gebeuren, geschieden; doorgaan,* in de drie laatste bet. جاد; kan soms vertaald worden door: *zijn* (être); *voldoende zijn;* جاد en منجاد kunnen soms vertaald worden door: *zoodat;* **djadīlah,** *het geschiede; het zij zoo; het is voldoende;* **mẹndjadīkẹn**, *doen worden* enz.; *scheppen; telen, voortbrengen; aanstellen, benoemen; maken;* **kẹdjādījan**, *wording: wat geworden, ontstaan of geschied is; het gewordene; het ontstane; het geschiede; gebeurtenis;* **pẹndjādi**, *wie doet worden* enz.; *schepper; teler, voortbrenger; aansteller, benoemer;* **djādi-djādījan**, *iemand die de gedaante van een dier* inz. van een' tijger *kan aannemen;* ook: *de kunst dit te doen.*

جادم **djādam**, *gomhars* van eene bittere aloë-soort, dat in de geneeskunde gebruikt wordt en eene glimmend zwarte kleur heeft (jav. djadam, T.); van daar: *alliage van koper*, als hoofdbestanddeel met een weinig goud, zilver en ijzer, welk laatste het mengsel met den tijd glimmend zwart maakt. Er worden voorn. platen voor buikgordels van gemaakt.

* **جادة** I. **djādah** (vulg. djẹddat), *nut; doel* (z. gœnạ); **pẹndjādah**, *middel*, ter verkrijging van een doel of nut. — [H. I.]. — Dit veronderstelt een **mẹndjādah**, welke vorm echter niet in gebruik is.

II. (vgl. djada) — verb. van زادة.

جار **djārạ**, *hout-drilboor*, waarbij de bewegende kracht evenwijdig met het te boren voorwerp heen en weder gaat (jav., T.); *klein zaagje* in den vorm van een mes, met langen steel, om iets plats uit te hollen, zooals bv. eene houten schede voor een mes; **mẹndjārạ**, *met een* dj. *bewerken.*

جار, plur. جيرة, جيران en أجوار, *buur; naburig huis; handelsgenoot.*

جار **djāri**, *vinger; teen; vingerbreed; duim* (lengtemaat); dj. tāngan, *vinger;* dj. kāki, *teen;* dj. mānis, de *ringvinger;* dj. hantoe of dj. tẹngngah, de *middenste* vinger; dj. līpan, *kransachtig versiersel van kokosbladeren*, ook wel nagemaakt van goud of zilver, rondom pilaren of kommen, bij feestvieringen; soorten: dj. l. gāram sẹbœkoe; dj. l. tẹmbōsạ; dj. l. sẹrīboe tœroen sẹrīboe nāik; dj. boewājạ, naam eener kruipende plant, waarvan de knollen tegen de kinderpokken en de bladeren, die de gedaante hebben van eene kaaimanspoot, als verkoelend hoofdzuiverend middel gebruikt worden; ānaḳ dj., de vingers (in tegenst. van īboe dj., T.).

جَارّ, *trekkend;* in de gramm.: *praepositie:* جارّ ومجرور, de praepositie in het nomen, dat door de praepositie geregeerd wordt. Zoo noemt men in de gramm. een complement dat door het verbum niet rechtstreeks, maar door middel van eene praepositie geregeerd wordt.

جَارَة (mal. djārah) plur. van جاير enz.

جارس **djāras**, *tros* (gemaakt, niet van natuur); *bos: bundel:* **mẹndjāras,** *tot een tros* vereenigen.

جارغ I. **djārang**, *wijd uit een, ijl: zeldzaam, schaarsch; dun gezaaid; raar; zeldzaamheid, schaarschheid; raarheid; zelden; spaarzaam;* kāin dj., *los geweven stof;* dj. gīgi, naam van een' eetbaren zoutwatervisch, zoo genoemd, omdat hij schaarsche tanden heeft.

* II., men., *links* als ploegterm, z. loewaḳ (T.).

جارغ **djāring**, *net om iets te vangen;* **mẹndjāring,** *met een net vangen;* **djaring-2,** wat op een net enz. gelijkt; *enternet; rechtop staande palissaden rondom een' wal;* dj. dāwai, *tralieverk of gaas van metaaldraad.*

جارق I. **djāraḳ**, *tusschenruimte; afstand; straal van een' cirkel;* **mẹndjāraḳ,** lichamen, die aan elkander sluiten *van elkander doen* (eig.: eene **tusschenruimte** tusschen hen maken); ook fig. **van personen:** **bẹrdjāraḳ**, van lichamen of **personen** *tusschenruimte of afstand van elkander hebben:* apabīla pœlau jang dœwa ītoe b., *wanneer die twee eilanden uit elkander zijn* (mar.).

II., naam van een' struik — *ricinus communis* — welks vruchten **de bekende** purgérende olie (veelal kastorolie) **geven**; dj. pāgar, soort die voor heggen **gebruikt** wordt, met giftige vruchten.

جارم **djāram**, *vloeibaar, verkoelend uitwendig geneesmiddel voor het hoofd;* **mẹndjāram,** *het hoofd verkoelen* **door** het nat te maken (te betten) met **koud water** of iets anders. — vgl. onder djarẹm. — [T.].

* **جارم** **djārẹm**, batav. (bal. njarẹm van een wonde *aan de kant slechts gesloten*, T.), *opgezwollen*, van de **huid** door de een of andere oorzaak; *nog gezwollen*, van eene plaats op de huid; *nog niet wêer beter*, van eene huidziekte: volgens anderen: een doeri of pèlor in zijn lichaam hebben. kaloe mẹndẹkẹn doeri ataoe pèlor. — [H.]. Een Receptenboek heeft: bâb oebat djarẹm sakit pẹroet dẹmam di djarẹm dẹngan anak pisang kẹlat 'afijat: z. djaram. — [T.].

جارم **djāroem**, *naald* (bal. djaoem, jav. dom, T.); *priem; wijzer van een*

horologie; naald aan eene buks; puntig figuur op het kompas, die de streek aanwijst; dj. pandjang, op het kompas: *punt, die* 1/32 *van den omtrek of* 11 1/4° *aan wijst;* dj. pandaķ, *punt, die* 1/64 *van den omtrek of* 5 5/8° *aanwijst;* dj. bīlang, naald, met een uitgescheurd oog onder eene hoeveelheid nieuwe naalden gevonden, waarmede tœdjoe gedreven wordt; **mẹndjāroem,** *enkele grijze haren krijgen;* **djārœman** (ook: pẹndjaroeman, T.), wat op eene naald gelijkt, d. i. een *koppelaar of eene koppelaarster* (waarschijnlijk een onmiddelijk uit 't kawi of jav. overgenomen woord, T.); **mẹndjāroem** of **djāroem-2** (ook pẹttjah pẹrijoeķ), naam van een' wilden heester, welks bladeren in de geneeskunde gebruikt worden en met fraaie bloemen — *ixora* —; roempoet dj., naam eener plant, met fijne bladeren, van waar de naam — *parelta indica.*

*جارن, pohon (lees poehoen, T.) djaran, batav., een boom, die geen vruchten draagt. Het loof wordt door de geiten gegeten. — [H.].

*جارن **djāroen,** w. sum., *monster; model;* 2° eene *streep* (men. uitspraak van djāroem, T.), die men met goed goud op den toetssteen maakt, om er het andere goud naar te kunnen beöordeelen. — [N.].

*جار I. **djāro** (uit 't jav., T.), pāgẹr dj., batav., gespleten bamboe, naast elkander in een raam gevlochten tot beschot of pager. — [B.].

* II., batav. (uit 't soend., T.), inlandsch hoofd onder den lœrah. — [B.].

جاره I. **djārah,** verb. van زِيَارَة; — **mẹndjārah,** *bezoeken; doorzoeken,* bv. een huis, eene stad.

* II. (jav., T.), *buit maken; rooven; berooven.* — [L.].

* III. (jav., T.), *wild; schuw.* — [R.].

* IV., *half volwassen.* — [L. bew.].

*جاره **djāroh,** naald, die men gebruikt om de ātap vast te maken. — [L.].

*جاري 1°. **djarej,** w. sum., *geneesmiddel;* 2° (lees djarih, men. uitspraak van djẹreh, T.), *moeite; verdriet; moede zijn;* sakit dj., *doodziek.* — [N.].

جَارِيَات plur. van جَارِيَّة.

جَارِيَّة (mal. djārījah), plur. جَوَارِي en جَارِيَات, *meisje; dienstmeid.*

جَارِم, plur. جَوَارِم, *snijdend, scherp.*

جاس **djāsạ** (oud-jav. jaça in plaats van jaçah, *roem* enz., T.), *dienst; verdienstelijk werk* van minderen jegens meerderen; wang dj., *pensioen;* bẹrōleh dj., *verdiensten verwerven.*

* جاغت I. **djāngat,** *dunne oppervlakte van* iets; *opperhuid; huid, vel;*

bast (vgl. jav. djangęt, T.); **mędjāngat,** *van de huid* enz. *ontdoen*, zooals bv. gespleten rotting, door hem tusschen twee kruiselings tegen elkander geplaatste messen door te halen (met de bedoeling om de bast te gebruiken), metaaldraad, door hem door een nauw gat te halen, waardoor hij niet alleen dunner, maar ook harder wordt; pīsau dj., de *twee messen*, hierboven bedoeld; pāpan dj., *stalen plaat*, met gaten van verschillende grootte, om er metaaldraad door te trekken; tębal djāngatnją, *zijne huid is dik;* kęrismœ tijādą męręttas dj., *uwe kris schramt de huid niet* (kęras djangatnja, *hij is onkwetsbaar*, T.).

* II., batoe dj., *keisteen.* — [L.].

جاغق **djāngaķ,** *losbandig, ongebonden; liederlijk; straatrooverij plegend; hoerachtig, ontuchtig; behaagziek; losbandigheid, ongebondenheid; liederlijkheid; hoerachtigheid, ontuchtigheid; behaagziekte;* **męndjāngaķ,** *losbandig* enz. *handelen; met losbandigheid* of *ongebondenheid behandelen; muiten tegen* iemand.

جاغن I. **djāngan,** uitdrukkende een negatieven imperatief, *doe 't niet; laat af;* dj. lāri, *loop niet;* dj. tākot, *wees niet bang;* dj. dikātą lāgi, *spreek er maar niet meer van; om er niet van te spreken; spreekt van zelf;* sopāją dj., *opdat niet;* dj. harīmau, kambing pōn tīdaķ, *laat staan een' tijger, eene geit zelf niet;* **djāngaukęn** — smtr. van djāngan en ākan — *laat staan, betreffende . . . ; spreek maar niet van . . . ; wel verre van . . . ;* bv. dj. hambą tœwannją pōn tīdaķ ditākœti, *laat staan mij, zelfs zijn' heer ontziet hij niet.*

* II., jav., *groenten.* — [C.]; z. **djanggānan** (T.).

* III. andere uitspraak van جغن.

جاڤ of جَاڤِي, van natuur *hardvochtig, onmild en streng; geweldenaar; dwingeland.*

* جاڤ **djāpoe,** batav., *spiering.* — [B.].

جاڤر **djāpar,** verb. van جَعْفَر.

جاك I. **djāką** — waarschijnlijk wijz. van djangką —, *juist tijdstip* (z. pęrījang); ook pędjāką; bv. p. hāroes, *de juiste tijd van den stroom; het hartje van den stroom.*

* II. (jav., T.), *jongeling, ongehuwde jongen; dienen; allerlei dienst doen,* als een slaaf, die iemand voor de kost dient. — [L.]; **djędjaka,** batav., *halfvolwassen* van een mensch (lęlantjoer van een kip). — [H.]; *jongeling; aankomende jongen.* — [B.].

جاكس **djākas,** naam van een gewas, dat veel van de męngkœwang

heeft en van welks lange bladeren zeer grove matten en zeilen gemaakt worden.

جاكر **djāgạ** — skr. djāgrẹ —, *wakker zijn, op zijn hoede;* **mẹndjāgạ**, *waken; wacht houden; zorgen; oppassen; bewaken; acht geven op* iets; *oppassen op* iets; *bedienen; behartigen;* **bẹrdjāgạ** ājẹr, *uit een pot water profeteeren;* **mẹndjágākẹn**, *wakker maken, wekken; waarschuwen;* **djāgạ-2**, *dag en nacht feest; wacht* (wie wacht houdt); **bẹrdjāgạ-djágāān**, *dag en nacht feest vieren;* **pẹndjāgạ**, wie waakt enz.; wie veel waakt (weinig slaapt); *waker;* wie bewaakt enz.; *bewaker; wachter; oppasser; middel* om wakker te blijven; **kẹdjāgạ-djágāān**, *slapeloosheid.*

* جاكبيل **djagabēlạ**, jav., *de openbare scherprechter.* — [C.].

جاكت **djāgat** (in ḥik. en poëzie) — skr. djagat —, *de wereld; het heelal.*

جاكر I. **djāgoer**, *lichamelijk buitengewoon ontwikkeld*, met betrekking tot den ouderdom; *buitengewone lichamelijke ontwikkeling* (z. bāgoer).

* II., *staartstuk van een kanon.* — [L.]; **pẹndjāgoer**, 't heilige kanon te Batavia (Lampongsch si-djagoer). — [T.].

جاكغ **djāgoeng**, *turksche tarwe.*

* جاكل **djāgal**, w. sum., *verkoopen* (djoewal). — [N.]; * batav. (uit 't jav., T.), *slijten; slachten;* **pẹdjagālan**, *slachterij.* — [B.].

* جاكو **djago**, batav. (jav.), *haan.* — [T.].

جال **djālạ** — skr. djāla —, *werpnet;* dj. rambang, soort van werpnet met groote mazen, dat men zoo maar in 't wild uitwerpt, zonder een' visch te zien of te vermoeden, en van daar: *soort van draaibas* met wijden mond, waaruit men blikken dozen of dergelijke schiet, de enkele kogels waarvan, bij het afvuren, in 't wild rond vliegen; dj. œrai, bij verk. djẹlœrai, soort van dradige versnapering van sago, die gebakken wordt en veel overeenkomst heeft met een uitgeworpen net, waarvan de naam; **mẹndjālạ**, *met een net visschen;* **djāla-2**, *netwerk; darmnet; darmvlies;* bẹrdjālạ-2-kẹn baidœri dikārang, *van een netwerk van gezette katoogen voorzien zijn.*

جال **djāli**, verb. van جَالِّي.

جالر, **mẹndjālar**, *over den grond kruipen*, of *langs* iets *op*, zooals bv. kruipende dieren en rankende gewassen; *voortranken.*

جالر I. **djāloer**, *uitgeholde boomstam*, dienende tot vaartuig of kiel voor een vaartuig; *platte kiel.* — De djāloer wordt boven het vuur verbreed en krijgt daardoor vlakke boorden (z. djongkong).

II., *streep* van eenige breedte; *reep; voor* (een omzetting er van, met veranderde

het., is lādjoer); **bęrdjāloer**, een dj. *hebben; van* een dj. *voorzien zijn;* banderą amirkan b., *de amerikaansche vlag is gestreept.*

* جالر **djālir**, een visch, genaamd de *riemvisch.* — [R.].

جالس, *zittend; gezeten.*

جالغ I. (vgl. ook جلغ) **djālang**, *rondzwervend; wild; ongebonden; liederlijk; zedeloos; straatslijper; straathoer* (z. lôtong); **męndjālang**, *gaan naar* iemand of iets; *een rondzwervend* enz. *leven lijden; straatslijpen; de straathoer spelen;* dari pāgi męndjālang pęttang, *van 's morgens tot aan den avonds.*

*II., hetzelfde als lāki-2, *een man.* Dit woord is te Palembang gebruikelijk (jav. djalęr, T.). — [L. bew.].

* جالغ **djāling**, soort van vischnet; vgl. djāring. — [L. bew.].

جالق I. **djālak**, naam van een' vogel; van een' vechthaan *zwart met een' groenen gloed;* van daar ook: *strijdlustig; vechthaan, zwart met een' groenen gloed; strijdlustige; strijdlust.*

*II., *trillen; heen en weder slingeren.* — [C.].

* جالق, **djędjāloek**, batav. (jav.), *om aalmoezen rondloopen.* — [T.].

جالك **djālik**, *boeg.,* alleen in tīkar dj., soort van rotting-mat.

جالل **djālal**, verb. van عَبْدُ ٱلْجَلَال.

جالن **djālan**, *weg; pad; reis; handel en wandel; gang; middel; wijze;* **męndjālan**, *gaan; zich voortbewegen;* **bęrdjālan**, *bezig zijn met gaan; op reis of onder weg zijn;* bęrdjālan sęmoet bęrīring, *gaan zooals de mieren,* d. i. één voor één; *met éénen marcheeren;* b. bęrangkap, *paarsgewijze,* d. i. *twee aan twee gaan; met tweeën marcheeren;* dęngan dj., *bij wijze;* **męndjālankęn**, *in beweging brengen; aan den gang brengen; ten uitvoer brengen;* **męndjālāni**, *begaan, bewandelen, afleggen,* bv. een' weg; **pęrdjālānan**, *het gaan; gang; voortbeweging; reis; handel en wandel;* p. tīgą djam, *drie uren gaans;* **sędjālan-2**, *den geheelen weg over.*

جالن **djālin**, *samenbindsel* als hieronder beschreven wordt (z. sīrat); **męndjālin**, *lange en smalle voorwerpen,* zooals bv. latten, rotting en dergelijke *op eene zekere wijze naast elkander vastbinden,* zoodat zij als het ware eene vlakte of soort van mat vormen; **didjālin** hantoe, *door een spook ineengestrengeld of* d. dj. sang kęlęmbai, *door sang kęlęmbai ineengestrengeld,* wordt gezegd van iets dat uittermate verward is, bv. ramboet d. dj. h., *uittermate verward haar;* zekere haarziekte, soort van *trica polonica;* tombak didjālin, *de pieken werden naast elkander gebonden,* d. i. men hield ze zoo dicht tegen elkander, alsof enz.;

djâlinan, *wat naast elkander vastgebonden is;* **pęndjâlin**, 1. *wie naast elkander vastbindt; middel daartoe.* — * 2. In sommige streken *rotting*, omdat die het gewone middel daartoe is (evenals in 't jav. en bal., T.).

*جالن, **djędjâlon**, batav. (uit 't jav.), de bamboe, waaraan het dekriet gebonden wordt (z. bęngkâwan). — [B. en T.].

*جالو **djâloe** (jav., T.), *een hanespoor.* — [L. bew.].

جالي **djâlai**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

جَالِّي (mal. djâli) en جَلِّي, *klaar; duidelijk; schitterend; glansrijk; gepolyst.*

جَالِينُوسْ, *Galenus.*

جام **djâm** en **djam** — pers. جَامْ, *drinkglas; beker; spiegel —, klok; horologie; uur tijds;* **bęrdjâm**, *van een dj. voorzien zijn; een uur of uren duren;* **bęrdjâm-2**, *uren en uren duren.*

جام I. **djâmoe**, *onthaal; gastmaal; gast;* **męndjâmoe**, *onthalen als gast* op een' maaltijd; *vergasten;* **djâmœan**, *maaltijd; gastmaal; feest; banket; partij;* **pęndjâmoe**, wie onthaalt enz.; *gastheer;* **pęrdjâmœan**, *onthaling als gast; vergasting.*

* II. (in ḥik. en poëzie), jav., *geneesmiddel.* — * djędjamoe, batav. geneeskrachtig poeder van gemengde kruiderijen. — [B.].

جَامَاسْبْ, pers., de zoon van den profeet Daniel, in het Oosten als geneesheer vermaard.

*جامت, moeloetnja męndjęlamoetan, batav., *hij pruttelt, snatert zonder ophouden* (bal. patidjęlamoet, *raaskallen* van een gek, enz., T.). — [H.].

جَامِد, plur. جُمَد en جَوَامِد, *verdikt; dik, lijvig; vast; solide; gevroren; levenloos* (bv. een steen); van een verbum: slechts een' tijd en geen nomen verbi hebbend, bv. لَيْسَ; zoodanig verbum.

*جامر **djâmoer**, batav. (uit 't jav., T.), *paddestoel;* **djamœran**, *schimmel; beschimmeld.* — [B.].

جَامِع, plur. جُمَّع en جَوَامِع, *samennemend; verzamelend; inhoudend; het geheel betreffend; in zijn geheel; alomvattend; algemeen; wat eene verzameling;* bv. van overleveringen, wetten en dergelijke, *vormt;* اَلْجَامِع, plur. اَلْجَوَامِع, de *verzamelende* bij uitnemendheid d. i. de groote moskee voor den vrijdaggodsdienst.

جامغ **djâmang**, zeker achterhoofdversiersel.

جامق 1°. (verb. van جمع, T.), **djâmak**, *gewoonte; andere natuur,*

* 2°., balav., *middelmatig.* — [C.]; *gepast; welstaan; voegen; niet te verwonderen;* djāmaķnja bantoe keh, *als gij nu nog mée hielpt.* — [B.].

جامل I., **kędjāmal,** *in een' toestand gebracht, waarin men de onaangename gewaarwording heeft van vergeefsche moeite gedaan te hebben,* bv. door het geven van vruchtelooze vermaningen, door het opgeven van een raadsel, dat een ander reeds weet, door het vertellen van eene bekende ui of van eene, die geen indruk maakt; *een mal figuur maken;* **kędjámālan,** meer dien toestand aanwijzend.

II. verb. van جَمَالُ ٱلدِّين.

جامل **djāmil,** verb. van جَمِيل.

* جامن I. **djāman,** naam van een' visch, *de barber.* — [R.].

II. verb. van زَمَان; mçmbœwat dj., *époque maken.*

جامه, **męndjāmah,** *even aanraken,* hetzij met de hand of de punt van een' vinger; **djęrāmah,** z. beneden; **djāmah-djámāhan,** vrouwelijke huisbediende, waarmede de heer des huizes ongeoorloofde vleeschelijke gemeenschap heeft (vgl. jav., T.).

* جان I. **djāną,** *een groote bagger* (visch). — [L.].

* II. (skr.), *man.* — [C.].

جَانّ, plur. جِنَّان, *daemon; genius; geest.*

جَانِ of جَانِي, plur. جُنَّاء, جُنَاة en أَجْنَا, *onrechtvaardig handelen; schuldig aan het plegen eener* جِنَايَة; *zondaar; schuldige; misdadiger* [inz. enz.].

جَانِب, plur. جَوَانِب, *zijde* (côté).

جَانِبْدَار pers., *helper; steun.*

جَانِبْدَارِي, pers., het voorgaande.

جانك **djānik,** *zeeëgel; zeeappel.*

جَانِي z. جَانٍ.

جَانِي (mal. djāni), z. جانٍ.

جاو I. **djāwą,** *Java.*

* II. jav. (liever bal., T.), soort van gierst, ook djāwāwoet (jav., T.) genoemd; z. جاورس.

جاو I. **djāwi,** *rund; rundvee.* — z. lęmboe.

II., **djāwi-2,** s., naam van een' boom — *ficus rumphii* (z. bęrīngin en bęraķsą).

جاوب **djāwab,** verb. van جَوَاب.

جاوت, **męndjāwat,** *behandelen; uitoefenen; waarnemen; toezicht hebben over* iets (z. djābat); **djáwātan,** *bediening, ambt, betrekking, post; beroep; de dienaren*

van den vorst; de stoet; **pęndjāwat,** wie behandelt enz.; *ambtenaar,* inz. aan 't hof; p. santāpan, wie het toezicht heeft over eten en drinken; *hofmeester;* p. pœwan, *de drager van de sireh-doos.* — * sindja (sęndja, T.), bęrdjāwat dengngan malam, *de schemeravond werd door de duisternis ontvangen.* — [N.].

*جاور **djāwèr,** soend., naam eener plant — *coleus* —.— [R.]; bij Rigg, soenda dict., worden 2 planten opgegeven met dezen naam (T.).

جَاوَرَسْ (mal. djāwaras), *gierst* (pers. گَاوَرْس).

*جاول **djāwil,** batav. (soend. djawèl), *boomen schenden langs den weg.* — [B.].

جاوه **djāoeh,** *ver; verte, afstand;* dj. mālam, *laat in den nacht;* **męndjāoehkęn,** *verwijderen;* didjāoehkęn allah, *dat verhoede God.*

جَاوِيّ I. (mal. djāwi), *javaansch;* tot den oostindischen archipel, met inbegrip van het mal. schiereiland van af Kędah, behoorend; *polynesisch; benedenwindsch; maleisch; tot de landstaal behoorend,* het javaansch inz.; *het in het maleisch overgebrachte, vertaling in 't maleisch; vertaling in de landstaal; benzoè* (dit eigentlijk in plaats van لبان الجاوي, T.); **męndjáwīkęn,** *in 't maleisch of in de landstaal overbrengen.*

* II., *geplaatst; plaats hebben.* — z. جاي onder جا. — [L. bew.].

جَاهْ, z. جَهْ.

جاهي **djāhè,** z. جائي.

جاهت **djāhat,** *slecht; kwaad; kwaadaardig; boos; leelijk;* doe'ā dj., gebed tot nadeel van iemand; *vervloeking; verwensching.*

جاهت, **męndjāhit,** *naaien;* dj. tjāra lāki-2, *wijze van naaien der mannen,* d. i. de naald recht vooruit steken en den draad naar voren doorhalen; dj. sembat, *wijze van naaien der vrouwen en kleermakers,* d. i. de naald naar de linkerzijde doorsteken en den draad flink, als het ware met een' ruk, naar de rechter zijde doorhalen; dj. ōlok, soort van open zoom; tœkang dj., *naaier; naaister; kleermaker;* **djáhītan,** wat genaaid is of moet worden; *naaisel;* **pęndjāhit,** wie naait; *naaier; naaister; kleermaker;* **pęndjáhītan,** *het naaien; naaisel.*

جَاهِل, plur. جُهَّال, جُهَّل, جُهْل, جُهَّل en جَهَلَة, *niets wetend, onwetend; dom; bot; domoor, botterik.*

جَاهِلِيَّة (mal. djāhilijah), *toestand van onwetendheid:* اَلْجَاهِلِيَّة, *de staat der onwetendheid,* d. i. het heidendom

der Arabieren, of de tijd vóór Mochammad (westk. van sum. ook, tegenover عالِمية, dat gedeelte van de natie, dat slechts de malims laat bidden, enz., T.).

جاهن **djāhan**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

جَاي z. جَا.

جاي 1°. **djāja** (in hik. en poëzie) — skr. dj a j a —, *overwinning, zege; zegepraal; welslagen, goede uitslag, gelukkig gevolg* (z. haşil); — hikājat Pandawa djaja, titel van 't verhaal behelzende den strijd, die in de Mahâbhârata (oud-jav. Bhâratajoeddha) bezongen wordt (T.).

* 2°., batav., *gegoed, rijk, bemiddeld; in zijn nopjes zijn; gelukkig zijn; bevoorrecht zijn.* — [B.].

* جائر **djāir** (men. uitspraak van djāhil, T.), w. sum., *nalatig zijn; zijn plicht slecht vervullen.* — [N.].

جَايِر, plur. جَارَة en جَوَرَة, *van de rechte lijn afwijkend; onrechtvaardig; tyranniek; dwingeland, tyran; geweldenaar; onderdrukker.*

جَائِز en جَايِز, plur. جَوَآئِز, *van de eene plaats naar de andere gaand; voorbijgaand; geöorloofd; aan iemands verkiezing overgelaten*, bv. eene zekere pauze bij het lezen van den korān, die men kan maken of achterwege lāten.

جايغ I. **djājang** — jav. djajèng — *overwinnend op* (iemand of iets). Alleen in smst.; dj. sętęrœ, *overwinnend op den vijand*, vroeger een titel; dj. sękar, *overwinnend op de bloem* (erotisch), naam eener soort inl. kavallerie op Java, ter beschikking van de Residenten.

* II., *slaapplaats* voor bruidegom en bruid. — [L.].

جَايِفَة, *wond*, die tot eene holligheid des lichaams (borst, buik, strot, blaas) doordringt.

* جايل **djājil** (bal. djail, *laatdunkend*, T.), hetzelfde als dęngki, *wangunst.* — [L. bew.].

* جائي (of جاهي), djaè (jav.), *gember; kębon djaè, kerkhof voor Europeanen.* — [T.].

* جان **djānja**, z. جين.

جِب, z. جيب.

جُبَاب en جِبَاب plur. van جُبَّة.

جَبَابِرَة (mal. djabābirah) plur. van جَبَّار.

جَبَّار, plur جَبَّارُونَ en جَبَابِرَة, *groot; reusachtig; veelvermogend; machtig; almachtig; trotsch; onrechtvaardig; hard-*

nekkig; de Orion (gesternte); اَلْجَبَّار, de almachtige bij uitnem. d. i. *God;* عَبْدُ اَلْجَبَّار, *dienaar van God.*

جِبَال plur. van جَبَل.

جُبَب plur. van جُبَّة.

جبت **djębbat,** z. جبد.

جُبَّة (mal. djoebbah en djœbah), plur. جُبَب, جِبَاب en جُبَاب, lang opperkleed of soort van tabbaard.

جبد **djębbad** (en djębbat), verb. van زَبَاد, *civet;* **djębbādan,** wat iets van civet heeft; *civet-lucht;* **djębbad-djębbādan,** *allerhande reukwerk.*

جَبْر (mal. djabar), *het weder bevestigen;* van een gebroken been *het zetten; verbinding der deelen tot één; herleiding der deelen tot het geheel; herleiding der breuken tot geheelen;* اَلْجَبْر, de *algebra.*

* جبر (vgl. tjęboer) **djęboer,** batav., *'t plompend geluid,* bv. van iets dat in 't water valt. — [T.].

جَبْرَاعِل, جَبْرَائِيل, جَبْرَائِل, جَبْرِيل en جَبْرِين, *Gabriel.*

جَبْرَائِل en جَبْرَائِيل, z. جَبْرَاعِل.

جَبْرِيّ (mal. djabri), *gedwongen; een gedwongene.*

جَبْرِيَّة (mal. djabrijah), *trots; hoogmoed.*

جَبْرِيل z. جَبْرَاعِل.

جَبْرِين z. جَبْرَاعِل.

جبغ **djębang,** soort van schild.

جبغ **djęboeng,** naam van een' eetbaren zoutwater-visch.

جبق **djębbak** (minder goed tjębbak), *vogelkooi,* met één of meer kleine hokjes, waarin men jonge vogels zet, die door hun gepiep de oude vogels in de kooi lokken, waar zij dan gevangen worden (vgl. jav. djębag, T.); **męndjębbak,** *met een dergelijke vogelkooi vangen.*

جَبَل, plur. جِبَال, أَجْبَال en أَجْبُل, *berg; gebergte.*

* جبل **djębal,** *klep; knip* om vogels te vangen. — [R.]; z. djębbak (T.).

جِبِلَّات plur. van جِبِلَّة.

جِبْلَة (mal. djiblah), *kinderen; nakomelingschap; schepselen, geschapene wezens; hoop, menigte natuurlijke gesteldheid; wortel, oorsprong.*

جِبِلَّة (mal. djibillah), plur. جِبِلَّات, *lichaamsgesteldheid, natuurlijke vorm; natuurlijke gesteldheid; inborst.*

جبنيه **djabanijah**, verb. van زَبَنِيَّة.

جبّه, pers., *borstharnas.*

جبه **djęboh**, naam eener soort van tamban (visch).

جبه I. **djębbah**, van het aangezicht *van onderen breed en vol;* **męndjębbah**, *breed* enz. *worden.*

*II., soek., sīreh-doos, waarvan zich vorsten en andere grooten bedienen; męmbāwą dj., of męnjęmbahkęn dj., eene met sīreh en toebehooren gevulde en van het tiende gedeelte eener aan iemand opgelegde geldboete vergezelde sīreh-doos aan hem die de boete heeft opgelegd, aanbieden, hetgeen de schuld erkennen en om vergiffenis smeeken beteekent. Zoodanig bewijs van onderdanigheid wordt gewoonlijk aangenomen (z. tēpaķ).

* جت **djot**, batav. (uit 't bal., T.), *portie;* **męngędjot**, *portiën uitdeelen van een bedemaal;* **didjōtin**, *eene portie krijgen van een bedemaal* of ṣadaķah. — [B.].

جتيهد **djitīhad**, verb. van إجْتِهَاد.

جججس **djędjdjas**, *bezeerd; beschadigd; benadeeld.*

ججق **djędjdjaķ**, *tred, voetstap;* **męndjęddjaķ**, *treden; den voet op* den grond *zetten;* van iets, dat loodrecht op en neer hangt *grond raken; in aanraking zijn met* hetgeen er onder is; *betreden; den voet zetten op* iets; van iets, dat loodrecht op en neer hangt *met het onderste gedeelte* iets *raken;* ramboet dj. bāhoe, *haar dat op de schouders staat*, d. i. tot op de schouders nederhangt; dj. bārą, *den voet op gloeiende kolen zetten;* gantoeng dj. b., *ophangen aan den hals of onder de armen, zoodat de teenen eventjes den grond raken* (eene soort van straf); — ***kędjędjdjākan**, plaats waar iemand staat; *stegelreep.* — [L.].

* ججل (vgl. djęddjal), djędjęlin, batav., een kind het eten *in den mond stoppen* (anak di djędjęlin nàsi), *als het lastig is, eenigszins met dwang* (anders soewapin); ook van een vogel. — [H.]; een matras *met kapok vullen;* vgl. jav. — [T.].

ججل (vgl. djędjęl), **męndjędjdjal**, eene reet *dicht stoppen* met een mes of ander scherp werktuig, versch. van het geregelde breeuwen (pākal), waarbij bijtel en hamer gebruikt worden; męndjędjdjal bōtjornją, *het lek dicht stoppen* (vgl. djœdjal).

جحد (mal. djahad), *ontkenning, verloochening.*

جحود, *het ontkennen, het loochenen; ontkenning, loochening.*

جحيم, *geweldig en hevig brandend vuur; groot vuur in een' afgrond; het helsche vuur; de hel.*

جَدّ, plur. أَجْدَاد en جُدُودَة, جُدُود, *grootvader*, van vaders of moeders kant; één der voorouders. De plur. أَجْدَاد, *voorouders;* اَلْجَدُّ ٱلصَّحِيح, *de ware grootvader*, d. i. van vaderskant; اَلْجَدُّ ٱلْفَاسِد, *de valsche grootvader*, d. i. die van moederskant.

جدا **djędda**, *verpoozing; tusschenpoozing, pauze; het ophouden; feriën;* **bęrdjędda**, *pauze* enz. *hebben;* tīdaķ b. lāgi, *onophoudelijk.*

جِدّ, *ijver, vlijt; inspanning; ernst;* بِجِدّ, *met ijver enz.*

جِدَا plur. van جَدْي.

جِدَار, plur. جُدُر جُدْر, *muur.*

جِدَال, *vinnige redetwist; dispuut, worsteling.*

جَدَاوِل plur. van جَدْوَل.

جِدَايَة (mal. djadājah), plur. van جَدْي.

جدت **djęddat**, z. **djādah.**

جُدَّة, de kust van Mekka en de daar gelegen stad, door ons Jedda genoemd (mal. djœdah).

جُدُد plur. van جَدِيد.

جَدْر (mal. djadar), *muur; muur rondom de* كَعْبَة; *wortel* (ook arithm.); *oorsprong.*

* جدر **djędoer**, batav., *knallen* van een geweerschot. — [T.].

جُدُر (mal. djoedoer) en جُدْر, plur. van جِدَار.

* جدغ I. **djęding** (jav. djęding, T.), Soerabaja, *gemetselde badkuip.* — [B.].

* II., batav. uit 't soend., *naar boven gebogen* van de bovenlip. — [T.].

جَدِل, *hard; sterk; robust; vaardige disputant.*

جُدُود plur. van جَدّ.

جُدُودَة (mal. djoedœdah), plur. van جَدّ.

جَدْوَل, plur. جَدَاوِل, *beekje; fijne ader; lijn; streep; rubriek; kolom* (bv. van een boek); **mędndjadwal**, *lijnen trekken;* **mędndjadwalkęn**, *rubrieceeren; in kolommen brengen.*

جَدْي (mal. djadī), plur. جِدَا, جِدْيَان en جِدَايَة, *geitje; bokje; de steenbok* (teeken van den dierenriem).

جِدْيَان plur. van جَدْي.

جَدِيد, plur. جُدُد, *nieuw; versch; pas gebeurd.*

جِذَاع plur. van جَذَع.

جُذَام, *lepra.*

جَذْب (mal. djazab), *het aantrekken; het tot zich trekken; het uittrekken; aantrekking.*

جَذَبَات plur. van جَذْبَة.

جَذْبَة (mal. djadzbah), plur. جَذَبَات, *aantrekking: zekere afstand;* met betrekking tot den afstand *gang; loop; aantrekkingskracht.*

جَذَع, plur. جِذَاع, جُذْعَان en أَجْذَاع, van menschen en dieren *jong;* van paarden en runderen *drie jaar oud;* van kameelen *vijf jaar oud;* van schapen *ongeveer één jaar oud.*

جُذْعَان plur. van جَذَع.

جَذْعَة (mal. djadz'ah), geitje of bokje van één jaar; *jong* in 't algemeen.

جُذُوعَة (mal. djoedzōe'ah), *het vijfjarig zijn* (van een kameel); *jeugdige leeftijd.*

* جر **djor**, *aanhouden; afvergen; verbidden.* — [L. bew.].

جر **djir**, verb. van djih.

جَرّ, *het trekken; het voorttrekken; het aantrekken; trekking; voorttrekking; aantrekking;* in de gramm. *de klinker* كَسْر, als teeken van den genitief; *genitief;* **mẹndjarrkẹn** (!!), *een' woord in den genitief zetten; van het teeken van den genitief* enz. *voorzien.*

جر of جرا **djẹrrạ** (minder goed djẹrrak) *afgeschrikt door ondervonden tegenspoed of moeilijkheid* (z. djẹreh); **mẹndjẹrrākẹn**, *afschrikken*

جرابي **djẹrābai**, *in flarden nederhangen,* zooals bv. een kleed, een zeil, en touw, dat aan het einde losgegaan is.

جِرَاح, *verwonding* (act. of pass.).

* جرادق **djarādik**, *koeken.* — [L.].

جراغو **djẹrāngau**, naam eener soort van lieswortel (men. djarijangau, mak. karejango, bal. djangoe, jav. dringo en vgl. djẹringau, T.).

* جراكه **djarākah**, z. djarkah.

جراݢن **djoerāgan**, *gezagvoerder van een vaartuig; schipper.*

جراݢه **djẹrāgeh** of sẹlāseh pādang, naam eener plant, eener soort van kangkoeng, die als verkoelend geneesmiddel gebruikt wordt.

جرام **djęrāmi**, de platte vezelachtige banden, die de pitten van sommige vruchten, zooals de nangką, de tjęmpędaķ en dergelijke, omsluiten (jav. dami, T.). — * De halm van graansoorten, waarvan de aar is afgesneden (van de overeenkomst van een veld met dergelijke halmen met bv. eene nangkaschil, waaruit de pitten zijn genomen en de vezelachtige banden zijn blijven staan). — [Div.].

جرامه (van djāmah), **męndjęrāmah**, *schielijk en ter dege of met kracht aanvatten, aanpakken, aangrijpen.*

جراوت **djęrāwat**, *klein puistje*, inz. in het gezicht; dj. bātoe, *klein steenpuistje* (men.: djarijāwat, T.); dj. nāsik, *medeëter.*

جراهب **djęrāhab**, *plat op den grond vallen*, zooals bv. een huis op palen, dat ineenstort, doordien de palen gebroken zijn; *plat voorover vallen, met uitgestrekte armen; vallen*, zooals bv. een koopman, eene onderneming.

جراهق, **męndjęrāhaķ**, *verwaarloozen; verachtloozen; niet onderhouden.*

جَرَايِب plur. van جَرِيب.

جرائت, **męndjęrāīt**, *aan iets vastzitten*, zooals bv. klimop aan een' muur, de teenen der zwemvogels aan elkander, een huis aan een ander, eene schakel van een' ketting aan eene andere, een dorenstruik aan een kleed.

جرب (of جربا) **męndjęrbą**, een vaartuig *aan lij doen overhellen* (het er de slagzij aan geven).

* جرب **djęrab**, *uitzweeten; lekken.* — [C.].

جَرَب, *schurft; roest* aan een zwaard.

جُرْبَان plur. van جَرِيب.

جربق, **męndjęrbaķ**, *fladderende van boven naar beneden komen*, zooals bv. eene vlag, waarvan de lijn gebroken is, een zeil, dat schielijk gestreken wordt, of waarvan de val gebroken is, een opgehangen kleedingstuk en dergelijke.

جرّت **djęrrat**, *strik; strop;* **męndjęrrat**, *in strikken enz. vangen; strikken;* dj. tęmpœroeng, z. tęmpoerong.

جرت, **męndjęrit**, *schreeuwen, gillen* [veroorzaakt door eenige onaangename gewaarwording]; **pęndjęrit**, wie schreeuwt enz.; wiens gewoonte het is het te doen: *schreeuwer, schreeuwbek, schreeuwleelijk.*

جَرْجَر en جِرْجِر, *boon.*

جرجق **djęrędjdjaķ**, *dunne houten of latten (stijlen) van een wand*, waartegen matwerk of dergelijke gebonden wordt; *wand van dunne houten of latten,*

bv. van een hok; *loodregte en evenwijdige strepen*, als versiersel. In een gewoon mal. huis worden de djęręddjaḳ op de regels (bęlębas) bevestigd; kājoe dj., *hout dat voor* dj. *geschikt is,* d. i. p. m. 2 vadem lang en zoo dik als de groote teen.

جرجير, *koolrabi: zeker kruid, dat de geslachtsdrift opwekt.*

* جرجيس, *Gregorius*, een krijgshoofd. Isk. — [L.]; St. *George* van Engeland, dien de Moehammedanen onder de profeten rangschikken en met Elias verwarren.

جرح (mal. djaraḥ), *het wederleggen; het van eene leugen beschuldigen; wederlegging; beschuldiging van een' leugen.*

جرح (mal. djoeroeḥ), plur. جروح en أجراح, *wond.*

جرز, *trapgans.*

جرس, plur. أجراس, *klok; klokje,* inz. dat men beesten om den hals hangt.

جرڠ, **mendjęrang**, vloeistoffen *op het vuur zetten, om te koken.* — * w. sum., **djarangan**, een *treeft;* fig.: onafscheidelijk en wel, omdat men gewoonlijk kookt op drie steenen in den vorm van een' driehoek geplaatst, welke dus altijd bij elkander behooren, want een er van kan niet gemist worden. — [N.].

جرڠ I. **djęroeng**, *haai*, van welke soort ook, die zoo groot is, dat hij een' mensch kan verslinden.

* II., *bukken: met het hoofd voorover gaan.* — [L.].

جرڠ **djęring**, naam van een' boom, welks platte, ronde vruchten, die ongeveer dezelfde lucht als de pętai hebben, als toespijs bij de rijst gegeten worden; de vrucht zelve.

جرڠكس **djęrongkis**, *aan het einde naar boven gebogen,* zooals bv. een balk; **męndjęrongkiskęn**, *aan het eene einde naar boven buigen*, bv. om er een touw onder te steken.

جرڠكڠ, **męndjęrangkang**, *op den rug liggen, met omhoog stekende armen en beenen* (pooten).

جرڠكڠ, **męndjęrongkong**, *zich met het bovenlijf voorover buigen, op eene of de twee handen steunende*, om bv. naar iets te zien of te zoeken of om ergens door te kruipen; *voorover vallen, doch op de handen te recht komen.*

جرڤق, **mendjerępak**, *onvoorziens overvallen: op het lijf vallen.*

جرق **djęrrak**, z. djęrrạ.

جرق (vgl. II.), **djęrroeḳ**, *aard- of boomvruchten*, voorn. zure of scherpe,

in pekel (vgl. bat. djoroek; T.); **mędjęrroek**, *inpekelen* enz.

* II. (vgl. I.), batav. (uit 't jav., T.), *limoen; citroen;* dj. līpis, *de kleine citroen* (het zoogenaamde lemmetje).

* جركت **djęrkit**, *klein; dwergachtig.* — [C.].

جرکّت **djęrękkat**, *onrijpe areka-noot* (pinang).

* جركه **djarkah** (minder goed djarākah), *grauw; snauw; grauwen; snauwen; begrauwen.* — [L.]; **djęrkah**, *een kort, gramstorig gebrul laten hooren; gramstorig berispen.* — [C.].

* جرلغ **djarlang** of **djamarlang**, *flikkeren; schitteren.* — [L.]; beter tjęmęrlang. — [L. bew.].

* جرلي **djęrlej**, *de beweging* bv. der golven; **tęrdjęrlej**, *waggelen; zwieren; slingeren; het hoofd heen en weder schudden.* — [L. bew.]: **djerli**, *waggelen: slingeren; 't hoofd heen en weder schudden.* — [L.].

جرم **djęram**, *waterval;* **męndjęram**, *een' waterval vormen;* **męndjęrāmi**, *met een' sterken straal begieten.*

جِرم (mal. djirim), *lichaam* (al wat volumen heeft).

جرمب, **męndjęręmba**, *zich vertoonen; in het oog loopen; zich vóór* iemand *vertoonen;* iemand *in het oog loopen.*

جرمبب, **męndjęręmbab**, *vooroververvallen,* zoodat het aangezicht het eerst en daarna borst en buik den grond raken.

جرمبت, **męndjęrembat**, van de voeten, bij het gaan of loopen *aan* iets *blijven hangen*, bv. aan een' wortel; *aan den kant van* iets *trappen, zoodat het lichaam op zijde dreigt te vallen; op zijde uitglijden.*

جرمبت **djęrembet**, *aan elkander gegroeid*, zooals bv. twee vingers, twee pisang-vruchten (vgl. djęrēpet, T.); **bęrdjęrembet**, *aan elkander gegroeid zijn.*

جرمبغ **djęrambang**, *dwaallicht; vredevuur.*

جرمبغ **djęroemboeng**, van eene lading op dek *zich hoog boven dek verheffend* (z. roemboeng); **męndjęroemboeng**, *zich hoog boven dek verheffen* (vgl. djeroeboeng, T.).

* جرمبغ **djęrimbang**, naam eener plant— *bidens* —.— [R.]; **djęrimbing**, soort van plant. — [L. bew.].

جرمبن **djęręmboen**, *zich als een hooge hoop voordoend*, zooals, uit de verte gezien, schepen met volle zeilen, bergen en dergelijke (z. rimboen); **męndjęręmboen**, *zich als een hooge hoop vertoonen.*

* جرمبو (lees: جرمبؤ men. uitspraak van جرمبب, T.) **djarombo**, w. sum., *vooroververvallen.* — [N.].

جرمبة **djęrambah,** *plaats in een* mal. *huis waar de waterpotten staan,* men zich baadt en borden en schotels enz. wascht. (vgl. jav., T.); *plaats bij het galjoen* op een vaartuig; *kleine steiger* met een' vloer; **męndjęrambah,** eene vrouw als djer. d. i. als hoer gebruiken.

جرمبي **djęroembai** (vgl. djoembai) of djęrambai, **męndjęroembai,** van draad of vezelachtige voorwerpen *in menigte van verschillende punten en op verschillende wijze van iets los nederhangen* (beieren), zooals bv. luchtwortels van boomen, snoeren paarlen van den bovenrand van eene gordijn.

جرمس (vgl. جرومس, T.), **męndjęręmoes,** *met het aangezicht op den grond vallen.*

جرمقق (of ręmpaķ), **męndjęręmpaķ,** *zich onverwachts vóór elkander bevinden,* zooals bv. twee menschen, die van tegenovergestelde kanten van een' hoek komen, twee vijandelijke legers en dergelijke (z. dampaķ).

جرمل **djęrmal,** soort van *vierkant* van rotting gevlochten *ophaalnet,* dat aan vier touwen tot op den grond nedergelaten wordt. Daarvan gaan naar den kant van waar de visch verwacht wordt, d. i. tegen de eb in, twee divergeerende rijen staken uit, die den visch nopen naar het net te gaan.

جرمن **djęrman** — eng. *german* —, *duitsch; duitscher.* — z. namsā.

جرموق, *muil,* die men over de laarzen draagt.

* جرن **djęran,** z. جيران.

جرنغ **djęrnang,** *drakenbloed-rotting; drakenbloed.*

جرنه **djęrneh,** *helder, klaar; rein.*

جرو **djęrau,** van eene hoogroode kleur *schitterend;* **męndjęrau,** *schitteren.*

جروبغ **djęrœboeng,** *boven boord uitstekende roef,* gewoonlijk van dekriet of matten, op indische vaartuigen, dienende voornamelijk voor de lading, waarvoor in het ruim geene plaats meer is (z. pętoen); **męndjęrœboeng,** van eene lading *in een' hoop boven boord uitsteken* (vgl. djeroemboeng, T.).

جروج **djęrœdjoe,** naam eener plant met stekels — *acantus elicifolius; dilivaria ilicifolia* —; wordt gezamenlijk met pandan-bladeren onder de woning van kraamvrouwen gehangen, om de booze geesten sęrīdai en pęnanggal af te weren.

* جروجر I. **djarœdjoer** en **djalœdjoer,** *rijgen; strikken.* — [L.].
* II. *hulst* (steekpalm). — [L.].

جروح plur. van جرح.

جرومت, **mẹndjẹrœmat**, *met de naald stoppen.*

جروموس (vgl. جرمس, T.), **mẹndjẹrœmoes,** *plat voorover op het aangezicht vallen en een eind voortschuiven.*

* جرومم **djẹrœmoem**, *herdershut.* — [R.].

جرونق z. جونق.

جرومن **djẹrœmoen**, het leger van een wild varken.

جره **djẹreh**, *in moeielijkheid; in eene moeielijke positie; huiverig; tegen een werk opziend; moedeloos wegens ondervinding.*

جره **djẹrrah**, van dingen, die op zekere tijden komen, of overvloedig zijn, bv. vruchten, visch, koopwaren enz. *in overvloed voorkomend; juist in den tijd* (vgl. andjẹrah, T.); van ziekten *dikwijls voorkomend* (z. djībah); tẹngngah dj. gœgoer, van vruchten *juist in overvloed afvallend;* pẹrāhoe tẹngngah dj. dātang, *het is juist in den tijd, dat de vaartuigen in overvloed aankomen;* pẹnjākit jang dj., *epidemie.*

جري **djẹrī**, naam van een' boom.

* جرياغو, z. djẹrāngau.

* جرياوت **djarijawat**, z. djẹrāwat.

جَرِيّ, plur. أَجْرِيَا, *jong, jeugdig; jongeling.*

جَرِيَّة (mal. djarījah), fem. van het voorgaande, *vrouwelijke bediende;* nom. pr. f.

جَرِيب, plur. جَرَايِب, جُرْبَان en أَجْرِبَة, hoeveelheid koorn, wegende 4 قَفِير of 384 مُدّ, uitgestrektheid grond, die zooveel oplevert.

جريت I. **djẹrījat**, *toestel* met eene menigte nederhangende vezels, dat op zijde van eene sampan zoodanig bevestigd wordt dat het in het water hangt, dienende *om garnalen te vangen.* Wanneer men met de sampan voortroeit, dan springen de garnalen, verschrikt door de menigte vezels in beweging, in de sampan; **mẹndjẹrījat**, *met djer. vangen.*

II., verb. van ذُرِّيَّة.

* جريج **djẹrīdji**, batav. (uit 't jav., T.), *vingers; teenen.* — [B.].

* جريغن **djẹrīngin**, malak., *geranium.*

جريغو **djẹrīngau**, *de welriekende kalmus* (z. djẹrangau, T.).

جريقت **djẹrēpet**, *aan elkander gegroeid,* zooals bv. twee vingers (vgl. djẹrembet, T.), de teenen van zwemvogels; *aan elkander vastzittend,* zooals bv. de oogleden, twee brooden, de oogleden van zeere oogen; **mẹndjẹrēpet**, *aan elkander groeien.*

جريكت djęrēket, *op of aan iets vastgekleefd*, zooals bv. papier, dat ergens op is geplakt.

جربو djęrījan, *dwarslat*, inz. van gespleten niboeng of bamboes, dienende ter verbinding tot een geheel van andere latten of dergelijke, zooals bv. de vloerlatten van een mal huis; *lat* tusschen twee daksparren (kāsau) en evenwijdig daarmede, waartegen de ātap vastgebonden worden; *dwarslat*, aan het einde der daksparren bevestigd, waarop de einden der onderste dekbladeren rusten.

جريه djarījah, z. جَرِيَّة.

جرن z. جين.

جُزْء, plur. أَجْزَآء, *deel; afdeeling van een boek: afdeeling van den koran*, die er dertig heeft; dj. kalimah, *lettergreep*.

جَزَاء, *vergoeding; vergelding; belooning* (z. جزاء آلشَّرْط); in de gramm.: *vereffening der voorwaarde*.

جَزَآء en جِزَآء, plur. van جِزْيَة.

جَزَّار. *slachter*.

جِزَاف, جزاف en جزاف, *koop of verkoop bij den hoop, den roes of bij* omslag, zonder zich te vergewissen van de hoeveelheid, de maat of het gewicht.

جَزَايِر plur. van جَزِيرَة.

جَزَع (mal. djaza') en جزوع. *het ongeduldig zijn: het onrustig zijn*.

جَزْم (mal. djazam), *het afsnijden: het eindigen: het besluiten; afsnijding: eindiging; besluiting: besluit*; naam van het schrijfteeken, dat, boven een medeklinker geplaatst, te kennen geeft, dat daarmede de syllabe afgesneden (gesloten) is (z. جِسْمَة); **bęrdjazm**, *het schrijfteeken* djazm *hebben; daarvan voorzien zijn;* **męmdjazmkęn**, *eene letter van een* djazm *voorzien*.

جَزْمَت (mal. djazmah), naam van het schrijfteeken ـْـ (z. جَسْم).

****جَزْمِي**, in إِيْمَان جَ, *een geloof van vastigheid; een conclusief geloof*.—[L.].

جُزُوع z. جَزَع.

جِزِي (mal. djizi), plur. van جِزْيَة.

جِزَي plur. van جِزْيَة.

جِزْيَة (mal. djizjah), plur. جِزي, جِزَا, جِزا en جِزَي, *schatting of hoofdgeld*, voorn. van cynsbare ongeloovigen; *inkomen van den grond*.

جَزِيرَة (mal. djazīrah), plur. جَزَايِر, *eiland; schiereiland;* اَلْجَزِيرَة, het schiereiland bij uitnemendheid, *Mesopotamië.*

جَزِيل, *groot; aanzienlijk; talrijk; overvloedig; vast, hecht; welsprekend.*

جَزِيلَة (mal. djazīlah) fem. van het voorgaande; voorts: *fraai; goed; zuiver.*

جس **djas**, naam eener zeer smakelijke wilde soort van œbi.

جِسَام plur. van جَسِيم.

* جست **djoesta** (vaker dan doesta), batav., *liegen.* — [B. en T.].

* جستو **djoestœ** — port. justo — *juist.* — [R.].

جَسَد, plur. أَجْسَاد, *lichaam* (van menschen, engelen of geesten).

جَسَدَانِيّ (mal. djasadānī), z. جَسَدِيّ.

جَسَدِيّ (mal. djasadī) en جَسَدَانِيّ, *lichamelijk* (van menschen, engelen of geesten); *lichaam geworden.*

جِسْم (mal. djisim), plur. جُسُوم en أَجْسَام, lichaam van eene zekere grootte, ook stereom., chem. en phys. *substantie.*

جُسْمَان, *lichaam; vast lichaam; gesteldheid van een lichaam; omvang van een lichaam; volumen.*

جُسْمَانِيّ en جِسْمَانِيّ (mal. djoesmānī enz.), *lichamelijk.*

جِسْمَانِيَّة (mal. djismānijah), *lichamelijk; materialiteit.*

جُسُوم plur. van جِسْم.

جَسِيم, plur. جِسَام, *groot van lichaam; dik en vet; lichamelijk; lijvig; mooi.*

جِعَال en جِعَالَة, plur. جُعُل, *overeengekomen prijs voor een werk.*

جَعَالَة en جُعَالَة, plur. جَعَايِل, *vastgesteld loon voor eenig werk; geschenk van omkooping; loon,* waarvoor iemand voor een' ander te velde trekt.

جَعَايِل plur. van جَعَالَة.

جعة (mal. dji'ah), *bier.*

جَعْفَر, *kleine rivier; groote rivier;* — nom. pr. v.

جَعْل (mal. dja'al), *het maken; het scheppen; het samenstellen.*

جُعْل (mal. djoe'oel), *vastgesteld loon voor eenig werk; vastgestelde prijs voor iets; geschenk van omkooping.*

جُعُل plur. van جِعَال.

جڠ I. **djoeng** — pers. جُنْك — *groot chineesch of indisch vaartuig.* De kleine vaartuigen, waarmede de jongens spelen, heeten alleen djoeng (z. çdjoeng).

II. (jav., T.) zelden, in plaats van djoendjang, stuk land van 2000 □ roeden.

* جڠا **djęngą**, batav. (bal. djęngngah: *beschaamd,* T.), *in verlegenheid gebracht zijn* (op z'n neus kijken). — [B.]; *beschaamdheid; zich schamen.* — [H.].

* جڠت **djingit**, *doodarm; zeer behoeftig.* — [R.]. — جيڠت?

* جڠت **djęngngit**, batav. (bal., kędjęngit, T.), *grijnzen; de tanden toonen.* — [B.].

* جڠجڠ **djengdjing**, een gewas — *inga purpuresceus* (Hort. Bog.). — [R.].

جڠر **djęngęr**, z. جيڠر.

جڠق (vgl. جڠكق en جڠه, T.), **męndjęngngoķ**, *met vooruitgestoken hoofd naar iets kijken.*

جڠكى **djangką**, *passer; voorbeeld, model; gezette tijd; gewone tijd; tijd,* waarop iets verwacht wordt; *afmeting; bepaling* van een maximum of minimum; *gezette prijs; beöordeeling; gissing;* **męndjangką**, *afpassen; afmeten; beöordeelen;* iemand *beöordeelen,* met betrekking tot den tijd, waarin hij iets zal doen.

* جڠكى **djęngek**, batav., *bespotten; uitjouwen; de schouders ophalen.* — [B.].

* جڠكى **djongkoe**, *uitsteken* (de hand); *uitreiken; toereiken.* — [R.]: **djingkoe**, *de hand uitsteken* (z. djangkau, T.). — [B.].

* جڠكارت **djingkāroet**, w. sum., van garen, touw enz. *verward;* van boomwortels *door elkander gegroeid.* — [N.].

جڠكت, **męndjangkit**, *zich mededeelen; blijven aankleven; besmettelijk zijn;* męndjangkit pęnjākit itoe, *die ziekte is besmettelijk;* āpi pōn bęrdjangkit, *en het vuur won veld.*

جڠكت, **męndjęngkit**, van het uiteinde van iets *gekromd omhoog steken,* zooals bv. de pink, volgens de gewoonte van sommigen, de staart van een' hond of dergelijke; *kwispelstaarten* (z. djęngking); ānaķ ramboetnją męndjęngkit, *de fijne hoofdhaartjes* (van haar hoofd) *staan gekromd omhoog,* d. i. liggen niet meer glad op het voorhoofd. Men zegt, dat dit het geval is, zoodra een meisje haar maagdom verloren heeft, en door bovenstaand gezegde drukt men dat verbloemd uit; **sędjęngkit**, *de stelling* (positie) *van* dj.

جڠكت, **męndjongkat**, *in een' stompen hoek omhoog steken,* zooals bv.

de penis in erectie; **sędjongkat,** *de stelling* (positie) *van* dj. — ***djoengkat,** w. sum.; bibir tędjoengkat, *hanglip.* — [N.].

جڠكيت, **męndjongkit,** van lange dingen, bv. eene plank *opwippen aan den eenen door drukking op den anderen kant;* **djongkang-djongkit,** van eene hoeveelheid lange voorwerpen, bv. de losse planken van een' vloer *bij afwisseling opwippen en naar beneden gaan;* **sędjongkit,** *de stelling* (positie) *van* dj.

جڠكوت, **męndjengkot,** *met één' voet mank gaan,* hetzij dat men den voet, de hiel of de teenen, op een' kant zet (vgl. onder djengkang, T.).

جڠكيت, **męndjengket,** *staan of gaan op de toppen der teenen;* **sędjengket,** *de stelling* (positie) *van* dj.; **bęrsędjengket,** *zich in die stelling bevinden.*

جڠكر I. **djangkar** — verb. ned. —, *anker;* wortelachtige beenen van sommige boomen, die in modderachtigen grond groeien, zooals bv. de bākau, hebbende eenige overeenkomst met de beenen eener spin en dienende tot steun van den boom.

*II., *schenden; honen; met minachting behandelen.* — [R.].

جڠكر **djongkar,** djongkah, djonggar en djonggah; of tjongkar, tjongkah, tjonggar en tjonggah, **męndjongkar,** *opvallend uitsteken,* zooals bv. eene kris buiten den gordel, een been dat men uitsteekt, een boomtak in den weg (z. tjœwar); djongkar-djangkir, djongkah-djangkeh, djonggar-djanggir, djonggah-djanggeh en djongkah-mangkeh; of tjongkar-tjangkir, tjongkah-tjangkeh, tjonggar-tjanggir, tjonggah-tjanggeh en tjongkah-mangkeh, *opvallend en op verschillende wijze, uitsteken.*

جڠكر **djongkor** — verb. van het ned. jonker —, *adelborst* bij de ned. marine.

* جڠكر **djingkir,** *lang uitsteken.* — [L.]; **djęngkir,** *vooruitsteken; vooruitspringen.* — [P.].

* جڠكرق **djingkrak,** z. bęroendjah. [H.]; *hinken; huppelen* (jav. djingklak). — [B.].

جڠكرك **djęngkęrik,** naam eener soort van krekels — *gryllus* — die men tegen elkander laat vechten.

جڠكڠ I. **djangkang,** naam eener eetbare zoutwaterkrabbe, waarvan sommigen zeggen, dat zij ḥarām is.

II., *wijd geöpend* zooals bv. de beenen, de twee armen van een' haak, een passer en dergelijke (z. tjākah); ājam dj., *haan, die wijdbeens loopt,* zooals veelal de Siamsche *haan;* **męndjangkang,** *wijdbeens loopen,*

zooals sommige hanen of de helden van den chineschen schouwburg; **męndjangkangkęn**, *wijd openen*.

* جڠكڠ **djangkong** (jav. djangkoeng, T.), *lang* (van sommige menschen). — [R.]; **djangkœngan**, batav., *stelten*. — [B.].

جڠكڠ **djangking**, alleen in djongkang-djangking.

جڠكڠ, **męndjęngkang**, van een opgezwollen lijk of kreng *op den rug liggen, met naar boven gekromde armen en beenen.*

جڠكڠ **djęngking**, naam eener kleine *soort van schorpioen*, waarvan de steek niet zoo pijnlijk is als die van den kālą. — * kala djęngking, batav. (jav.), *schorpioen*. — [T.].

جڠكڠ (en tjongkang), **męndjongkang**, van lange en puntige voorwerpen *met de punt schuin omhoog steken* (steiler dan djongkah-2) zooals bv. eene piek, die men op den schouder draagt; **djongkang-djongkeng, djongkang-djangking** en **djongkang-mangking**, van eene menigte lange en puntige voorwerpen *naar alle richtingen, met de punt schuin omhoog steken*, zooals bv. de ra's van eene menigte schepen op eene reede.

* جڠكڠ **djoengkang** of **djongkang**, *liggen of hurken als een viervoetig dier*. — [C. en L.]; **djoengkang** (vgl. djoekang), *nederliggen als een beest* (M.); *opwippen; doorslaan* van eene balans; **djoengkang djoengkatang**, *eene bedriegelijke brug*, om menschen op den weg hindernis te doen ontmoeten en hen gemakkelijk te kunnen berooven. — [N.].

جڠكڠ I. **djongkong** (z. djōkong, T.), schuitje van een' uitgeholden boomstam met recht opstaande boorden (dit laatste, omdat de boom niet boven het vuur verbreed wordt); *schuitje van tin of ijzer; ballastschuitje* (z. djāloer).

II. beter tongkong.

*III., soek., *hurken* (vgl. djongkok, T.).

*IV., *doorzetten; waardiglijk een en hetzelfde werk doen; afmaken; voortvaren*. — [R.].

* جڠكڠ **djingkong**, *hok*. — [L.].

جڠكڠ, **męndjengkang**, *één been oplichten*; **djengkang-djengkoet**, *op verschillende wijzen één been oplichten; op verschillende wijzen hinken*.

جڠكڠ, **męndjengkeng**, *zachtjes op de teenen loopen*, zooals bv. iemand, die door eene modderige plaats moet en hier en daar de drooge plekjes uitkiest; **pęrdjengkēngan**, van eene menigte lange en puntige voorwerpen *naar alle richtingen schuin omhoog steken*, zooals bv. de ra's van eene menigte schepen op eene reede (vgl. onder djongkang, T.).

* جڠكق (vgl. djongkong III, T.), **djongkoķ**, batav. uit 't jav. T.), *op de hurken zitten.* — [B.].

جڠكل **djęngkal**, *span* met den duim en een' van de andere vingers, doch, zonder verdere omschrijving, met den duim en den middelsten vinger; **męndjęngkal**, *met de span meten; zich met spannen voortbewegen*, zooals bv. de spanrups; dj. tęloendjoeķ, *span met den wijsvinger;* dj. kęlengkeng, *span met den pink:* dj. kętoķ, *span tot aan het einde van het eerste lid van den wijsvinger.*

* جڠكل **djingkal**, eene platte, ronde vrucht, hebbende een flauwen smaak. — [R.]; toch niet 't jav. djèngkol te batav. = djęring? (T.).

* جڠكل **djengkil**, *zich van verveling verbijten*, wanneer men iemands gebabbel moet aanhooren. — [R.].

جڠكو (en djęngkau), **męndjangkau**, *met horizontaal, of nagenoeg zoo, uitgestrekten arm van boven naar beneden vatten.*

جڠكولت, **męndjingkōlet**, *kop onder vallen.*

جڠكه, **męndjangkah**, *half springende schrijden*, zoodat de beide voeten een oogenblik tegelijk van den grond komen; *half springende over* iets *schrijden.*

جڠكه **djangkeh**, alleen in djongkah-djangkeh.

جڠكه **djongkah**, z. djongkar.

جڠكه, **djongkah-djangkeh**, z. djongkar.

* جڠكي **djęngki**, batav., *op de teenen staan of loopen.* — [B.].

* جڠكء **djanggą** (jav., T.), *de nek; de keel.* -- [C.].

جڠكء I. **djinggą**, *oranje; oranjekleur.*

II., djinggą mesrī, eene soort van versnapering, in stoom gekookt en met stroop gegeten.

جڠكامت **djęnggāmit** — in plaats van een vroeger **sęnggāmit** (van gāmit)? — naam eener soort van kever, die de gewoonte heeft, met de voorpoten zachtjes te krabben.

جڠكت I. **djanggoet**, *kinbaard; de volle baard:* dj. bāoeķ, *baard onder de kin;* dj. dœjoeng (*de baard van de zeekoe*), naam eener soort van eetbaar zeewier; dj. bęrtāli tœdoeng, z. onder tœdoeng; roempoet dj. ādam, naam eener plant met geneeskrachtige eigenschappen; **męndjanggoet**, *met de kin ergens op leunen*, bv. op eene tafel; van een vaartuig *met het voorst gedeelte op het strand zitten.*

*II., batav. (jav.), *de kin* (vgl. djènggòt). — [T.].

* جغكت I. batav. (jav.), *baard* (vgl. djanggoet I.). — [T.].

* II., **djenggot**, eene plant — *mimusops acuminata* (Bl.) —.— [R.].

جغكت, **mendjeugget**, *op één' voet huppelen;* **sedjengget**, de stelling (positie) van mĕndjengget, māïn s., *het spel spelen, waarbij de spelers op één' voet huppelen.*

* جغكر **djanggar**, batav. (bal.), *de kam van een haan* (jav. djèngg-gèr). — [T.].

جغكر I. **djènggèr**, z. bij djanggar.

* II., *zich weten voor te doen, uiterlijk.* — [R.].

جغكر **djonggar**, z. djongkar.

جغكر, **djenggar-djenggoer**, van kinderen *opgeschoten; al groot* [inz. zonder iets geleerd te hebben].

* جغكغ **djinggang**, *dun middellijf.* — [L.]; *dun; slank* [om het middel]. — [R.].

جغكق (vgl. جغق, T.), **mendjenggok**, *met gerekten hals en voorovergebogen hoofd naar iets kijken.*

جغكل I. **djanggal**, *het oor of oog mishagend; niet goed luidend; niet goed uitziend; niet goed staand; niet goed zittend; niet bij elkander passend; wanstaltig; stootend.*

* II., *pronkaard; kwast.* — [R.].

* III., **djanggālan**, *koopen onder voorwaarde, het terug te moeten geven op zoodanigen tijd en voor zoodanige som, als men onderling bepaald heeft* (jav. djanggelan, T.). — [R.].

* جغكل **djanggol**, *ergens op vlassen; beoogen.* — [R.].

* جغكل **djenggol**, eene plant — *inga bigemina* (wld.). — [R.].

* جغكن, **djanggānan**, batav., mengsel van sterk gekruide versche groenten, in 't algemeen rœdjak genaamd.— [B.]; in plaats van djanganan? z. djāngan II. (T.).

* جغكن **djinggan**, *onbestendig; onzeker.* — [R.].

جغكه **djonggah**, z. djongkar.

جغكي **djanggī** — verb. van زغكي (pers. زنكي) —, *van Zang* (*Zanguebar, Zanzibar*); *van Ethiopië; zwart van kleur; iemand van Zang enz.; Ethiopiër; zwarte;* voorts: soort van fabelachtige reuzen; soort van fabelachtig, menschenvretend paard op Sumatra, met leeuwenmanen en vleugels; pāoeh dj. (de pāoeh van Zang), soort van

groote noot — *nux maldiva* — welker dop voor allerhande gereedschappen (bal. en jav. djęnggi, T.) en welker kern in de geneeskunde gebruikt wordt. — Die vrucht wordt veelal door de zee aangespoeld, van daar wellicht de fabel, dat de vogel garœḍą er op uitrust. — * w. sum., fabelachtig dier, van de grootte eener geit en in staat, menschen en dieren, die zich voor hem in boomen willen redden, van af den grond het bloed uit te zuigen; dj. pęntjoeri, *duivel, booze geest.* — [N.].

* جڠكي **djęngge,** batav. (en jav., T.), *pop of beeld,* dat bij 't chin. lantaarnfeest wordt rond gedragen. — [B.]; een ijzeren stellaadje, die door de chinezen op de tsap-go-meh wordt rondgedragen. — [H.].

جڠل (of جڠلا), **męndjanglą,** *overal rondloopen; op avontuur rondloopen.*

جڠل, **męndjęngngol,** *met het voorste gedeelte uit eene opening te voorschijn komen,* zooals bv. iemand met het hoofd uit een venster, een stuk geschut uit een schietgat; *het voorste gedeelte van iets uit eene opening steken.*

* جڠلر **djanglar,** *gespleten; gebarsten.* — [R.].

* جڠن **djęngan** en **djan,** men., praep. = mal. dęngan; vgl. جاڠن II. (T.).

جڠه (vgl. جڠق, T.), **męndjęngngah,** *met gerekten hals naar* iets *kijken.*

جڨ **djap,** *tot een geheel vereenigd,* zooals bv. de rijzen, die tot een bezem samengebonden zijn; van vlechtwerk *vast aaneengesloten;* van personen, die met elkander beraadslaagd hebben *tot een besluit gekomen, van één gevoelen, eensgezind; eenparig; eenstemmig;* dj. pīdi, = djap, maar intensief.

جڨار **djapārą,** naam eener Residentie en stad op Java, bij de Ned. Japara.

* جڨت **djąpoet,** men., uitspraak van djęmpoet. — [T.].

* جڨت **djępit,** batav. (jav., T.), *dichtknijpen; knellen; nijpen.* — [B.].

* جڨت **djęppat,** *licht gebarsten; splijten.* — [B.].

جڨڠ **djęppang,** z. djīpang.

جڨن **djęppoen,** z. djīpang.

* جقجق **djokdjok** (soend. djogdjog, T.), *draven.* — [R.].

* جقس **djąksą,** batav. (jav., T.), *inlandsche fiskaal.*

جك **djiką** (zelden djikan), *indien; bijaldien; ingeval; als; zoo* (denkelijk een verbastering van een vroeger djaka, zooals nog in 't Ngadjoe-Dajaksch, en 't Bataksch djaha, T.); dj. tœwan sœdi, *indien gij goedvindt;* dj. sękālīpōn, *al is*

zelfs, bv. djikạ rādjạ sękálīpōn, *al ware het ook een vorst;* dj. bęgītoe sęká-līpōn, *al is het ook zoo; gesteld zelfs dat het zoo is;* **męndjikạ**, *met* dj. *voor den dag komen;* dj. zeggen.

* جكّت **djękkat**, batav. en jav. uitspraak van زَكَاةْ.

جكترا **djakatrā** (omzetting van dja-karta), voormalig koninkrijk en stad, heden Batavia, eene wijk waarvan nog dien naam draagt.

جكّتن **djękkęton**, z. dękkęton.

جكرّي (of جكريا) **djakarija**, verb. van زَكَرِيَّا.

جكلو **djikalau** (smst. van جك en لَوْ), = djikạ.

جكن **djikan**, z. جك.

* جڬر **djęgęr**, batav. (soend.), *stijf, onbuigzaam.* — [T.].

جڬّڠ **djęggong**, *bergplaats op een vaartuig* aan den voor- of achtersteven *voor zeilen, touwwerk enz.; zeilkooi; kabelgat.*

جَلَّ, hij is groot en schitterend geweest en heeft uitgemunt door aanzien en majesteit; wordt na de namen van God gebruikt: *glorierijk; luisterrijk; heerlijk;* إِلاَّهْ جَلَّ وَعَلِيّ, God hij is groot enz. geweest en de verhevene, d. i. *de glorierijke en verhevene;* جَلَّ جَلاَلَهْ, zijne majesteit is groot enz. geweest (een epitheet van God); حَقّ جَلَّ شَانَهْ, God, zijne waardigheid is groot enz. geweest.

جَلّ, plur. جُلُوْل, *groot; luisterrijk; veracht; verachtelijk.*

جل (of جلا) **djęllạ**, z. جيلة.

جَلاَبِيب plur. van جِلْبَاب.

جلاتڠ **djęlātang**, naam eener soort van brandnetel (jav. latęng, T.); dj. gādjah, groote soort.

جلاتيك **djęlātik** of **bęlātik**, naam van een klein vogeltje, het zoogenaamde rijstdiefje — *fringilla oryzivora* (jav. glaṭik, T.).

جلادري **djalādęrī** (in ḥik. en poëzie)—skr. djaladhi—, *oceaan* (echter onmiddelijk uit 't jav., T.).

جلادن **djęlādan**, naam van een' vogel.

* جلاس **djęlāsi** of خَلاَصِ, *matroos; bootsgezel.* — [L.].

جُلاَّس plur. van جَلِيس.

* جلاڤڠ **djęlāpang**, *koornschuur; koornzolder; graanzolder* (vgl. bat. galapang, T.). — [L.].

جلاݢ **djęlāgạ**, *fijn roet*, zooals dat bv. van eene kaars; *zwartsel.*

جَلَال, *grootheid; heerlijkheid; majesteit* [inz. van God]; اَلْجَلَال, de grootheid enz. bij uitnemendheid d. i. van God; عَبْدُ اَلْجَلَال, dienaar daarvan, nom. pr. v.

* **جلامت** **djęlāmoet**, z. djāmoet.

جلانق, **męndjęlānak**, *duikende voortzwemmen; zich kruipende voortbewegen.*

جِلْبَاب, plur. جَلَابِيب, *wijd en lang opperkleed*, inz. voor vrouwen; *lange sluier; lijklaken.*

جلبيّ **djalbīja**, verb. van زَلَابِيَة.

جِلَّة (mal. djillah), plur. van جَلِيل.

* **جلتق** **djiletok**, *den mond overal in steken; ontglippen; zeggen wat men niet had moeten zeggen; los in den mond zijn.* — [R.].

جَلَج plur. van جَلَجَة.

جَلَجَة (mal. djaladjah), plur. جَلَج, *hersenpan; hoofd.* In 't mal. ook nog: *teeken aan het hoofd, waaruit men voorspellingen doet.*

جَلْد (mal. djalad), *het geeselen; geeseling.*

جِلْد (mal. djilid), plur. جُلُود en أَجْلَاد, *vel, huid; leder; band* (van een boek); *boekdeel.* In 't mal. alleen in de twee laatste beteekenissen in gebruik; męmbęrī dj., *inbinden;* **męndjilidkęn**, *een boek inbinden.*

جلّر, **męndjęllir**, *gedeeltelijk te voorschijn komen uit iets*, zooals bv. eene slak uit hare schelp, de tong uit den mond; **djęlloer-djęllir** *bij afwisseling uit iets te voorschijn komen en weder naar binnen gaan, fig.: zonder ophouden heen en weder loopen.*

جلّر, **męndjęllar**, *uitgestrekt liggen*, zooals bv. eene slang, een duizendpoot.

جلس **djęlas**, *afgedaan; vereffend; voltooid; afbetaald; aangezuiverd* [voor zoover er nog iets ontbrak]; waarmede iets afgedaan enz. wordt: *afdoening; voltooiing; vereffening; afbetaling; aanzuivering;* **męndjęlas**, *afdoen; voltooien; vereffenen; afbetalen; aanzuiveren.*

* **جلس** **djęloes**, *vuilaardig; nijd; haat* (misschien ons jaloersch).— [R.].

جُلْس (mal. djoeloes), *het zitten; het zich zetten.*

جُلَسَا plur. van جَلِيس.

جَلْسَة (mal. djalsah), *ééne zitting*, inz. bij het bidden; جَلْسَةُ اَلْإِسْتِرَاحَة, *de laatste zitting.*

* جلغ **djẹlang** of **djālang**, *wachten; opwachten; op iets wachten; oppassen; dienst doen* (vgl. bat. djalang, T.); dit woord dient ook om den tijd aan te duiden, die eenen zekeren bepaalden dag of tijd voorafgaat; **mẹndjẹlang**, *wachten, verbeiden; zijne opwachting maken* (bij aanzienlijke personen); apabila boelan — akan habis, *toen de maand bijna ten einde was;* — sahari boelan, *de dag vóór den eersten der maand;* — siang hari, *even voor het klaar lichte dag was;* soerat ini — toeankoe, *deze brief is gericht aan uwe Hoogheid.* — [N.].

جلغ, **mẹndjẹling**, *zijdelings zien* (kijken), hetzij door alleen de oogen of door ook het hoofd te draaien; *over den schouder zien* (kijken); zijdelings enz. *aanzien* (aankijken).

جلغكف (wijz. van sẹloengkap), **mẹndjẹloengkap**, van dingen, die op iets anders vastgemaakt (vastgelijmd, vastgespijkerd enz.) of vastgegroeid (bv. de nagels) zijn, *loslaten; los springen.*

جلقّف, **mẹndjẹlẹppaḳ**, *op de platte zijde liggen*, zooals bv. een boek; *zich met de platte zijde op* iets *bevinden*, zooals bv. met den achterste op een paard; *op de platte zijde vallen*, zooals bv. een blad dat van den boom valt; *plat op den buik vallen met uitgestrekte armen of vlerken*; *een ploffend geluid maken*, zooals bv. dat van een boek, dat op zijne platte zijde valt (z. lẹpaḳ, kẹlẹppaḳ en gẹlẹbbab); pūteh mẹndjẹlẹppaḳ, *sneeuwwit; spierwit.*

جلّق **djẹllaḳ**, verzadigd van eene zekere spijs, ofschoon men wel nog iets anders zou wenschen te eten; *er geen trek meer in hebbend;* dj. ākoe, *het hangt mij de keel uit.*

جلّق **djẹlloḳ**, van eene kom en dergelijke *diep;* mangkoḳ dj., *diepe kom*, zooals bv. een handenwaschkom.

* جلك **djẹlek**, batav. (uit 't bal., T.), *leelijk.* — [B.].

جلم, **mẹndjẹloem**, *het lichaam of een lichaamsdeel* (niet van het hoofd, z. djāram), hetzij met water of met eene andere vloeistof *bevochtigen;* **djẹloem-mẹndjẹloem**, *bij herhaling, of wederkeerig en bij afwisseling;* **djẹloem-bẹrdjẹloem**, *daarmede bezig zijn.*

جلم (of جلما) — skr. djānmạ, *geboorte* — **mẹndjẹllẹmạ**, *weder als een klein kind op de aarde komen;* van een god *mensch worden; zich incarneeren; met de ziel in een ander lichaam overgaan: van gedaante verwisselen.*

جلمقت, **męndjęlimpat,** *zijwaarts van den voorgenomen weg afgaan.*

* جلمقت **djęlampat,** *het hoofd kwetsen.* — [L.].

جلمقه, **męndjęlęmpah,** *met velen op den grond liggen,* zooals bv. afgevallen vruchten, gesneuvelden op een slagveld; *met velen ziek ter neder liggen,* zooals bv. bij eene epidemie.

جلنتغ I., **męndjęloentoeng,** *blindelings voortschieten; blindelings te werk gaan; onaangemeld ergens in loopen.*

II., djęloentoeng of tjātjar ājęr, *valsche pokken; waterpokken.*

* جلنته **djęlantah** (jav. T.), *gebruikte olie.* — [R.].

جلنته **djilantah,** van gekookt graan *niet gaar van binnen.*

جلّو, **męndjęllau,** *ter loops kijken naar* iets; *ter loops bezoeken;* van eene vlam *overslaan op* iets.

جَلْوَا fem. van أَجْلَي.

جلوتغ **djęlœtoeng,** naam van een' boom met hout van mindere kwaliteit.

جلوجر, **męndjęlœdjoer,** *met holle steken naaien; rijgen.*

جلوجه **djęlōdjoh** of **pęlāhah,** *gulzig, vraatzuchtig; gulzigaard, vraat* (z. bęlālah).

جُلُود plur. van جِلْد.

جلور **djęlœroe,** *de veeren uitplukken.* — [L. bew.].

جلوري **djęlœrai,** z. onder djāla.

جلوّغ **djęlœwang** (minder gebr. dęlœwang), *sterk stevig papier van boombast,* zooals op Java en in Kajeli vervaardigd wordt (boompapier); van daar in 't algemeen *papier van een sterk weefsel,* dat niet licht scheurt; *pakpapier.*

* جلوڤ **djęlœpa,** klein aarden schoteltje, waarin men olie en een pitje doet, om te branden; *een inlandsch lampje.* — [R.].

* جلوڤه **djęlōpeh,** Oost-Sum., de planken, waarmede eene sampan djāloer, opgeboeid wordt.

جلوّق, **męndjęlœwak,** het geluid maken, dat het braken voorafgaat.

جُلُول plur. van جَلّ.

جلونت **djęlœnat,** boom, dienende alleen voor brandhout.

جله **djęloh,** naam van een' boom, die geneeskrachtige eigenschappen bezit.

جلّه **djęllah,** van het aangezicht, eene woning, een vertrek en dergelijke

helder; klaar; rein; van kleuren *hoog* (bv. in hoogrood).

* حله I. **djęleh** (jav., T.), *walgen; afkeerig zijn; vies zijn; misselijk worden.* — [L. bew.].

II., *gillen; schreeuwen* (jav. djęlih, T.). — [C.].

حلي I. **djęlai** (minder goed kędęlai, ęndjęlai en hęndjęlai), naam eener soort van gierst; soorten: dj. bātoe, soort, die niet eetbaar is; dj. djęlīta, naam van een dun en betrekkelijk hoog boompje, dat zich niet ver boven den grond, soms in twee, zelden in drie takken zonder twijgen verdeelt, met schaarsche bladeren en met rood hout, dat in de geneeskunde gebruikt wordt.

* II., van de oogen *scherp.* — [R.].

جلي **djalai**, z. غَلَيّ.

جَلِيّ (mal. djali) en جَالِيّ, *klaar; duidelijk; schitterend, glansrijk; gepolijst.*

جليت **djęlīta**, *bekoorlijk voor het gezicht; aardig; lief; snoeperig; koket,* in *dien zin;* nom. pr. fem. — z. ook onder djęlai.

جليقق, **męndjęlēpok**, *op den achterste vallen* (djātoh dœdoek).

جليك **djęlīka**, verb. van زَليخا.

جَلِيل, plur. جِلَّة en أَجِلَّة, *groot; verheven; heerlijk,* اَلْجَلِيل, *de groote* enz. bij uitnemendheid, een epith. van God; عَبْدُ ٱلْجَلِيل, *dienaar van denzelve* nom. pr. v.

جم **djam**, z. جَامْ.

* جم **djoem**, *aan het hoofd gaan* (?), woord gebruikelijk om beesten te streelen. — [C.].

جم en جُم, pers., *de maan.*

جَمّ, *overvloedig; overtollig.* — De redupl. جمّ جمّ, wordt inz. van eerbewijzingen gebruikt, bv. شوكر كفد الله تعالي جمّ جمّ, *overvloedige dank zij Gode.*

جماج **djęmādja**, naam van één van de pœlau jang tœdjoh.

* جماجوج **djamādjœdja**, *algemeene verwoesting; de ondergang der wereld.* — [R.]; is 't jav. **djamakdjoedja** (z. de Hollander 's Handleiding voor de jav. taal op bl. 183 van de jav. tekst) of **djoedjamādjœdja**; z. ماجوج (T.).

جَمَاد, plur. جُمُد en جُمْد, van den grond, wegens gebrek aan regen: *stervend; uitdroogend;* van het jaargetijde *droog.*

جُمَادي (vulg. djoemādi), plur. جُمَادَيَات, naam van de vijfde en zesde maand van het ar. jaar; جمادي اَلْأَوَّل, *de eerste* djoemādā, d. i. de vijfde maand; جماد اَلْآخر, *de laatste* djoemādā,

d. i. de zesde maand. De eerste wordt ook جمادي خَمْسَة, de andere جمادي سِتَّة, genoemd.

جُمَادَيَات plur. van جُمَادَي.

جمَار plur. van جُمْرَة.

جِمَاع, *het overeenstemmen; het eens zijn; het zich vleeschelijk vereenigen met eene vrouw; het bijslapen; overeenstemming, eensgezindheid; vleeschelijke vereeniging; bijslaap;* męndjimā', *beslapen* (eene vrouw).

جَمَاعَة (mal. djamā'ah), *troep; hoop; menigte; vergadering, congres; synode; bureau, kantoor; overeenstemming of overeenstemmende beslissing der moeham. geleerden omtrent geloof of leerstellingen* inz. uit den tijd der drie eerste kaliefen en daarom door de sjiieten niet aangenomen; *het orthodoxe moeham. geloof.*

جمال **djamāla**, gedeelte van het hoofd, van af het voorhoofd tot aan de kruin; bātoe dj., *hersenpan; bekkeneel; schedel.*

جَمَال, *het schoon zijn,* zoo van lichaam als van ziel; *schoonheid;* zoo van lichaam als van ziel; *sierlijkheid; het welvoegelijke; goed gedrag; schoone handelwijze;* جَمَالُ ٱلدِّين, *schoonheid van het geloof,* nom. pr. v.

جماو. **męndjęmāwą**, *zich ongeroepen in iets mengen; zich ongeroepen met iets bemoeien; zich iets aantrekken* (z. فُضُولِي); **męndjęmáwākęn,** *zich ongeroepen in iets mengen; zich ongeroepen met* iets *bemoeien; zich* iets *aantrekken.*

* جماهت **djoemāhat,** batav. verb. van جُمْعَة. — [B.].

جَمَايِع plur. van جَمِيع.

جمب I. **djamboe** (uit 't skr.), naam van een' boom, die eene eetbare vrucht draagt, en de vrucht zelve; soorten: dj. ājęr of dj. lāoet, wilde soort, die aan 't zeestrand groeit; dj. ājęr mawar, de rozewater-djamboe; dj. bęrteh; dj. biāwas, de djamboe met de vele pitten, waarvan 2 variëteiten: pœteh, wit en kęsoemba, rood; dj. sęmpal en dj. sēran, soort, waarvan de pit buiten de vrucht op de kroon zit — *anacardium occidentale* —; dj. poetęrī, wilde soort, met kleine, eetbare vruchten; dj. pœteh, waarvan zoete en zure; dj. kęling, waarvan 2 variëteiten: pœteh, wit en mērah, rood; dj. kōloķ; dj. lāoet z. dj. ājęr; dj. limpa, wilde soort; dj. lēpą; dj. hīdjau, met verscheidene variëteiten; — *dj. ērang, div., = dj. sęmpal; dj. gādjoes, trang., = dj. sęmpal; dj. mōnjet, soek., = dj. sęmpal; **djamboe-2** (wat op den bloesem

van de **djamboe** gelijkt), *opstaande kwast; vederbos; kuif.*

* II., **djamboe-2**, w. sum., *voor- en achteruittrippelen*, als paarden. — [N.].

جمب I. **djambi**, rijk op de Oostkust van Sumatra, onder ned. opperheerschappij, in 1858 veroverd. In 1083 (1672) overwon Djambi Djohor, doch werd in 1089 (1678) weder door Djohor ten onder gebracht.

* II., stijl in het wand van een huis. — [C.].

جمب I., **mẹndjẹmbạ**, *naderen.*

* II, **djẹmbạ**, maat van 10 ellen. — [C.].

جمبالغ **djẹmbālang** of hantoe-tānah, een aardgeest, veelal in de gedaante van een' buffel of rund.

جمبت **djambat**, meer gebr. djẹmbātan, *brug;* dj. angkat-2, *ophaalbrug;* **bẹrdjẹmbātan**, *een brug hebben, van eene brug voorzien zijn.*

* جمبت **djambet**, batav. (uit 't bal., T.): *trekken; rukken; met een' ruk grijpen.* — [B.]; *naar iets grijpen, aangrijpen; iets naar zich toe trekken.* — [H.].

* جمبت **djẹmboet**, batav. (uit 't jav. T.), *'t haar aan de teeldeelen.* — [B.].

* جمبت **djẹmbet**, *onwillig om iemand te helpen of te volgen.* — [R.].

* جمبر **djambar**, soort van padi. — [L. bew.].

* جمبر **djẹmbar**, jav., *wijd; ruim.* — [C.].

* جمبر **djẹmbẹr**, jav., *smeerig; vuil.* — [C.].

* جمبرغ **djimbẹreng**, batav. (bal. djimbrẹs, T.), *ruig.* — [B.].

* جمبرق **djèmbrak**, batav. (uit 't bal., T.), de *manen* van een paard; *lange haren*, zooals de knevels of de manen van een paard. — [H.].

جمبغ **djambang**, *vaas; pot; bloempot:* **djambāngan**, = **djambang**; wat op dj. gelijkt, *bak; kuip.* — * batav., is ook: *groote aarden pot* voor water. — [B.].

* جمبغ **djẹmboeng**, batav. (uit 't bal., T.), *aarden waterkom, kan, pot* [B.]; een mangkok, haast zoo groot als een waschkom (z. kẹdo). — [H.].

* جمبغ **djoembang**, w. sum., *durven.* — [N.].

* جمبغ **djombang** (djoembang, T.), w. sum., fraai van postuur; *paradoesi* dj., *'n mooi meisje.* — [N.].

* جمبغ **djombong**, w. sum., *keer, reis, maal*, doch niet vermenigvuldigend. — [N.].

جمبق **djambaḳ**, van bloemen, vederen, haren en dergelijke *bos; handvol; kuif* (van een paard); van bolgewassen *de bol,* wanneer die zooals bv. bij den knoflook, uit verschillende afzonderlijke deelen samengesteld is; bœnga sędjambaḳ, *een ruiker; een boeket;* dj. bœloe, *vederbos, panache* (vgl. onder djęmbaḳ, T.); dj. bāwang, het in een' knoop samengebonden loof van een aantal uien, die daardoor in een bos vereenigd worden; rœsaḳ bāwang ditimpą dj., *de uien bederven door het tot een' knoop samengebonden loof, dat op hen ligt,* d. i. iemand wordt ongelukkig door zijn eigen verwanten of aanhangers.

جمبق, **mędjęmbaḳ**, *fladderen,* zooals bv. de vederbos, door den wind, de manen van een snel loopend paard en dergelijke; *zich bij voortduring openen en sluiten,* zooals bv. de groote zeekwal (ōbor-2); **djęmbaḳ-2**, *bos van dingen, die licht in beweging komen,* zooals bloemen, vederen en dergelijke; *ruiker; vederbos* (vgl. djambak, T.).

*جمبل **djambal**, w. sum., *overschot; kliekjes.* — [N.].

جمبل **djamboel**, *kuif* (jav., T.); *pluim; haarlok op de kruin; bos van vederen, handstoffertje van vederen.*

جمبل **djoembil**, *kossem, halskwab.*

*جمبلن **djambęlan**, naam eener vrucht, ook djœwat (vgl. djoewęt, T.) genaamd. — [L. bew.].

جمبن I. **djamban**, elke plaats, waar men gew. zijn gevoeg doet (vgl. jav., T.); *bestekamer, sekreet, privaat.*

* II. en **djadjamban**, *franjes; draden* of zulke draden, als de alketijven aan de hoofden hebben. — [L.]; de met franjes, zijde en meer andere versierselen *opgeschikte zitplaats* van bruid en bruidegom. — [L. bew.].

جمبي (vulg. voor roembai), **męndjoembai**, van draad- of vezelachtige voorwerpen *in menigte en van verschillende punten van iets los nederhangen* (beieren), zooals bv. luchtwortels van boomen, snoeren paarlen van den bovenrand eener gordijn; z. djęroembai.

*جمبين **djambījoen**, naam van een' visch — *therapon quadrilineatus* —.— [R.].

جمبية **djambījah**, z. جَنْبِيَّة.

جمجم **djamdjam**, *droppel,* die uit iets te voorschijn komt; *zweetdroppel; traan;* **bęrdjamdjam**, *bij droppels zweeten; tranen vergieten.*

جُمُد (mal. djamad); *gestold; vast* (niet vloeibaar) *iets gestolds; sneeuw;* ājęr dj., *gestold water,* d. i. *ijs.*

جمد I., *ijs; sneeuw.*

II. plur. van جامد.

جمد (mal. djoemoed) en جمد plur. van جماد.

جمر z. جمرة.

جمر, **mẹndjẹmmoer**, *aan de zon of andere warmte blootstellen; aldus droogen* (**bẹrdjẹmoer**, *zich in de zon bakeren*, T.).

جمرات plur. van جمرة.

جمرة (mal. djamrah), plur. جمرات, ceremonie, die ééns in 't jaar in het dal Mina (منى) volbracht wordt, bestaande in het werpen van kleine keisteenen, als ware het om den Duivel te steenigen; *het denkbeeldig steenigen van den Duivel.*

جمرة (mal. djoemrah), plur. جمر, *keisteenen;* met plur. جمار, *kleine keisteenen,* die men, in het dal Mina (منى) werpt, als ware het om den grooten duivel te steenigen.

جمرد djamroed uitspraak van زمرد.

جمع (mal. djama'), *het verzamelen; het vereenigen; het verbinden; verzameling; vereeniging; verbinding.* Met plur. اجماع, *samentrekking; vereeniging; totaliteit; pluralis.* Met plur. جموع, *verzameling; vergadering; optelling* (arithm.); *menigte; schare;* جمع التكسير, pluralis van berekening, d. i. *regelmatige pluralis;* جمع الجمع, pluralis van den pluralis; جمع سالم, gezonde, d. i. *regelmatige pluralis;* جمع سلامة, pluralis van regelmatigheid, d. i. *regelmatige pluralis;* جمع صحيح of مصحّح, gave, d. i. *regelmatige pluralis;* جمع مكسّر, gebroken, d. i. *onregelmatige pluralis.*

جمع (mal. djoema') z. جامع en جمعة.

جمع plur. van جمعة.

جمعا fem. van أجمع.

جمعات plur. van جمعة.

جمعة (mal. djoema'ah), *vereeniging; bijeenkomst.* Met plur. جمع en جمعات, *week;* يوم الجمعة, dag der bijeenkomst (in de moskee), d. i. *vrijdag;* ook: hāri dj., mālam dj., *nacht van donderdag op vrijdag;* **mẹndjoem'ahkẹn**, *vereenigen;* سمبهيغ ظهر دغن عصر أتو مغرب دغن عشاء ياءيت دافت دجمعهكن; *het gebed van thloehr kan* (mag) *met dat van 'aṣr, of het gebed magrib met dat van 'isjā vereenigd, d. i. op één tijd gedaan, worden.*

* **جمف** djampoe, *onbescheiden; indringend.* — [C.].

جمڤ I. **djampi** (uit 't jav., T.), *tooverformulier;* **męndjampi**, *tooverformulieren over of tegen* iets *uitspreken*, soms vergezeld van aanblazing, zooals bv. over een ziek lichaams-deel, om de pijnen te verzachten of weg te nemen; tegen brand, om hem te blusschen; over geneesmiddelen, water of al wat men nuttigt, om er geneeskrachtige eigenschappen aan te geven, of schadelijke invloeden tegen te gaan; tegen een bemind voorwerp, om het te bezitten; tegen booze geesten, om hen te verdrijven of onschadelijk te maken.

* II., batav. (uit 't bal. verharding in den buik ten gevolge van 't eten van zoetigheden, T.), *maagpijn.* — [B.].

* III., **djampījan**, naam van een' visch — *therapon tervus* —.— [R.].

جمڤ, **bęrdjoempą**, van levende wezens *een ander tegenkomen; elkander tegenkomen, elkander ontmoeten;* **męndjoempą**, *ontmoeten; tegenkomen* iets; *ondervinden.*

جمڤ, **djęmpoe-2**, z. andjœngan.

*جمڤارغ **djęmpāring**, jav., *boog; pijl; werpspies.* — [C.]; batav. (uit 't bal., T.), *pijl* voor een blaasroer. — [B.].

جمڤان **djęmpāną** (minder goed sęmpāną), *staatsie-draagstoel;* dj. pęrgam bōgą, z. bōgą.

جمڤت **djęmpoet**, zooveel als men tusschen de punten van den duim enz. kan nemen; **męndjęmpoet**, *met de punten van den duim en de voorste of ook twee andere vingers nemen; wegnemen; beleefdelijk uitnoodigen; afhalen; inhalen; ontleenen uit geschriften of gezegden* (z. tjękkoet); **tęrdjęmpoet** (dari pada sjadjarah malājoe), *ontleend* (*aan de sjadjarah malājoe*); **djęmpœtan**, *wat met de punten van den duim enz. genomen enz. is; wie of wat beleefd uitgenoodigd moet worden;* **djęmpoet-2**, *oliekoek.*

*جمڤر **djęmpoer**, *vermoeid van het gaan.*— [R.].

*جمڤرت I. **djoempęrit**, batav. (uit 't bal., T.), *voorover bukken en met het hoofd tusschen de beenen doorkijken; in een' hoek gedoken.* — [B.].

* II. (jav., T.), *kleine, wilde, heete spaansche peper.* — [R.].

*جمڤق **djampoeķ** (volgens een arab.-mal. W. d. b. is بورغ جمڤت = ar. بوم, T.), naam eener *soort van uil.* — [C.]; **djompoķ**, naam eener *soort van groote nachtuilen.* — [L. bew.].

جمڤل **djampal**, goudgewicht = $^1/_4$ bongkal of tāhil; $^1/_2$ reaal (z. rējal); *gulden; ropij;* 120 duiten.

*جمڤل **djęmpòl**, batav., uit 't jav., *duim.* — [T.].

جمقل **djoempoel**, naam van een' eetbaren zoutwater-visch, die op den tāmoeķ gelijkt, maar grooter is.

* جمقلاڠن **djompęlāngan**, *schommel; wipplank.* — [R.].

* جمقو **djimpo** (jav. djompo, T.), *oud, afgeleefd* en *onbekwaam tot eenig werk.* — [R.].

* جمقي **djampe** batav. (soend.), *een gebed opzeggen.* — [B.]. — z. djampi.

* جمقي **djimpal**, *lam van iets in eene hand te dragen* (vgl. jav. djimpe, T.). — [R.].

* جمق **djęmaķ**, *zich bekrimpen uit behoefte.* — [R.].

جمكين **djęmakijan**, naam van een' heester, welks vrucht sterk laxeert en, in eene zekere hoeveelheid genoten, doodelijk is. Het water van de jonge noten, doodelijk is. Het water van de jonge kokosnoot stopt den stoelgang onmiddelijk, zoo de genoten hoeveelheid niet te groot is.

جُمَل I. en جُمَّل, in de arithm.: *optelling; kabel.*

II., plur. van جُمْلَة.

جُمْلَة (mal. djoemlah), plur. جُمَل, *som; het geheel;* in de gramm. *volzin; zinsnede; voorstel;* جملة إسمِيَّة, *volzin,* waarin het attribuut een nomen en het verbum uitgelaten is, bv. kœdą ītoe bāgoes; جملة فعليَّة, *volzin,* waarin het attribuut door eeu verbum uitgedrukt wordt; **męndjoemlahkęn,** *tot eene som of een geheel maken; optellen* (arithm.).

* جمن, **djęminin** of **dęminin,** batav., *geen notitie* van iemand (of iets) *nemen, hem aan zijn lot overlaten.* — [H.].

* جمنتار **djoemantārą**, jav., *de hemel; het firmament.* — [C.].

جمنتن **djoemantan** (vgl. jav. djoemantęn, T.), *kostbare diamant.*

جمو **djęmœ**, *geene neiging, lust of trek meer tot iets gevoelende; een' afkeer van iets gevoelende; zat; moede* [door voldoende of meer dan voldoende herhaling]: dj. ākan dāging rœsą, *geen' trek meer naar hertevleesch hebben;* dj. ākoe męlīhat ītoe; *ik ben moede, dat te zien.*

جموج **djęmœdjoe**, *karwei;* soorten: dj. djāwą; ج خُرَسَان.

جمؤس **djęmœwas**, van het gezicht of de handen *besmeerd; bestreken; vol,* in dien zin (z. gęlœmang); **męndjęmœwaskęn,** *besmeeren; bestrijken.*

جُمُوع plur. van جَمْع.

جمه **djęmah**, *te eeniger tijd; eenmaal* (in dien zin). — z. kęlaķ.

جُمْهُور **djoemhœr**, *best en voornaamst gedeelte van* iets, ook van de

menschen, en daaronder verstaan de maleiers: *de godgeleerden, rechtsgeleerden in priesters* (vgl. jav. djamhoer, T.).

جَمِيع, plur. جَمَايِع, *verzameld; menigte; hoop; leger.*

جَمِيل, *schoon*, zoo aan ziel als aan lichaam; *sierlijk; eene schoone* enz.; nom. pr. v.

جَمِيلَة (mal. djamīlah), fem. van het voorgaande, nom pr. f.

* جن djan, z. djęngan.

* جن djoen, jav., *lampetkan.* — [C.]; *pot* z. جونى (T.).

جِن, *daemonen; geniussen; geesten* [goede of booze]; volgens het geloof zijn er moehammedaansche en heidensche.

جُنَّا plur. van جَانٍ.

جَنَاب, plur. أَجْنِبَة, als woord van hoffelijkheid of eerbied *majesteit; hoogheid; excellentie, heerlijkheid* (titel) en dergelijke.

* جنابت (z. جنابة, T.), in mandi dj., djinābat, batav., *baden na den bijslaap.* — [B.].

جُنَاة plur. van جَانٍ.

جَنَابَة, *het* door zaaduitstorting *bevlekt zijn; bevlekking* door zaaduitstorting; *ongehoorzaamheid;* dęngngan nījah dj., *met opzettelijke ongehoorzaamheid.*

جَنَّات plur. van جَنَّة.

جُنَاة plur. van جَانٍ.

جَنَاح, plur. أَجْنَاح en أَجْنِحَة, *arm* (lichaamsdeel); *oksel; vleugel* van vogels, insecten enz.; *vin* van visschen; *vleugel* van eene krijgsbende; *uitstek* van een huis; *halssnoer* van paarlen en dergelijke.

جَنَازَة en جِنَازَة, plur. جَنَايِز, *lijk; doodbaar,* met een lijk er op; *lijkstaatsie; doode; lijkplechtigheden.*

* جناغر djęnāngar, *een verscheurend dier,* vermoedelijk tot de tijgersoort behoorend. (Ts.). — [R.].

جناغو djęnāngau, naam eener *soort van vlieg,* die de padie vernielt. (vgl. چڤانو, T.).

جناك djinākạ, *kluchtig; boertig; drollig; grappig; aardig; dartel;* męndjinākạ, *zich kluchtig enz. aanstellen.*

جَنَان I., *het nacht worden; donkere nacht.* II. en جِنَان plur. van جَنَّة.

جِنَان I. plur. van جِنّ.
II., z. جَنَان II.

جناو **djinâwi**, *lang, recht zwaard*, voorn. in Atjeh in gebruik.

جِنَايَات plur. van جِنَايَة.

جَنَايِب I. plur. van جَنْب.
II. plur. van جَنُوب.

جِنَايَة, plur. جِنَايَات, *misdaad; misdrijf; onrecht; zonde* [inz. jegens den persoon]; *lichamelijke mishandeling;* hoekoem dj., *de crimineele wet.*

جَنَايِز plur. van جَنَازَة.

جَنْب (mal. djanab), plur. أَجْنَاب, جُنُوب, en جَنَايِب, grooter en beter gedeelte van iets; *helft; zijde; flank; gewest.*

جُنُب **djoenoeb**, plur. أَجْنَاب, *vreemde; gast; door zaadstorting bevlekte of daardoor onreine.*

جَنْبِيَّة (spr. djambîjah) pers., *breede, kromme dolk.*

جَنَّة (mal. djannah), plur. جَنَّان of جِنَان en جَنَّات, *boomgaard; paradijs.*

جُنَّة, plur. جُنَن, *bedekking; wapen ter afwering; groot schild;* **djoennâtan**, *allerhande wapenen.*

* جنتاءن **djantâan**, z. djîtah.

جنتاي (verb. van djatajoe, **naam van een reusachtigen vogel, waarover** men leze de ḥikajat sẹri **Rama, T.**) **djintâjoe**, naam van een' fabelachtigen vogel, die zeer naar regen en dauw **verlangt.**

* جنتر **djantoer** (jav., T.), *tooveren; goochelen; bezweeren.* — [R.].

جنتر (of جنترا) **djẹntẹrạ** — skr. jantra — *rad.; wiel; raderwerk;* dj. moelîjạ, naam van een' schoonen boom, welks **bladeren**, wanneer er de wind in **blaast**, snorren als een spinnewiel en **ook in de** geneeskunde gebruikt worden.

* جنتر **djontor**, batav. (soend.), *ruige verhevenheid; uitslag.* — [B.]; **djoentoer**, *heet en gezwollen*, zooals de **lippen** bij het eten van betel met te veel **kalk**, of na het vallen op de lippen. — [R.].

* جنترت **djontẹrot**, batav. (jav., T.), *lokaas.* — [B.].

* جنترغ **djontẹrong**, *orde* in woorden en daden. — [R.].

* جنتغ **djantang**, w. sum., *lijmerig; kleverig.* — [N.].

جنتغ **djantoeng**, *het hart*, gew. het lichamelijke; dj. pîsang of alleen djantoeng, dus de djantoeng bij uitnemendheid, d. i. de hartvormige, op verschillende wijze eetbare punt van de pisangbloem die steeds blijft voortbloeien, wanneer de vrucht

zich reeds lang gevormd heeft; gœlą dj., hartvormige suiker, d. i. *broodsuiker;* sępęrti dj. dibākar, als een geroosterd pisang-hart, d. i. *donderpaars.*

* جنتغ **djoentoeng**, wreedmoedig, zonder het te laten blijken; *innerlijk kwaadaardig.* — [R.].

* جنتق **djantoek**, batav. (bal., T.), *vooruitspringend, vooruitstekend,* van het voorhoofd. — [B. en H.].

* جنتق **djęntik**, een inlandsch spel, eene soort van paletspel, waarbij men met een' bamboes elkander een stuk hout of bamboes moet toewerpen. — [R.].

جنتك **djęntik**, *knip* met een' vinger; *vingergreep* tusschen duim en een' van de vingers; **męndjęntik**, *knippen* met een' vinger; *vatten* tusschen duim en een van de vingers; *doen een' sprong*, zooals bv. eene vloo, sprinkhaan, enz.; **djęntik-2**, naam van een' boom, met eetbare vruchten, zoo genoemd, omdat men, wanneer men de vruchten wil eten, er tegen knipt, als wanneer zij openspringen.

جنتك, **djintik-2**, *made* van de muskiet.

* جنتل **djęntil**, batav., *met den vinger tegen* iets *knippen.* — [H.].

* جنتل **djintal**, *schier onzichtbaar zijn; nimmer uitgaan.* — [R.].

جنتن **djantan**, *mannetje* van alle levende wezens (meer geslacht aanwijzend, dan lāki-2); **bęrdjantan**, van vrouwelijke dieren *een mannetje hebben; paren, gepaard zijn;* **męndjantāni**, van mannelijke schepselen, voorn. dieren, *dekken, bespringen, treden* en dergelijke.

جنتن **djintan**, naam eener *soort van komijn*, waarvan 2 variëteiten: pœteh, *wit*, hītam, *zwart.*

* جنتي **djanti**, soort van indigo. — [R.].

جنتي, **męndjoentai**, van de beenen van iemand *los naar beneden hangen, bcieren;* **dœdoek bęrdjoentai**, *zitten met los nederhangende beenen.*

جنج **djandji**, *verbond; verbindtenis; verdrag; verding; afspraak; overeenkomst; belofte, toezegging; bepaalde tijd; termijn; vervaltijd;* **męndjandji**, beter **bęrdjandji**, *zich verbinden; afspreken; overeenkomen; zich verbinden; beloven; toezeggen; bedingen;* mārīlah kīta bęrdjandji, *kom, laten wij ons* (*wederkeerig*) *verbinden;* dj. dœwa tāhoen, *eene afspraak voor twee jaren;* męnjampaikęn dj., *zijne belofte vervullen;* męmęggang dj., *zijne belofte houden;* męngōbahkęn dj., *zijne belofte verbreken;* sœdah sampai djandjīnją, *zijn bepaalde levenstijd was daar;* ākoe minta dj. sępœloh hāri, *ik verzoek om een' termijn*, d. i. een uitstel

van tien dagen; itœlah jang didjandji, *dat is het wat beloofd is;* **pęrdjandjījan**, *beloving; toezegging; beding.*

جنجال **djęndjāla** (en tjęntjāla) — skr. tjantjala —, *los van tong; veel praats hebbende; hier zóó en elders anders pratend;* **djandjálāan**, *losheid van tong; veel praats.*

جنجت **djondjot**, een afgetrokken gedeelte van eene in elkander gestreupelde losse zelfstandigheid; *vlok;* **męndjondjot**, dingen, die min of meer in elkander gestreupeld zijn, zooals bv. hooi, katoen, fijn gekerfde tabak, *uit elkander trekken.*

* جنجت **djindjit**, *op de teenen loopen; loopen zonder gehoord te worden.* — [R.].

جنجت, **męndjendjet**, *trekken aan* iets, bv. aan het oor; *uitrekken*, bv. een stuk leer.

* جنجر **djandjar**, *rij* (z. djȧdjar, T.). — [L.].

* جنجڠ **djandjang**, men., = tangga (T.); dj. karang, *hardsteenen trappen;* fig.: *de trappen der gerechtzaal;* saban (brabbeltaal, T.) hari dija (brabbeltaal, T.) najik dj. k., *hij verschijnt elken dag voor den rechter.* — [N.].

* جنجڠ, **tœpai djandjing**, men., zekere *groote eekhorensoort* (T.).

جنجڠ **djoendjang**, z. djoeng II.

جنجڠ I., **męndjoendjoeng**, *op* of *boven het hoofd brengen; op het hoofd zetten; op* of *boven het hoofd dragen:* een bevel, eene uitspraak, eene gift en dergelijke, zooveel als *in eerbied ontvangen;* **męndjoendjoeng dœli**, *aan den regeerenden vorst hulde bewijzen* bij feestelijke gelegenheden, eigenlijk door een' der voeten op het hoofd te plaatsen, doch gew. door de knieën van den vorst met beide handen aan te vatten en daarna eene sęmbah te maken; **djoendjœngan**, wat op of boven het hoofd gebracht enz. is of moet worden; *voorwerp van eerbied; Heer; gebieder, vorst.*

II., *staak*, langs welke de sireh en peper opgroeit, doorgaans 5 hastą hoog; van daar: *hoogte van 5 hasta.*

جنجڠ I. **djindjang**, *bestuurder; opperste, hoofd* [ook van geesten]; *pleegvader of pleegmoeder van geesten; geestenbezweerder; waarzegger; zwartekunstenaar; pythonisse.* — Om in den toestand van geestenbezweerder enz. te komen, moet men zich in extase brengen; **męndjindjang**, *besturen; hoofd zijn van* iets; geesten *plegen, houden;* dj. rādją, *geestenbezweerders* enz., die de vorst voor zijn pleisier houdt; *waarzeggers* (rechter en linker, of oude en jonge), die den vorst, inz. op zijne tochten, vergezellen en door hem geraadpleegd worden.

II. (men.: djęndjang, T.), van den hals *lang; slank* (vgl. jav. djandjang, T.); bōē-roeng dj., naam eener *soort van kraanvogel.*

* جنجغ **djindjing** of **djindjin**, *op de teenen gaan.* — [L.].

جنجغ, **męndjendjeng**, *met eene hand oplichten,* doch niet boven den horizontaal uitgestrekten arm, zooals bv. een zak geld, om te gissen, hoe zwaar hij is, een kind bij een' arm, een' hond bij een' poot of den staart; **lajar męndjendjeng**, *het zeil steekt zijne schooten omhoog*, hetzij dat het zeil te kort is, of dat de schooten gevierd zijn.

* جنجل **djęndjal**, sing., *tusschenval,* inz. onaangenaam, hinderlijk.

* جنجن **djandjan**, anders gezegd passoet, een visch met twee pooten, die zich in den modder ophoudt.— [L.].

* جنجن **djindjin**, z. djindjing.

جند **djandą**, vrouw, die door bijslaap met een' man of een mannelijk dier (dus niet door onanie of lesbische liefde) haar maagdom verloren heeft; de verlaten echtgenoot, hetzij door den dood van den andere, of door scheiding; *weduwe; weduwnaar* (z. bāloe).

* جندت **djindit**, *knip* voor den neus.— [C.].

جندر (of جندرا) **djęndęrą**, z. tjęndęrą.

* جندرس **djindarsą**, *pook.* — [L.].

جندرل **djendęral** — verb. europ. —, *generaal.*

* جندق **djindik**, z. زنديق.

جندل **djęndol**, van het voorhoofd *vooruitstekend; gewelfd, verheven;* van eene vlakte *hobbelig;* van een juweel *niet zuiver glad.* — * **djęndol**, batav., *buil;* **bęrdjęndol**, *bultig; dik; uitpuilend.* — [B.]; **będjęndòl** van 't voorhoofd *gezwollen*, ten gevolge bv. van een slag met de knokkels er tegen, ook van intęn, die nog niet glad geslepen is; erger dan bintoel. — [H.].

* جندل **djindol**, *achterhoofd* (jav. djęǹdil? T.). — [L.].

* جندن **djandon**, *aardig keuvelen.* — [R.].

* جندي **djandī**, naam van een bijzonder *soort van slangen.* — [L. bew.].

* جُنْدِيّ (mal. djoendi), *krijgsman;* inz. *cavalerist.*

جنديل **djandēlą** — port. janella — *venster.*

* جنس **djęnęs**, jav., *vuil; smeerig.* — [C.].

جِنْس (mal. djinis), plur. جُنُوس en أَجْنَاس, *geslacht* (ook gramm.); *soort; stam; slag* (mal. verb. is djęnis);

جِنْسُ ٱلْمُذَكَّر, *het mannelijk geslacht* (gramm.); جِنْسُ ٱلْمُؤَنَّث, *het vrouwelijk geslacht* (gramm.); جِنْسُ ٱلْمُسْتَوِي, *het tweeslachtig geslacht* (gramm.); dj. lāki-2, *het mannelijk geslacht;* rœpa-2 dj., *veelsoortig; allerlei;* sędjęnis, *hetzelfde geslacht* enz., *van hetzelfde geslacht* enz.

جنغ **djęnnang**, *stijl* op een' legger (bouwk.); *onderhoofd*, onmiddelijk onder den bātin en diens plaatsvervanger en boven den djœroe kęrah; *toeziener; opziener; onderofficier; adjudant;* dj. pintoe, *deurstijl;* **męndjęnnang**, *als dj. besturen; het toezicht over* iets *hebben; naar* iets *kijken*, in dien zin; **pęndjęnnang**, wie toezicht heeft over iets enz.; *toeziener; opziener;* — * **djędjęnnęng**, batav. (bal. *zijposten* van een deur of poort, T.), *bamboestijlen van een beschot.* — [B.].

* جنغ **djanang** en **djānang**, *verf.* — [L. bew.]; denkelijk men. uitspraak van جرنغ (T.).

جنّق **djęnnak**, *onbepaalde korte tijdruimte*, langer, dan de djœroes; voorts: *oogenblik; wijl; poos* [onbepaald]; dj. pandjang, *eene lange* dj., *eene goede poos;* dj. pandak, *korte* dj., *eene kleine poos.*

جُنَن plur. van جِنَّة.

* جنو **djęnœ** (bal. en jav. soort van **toeba**, T.), naam van een' **boom**, **welks** bast en wortel bedwelmend zijn en zeer geschikt om visschen te bedwelmen. — [R.].

جنوار **djanoewāri**, verb. ned., *Januari.*

جَنُوب, plur. جَنَائِب, *zuidewind; zuiden.*

جُنُوب plur. van جَنْب.

جَنُوبِي (mal. djanœbi), *zuidelijk; van het zuiden;* van den wind of den dag *zeer heet; brandend; zeer heete wind; zeer heete dag.*

جنودين **djanœdīn**, verb. van زَيْنُ ٱلدِّين.

جُنُوس plur. van جِنْس.

جُنُون, *het bezeten zijn van een' geest en daardoor krankzinnig en razend; bezetenheid; krankzinnigheid; razernij; geestverrukking, geestvervoering.*

جنه **djęnoh**, *verzadigd*, hetzij van spijs of wat anders; *verzadigdheid.*

جِنِّي (mal. djinni), *tot de daemonen* enz. *behoorend; daemon.*

جِنّيّة (mal. djinnijah), fem. van het جِنّي; *fee*.

جَو, pers., *winde* (plant); *gierst*.

جو I. **djœwa,** bijzonder *soort van hengel;* **mẹndjœwa,** *met zoo'n hengel vangen.*

II. (en djœgạ), adv., *uitgezonderd; alleen; slechts; ook; insgelijks; desgelijks; eveneens; zelfs; juist; niet anders dan; ja* (bekrachtigend); *zeker; toch; evenwel;* soms dient het alleen, om nadruk te leggen op het woord, waarop het volgt. Moet, na een subst., soms door *zelf* vertaald worden; ītoe dj., *datzelfde* (bij uitsluiting van iets anders); lāki-2 dj., *alleen mannen, ja, hij is een man; zeker is hij een man;* ādạ dj., *er is; er is ook;* bẹgītoe dj., *even zoo; desgelijks;* sāmạ dj., *juist hetzelfde; om het even; eenerlei;* doenjā īni tijāda dj. kẹkkal ádānjạ, *deze wereld is toch niet eeuwigdurend;* sẹpẹrtī ānaḳ rādjạ-2 dj. rœpānjạ, *hij zag er uit niet anders* (zelfs als) *een vorstentelg;* tijādạ dj., *toch niet; neen; voorzeker;* tijādạ dj. bānjaḳ, *veel juist niet;* allah dj. bẹrtjinta ākan dākoe, *God* (met nadruk) *trekt zich mijner aan;* tjandẹra bārang sẹdīkit dj. pōn, *zelfs het minste geschil niet;* djāngan di tjẹritākẹn kẹpada sẹōrang dj. pōn, *vertel het aan geen enkel mensch.* Sommigen vermeenen een verschil te zien tusschen جوڬ en جوّ en kennen aan het eerste slechts het begrip eener bijvoeging, d. i.. van *ook;* toe. Dit verschil is echter geheel willekeurig en nog lang niet genoeg gevestigd, om het als taalregel te kunnen aannemen. Men zal echter gewoonlijk جوّ gebruikt vinden in verbinding met ڤون pōn (جواڤون) en vóór het sluitende ádānjạ (djoewa schijnt de men. uitspraak te zijn van djoega, dat in dien tongval slechts in schrift gebezigd wordt; van 't uitvallen van een g nog een voorbeeld in ڤاي of in 't Noorden pòi, in plaats van pẹrgi, T.).

جَوَاب, plur. أَجْوِبَة, *antwoord;* **mẹndjawāb,** *antwoorden* (antwoord geven); *antwoorden* (ten antwoord geven); *beantwoorden.*

جوادة **djoewādah** — pers. زَوَادَه (ar. زُوَادَة) en زواد — *mondbehoeften,* inz. voor eene reis.

جوار I. **djoewārạ** en **bœdjang djoewārạ,** naam van den god der hanengevechten en van daar: *persoon,* die, bij de hanengevechten, den haan in de handen houdt en tegen den anderen haan aanhitst (z. djoewāni en djoewandang).

II., naam van een' eetbaren zoetwatervisch.

جَوَارِي plur. van جَارِيَّة.

* جواري **djoewārī,** voor جَوْهَارِي. — [L. bew.].

جَوَاز, *het doorgaan door eene plaats; doorgang; overgang.*

جَوَازِم plur. van جَازِم.

جَوَامِد plur. van جَامِد.

جَوَامِع plur. van جَامِع.

جوان **djoewâni** en **bœdjang djoewâni**, naam van den geluk aanbrengenden god der dobbelspelen, inz. der hanengevechten (z. djoewārạ en djoewandang).

جَوَانِب plur. van جَانِب.

* جواوت **djawāwoet** (jav., T.), soort van gierst, die als voeder aan vogels gegeven wordt. — [R.].

جَوَاهِر plur. van جَوْهَر.

جَوَايِف plur. van أَجْوَف.

جوبر **djœboer** (en dœboer) verb. van دُبُر.

* جوبغ I. **djœboeng**, eene *bedekking of een scherm; het gewelfde dek* boven op een vaartuig, dat op mal. vaartuigen meestal van bamboe is (vgl. djẹrœboeng, T.). — [L. bew.].

* جوبغ **djōbong**, batav. (soend., T.), *hoer; slet.* — [B.].

جوبن **djœbin** (vgl. ōbin, T.), *gebakken vloersteen.*

جوبه **djœbah** uitspraak van جُبَّة.

جوت **djœtạ** en **jœtạ** — skr. ajoeta, *tienduizendtal —, millioental;* **sẹdjœtạ**, *een millioen;* **dẹlāpan djœtạ**, *acht millioen;* **bẹrdjœtạ**, *uit millioenen bestaan.*

* جوت **djoewẹt**, batav. uit 't bal. of jav., zekere zwarte zuur zamentrekkende vrucht. — [T.].

* جوتس **djōtos**, batav. (jav., T.), *stompen, duwen met de vuist.* — [B.].

جوج I. **djœdja** en **djœdjah**, z. ádjœdja. * II., *den grond met het lood peilen* (z. dœga). — [L. bew.].

جوجت I., **mẹndjœdjoet**, *trekken aan* iets, zooals bv. een visch aan de lijn, of iemand aan de koord eener bel. * II., w. sum., *uitpluizen* (vgl. jav., en djondjot, T.). — [N.].

* جوجر **djœdjoer**, redjangsch, een woord van de huwelijkswetten der volken van Sumatra, het geld dat aan de ouders van de bruid betaald wordt. — [M.].

* جوجغ **djœdjoeng**, *in doeken winden*, nam. *een kind.* — z. bẹbbat. — [L. bew.].

* جوجل **djœdjal** (beter: djẹddjal), *dat ergens voor stuit, staan blijft, niet door kan.* — [L.].

جوجل **djōdjol**, *wat boven de oppervlakte van* iets (inz. van water) *uitsteekt;* voorts: *paalheg; paalwerk; staketsel; palissaden* [inz. in water]; **mẹndjōdjol**, *boven de oppervlakte van iets uitsteken*, zooals bv. een paal boven water, de tepel boven de borst; *zich er boven verheffen*, zooals bv. de borsten van een aankomend meisje of eene lichaamsvrucht door een' stoot tegen den buik der moeder; een' bevruchten buik *doen zich boven de oppervlakte verheffen* van de kloppende lichaamsvrucht; rivieren enz. *door* dj. *versperren.*

جوجه **djœdjah**, z. djœdją (z. a.).

جوجه, **mẹndjœdjoh**, *onafgebroken aankomen*, zooals bv. schepen in een' haven, regen en dergelijke.

* جوجه **djœdjoeh**, *uitgieten.* — [C.].

جوجي, **mẹndjœdjai**, *op een' afstand bestoken*, bv. met kogels, pijlen, werpspiesen en dergelijke.

جود en جؤود, *het in weldoen overwinnen; overwinning in weldoen.*

جود **djœdoe** (Tamil. djodoe, T.) en **djœdoeh**, wat voor elkander bestemd is; *weerga; gade; paar; koppel;* **pẹrdjœdœan**, *weerga; gade.*

جود, *milddadigheid; edelmoedigheid.*

جود, **mẹndjœdi**, *dobbelen; spelen met dobbelsteenen, kaarten* enz.; *grof spelen; spelen* van kansspelen; **mẹndjœdīkẹn**, *met* iets *dobbelen; verdobbelen;* **pẹndjœdi**, wie dobbelt enz.; *dobbelaar; speler;* **tẹmpat pẹrdjœdīan** en **pẹrdjœdījan**, *plaats waar gedobbeld wordt.*

* جودس **djoedes**, batav., toekang pitẹnah, een *stokebrand, lasteraar*, ook van iemand, die vuile taal uitslaat; misschien verbastering van Judas. Ook wordt iemand, die zich, zonder er iets tegen te doen, hoorntjes op 't hoofd laat zetten, zoo genoemd. — [H.]; R. van Eijsinga en Lukardie: djoedas, *valsch.* — [T.].

* جودو **djodo**, batav., is ook: *geluk.* — [B.].

جوده I. **djœdah**, nom. pr. fem.

II., verb. van جدّة.

جوده **djœdoh**, z. djœdoe.

جوديّ (mal. djœdī), naam van de bergen, ten noorden van Mesopotamië, op welke, volgens het geloof der Moehammedanen, de ark van Noach vast raakte.

* جور I. **djœrạ**, soek., *buiging; reverentie; plichtpleging.*

II., *iemand* bedreven in hanengevechten (z. djoewāra, T.); *doortrapte dief.* — [C.].

*جور I. **djoewar**, men., soort van ijzerhout, dat wel eens in koffijtuinen voor schaduw geplant wordt (bat. djijor), cassia florida? — [T.].

*II., **djoewāran**, een *boog* van hout; een *strikboog* in eene val; het *kromme hout*, waaraan de boog vast is; ook eene *hengelroede*, anders ook جوارن كايل genaamd. — z. جورن. — [L. bew.].

جور I. **djœroe**, wie over iets gesteld is; aan wien iets als vast bedrijf opgedragen is; *hoofd*, inz. de djœroe kęrah, *ambtenaar* onder den bātin, inz. voor het bijeenroepen van diens onderhoorigen voor eenig werk; dj. tinggi, aan wien het toezicht over zeil en treil opgedragen is; *bootsman;* dj. tœlis, *schrijver;* dj. bahāsą, *tolk;* dj. koentji, *sleutelbewaarder;* dj. pētaķ, *ruimbewaarder;* dj. bātoe, *onderofficier* aan boord, die op de klippen te letten en op het anker te passen heeft; dj. mœdi, in plaats van dj. kęmœdi, *stuurman*, onderofficier boven den dj. bātoe; ook: de *man* aan 't roer. Hier is op te merken, dat de smst. met dj. hunne verdubbelingen maken door alleen dj. te verdubbelen; bv. djœroe-2 tœlis, enz.

II. (vgl. bat. doeroe, T.), **pęndjœroe**, *hoek* van eene ruimte, bv. van eene kamer.

*III., de *staken* in eene omheining. — [C.].

جورت **djœrit** (jav., *oorlog*); **pęndjœrit**, *krijgsman; soldaat;* en, omdat de soldaten van den vorst van Madja Pahit, die Singapoera veroverd had, den eigendom der overwonnen Maleiers niet erg respecteerden, ook: *plunderaar; roover; openlijke dief;* **męndjœrit**, *plunderen; rooven; openlijk stelen;* **djœrītan**, wat geplunderd enz. is; *goed door plundering verkregen.*

جورة (mal. djawārah), plur van جاير.

جورس I., **męndjœroes**, *met geweld voorttrekken*, zooals bv. een' arrestant; *voortsleepen; voortsleuren.*

II., onbepaalde korte tijdruimte, korter dan djęnnaķ; voorts *oogenblik; wijl; poos* [onbepaald]; dj. pandjang, *lange* dj. (lang is weder geheel onbepaald); *eene goede poos;* dj. pandaķ, *eene korte* dj. (kort is weder geheel onbepaald); *eene kleine poos; een poosje; een wijltje.*

*III., *rechte lijn; reeks, rij; langs; rechtuit; zonder zich op te houden.* — [R.]; batav., *koers; richting.* — [C.]; **djoerœsan**, *in de richting van, of naar.* — [B.].

*IV. (z. djīroes, T.), *bewateren; besproeien.* — [C.].

*جورغ I. **djœrang** (vgl. tjœrang en z. djōrang), *openingen; kreeken; doorgangen.* — [M.].

* II., **męndjoerang**, batav., van een vaartuig *over de eene zijde hangen* (miring), van een schuit *onder een schuinschen hoek naar beneden.* — [H.].

* جورغ **djœrong**, *schuins* (op zijn hoeken of in zijn diagonaal) [overhoeks] *meten.* — [L.].

* جورغ **djœring**, batav., uit 't jav., de natuurlijke schijf of afdeeling van een vrucht. — [T.]; **djoeringan**, *scheiding in 't haar.* — [B.].

جورغ I. **djōrang** (en tjōrang), *ravijn; bergkloof; nauwe doorgang* (z. tāhang).

* II., eene *totebel*, zeker vischnet, anders genaamd tjan en pentor. — [L. bew.].

جورغ I. **djōrong**, ovale beteldoos van metaal. Als de **djōrong** van hout is, wordt dit uitdrukkelijk vermeld (dj. kājoe).

II., al wat uitsteekt, inz. aan gebouwen; *stoep; pui.* — [R. A.].

* III., soek., *padiëschuur* (oud-jav. doeroeng, T.).

* IV., **bęrdjorong**, men., *in een rei* (T.).

جورغ **djōreng**, klein stuk van den rand of een' hoek van iets, bv. van een' koek, een stuk land; **męndjoreng**, *afsnijden van* iets, bv. van papier.

* جورق I. **djōrok**, batav., *vuil.* — [B.].

* II. (jav. djorog, T.), **djorokin**, batav., iemaad *een duw geven,* om hem bv. in 't water *te doen vallen.* — [H.].

جورن I. **djœran**, *roede; veerkrachtige staf,* aan het eene einde waarvan iets bevestigd wordt, om in beweging gebracht te worden; van sommige vallen *de veer;* van eene blijde *de lepel;* van eene put *de zwengel* (vgl. djoewaran en bal. djowan, *lange stok.* met 'n mesje boven aan, om bloemen van den boom te halen, T.).

* II., *toebehooren; toevoegsel.* — [C.].

* جوره **djœrah** (z. djœra I, T.), batav., *nijgen, eene dienaresse maken.* — [B.].

* جوره **djœroeh**, jav., *stroop.* — [C.].

جوري I. **djœrai**, bundel van naar beneden hangende draden, repen, krullen enz.; voorts een classificeerend woord, vergezellende het telwoord, dat een aantal van de omschreven of dergelijke voorwerpen uitdrukt; **męndjœrai**, *uit een punt in menigte los naar beneden hangen,* zooals bv. de franjes van een' kwast.

* II., w. sum., *deel; gedeelte.* — [N.].

جَوْزَا, in اَلْجوزا, *de tweelingen* (teeken van den dierenriem); de *Orion* (sterrebeeld).

جوّغ, bęrdjœwang, *eene aanvallende houding tegen elkander aannemen; tegenover elkander staan, om te vechten; zich van voren oplichten, om daarna met eene vaart op de tegenpartij neder te vallen*, zooals bv. de bokken; *tegen elkander inloopen* ook van vaartuigen; **djœwang-2**, plaats boven de neb van een vaartuig, waar twee à drie man kunnen slapen, soort van galjoen, gevormd door eene breede dwarsplank over de uiteinden van de versierselen (dandan) van sommige mal. vaartuigen, zoo genoemd, omdat zij, bij een' aanval, het eerst met het vijandig vaartuig in aanraking komt; 2°, en dan ook **lęndjœwang**, naam van een' boom, zoo genoemd, omdat zijne bladeren, waarin soms eene tooverformule gegriffeld is, buiten de huisdeur gehangen worden, om tegen een aankomend onheil te vechten, d. i. het af te weeren van de bladeren waaiers, die als zeer verkoelend in ziekten gebruikt worden.

* جوغت, **męndjœngat**, batav., *in eene zachte helling opwaarts*, van een vaartuig als het achterste gedeelte zwaarder geladen is dan het voorste, zoodat het daar dieper in het water ligt; z. męndjoerang. — [H.].

جوغت **djōngit**, *naar omhoog gekruld; opgelicht*, zooals bv. de bovenlip.

جوغر **djōngor**, *lange spitse bek* van sommige visschen; *lange en spitse voorsteven* van een vaartuig, die kan weggenomen worden; *boegspriet; kluifhout.*

جوغس **djōngos**, — ned. jongens — *jongen* (bezoldigde bediende), inz. van een' Europeaan.

جوغغ **djōngang**, *boven iets anders uitstekend*, zooals bv. de boventanden boven de ondertanden, de bovenlip, boven de onderlip; **męndjōngang**, *boven iets anders uitsteken.*

جُوف, *holte; binnenste van* iets; *buik.* De plur. أَجْوَاف, *ingewanden.*

* جوفت **djœpoet**, jav., *oprapen.* — [C.].

* جوفق **djœpoek**, jav., *nemen; opnemen.* — [C.].

* جوفل **djœpoel**, *gebeuren; voorvallen.*— [L. bew.]; bengk., *gebeuren.*—[C.].

جوق I., **męndjœwak**, *met loodrecht uitgestrekten arm of armen omhoog houden;* zeilen *hijschen.*

II., jongeling uit den fatsoenlijken stand, die aan den persoon van den vorst verbonden is; *edelknaap, lijftrawant, page;* **bęrdjœwak**, een dj. *hebben.*

* جوكت **djœkoet**, koet.; dj. mākan, *allerlei toespijs* (bat. djœhoet of djoekoet, boeg. djoekœ̄, *vleesch*). — [T.].

…: *onwetend.* — [R.];
…*zel.* — [C.].
…tjōgan — pers.
…heidingsteeken
…n,

…ng
…n,
…ler
…te

…de
…ng
…en
…ap
…*m*
…oe
…eh-
…m

…*n*,

…*ke*

…gl.

h…
m…
gegrav…
* II. (…
حول I. dj…
* II., batav. (…
draagstoel. — [B.].

جول, **mẹndjœwal**, iets … *koop en verkoop;* m… rādjạ of ook alleen tītah, *zie…* *van den vorst tot ongeoorloofd…* *bedienen;* mẹndjœwal nāma … *den naam van iemand misbruik…* *verkrijging van het een of ander;* (**bẹr**… *verkoopen* als vaste bezigheid, *handel…* T.), **djœwālan**, wat verkocht is of … worden, *koopwaren.*

جولت **djœlat**, *lengte* van iets, ook va… eene tijdperiode; dœwa dj. kāpal, *twee scheepslengten;* **sẹdjœlat kœdạ**, *eene paardelengte.*

جولر, **męndjœloer**, *recht vooruit* (bv. de voet) *of achteruit* (bv. de staart) *steken; uit* iets *uitsteken of te voorschijn komen*, zooals bv. eene slang uit een gat, de tong uit den mond; *met het hoofd vooruit voortschuiven*, zooals bv. kleine kinderen op den buik; **djœloer-djālar**, *zonder keuze overal in- en uitloopen; een liederlijk leven leiden, pierewaaien.*

جولغ, **męndjœlang**, *zich in de hoogte verheffen boven iets anders*, zooals bv. eene vlam boven een gebouw, een boom boven andere, minder hooge boomen; *schrijdelings op den nek of op een' van de schouders van iemand zitten; op iets anders verheffen;* inz. *schrijdelings op den nek of op een' van de schouders dragen;* **djœlāngan**, naam eener parasietplant met geneeskrachtige eigenschappen en tegen gezwellen gebruikt.

* جولغ **djōlang**, jav., soort van draagbaar. — [C.].

جولغ **djœling**, *scheel, loensch;* dj. bahāsa of dj. ājęr, *van tijd tot tijd een weinig loensch zien;* **męndjœling**, *scheel* enz. *zien;* **męndjœlīngi**, iemand *scheel* enz. *aankijken.*

جولغ, **djōlong-2**, eerste van iets dat aankomt, bv. van een' periodieken wind, vruchten en dergelijken; *eersteling; begin; de spits toeloopende nebbe van een vaartuig;* soort van vaartuig met zoodanige nebbe; naam van een eetbaren zoutwater-visch, met langen spitsen bek.

* جولق **djœloek**, *groeien.* — [C.].

جولق **djœlik**, singap., *in een blad wikkelen*, bv. bloemen, opdat ze niet door de warmte der hand beschadigd worden. Pęl. Abd. — [K.].

جولق, **męndjōlok** (men. mandjoeloek, T.), *met iets langs naar* iets *steken*, doch niet om het te beschadigen, maar om het te hebben, zooals bv. met eene stang (zelfs met een vinger) naar eene vrucht, uit de hoogte met eene stang aan de punt waarvan zich iets kleverigs bevindt, naar iets (bv. een' duit) dat op den grond ligt, om niet te moeten naar beneden gaan, of zich te bukken; op die wijze *afstooten;* op die wijze *opnemen;* op die wijze *uit iets halen*, bv. een geheim uit het hart; *in* iets *steken; in* de keel van iemand *steken;* dj. hantoe, naam eener *soort van gras*, lang, spits en scherp, ongeveer als sęrai, maar daarbij jeukerig; bœroeng dj., naam eener *soort van houtsnip*, ook kāki dījan genoemd, met een' langen bek, waarmede zij wormen enz. uit den grond haalt; **męndjōlok mālam**, *één' enkelen nacht bij iemand doorbrengen* (verband met de oorspr. bet. onbekend); bœroeng dj. mālam, naam van een' kleinen vogel, die

nagenoeg den geheelen nacht het geluid „tjou-tjou" laat hooren.

جولي **djœlai,** *uiteinde* van een' tak of twijg.

* جوم **djōwom,** *stil; kalmte.* — [L.].

جون **djœni** — ned. — *Juni.*

جوندڠ **djoewandang** en **bœdjang djoewandang,** naam van den ongeluk aanbrengenden god der dobbelspelen, inz. der hanengevechten; z. djoewārą en djoewāni.

* جونق , **męndjęroenoekan,** batav. (uit 't bal., T.), *bij herhaling voorover vallen* als een beschonkene. — [H.].

* جونن moest onder djoen staan (T.); **pęndjœnan,** jav., *pottebakker; steenbakker.* — [L.].

* جونن **djoenoen,** batav. (جنون, T.), tętap atinja, bv. van iemand die verliefd is en verliefd blijft, constant is in de liefde (djoenoen sama anaķ prawan), *al zijn zinnen en gedachten op één punt gevestigd hebben; één ding willen hebben en niets anders,* 't tegenovergestelde van ati bętjabang (al deze soep had vermeden kunnen worden met *dol ingenomen zijn met iets,* T.). — [H.].

جُوُود z. جَود.

* جوه **djœwah,** *een groote snoeper; dartel; weelderig.* — [L.]; *hoovaardig; aanmatigend; verwaand.* — [C.].

جوه **djœweh,** van den rand van iets *naar beneden omgebogen of omgekruld; tuitvormig;* bibir dj., *hanglip.*

جَوْهَر , plur. جَوَاهِر, *delfstof,* waaruit iets deugdzaams getrokken wordt; *het uitstekende, schitterende, voortreffelijke, wezenlijke van iets; edelgesteente; juweel; parel; substantie; materie; stof; stofje; natuur.* In 't mal. ook nog: *onsplijtbaar iets,* zooals bv. het scherp van een mes.

جوهر **djōhar,** naam van een' lagen boom, met fraaie geele bloemen (vgl. djoewar? T.).

جوهر **djōhor** (eng. Johore), vroeger een rijk met de hoofdplaats van gelijken naam bevattende het zuidelijk gedeelte van het mal. schiereiland en den geheelen Lingga-Riouw Archipel. De hoofdplaats Djohor verlatende, hebben de vorsten zich eerst te Riouw en daarna te Lingga gevestigd. Bij ons tractaat met Engeland in 1824 werd het rijk in twee deelen verdeeld: in dat op de vaste kust, welks vorst den titel van Sultan van Singapoera aannam, en in dat der eilanden onder een' vorst met den titel van Sultan van Lingga, Riouw en onderhoorigheden; djōhor heeft in vele streken de bet. van zeeroovers (vgl. Ngadjoe-dajaksch, T.); dj. bahāroe, Nieuw-Djohor, een door den vroegeren Tęmmenggoeng van den Sultan van Singapoera gesticht rijk, bevattende

het vroegere eigenlijke Djohor, waarover de Sultan hem de souvereiniteit heeft afgestaan. Hij is door Engeland erkend onder den titel van Maharadja van Djohor. De hoofdstad van gelijken naam ligt op de vaste kust, tegenover de rivier Kęrandji op het eiland Singapoera.

جوهري (mal. djouhari), *wezenlijk; natuurlijk; stoutmoedig; kloek; juwelier.* In 't mal. ook nog, en wel voorn. *ervaren; bedreven; kundig.*

جوهن **djōhan**, z. جهان.

جويت I. **djoewīta** (denkelijk in plaats van djīwita, *leven*, dat in 't oud-jav. als liefkozingswoord vooral jegens een minnares, gebezigd werd; vgl. djīwa, T.), van eene vrouw *bekoorlijk;* ęmas dj., *bekoorlijk goud*, ratną of rāna dj., *bekoorlijk juweel* [vleitaal jegens eene vrouw]; di-mānạ dj. ākoe, *waar is mijne bekoorlijke?*

*II., *zijden snoeren; ketens* van de borstplaat die achter samengebonden worden, opdat in 't bukken die plaat op de borst blijve; tāli dj., *snoer van zijde*, omtrent een' vinger dik, die met drie omslagen om het middel gewonden wordt. — [L.].

جوينه (djojīnah), pers., *zwaan.*

جه en جاه, pers., *waardigheid; grootheid; heerlijkheid.* — z. gah.

جه **djih** of **djir**, *mikstokje* in zeker spel, waarnaar met platte steenen of geld gegooid wordt.

جهات plur. van جهت.

جهاد, *het zich inspannen; het tegen moeielijkheden kampen; het zich helpen; het zich bevlijtigen; het plagen; het iemand den oorlog aandoen, om hem tot iets te dwingen; het tegen iemand worstelen; inspanning; oproeping tot den waren godsdienst; prediking en bekeering*, inz. door krachtige middelen, zelfs geweld; *heilige oorlog* tegen de ongeloovigen en ketters; *leger, troepen.*

جهار **djahāroe**, van menschen *niet deugend; niet goed doend; niets goed doend; deugniet.*

جهال plur. van جاهل.

جهالة (mal. djahālah), *onwetendheid; domheid; onkunde; dwaasheid; onverstand.*

* جهالس **djęhālis**, batav., *gemeen; laag.* — [C.].

جهان en جهان, pers., *wereld.* — Met andere woorden vormt het samenstellingen, die tot epitheta voor koningen en helden gebruikt worden, onder anderen ook جهان پهلوان, *held der wereld.* Dit hebben de Maleiers, schijnt het, voor eene pleo-

nastische samenstelling, waarvan zij groote liefhebbers zijn, aangezien en dus aan جَهان de beteekenis van held gegeven. Het oorspr. woord is later tot djōhan verbasterd; جهان شاه of, volgens de mal. woordvoeging, sjah djahān, *koning der wereld.*

جهان **djohān** en **djōhan** — verb. van جَهان of جهان —, *held;* dj. makōtạ, titel, thans niet meer in gebruik.

جهة en جِهَة, plur. جهات, *zijde; kans; toegekeerde zijde; zijde,* werwaarts iemand zich begeeft; *landstreek; wijze; voorkomen.*

جهترا, **sẹdjahtẹrā,** *veiligheid; rust; vrede.*

جَهْد (mal. djahad), *zorg; vlijt; moeite.*

جَهْر (mal. djahar), *openbaarheid; ruchtbaarheid; luide stem.*

جَهْر (mal. djahar), *openbaar;* door iedereen gezien en aan iedereen bekend; **mẹndjaharkẹn,** *verkondigen.*

جهرا **djohrā,** uitspraak van زَهَرَة.

جَهْل (mal. djahal), *onwetendheid; onkunde; dwaasheid; onverstand.*

جُهُل (mal. djoehoel), plur. van جَاهِل.

جُهُل plur. van جَاهِل.

جُهَّل plur. van جَاهِل.

جُهَّلَا plur. van جَاهِل.

جَهْلِيّ (mal. djahli), *onwetendheid* enz. *betreffend.*

جَهَنَّم, *diepe put; hel.* In 't mal. ook nog: in de hel, d. i. *verdoemd; te gronde gericht; in 't verderf gestort; geruineerd; geleverd* (vulg.); wie zich in de hel bevindt; *verdoemde* enz.; *verdoemeling.*

جَهُودِي; uitspraak van يَهُودِيّ.

جَهِيز, *snel; vlug; snel wegvoerend; vlug paard; snelle dood.*

* جي **djī** (kindertaal), batav., *foei;* **djī-2,** *dat is vuil.* — [B.]; z. djīdji (T.).

جَيْب, plur. جُيُوب, *zak* in een kleedingstuk.

جيب **djib** — eng. jib —, *kluiver.* — z. tjœtjoer en kẹlēwer.

* جيبل **djīboel,** *wrong,* die de vrouwen dragen. — [L.].

جيبه **djēbah,** van koopwaren *op veel plaatsen voorhanden;* **bẹrdjībah,** *op veel plaatsen voorhanden zijn.*

* جيت **djītạ,** batav., *braaf; openhartig.* — [C.].

* جيتق **djītak**, batav., *slaan, of klappen geven, op 't hoofd.* — [B.]; (iemand) *met de knokkels tegen het hoofd slaan;* z. gisi. — [H.].

جيته **djītah**, **djitāhan** en **djantāhan**, soek., = djella, naam eener elastische gom gevende liaan, die zeer smakelijke vruchten van de grootte en kleur van een' europesche oranjeappel draagt en, ook als bindsel gebruikt wordt (bat. djotan, T.).

جيج (vgl. جي, T.) **djīdji** (taal der kleine kinderen), interj. voor de gewaarwording van iemand, die vies van iets is; *foei;* zoodanige gewaarwording (vgl. jav., T.); **mendjīdji**, *djīdji zeggen;* **mendjidjīken**, *vies zijn van* iets; *verfoeien;* **mendjidjīi** *verfoeien.*

جيجر **djēdjer**, *reeks* van naast of achter elkander geplaatste voorwerpen (doch niet van stokken voor eene fuik) of levende wezens; *rei, gelid;* **mendjēdjer**, *in rei zetten; cijfers onder elkander zetten,* bv. om ze op te tellen (z. djādjar); **berdjēdjer**, *in reiën zijn of staan;* b. dœwa lāpis, *in dubbele reiën zijn of staan;* djālan b., *één aan één gaan; met éénen marcheeren* (dus: berdjālan b., T.).

جيحون, pers., de riv. Gihon.

* جيد **djījad** (jav., T.), *geweld; dwang.* — [C.].

* جيدت **djīdat** (bal. gidat), batav., *voorhoofd.* — [T.]; en djīdad (B.).

* جيدد **djīdad**, z. djīdat.

* جيدر **djīdar** (jav., T.), *lijn; streep; liniaal.* — [R.].

جِيرَان plur. van جَار.

* جيران **djairān** of **djeran**, *das* (viervoetig dier). — [R.].

جيرت **djīrat**, *chineesch graf.*

جِيرَة (mal. djīrah) plur. van جَار.

* جيرت **djīret**, batav. (uit 't jav., T.), *vastknoopen* of *strikken.* — [B.]; z. djerrat (T.).

جيرس I. (en dīroes), **mendjīroes**, *besproeien; zachtjes begieten;* **pendjīroes**, wie besproeit enz.; gereedschap daarvoor.

* II., **sadjīroes**, *een gezicht ver.* — [N.].

* جيرڠ **djīroeng**, w. sum., *slingerpaden; binnenweg,* die van de hoofdkampong naar de kleine gedeelten voert; dj. kampong, *de kom der kampong.* — [N.].

* جيرڠ **djēreng**, batav. (uit 't bal., T.), *loensch, scheel.* — [B.].

* جيرق **djīrak**, w. sum., eene plant, die men wel gebruikt, om er paggers van te maken. — [N.].

ı, *een*
'er.
ge-
s;

جيلت, męndjīlat, *likken; aflikken; oplikken* (vgl. jav. en bat. dilat, T.); rœmah didjīlat āpi, *het huis werd door het vuur gelikt.*

جيلت djīlit, z. djīlid.

جيلت, męndjēlet, *drukkende over* iets *strijken;* vulg.: *beslapen.*

جيلد **djīlid** (en djīlit), uitspraak van جِلْد.

جيلغ **djīling** en **djœling**, batav., *scheel zien.* — [B.].

جيل **djeloe**, w. sum., *nedervallen*, van menschen, boomen of andere veel
›r lengte dan breedte hebbende voorwer-
z. djeila. — [N.].

naam der letter ج.

ـ I. **djīmat**, verb. van عَزِيمَت.

uinig, spaarzaam; huishoudelijk;
ıtkęn, *zuinig* enz. *met* iets *zijn,*

djīman, div., = djīmat. —
ʼiv.].

ɘrb. van زَيْن in محمد جين.

ːrb. van زِنا.

verb. van زَيْنَب.

جينق **djīnaḳ**, *mak, tam; getemd; gedwee; gemeenzaam; vriendschappelijk; gezellig;* **bęrdjīnaḳ**, *mak* enz. *zijn;* **męndjīnaḳkęn**, *temmen;* **męndjināki**, *temmen* (is deze beteekenis goed, dan is de spraakk. van 't Rijouwsch-Maleisch mooi in de war; **męndjinaki** bet.: *jegens* iemand *mak, vriendelijk* enz. zijn, T.).

جينل **djēnal**, verb. van زَيْنُ آلْعَابِدِين.

* جينم **djīnam**, *stil; eenvoudig.* — [R.].

جيو **djīwą** — skr. djīwą —, *leven; ziel* [ook als uitdrukkingen van liefde]; vgl. djoewīta (T.).

جيوت **djīwit**, jav., *knijpen.* — [C.].

* جين **djinja** en جان **djanja** (lees: djarnja, djar verkorting van oedjar, T.), w. sum., heeft dezelfde het. als katanja. — [N.].

